Ajaleht muudab oma nime,

aga ainult koos Sinuga, lugeja. Mõned muudatused ajalehe «peas» oleksime sisse viinud nagunii, et Eesti ajakirjandusega ühist sammu pidada. Tartu ülikooli ajaleht ta on ja seda võiks ka lehe algusest teada saada, eks ju?! Kas ei teki nüüd aga omamoodi paradoks: ajalehe nimi on «Tartu Riiklik Ülikool» ja väljaandjana kordub sama — Tartu ülikooli leht. Tuletagem meelde, millisena tahame oma kõrgkooli nime näha Eesti NSV Ministrite Nõukogule kinnitamiseks esitatud põhikirjas.

Praegu on toimetusel välja pakkuda kaks ettepanekut:

«UNIVERSITAS TARTUENSIS»

ja

«TARTU ÜLIKOOLI LEHT».

Ettepanekud on tulnud ajakirjandusüliõpilastelt, kolleegiumilt ja parteikomiteelt. Need kaks nime on kaunid ja igati paslikud, aga ikkagi — milline neist või hoopis mõni kolmas, neljas..? Saame suurepäraselt aru, et sessiaeg pole kõige õigem ajalehe nime ümber mõtisklemiseks, aga tahaksime siiski kuulda kohe paljude lugejate arvamust, et uue semestri algul ilmuks uues rüüs (ka sisus, aga sellest edaspidi!) ülikooli leht.

Kirjutage, helistage ühe nädala jooksul, parem kohe, kui olete kirjatüki läbi lugenud! Toimetus

Saadame Moskvasse Marju Lauristini

Valimised, mis pakkusid arutluspinget aastat poolteist tagasi teaduskondadevahelises teoreetilises seminaris, on nüüd käes. Ei osanud tollal küll veel nii kaugele arvata, et järgmiste valimiste kandidaadid koguni seminari osaliste seast saame esitada. Aga lõpuks ometi on see nii.

Et me kõik aulasse ei mahu, siis peab ülikool oma koosolekut allasutuste kaupa. Alustas teadusosakond. Parteikomitee sekretär Paul Kenkmann andis edasi komitee arvamuse. Ta põhjendas Tartu territoriaalsesse valimisringkonda nr. 750 esitatava kandidaadi kohta käivaid nõudeid nii: NSV Liidu rahvasaadikuks peaks olema selline inimene, kes suudab Moskvas ellu viia Eesti põhimõtteid ja kaitsta ka ülikooli huve. Parteikomitee pakutud kandidaadi **ajakirjanduskateedri juhataja dotsent Marju Lauristini** ülesseadmise poolt oldi ühel meelel. Tema poolt kutsusid hääletama ka prof. Paul Alvre soome-ugri keelte kateedrist ning prof. Toomas Frey. Viimaselt kuulsime, et Rahvarinde ja roheliste toetus Marju Lauristinile on olemas. Mis siis, et saadik peab tükk aega suures pealinnas töötama, peaasi, et Eesti asjad korda aetakse. Aga selleks on vaja, et meie inimene valitaks ka rahvasaadikute kongressil edasi.

Samal koosolekul toetati ühel häälel Siim Kallase kandidatuuri, kelle esitas Kultuuritöötajate Ametiühingu EV Komitee laiendatud pleenum.

TRÜ nõukogus

30. detsembril

- **VALIMISED**
- **UUED ÜLIÕPILASSELTSID**
- **SÕJALINE ÕPETUS**

● **VALIMISED.** Kateedrijuhataja kohale kandideeris seekord taas kaks konkurenti: psühhiaatria kateedri senine juhataja dots. Lembit Mehilane ja prof. Märt Saarma. Ühe hääle sai rohkem **L. Mehilane.** Siin ei saa kuidagi jätta välja ütlemata ka nõukogu lausutud mõtet, et kõige paremini tunneb oma inimesi ikkagi kateeder ja teaduskond ning nemad peaksid suutma siiski ise otsustada, keda nad juhtivale kohale vajavad. Jääb ju suures nõukogus see protseduur mõneti formaalseks, sest inimesi ei tunta nii hästi.

Loogika ja psühholoogia kateedri professori kohale valiti prof. **Mihhail Kotik.**

Dotsendi kutset taotleti majandusteaduste kandidaadile **Hillar Padule,** filoloogiakandidaat **Ljubov Kisseljovale** ja halduesprorektor **Vello Peedimaale** (esitas poliitilise ökonoomia kateeder),

● **Registreeriti Eesti Üliõpilaste Selts ja korporatsioon «Rotalia».**

● **Põhiküsimuseks pidi kujunema ja kujuneski sõjaline õpetus,** mille ümber on nii palju piike murtud (muidugi mitte ainult meil, vaid ka Liidu teistes kõrgkoolides). Küsimus oli päevakorda võetud asjade seisust informeerimisena, kuid kippus kujunema aruteluks, kus palju jäi veel arusaamatuks. Seda ei suuda vist ka lindilt maha kirjutades nii ruttu selgemaks teha. Arvan, et lehes tuleks anda ülevaade kõigest, mis viimasel semestril sõjalise ümber toimunud.

VARJE SOOTAK

TRÜ

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühiskomitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 1 (1548) Reede, 6. jaanuar 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

NSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riikliku Keskarhiiv Eesti kaasaegse ühiskonna-poliitilise ja kultuurilise arengu dokumentide kogu № 43656-p

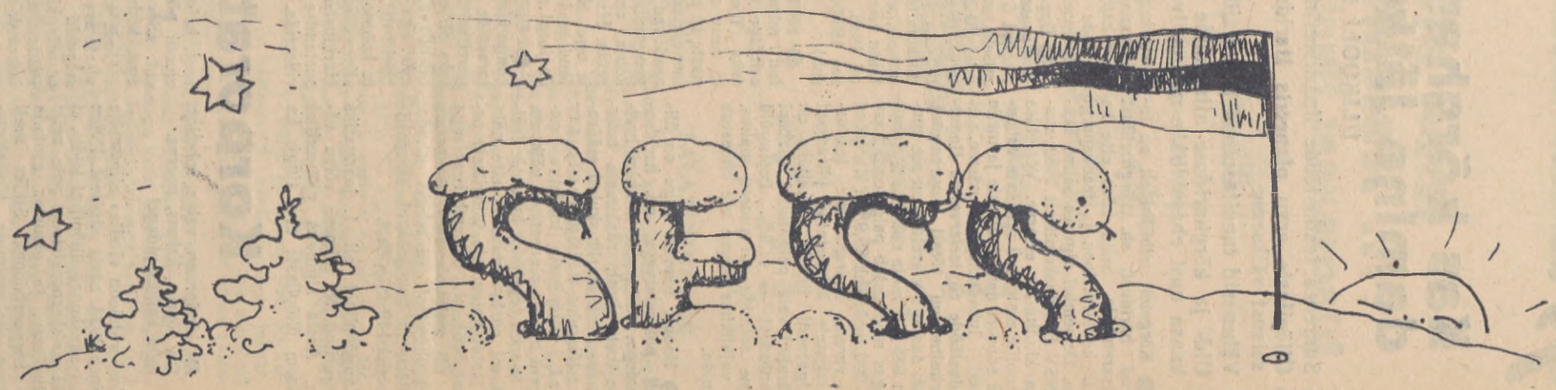
„Igaüks meist peab, positsioonist ja elukutsest hoolimata, pidevalt hoolitsema selle eest, et tema tegude läbi leiaks kinnitust tõeline inimlikkus"

Uue aasta esimest lehte võinuks ju alustada mõtisklustega eelmisest kaheteistkümnest kuust, aga arvan, et kõik ajakirjanduse aastaülevaated on meid juba ära tüüdanud. Mind küll. Oled ju iseendale ammu kokkuvõtted teinud, kus aina kordad, et sellist, nagu oli 1988, ei osanud ometi ette näha. Ainult et nendes mitmesugustes vana ja uue aasta arvamistes on minu jaoks viimastel päevadel kõrvu jäänud lausepoolik: «Kui see ikka nii edasi läheb...», «Kui perestroika kestab...», «Kui meil edasi ka nii vabalt lastakse...». Ei ole teinud mingit statistikat ei ütlejaidega arvepidi, aga häirima see jäi. Vahest ehk oleme nüüd nii julged, et nn. laulvast revolutsioonist (miks mitte ka eelrevolutsioonist) päris revolutsioonini, s. o. sügavate ümberkorraldusteni jõuame. Ei tee seda keegi teine meie eest. Ei muutu ka meie põlevkivimaa, kui me ise ei püüa sinna minna. Aga on siis minejaid? Varsti hakatakse lõpetajaid tööle suunama...

Ei vaja vist vaidlustamist meie selle aasta põhiküsimused: IME, ka valimised. Mäletan hästi teaduskondadevahelise teoreetilise seminari arutelusid, ettepanekuid. Nüüd on teatud võimalused meil käes, kuigi kogu valimiskampaania (selle sõna peaks küll asendama) läbiviimise kohta ei ole täit selgust. Aga kas me nüüd oleme nii järjekindlad selgitustöö tegemisel venelaste, ukrainlaste jt. Eestimaa elanike seas, et suudame oma kandidaadid läbi suruda. Kui ei suuda, ei ole vist kedagi teist peale iseenda süüdistada.

Minu arust ei ole võimalik kõike seda ülikoolist lahutada ega ülikooli kusagil eraldi keeva katlana võtta. Ometi oleme rahulolematud. Palun vabandust, kui eksin, aga mulle paistab küll, et rahulolematud oleme rohkem teistega kui iseendaga. Uuenduste poolt? Oleme. Teeme ära? Ei saa, Moskvast nõutakse nii ja nii. Mina? Selleks on need ja need. Mõistan väga hästi, et teatud reaalsuse pürid on olemas, ka järkjärguline üleminek. Aga ometi on eitatud paljut sedagi, mida tõesti saaks kohapeal ära teha. Mu jutt on umbmäärane ja olgu pealegi. Tahan siin viidata loo pealkirjale. Jah, kes muu ikka niimoodi ütles, kui mitte ALBERT SCHWEITZER. Ma ei otsinud seda tsitaati kaua. Ta oli mus eneseski olemas, ainult mitte nii täpselt ja kaunilt sõnastatuna. Sest kogu meie ümberkorralduste tuhinas on ka üksteise tallamist, hingele astumist. Küllap on igaühel oma näited. Võitlus idee või inimese nimel? Kui inimene ei ole mõista suutnud edasimineku vajadust ennast ohverdades, kas on kellelgi õigust teda solvata, alandada? Või on tõesti nii, et «palju kalkust inimeste vahel on tingitud sellest, et me ei julge esineda nii südamlikult, nagu me oleme.»

VARJE SOOTAK

ILMAR KRUUSAMÄE joonistus

Kas kõrghariduse (eelis)arendamine jätkub vaid sõnades?

ÜLIKOOLI 1989. AASTA EELARVEST

- **Suurenes teadustööde finantseerimine riigieelarvest**
- **Üliõpilaste arvu planeeris Hariduskomitee tegelikust seisust väiksema**
- **Vähenesid tunnitasufond jt. vajalikud summad**
- **Üld- ja kõrghariduse allutamine ühele komiteele tõi kaasa uusi ebasobilikke normatiive**

● **Kõrgetelt tribüünidelt on lubatud haridust, sh. kõrgharidust eelisarendada.** Seda näeb ette ka IME kontseptsioon ja teaduspargi idee. Detsembri alguses saime Eesti NSV Hariduskomiteelt 1989. aastaks kinnitatud eelarve. Võrreldes ülikoolile eraldatud rahaliste vahendite suurust meie taotluste ja meile antud lubadustega, näeme, et **teadustööde riigieelarveline finantseerimine on tõesti suurenenud.** 1988. aastaga võrreldes on see suurem 635 000 rubla ehk 32,4% (sealhulgas moodustab palgafondi kasv 286 000 rubla ehk 29,9%). Kaotatud on varem lepingulistele teadusuuringutele kehtestatud piirangud (palgafondi limiit). Kindlaks on määratud vaid palgafondi osakaal üldkuludest — 41,9%. Lepinguid võime sõlmida nii suures mahus, kui vajalikuks peame või õnnestub sõlmida.

● **Hoopis kurvem lugu on ülikooli põhieelarvega, nn. hariduskuludega.** Siin pole märkigi hariduse toetamisest, rääkimata eelisarendamisest. Hariduskulud määratakse lähtudes üliõpilaste arvust. Üliõpilaste loodetav kontingent on aga planeeritud väiksem, kui ta meil tegelikult kujuneb. Näiteks oli aastavahetuseks ette nähtud statsionaarsete üliõpilaste arvuks 5061, 1. detsembri seisuga aga oli meil päevases osakonnas 5210 üliõpilast. Ei tahaks uskuda, et detsembrikuu jooksul eksmatrikuleeriti 149 üliõpilast.

Kaugõppijaid oli 1. jaanuariks planeeritud 88 inimese võrra vähem. Aasta alguseks planeeritud väiksem üliõpilaste arv tingis ka aasta keskmise üliõpilaskontingendi väiksema arvu. Eelnev planeering on rahaliste fondide ning ka õppejõudude arvu kindlaksmääramisel põhialuseks.

● **Õppejõudude, abi-õppe- ja majanduspersonali palkadeks on ette nähtud** 5 195 000 rubla, mis on eelmiseks aastaks eraldatud summast vaid 20 000 rubla võrra suurem, kuigi õppejõudude palgad peaksid tõusma 1. septembrist 1989. Hariduskomiteest vastati sellele küsimusele, et palkade tõusuks eraldatakse lisapalgafond. Tunnitasufond oli 1988. aastal 220 000, tänavu on see 185 000 rubla (vajadus 280 000 rbl.).

● **1989. aastaks oli meil taotletud mitmesugusteks vajadusteks, eelkõige uute hoonete teenindamiseks** (Toome tennisepaviljon, Raja tn asuv ravimtaimede labor, Soinaste tn asuv Botaanikaaia eksperimentaalaed, Näituse tn 20, EPA-lt saadavad Laia tn hooned bioloogia-geograafiateaduskonnale) 71 ametikohta aasta palgafondiga 83 500 rubla. Hariduskomitee eraldas meile aga 15 ametikohta aastapalgafondiga 11 000 rubla, mis ei rahulda isegi minimaalseid vajadusi.

● **Üliõpilaste ettevalmistusosakonna kuulajate, aspirantide ja doktorantide stipendiumideks on planeeritud 2 464 000 rbl.** (1988. aastaks oli eraldatud 2 485 200 rbl. ja täiendavalt lubati veel 45 000 rbl., mis aga ei kata meie tarvidusi täielikult). Tagasihoidlike arvestuste kohaselt vajaksime 1989. aasta stipendiumideks veel 214 000 rbl. Hariduskomiteest lubati eelarve täpsustamise korras see puudujääk likvideerida.

● **Seadmete ja inventari ostmiseks oli 1988. aastal antud 570 000 rbl.** Järgmiseks aastaks on ette nähtud vaid 500 000 rbl. mis ei võimalda õppetööd varustada kaasaegse tehnikaga. (Arvutustehnika ostmiseks lubati siiski raha juurde anda. NSVL Rahandusministeerium on reserveerinud 5,9 miljonit rubla ENSV-le arvutite soetamiseks, millest kaetakse ka meie vajadused.)

● **Hoonete kapitaalremondiks on eraldatud 609 000 rbl, meie vajadus on ca 1 000 000.** Et suur osa õppehooneid on vanad (ehitatud aastail 1809—1929), siis nõuab nende korrashoid tunduvalt suuremaid kulutusi kui uuemad hooned.

* * *

Kui üld- ja kõrgharidus olid eri ministeeriumide alluvuses, anti kesk- ja algkoolidele kapitaalremondiks raha normatiiviga 50,4 kop m^3-le. Kõrgkoolidele kindlat normatiivi polnud ja raha eraldati enam-vähem vastavalt vajadustele. Haridussüsteemide ühendamisel kehtestati ka kõrgkoolidele sama normatiiv, mis tõi kaasa selle, et rahandusministeerium andis 470 000 rbl vähem, kui Hariduskomitee oli küsinud.

Kogu hariduskulude eelarve on 1989. aastal 11 313 000 rbl, mõõdunud aastaks oli meile kinnitatud 11 481 000 rbl. See näitab, et tõelikku rahalist katet meie uutmissoovidel pole. Meie tegevust raskendab ka asjaolu, et aasta alguseks ei ole veel teada, kui suures ulatuses meid tegelikult finantseeritakse, sest osa raha saame kätte alles aprillis eelarve täpsustamisel. Ülejäänud osa summadest antakse meile vähehaaval, justkui annetades, selle järgi, kuidas mõni hädaline Hariduskomiteelt või Rahandusministeeriumilt välja suudab kaubelda.

OLEG ANDLA,
plaani-finantsosakonna juhataja

Korporatsioon „Indla"

Me kirsipruun, valge, roheline.
On sõprus, kainus, noorus.
Neid kalliks pidage!

Korporatsioon «Indla» algusmõte pärineb 1923. aasta sügisest. Rühm arstiteaduskonna üliõpilasi leidis, et ükski naiskorporatsioon pole neile vastuvõetav, ja otsustas asutada uue korporatsiooni. Sihiks seati töökuse, kohusetunde, tõsirahvuslikkuse ja täiskarskuse kasvatamine.

1924. aasta esimeseks semestriks, pärast pooleaastast ettevalmistusaega, oldi jõutud niikaugele, et ülikooli valitsus kinnitas 7. märtsil korporatsiooni põhikirja, kuhu oli asutajaliikmena alla kirjutanud 10 kaasvõitlejat.

Uue korporatsiooni nimeks sai eestipärane «Indla» (Aaviku sõnast *ind*, om. *innu*), millega taheti iseloomustada organisatsiooni, kus valitseb virkus, hoolsus ja agarus.

Värvideks valiti kirsipruun, valge ja roheline, mis tähistasid sõprust, kainust, noorust — korporatsiooni põhilisi ideaale. Lipukirjaks sai: «Sõnasse kindlust, teosse ausust, kodule armastust!»

Uude korporatsiooni astuda soovijate arv oli esialgu suur. Kui aga selgusid täpsemalt korp. «Indla» eesmärgid, soovijate arv kahanes. Põhimõtted ei tundunud olevat ajakohased.

Aastal 1924 oli liikmete arv 18, 1927 — 25 (neist 2 vilistlast). 10. aastapäevaks oli aga liikmete arv tõusnud 146-ni (neist 31 vilistlast).

«Indla» esimesed külastusvahekorrad tekkisid 1924. aastal korp. «Filia Patriae»-ga ja korp. «Ugalaga», aukohtu vahekord loodi EÜS-ga.

1930. aastal sõlmiti sõprusleping Helsingi Ülikooli Savo osakonnaga. Korp. «Indla» nagu teisedki üliõpilasseltsid ja korporatsioonid lõpetas oma tegevuse Eestis 1940. aastal.

«Indla» tuld on alal hoitud Austraalia, Kanada, SLV ja Rootsi koondistes. Nüüd, kui on möödunud ligi poolsada aastat, on korp. «Indla» Eestis taas ärkamas. Tegutseb initsiatiivgrupp, kes on omaks võtnud indlaensiste põhimõtted ja rühib selle poole, et seni meil surmaunes viibinud korporatsioon «Indla» taas reaalsuseks muutuks. 16. detsembril toimus sel puhul korp. «Indla» elavnemiskoosolek, üliõpilaste ja vilistlaste esimene suurem kokkusaamine.

Initsiatiivgrupp, kes koosneb praegu peaasjalikult bioloogidest, usub, et küllap leidub Tartu ülikooli teisteski teaduskondades noori daame, kellele eespool nimetatud põhimõtted südamelähedased ja kes korp. «Indla» ennistamise mõttesse sugugi ükskõikselt ei suhtu. Neil palutakse ühendust võtta Ü. Sillasoo või S. Lepaga (Leningradi mnt. 27) bioloogia V kursuselt.

ÜLLE SILLASOO

Keeleseaduse üliõpilasrühma avaldus

Kuigi mõistame, et vene keele mainimine Eesti NSV põhiseaduse riigikeelt käsitlevas täienduses oli tingitud teravast olukorrast Eestis, ei ole me sellega nõus, kuna nii loodi pretsedent, millele tuginedes võidakse taotleda vene keele esiletõstmist ka keeleseaduses eneses.

Märgime tunnustusega ära rahvasaadik Juhan Aare ettepaneku jääda esialgse sõnastuse «Eesti NSV riigikeele ja teiste keelte...» juurde. Kiidame heaks Istungjärgul antud vastulöögi Malkovski ettepanekule tunnustada vene keel rahvustevahelise suhtlemise keeleks.

Oleme veendumusel, et keelesea-dus peab andma riigikeeleks mitte-olevatele keeltele võrdse staatuse Eestis.

Toetame 30. oktoobril ajakirjanduses avaldatud keeleseaduse eelnõu, mis pälvis rahvahulkade toetuse. Arvame, et keeleseaduse vastuvõtmisel ei tohi taganeda 30. oktoobri põhimõtetest.

Keeleseadus, mille Ülemnõukogu Presiidiumi töörühma poolt revideeritud eelnõu arutati Ülemnõukogu viimasel istungjärgul ja mis 10. detsembril avaldati ajakirjanduses, ei taga eesti keele funktsioneerimist riigikeelena kogu Eesti NSV territooriumil (pg 36 lg 1). Selle variandi paragrahvid 3 lg 1; 8 lg 2, 3; 10; 11 lg 2; 12 lg 2; 15 lg 2; 16 lg 2; 22 lg 2; 24 lg 6 ja 36 lg 3 annavad vene keelele privileege. Seetõttu ei tohi keeleseadus põhineda uusimal redaktsioonil.

Kutsume Eesti üldsust üles avaldama protesti vene keele esiletõstmise vastu põhiseaduse täienduse vastuvõetud sõnastuses ja vältima vene keelele otsese või kaudse eristaatuse andmist keeleseaduses.

Keeleseaduse üliõpilasrühm:
REIN ÄPSOLON
OSKAR ISSAK
ALLAN JAARMA
JEVGENI RJAZIN
INDREK SÄRG
PEETER TALI

HEINART SILLASTU 60

41 aastat on ta seotud Tartu ja ülikooliga. ÜTÜ-st sai alguse teadustöö tuberkuloosi alal. 1959. aastal järgnes kandidaadi- ja 1974. aastal doktoriväitekirja kaitsmine.

Praktilises tervishoius: osalemine tuberkuloosi haigestumise järkjärgulisest vähendamisest ja üleminek pulmonoloogia laiaulatuslikule ja süvitsi arendamisele. 1978. aastast räägitakse ja kirjutatakse Tartu pulmonoloogiakeskusest, mis sündis juubilari aktiivsel osalusel. 1988. aastal nimetati Tartu Tuberkuloosidispanser esimesena Nõukogudemaal kliiniliseks pulmonoloogiahaiglaks. Tuberkuloosi ja kopsuhaiguste õpetamise kliiniline baas, mille loomiseks pole seni leitud võimalusi kulutada tervishoiu ega ülikooli kapitaalmahutusi, ei jää võimalustelt ega töötulemustelt alla muudele kliinikutele.

Prodekaani, teaduskonna parteisekretäri, teadusnõukogu sekretäri ja aseesimehe ülesanded ning suur ühiskonnatöö pole olnud tühine koormus.

Stažeerimine Soomes 1965—1966 viis juubilari rahvusvahelisele orbiidile. Ülemaailmsed konverentsid, rahvusvahelised komiteed ning komisjonid tuberkuloosi ja kopsuhaiguste vastases võitluses, milles juubilar on tihti NSVL ainuesindaja, nõuavad erialast eruditsiooni, keeleoskust, energiat ja aega.

Kõigeks selleks soovib kolleegide nimel jätkuvat jõudu

GUIDO ARRO

KALJU UTSAL 60

3. jaanuaril sai kuuekümneseks geofüüsika kateedri vanemteadur, geoloogia-mineraloogiakandidaat Kalju Utsal. Ta alustas oma tööd TRÜ-s 1963. aastal, oli esimene, kes võttis siin kasutusele füüsikalised meetodid maavarade jt. geoloogiliste objektide uurimisel. Tema rajatud on röntgenlabor geoloogia kateedris, kus ta töötas üle 20 aasta.

K. Utsal on erakordselt suure töövõimega, andekas ja nõudlik eksperimentaator, kelle töö on pälvinud üleliidulise tunnustuse.

Alates eelmisest aastast töötab ta geofüüsika kateedris, kus osaleb energiliselt keskkonnakaitsealastes uuringutes.

Soovime juubilarile tervist ja jätkuvat eestlase jonni ning visadust oma töös ja elus.

Kolleegid geofüüsika kateedrist

KARL KARLEP 50

Sünnilt töökas tõstamaalane,
hingelt tahtejõuline isamaalane,
kes Moskval lasknud kanda
enda koolikulud,
et siis Eestimaale oma tööga
tuua tulu.
Meil ammu selgemast selgem
on see,
Sinuta rappa oleks läinud me
defektoloogia tee.
Nüüd meilt Sulle siiraim õnnesoov
teel tõisel, mida astume koos.

Kateedripere nimel
ANTS REINMAA

Kõrgtunnustusartikkel professor Viktor Masingu kohta

Juba ammusest ajast on professori tiitel kaunistanud teadlase perekonnanime, kuid aastate jooksul, mil tihti kostsid ovatsioonid kaheldavate saavutuste puhul, on paljugi muutunud. Professoritiitel on mõneti devalveerunud ja seepärast, kui kedagi nimetatakse professoriks, ei tähenda see veel, et tegemist on intellektuaali, tõeliselt targa ja pädeva eriteadlasega. Tänapäeval kaunistab pigem teadlase nimi professori tiitlit. Kui üle vaadata professuur selles teaduse valdkonnas, kus mul saatuse tahtel tuleb töötada, siis üheks eredamaks nimeks meie maa botaanikute hulgas on Tartu botaanikaprofessori Viktor Masingu nimi.

Nii algab Baškiiria Riikliku Ülikooli eksprorektori, Baškiiria teenelise teadlase, üle kogu Liidu oma terava sule ning suure ja sisuka teadusliku toodangu poolest tuntud geobotaaniku, professor BORISS MIRKINI artikkel Ufaa ajalehes oma Tartu kolleegist.* Artiklis räägitakse teadussuhetest meie ülikoolide vahel, T. Lippmaa koolkonna järgijate ja Ufaa geobotaanikute viljakast koostööst. Meie ülikooli spetsialiseeritud kaitsmisnõukogus on Ufaa teaduskeskusest kaitstud kaks doktori- ja kuus kandidaadidissertatsiooni. Sealjuures B. Mirkin tegi seda Tartus pärast seda, kui tema Leningradis kaitstud, tollaseid (1968. a.) kivistunud vaateid lõhkuv dissertatsioon ei arvatud kõrgemas atestatsioonikomisjonis doktorikraadi vääriliseks. B. Mirkin märgib, et Tartusse sõidavad sageli kraadi kaitsma teadlased, kelle vaated lähevad lahku tsentrite liidrite vaadetest.

Eestlastel on teoreetiline platvorm alati sõltumatu mingist teaduslikust konjunktuurist (kahjuks sõltub paljudel juhtudel teadlase positsioonivalik liidrite hinnangust: kus liider on autoriteetsem, seal hinnatakse ka seisukoht veenvamaks). Tartu ülikooli nõukogu on iseseisev, ja just seal lähevad läbi kõige «vasakpoolsemad» tööd.

B. Mirkin väidab, et Tartu ülikooli diplomit hinnatakse kõrgemalt kui mõnegi teise kõrgkooli oma. Tartu ülikool on ka säilitanud mitmeid traditsioone alates värvimütside kandmisest ja lõpetades piduliku lõpuaktusega valgesambalises aulas.

Kirjutises meenutatakse kokkupuuteid eesti teadlastega, osavõttu suunda andvatest teaduskonverentsidest, eesti teadlaste põhimõttekindlust ja teaduslikku ausust. B. Mirkin märgib, et 1981. aastal Ufaas toimunud pöördeline taimkatte klassifikatsiooni alane nõupidamine (mida püüdis ära keelata üks oma autoriteediga rõhuv akadeemik) õnnestus suurel määral tänu prof. V. Masingu abile. Nõupidamisel võeti vastu otsused, mis aitasid nõukogude geobotaanikat lähendada rahvusvahelisele teadusele, väljuda rusuvast isolatsioonist.

Artiklis avaldatakse imestust, et kuuekümneaastane teadlane, olles hea tervise juures, hakkas kohe pensionivanuse saabumisel konsultantprofessoriks, et jätkata intensiivsemalt teadustööd. Eestis on vähe töökohti ja selleks, et tagada võimalus noortel loominguliselt kasvada, annab vanem põlvkond aegsasti nendele teed.

Artiklis hinnatakse kõrgelt V. Masingut kui teadustööde retsensenti. Kui kirjastus «Nauka» saatis talle 1984. aastal retsenseerimiseks ufaalaste «Kaasaegse fütotsönoloogia seletava sõnaraamatu», tegi V. Masing nii põhjaliku töö, et teda oleks tulnud arvata «Sõnaraamatu» kaasautoriks, arvab B. Mirkin.

V. Masingu teadustöid hinnatakse kõrgelt kõikjal Nõukogude Liidus ja välismaal, kus tegeldakse soode uurimisega, linnaökoloogiaga, taimkatte teooria küsimustega. Ta on oluliselt mõjutanud vastavate uurimisalade arengut ka Baškiirias, mis väljendubki B. Mirkini tunnustavas artiklis.

HANS TRASS

* **Знакомьтесь: Виктор Мазинг. Профессор БГУ о своем эстонском коллеге. «Ленинец», Уфа, 1. XI 1988 (Baškiiri komsomoli häälekandja).**

Matemaatikateaduskonna nõukogu

otsus 5. detsembrist

Matemaatikateaduskonna nõukogu, ära kuulanud teaduskonna dekaani dots. M. Kilbi avalduse ja nõukogu liikmete prof. Ü. Lumiste, prof. T. Araku, dotsentide H. Türnpu, J. Kiho, L. Loone, A. Pedase ja P. Miidla, üliõpilaste A. Pandise ning P. Sadraku sõnavõtud olukorra kohta seoses Vanemuise 46 aud. 133 kasutamisega,

märgib,

et niisuguse olukorra tekkimine kõrgkoolis on lubamatu. Ruum 133 oli kasutusel matemaatikateaduskonna auditooriumina. Jaanuaris 1988 toimunud veeavarii tõttu Vanemuise 46 õppehoone 2. korrusel läks ruum remonti, mis tekitas suuri raskusi matemaatikateaduskonna varustamisel õpperuumidega. Remondi organiseerimisest võttis osa ka matemaatikateaduskonna õppeprodekaan A. Pedas. 1988/89. õppeaasta teiseks õppeveerandiks planeeriti auditooriumisse 133 uuesti õppetöö.

Ootamatult ilmnes, et remonditud auditooriumisse kanti mingeid matemaatikateaduskonna õppetööga mitte seotud pakke ja kaste, kusjuures äsja remonditud ruumis algas ümberehitus. Avastanud sellise kummalise olukorra, põördus dekaan dots. M. Kilp rektor prof. J. Kärneri poole. Viimane teatas, et ta pole asjast informeeritud, ent pöördub sissekolimist juhtiva dots. A. Heinaru (bioloogia-geograafiateaduskond) poole asja uurimiseks. Pärast seda kõnelust sissekolimine jätkus ja matemaatikateaduskond ei saanud mingit selgitust ega põhjendust, miks muudeti auditoorium 133 laoks. Seoses sellega saatis matemaatikateaduskonna dekaan rektori nimele veel kaks kirja (16. nov. ja 18. nov.), mis jäid aga vastuseta.

Eeltoodut arvestades matemaatikateaduskonna nõukogu otsustab

1. hinnata dots. A. Heinaru poolt auditooriumi ülevõtmise viis sobimatuks ja sellega seotud asjaajamine ning ülikooli juhtkonna tegevus ebakorrektseks;

2. nõuda ruumi 133 staatuse taastamist matemaatikateaduskonna auditooriumina, et mitte luua pretsedenti, kus ruumid lähevad jõuga ühest alluvusest teise;

3. saata käesolev otsus TRÜ rektoraadile;

4. saata käesolev otsus avaldamiseks ajalehele «TRÜ».

Matemaatikateaduskonna nõukogu

Ilus on ta praegu lumise metsa taustal ja meie ilpuga. Nüüd siis juba 25 aastat tegutsenud õppejõudude spordibaas Mustametsa Kääriku lähedal. Selle sporditare rajasid õppejõud ise dots. Uno Sahva eestvõttel.

EDUARD SAKI foto

Tühja neist üliõpilastest ...

Söögiks ainult makaronid

MARGUS SANGLEPA joonistus

Ei oleks seda asja vist üldse ajama hakanud, kui poleks ühele kaebusele saanud seesugust vastust:

Vastuseks Teie avaldusele teatame järgmist:

Jaehinnaga tooraine puudumisel oleme sunnitud valmistama salateid, mille sees on kokkuostu hinnaga tooralne, vastasel juhul peame jätma einelaua salatita. Söökla brigadir-kokkadele on juhitud tähelepanu ja kohustatud valmistama einelaudadele jaehinnaga salateid. /.../

Üle «Ülikooli» juhataja
V. Pärn

Omaette jutt oleks, missugust eesti keelt me ikkagi räägime-kirjutame. Kuid alustagem

MAKARONIDEST

Tormame loengu vaheajal sööklasse, seisame tüütus sabas. Leti ees lelame oma taldrikult kartuli asemel makaronid. Nii tuttav pilt juba aastakümneid. Sama kaua on püütud asja lahendada, sama kaua on leitud subjektiivseid ja objektiivseid põhjuseid ette tuua. Kuid sama kaua on hinge tulist viha täis teinud teadmine, et juba mõni kuu pärast porise kartulivõtu lõppu sööb tudeng oma söökla makaroni.

Ühendettevõtte «Ülikooli» juhataja Virve Pärn: «Iga päev tellitakse 10 kasti kartulit, sageli tuuakse aga 2. Meld peab varustama Tartu Konservitehas.»

Konservitehase juurviljatsehhi meister Alvar Känd: «Kartulit saavad esmajoones üldhariduskoolid. Ülikool saab alles teises järjekorras. Kartulit ei jätku sellepärast, et tänavu on mugul halb, mädanikuga, mille puhastamiseks kulub tavalisest rohkem aega ja tööjõudu.» Viimast polevat juurviljatsehhis palju, puudust tuntavat ka autodest, mis kraami laiali veavad, ja bensiinist. Kartulit ennast on küll.

Imelikult kähku jaotuvad prioriteedid ümber: septembris on eranditult just tudengid need, kes kartulipõllule suunatakse. Nüüd aga ühtäkki pole kartulit söögiks ette nähtud. Kui konservitehas ei saa meile korralikult kartulit antud, leppigem siis mõne kolhoosiga kokku, et see meid varustaks.

V. Pärn: «Siis pole, kes kartuli ära puhastab. Meil puhastusmasinat ei ole. Pole ka kuhugi ära mahutada. Ka tööjõudu koorimiseks ei ole.»

Nii et asi on segane. Muide, laos pidavat lõppema ka makaronid. Asja vastu maksaks vahest huvi tunda ametiühingul. Kasvõi selle kandi pealt, et järgmisel aastal saadetaks üliõpilasi siis mitte kolhoosi, vaid makaronitehasesse nr. 15.

Ja veel üks asi, millest maksaks ametiühingul huvituda. Nimelt on makaron lisandina kallim kui kartul. Eriti ehedal kujul avaldub see

SALATIHINDADE

puhul. Kui kartulisalati kilo hind on kahest rublast 2.30-ni ja rosolje maksab 2 rbl. kilo (võrdluseks: kulinaariakaupluses «Koduköök» maksab lihaga kartulisalat 1 rbl. 60 kop. kilo ja rosolje 1 rbl. 30 kop. kg), siis ühel heal päeval üllatati ostjaid Pälsoni 14 puhvetis makaronisalatiga, mille hind n e l i rubla kilo. Päev hiljem tõusis ka kartulisalati hind, jõudmata siiski eelmisele järele: 3.30. Sellisele inflatsioonile reageerisin kaebusega vastavas raamatus. Saadud vastust tsiteerisin kirjatüki algul. Et pisut ultimatiivnegi (*vastasel korral peame jätma einelaua salatita*) vastus mind põrmugi ei rahuldanud, uurisin ka salatiasjandust lähemalt.

V. Pärn: «4-rublane hind oli kalkuleeritud valesti. Einelaua juhataja oli haige ja segadusse sattunud kokk arvutas portsjoni hinna valesti.»

3.30-st hinda V. Pärn ei vaidlustanud: «Salatisse pandi kokkuostuhinnaga kurki, mistõttu hind tõusiski. Jaemüügihinnaga kurki on meil ääretult vähe.»

Vabandust, kuid ühes sügiseses «Edasis» väideti, et Konservitehas tegi tänavu konservkurke sisse rohkem kui kunagi varem. Sama väitis mulle hilisemal täpsustamisel ka **konservitehase turustusosakonna kaubatundja Mare Mätik:** «Igaüks sai niipalju kui tellis.» Ka poes on konservkurki küll.

V. Pärn: «Meile eraldati liiga vähe kurki. Poest me ju ei osta.»

Vabandust, eraisikutelt aga ostate ja märksa kallimalt, kui poes müüakse.

V. Pärn: «Me ei saa ju raha klaastaara alla kinni jätta. Peaksime siis tühjad purgid tavalisse klaastaara kokkuostu viima.»

M. Mätik: «Meie paneme kõik konservkurgid 3-liitristesse purkidesse.»

Segased lood need toitlustamise lood. Aga veel segasemaks teeb asja V. Pärna niisugune repliik: «Sel aastal lubati katseliselt ka üliõpilastele kokkuostuhinnaga roogi valmistada.» Kas mitte siin ei peitugi asja tuum. Kallim tooraine, kallim roog. Kalli kaubaga on lihtsam rahalist plaani täita ja ongi kogu lugu. Kas just üliõpilane peab see katsejänes olema, jäägu ühendettevõtte «Ülikooli» kokkade-brigadiride hingele.

* * *

Pärast visiiti ühendettevõtte «Ülikooli» juhataja V. Pärna juurde on ülikooli sööklas prae juurde peaasjalikult kartulit pakutud ja Pälsoni 14 puhvetis müüakse kartulisalatit hinnaga 1.60—1.80 kilo. Hakka või uskuma, et asjad niisama lihtsalt lahenevadki. Lootkem, et nihe paremuse poole ei jää ajutiseks nähtuseks.

URMAS LOIT

Veel naljavõistlusest ja nalja kah!

Eelmisse lehte jäi nii vähe ruumi, et me ei saanud isegi kõiki naljavõistluse osalejaid ja pärjatuid nimepidi ära mainida. Nagu juba öeldud, oli saagikaim **ERKKI KOLU** ajakirjanduse I kursuselt, kelle kalender jäi sellesse lehte jätkuma. Tema luuletuse suhtes ei olnud žürii päris üksmeelel ja enamiku arvates ei pääse see lehte.

* * *

SILVER SÄRA (õigusteaduskonna I kursuselt) läkitatud naljadest noppisime üht-teist välja ning neid sai samuti eelmisest lehest lugeda. Veel on nimetamata **PRIIDU TÄNAVA** arstiteaduskonna II kursuselt ja **JÜRI KIRSS** elektromeetria sektorist. Täna saab nende kirjutatut lugeda. Ühtlasi palub toimetus kõigil meenete järele tulla.

Kas joonistusi ei olnudki? Otseselt võistluse tarvis ainult ühelt. Aga see ei ole ju siis enam konkurss.

Toimetus on tänulik žüriile (Sulev Uus, Raimu Hanson, Margus Sanglepp) ja neile vähestele julgetele, kes sulge teritasid.

* * *

JA NÜÜD JÄÄME OOTAMA SESSINALJA!!! Juhtub ju tavapäratut eksamilgi!

* * *

Kust algab või kus lõpeb kultuur? Laupäeval, 10. detsembril Tartu raudteejaama meeste peldikus hoolikalt pintsliga kirjutatud loosung: «TRÜ — EPA VIVAT PROFESSORES», mille kirjavea VIVA(N)T on keegi pliiatsiga ära parandanud.

JÜRI KIRSS

* * *

HEDEKREET!
OMETI KORD MIDAGI MASKULIINSET!!!
ELAGU EESTI MEES!

PRIIDU TÄNAVA

Ülikooli kalender 1989. Väljavõtteid

(Algus eelmises lehes)

September:

01. 09 — Teadmisjanulised koolieelikud piketeerivad kõikide ülikooli sissepääsude ees.

15. 09 — Et parandada meie suure kodumaa majanduslikku olukorda, hakatakse keemiahoones savist kulda ajama.

Oktoober:

03. 10 — Rooma paavsti toetusel alustavad vanemad kursused ristisõda rebaste vastu.

24. 10 — Tudengite lööksalgad riisuvad Toomemäel.

November:

19. 11 — «Tudengidžäss '89» asendatakse «Tudengimässuga '89».

20. 11 — Järjekordsed komsomoli poolt korraldatud üliõpilaspäevad lähevad aia taha.

Detsember:

06. 12 — Paranenud Jevgeni Kogan peab peahoone aulas oma 1. kodumaakõne.

09. 12 — Kõigi ühiselamute lutikad alustavad protestiks ülikooli sisepoliitika vastu näljastreiki.

ERKKI KOLU

RIGA-RÄGA

Seoses meelemuudatustega annetan kiiresti Eesti Suveräänsuse Fondi eesti-rootsi sõnaraamatu ja mootorpaadi ning ostan talukoha ja traktori Karula kuppelmaastikul. Teatada ülikooli postitalitusse K. Eiguse nimele.

Mõnes teaduskonnas ja osakonnas on tagaotsitavaks kuulutatud ÜTÜ (üliõpilaste teaduslik ühing). Keskmine vanus 40, põhirahvus eestlane, tundemärgid — autoriteetne, andekas, töökas. Leid tuua ÜTÜ-d juhendava õppejõu kätte.

Ajaleht läheb kallimaks

Jaa, ajaleht ei muuda mitte ainult oma nime, vaid tahab ka kallimaks minna. Miks? Tõuke andis linna trükikojas klišeede valmistamise hinna kolmekordistumine. Et aga enam ammu ei kata ülikoolilehe tulud kulusid, siis oleks aeg asja parandada. Seepärast maksab nüüd «TRÜ» **3 kopikat** (NB! ka EPA leht).

Ka tellimise hind on suurem: **postiga koju saatmise eest 3.20, valvelauda 1.20.**

Ajast aega on saanud lehte mitmed asutused ja organisatsioonid, ka isikud tasuta. Et ülikooli finantsiline seis pole ka praegu kiita (loe 2. lk.), siis oleks ütlemata kena, kui iga lehesaaja, kelle hulgas on palju vilistlasi, toetaks oma *alma mater*'it.

Tellimine käib ikka vanaviisi: raamatupidamisest kviitung, maksta kassasse ja tuua kviitung + aadress toimetusse. Võib üle kanda ka arvega või saata raha toimetusse.

Et me kallimat ajalehte pakume, peaksime teda ka paremaks tegema. Kuigi välimuse üle ei julge esialgu midagi lubada (meie lehte trükitakse ikkagi 1927. aastal valmistatud masinal), siis sisu on meie teha ja seda püüame küll loetavamaks ja probleemsemaks teha. Aga eks ikka koostöös autoritega.

Toimetus

SELTSIÕHTU TOOMAPÄEVAL

Arstiteaduskond leidis Toomapäevaks (21. dets.) uues Nooruse tänava ühiselamus kauni parketiga saalikese, kus Avo Rosenvald muinsuskaitseklubist «Sild» slaidide saatel kõneles jõulude päritolust ja sisust ning ansambli «Pantograator» ja TRÜ folgiklubi lauljad lasid kõlada jõulu- ja folgiviisidel. Öösügavusse ulatunud küünlahelgine seltsiõhtu jättis häid tundeid kogu sõbralikule seltskonnale, kellele korraldajad Olev Poolamets ja Andres Männart lubasid peagi põhjust taas siin kokku tulla.

VERBAARIUM

ISEVAJANDAMINE
GLAS I NOS
ÕÕ TÖÖLISTAB
SEADUSRAAMATUKOGU
RAKTAIM (lüh. rakvere raibe)

* * *

Mis see on? Lõhnab, aga kätte ei saa? Vastuse saab teada viimase lehekülje eelviimasest veerust.

Spitak!

Eesti NSV Ministrite Nõukogu korraldusel on moodustatud Spitaki linna taastamise fond. Selleks on NSVL Elamu-Sotsiaalpanga Eesti Vabariikliku Panga Operatsioonide Valitsuses avatud eriarve nr. 700967 (šiffer 781017). Spitaki rajooni Kogarani kolhoosi taastamise fondi arve on NSVL Agrotööstuspanga Eesti Vabariikliku Panga Operatsioonide Valitsuses 406636 (šiffer 781255).

JÕUPROOV KAUNASES

20.—21. detsembril toimus 55. korda sõpruskohtumine TRÜ ujumiskoondise ja Leedu Kehakultuuriinstituudi veesportlaste vahel. Ladusalt korraldatud võistlustel paistsid meie tudengitest silma Jelena Jürgel (KKT IV), Angela Leedu (biol. II), Tiit Kutser (füüs. IV), Priit Jagosild (arstit. IV) ja Jüri Tužilkin (KKT I). Viimane tuli meeste arvestuses ka üldvõitjaks. Kahepäevase närvipinge järel pidi meie asjaarmastajatest koondis tunnistama Leedu tegevujujate nappi paremust.

Võistlused lõpetas mõnus lõõgastus kohvitassi ja videoaparaadi taga. 1956. aastal alustatud traditsioonile otsustati dots. Heino Laidre ettepanekul lisada ka teaduslik-metoodiline konverents. Kevadel ootame leedukaid vastukülaskäigule.

I. PAGE

MÕTTESPORT ÜLIKOOLIS

Semestri lõpul toimus Tartu Maleklubis mitu huvitavat üritust, **TRÜ kiirmalemeistrivõistlustel** oli 20 osalejat, neist 3 meistrikandidaadid ja 6 esimese järgu maletajad. Esikohale tuli TOOMAS VALGEMÄE (maj.), kes võitis kõik kuus partiid. Teiseks jäi IGOR RÕTOV (žurn.) ja kolmanda koha sai bergeri koefitsiendi järgi PAAVO PALK (ajal.).

Malematši TRÜ ja Tartu vahel võitis kümnel laual ülikool 5,5:4,5. Kaalukeeleks kujunes meistrikandidaat Igor Rõtovi mäng meister Aarne Hermliniga esimesel laual. Mustadega mänginud I. Rõtov sai väheke parema lõppmängu, kuid võitis meistri mõnda ebatäpset käiku ära kasutades selle kergesti. Esimesed säärased matšid peeti Eesti Vabariigi ajal, suure hoo said nad pärast sõda suurmeister Kerese hiilgepäevil. Stagnaajal neid enam ei toimunud. Nüüd on traditsioon taastatud. Lähemal ajal on plaanis uuesti luua Akadeemiline Maleselts.

PAAVO PALK

Üliõpilaskonkurss!

Eesti Akadeemiline Õigusteaduse Selts (EAÕS) kuulutab välja üliõpilastööde konkursi teemadel:

1. Artur-Tõeleid Kliimann — eesti haldusõigusteaduse koolkonna rajaja.

2. Väliskaubandusliku tegevuse organid ja selle tegevuse õiguslik reguleerimine Eesti Vabariigis.

Tööde esitamise tähtaeg on 1. september 1989. Osa võtta võivad kõik Eesti kõrgkoolide üliõpilased. Tööd tuleb esitada masinakirjas kahes eksemplaris koos kinnise ümbrikuga, millel on märgusõna ja autori perekonna-, ees- ning isanimi, samuti aadress ja andmed kõrgkooli, teaduskonna ja kursuse kohta. Töödes tuleb järgida üldkehtivaid teadustööde vormistamise ning viitamise ja tsiteerimise reegleid. Tulemused tehakse teatavaks EAÕS-i aastakoosolekul 1989. aasta oktoobris.

Kummalgi teemal kirjutatud töödele on ette nähtud rahalised preemiad. Preemiafond 400 rubla võib langeda kas ühele tööle või selle võib jagada ka mitme töö vahel.

Prof. ILMAR REBANE,
EAÕS-i esimees

PARIMAD LOOD!

Detsembrikuu parimateks autoriteks tunnistati MARIN ROOSE (Karusoo teatrist ja Gustav Suitsust), ÜLO VELDRE (ÜP-st), ANTTI ROOSE (kaevanduse põlemisest) ning õppejõududest JÜRI VALGE (jõulumõtisklus).

TRÜ KLUBI VIDEOTEEK

pakub võimaluse end jahutada ja maha rahustada

SESSILÕDVESTUSDISKOL

reedeti (6., 13. ja 20. jaanuaril) ning laupäeviti (7., 14. ja 21. jaanuaril) kl. 21.

UUT LAVALAUDADELT

Rahvamajas «Kannel» lavastati Ida-Permi noorte lavajõudude abiga seebiooper «Konsulid erus». Lavateose põhiideeks on konsolideerumine. Ooperi sponsoriks aga nõustusid olema mitmed Permi linna ühendettevõtted, kes väga konstruktiivselt lähenesid ettepanekule.

Esietenduse lõppedes tõusis inimfaktor saalis püsti ja aplodeeris.

Toimetaja VARJE SOOTAK

AUTASUSTAMISI

Hariduskomitee aukirjaga autasustati kauaaegse viljaka teadusliku, pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku töö eest 60. sünnipäeva puhul prof. INGE UNTI ja dots. NADEŽDA VIHMA.

TÄNU

Rektori käskkirjas avaldati tänu hea töö eest ja õnnitleti 50. sünnipäeval vaneminsener MALLE MOLDAUD, 55. sünnipäeval insener LINDA PEETSOT ja 60. sünnipäeval muuseumiteenijat MIRALDA TAMMEMÄGE ning 65. sünnipäeval autojuht ANDREI MARTOKAINENIT.

Kauaaegse eeskujuliku töö eest ülikoolis avaldati tänu ajaloomuuseumi valvurile EMMA EMMERLICHILE.

Kehakultuuriseltsi «Dünamo» Tartu nõukogu aseesimees R. Kamarik palus avaldada tänu KKT üliõpilasele LIIA PUKILE, kes õppepraktikal džuudosektsioonis näitas üles ettevõtlikkust ja kohusetundlikku suhtumist.

Pühajärve sovhoosi kollektiivi nimel tänasid direktor, parteisekretär ja a/ü komitee esimees kehakultuuriteaduskonna I kursust abi eest karmil sügisel.

JÄRGMINE LEHT

tuleb juba tuleval nädalal, s. o. reedel, 13. jaanuaril. Siis jääb leht kaks või kolm nädalat vahele (sess, vaheaeg ja toimetaja Tallinnas täienduskursustel).

MARGUS SANGLEPA joonistus

NÄÄRIMEHE VAIMUVARA

Mehe kont maksab raha.

Nahkjas mees ja pajukarva õlut on kõige kangemad, neid äi tia millaskid uskuda.

Habe on mehe au, nina mehe nägu.

Tartu linnas toodetav pärmipulk.

Mees sureb, sõna jääb.

Parem paksu painutada, kui peent peras vedada.

Mees on sõnn surmani.

Kes mees siin, see mees seal, see mees igal pool.

Suurest naerust tuntakse rumalat meest.

Rebane on raibe, jänes temast järgmine.

Tuul on seltsimees.

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 81 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 15. Tiraaž 3000 eks. MB 01303.

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 2 (1549) | Reede, 20. jaanuar 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Lugejale selgituseks

Pole halba ilma heata ja vastupidi. Naiivne on arvata, et sessipalavik ei kuulu krooniliste nakkushaiguste nimekirja. Igal juhul on tegemist pagana ohtliku nakkusega, mis vähemal või suuremal määral pureb igaüht, kes nõuks võtnud ülikooli varasalvedest tarkuseivasid nokkida.

Kuidas haigus levib? Avalikustatud andmetest sellele küsimusele vastust ei leia. Omalt poolt pakuksime:

a) loomade ja putukate kaudu,
b) suult suule hingamisel,
c) ligimese toidunõude kasutamisel (vältige juhuslikke söögikordi!)
d) higistamise teel.

(Täname lugejat, kui ta joonib alla sobiva variandi ja saadab vastuse elukohajärgsesse sanepidjaama.)

Tegelikult ei ole meie eesmärgiks uurida nakkuse levikut, vaid hoopis sellega kaasnevaid tüsistusi. Lisaks otsime ravimeid, mis põdejad taas terveks teeksid.

Järgnevas loos esinevad inimesed eelistasid lugejale peagi selguvatel põhjustel jääda anonüümseks.

Meie nakkus — sessipalavik!

1. tüsistus — ebausk

✣ **Sõna on tudengil:**

Olavi: «Kopikate pildumist ausammastele ja purskkaevudesse ma ei poolda. Usun, et lollidel veab.»

Katrin: «Algas minu kolmas sess. Olen kogenum kui kunagi varem. Märkasin kohe, kui ülikooli tulin, et paljud tüdrukud ei seisa kahe jalaga maa peal. Algul sõin õhtul varakult kõhu täis ja läksin magama. Ükskord aeti üles ja süüdistati norskamises. Siis ma nägin. Hakkasin järgnevatel öödel salaja padja tagant piiluma. Nad kargasid ümber küünalde, õõtsutasid büste ja nõidusid. Lõpuks ilmus seinale mingi vari. Kohutav.»

Tiina: «Küünlad on liialt vananenud. Praegu tasub ennustada kohvipaksult, mis annab alati positiivseid tulemusi.»

Kai: «Heaks kombeks peeti kunagi viiekopikaliste poetamist kingade sisse.»

Mall: «Mäletan juhtumit, kui ühiselamusse pääses üks inimese neljajalgne sõber. Kogu esimene korrus lahkus raamatuvirnade tagant, et karjuda: «Püüdke libakoer kinni! Püüdke libakoer kinni!»»

Sander: «Naised kütavad end liialt üles. Nad tunnevad meeltesegadustest mõnu, et siis pessimismi langeda. Enne eksameid peab rahulikult magama. Padja all ei pea ilmtingimata olema kohustusliku kirjanduse nimekiri või õppejõu 3×4 foto. Kas hommikul astud vasaku või parema jalaga raudvoodist välja, ei mängi ka mingit rolli. Mulle tundub, et oleme mingitel ajahetkedel liiga nõrganärvilised.»

✣ **Õppejõud arvab:**

Dotsent: «Külmajudinad jooksevad üle selja, kui mõtlen, kuidas üliõpilased tühja-tähjaga tegeldes kallist aega raiskavad. Noorus on ikka hukas küll. Meie omal ajal võtsime asja palju kainema pilguga, deklameerisime enne eksameid üksteisele lõike õpitust ja istusime ööde kaupa raamatute taga.»

Aspirant: «Pole kerge eksamit vastu võtta, kui tudengite nägudelt öise nõiatantsu jäljed vastu peegelduvad. Kas nad tõesti arvavad, et me ei tea, mis tantse sessi ajal tantsitakse?»

Professor: «Uskuma peab, ainult mitte ebajumalatesse. Kas igaüks annab ikka endale aru, keda ta kummardab?»

✣ **Koristaja repliik:** «Koridori nurgad on suitsu täis, konid vedelevad maas. Keda see suitsuloor varjab ja mida ülikoolis üldse õpetatakse?»

✣ **Komandandi kurtmine:** «Sessi ajal kubiseb ühiselamu vaimudest ja viirastustest. Seoses mao aasta saabumisega on hakatud lubamatult palju flööti puhuma . . .»

✣ **Psühholoog:** «Mida siin öelda või kommenteerida. Tudengid on täitsa vuntsid. Näha, et vaimsus pole veel päris alla käinud. Ei tahakski nende käitumist kritiseerida.»

2. tüsistus — spikerdamine

✣ **Sõna on tudengil:**

Mart: «Arvan, et spikerdamise juured peituvad üldhariduskoolides. Paljud saavad keskkooli lõpetades lisaks lõputunnistusele veel täieliku mahakirjutamisoskuse. Miks spik-

(Järg 3. lk.)

KÄSI TASKUS, SÜDA SAAPA-SÄÄRES

Fotod on ANDRES JOALALT ja toimetuse arhiivist.

AVALIK PÖÖRDUMINE

EESTI NSV EHITUSKOMITEE JA TARTU LINNA RSN TÄITEVKOMITEE POOLE

TÄNAVUSE AASTA algus tõi Tartu Ülikoolile ärevust tekitava sõnumi: 10. jaanuaril teatas ülikooli kauaaegne ehituspartner Tartu Ehitustrust suurema osa ülikooliga sõlmitud lepingute tühistamisest, tuues põhjenduseks ettevõtte detsentraliseerimise. Ühtlasi andis trusti 1. ehitusvalitsus teada, et ehitusvõimsuste puudusel ei mahu valitsuse 1989. aasta kavadesse järgmised ülikooli objektid: humanitaarteaduste õppehoone Lossi tänavas, botaanikaaia eksperimentaalosakond, veespordi ja raskejõustiku kateedri olmeblokk Emajõe ääres ning Lossi tänava trafo-alajaam.

LEPINGU KOHASELT tulnuks trustil alustada trafo-alajaama ehitust juba möödunud aastal, seda aga ei tehtud. Botaanikaaia eksperimentaalosakonna ehitusel piidi mullu tehtama töid 200 000 rubla eest, aga ei tehtud. Ülikooli arengukavade seisukohalt nelja olulist ehitust ähvardab lükkumine määramatusse tulevikku. Kui see tõesti aset leiab, satub ülikooli programmi realiseerimine tõsisesse ohtu. Ometi on tegemist programmiga, mille on heaks kiitnud linnavõimud nii ehituskomitee kui ka hariduskomitee juhtide teadmisel.

ETTEVÕTTE DETSENTRALISEERIMINE ei saa olla korrektseks põhjenduseks lepingute täitmata jätmisele, mis ettevõtte poolt juba varem on sõlmitud. Ilmselt on tegemist siiski tõsiasjaga, et ehitustrusti jaoks on ülikooli objektid nn. ebamugavad objektid — vähe on suuremahulisi ja ühelaadilisi töid, mis võimaldaksid kiiret plaanitäitmist. Kõigil asjaosalistel on ilmselt hästi meeles, kui tihti kõlas ülikooli 350. aastapäeva eel ja ajal eri taseme juhtide suust: ülikooli ehitused peavad nii linna kui ka ehitustrusti kavades olema esikohal! Kas tõesti peavad üksnes suurpeod olema nendeks tõukejõududeks, mis häid sõnu heade tegudega kokku suudavad viia?

TEGELIKULT POLE asi hoopiski pidudes või nende «väärikas tähistamises». Suhtumises Tartu ülikooli kui meie ainsa rahvusliku ülikooli väljaarendamisse avaldub sootuks olulisem hoiak, kui soovite — poliitika. Ja nimelt: **kas** jätkata endiselt toda aastakümneid väldanud nuriliikumist, mis Tartult on viimas tema kultuuri- ja hariduslinna mainet ning andnud talle halvasti arenenud tööstuslinna ilme, **või** suunata siiski oma jõupingutused sellele, et taastada Tartu omaaegne maine Eesti juhtiva haridus- ja kultuurikeskusena, loomaks aluse edasiminekuks ühele suveräänsele riigile kohast teed mööda, kus haridus ja kultuur pälvivad mitte vähemat hoolt kui majandus ja sotsiaalsfäär.

PÖÖRDUME TARTU ÜLIKOOLI NIMEL Tartu linna ja Eesti ehitusjuhtide poole tungiva palvega vaadata kriitilisel pilgul läbi Tartu lähiaastate ehituskavad ning leida neis kindel koht ülikooli ehitusliku arenguprogrammi häireteta elluviimiseks.

TARTU ÜLIKOOLI REKTOR, PROREKTORID JA DEKAANID

Teadusosakonna nõukogus

20. detsembril

● **Kuulati ära välissuhete osakonna juhataja Riina Laidvee aruanne TRÜ välissidemetest 1988. aastal.** See on üks vähestest ülikoolielu tahkudest, kus perestroika mõju silmanähtav. Traditsioonilise 50—60 välissõidu asemel tehti sel aastal 265 välissõitu, sealhulgas 124 kapitalistlikesse maadesse (seni tavaliselt aastas 30—40 sõitu). Seda välissõitude arvu ei ole veel põhjust piisavaks pidada. Tavalise paarikümne spetsialisti asemel võtsime vastu 134 kutsutud väliskülalist.

Välissidemete arendamisel on probleeme siiski rohkem kui lahendusi. Suuri raskusi välismaaga suhtlemisel põhjustab rahvusvaheliste sidekanalite (telex, telefax) puudumine ülikoolil, vastuvõtjaile väga pingutav on külaliste transpordiprobleemide lahendamine, ülikooli külalistetoad ei jäta kuigi inimsõbralikku muljet paremaga harjunud külastajatele.

Publikatsioonide saatmine välismaale on seni veel endiselt kauge ja kõrge bürokraatia otsustada.

Välissidemete areng peab jätkuma ja need peavad saavutama kvalitatiivselt uue taseme. Seejuures annab paljutki paremini korraldada ülikoolisiseste takistuste ületamisega.

● **Kuulati teadustöö planeerimise osakonna juhataja Sirje Margi aruannet teadusosakonna planeerimise ja infotöö osakonna tööst ja 1989. aasta teadustöö plaanist.** Viimasesse on esitatud 210 teemat, neist 6 täidetakse VMN-maade kompleksprogrammi raames, 51 täidetakse 19 üleliidulise programmi raames.

● **Esitati informatsioon riigieelarvelise teadustöö tegemiseks 1989. aastaks eraldatud täiendava palgafondi jaotuse põhiprintsiipidest.** Esmakordselt rahuldas Hariduskomitee eelarvelise teadustöö täiendava palgafondi taotluse küllalt suures mahus — 1 243 000 rbl. (1988. a. maht 957 000 rbl.).

Käesolevast aastast juurdub eelarvelise teadustöö finantseerimine teemade kaupa, mis pole uudiseks neile, kes harjunud teadustööd lepingute vormis tegema.

Pärast koosolekut alanud kirgede möll tõendas, et mitmedki teadustöö planeerijad olid suhtunud planeerimisvajadusse formaalselt, arvestamata reaalseid vajadusi, teised tegid näo, nagu poleksid nad programmide alusel täidetavate teadustööde prioriteetidest varem kuulnudki ja nõudsid enda poolt planeeritust enamat. Ilmnes ka juhtumeid, kus teadusosakonna korralistel koosolekutel esitatavat infot oli edastatud moonutatult. Toimunust on õppida nii fondide saajail kui jagajail.

● **Haridussotsioloogia laboratooriumi teaduslikuks juhendajaks kinnitati prof. Paul Kenkmann.**

● **Kinnitati väliskoostööleping Halle ülikooli füsioloogia instituudiga aastaiks 1989—1993 (juhendajad A. Kallikorm, E. Seppet, L.-H. Humal, V. Mihkelsoo).**

Rektoraadis räägiti inglise keeles

reedel, 6. jaanuaril. Ühel pool lauda rääkisid Kieli Christian Albrechti ülikooli rektor prof. *dr. jur.* JOST DELBRÜCK ja välissidemete osakonna ülem JONATHAN GRIGOLEIT, teisel pool meie rektor bioloogiadoktor prof. Jüri Kärner ja teadusprorektor, samuti bioloogiadoktor prof. Ants Kallikorm. Ingliskeelne jutuajamine oli lühike, koostöölepingut oli juba suvel Kielis arutatud. Samal õhtul kirjutati ka lepingule alla. Pärast arutelu jäeti külalised ajakirjanike kätte. **Teadusprorektor Ants Kallikormilt lepingu eelloost:**

«Augustis olin seal Kieli linnavalitsuse nimelise kutsega. Peale Lüübeki meditsiiniinstituudi valmistasime ette lepingut Kieli ülikooliga. Saksamaa Liitvabariigis on kõneldud veel koostööst Müncheni ülikooliga. Kieli leping võimaldab vahetada teadlasi, aspirante, üliõpilasi jt. Iga aasta 1. novembril täpsustatakse järgmise aasta kava. Sel aastal vahetame ajaloolasi. Kiellased saabuvad meile vahest juba sel poolaastal.»

Kieli ülikooli rektor Jost Delbrück:

«Olen jurist, minu erialaks on Saksamaa ja rahvusvaheline õigus. Kahjuks pole senini olnud kontakte Tartu ülikooliga, ometi on meie maa ja rahvas olnud üksteisega tihedalt seotud. Nii palju kui meie raamatukogudesse on teie erialakirjandust jõudnud, olen sellega kursis. Mul seisab ees ka kohtumine õigusteaduskonnaga, kus tahaksin rääkida edaspidise koostöö üle.»

VARJE SOOTAK

Nõuame õiglust!

TRÜ 1988. aasta sotsiaalse arengu fondi kasutamise määrustiku esimese punktina kehtestas töökollektiivi koosolek ühekordse toetuse maksmise TRÜ töötajaile **kolmanda või enama lapse** sünni korral. Selle sügava positiivse sisuga ettepaneku vastuvõtmine töökollektiivi poolt lõi aga automaatselt jämeda sotsiaalse ebaõigluse pretsedendi nende perede suhtes, kus kolm või enam last juba kasvamas.

Ainsa võimalusena tekitatud ebaõigluse heastamiseks näeme TRÜ töökollektiivi otsust 1989. ja järgnevate aastate sotsiaalse arengu fondist niisama suure ühekordse toetuse väljamaksmiseks kõigile TRÜ töötajate peredele, kus kasvatatakse kolme või enamat last. Seejuures on õiglane maksta toetus ka neile, kelle laps (lapsed) on ületanud 18. eluaasta piiri, õpivad ja elavad koos vanematega või vanemate kulul.

Kutsume kõigi kolme- ja enamalapseliste perekondade esindajaid osalema töökollektiivi koosolekul ja võitlema õigluse jaluleseadmise eest!

Kolme- ja enamalapseliste perede vanemad, ühinegem!

AAVO LUUK
MATI SALUNDI
PEEP MIIDLA
EDUARD RASKA
JAAK SAARNIIT

Kuidas jagati(da) sotsiaalse arengu fond(i)?

Veebruarikuu alguses, esialgsetel andmetel 10. veebruaril, kogunevad aulasse meie töökollektiivi konverentsi delegaadid, et kuulata, kuidas kulges TRÜ sotsiaalse arengu fondi kasutamine 1988. aastal, ning määrata kindlaks selle kasutamine 1989. aastaks.

Alljärgnevalt üldjoontes eelmise aasta summade kasutamisest, mis olid eraldatud **sotsiaalse arengu kiirendamiseks:**

1. Laste sünni stimuleerimiseks ja lasterikaste perede toetamiseks on kokku välja makstud 72 000 rbl. (J. Kivistik, S. Jaksmann, L. Espenberg, M. Merilai — à 4000 rbl.; K. Kivi, E. Muni, K. Loolaid, E. Lauk, A. Rannikmäe, L. Matisen, N. Mody, A. Uus, J. Ruus, A. Arrak, P. Järvelaid, L. Alaoja, A. Joala, T. Taremaa — à 3000 rbl.; J. Reimand, M. Jõgi, T. Peterson, J. Pedaste, T. Mõls, M. Peedimaa, K. Haava, A. Tamm, H. Kruuse, J. Kaasik, E. Ustav, M. Uudam, P. Vesik, J. Miljan, A. Nagel, A. Anton, O. Teller, R. Urbel — à 1000 rbl.).

2. Invaliidse lapse hooldamiseks on 7 perele välja makstud 4000 rbl.

3. Lasteaiakohtade toetamiseks-kompensatsiooniks on tasutud 3000 rbl.

4. Kooperatiivkorterite laenu ja sissemaksu osaliseks kompensatsiooniks on antud 103 töötajale toetusi kokku 70 700 rbl. ulatuses. Täpsemat nimekirja võib vaadata ametiühingukomitee teadetetahvlil.

5. Klubile eraldatud kultuuritööks 20 000 rbl.

6. Aianduskooperatiivile «Palu» elektritöödeks 2000 rbl.

* * *

Nüüd lühidalt ettepanekutest, mis lisanduksid eelmise aasta kasutussuundadele:

1. Haarata toetusesaajate ringi ka 3-lapselised pered, kuid kuna nende arv on selgitamisel, siis summa osas tuleb täpsustus edaspidi (ettepaneku on teinud 3-lapselised pered). Vt. artiklit «Nõuame õiglust» — toim.

2. Maksta toetust 500 rbl. aastas vallasemadele, kes on ülikoolis töötanud vähemalt 5 aastat ja Eestis elanud vähemalt 15 aastat. Käesoleval ajal töötab ülikoolis ligikaudu 60 vallasema ja seega oleks aastas kuluv summa 30 000 rbl. (ettepanek on tulnud ÜMPI ja majandusteaduskonna töökollektiivilt, naistenõukogult ja emade- ja lastekaitsekomisjonilt).

3. Maksta toetust 1000 rbl. aastas isikutele, kes on ülikoolis töötamise ajal tööõnnetuse läbi või kutsehaiguse tagajärjel invaliidistunud ning töövõime kaotanud. Selliseid isikuid on praegu 2, niisiis kokku 2000 rbl. aastas (ettepaneku on teinud ÜMPI ja majandusteaduskonna töökollektiiv).

4. Anda materiaalset toetust neile töövahekorra katkestanud vanadus- ja invaliidsuspensionäridele, kes on ülikoolis töötanud vähemalt 25 aastat ning kelle pension on alla 100 rbl. kuus — kuni 20 rbl. arvestusega, et pension ja toetus kokku ei ületaks 100 rbl. kuus. See nõuaks ca 20 000 rbl. (ettepanek TRÜ töö- ja sõjaveteranide nõukogult, naistenõukogult ja ametiühingukomiteelt).

5. Aianduskooperatiiv «Ojapalu» Illil soovib toetust oma territooriumi ümber aia ehitamiseks selle materjali maksumuse ulatuses 9700 rbl. Kooperatiivis on 18 TRÜ töötajat ja sõjaveterani.

6. Moodustada 5000—10 000 rbl. suurune fond toetuste maksmiseks materiaalselt vähekindlustatud ülikooli töötajatele (palga piirmäär võib olla kindlaks määratud). Toetuse maksmise suuruseks on 100 rbl. ning toetuse taotleja peab olema ülikoolis töötanud vähemalt 5 aastat (ettepanek teadusraamatukogu kollektiivilt).

* * *

Üks ettepanek on sotsiaalse arengu fondi kasutamise määruse **p. 7** muutmiseks järgmiselt:

(Järg 4. lk.)

Evald Tammepõld 60

Pühapäeval on juubel nakkushaiguste kateedri dotsendil Evald Tammepõllul.

Pärast arstiteaduskonna lõpetamist jäi ta kohe aspirantuuri. 1957. aastast on ta meditsiinikandidaat. Oma väitekirjas kasutas ta ühe esimesena NSV Liidus hemaglutinatsiooni reaktsiooni kõhutüüfuse diagnostikas. Tema juhendamisel on praktikasse viidud biokeemilisi, immunoloogilisi ja morfoloogilisi uurimismeetodeid nii baashaiglas kui vabariiklikus viirushepatiidi keskuses. Ta on ka üleliidulise viirushepatiidialase probleemkomisjoni liige. Sellest tööst kasvas välja doktoridissertatsioon, mis jäi aga stagnaaegsetes tingimustes kaitsmata.

Juubeliüritus toimub teisipäeval, 24. jaanuaril kl. 15 Leningradi mnt. 27 kohvikus.

*

Rektori käskkirjas pälvisid tänu kauaaegse hea töö eest ja õnnitluse 50. sünnipäeva puhul dots. KARL KARLEP ja 65. sünnipäeval tööline ENDEL GUTMANN.

25-aastase eduka töö eest ülikoolis avaldati tänu saksa filoloogia kateedri juhatajale prof. JUHAN TULDAVALE.

TRÜ aukirjaga autasustati kauaaegse viljaka töö eest 60. sünnipäeval vanemteadur KALJU UTSALIT ja dots. EVALD TAMMEPÕLDU.

* * *

Ülikooli on saabunud mitu telegrammi ja kirja Armeeniast, kus öeldakse häid sõnu eestlaste abi kohta. Jerevani ülikooli rektori S. Ambartsumjani allkirjaga uusaastaõnnitluses väljendatakse sügavat tänu Armeenia rahva moraalse ja materiaalse abistamise eest maavärina puhul.

* * *

Eelmise aasta lõpul viibis nädalapäevad Tartus Szegedi ülikooli soome-ugri keelte kateedri juhataja prof. Tibor Mikola. Ta pidas täisauditooriumile loenguid teemadel «Areaaltüpoloogilise meetodi rakendamisest ungari, soome ja eesti keele uurimisel» ja «Fennougristika ning samojedoloogia aktuaalseid probleeme Ungari RV-s». Külaline tundis elavat huvi Tartu kultuurielu vastu, viibides muuhulgas ka G. Ernesaksa juubelikontserdil ülikooli aulas. Töisema poole pealt oli arutluse all teaduskontaktide tihendamine Szegedi ja Tartu ülikooli vahel: regulaarsed üliõpilas- ja teadlasvahetused, ühised publikatsioonid jms.

PAUL ALVRE

* * *

Auväärt komisjon, vaadanud läbi matemaatikateaduskonna 1988. aasta II kursuse kursusetööd, mis olid esitatud kandideerima kooperatiivi Q-SOFT teadusstipendiumile, otsustas määrata nimetatud stipendiumi matemaatikateaduskonna III kursuse üliõpilasele EPP TOHVERILE töö **«Euler-Knoppi summeerimismenetlus» eest (juhendaja dots. Leiki Loone).**

Stipendium on määratud kuueks kuuks (à 70 rubla).

Q-SOFT

Käsi...

(Algus 1. lk.)

reid kasutatakse? Põhjuseid on mitmeid. Esiteks vähene nõudlikkus, teiseks plaan, mida täites tuleb silmad sulgeda. Kolmandaks, õpilasi sunnitakse talletama seda, mida õpetajad ise ka ei usu.»

Aavo: «Panen jah teinekord maha. Piinlik on küll, aga mis sa teed! Pea ei ole ju pööning, kuhu igasugu tarbetut majakraami võib kuhjata.»

Olga: «Mina puksida ei julge. Lähen kohe näost punaseks ja tunnen end kole ebamugavalt. Ajan kogu materjali ikka pähe.»

Kalle: «Oo! Spikerdamine on omamoodi mäng ja risk. Kõige suuremat naudingut pakub see vist õppejõududele. Imestan tihti, miks nad kõva häälega auditooriumi ees naerma ei hakka.»

Ruth: «Spikrite kirjutamisest on igal juhul kasu. Tuleb ju kirjapandu nii või teisiti läbi töötada.»

Jaana: «Vaidleksin vastu! Neid nn. abimaterjale kasutavad vaid piiratud mõttega inimesed.»

Deana: «Haridus on haige. Enne kui ülikool ainesüsteemile üle ei lähe, spikerdamisele piiri ei panda. Kassi-hiire mäng jätkub.»

Raivo: «Enesekindlust jääb väheks. Ikka on alla surutud oma arvamust. Paber on kasvanud üle pea. Pole mingi ime, kui üks paberilipakas ees-, teine tagataskus täieliku kindlustunde tagavad.»

✲ **Õppejõud arvab:**

Aspirant: «Spikerdamine on alatu pettus!»

Professor: «Meie ei julgenud ülikooliaastatel mõeldagi, et võib õppejõudu ninast vedada.»

Dotsent: «Ma ei saa ju nõuda vastuseid asjade kohta, mille õppimine on kohustuslik, kuid millesse keegi ei usu.»

✲ **Lehemehe repliik:** «Kui õige jätaks spikerdamise ja hoiaks paberit kokku. Saaksime kena üliõpilaslehe käima panna.»

✲ **Psühholoog:** «Alaväärsuskompleks, tahtejõuetus, harjumus kergelt läbi lüüa, valikuvabaduse piiramine, mõttetused — mõelge nendele sõnadele.»

3. tüsistus — ebaõnnestumised, põrumine

✲ **Tudeng:**

Aire: «Pisar tuleb teinekord ikka silmanurka. Olen mõned korrad komistanud. Omad vitsad peksavad.»

Kati: «Ma tean alati, mida tahan. Alla nelja ei ole veel mu teadmisi hinnatud.»

Siim: «Pange peotäis valminud toomingamarju suhu, siis saate teada, mis tunne on eksamil läbi põruda.

* * *

Kolmest tähtsamast sessipalaviku kõrvalnähust oleme rääkinud. Viimasel neist ei tasu praegu pikemalt peatuda, sess veel kestab. Kui kellelgi on välja löönud veel midagi, mis aitaks kirjapandut täiendada, siis palume võtta TRÜ arstipunktist kinnitatud tõend suunamiskirjaga. Nende dokumentidega pöörduge toimetusse.

Ah jaa, rohud oleksime äärepealt unustanud.

✲ **Velsker:** «Soovitame kasutada selliseid rahvameditsiinis väga levinud vahendeid nagu urvaplaaster, külm vesi, soojaveekott, viinasokid, silmaklapid jt. Need aitavad teid kindlasti.»

Toredat põrumist!

MARGUS SANGLEPP
ja salk ühiskondlikke sanitare

P. S. Avaldame tänu õppejõududele ja üliõpilastele, kes kiirel ajal leidsid võimaluse sõna sekka öelda.

EKP TRÜ komitee otsus

9. JAANUARIST 1989

KOMMUNISTIDE OSAST SÕJANDUSE ÕPETAMISE PROBLEEMIDE LAHENDAMISEL

EKP TRÜ komitee, ära kuulanud ja läbi arutanud sõjanduse kateedri parteibüroo ning ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri A. Pandise ja sekretäri asetäitja K. Vilgatsi informatsiooni, otsustab:

1. Teaduskondade parteibüroodel kontrollida teaduskondade juhtidekommunistide tegevust koostöö arendamisel sõjanduse kateedriga. Tagada sõjanduse kateedri õigeaegne informeerimine igast vajadusest korrigeerida õppetöö graafikut. Suunata üliõpilastel normaalseks õppetööks vajaliku hoiaku kujunemist sõjanduse õppimise suhtes.

2. Tunnustades üliõpilaste õigust avaldada oma arvamust sõjanduse õpetamisest ning komsomolikomitee kohust koguda ja avalikustada üliõpilaste seisukohad õppeprotsessi valupunktide kohta, rõhutab parteikomitee, et nimetatud seisukohad tuleb esitada argumenteeritult ja vormiliselt konkreetselt. Komitee leiab, et kommunistide A. Pandise ja K. Vilgatsi kirjutis «Sõjalise kateeder on tõstnud mõõga» ajalehes «TRÜ» 27. detsembril 1988 ei vasta kõigis punktides nendele nõuetele.

3. ELKNÜ TRÜ komiteel esitada parteikomiteele oma seisukohad sõjanduse õpetamisest pärast selle küsimuse arutamist komsomolikomitee koosolekul.

PAUL KENKMANN,
EKP TRÜ komitee sekretär

Auditoorium 133

Õpperuumide olukord ülikoolis on enamikule teada. Usume, et ei ole kuigi palju neid kateedreid, kes on oma ruumidega rahul. Ruumide vähesus lihtsalt ei võimalda korraldada õppetööd normaalselt päeva esimesel poolel. Küsimus eeldab pikemat ülevaadet ka ajalehes. Sellest edaspidi, siin piirduksime mõningase ülevaatega olukorrast, mis kujunes Vanemuise 46 auditooriumi 133 ümber.

* * *

Auditoorium 133 on õppeosakonna ruumide nimistus ning selle kasutamist korraldab õppeosakond. Geneetika ja tsütoloogia kateeder pöördus 1. novembril põhjendatud taotlusega õppe- ja teadusprorektori poole anda aud. 133 nende käsutusse. Taotlusele kirjutasid mõlemad prorektorid «Toetan». Ka õppeosakond pidas võimalikuks selle ruumi edaspidist kasutamist bioloogiaosakonna õppetööks.

Taotleja teguviis tekitas aga skandaalse olukorra. Nimelt ei jõutud põhimõtteliselt võimalikuks peetud varianti arutada, ka mitte informeerida matemaatikuid aud. 133 endisi kasutajaid. Õigustamatult (vastav korraldus puudus nii suuliselt kui kirjalikult) kolis geneetika ja tsütoloogia kateeder dots. Ain Heinaru juhtimisel aud. 133 sisse, niipea kui remont lõpetati. Omapoolses kirjas rektorile 16. novembril selgitab A. Heinaru veel kord kateedri rasket olukorda ning märgib, et «õppeprorektor tegi otsuse eraldada aud. 133 geneetika ja tsütoloogia kateedrile» ja lisab kirja lõpus: ««Talitasin õigesti, kuna aud. 133 eraldati meile.» A. Heinaru jaoks oli vajalik võrdsustada põhimõtteline toetus loa saamisega omapoolseks tegutsemiseks.

Matemaatikute protestile (suuliselt prodekaan Arved Pedas) vastas õppeosakond, et bioloogidele polnud sissekolimisluba antud, kuid arvestades reaalset olukorda (aparatuuri sisseviimist, alustatud täiendavaid töid seadmestiku paigaldamiseks jm.) pakume matemaatikuile õppetööks ruumi Tiigi t. 78.

Pärast veelkordset olukorra kaalumist ja reaalse situatsiooni hindamist otsustati õppeosakonnas, et A. Heinaru tegutsemine tuleb igal juhul hukka mõista, kuid jätta aud. 133 eespool mainitud asjaolude tõttu bioloogiaosakonnale. Matemaatikute ettepanekut saada aud. 133 kompensatsiooniks samas hoones aud. 120 (siiani geograafiaosakonnal) arutatakse mõlema teaduskonnaga. Õppeosakond peab reaalseks õppetöö osalist üleviimist Tiigi 78 majja, kus kevadsemestriks saab ette valmistada vähemalt 3 ruumi.

* * *

Meie arvates peaksid kõik õppe- ja muude ruumide puhul arvestama:

ruumide tegelik kasutamine ja muudatused selles tuleb igal juhul fikseerida käskkirjaliselt. Sellele peab aga eelnema projekti igakülgne läbiarutamine asjaosaliste vahel. Omavahelised ruumide hõivamised lugeda sisekorraeeskirjade jämedaks rikkumiseks koos sellest tulenevate järelduste ja meetmetega. Rektoraat tahab kevadsemestril läbi vaadata veel mitme probleemse ruumi kasutamise.

Prof. HEINO SIIGUR,
õppeprorektor
MATI SALUNDI,
õppeosakonna juhataja

MEID ON NÜÜD VIIS! VIIS KORGKOOLILEHTE! VIIENDAKS ON JAANUARIS ILMUMA HAKANUD ERKI KUUKIRI 1 (infoleht), toimetajaks ülikooli filoloogiadiplomiga lõpetanud TIINA JÕGEDA. KUUKIRJA NIMEKS ON «KOGUJA».

«ERKI KUUKIRJA EESMÄRK EI OLE KLERIKAALNE PROPAGANDA, KUID KOGUJA RAAMATUS SISALDUVAD ÜLDINIMLIKUD TÄHELEPANEKUD SOBIVAD JUST NOORE INIMESE ELUJUHISEKS: TAOTLE TARKUST!»

MAAILMAKULTUUR 1(17)

NÕUTUS OLEMISE EES

Nagu *teadmatus*, on ka *nõutus* niisugune seisund, mida meelsasti ei tunnistata. Eks ole, palju lihtsam on öelda pärast kahetsusväärseks osutunud tegu, et «ma ei teadnud», kui öelda kõigepealt «ma ei tea» ja jätta seejärel seniks, kui teadmine käes, tegu tegemata. Samasugune on lugu ka *nõutus*ega. Seegi on midagi säärast, mille häbenemine on peaaegu et enesestmõistetav. Ometi on *nõutus* täiesti loomulik seisund. Viga pole mitte selles, et me nii sageli nõutud oleme, vaid just selles, et me häbeneme seda tunnistada, et me varjame oma objektiivset nõutust ja omistame endile teadmise, *nõulikkuse* seal, kus seda tõeliselt pole. Me loome pseudoteadmise.

See pärand, millest me tahame lahti saada, sest ta koormab meid, koosnebki suuresti nimelt pseudoteadmistest, teadmistest, mis teadmised polegi. Kuid seda pärandit ei loonud sugugi ainult viimane stagnatsiooniperiood. See pärand on loodud mitmekordsete stagnatsioonide ja sulade vaheldumise/jätkumise käigus, ideoloogilise konjunkturismiga, kus «sula» on kahtlemata parem kui stagnatsioon või jääaeg, kuid kus «sula» ei vii kunagi tõelisele kevadele ja sellele järgnevale suvele. Just selline tsüklilisus ongi süvendanud skeptilist arusaama, et jõudmine tõeliste teadmisteni, aus pääsemine nõutusest üle ei anna tegelikult midagi.

See pärand hoiabki meid tolles eetilises kriisiseisundis, millest viimastel aegadel üsna palju juttu on olnud. Niisiis me teame, et midagi on viltu, et püsivalt on häiritud nii meie suhe iseenesega kui ka teistega. Ent me rahuldume hämmastavalt kergesti nende päästerõngastega, mida meile visatakse ja mis isegi võivad kaldale aidata, kuid mis ei õpeta kunagi täit ujumisoskust. Rahuldume, sest eesmärk ujuda iseseisvalt nõuaks meilt kahtlemata rohkem kui paljalt instinkti veest välja saada. Kaldume rahulduma ka nüüd, kus suveräänsusest kõneldakse juba ilma mõistukõneta — ja ometi veel nõnda, et jäetakse ära tema eetilises mõttes kõige olulisem tunnus. Suveräänsus on nimelt ennekõike kohustus. Kohustus mitte ainult istungjärkudeks või deklaratsioonideks või poliitikutele, vaid kohustus kõigile ja pidevalt.

Mis oleks niisuguse kohustuse mõõdupuuks? Ilmselt vastus küsimusele «mis saab inimesest?» Kui pidada kõige lähemas perspektiivis silmas IMEt, siis — me ei lähe IMEsse võrdsetena ega saa ka seal võrdseteks. Kuidas ka ei kutsutaks üles konsolideeruma — klassi- ja rollivahed on sedavõrd suured, et reaalselt saab kõnet olla vaid ajutistest liitudest küllalt suurte vaikivate järeleandmiste hinnaga. Küsigem kasvõi puhtpraktiliselt: mis saab IMEs neist, kes seni on kannatanud, ja neist, kes seni on kannatama pannud? Kui õigusriiki kavandatakse tõsiselt, siis ei tohi ei ühiskond tervikuna ega ka üksikisikud eraldi olla ses suhtes korrakski ükskõiksed. Jah, on hakatud kõnelema ka halastuse vajalikkusest. Aga mil viisil siduda omavahel halastus ja karistus nõnda, et see ei devalveeriks ei üht ega teist? Kuni see küsimus on kõikide jaoks püstitamata, seni ähvardab ka õigusriigi mõistest saada üks päästerõngas teiste hulgas, ei muud.

Vahede tunnetamine inimeste vahel ei tähenda ometi, nagu poleks inimeste ühendamine üldse võimalik. On kahtlemata ja peabki olema. Inimesi ühendab juba ainuüksi see keskkond, kus nad kõrvuti eksisteerivad ning kus nende saatused on möödapääsmatult seotud. Ning kui õiguse sisu avaneks iga inimese jaoks ainult eriomasel viisil, siis oleks demokraatia põhimõtteliselt välistatud olemise vorm. Kuid selle nii soovitava seisundi nimel ei tohiks neid vahesid ka päriselt maha salata, sest vastasel korral osutuks utoopiliseks niigi praktiline eesmärk nagu IME. Ideaalide, ülesannete ja vahendite konkurents juba ise teeb vahed inimeste vahel varjamatuteks (kuigi ka heitlikeks). Ongi õieti teinud — konsolideerumine varjab Eestisse puutuva ühiskonna lõhestatust üksnes selle jaoks, kes on sotsiaalselt infantiilne.

Kõik see puudutab otsejoones maailmakultuurigi. Sest esiteks on maailmakultuur loodud ka teatavate eetiliste hoiakute tulemusena, eetilise käitumise kaudu. Järelikult tuleb meil maailmakultuuri sisu tundma õppides paratamatult otsustada sellegi üle, mida nood eetilised hoiakud endast kujutavad. Näiteks kuidas hinnata impeeriumi loomist, mis käib alati ainult läbi teiste rahvaste alistamise, ja kummatigi sellega kaasnevat kultuurisuhete tihenemist (mitte ainult hellenismi perioodil). Aga teiseks otsime me ise maailmakultuuri loomise kogemusest tuge oma, meie eetilistele püüetele, nendele taotlustele, mis peaksid looma kindla põhja meie (mitte ainult rahvuslikule) olemisele, mis peaksid vabastama meid just sellest nõutusest, millest me nii sageli katsume üle saada pelga mahasalgamisega.

Hetkel on maailmakultuuri mõtestamises rõhutatud rohkem selle praktilist külge, seda, mida lubab intensiivne turism, mida võimaldaksid majanduslikud otsesidemed Nõukogude Liidust välja, mida annaks autonoomne osalemine rahvusvahelises olümpialiikumises jne. Eetiline pool, see, kuidas muutunud kontaktid hakkavad muutma inimest ennast ja millise hinnaga neid kontakte õigupoolest luuakse, on jäänud fragmentaarsete mõtiskluste mureks. Ja see maksab end kätte, sest nõnda avatakse varjamatult roheline tee sellele mittemillestki hoolivale pragmatismile, mille sihiks on kauakestev IME ja õigusriik küll kõige vähem.

PEETER OLESK

„Tsensuur on süsteemiks saanud vägivald“

(F. TUGLAS)

22. detsembril tähistasime Jaan Tõnissoni 120. sünniaastapäeva. Oma mitmekülgses avalikus tegevuses on Jaan Tõnisson kõige kauem ja kõige tihedamini olnud seotud ajakirjandusega. Tema tegevus ajakirjanduses kestis ühtekokku umbes samapalju aastaid, kui on praegu ajakirjaniku keskmine eluiga — ümmarguselt 40 aastat.

Suurema osa sellest ajast seisis Tõnisson «Postimehe» eesotsas.

Üheks kõrghetkeks tuleb Jaan Tõnissoni ajakirjanikuteel pidada 1905. aastat. Ühiskonna revolutsioonilise käärimisega kaasnes siis ka ajakirjanduse poliitilise aktiivsuse järsk tõus. See oli aeg, mil eesti ajalehed said esmakordselt oma eluloos ilmuda tsensuurivabalt. «Suukorv pudeneb meie pääst, käte ja jalgade ümbert katkevad köidikud,» kirjutas «Sakala». On selge, et sõnavabadus ei tulnud meie ajakirjandusele ei jumala ega Vene tsaari armuannina. See võideldi kätte kangekaelses ja järjekindlas võitluses, milles tähelepanuväärne osa oli Jaan Tõnissonil ja «Postimehel».

* * *

1905. aasta 17. oktoobri manifestis kuulutati teiste demokraatlike vabaduste kõrval välja ka sõnavabadus. Ajakirjanduses tõlgitseti seda kui täielikku trükivabadust ning võeti rõõmuhõisetega vastu. Paraku osutus manifest üksnes rahva petmiseks tehtud manöövriks. Ka ajakirjandus suruti jõuga vanadesse raamidesse tagasi: 19. oktoobril saatis Trükiasjade Peavalitsus välja ringkirja, milles teatati, et kuni uue trükiseaduse kehtestamiseni jääb kõik vanaviisi, järelikult jääb ka eeltsensuur, see kõige valusamalt ajakirjandust pigistanud «suukorv».

Ringkiri avaldati eesti ajalehtedes, nende seas ka «Postimehes» 21. oktoobril. Samal kuupäeval teatas «Postimehe» toimetus oma lugejatele, et hakkab nüüdsest peale lehte välja andma ilma tsenseerimata, kuigi selleks pole ametlikku luba. «Postimehe» eeskujule järgnesid kohe teisedki Liivimaa eesti ajalehed. Juba järgmisel päeval ilmus tsensori loamärkuseta ajaleht «Uudised», järgnesid «Olevik», «Sakala», hiljem Tallinna ajalehed.

Trükiasjade Peavalitsusele saatis «Postimehe» toimetaja aga telegrammi, milles protesteeris trükivabaduse kitsendamise vastu, nimetades seda konstitutsiooni rikkumiseks. Ühtlasi hoiatas ta, et toimetused panevad üldsuse survel lehed seisma, kui tsensuuri ei kaotata.

Telegrammi tekst avaldati «Postimehes» koos üleskutsega otsustavalt võidelda trükivabaduse eest: «Ilma tõsise sõna- ja trükivabaduseta ei suuda meie rahvas nüüdsel ajal enam ära elada — astume kui üks mees kõik vabaduse kitsendamise vastu välja.»

Vastukajaks «Postimehe» nendele julgetele sammudele oli muidugi lugejate siiras tunnustus ja toetus, aga samas ka tsensori ähvardused ja kaebekirjad võimudele.

Lugejatelt tuli toimetusele toredaid poolehoiuavaldusi. Näiteks kirjutas üks 40-aastase «Postimehe»-staažiga lugeja Peterburist: «Omas viimases lehes (...) annate lugejatele teada, et lehe seisma panete, kui tsensuuri alt ei pease — see on tubli! Parem surm kui kiratsemine! (...) Olen tüdinud neist igavestest kaebustest: «ei peasenud lehte, jäi kitsasse väravasse kinni (...)!» On aga kord juba kitsendustest peasetud, siis mitte milgi tingimusel ennast enam võrku anda. Ma olen selles kindlas arvamises, et kõik Postimehe lugejad minuga ühes nõus on.»

Tsensor kirjutas samal ajal usinasti kaebekirju Peterburi Trükiasjade Peavalitsusele ning Riia ringkonnakohtu prokurörile, nõudes nii «Postimehe» kui teiste eeltsensuurita ilmunud ajalehtede kohtulikku karistamist. Neis kirjades rõhutati eriti seda, et toimetused astuvad sihilikult võimu vastu välja — trükkisid ise ära 19. oktoobri ringkirja, kuid keelduvad tsensuurist.

24. novembril 1905 hakkas kehtima uus ajutine trükiseadus, mis sätestas eeltsensuuri asemele järeltsensuuri. Nii ei õnnestunud tsensoril seekord ajalehtedele tsenseerimata ilmumise pärast karistust kaela tuua. Seda norivamaks muutus ta järeltsensuuri teostamisel, leides vägagi sageli põhjust ka «Postimehe» karistamiseks. Tõsise löögi andis Tõnissonile ja «Postimehele» Liivimaa kuberner 1906. aasta sügisel, tagandades Jaan Tõnissoni vastutava toimetaja kohalt. Ettekäändeks see, et toimetaja oli koos paljude teiste duumasaadikutega alla kirjutanud protestiavaldusele I riigiduuma laialisaatmise vastu.

Siiski ei tähendanud tagandamine Jaan Tõnissoni jaoks avalikust võitlusest ja lehetõõst väljalülitumist. Oma lugejatele püüdis ta sellest ka lehe kaudu märku anda: «Muutlikkudes oludes jäägu igaüks iseenesele ustavaks ja oma põhjusmõtetele kindlaks!» Et see toimetaja kindel lubadus oli, mõistis küllap iga «Postimehe» sõber.

EPP LAUK

ELULÄHEDASED REFORMID

Meil on vahest avaldatud arvamust, et ülikooli lõpetanud noored olevat liiga eluvõõrad ja tegeliku elu jaoks sobimatud.

Et kogu seda asjandust elulähedasemaks teha, oleks vaja võtta ette uusi reforme.

Siin esitame mõningaid:

* * *

KEELETEADUSES *tuleb jätta kõrvale igasugune grammatika ja muu säärane tegelikuks eluks sobimatu praht. Selle asemel peaksid professorid, kes tegelevad keele küsimusega, hoolitsema selle eest, et tudengid omaksid hästi libeda keele. (Karikatuuril määrib professor üliõpilase keelt vaseliiniga.)*

* * *

Elulähedasemaks tuleb muuta ka **KEHAKASVATUSE INSTITUUT.** *Siin tuleb erilist rõhku panna tudengite küünarnukkide tugevusele. Tegelikus elus läheb sagedasti tugevaid küünarnukke vaja, kellel neid pole, on kadunud inimene.*

* * *

Tuleks muuta ka **AJALOO ÕPETAMIST.** *Nüüd juhtub nii, et tudeng tunneb peast Karl XII elulugu, aga ei tunne oma naabrite lähemat minevikku. Ja ometi on viimasel tegelikus elus suur tähtsus. Huvitav jutuaine seltskonnas ja kohvilauas.*

* * *

KIRJANDUSAJALOOST *tuleks võtta kuiv teooria. Sellel pole mingit mõtet. Selle asemel tuleks võtta tegelik luuletamine. Elus peab inimene, kes tahab edasi jõuda, tihtilugu luuletama omale külge voorusi, mis teistel puuduvad.*

* * *

Ümberkorraldamisele tuleks võtta ka **LOODUSTEADUSKOND.** *Ladinakeelsete nimetuste pähetuupimise asemel tuleks õpetada noortele inimestele lõbusate väljasõitude korraldamist loodusesse. Sel teel võib luua häid tutvusi, mis elus hädavajalikud.*

* * *

ÕIGUSTEADUSES *tuleb jätta kõrvale kõik paragrahvid ja konksud. Noortele tudengitele tuleks õpetada selgeks ainult üks lause: Just nii, härra šeff, teil on õigus! Säärase tarkusega varustatult võib iga mees teha elus suurt karjääri.*

* * *

TAASTRÜKK

TAASTRÜKK

TAASTRÜKK

MAJANDUSTEADUKONNAS *peaks kõigepealt üliõpilastele õpetatama ajalehe müümist. Nagu Ameerikast ja mujalt maailmast kuulda, on just ajalehepoistest tulnud kõige paremad majandusteadlased ja suuremad miljonärid.*

* * *

Samuti tuleks tuua ka **MATEMAATIKA** *tegelikule elule lähemale. Tuleks näiteks õpetada noortele inimestele, kuidas kiirelt ja asjalikult saab kõrtsiarvet asjaosaliste vahel ära jagada.*

* * *

Ja lõpuks seisab suur töö ees ka **USUTEADUSKONNAL.** *Seal tuleb kasvatada üliõpilastel usku endasse.*

Nagu näha, teistel seda usku tänapäeva tudengitesse ei ole ja sellepärast ongi vaja neid ümberkorraldamisi ette võtta.

«ÜLIÕPILASLEHT»
nr. 5/6 30. juunil 1938

* * *

Kas rong on juba läinud?
Jah, juba viie minuti eest.
Mis kord see on, akadeemiline veerand pole ju veel möödas.

«ÜLIÕPILASLEHT»
nr. 12/13 1937

MALEVAHUUMORIT

Ehitusmaleva komandörilt küsiti: «Mil viisil kavatseb EÜE tänavu viina vastu võidelda?»

«Õllega,» vastas komandör kähku. Ta tegi nalja.

* * *

Nagu mullugi kehtivad malevas energia jäävuse seadus, kolm Newtoni seadust ja kuiv seadus.

«Suveseisund» EÜE 25
(Koostaja Margus Mets)

ESMATRÜKK

Kuulutatakse välja konkurss Pluralismi Praktilise Juhtimise Instituudi teadusdirektori kohale. *Kandideerida võivad keskharidusega mehed alates 55. eluaastast. Nõutavad dokumendid:*

1) demagoogia rakendusliku juurutamise tunnistus,

2) Stagnantide Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituudi diplom.

Vajatakse ka pluralismi juhtimise õiguslike aluste sektori juhataja.t

* * *

ETTEPANEK. *Nimetada Ülikooli tänav Jaani tänava asemel Kesklinna tänavaks, sest see asub kesklinnas, kus paikneb ka uus kaubahall «Kesklinna».*

ANTON LUULE

Asi läheb segasemaks

Lisaks viimases ajalehes mainitud kahele nimele **«Universitas Tartuensis»** ja **«Tartu Ülikooli Leht»** on pakutud ülikooli ajalehe uueks nimeks veel:

- **«Ülikooli Leht»,**
- **«Vox Universitas Tartuensis»,**
- **«Alma Mater»,**
- **«Avatud Maailm»,**
- **«Eesti Üliõpilane»,**
- **«Eesti Teadus»,**
- **«Postimees»,**
- **«Ülikooli Postimees».**

Milline on Sinu arvamus?

Kuidas...

(Algus 2. lk.)

kehtestada toetuse maksmine TRÜ töötajaile individuaalelamu ehituseks või ostmiseks vormistatud pangalaenu kustutamiseks summas vähemalt 1000 rbl., kui pangalaenu võtnud töötaja on elanud Eestis vähemalt 15 aastat, töötanud TRÜ-s vähemalt 5 aastat ja kui perekonnas on kaks või enam alaealist või statsionaarselt õppivat last. TRÜ töötajatele, kelle perekonnas on 3 või enam alaealist või statsionaarselt õppivat last ning kelle abikaasa töötab samuti TRÜ-s, maksta toetust koefitsiendiga 1,5. Juhul kui on täidetud üks viimati nimetatud tingimustest, maksta toetust koefitsiendiga 1,3 (ettepanek ÜMPI ja majandusteaduskonna töökollektiivilt).

Seni rohkem ettepanekuid laekunud ei ole. Kui ettepanekuid soovitakse veel teha, suunata need kohe ajalehele «TRÜ», et nendega saaksid kõik tutvuda ja anda siis oma soovitused delegaatidele nende toetamiseks või mitte.

HELVE KABUR,
ametiühingukomitee esimees

Arheoloogiline keraamika seminarkas

Viimastel aastatel aina suurenenud ehitustegevus on toonud rohkesti arheoloogilisi päästekaevamisi. Uutele teedele ette jäänud asulakohad ja vanadele kalmistutele kerkivad majad on tohutult suurendanud arheoloogide töömahtu. Ühelt poolt on suurenenud arheoloogiline materjal, kasvanud teadmised ja leiukogud. Teiselt poolt aga on meil arheolooge liiga vähe, et kogutud leiumaterjali kohe läbi töötada. Leiud jäävad pikaks ajaks riiulitele tolmuma, ilma et laiem üldsus neist oluliselt midagi teada saaks. Kujunenud lünga täitmise üks võimalusi on mitmesuguste arheoloogianäituste korraldamine. Möödunudkevadine muinsuskaitse suurüritus Tartus tõi kaasa idee eksponeerida arheoloogilisi leide lisaks Tartu Linnamuuseumi ekspositsioonile veel TRÜ raamatukogus.

Just sealt saadud mõjutusest valmis hiljuti **väike väljapanek Tartu Lossi tänava viimaste aastate kaevanditest leitud keraamikast seminari raamatukogus.** Peaasjalikult tervematest nõudest koosnev väljapanek püüab anda mõningast ülevaadet ca 15 000 senini leitud keraamikafragmendist.

Vaadata on võimalik savinõusid väga pikast ajavahemikust, alates käsitsi vormitud nõu kildudest I aastatuhande teisest poolest ja lõpetades portselankruusiga möödunud sajandist. Rohkemalt on esindatud 13. sajandi teise poole ja 14. sajandi alguse keraamika. Kõrvuti kohapeal valmistatud nõudega on välja pandud keskaja tähtis kaubandusartikkel — kaunid kaoliinsavist reini kannud, mis nagu juba nimigi märku annab, kuulsatest Reini-äärsetest pottsepatöökodadest pärinevad.

Lisaks savinõudele on ka Tartu arheoloogiat käsitlevaid raamatuid ja artikleid.

AIVAR KRIISKA

MURDMAASUUSATAMINE

Järgmised võistlused on Käärikul **esmaspäeval, 23. jaanuaril** kl. 15.30 (M 15 km, N 8 km, klassikaline stiil) ja **esmaspäeval, 30. jaanuaril** kl. 15.30 (M 20 km ja 30 km; N 10 km vaba stiil).

Registreerimine toimub võistluspaigas. Sõit liinibussiga kl. 12.05 bussijaamast.

MUINSUSKAITSE VILISTLASKLUBI

11. jaanuaril asutatud Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi vilistlasklubi teatab, et klubi kõnetunnid on E ja N kell 17—18.30 peahoones ruum 240, tel. 3 51 80 («TRÜ» toimetus). Info ka telefonidel 3 54 14 (klubi esimees T. Ilomets), 3 53 84 (A. Laansalu), õhtuti 7 10 37 (I. Palm), peahoone infotahvlil ning ülikooli lehes. Järgmine üritus loodetavasti 1. veebruaril. Pikemalt klubist mõnes järgmises lehes.

NB!

«TRÜ»
jääb nüüd vähemalt ühe nädala vahele. Kas ajaleht ilmub ka 3. veebruaril, selgub nädala pärast.

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 106. Tiraaž 3000 eks. MB 01316.

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 3 (1550) Reedel, 3. veebruaril 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

NB! Sotsiaalse arengu fond!

TRÜ töökollektiivi konverents on esmaspäeval, 13. veebruaril kell 15 aulas. Arutame sotsiaalse fondi kasutamist.

Kõigi delegaatide kohalolek väga vajalik!

* * * * *

Et heastada 3-lapselistele peredele tehtud ebaõiglust, analüüsiti ühiskorda aü komitee presiidiumil. Praegu on 3-lapselisi peresid arvel 160. Nendest 13 said 1988. aastal kolmanda lapse sünni puhul toetust 3 tuhat rubla.

Tehakse ettepanek anda ühekordset toetust 500 rubla neile 3-lapselistele peredele, kes 1988. aastal toetust ei saanud ja kelle sissetulek ühe pere liikme kohta on alla 100 rubla kuus. Selleks tuleb fondist eraldada kokku 70 tuhat rubla.

Teiseks. Eraldada 10 tuhat rubla fondist rektori käsutusse mitmesuguste ettenägematute ja ootamatute õnnetusjuhtude toetamiseks (näit. maavärin Armeenias).

Kolmandaks. Eraldada fondist 48 tuhat rubla riikliku elamispinna osamaksuks linnale. See võimaldaks osta elamispinda 200 m² (4 2-toalist korterit).

Ametiühingukomitee

PREEMIAID JAGATAKSE!

Üleminek uutele majandamistingimustele kõrgkooliteaduses toob endaga kaasa mitmeid põhimõttelisi muudatusi ka teadustöö premeerimises. Tähtsamatest uuendustest kõrgkooli materiaalse ergutamise fondi (MEF) jaotamisel võib mainida järgmisi:

Kõrgkool kehtestab täiesti iseseisvalt oma MEF-i jaotamise korra, mis fikseeritakse vastavas premeerimisjuhendis.

Ei ole piiratud teadustöös osalejatele individuaalselt väljamakstav preemiasumma, ega ka teadustööle kaasaaitajatele väljamakstava preemia proportsioon üldises MEF-is. Erandina võib premeerida ka töötajaid väljastpoolt ülikooli.

Juhtkonna preemia ei tohi ületada väljamakstud preemiate üldist keskmist taset.

Ühesõnaga, kõik otsustab preemiafondi või selle üksikosade käsutaja (loomulikult kooskõlas töökollektiivi ning a/ü-ga). Järgnevas projektis, mille koostas TRÜ MEF-i jaotusprintsiipide väljatöötamise komisjon, lähtutakse eeldusest, et MEF-i jaotamine taandub vastavate preemiasummade täieliku käsutamisõiguse delegeerimisele.

Preemia liik

	% MEF-ist
1. **Teadustöö täitjate preemiafond.** Lepingulise või riigieelarvelise teema täitjate kollektiivi käsutusse lähtudes teema lõppedes ülikooli MEF-i kantud summast.	60
2. **Teaduslike nõukogude preemiafond.** Summa jaotatakse nõukogude käsutusse normatiivsel alusel lähtudes nõukogu alluvuses töötavate teadustöö plaanide täitjate arvust. Mitteteaduskaader (abiõppe-, insener-tehniline personal) arvestatakse kaaluga 0,5. TO nõukogu alluvusse loetakse teadusraamatukogu, muuseumid, teaduskondadevahelised laborid.	15
3. **Rektori ja prorektorite preemiafond.** Rektori ning prorektorite käsutusse neile alluvate teadustööd teenindavate osakondade premeerimiseks.	15
4. **Juhtkonna preemiafond.** TO nõukogu käsutusse juhtivkoosseisu premeerimiseks.	5
5. **Reservfond.** TO nõukogu käsutusse juurutuskonkursside, parimate teadustööde jms. premeerimiseks.	5

REIN KINKAR

SPORDILE KA!

Pärast 20. jaanuari ajalehe ilmumist on TRÜ spordiklubi poole pöördunud rida spordihuvilisi töötajaid ettepanekuga, et sotsiaalse arengu fondist eraldataks mõningaid summasid ka kehakultuuriharrastuse toetamiseks.

Spordiklubi juures tegutsevad aktiivsemalt naiste võrkpalliklubi «Volle», alpiklubi «Firn», sulgpalliklubi «Sule», võimlemisrühm, korvpalliklubi, võrkpallimeeskond, naisvõimlemise rühmad, lauatennise ja malevõistkond, tenniseklubi, mitme teaduskonna rahvaspordiklubid.

Nende klubide, rühmade ja võistkondade tegevuse toetamiseks ja korraldamiseks (kulutused ametlikest võistlustest osavõtuks, võistlusvarustuse ja inventari hankimiseks, kursusteks, välisvõistkondade vastuvõtmiseks, spordipäevade korraldamiseks jne.) oleks vaja 20 000 rubla.

Spordiklubi

VASTUKAJAKS ÕIGLUSENÕUDJATELE

Raske on määrata oma tundeid, mis tekkisid lugedes lehest «Nõuame õiglust». Need olid imestusest sügava nördimuseni, tegemist on minu arust jultumusega. Äkki õnnestub välja kaubelda ports raha!

Saaks veel aru, kui seda taotleksid vanemad, kel kodus aastanekahene-kolmene, sest neil lihtsalt ei vedanud. Nende jaoks võeti toetav otsus vastu vähe hilja. Sellistele võiks tõesti määrata mingi toetuse paljulapselisuse eest, sest just selles oli ja on toetuse mõte: aidata ja stimuleerida noori peresid laste kasvatamisel.

Kui aga hakatakse taotlema preemiamääruse tagasiulatuvat jõudu 18—20 aasta taha ja tahetakse saada «sünnitustoetust» abielueelikutele, siis siin on õiglusest või «jämedast sotsiaalse ebaõigluse pretsedendist» lubamatu rääkida. Tegemist on kas rumala nalja või häbematusega.

JÜRI KIRSS

Veel prantsuse keele õpetamisest

ÜLIKOOLIS vahtseb põikpäiselt eirav suhtumine prantsuse keelesse. Kui dotsent Kallista Kann töötas õppejõuna, oli prantsuse keelel austusväärne koht, sest särava isikuna suutis ta prantsuse keele õpetamist organiseerida ka siis, kui prantsuse filoloogia oli suletud. K. Kanni lahkumise järel ülikoolist jäi prantsuse keel vaeslapse ossa. K. Kanni surmaga ühenduses kirjutasin pikema artikli «Sirbile ja Vasarale». Selgitasin prantsuse keele osa maailmakultuuris ja tänapäevases suhtlemises, viitasin ka võimalustele prantsuse filoloogide rakendamisel Eestis, sest eriprogrammide alusel on võimalik anda sobivat ettevalmistust, kui asutus on aegsasti taotluse esitanud. Minu korduvatest järelepärimistest hoolimata on kirjutis tänini avaldamata. Eks kinnista seegi seik, et prantsuse keelest kirjutamist ja kõnelemist peetakse ebasoovitavaks.

OLUKORD ülikoolis on ebanormaalne. Üle aasta võetakse vastu väike prantsuse filoloogide rühm, sealjuures hädaldatakse, et lõpetajaid pole kuhugi panna. Aga kas asutustega on peetud nõu? Paljud ei teagi, et prantsuse filoloogе on ülikoolist võimalik saada. Plaanikomiteele lootma jäädes tõepoolest kohti ei tule. Häda on ka selles, et õppejõudude madala kvalifikatsiooni ja üliõpilaste vähesuse tõttu pole olnud võimalik luua prantsuse filoloogia kateedrit. Uuesti tuleks päevakorda võtta prantsuse ja klassikalise filoloogia kateedri loomine ning anda sellele nii eriainete kui üldainena prantsuse, hispaania, ladina ja kreeka keele õpetamine. Taastada tuleks prantsuse filoloogia õpetamine ka kaugõppes, nagu see omal ajal oli. Allakirjutanu õppis prantsuse filoloogiat just mittestatsionaarselt, õppimine sobis eriti Tartu inimestele, kes said käia ka statsionaarsete erialaloengutel.

TÄIESTI käsitamatu olukord valitseb inglise filoloogia osakonnas, kus üliõpilaste soovi õppida plaanilise ainena prantsuse keelt ei rahuldata. Käsitamatus kulmineerus sellega, et kunstiajaloo professor Voldemar Vaga pidi inglise keele spetsialistidele selgitama, kui oluline on prantsuse keel inglise keele kujunemises. Et õppeplaan ei kärise, näitab see, et eesti keel lülitati plaani kerge vaevaga, küllap on võimalusi veelgi, näiteks vene kirjanduse asendamine prantsuse keelega. On kindlalt teada, et inglise filoloog ei hakka kunagi õpetama vene kirjandust. Muidugi on prantsuse keel vajalik ka saksa filoloogidele.

TÄIESTI korraldamata on prantsuse keele õpetamine fakultatiivselt eri teaduskondade üliõpilastele. Võõrkeelte kateedris on 31 koosseisulist ja 15 mittekoosseisulist inglise, saksa ja ladina keele õppejõudu, neile lisaks ainult üks poole kohaga prantsuse keele õpetaja, kelle tegevus ülikoolis on märkamatu. Vähegi taibukam inimene saab aru, et proportsioonid on väärad. Lisaks prantsuse keelele peaks igaüks saama fakultatiivselt õppida ka hispaania keelt.

MITMETE keelte õpetamine ei ole midagi uut. Eesti-aegsest ülikoolist säilinud tavade kohaselt õpetati pärast sõda fakultatiivselt peale saksa, inglise ja prantsuse keele veel hispaania, läti, bulgaaria, poola, kreeka, rootsi ja sanskriti keelt. Loengukursuse alguse kohta pandi ajaloo-keeleteaduskonna vitriini teade ning edasi läks kõik tavalist rada. Küllap läksid loengud kas õppejõu koormusse või maksti tunnitasu alusel. Miks me ei võiks seda kaunist traditsiooni taastada ning noori rikastada keelealaste teadmistega? On ju taas loengute vabakuulamise õigus ning mõne hõreda sisuga loengu asendamine keeletunniga on igati tulus.

KAS poleks noortel aeg ülikoolis ärgata ja mõista, et rahvastevaheliseks suhtlemiseks on vaja õppida keeli? On suur enesepete, nagu saaks vene keelega kõikjal läbi. Isolatsiooniaeg hakkab lõppema, praegune põlvkond peaks seda eriti hästi mõistma. Filoloogiateaduskond peaks muutuma keelte õpetamise keskuseks, kuhu koondatakse oma ala tõelised spetsialistid ning fanaatikud, kellest enamik võiks õpetada tunnitasu alusel. Paljudel praegustel keeleõpetajatel puudub missioonitunne ning võlu, milleta aga keelte õpetamine muutub tüütavaks kohustuseks. Neid muidugi rakendada ei saa. Filoloogiateaduskond saab õigustada oma nime üksnes siis, kui ta on paljude keelte õpetamise tõeline keskus. Ei tohi ennast uinutada sellega, et orientalistid ju õpetavad keeli. Nendelt tuleb just õppida, kui palju võib saavutada ka kesiste tingimuste puhul.

JA VEEL: miks pole ülikoolis prantsuse keele professorit ja dotsente? Kas on prantsuse filoloogia osakonna lõpetanuid suunatud aspirantuuri kaudu kraadi taotlema? Kes oleks seda pidanud tegema kui mitte filoloogiateaduskond? Niisiis on palju probleeme keelte õpetamise reorganiseerimisel. Kõik need tuleb lahendada, milleks on kindlasti vaja ka uue rektori ja prorektorite kindlat toetust. Paljude keelte eri tasemel oskamist nõuab aeg.

EDUARD VÄÄRI

- **Vt. ka Voldemar Vaga «Inglise keel Tartu ülikoolis» («TRÜ» nr. 16, 1988)**
- **Heino Liiv «Topelt ei kärise» («TRÜ» nr. 17, 1988)**
- **Lauri Leesi «Kärisema ei peagi» («TRÜ» nr. 19, 1988)**

NB! JÄRGMIST LEHTE

hea lugeja, saate kätte võtta taas 4-leheküljelisena reedel, 10. veebruaril. Too number koosneb ainult üliõpilasseltside materjalidest, seepärast palume kõigil autoreil olla kannatlik ja oodata 17. veebruari lehte. Tänane poolik väljaanne on tingitud vaheajast ja kolmapäeval ning neljapäeval toimunud dekaanide nõupidamisest. Seetõttu pääsesid sisse veel vaid esmaspäeval kirjutatud lood.

SÕNUM

● **ÜLIKOOLI EHITUSLUGU** (vt. eelmisest lehest «Avalikku pöördumist»). Eelmisel nädalal oli ülikooli juhtidel kaks kokkusaamist Ehituskomitee esimehe Peeter Paluga, samuti Ministrite Nõukogu esimehe Indrek Toomega. Asja on arutatud ka linna juhtkonnas. Esmaspäeval seda lehte tehes oli teada, et ülikooli ehitusküsimusi vaagitakse ka partei linnakomitee neljapäevasel bürool. Haldusprorektor Vello Peedimaa ütles, et niipea, kui on midagi konkreetset teada (st. lepingu tasemel), teatame sellest ka «TRÜ» lugejale.

● **ÜLIKOOLI SAADIKUKANDIDAATIDEST** registreeriti esimesena valimisringkonnas nr. 750 dots. **Marju Lauristin.** Tema jääb konkureerima koos «Vperjodi» toimetaja Valter Tootsiga.

TRÜ töötajaist on esitatud saadikukandidaatideks veel professorid Mihhail Bronštein, Viktor Palm, Hans Trass, haldusprorektor Vello Peedimaa ja dots. Indrek Koolmeister.

● **TÄNU.** Kauaaegse pedagoogilise ja teadusliku töö eest ülikoolis avaldati rektori käskkirjas tänu 60. sünnipäeva puhul prof. INGE UNDILE ja eeskujuliku töö eest keskküttekütjale MEEME KRIISEMANNILE.

Pikaaegse laitmatu töö eest ülikoolis pälvis tänu ka assistent GREETA VESMAN.

● **AJALEHE UUE NIME PAKKUMISI aina tuleb.** Toome siin veel kord ära kõik variandid:

«UNIVERSITAS TARTUENSIS»
«TARTU ÜLIKOOLI LEHT»
«ÜLIKOOLI LEHT»
«VOX UNIVERSITATIS TARTUENSIS»
«ALMA MATER»
«AVATUD MAAILM»
«EESTI ÜLIÕPILANE»
«EESTI TEADUS»
«POSTIMEES»
«ÜLIKOOLI POSTIMEES»
«TARTU ÜLIKOOLI TEATAJA»
«ÜLIKOOLI TEATAJA»
«ÜLIKOOLI HÄÄL»
«ÜLIKOOLI SÕNUMID»

Palume avaldada kõigil oma poolehoidu mõnele pakutud nimele või kirjutada siia alla hoopis mõni muu ettepanek. Lõigake see välja ja saatke ära postiga või laske lehelaua kastikesse või toimetuse uksel asuvasse postkasti **kuni 10. veebruarini.** (Soovi korral palume lisada põhjenduse ja oma nime.) Siis hakkame otsi kokku tõmbama.

Toimetus

ÜLIKOOLI AJALEHE NIMEKS:

VALMAR ADAMS 90

TÕDE TEGEVTEOS

Kõikjal maailmas leidub vajadust tõde tendentsvaleks ümber muuta. See on eriline, esoteeriline kunst, mida tuleb täiuslikult valitseda nõnda, et vale või pooltõde pääseks käibele tõena. Teadlikku valet peetakse kas tõeks või siis tuntakse ära valena, kuid lastakse eksisteerida nõutava tabuna, mida pole kasulik puutuda. Nii on käibel hulk pseudotõdesid, mida keegi ei usu, kuid millesse siiski ei puututa. Nii võivad aastasadu elada terved pseudotõdede süsteemid.

Kõige vähem on see võimalik teaduse alal, sest siin ohustab iga vale uurimist. Teadlane oskab tõtt valest eristada, vähemalt omal erialal. Teadliku hariduse väärtus seisnebki peamiselt selles, et õpitakse tõtt valest eristama. Võhikud langevad enamasti manipuleerimise ohvriks või siis elavad teadlikult tabu-põhimõtte järgi («pole minu asi», «las nad olla»).

«Vaarao käsk ja käed»

SIGNALISEERIV POEET

Signaliseerimise mõiste on ammu käibel meie poliitilises keeles. Aga sama mõiste on vajalik ka kirjandusliku protsessi valdkonnas: Poeet on otsekui seismograaf; kes oma suurema tundlikkuse tõttu on võimeline registreerima psüühilisi, moraalseid ja sotsiaalseid maavärinaid, mis teistele on alles olematud.

Võimukandjad püüavad olematuks vaikida võimutsemise moraalseid järeldusi. Poeet on moraalsete signaalide indikaatoriks. Poeet mõtleb ka seal, kus võimukandjad ei viitsi veel mõtelda, kuna probleem pole neil päevakorras. «Üliõpilaslehe» 1936. aasta esimeses numbris ilmus mu mõtisklus «Aatomipurustus», mis oli otsene rektsioon esimesele aatomipurustuskatsele Rutherfordi poolt (1935). Selle kirjutise põhitooniks oli sügav mure — juba siis, kui sõnum sellest pöördelisest sündmusest ei äratanud meil Eestis kellegi tähelepanu (ajakirjanduses ei leidu vist ühtki reageeringut). Kümne aasta pärast heitis ameeriklane Claude Eatherley Hirošimale aatomipommi.

Signaliseeriv poeet on oma ajastu laiem ja inimlikum mõistus ka siis, kui ta tehnilise informatsiooni puudumise tõttu päevaülesandest aru ei saa.

ELLUJÄÄNUD SÕNAD

Esmaspäeval, 14. märtsil kutsuti mind Tähe tänava tudengiklubisse, kus eesti filoloogid olid korraldanud dramatiseeritud luuleõhtu minu «Suudlus lumme» ja H. Visnapuu «Amorese» lembevärssidest. Kuus noormeest esitasid 40 minuti jooksul värsse, mida saatis lavaliiklus ja lindimuusika. Valgusefektid põhinesid mu pildikesel «Hinge mu värsid»: sinised õõd, punased päevad ja «segatud», «patune violett».

Jahmusin, kuuldes neid saamatuid ja mu enda poolt ammu unustatud sõnu. Hetkeks vaatas mulle näkku unistav noormees Supilinnast.

Ometi pidi see kuidagi ära võluma 1970. a. noormehi, kes paljajalu (gripi ajal) tammusid 40 minutit külmal laval. Kõik need romantilised ja eluvõõrad värsid tuli noortel raamatukogus välja kirjutada, pähe õppida ja kunstiliselt kujundada. Olin liigutatud...

Kuigi ma pimedas saalis peaaegu midagi ei kuule, tundsin ära «Sentimentaalse preili armastuse», lüürilise «Sa tuled sisse omamoodi», mille I. Severjanin vene keelde tõlkis, ja «Gaseeli», aga ka häbiväärselt naiivse «Epiloogi» kogust «Suudlus lumme».

Ühtki artisti ma isiklikult ei tunne, aga mõned näod on loengusaalist mulle meelde jäänud. Eelnevalt minuga nõu ei peetud, asi tuli mulle üllatusena.

Luulesõna näib olevat midagi väga pikaealist ja hävitamatut. Sõna on tugevam kui raud.

«Kirjaniku materjal»

Kirjanikku ja ülikooli õppejõudu Valmar Adamsit õnnitlevad tema pikal eluteel
ülikool ja tema vilistlased, maestro
kunagised tänulikud kuulajad.

MARGINAALE ● MARGINAALE ● MARGINAALE

Mida kangem ja pinevam huvi evitakse oma rahvuse ja tema tõusu ning edu vastu ja mida enam kõik võetakse oma rahvuse seisukohalt, seda enam püütakse selle hääks töötada, seda rohkem võidelda kõiksugu pahede ja takistuste vastu, mis rahvust ühel või teisel viisil kahjustavad, olgu majanduslikult, tervislikult, kõlbeliselt, hariduslikult, poliitiliselt. Kuna kõik, mida üksikinimene korralikult ja hästi teeb oma erialal ja kutselises tegevuses — riigimehena, töölisena, ametnikuna, teadlasena, kultuurtegelasena, tööstu rina, ärimehena, arstina, õpetajana, käsitöölisena — ja isegi see, kui korralikult käitub ta oma eraelus, läheb ta rahvuse kasuks, siis peaks õige rahvuslane, kes tõsiselt oma rahvusest on huvitatud, seda paremini ja kohusetruumalt püüdma täita oma ülesandeid ja kohaldama selle järele oma eluviisi.

Õigel rahvuslusel on seega suur kõlbeline mõju, mis paneb inimest pingutama oma parimaid võimeid ja püüdma saavutada kõrgemaid tulemusi.

JOHANNES AAVIK «Rahvustunde nõrkusest Eestis», ««Loomingu» Raamatukogu» nr. 50, 1988, lk. 47.

MARGINAALE ● MARGINAALE ● MARGINAALE

Palgareform: kas meie kõik koos?

Inimeste tähelepanu on koondunud teravatele ühiskondlik-poliitilistele probleemidele. Konstitutsiooniparandused, keeleseadus, valimisseadus... Võimatu on nendega seonduvate probleemide tähtsust üle hinnata. Ülikool saab oma funktsioone edukalt täita ainult normaalsetes ühiskondlik-poliitilistes tingimustes. Ülikool peab omalt poolt kaaluka sõna sekka ütlema ühiskondlike suhete ümberkorraldamise teaduslike aluste kujundamisel ja praktiliste meetmete väljatöötamisel.

* * *

Kõrgeid ja kaugeid perspektiive arutades ei tohi aga mingil juhul **igapäevaelu probleeme** unustada. Helge tuleviku poole tõtates võib päris tavalise kännujuurika otsa komistada ja kondid murda. Ülikool suudab kriisist väljuda ja mõjusaks ühiskondlikuks-kultuuriliseks keskuseks kujuneda **ainult tervikliku ja efektiivse sisemise arengu mehhanismi alusel.** Vähemalt majanduslikus plaanis selline mehhanism senini puudub. Oma teadmisi pidevalt kriitiliselt hindama ja täiendama, õppe- ja teadustööd muutuvale vajadusele vastavalt ümber korraldama ei sunni ilusad loosungid ega üleskutsed. Ka kärarikkad kampaaniad kujunevad tavaliselt paigaltammumise asemel paigaljooksuks. Igapäevased töötingimused (nende keskmes asub töö tasustamise mehhanism) peavad iseenesest meile pidevalt sisendama, et hästi töötada on tunduvalt kasulikum kui töötegemist simuleerida. Praegu oleme sellisest olukorrast küll väga kaugel.

EKP **TRÜ komitee püstitas konverentsile esitatud teesides õigustatult küsimuse «teaduse arendamise strateegiast TRÜ-s».** Ilma kindla strateegiata kujunevad taktikalised otsused paratamatult vastuoluliseks. **Ülikool peab kujunema teaduste fundamentaalosa (üldteoreetiliste aluste) arendamise keskuseks.** Ainult fundamentaaluuringute baasil, isikliku osalemisega üldteoreetiliste probleemide lahendamises on õppejõud võimeline andma üliõpilasele kaasaja nõuetele vastava hariduse. Hariduse, mis diplomi kättesaamisel poleks juba vananenud.

Loomulikult ei püsa üldteoreetiliste uuringute tähtsuse konstateerimisest. Siin on vaja kiiret radikaalset lahendust, sest viimastel aastatel tugevneb järsult majanduslike tegurite mõju, mis kiiret tulu mitte andvale uurimisele vastu töötavad. Pidurdamaks oma elatustaseme edasist langust (allpool keskmist taset on sissetulekud teadus- ja haridustöötajatel juba niigi) suunatakse üha enam energiat lepingulistele töödele ja viimasel ajal ka kooperatiividele. Võibolla tehnilistel aladel need ettevõtmised tõesti toetavad fundamentaaluuringuid. Ühiskonnateadustes, eriti aga majandusalal julgen ma kindlalt vastupidist väita.

Igal inimesel on keskeltläbi siiski ainult üks inimjõud. Kui (ühiskonnaelu) arhitekt peab elatise hankimiseks mullatööd tegema, siis jääb (meie ühiskondlik-poliitilise) ehitise projekti väljatöötamiseks paratamatult palju vähem energiat. **Kui tahame kõrgharidust tõesti viia kaasaja tasemele, peab riigieelarves leidma vahendid kõrgkooliteaduse oluliselt suuremaks finantseerimiseks** (vähemalt Teaduste Akadeemiaga võrdsel tasemel — töötajate kvalifikatsioon pole ju ülikoolis madalam). Ülikoolis tuleb aga luua mehhanism nende finantside efektiivseks ja konkurentsivõimeliseks kasutamiseks fundamentaaluuringute arendamisel. Eriti vajavad seda **ühiskonnateadused.** Seejuures pole tarvis mitte niivõrd luua uusi allüksusi, sektoreid, laboreid jms. (vastava kaadri puudumisel tulemit loota ei ole), **vaid finantseerida (ajutisi) loomekollektiive** üldteoreetiliste uurimisprogrammide realiseerimisel.

Majandusalal oleks näiteks just praegu hädasti vaja finantseerida omandiga, turumajandusega, väärtuse jaotamise ja ümberjaotamisega ning paljude teiste taoliste majanduse aluselementidega seotud probleemide üldteoreetilisi käsitlusi, sest praktilised ettevõtmised majanduselu ümberkorraldamisel sarnanevad väga kompassita laeva manööverdamisega mässaval merel.

Fundamentaaluuringute arendamisel võime võib-olla loota fanaatikutele (iga tõeline teadlane pidavat olema fanaatik); kuigi sellisele lootusele arenenud maailmas ei toetuta. **Veelgi halvem on aga olukord õppemetoodilises töös.** Õppevahendite väljaandmine, metoodiliste materjalide koostamine jms. on õppejõutöö tasuta kaasanne, mis rajaneb peamiselt administratiivsel sunnil. Eespool nimetatud majanduslikud tegurid (rääkimata üldisest ajasäästu majandusseadusest) töötavad aga otseselt vastu. Majanduslik huvi kujuneb igapäevaelus administratiivsest sunnist tavaliselt tugevamaks (eriti kvaliteedi kindlustamisel).

Kõrgkool peab endale riigieelarvest välja võitlema vahendid õppemetoodilise töö piisavaks (konkurentsivõimeliseks) tasustamiseks ja looma mehhanismi nende vahendite efektiivseks kasutamiseks. Loengukursuste ja muude vajalike materjalide perioodiline publitseerimine peab olema õppejõu kohustus (allutab tema töö nii sisuliselt kui vormiliselt avalikule kontrollile). Kohustuse täitmine peab aga ennast ka materiaalselt ära tasuma. Vastasel juhul areneb õppe-metoodiline töö edaspidigi edukalt paberil, üliõpilasel pole aga iseseisvaks tööks endiselt sisulisi võimalusi.

Ees seisab kõrgkooli ümberkorraldamise põhisuundades välja kuulutatud **palgareform.** Reform on juba kavandatud pooliku ja viletsana ning selle elluviimine ei suuda kuidagi leevendada aastakümnetega teravnenud sotsiaalset ja majanduslikku ebaõigsust töö tasustamisel kõrgkoolis. Ainult juhul kui fundamentaaluuringute ja õppemetoodilise töö tasustamiseks suunatavad summad moodustaksid ülikoolis edaspidi vähemalt 50—60 protsenti palgafondist, võiks rääkida võimalusest töötasu diferentseerimiseks tööpanuse järgi.

Senini makstav sotsiaalne abiraha (teisiti praegust kõrgkoolitöötaja palka nimetada ei saa) arvestab parimal juhul inimese potentsiaalseid võimalusi: kraad teaduslikku taset ja staaž kogemusi (ametinimetused ja kutsed määratakse põhiliselt nende järgi). Kas ja kuidas see potentsiaal erinevatel inimestel tegelikult töös realiseerub, ei avalda palgale enam mingit mõju. Nendel, kellel põhitööga pole võimalik oma sissetulekuid suurendada, jääb üle ainult üks majanduslikult põhjendatud tee: minimiseerida garanteeritud põhipalga kättesaamiseks vajaliku töö hulk. Töö tasustamise kord kõrgkoolis ei stimuleeri tööpanust suurendama, vaid hoopiski vähendama. Sellega tulevad paljud ka edukalt toime, säästes väärtusliku aega meeldivamaks või kasulikumaks tegevuseks kui põhitöö.

● ÜLES VÕI ALLA?! ●

Toimetus pakub välja uue rubriigi «ÜLES VÕI ALLA», kuhu ootame vastukajasid dots. Janno Reiljani artiklile, aga samuti meie ülikooli sisuliste muudatuste edasimineku probleeme. Arutame kõike sedagi, mis paneb meid seisma jääma või tõmbab hoopis tagasi.

● ÜLES VÕI ALLA?! ●

Väljakuulutatud palgareform ei muuda selles osas põhimõtteliselt midagi. Avaneb siiski kitsas pilu värskendava õhu juurdevooluks. Kuidas oleme aga meie valmis kasutama neid tagasihoidlikke töötasu ja tööpanuse seostamise võimalusi, mis selle reformiga loodetavasti avanevad? Kuidas diferentseerida palk vabaks jäetud viiekümnerublalises vahemikus nii, et see stimuleeriks kas või moraalselt tööpanust suurendama? Materiaalsest stimuleerimisest nii kitsastes piirides tõsiselt rääkida ei saa.

TRÜ **parteikonverentsil kutsusin ma ülikooli administratsiooni üles avaldama ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» uue palgakorralduse praktilise realiseerimise (eriti palkade diferentseerimise) põhimõtted üldiseks aruteluks.** Seal jäi see igapäevatööd puudutav proosaline ettepanek globaalprobleeme kajastavate üleskutsete ja deklaratsioonide varju. Kordan seda siis veel kord, sest isegi IME-line elu saab toetuda ainult reaalsetele huvidele.

Palgakorralduse küsimuses sooviks kuulda ka ametiühingutöötajate arvamust, sest just see organisatsioon on seotud töötajate huve (sealhulgas õiglust töö tasustamisel) kaitsma. Palga diferentseerimisel tuleks ilmtingimata arvestada kogemusi, mis kogunesid õppejõudude töö kompleksse võrdleva hindamise katsetamisel sotsialistliku võistluse raames.

* * *

Majanduslikud suhted kujundavad paljude muude inimestevaheliste suhete sisu. Nende suhete puudulikkus ja vastuolulisus on peamiseks põhjuseks, mis pole võimaldanud kujundada õhkkonda (stiimuleid) õppeprotsessi radikaalseks uuendamiseks. Seega on tegemist poliitilise küsimusega, mis peab olema ülikooli parteiorganisatsiooni töö lahutamatuks koostisosaks.

Tuleb ühiselt välja töötada põhjendatud palgakorralduse projekt, et tšinovnikud meid ühel heal päeval jälle toimunud fakti ette ei seaks. Selleks ajaks, kui IME vabariigi valitsusele õiguse annab ka ise midagi otsustada, peab ülikoolil olema muuhulgas selge ka täiendavate finantside vajadus fundamentaaluuringute ja õppe-metoodilise töö tasustamiseks. Pakkuma meile keegi midagi ei hakka. Ressursside piiratuse tingimustes antakse aga ainult juhul, kui vajadus on tõesti igati põhjendatud ja selge.

JANNO REILJAN,
rahvamajandusharude
õkonoomika kateedri
dotsent

VÄRAVPALLURID SOOMES

Möödunud aasta viimased päevad lõpetas TRÜ väravpallinaiskond võistlustega Soomes. Esimeseks vastaseks oli Soome koondis. Tasavägiselt kulgenud mäng oli väga pingeline ja jäi siiski 20:20. Teisel päeval võideti Helsingi «Dicken» 24:18, kuid kaotati Eesti koondisele 18:31. Viimasel päeval oli vastaseks meie vastuvõtja Helsingi

«Kiffen», keda võideti 19:17.

Võistluste organiseerijad soovisid muuta aastalõpu turniiri traditsiooniliseks ja kutsuda juurde veel Rootsi ja Norra esindused.

V. PALL

UUSI TRÜKISEID

Abiks litoloogia õppijaile. Valik loengute illustratiivsest materjalist. Koostanud A. Oraspõld, A. Loog. Tartu 1988, 500 eks., 56 lk., 10 kop.

Conversational Exercises to the Textbook «Advanced English for the Estonian Learner» II. H. Koop, N. Toots. Tartu 1988, 400 eks., 92 lk., 15 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 507. Tiraaž 3000 eks. MB-01324.

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 4 (1551) | Reede, 10. veebruar 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

VILISTLASE JAAN KROSSI SÕNAVÕTT

**EÜS-i TAASTAMISKOOSOLEKUL EÜS-i MAJAS
1. DETSEMBRIL 1988**

KALLID KAASVÕITLEJAD JA KAASVILISTLASED!

Me elame Eestis juba mõnda kuud ootamatus ja peaaegu unenäolises ajas. Tunaeile, tõsi küll, püüti meie realiteeditunnet taas ärkvele käratada. Aga ma loodan, et me virgusime täpipealt meile tarvilikul määral ja mitte krüpsugi rohkem.

Sest me peame hetkel olema suutelised orienteerumiseks mõlemal lõikuval tasandil — unenäolisuses ja realiteedis. Kuna on asju, mis asetsevad ühtaegu mõlemal tasandil ja lähevad meile sealjuures kõige lähemalt kordo:

Eesti Üliõpilaste Selts on uuesti olemas. Ka vilistlaskogu on uuesti olemas. Nojaa — kas uuesti või aina, kas üha või jälle, selle üle vaidlevad ja seda täpsustavad edaspidi vastavad redaktsioonitoimkonnad. Aga et ta on olemas eilsega ja kogu möödunud neljakümne kaheksa aastaga võrreldes just nagu vanal kujul, aga oluliselt uue ja värske inimsisuga — see on vaieldamatu. Sest kui EÜS oli eile olemas keskmise bioloogilise vanusega 70 kuni 90 aastat, siis täna oleme äkitselt unenäolisel viisil noorenenud, nii et meie vanused algavad üpris lootusrikkal viisil 20-st aastast.

Seltsi taassünni eeltoost ja üksikasjust kõneldakse ja kirjutatakse loodetavasti tulevikus. Kõnelgem sün paar sõna seltsi asendist ja ülesandeist olevikus. Olen hoopis kaugel tahtmast püstitada mingeid konkreetseid programme. Tahaksin ainult visandada paaris põhijoones ja ühe võimaliku lähtena oma isikliku nägemuse.

EÜS pole kunagi olnud poliitiline partei. Ega taha selleks arvatavasti kunagi saada. Aga siiski oleks siinkohal huvitav meenutada vähemalt üht poliitilise partei definitsiooni. Inglane Harold Laski ütleb omal iseloomulikult amorfsel inglise viisil, formaalselt üsna kõlbmatult, aga sisuliselt pagana täpselt: poliitiline partei on rühm inimesi, kes on otsustanud tõusta võimule ja sinna tõusnult sinna jääda.

Korrakem: Eesti Üliõpilaste Selts pole kunagi olnud poliitiline partei. Aga kultuurimõjur ja — miks mitte — sellisena ka kultuuripoliitiline mõjur on ta sealjuures olnud väga pikka aega ja üsna kõrge suurusjärgu tasemel. Ja selleks peaks ta minu arvates tahtma uuesti saada. Saada rühmaks, kes on otsustanud osutuda Eesti elus taas kultuurimõjuriks, ja selleks saanult selleks jääda.

Mis tal, EÜS-il tähendab, tuleb selleks teha?

Kõigepealt: püüda tuua oma perre eesti rahvuslikult mõtleva ja tundva akadeemilise noorsoo parim osa. Kõige andekamad, kõige sihiteadlikumad, kõige töökamad, kõige eetilisemad noored. Ja koopteerimise korras sobiv määr vastavaid vanemaid kultuuritsiksusi.

Et nad meiega liituksid, peab meil olema neile midagi anda. Mille tõmbel võiksid nad meiega ühineda?

Loodan, et see pole skleroos, kui ma arvan: üsna tähelepandaval määral võiks see toimuda nendesamade tõmbetegurite toimel, tänu peamiselt millele omal ajal paljud EÜSiga ühinesid, mina kaasa arvatud:

selle tõmbel, et EÜS kehastas eesti vanimat ja auväärseimat akadeemilist traditsiooni, et see traditsioon, kasvõi meie arhiivis esemestunud kujul pakkus peaaegu et füüsilist käesurvetunnet ütleme Kreutzwaldini ja Faehlmannini välja;

edasi, selle tõmbel, et EÜS oli oma maailmavaatelise sisemise mitmekesisuse tõttu — aga see ulatus ju rahvaerakondliku tuuma ümber isamaaliitlusest sotsiaaldemokraatiani — ainulaadseks parlamentarismi kooliks.

Kolmandaks — võibolla polnud EÜSi keskmine akadeemiline tase meie üliõpilasorganisatsioonide ja vastavate vilistlaskogude seas vaieldamatult kõige kõrgem — ma arvan, et omas suhteliselt ahtas filoloogilises valdkonnas oli «Veljesto» oma kõrgem kui meil — aga tänu arvukusele ja nimelt mitmekesisusele pakkus EÜS noortele akadeemilistele inimestele igatahes kõige huvitavamat ja kvaliteetsemat keskkonda. Ta osutus meile kõige arendavamaks gravitatsiooniväljaks.

See kolmas on muidugi tõmbetegur, mille saavutamiseks meie algav taasmodelleerumine nõuab esialgu omajagu aega.

Mida me peaksime seltsivälise kultuuritöö vallas praegu esmajoones tegema?

Noorte jaoks peaks see olema ilmselge: oma akadeemilist tööd. Esmajoones seda. Sest selles asjas ei tohi ühegi EÜSlase sihiseade piirduda püüuga saada kuidagimoodi ülikoolist läbi. Siht peab olema — teha oma parim. Esiteks erialase eneseperfektsiooni, aga teiseks ka, ütleme, rahvavalgustuse mõttes. Iga noor EÜSlane peab seadma endale eesmärgiks jõuda oma erialal vähemalt Eesti eliiti. Aga miks mitte — jaa: ütelge, mis kuradi pärast siis mitte maailma eliiti?! Nii teadusliku kapatsiteedi kui ka seltskondliku suhtlemisnõtkuse mõttes.

Ja ma mõtlen, et me peaksime panema otse, praegu ja siinsamas aluse sellesuunaliste püüdluste tillukesele eelastmele. Panen ette, et me otsustaksime siinsamas moodustada seltsi auhinnatööde fondi. Et me valiksime toimkonna, kes töötab välja selle fondi põhikirja ning et me — tähendab vilistlased — annaksime seltsi juhatusele igaühe võimalustele ja sūdametunnistusele sobiva kohustuse mingi summa loovutamiseks sesse fondi.

Teiseks, vilistlastele, see tähendab vanadele, tahaksin soovitada järgmist. Tuletagem meelde: täpselt saja aasta eest pöördus vilistlane Jakob Hurt eesti rahva ärksamate poegade ja tütarde poole õhutusega asuda üles kirjutama rahvaluulet. Me teame, kui hindamatute tulemustega see algatus oli. See oli töö, mille käigus rahva teadvusse talletunud kullamaak münditi akadeemiliselt vermitud rahvuslikuks varanduseks. See varandus moodustas väga märkimisväärse osa kapitalist, millega me end siiamaani eneseunustuse-surmast vabaks ostame. Sest nimelt eneseunustusesurma on meile nii mitmelt poolt soovitud ja soovitatud. Aga meie tahame selle maa keelele ja meelele igavikku.

Rahvaluule üleskirjutamistöö jaoks oleme me hilinenud. Aga rahvusliku unustuse ületamiseks on meil oma võimalus — ja oma äärmiselt tungiv kohus. Meid on siin kuusvõi seitsekümmend haritud, elukogenud, maailma näinud, kirjaoskajat meest. See tähendab kuuskümmend või seitsekümmend, vähemalt kuuskümmend või seitsekümmend kõidet kultuuriloolisi memuaare. Andkem oma noortele kaasvõitlejatele oma unustusevastane kirjatöö eeskujuks ning oma maailmanägemine teadmiseks: mingem koju ja kirjutagem omad memuaarikõited ära!

Eesti Üliõpilaste Seltsi vapp

Seltsidele ja korporatsioonidele omaste sümbolite ja atribuutide seas on üheks keksemaks vapp. EÜE-i vapi ajalugu ulatub aastasse 1881, mil Aleksander Mõtuse poolt valmis asutatava korporatsiooni «Vironia» vapi kavand. Pärast mitmeid arupidamisi otsustati see kujundada järgmiselt: neljavärvilise kilbi keskel paiknes südakilp, tähtedega V. V. — *vincit veritas* kus oli kujutatud avatud raamat (võidab tõde). Raamatu kohal asetses tsaaririigi kahepäine kotkas. Kilbi ülemisel vasemal väljal paiknes Tartu vapp, paremal väljal korporatsiooni värvid sinine, must ja valge. Ustavuse ja sõpruse sümbolina oli alumisel vasakul mustal väljal kujutatud kaks teineteist suruvat kätt. Tähed V. C. F. V. — *vivat, crescat, floreat* Vironia (elagu, kasvagu, õitsegu Vironia — moodustasid alumisel paremal sinisel väljal asetseva vääntähe. Vapikilbi kohal ilutses kolme sini-mustvalge sulega ehitud rüütlikiiver, mille alumisel serval oli kuupäev «26. MAERZ». Vappi kaunistasid veel tammepuu oksad, paelad ning kaks korporatsiooni värvidega lippu.

Paraku aga jäi esimese eesti korporatsiooni asutamine mitmesuguste asjaolude tõttu ära. Värvid ja vapp võeti aga Eesti Üliõpilaste Seltsi poolt üle, nagu selgub 1883. aasta 5. märtsi koosoleku protokollist: «Mohrfeldt teadvustas, et Vironia endist osakonna Wappenit mitte enam saada ei olla, küll aga tahta Laakmanni asjatoimetaja kirjelduse järele uut Wappenit maalida. Uus Wappen lastakse teha ja nimelt värvidega.».

Tsensor viivitas vapi kinnitamisega ning seetõttu jäi see ka Seltsi lipule tikkimata, nagu oli esialgne soov.

Peamiseks takistuseks kinnitamisel sai kahepäine kotkas, mille litografeerimise tsensor keelas. Otsustati kasutada lahtise raamatu kohal lendavat ühepäist kotkast, mis Seltsi liikmetele pidi meelde tuletama, «et meil teaduse läbi kõrgemale, tõsisele priiusele, vaimupriiusele peame püüdma.».

1880. aastate lõpul kūpses uus idee ametliku korporatsiooni asutamiseks. «Fraternitas Viliensise» nime all see plaan teostuski. Korporatsiooni vapiks sai kunagise «Vironia» vapp mõningate muudatuste ja täiendustega. Erakoosoleku protokoll 9. septembrist 1890 fikseerib vapi kuju, mis on säilinud tänaseni. Vapi ülemisel vasakpoolsel valgel väljal on lahtine raamat pealkirjaga CARPE DIEM (kasuta päeva). Kõrvalväljal paiknesid endiselt korporatsiooni värvid. Alumisel vasakpoolsel mustal väljal asendati kaks teineteist suruvat kätt rukkivihuga. Vääntähele lisati kaks ristatud rapiiri. Vapi ülaosas asetses rüütlikiiver.

Alumist osa vapist piiras tammepärg, mille ümber põimitud lindil olid esitähed lausest FORTITER IN RE, SUAVITER IN MODO (põhimõtetes kindel, käitumises tagasihoidlik).

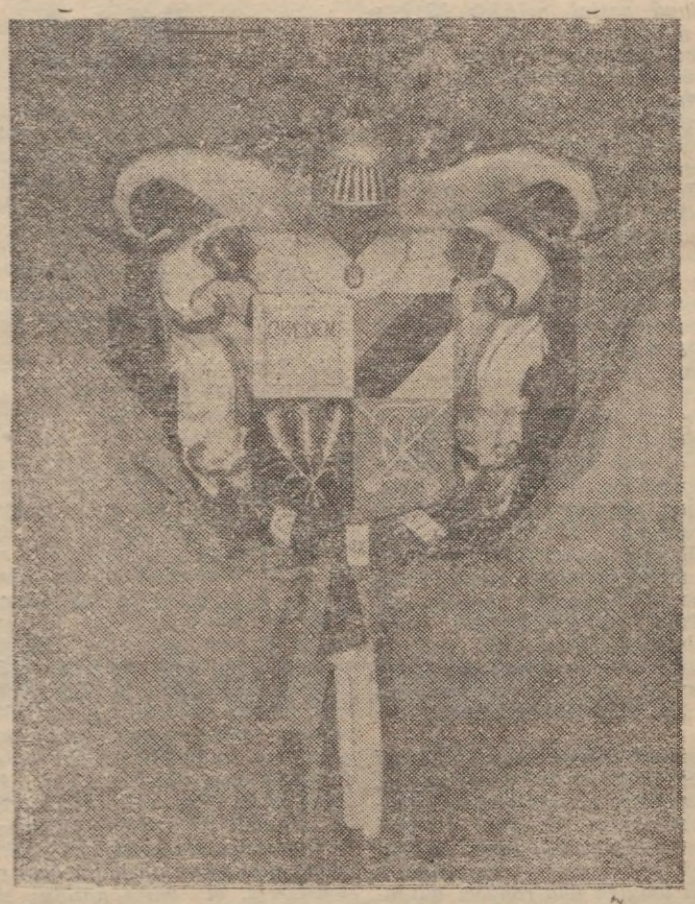
Pärast «Fraternitas Viliensise» laialiminekut jäeti oma nime, värvide ja vapi kasutamise õigus Eesti Üliõpilaste Seltsile.

1903. aastal, kui seltsis tugevnesid korporatsioonivastased meeleolud, pandi ette tõstatada ühisel koosolekul küsimus vapist. Nimelt arvati, et «Fraternitas Viliensise» vapi kasutamisest peaks selts loobuma. Küsimus lükati siiski edasi ja hiljem seda enam ei tõstatatud.

1912. aastast loodi seltsi majas Viljandi tn. 1 endise paukimistoa asemele vapituba, mis leidis edaspidi sagedast kasutamist värvide andmisel.

Vapp leidis ja leiab tänapäevalgi kasutamist uuriripatsitel, sõrmustel, märkidel.

AHTO GRAHV

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSI ERINUMBER

EÜS muutuvas Eesti ühiskonnas

Ikka ja jälle pöörduvad õpetlased eestluse algfätete olemuse, meie rahva elujõu allikate mõtestamise juurde. Eesti rahva ajaloolisel ajalookõveral on küllalt kriisisituatsioone, kus hääbumise ja edasikestvuse kaalud olnud ohtlikus asendis. Fakti, et me tänini siin Läänemere kallastel püsime, tuleb omamoodi imeks pidada.

Geograafina on mind nende küsimuste puhul alati huvitanud Eesti geopoliitilisest asendist tingitud seigad. Eestluse uurijate ja ideoloogide mitmed seisukohad on aidanud kriisimomente ületada, kadunud rahva teadvuses tänaste põlvkondadeni. Selleks on nii vaimu suuruse eelistus kui ka prof. Edgar Kanti Baltoskandia kultuuriregiooni tõestus.

Baltoskandia lõunapoolsel äärel on meie osaks saanud ka õnnetu Vahe-Euroopa roll. Ajaloos tõi erinevate suurvõimude vaheline asend kaasa Eestimaa muutumise nende konfliktide tallermaaks, imperialistliku ekspansiooni ääremaaks. Vahe-Euroopalise asendi ebasoodsamaks ilminguks on Ida ja Lääne suurvõimudele kompensatsiooni puudumine põhjas ja lõunas, mis annaks Eesti geopoliitilisele asendile teatud tasakaalu, nagu see on näiteks Sveitsil. Seega on Eesti olnud aegade jooksul Euroopas kerkinud suurvõimu (olulisemalt saksa) ja bütsantsliku Vene impeeriumi huvisfääri kokkupõrke pind. Olenevalt valitsejate vaheldumisest on Eesti olnud kas Lääne eeltugipunkt Idas või Ida eeltugipost Läänes.

Vahekord on muutunud, funktsioon mitte. Ometi võib ebasoodsas geopoliitilises asendis saadud mõjutustes peituda eestluse elujõu teatud allikas. Baltoskandiaga seovad meid territoriaalse elukorralduse ja rahvusliku psüühika sarnasused, samuti protestantlik kirik, lõunanaabritega ühine saatus vähemalt ajaloo viimasel lõigul, mis on andnud ühise vabadusaate ja väikeriikliku majanduskorralduse sarnaseid põhimõtteid. Läänest tulid rahvusliku ärkamisaja mõjud, euroopaliku kultuuri, humanismi ning demokraatia põhimõtted. Mis on tulnud Idast? Võib-olla on Ida andnud teadmise, et ka suurvõim on võidetav, et väikeriigi vabaduse-armastus võib üles kaaluda suurriiklikud vallutusihad. Kuid on veel midagi. Eelmise sajandi Venemaa industrialiseerimise laine meelitas Lääne kapitali just protestantliku kultuuri ja kõrgema haridustasemega Eestisse. Aastal 1989 näib see korduvat. Meil kui arenenumal on eelis, kuid on ka ohud. Läänt meelitab Eesti kui Ida eelpost Liidu turule pääsemisel, Liitu meelitab Eesti kui osa endast (Lääne eelpost), kuhu Läänes meelsamini kapitali paigutab. Kokkuvõttes on mõlemad huvitatud *status quo* säilitamisest.

Riigi eelduseks on territoorium, rahvas, majanduslik organism, ühiskond ja valitsusvõim, kui uskuda Rodolf Kjellenit. Peale selle kuulub eesti rahvale territoorium, millele kellelgi teisel pole õigust. Keerulisem on majandusliku organismi ja valitsusvõimuga. Meie ühiskond eeldab tänu ebasoodsale geopoliitilisele alusele teatud struktuure ja ühendusi, mis oleksid valmis kasutama väikeriigile ajaloo poolt antud võimalust. Need struktuurid on läbi aegade olnud eestluse säilitajad, kandjad ja arendajad. Nad on tihedalt seotud rahva, territooriumi, kuid ka majanduse, kultuuri ja poliitikaga.

Meenutame. Eesti on unikaalne näide omavalitsuste kujunemise kohta maailmas. Meie vallad ei sündinud — erinevalt näiteks Soomest või Rootsist — kirikukihelkondadest. Meie valdade kujunemise aluseks said maarahva omavalitsused — vastukaaluks saksa mõisnike valdustele. Need olid eestlaste omavalitsused — miniparlamendid, demokraatia lätted, mis ei katnud algul kogu Eesti territooriumi. Ka omariiklus ei tekkinud tühjale kohale. Ärkamisaja jooksul olid seda ette valmistanud seltsid, koondised, ühingud, nõukogud, oli kujunenud omariikluse alusena vajalik eesti ühiskond.

Alles hiljuti kohtasin esmakordselt mujal maailmas midagi nii sarnast. Ühes erakordselt huvitavas norra ühiskonda käsitlevas politoloogillses raamatus võeti norralaste fenomen kokku üldistuses — kohutav individualism ja samas kohutav soov ühineda kõikvõimalikesse seltsidesse, ühingutesse. Võib-olla on sama fenomen ka eestluse üheks aluseks. Või vaadelda veel sarnasusi. Olen alati mõelnud, miks Norra valis ühena vähestest maadest algusest peale väikeriikliku majandusstruktuuri ülesehituse (Rootsi pole seda siiani lõplikult suutnud ja kannatab, Eesti Vabariik taipas samuti seda üsna ruttu), miks norra talupere eelistab naabrist võimalikult kaugele kodu rajada, miks industriaalselt niivõrd kõrgelt arenenud riigis elab ikka üle poole elanikest maal jne. jne. Kas meile oleks saanud esitada samu küsimusi, kui 48 aastat tagasi ei oleks läinud kõik nii viltu nagu läks?

Jõuame nüüd ka EÜS-i juurde. EÜS on olnud ärkamisaja vaimu seas omariiklikluseni. EÜS oli üks neid eesti ühiskonda omariikluseks ettevalmistavaid struktuure, kandes endas tänaseni kestvaid eestluse arengu põhimõtteid. Loomulikult on EÜS ja Eesti rahvuslikud suurkujud lahutamatud. Ja ilmselt oleks mõttetu hakata otsima mõjutuste suunda Villem Reimani, Jakob Westholmi, Johan Kõpu ja paljude teiste eesti suurkujude ning EÜS-i vahel. Need mõjutused on olnud mõlemapoolsed. Iseseisvuse ajal kujunes eestluse ja EÜS-i aadete sümboliks Eesti suurmees Jaan Tõnisson. Eesti okupeerimisele enamlaste poolt järgnes ka üliõpilasorganisatsioonide sulgemine, varade ebaseaduslik võõrandamine. EÜS-i liikmetele kujunesid sõja-aastad eriti raskeks. Kolmanda võimaluse tee, eestluse tee tegi neist vaenlased nii sakslastele kui venelastele.

Ent isegi pärast Teist maailmasõda, sovjetiseerimise perioodil, ei kaotanud Endised Ülikooli Sõbrad sidet. Siiski tundub 1. detsember 1988 viimase tähisena EÜS-i taastegutsemise alguses, kui uued noorliikmed ja vilistlased hakkaksid tasapisi edasi viima üht eesti ühiskonna struktuurilist järjepidevust. Poliitilised erakonnad, võimuorganisatsioonid jt. tulevad ja lähevad, EÜS jääb. EÜS-i eestluse vaim on kinnistunud euroopalikus humanismi, hariduse, kultuuri ja demokraatia põhimõtetes. Kui maailmas hakkavad muutuma suurvõimude asendid, võib Eestigi geopoliitiline asend muutuda soodsa rahvusliku vabadusaate uueks impulsiks. Ühinenud Euroopa seab eesmärgiks kaotada võimalus agressiivse Lääne suurvõimu tekkeks. Vast taltsutab see ka Ida. Ja võib-olla saabub vabadusepäev Eestile tõesti sel hetkel, kui ühendatakse Saksamaa. Eesti ühiskond peab omaste struktuuride näol selleks päevaks valmis olema! EÜS loodab olla selle päeva varajase päikesetõusu tervitajaks.

TOOMAS KÜMMEL

Sõjakuulutus

Tartu Ülikool on enam kui 100 aastat olnud keskseks rahvusliku haritlaskonna kasvulavaks. On olnud raskemaid ja kergemaid aegu, perioode, mil ülikoolis valitsesid tõelised kasvuhoonetingimused, ja jälle teisi, kui ainult kõige visamad ja vastupidavamad taimed viljakandvaiks said. Viimatimainitud suund iseloomustab eelkõige sõjajärgset aega. Asjatu oleks siinkohal korrata üldtuntud tõsiasju nõukogude süsteemi hariduse- ja kultuurivaenulikkusest, kõrvutada vajalikele distsipliinidele pühendatud aega enne ja nüüd. Isegi siis, kui vulgaarsotsioloogiline käsitlus rahvuslikest eneseavaldamisvormidest ähvardas eesti kultuuri lõplikult lämmatada, leidus üksikutel visadust ja jonni end — küll põhiliselt omal käel, aga siiski — ära koolitada, korjates kokku riismeid, mis katkuna maad laastanud hävitusmehhanismil kahe silma vahele olid jäänud.

* * *

Viimaseid paarikümmend aastat iseloomustab uue taktika kasutuselevõtt rahvuskultuuri likvideerimiseks. Ühelt poolt väljendub see haritlase seisundi nii vaimses kui materiaalses alavääristamises, teisalt aga keskpärasuse ja alaväärtuslikkuse kõikvõimalikus soodustamises hariduse omandamisel, eesmärgiks säilitada üldise mandumise kurssi. Viimase väite illustreerimiseks on parim näide ülikoolis asutatud ettevalmistuskursused, koguni terve osakond. Selle kummalise nähtuse teket tuleb seostada nii riikliku hävituspoliitikaga üldiselt kui ka proletariaadi klassihuvidest lähtuva vaenuga kõrgemini organiseeritud mateeria vastu.

STALINISMIHIRMUDEST VABANENUD üliõpilaskond oli hakanud tundma ebatervet huvi oma rahva mineviku, oleviku ja tuleviku vastu, kippus organiseeruma ja riikliku kontrolli monopoli astla vastu üles lööma. Võimule omane geniaalne läbinägelikkus aitas aga mäest alla veerenud, kuid äkki pidurduma hakanud vankri jälle oma õigetele rööbastele ning sõit jätkus üha suurema hooga. Leiutati suurepärane soodustuste süsteem ilmsete eelistega primitiivsuse pooleL. Haritlaskonna kvaliteedi kahandamiseks unustati taas kord Mendeli herned, tööliSklassi ammendamatust vaimurikkusest hakati aretama uut eesti intelligentsi, et oleks, keda rakendada progressi teenistusse.

Riik unustas ühe pisiasja: kõrgharidusega sedaviisi talitamine võrdus iseenda sõõma hakkamisega, kusjuures alustati peast. Maitsev, aga kulukas. Miks peaks praeguste mõnevõrra kasvanud vabaduste ja suurenenud otsustusõiguse tingimustes seda kurbmängu jätkama?

ÜLIKOOLI VAIMSEKS TERVENDAMISEKS tuleb muidugi tohutult tööd teha, pisematest asjadest võiks alustada juba täna. Selleks on suurepärane võimalus ettevalmistuskursuste likvideerimise näol. Võitlus nende väljamõtlejate ja sünnitajatega ei saa kerge olema, see-eest aga eluliselt vajalik ja tänuväärne. Isegi tasulised kursused on mõttetus, ülikool ei teeni nende pealt midagi; ei seisne ülikooli põhiülesanne ka keskkoolis nõrkadeks osutunute järeleaitamises. See, et inimestele keskkooliprogrammi kordamise eest ülikoolis aasta aega veel peale makstakse, on aga täielik absurd. Kenad inimesed muidugi, kes armulikult suvatsevad tühise 40 rubla eest kuus võtta enda peale raske koorma olla eesti kultuuri alustaladeks, veeta ülikoolis aasta kauem kui tavalised pürgijad, venitada lõhkisemaks niigi kärisenud stipifondi ja lisaks praktiliselt ilma eksamiteta immatrikuleeruda.

Paraku näitab asjade edasine käik, et nende võimed reeglina palju madalamad kipuvad olema kui keskkoolipingist tulnutel. Vastupidiselt loob nende ülbus, mis tingituna aastasest «akadeemilisest» staažist ületab ka peatsete lõpetajate enesehinnangu lati, aga esmakursuslaste keskel vaid ebaterveid meeleolusid. Need vägitased, kelle ümber kogu ülikooli elu näib tiirlevat, ei ole kitsid oma andeid tervele akadeemilisele perele jagama. Kõige suurema jao saavad muidugi need, kellel au on 0-kursusega ühe katuse all elada. Õhtust õhtusse koridorides kaikuv «olee-olee» (kuuldavasti selle aasta «nullide» hümn, mis eriti kurnav eksamieelsetel öödel), mõttetu artikuleerimatu lällin vastuseks, kui sul jätkub jultumust neile mõni märkus teha — see on ettevalmistusosakonna visiitkaart.

VEEL HILJUTI ei olnud harvad juhtumid, mil nii mõnegi poliitiliselt ebakindla isiku jaoks olid 0-kursused ainukeseks šansiks ülikooli pääseda: tänastes muutunud oludes on taolise institutsiooni olemasolu igatahes põhjendamatu. Ärgu lugegu end ükski ebaõiglase kriitika osaks langenu solvatuks, mõni tera leidub igas põhuhunnikus, küsimus on printsiibis. Haritlaskond ei tohi langeda vaimselt samale tasemele proletariaadiga, tuleb igati vastu seista võimu poolt dikteeritud unifitseerimispüüdeile. Ja juba täna on soodus hetk vasturünnaku alustamiseks. Selle avaakordiks sobib suurepäraselt kaotada kõikvõimalikud järeleaitamis- ja ettevalmistusosakonnad, tõkestada lolluse piiramatu sissetung ülikooli. **Tuld!**

KAAREL TAKAND

Kui kerkivad barrikaadid...

Läinud aastal möödus 20 aastat üliõpilasrahutustest Pariisis. Tänasel üliõpilasel tekib paratamatult küsimus: millised olid nende sündmuste tagamaad. Kas tõesti oli tegemist rahutute noorte mõttetu jaburdusega nagu oma nauditavalt konservatiivses artiklis tõestab F. de Sivers. Või oli tegemist mingitest ühiskonnasisestest objektiivsetest vastuoludest põhjustatud sündmustega, mis pani liikuma laiad ühiskonnakihid, tõi lootust unelevasse Prantsuse Kommunistlikusse Parteisse ja viis troonilt Ch. de Gaulle? Meilt võidakse ju küsida: kus on meie barrikaadid?*

Pole saladus, et NSV Liidus ja paljudes teistes maades on sotsialismi õitseng takistanud ühiskonna loomulikku arengut, ühiskonna struktuur on muutunud ebaloomulikult jäigaks. Stalini poolt paljaksrõövitud talupojast produtseeritud lumpenproletariaadist loodi inertne ühiskonnakihit, kes on absoluutselt arenemisvõimetu, kuid kaitseb hästi võimu, mida meil nimetatakse töörahva võimuks. Ebaorgaaniline majandussüsteem on aga viinud ühiskonna krahhini.

Arenenud läänemaades mõisteti juba 60-ndatel enam-vähem selgelt, et kapitalism on majanduse arengu optimaalne variant. Vaevalt Hruštšovi lõbusad lookesed kedagi otseselt petsid. Samas on tehnilise arengu loogika üha rohkem allutanud töölist masinale. Tootmine hakkab dikteerima elulaadi, muutub paratamatuseks. Suuresti toetab seda paratamatust ka massikommunikatsioon, mis toodab üha uusi vajadusi, primitiviseerib väärtushinnanguid, sublimeerib inimlikke kirgi konservidesse (näit. teleseriaalid). Tekib inimtüüp, keda Marcuse nimetab ühedimensioonilisteks inimeseks, st inimeseks, kes ei näe oma igapäevasele elule mingit alternatiivi.

Ka NSV Liidus on tehtud suuri pingutusi ühedimensioonilise inimese loomiseks. Uusi tarbimisväärtusi ei tootnud meil küll mitte massikommunikatsioon, vaid mitteametlik elustandard. Kuna mingit tõsiselt võetavat vaimset alternatiivi ei ole nõukogude inimesele kunagi pakutudki, siis ehk on need protsessid olnud mõnes mõttes isegi kiiremad kui Läänes.

Selline allakäik, terve ühiskonna hästi manipuleerivate inimeste olemasolu on suur oht tervele õhtumaa tsivilisatsioonile. Tekib küsimus, milline sotsiaalne grupp võiks peatada sellise arengu? Igas ühiskondlikus formatsioonis on kaheldamatult oma ühiskonnakihit, kes hoiab enda käes võtmepositsioone. 20. sajandil on selleks intelligents — industriaalühiskond toob ühiskonna juhtimisse nii palju uusi parameetreid, et väike haridus siin vastu ei löö. Ka on demokraatia valitsemisvormina sobiv eelkõige intelligentsile, on see ju vaieldamatult ühiskonna lollitamise kõrgeim vorm.

Intelligentsis kui võimul olevas kihis tundub mulle vajalik eristada kahte poolust: tehnokraatlik intelligents ja ja vaimne intelligents (edaspidi tehnokraatia ja intelligents). Mõlemad poolused on omavahel dialektilises seoses — üks täiendab teist. Intelligentsis toimub pidev võitlus nende kahe kihi vahel. Maid 68 võibki pidada intelligentsi katseks olemasolevast paratamatusest vaimselt välja rabeleda, tuua olemasolevasse tehnokraatlikku heaolusüsteemi inimlikkuse mõõde. Tuleb tunnistada, et:

1) intelligentsi töövahendid ega produkt pole päriselt kontrollitavad ei ühiskonna ega tegelikkuse poolt;

2) intelligents suudab pidada ideid reaalsuseks, pidada võitlust läbi nende;

3) intelligents pole võimeline ühestki ideest täielikult vaimustuma, mis võimaldaski 1968 püstitada nn. totaalse eituse loosungi. Igal ideel, ükskõik kui hea ta ka ei oleks, peab olema opositsioon;

4) ta on ainsana võimeline tajuma ajalugu kui protsessi, mitte püüdlema lõpetatuse poole.

Kas mai 68 möödus asjatult? Kindlasti mitte. Ajalooprotsessis on tal kindel koht. See on noorte kui kaaluka kihi toomine ühiskondlikku ellu. Liikumine sai veelkordseks meeldetuletuseks võimule, et alati on inimlikud väärtused toodetud pseudoväärtustest eespool. See kandis eriti head vilja hilisemas võitluses Vietnami sõja vastu. Just tol ajal täiustus humanitaarintelligentsi uus relv — võitlus läbi kultuuri. See sai eriti oluliseks hilisemal võitlusel inimõiguste eest Ida-Euroopa totalitaarsetes riikides.

Kui pöörduda tagasi meie impeeriumi intelligentsi juurde, siis selle tähtsuse kasvu näitab või seik, et Brežnev hoidis ühiskonda stagnatsioonis paljuski vaid kontrolliga humanitaarintelligentsi üle. Meenutagem või 40 kirja lugu või «juhtumit» Jüri Kukega. Nüüd on ajalooline konkurents Läänega häbiväärselt kaotatud ja vajadus kõrge tehnoloogiaga ühiskonna järele ilmne. Seetõttu on suurenenud intelligentsi tegevusvabadus, ta on asunud võitlusesse oma loomuliku koha eest ühiskonnas ja seega ka loomuliku st inimliku ühiskonna eest. Eesti intelligents on praegu suhteliselt ühtne, ehkki tehnokraatia ja intelligentsi konflikt peegeldub mõningal määral nn. rahvarindelaste ja radikaalide konfliktis. Samuti esineb nonkomformistlikelt positsioonidelt üliõpilasliikumine. Võtame või 1987—88 alguse küll tagasihoidliku, kuid siiski aktiivse üliõpilasliikumise Tartus, mis arenes eelkõige rahvusliku ärkamisaja loosungite all (fosforiididemonstratsioon, üliõpilasteater «Valhalla», muinsuskaitse). Sellest aga ei tohiks järeldust teha, et üliõpilased andunud rahvuslased on. Nii nagu ei saa 68-nda Pariisist järeldada, et tegu oli marksistidega või hoopis Mao ideede pooldajatega. Doktriin seisneb ikkagi süsteemi lõhkumises, ühiskondlike traditsioonide kahtluse alla seadmises.

Loomulikult peituvad siin teatud ohud. Näiteks oleks 68 võinud viia kommunistide putšini. Veel nukram on vaadata Lõuna-Korea üliõpilasi, kes visalt nõuavad oma riigi ühendamist Põhja-Koreaga. Sestap oleks praegu äärmiselt kohatu tehnokraatide ja intelligentsi jõukatsumine Eestis. See võiks eestlastele lausa fataalselt lõppeda. Üliõpilaste praegust rolli näen aga eelkõige heas ettevalmistuses, õppimises ja enesetäiendamises. Selle märgiks sai ka sõltumatute II noortefoorumi teemaks valitud haritus.

Teiseks kontrolliv-stabiliseeriv funktsioon, s.o. valmisolek igal hetkel, kui tehnokraatia võimu huvides inimesed reedab. Samas mõjub paljalt intelligentide olemasolu tehnokraatidele kasulikult — võimu jaoks on nad n.ö. väiksem pahe.

Milliste probleemide ümber tulevased Eesti üliõpilasrahutused tiirlema hakkavad, on praegu muidugi raske öelda. Meenub vestlus ühe Ühendriikide naisajakirjanikuga, kes leidis, et meil Eestis on väga patriarhaalne ühiskond. Võivad ju meilgi, nagu ka Pariisis, seksuaalrevolutsioon ja emantsipatsiooniprobleemid esile tõusta.

Teine oluline ärritaja võib olla arhailistel suhetel (nii majanduses kui kultuuris), mida praegune poliitiline situatsioon kilbile tõstab. Kas ei ärritu pikajuukseline tu-

(Järg 3. lk.)

---

* vt. F. de Sivers «Mai 68 — tants kuristiku äärel» — «Vikerkaar» 1988 nr. 9

Mina või meie?

Esimest korda pikkade aastate jooksul on Eesti ühiskonnas tekkinud teatud valikuvõimalus. Just võimalus, sest valikuvabadus eeldaks senisest tunduvalt laiemaid raame. Loomulikult on võimaluste arv erinevate ühiskondlike nähtuste puhul erinev. Näiteks poliitikas ja eriti ideoloogias on alternatiivseid variante vähe ja needki üksteisele üsna lähedased. Samal ajal on aga kujutavas kunstis võimalik valida erinevate suundade laial skaalal. Muidugi võib väita, et valikuvõimalus pole meilgi uus asi, et mingi valikuvõimalus on inimesel igas olukorras. Kindlasti. Aga tundub siiski, et reaalse valikuvõimaluse tagamiseks peab võimumasin tehtud valiku ise aktsepteerima või vähemalt mitte takistama teatud rühmadel seda tegemast.

* * *

Paljudest lähitulevikus ees seisvatest valikutest on üks olulisemaid, kuidas me määratleme, **milliseks kujundame indiviidi ja ühiskonna suhte.** Milliste võimaluste vahel meil siis valida on? Jätkem kõrvale reaalse sotsialismi kontseptsioon, mis asetab kollektiivi, ühiskonna (tegelikult riigi) huvid üheselt kõrgemale indiviidi omadest ja limiteerib väga kitsalt inimese mänguruumi nii ühiskondlikus kui privaatsfääris. Väga laialt liigitades jääb pärast seda alles kolm põhilist suunda.

Esimest neist võib pidada reaalse sotsialismi kontseptsiooni peegelpildiks. Praktikas avaldub ta meil umbes järgmiselt. Nüüd, kus võimuaparaat ja enamik rahvast on teineteist leidnud, on õigus ka ülejäänuilt (vähemuselt) ühise progressiivse idee jms. nimel nõuda erimeelsusest loobumist. Iseenesest on selline tendents ohtlikumgi kui avalik riiklik totalitarism. Miks? Kui riiklik totalitarism viib erimeelsed otsekonflikti ainult võimuaparaadiga ja võimaldab isegi (passiivset) poolehoidu vaikivalt enamuselt, siis uues olukorras pole enamus enam vaikiv ja kindlasti ei maksa ka poolehoidu loota. Küllap on paratamatu, et viiskümmend aastat kestnud üleskutsumine monoliitsusele ja ühtsusele tagab teatud tulemused.

Teist võimalikku suunda nimetaksin tinglikult Eesti Vabariigi aegsete normide ja väärtuste taastamiseks. Soov iseseisvusaegsete mallide järgi elada on mõistetav. Traditsioone taastamata on edasiminek teadagi võimatu. Arusaadav on ka soov paljut tollast otseselt kopeerida. Oli ju Eesti just tollal kõige lähemal maailma tippstandarditele. Lisaks mängib teatud rolli ka moraalne kohustus säilitada ja levitada tollaseid aateid. Nii püütakse jäädvustada neid, kelle ehitatu meidki veel kuidagi vee peal hoiab. Samal ajal ei tohiks aga unustada, et kui Eesti isearengut poleks vägivaldselt peatatud, kadunuks paljud tollased hinnangud ja arusaamad loomulikul teel.

Pole kahtlust, et Eesti Vabariigis ei saanud üksikisiku sõltumatus keskkonnast ja sellest keskkonnast erinemise vabadus jõuda tasemele, mis tänapäeva demokraatiat rahuldaks. Mahajäämus tänapäevastest normidest oli kõige suurem just privaatsfääris. Näiteks perekondlikes ja sugulussuhetes oli üksikisiku mängumaa üsna kitsas. Suhteline sallimatus (tänapäeva mõistes) neis küsimustes polnud aga omane ainult Eestile, vaid suuremal või vähemal määral kogu maailmale. Teatud erinevus Eesti ja näiteks Inglismaa—Prantsusmaa vahel loomulikult oli. Tundub, et selle tingis paljuski Saksamaa pikaajaline mõju Eestile. Saksa ühiskond on oma läänenaabritega võrreldes kuni päris viimase ajani märksa militariseeritum olnud. Ülejäänud Euroopa jaoks iseloomustasidki Saksamaad kaua märksõnad «kord» ja «preisi kasvatus». Sõna militariseeritus ei tohiks siinkohal mõista liiga kitsalt. See tähendab esmajoones rangeid alluvussuhteid isa ja poja, mehe ja naise jne. vahel. Kokkuvõttes võib öelda, et iseseisvusaegne ühiskond tagas üksikisikule üldemokraatlikud vabadused, kuid polnud veel kaugeltki valmis taluma erinevusi privaatsfääris.

Kolmas tee. Alates 60-ndatest aastatest on enamikku Lääne ühiskondi iseloomustanud indiviidi huvide eelistamine ühiskondlikele. Ei saa muidugi väita, et inimestele jäetaks totaalne vabadus. Teatud piirangud loomulikult jäävad, aga neid on vähe ja võib-olla veel olulisem — need on väga täpselt piiritletud. Tõsi, 80-ndatel kerkisid esile mitmed tendentsid, mis viitavad, et areng inimese totaalse vabaduse suunas võib Lääneski katkeda. Rootsi heaoluühiskond piirab üksikisiku õigusi majanduses, Thatcheri uuskonservatism üritab terrorismivastase võitluse ettekäändel taltsutada ajakirjandust ning taastada surmanuhtlust, uusmoralism ja AIDS asetavad kahtluse alla seksuaalrevolutsiooni jne. Meilt vaadatuna tunduvad aga kõik need piirangud üsna tühistena. Modernse ühiskonna üks olulisim tunnus, tolerantne suhtumine vähemusrühmadesse (reivakandmisest keeldujatest kuni homoseksualistideni) ja üldse erinevustesse säilib ja tugevneb.

* * *

Kas oleme valmis modernseks euroopalikuks ühiskonnaks? Andres Langemets arvab («Looming» nr. 1, 1989): «Igasugune pikemaajaline ühiskondlik letargia põhjustab ühekorraga kaks pidurdust: esimene pidurdus on too letargia ise, teine aga letargiaeelse seisundi taastamine, mis talle paratamatult järgneb.» Eespool väitsin, et meil on valida kolme suuna vahel. Tegelikult sellist valikut pole, pole üldse mingit valikut. Kaks esimest suunda võivad parimal juhul kujutada vaid üleminekuetappe. Esimene etapp tähendaks põhiliselt võitlust üldemokraatlike õiguste eest, teise etapi käigus aga jõuaksime sinnamaani, et üksikisikul oleks vabadus otsustada privaatsfääri kuuluvaid küsimusi ilma keskkonna surveta. Praeguse arengu jätkudes ei tohiks esimene etapp väga kaua kesta. Poliitilise demokraatia kogemus on Eestis olemas. Küllap määravadki selle etapi pikkuse põhiliselt välismõjud. Teine etapp kestab kindlasti kauem ja on meie olusid arvestades ka hulga vaevalisem.

INDREK KANNIK

Siin ma seisan ja teisiti ei või!

1913. aastal hoiatas J. Kerg, EÜS-i esimees 1874 — II albumis «Eesti kultuura»: «Enne kütkem oma tuba soojaks, siis hakakem ilma kütma!» Seda tõsiasja tasuks eestlastel põhjamaise rahvana ikka silmas pidada ning vastavalt ei pea me trügima üleliidulisele areenile või maailmalavale enne, kui Eestimaal kord majas. Antud välte paremaks tajumiseks oleks tarvilik täpsustada mõisteid.

Eestimaa ehk õigemini Eesti ei ole antud käsitluses mitte ühelgi juhul Taani valdus või Vene kubermang, ka mitte Kodu-, Välis- ega Liidu-Eesti, vaid Eesti Demokraatliku Vabariigi territoorium koos selle põhirahvastikuga. (Äärmisel juhul võivad siia mitte kuuluda 1946. aastal sellest territooriumist eraldatud alad, kuid NB! — ainult äärmisel juhul.)

Kord tähendab eelkõige eesti rahva vaba arengut igakülgselt soodustavat situatsiooni, mitte pelgalt ühiskondlik-majanduslikku formatsiooni või «korda» idanaabri mõistes (porjaadok = diktatuur).

Seega võiks lause «Eestis kord majja!» tähendada üksnes Eesti iseseisvuse, vabaduse — suveräänsuse nõuet. Alles siis saab me tuba soojaks.

* * *

Kuna kõik siin ilmas on omavahelises seoses, siis pole alust oletada, et meie mõnusasti kõetud ahju äärde (või peale) ei tikuks meie lähemad naabrid, kes arvu ja jõu poolest on meist üle. Piisab põgusastki pilgust maakaardile ja meile saab selgeks olukorra maateaduslik iseärasus: Euroopa äärel, Venemaa kõrval. Kui võtame arvesse selle ruumilise paratamatuse (ja enne mandrite triivimiskiiruse märgatavat suurenemist pole meil alust seda mitte teha), siis võiksime nõustuda Rain Rebasega, kes, arendades edasi J. Brodsky mõtet «Ajalugu kordub. See on ajaloo paratamatus. Ajalool, samuti nagu inimesel, ei ole eriti palju valikuvõimalusi.» leiab: «Koht määrab sündmustiku. Teatud sündmused kinnistuvad teatud geograafilisse ruumi.»

Kui lugeda viimaseks enamikku inimkonnast haaranud ajaloosündmuseks Teist maailmasõda, siis võime R. Taagepera ja R. Misiunase uurimusele tuginedes väita, et eestlased olid koos lätlaste, leedulaste ja poolakatega elanikkonnast kõige suurema osa kaotanute hulgas. Kaotasime surnuina rohkem kui juudid, sakslased või SSSR. Ehkki rahvastiku suur suremine pole meie ruumis mingi uudne nähtus, siis üks lisafaktor teeb kaotused Teises maailmasõjas erilisteks.

Kui varemalt oli kaotusest toibumise järel võimalik geograafiline ruum taas täita eestlastega, siis viimase sõja ohvritele veel pagulaste arvu lisades näeme, et see ruum jäi niivõrd hõredalt täidetuks, et juba ühendatud anumate seaduse järgi pidi tühjale kohale mujalt valguma. Eriti veel kui olla ühendatud säärase gigantliku anumaga nagu SSSR.

* * *

Mis aga kindlustab meie säilimist aja- ning ruumiparameetrite ebasoodsate näitudegi korral? Mis peab kindlustama meile soodsama tuleviku, aitama ära oodata meile meeldivate ajaloosündmuste kordumise meie ruumis? Allakirjutanu arvates võiks selleks teguriks olla meie rahvuslik iseloom, küll muutuv oma avaldumisvormide poolest, kuid nii staatiline oma põhiolemuse püsivuses. See karakter on kujunenud sõltuvalt meie geograafilisest areaalist, kuid teda on vorminud ka ajalootormide tugevus sellel pinnal. Lennart Meri kirjutab: «Mu luud on tulnud idast, liha läänest, aga seda on niisama raske kirjeldada nagu isiksuse kahestumist pärast pea-aju poolkerade lahutamist/.../ Meie keel, mälu ja enesetunnetus on tulnud idast, näojooned läänest./.../ Eestlaste karakter olla sulam indoeuroopa dünaamikast ja uurali staatikast.» Selles dualismis ongi peidus meie võime parasjagu domineerivale ülemvõimule vastu seista ja siiski iseendaks jääda.

See kahesus aitas meil välja kannatada seitsmesaja-aastast orjapõlve, tõusta vajalikul hetkel otsustavasse heitlusse iseseisvuse eest. Eesti rahval tuli ammust ajast orienteeruda nende välispoliitiliste tegurite järgi, mis meie saatust nii otsustavalt mõjutasid. Pärast Põhjasõda oli «meie hoiakute» peajooneks järjest kuhjuva ajaloolise traditsiooniga. Ühelt poolt mälestus vägivallaga hävitatud vabadusaegadest, teisest küljest orjusaja raskuste kogemused mõjutasidki meeli samas suunas.»

Täna avaldub see vaim ilmselt selgeminigi, kasutades Czeslaw Miloczi sõnu: «... enamik, eestlasi, lätlasi, leedulasi, poolakaid, tšehhe, ungarlasi ja rumeenlasi lõikaks meeleldi igal ettejuhtuval venelasel kõri läbi, kui neid ei kammitseks hirm.» Säärane jonn ja usaldamatus vallutaja vastu on meie rahvusliku karakteri osa ning tema esmapilgul koletuslikult antihumaanset olemust võib muuta vaid võõrvõimupoolse järeleandlikkuse teel. Et säärane suhtumine vaid rõhutud olekule iseloomulik on, tõestab eelkõige Eesti Vabariigis kehtinud vähemusrahvuste kultuurautonoomia ehk teisisõnu tõik, et siinseid sakslasi ei kiusanud keegi taga, niipea kui Võnnu lahing võimuküsimuse lõplikult oli otsustanud.

1. detsember 1988 Eesti Üliõpilaste Seltsi majas ksv! Maasikas, ksv! Kasterpalu, ksv! Veldre ja vil! Ojaver pühitsetud lipule hõbenaela löömas. vil! Ojaver meenutab 1884. aasta ajaloolise EÜS-i lipu pühitsemisel H. Rosenthali poolt öeldut: «Olgu Eestimaa täis kuradeid — meie lippu nad ei võida!»

* * *

Ometigi ei ole ka rahvuslik iseloom enam täiesti kindel. Põgenemine selle rahvusliku vastupanuvaimu ja leidliku liitlaste otsimise juurest saab tasapisi üha ohtlikumaks eestluse elujõule, meie rahva säilimisele. Vastupanu on paljude juures asendunud konformismiga ja koalitsioonipartnerite juurde minnakse mitte vastastikust, vaid ühepoolset ja pahatihti üksnes isiklikku kasu saama. Pean siinkohal silmas pagemist läände, mis pole küll piiride suletuse tõttu massiline ilming, ent mõtteviisina märksa levinum.

Teisesuunaliseks põgenemiseks loen imbumist kõikvõimsasse direktiivorganisatsiooni, mis rahvaarvust õige võimsa protsendi moodustab. Kui meie loomulik iive oleks kõrgem, poleks eestlusele probleemi olemas, eriti kui loota, et põgenikest moodustunud diasporaad mõjuvõimsalt sekkuvad ühiskonna ellu rahvuse kasu silmas pidades. Ent paraku ei jääda uues paigas eestlaseks kuigi kaua. Omandatakse uus keel, kaotatakse rahvuslik identiteet ja saadakse kellekski teiseks või kolmandaks. Meie lühike kultuurijärjepidevus ei suuda loota armeenlastele või juutidele omast võimast rahvustunnet, selle paratamatuse taustal tunduvad õigustuses à la «ma toon rohkem kasu vaba eetri kaudu põljetone edastades ja kodueestlasi kohviga toetades» sama väheväärtuslikuna kui oiged «mis siis küll saab, kui komsomol muutub võõramaalaste organisatsiooniks» või «õiged mehed parteis aitavad rahvast rohkem kui niisama jonnijad».

Parteisse põgenejad ei lahku küll geograafilisest ruumist, ent kui vaadelda, mida see sõna meie kandis praegu võiks tähendada (vt. A. Kaalepi remarki «Vikerkaar» nr. 9, 1988), saab selgeks nende lahkumine rahvusliku iseloomu lätete juurest.

Nõnda ei aita ei itta ega lääne põgenemine rahvuse kui kollektiivse organismi harmoonilisele arengule kuidagi kaasa, vaid suurel määral suisa kahjustab seda, sest uues paigas omandatakse varem või hiljem teine mõtlemine ja teine keel. Ent «keele kadu on rahva surm» nagu kinnitab Johannes Aavik. Ja allesjääjategi keel on üsna risustunud...

* * *

Eelõelduga ei taha ma olla kohtumõistjaks iga üksiku põgeniku puhul. Tuleb ju elus ette terve rida ekstreemseid olukordi, kus muud lihtsalt üle ei jää. Ei saa samuti eilada, et ka uues paigas tuuakse mõnikord kasu kas tänu üllatavalt tugevale rahvustundele või juhuslikele asjaoludele. (Kordan: ma pole kohtunik, kuid mulle näib, et äravool on liiga suur ja see teeb mulle muret.)

Ka ei soovi ma propageerida mingit rahvuslikku seletust. Teanhästi, et Ameerika on sadade rahvuste sulatuskatel ja suurte majandus- ning kultuurisaavutuste maa. USA keeleks on dominantrahvuse keel. Selle maa õitsengusse on eestlasedki oma pisikese panuse pannud. Ameerika itaallane, iirlane, jaapanlane, rootslane või mõni muu on jänki, kuid on olemas ka Itaalia, Iiri, Rootsi ja Jaapan, kus elavad ustavad rahvused. Meil aga maa põleb jalge all.

Eestlaste olukord on keeruline, meie aeg on ilmselt veel hullem kui Hesiodose rauа-aeg. Meie üha hõrenevat ruumi täidavad võõrad. Kuid meie kodukoldes on tuli 1988. aastaga taas tugevamalt hõõguma lõõtsutatud, võimalik on ehk ahi tasapisi soojemakski kütta, et lahkujaid-pagejaid oleks vähem ja hädakorral võiksime mõne õnnetu külmetajagi tule paistele nihutada. Ja loodame, et ajaloosündmused korduvad meile meeldival kujul. Omalt poolt saame sellele kaasa aidata juhindudes kõikjal EÜS-i 3. põhimõttest: Eesti rahva ja riigi igakülgse kultuurilise arenemisega on meie saatus lahutamatult ühendatud. Selts peab oma kohuseks õppida tundma igakülgselt kõiki Eesti kultuurielu avaldusi, ühiskondlikku ja majanduslikku korda ja kõiki rahvas peituvaid jõude.

INDREK TARAND

Kui kerkivad...

(Algus 2. lk.)

deng, kui ideaaliks on meid tühjaks imenud IME madaltihedas hoonestuses elavad tõeline eesti mees ja naine, muidugi koos väikeauto ja kolme lapsega. Ja kas ei teki mõnd teist värvi lipud hõlpsasti just siis, kui kõik alates majadest ja lõpetades ujumispükstega on sinimustvalge...

Millal see kõik juhtub, on muidugi raske öelda, võimalik, et meie lapsed lõõvad lahingu hoopis meie põlvkonna tehnokraatidega. Olgu veel kord rõhutatud, et see on objektiivne protsess ja jääb üle loota, et see ei lõpeks ühe või teise poole võiduga, et ühiskond ei upuks rasva ega põleks ka revolutsioonilistes kireleekides. Muidugi on teine ja tunduvalt tõenäolisem võimalus: me ei jõua kunagi teisele poole barrikaade, vaid hukkume samal poolel vene sõduri raudse saapa all.

JÜRI LUIK

EÜS-i ... auvilistlased

Jakob Hurt
Heinrich Rosenthal
Karl August Hermann
Heinrich Koppel
Martin Wühner
Jaan Tõnisson
Aleksander Mohrfeldt
Matthias Johann Eisen
Anton Schulzenberg
Johan Kõpp
Oskar Kallas
Gustav Suits
Aadu Lüüs
Viktor Kargaja
Juhan Müller
August Torma
Karl Kook
Ferdinand Petersen
Ilmar Raamot
Leo Urm
Ilmar Rebane
Gustav Ränk
Heino Riomar
Artur Grönberg
Artur Taska

... ajaloost

1870 — 26. III — Kalevipoja-õhtute algus
6.—7. VII — Väljasõit Helmesse ja Tarvastusse — Eesti Kirjameeste Seltsi ja Aleksandrikooli idee rakendus.

1873 — II sem. — Selts Vironia

1881 23. V — Osakond Vironia. Vapp, värvid: sini-must valge

1882 — Osakonda ei kinnitata, see likvideeritakse 12. V

1883 — Eesti Üliõpilaste Seltsi põhikiri kinnitatakse. I koosolek 6. II

1884 22.—24. V — Väljasõit Otepääle lipu õnnistamisega
II sem. — Vilistlaskogu asutamine.

1890 — Osakond Fraternitas Viliensis. Kuraator keeldub kinnitamast. Kohustus eesti k. lektori dr. K. A. Hermanni loenguid kuulata.

1902 — 28.—29. VIII — Oma maja pühitsemine Viljandi t. 1.

1904 — Eesti rahvaviiside kogumisaktsioonide algus.

1907 — Erialased teaduslikud osakonnad Seltsis.
Asutatakse Eesti Kirjanduse Selts.
Seltsist eraldub korp. Frat. Estica.

1908 — Korp. Sakala eraldub Seltsist.
Asutatakse Eesti Rahva Muuseum (ERM)

1910 — Otsus eestikeelne raamatukogu ja rahvuslik muuseumi kogud üle anda ERM-ile.

1917 21 IX — Eesti üliõpilasorg-ide ühine meeleavaldus Maanõukogu toetamiseks EÜS-i sini-must-valge lipu all.

1918 24. II — Otsus in corpore rahvaväkke minna. Vabadussõda.

1921 — Asutatakse EÜS-i Tallinna Koondus.

1924 — Otsus astuda in corpore Kaitseliitu pärast 1. dets. mässukatset.

1928 — Sõprusleping Soome üliõpilasorg-ide PPO ja EPO-ga.

1938 — Üliõpilaskonvent EÜS — uue Ülikoolide seaduse ajal. alusel.
A. Bergman-Vardi seinapannoo avamine Seltsi majas.

1940 — EÜS-i maja rekvireeritakse Vene okupatsiooni alates — Erakorraline eestseisus jätkab tegevust kuni 1945.

1942—1944 — Illegaalne rahvuslik tegevus Saksa okupatsiooni kestel. Viimne üritus — sini-must-valge lipu toimetamine üle lahe eesti vabatahtlikele Soomes.

1. dets. 1987 — asutati esimene nõukogudeaegne üliõpilasselts «Sodalicium»

1. dets. 1988 — Tartus alustas taastegevust Eesti Üliõpilaste Selts

TEOSEID EÜSi MÄRGI ALL:

J. Kõpp «EÜSi ajalugu» I Tartu, 1926; 2. trükk; Uppsala 1954)

Kirjandustegevuse algus.

1889 — EÜSi I album (tänini on ilmunud 15)
1896—1920 — tähtraamat «Sirvilauad»
A. Taska «Sini-must-valge värvikoimik eesti luules» (Stockholm, 1959)
A. Taska «Sini-must-valge 100 aastat» (Stockholm, 1984)
H. Lender «EÜS 1870—1905. Bibliograafilisi andmeid» (Stockholm, 1965)
H. Lender «EÜS 1906—1918. Biograafilisi andmeid» (Stockholm, 1970)
H. Lender «EÜS 1919—1940. Liikmete nimekiri» (Stockholm, 1974)
A. Grönberg «EÜSi ajalugu» II (Montreal, 1985)
Koguteos «EÜS 100 aastat» (Toronto, 1971)
Koguteos «EÜS paguluses» (Toronto, 1979)

VANEMATEKOGU

1950 alustab VK tegevust Rootsis. Esimees auvil. A. Lüüs.
1960 siirdub VK USAsse. Esimees vil. em. I. Rebane.
1966 siirdub VK Canadasse. Esimees vil. S. Veidenbaum.
1971 siirdub VK Rootsi. Esimees vil. H. Riomar.
1975 siirdub VK USAsse. Esimees vil. J. Kork ja vil. A. Ers.
1980 siirdub VK Canadasse. Esimees vil. E. Leetmaa.
1985 siirdub VK Rootsi. Esimees vil. E. Pütsep.

ÜLEMAAILMSED KOKKUTULEKUD

1970 New Yorgis
1975 Skokloostris
1980 ESTOI Stockholmis
1984 ESTOI Torontos
1988 ESTOI Melbourne'is

Raudvärav avaneb

Üks hea omadus on EÜSi, samuti teiste akadeemiliste tudengiorganisatsioonide taastamise juures kõigele lisaks veel. Nimelt see, mida E. Ü. S. «Logose» esindaja servapidi märkis ka meie taastamispidustustel, ja kui mõte otsekoheses sõnastuses välja tuua, siis — **VEKSA-, EKP- ja KGB-vaba suhtlus Välis-Eesti analoogiliste ühendustega.** On ju suur hulk seltse ja korporatsioone aastakümnete vältel enama või vähema eduga läänemaailmas edasi tegutsenud. Akadeemiliste organisatsioonide 7645 liikmest pääses läände 2734, s. o. 36% (R. Antik, «Akadeemilised organisatsioonid»: koguteoses «Eestlased Kanadas», Toronto, 1975). Sidemed, mis mere taga asuvate üliõpilaskonventidega tekivad, on loodetavasti innustavaks algtõuks üldisemagi kultuurikogemuse vahetamisel, ühe lahkukäristatud rahva taasliitmisel.

Tutvustagem järgnevalt mõne reaga EÜSi tegevust paguluses.*

1940. a. suveks oli seltsi pere kasvanud ligi 1100-liikmeliseks. Esimese nõukogude aasta jooksul mõrvati 2 kaasvõitlejat,. arreteeriti ja küüditati 27, mobiliseeriti 38. Saksamaale oli ümber asunud 7, poliitilistel põhjustel välja heidetud 6 liiget. Vilistlaste seas olid kaotused mõistetavalt palju suuremad. Võõra võimuga kaasajooksikuiks on nimetatud kolme. Saksa okupatsiooni ajal hukati 3 Seltsi liiget, arreteerituid oli tunduvalt rohkem (vt. K. Aun, «EÜS sõja-aastail 1939—1945»: koguteoses «EÜS 100 aastat»). 1944. a. õnnestus läände põgenemisega okupantide sissemarssi ennetada 350 vilistlasel ja kaasvõitlejal, s. o. 32% ehk ligi 1/3 Seltsi perest (esineb ka arv 330 — «Eesti Päevaleht» 6. 04. 70).

Esimestena tulid eüslased (8 in) kokku Rootsis Vikingshilli põgenikelaagris 23. aug. 1944. Asuti organiseeruma ja koostama Rootsi jõudnud liikmete nimekirja. 18. jaan. 1945 taastati STOCKHOLMIS nii sisuliselt kui ka vormiliselt EÜSi tegevus ja asutati esimene koondus väljaspool kodumaad. See koondus ongi püsinud ühena elujõulisematest tänaseni. Liikmeid on seal praegu u. 120. Kaks koondust loodi Rootsis veel — 18. nov. 1945 GÖTEBORGIS ning 14. veebr. 1946 LÕUNA-ROOTSIS. Esimeses oli 1984. a. 80 ja teises 21 liiget.

Saksamaale sattunud eestlasi kogunes kõige rohkem Geislingeni laagrisse (üle 4000). Nende seas oli u. 40 EÜSi liiget. Augsburgi laagris oli EÜSi mehi u. 20, Lüübekis veerandsada. Nimetatud laagreis tegutseti ka võimalust mööda Seltsina, väiksemates Saksa koondamispunktides seda ei toimunud. Sõjapurustustes maalt soovis igaüks kiiresti lahkuda. Viiekümnendate alguseks oli paigale jäänud (pidanud jääma) u. 20 eüslast. 1955 loodi koondus BAIERIS, mis kümnendi lõpuks aga aktivistide lahkumise tõttu elujõu kaotas. Alates 1967. a. käib informatsioonivahetus Lääne-Saksas ja mujal elavate seltsikaaslaste vahel vastava sidepidaja kaudu.

Sydneys asutati EÜSi AUSTRAALIA koondus 9. apr. 1949. Rohelisel Mandril on Seltsi liikmeid praegu 15, nendest on tegevad 5 («Eesti Üliõpilaste Selts», Bülletään nr. 73/1988).

11. märtsil 1950 loodi koondus USAs, kuhu selleks ajaks oli jõudnud juba 60 Seltsi liiget ja paari aasta jooksul saabus hulgaliselt lisa. 1954 lahutati koondus kaheks osaks — seltsiks ja vilistlaskoguks. Selle sammuga anti tegev- ja noorliikmetele võimalus arendada iseseisvat tegevust ja taastati EÜSi EV-aegne vorm. Paraku oli selliseks tegutsemiseks jõudu kuni 1965. a. 1984 oli koondusel 173 liiget, keskuseks New York.

Ameerika PÕHJA-LÄÄNE kaldal asunud 8 eüslast lõid oma koonduse 8 märtsil 1958 Vancouveris. Liikmete arv on pidevalt kõikunud 10 ümber, olles praegu 14 (Bülletään nr. 73).

1977 sai iseseisvaks koonduseks AMEERIKA LÕUNA-LÄÄNE koondus. 1984 oli seal liikmeid 10.

3. dets. 1955 loodi 11 vilt ja ksvl poolt BALTIMORE-WASHINGTONI allkoondus, mis hiljem samuti iseseisvus ja kus 1984 oli liikmeid 28.

Seltsi tegutsemisele INGLISMAAL pani A. Torma aluse 1950. a., mil sinna oli u. 6000 eestlase seas jõudnud ka mõningaid EÜSi liikmeid. Paari aasta pärast hakkas aga enamik kaasmaalasi Inglismaalt lahkuma ning koonduse tegevus rauges. 1956 saadi taas jalad alla, kaasa aitas ka see, et kohalikesse ülikoolidesse oli astunud küllalt palju eesti noori. Paraku lahkus enamik neist õpingute lõppedes maalt. Liikmete arv on peale seda kõikunud 10 ümber.

1950 hakkas elama EÜSi koondus ARGENTIINAS, kus aga ühistegevust on takistanud pikad vahemaad. 1978 oli koondusel veel 15 liiget, praeguseks on eksisteerimine lõppenud.

Torontos valiti EÜSi KANADA koonduse esimene eestseisus vanaaasta õhtul 1950. Paari aasta pärast oli liikmeid üle 80, 1984. a. 140.

Toronto koonduse osakonnaks sai 2. nov. 1952 MONTREALI koondus. 22. sept. 1955 EÜSi Kanada Koondus Montrealis iseseisvus. 1984 oli liikmeid napilt 30.

Kokku võime EÜSi liikmeid läänes arvestada praegu u. 700.

Laialipillutatud seltsi töö koordineerimiseks tuli läänes luua spetsiaalne organ, milleks sai 26. nov. 1950 loodud Vanematekogu (VK). VKsse valisid kõik koondused proportsionaalselt suurusele oma esindajad, kes VK liikmetena moodustasid koonduste juurde VK liikmete grupi. VK roteerub iga viie aasta tagant Rootsi, USA ja Kanada vahel. Praeguseks asukohaks on Rootsi. VK esimees on vil! Ervin Pütsep. Tuleb tõdeda, et olgugi läbi raskuste, on selline struktuurne vorm end ainuvõimalikuna õigustanud.

1952. a. alustas ilmumist EÜSi bülletään (tänaseks 73 nr.), välja on antud 4 albumit ning terve rida trükiseid seltsi märgi all.

Tartu Ülikoolis viimase poolaasta jooksul toimuvat on väliseestlaste seas jälgitud hästi hoolega. Nii mõnigi kodumaa-külastaja esitab ühena esimestest küsimuse: kas minu konventi ka taastatakse. EÜSiga seonduvalt on pideva tähelepanu all olnud tema maja saatus. Maja ehitamisest (1902), ümberehitamisest (1930) ja kasutamisest on põhjalikult juttu A. Grönbergi «EÜSi ajaloos», samuti bülletäänides. Kui 1987 algasid taotlused selle maja noorharitlaste käsutusse andmiseks, reageeriti neile taotlusile soojalt ka välismaal, (bülletään nr 71, «Meie Elu» 20. okt. 88, «Eesti Päevaleht» 11. nov. 88). Kus juures üsna karmi hinnangu saab ülikooli toonane kultuuripoliitika.

Asjade käiku sai otsestest allikatest kontrollida vil! Jüri Kärneri Põhja-Ameerika turnee aegu («Meie Elu» 8. dets. 88 «Vaba Eestlane» 8. dets. 88 jm).

«Ameerika Hääle» reporter küsis Jüri Kärnerilt (31. dets. 88): «Kuidas kulgeb vabade üliõpilasorganisatsioonide taastamine?» Rektor lõpetas oma vastuse: «Las õitseb tuhat lille, eks siis elu näitab, kellel on suurem võime läbi lüüa, kus tuleb korrigeerida, kas organisatsioonid liituvad või divergeeruvad.» Loodame, et areng kulgeb suunas, mis välistab võimaluse, et see loosung saab sellise sisu, nagu talle kunagi andis Mao. Viimases EÜSi bülletäänis on foto, kuidas vil! Aleksander Ers (esimees 1938-I), kes tuli USAst Eestit külastama, avab Seltsi maja raudvärava — «uuele iseseisvale EÜS-ile, kui see peaks osutuma võimalikuks» ...

---

* Artiklis viitamata andmed on põhiosas pärit koguteosest «EÜS paguluses» (Toronto, 1979). 1984. a. isikkoosseisu andmed on pärit samanimelisest brošüürist (Toronto, 1984).

TIIT PRUULI

Seltsi ruumid Tartus Viljandi t. 1.
EÜS-i postiaadress: 202400 Tartu postkast 194.

Erinumbri koostas Mart Soidro.

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heldemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 633. Tiraaž 3000 eks. MB-01339.
«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 5 (1552) | Reede, 17. veebruar 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Kui jääks ikka ladinakeelse nime juurde

Nagu pealkirjast arvata, ei tahaks toimetuse inimesed oma esialgu pakutud ajalehe uuest nimest **«UNIVERSITAS TARTUENSIS»** taganeda. Ja seda mitmel põhjusel: kuigi meile on ette heidetud ladina keele mitteoskamist, akadeemilisuse puudumist, võiksime ju seda taas õppima hakata, taas akadeemilisuse poole püüelda. Arvuliselt on muidugi raske välja tuua, millisel nimel rohkem poolehoidjaid oli, sest peale kirjade ja ajaleheväljalõigete on olnud kümneid telefonikõnesid ja suusõnalisi pakkumisi. Mõned näited.

«UT» poolt on näiteks Kalle Kiiranen teoreetilise füüsika kateedrist, teadusraamatukogu teadusbibliograafia osakond («tegemist on ülikooliga, mis asub Tartus, akadeemilisusega ning klassikaliste teadustega, vähemalt on säilinud see hõng») jpt. Kaja Noodla aga näiteks on vastu, sest ladina keel on tänapäeval kasutusel ainult teaduses ja katoliku kirikus ning nende väljaannetes. Ülikooli ajalehes esinenud ladinakeelsetes väljendites on aeg-ajalt üsna ränki grammatilisi vigu ning ajalehe paber ja trükitehniline külg ei sobiks kuidagi kokku auväärse klassikalise keelega.

Poolehoidjaid on ka teisele ladinakeelsele nimele **«VOX UNIVERSITATIS TARTUENSIS»** (Jaan Malin, Gudrun Veldre jt.).

On veel kolmaski ladinakeelne variant — **«ALMA MATER»** (Olev Saks, Maie Niit: «... sest nii kutsutakse rahva seas meie haridust ja vaimu kandvat templit, millel on tulevikuks tema elujõudu edasiviiv igavene alge.»). Marin Roose, Olev Nagel ja mõned pakkusid sellele nimele veel sõna lisaks: **«ALMA MATER TARTUENSIS»**.

Ja nüüd eestikeelsetest nimedest. On niisuguseid variante: **«TARTU ÜLIKOOLI LEHT»** (Harri Kärtner jt.), **«TARTU ÜLIKOOL»** või **«ÜLIKOOL»** (Anne Schotter), **«ÜLIKOOLI LEHT»** (Marin Roose, Sulev Vahtre, Irene Maaroos: «... sest Eestis on praegu üks maailmakuulsusega ülikool»).

Eduard Vääri luges pettumusega nimevarianti «Tartu Ülikooli Leht», sest kas siis kõnekeelne *leht* peab saama ajalehe ametliku nime osaks. «Ka tekstis on pidevalt *leht*, *ajalehte* pole kordagi. Me eristame ikkagi mõisteid-termineid *leht* ja *ajaleht* ning trükisõna peaks seda samuti tegema.»

Inge ja Gustav Liiv ning veel mõned pakkusid **«ÜLIKOOLI POSTIMEEST»**. Nad arvavad, et kohanimi *Tartu* on liigne, kuna Eestis on vaid üks ülikool. «Teataja»-tüüpi nimetused viitavad liigselt ametkondlikule väljaandele, ladinakeelsetel on aga intellektuaalitsev maik.

Harald Rebane arvab sobivaks ajalehe nimeks **«KÕRGNOORUS»**. Selle eelisteks peab ta ühesõnalisust, vormilist kaasaegsust, sisulist õigsust — eks kajasta see ju eelkõige tudengkonna töövaeva ja rõõme kõrghariduse saamisel.

«TARTU ÜLIKOOLI TEATAJA» või **«ÜLIKOOLI TEATAJA»** ettepanek tuli Rene Rehtsalult. Leida Tuulmets kirjutab, et ülikoolis on põhieesmärgiks siiski õpetamine ning et ka professorid on üliõpilase teenistuses. Nii et ajalehe nimeks võiks olla **«ÜLIÕPILANE»** või koguni **«PROFESSOR»** kauge eesmärgina igale üliõpilasele.

On tulnud veel mitmeid ühekordseid pakkumisi, millel ei ole ilmselt mõtet praegu rohkem peatuda. Toimetusel on igatahes hea meel, et vaatamata sessile ja vaheajale nime arutelusse nii agaralt sekkuti ja me ütleme kõigile, kõigile siirad tänusõnad.

Mis siis nüüd saab? Toimetus ja kolleegium esitab oma ettepaneku («UNIVERSITAS TARTUENSIS») ülikooli juhtidele.

Kui selle nimekujuga nõus ollakse, palume kunstnikul ajalehe uue «pea» kallale asuda. Sellegipoolest on oodatud ka ettepanekud uue pea suhtes (mis selles meie ülikooli esindada võiks?). Samuti võiks teha pakkumisi pasliku hüüdlause jaoks. Näiteks Vilniuse ülikooli ajaleht sai uuest aastast oma endise nime «Nõukogude Üliõpilane» asemele «Universitas Vilnensis». Julgen siin öelda, et ühesugused arvamused lehe nime suhtes tekkisid meil üksteisest täiesti sõltumatult. Motoks on leedulased võtnud endale «Hinc itur ad astra», mida võiks eesti keeles mõista — siit minnakse tähtede poole.

VÄRJE SOOTAK

Teadusraamatukogu infoosakonnas

saab tuntvuda TASS-i uue väljaandega.

EKOTASS on majandus- ja kaubandusinformatsiooni teataja. EKOTASS informeerib lugejaid:

1) NSVL majanduse arengust,

2) NSVL majandusmehhanismi täiustamisest (väliskaubanduslik tegevus, kaubandus-majanduslik ning teadustehniline koostöö teiste maadega),

3) tööstuse ja põllumajanduse arengu perspektiividest,

4) läbirääkimistest ja kokkulepetest valitsuste vahel,

5) rahvusvahelistest näitustest. Teatmik ilmub 5 korda nädalas vene ja inglise keeles.

Antakse ka ülevaateid välisajakirjandusest (ЭКОТАСС ОБЗОР). Nendes on teavet:

1) NSVL seadusandlikest aktidest ja kavatsustest, mis puudutavad suhteid teiste sotsialismimaadega,

2) ametiisikute ja trükisõna reaktsioonist majanduslike läbirääkimiste käigu kohta.

Ülevaade ilmub 2 korda nädalas vene keeles.

TR infoosakond

Teavet enda kohta tuleb anda meil endil

● Pöördumine kõigi kateedrite ja laborite, kõigi asjaosaliste ja asjast huvitatute poole ning ühtlasi ka kostmine hr. Aavo Luugi küsimiste peale ●

Ammendavat infot selle kohta, **mida kujutab endast tänapäeva Tartu Ülikool**, eesti rahva au ja uhkus, pole õieti meil endilgi, väljamaalastest rääkimata. Tsiviliseeritud ja kommunikatiivse ülikoolide-ilmaga võrreldes oleme tõesti nagu mõni Aafrika suguharu. Ülikooli tutvustavad trükised ja muud publikatsioonid, mille arv suurpidude puhul lausa kümnetesse ulatub, pakuvad oma rõhuvas osas pajatusi ja nostalgiat: näete, milliseid kuulsaid mehi siin on õppinud ja õpetanud! On klantspildialbumeid, muidu päris ilusaid, aga sobilikud on need vist rohkem nooremale koolieale, ei teadusalaseid kontakte ja objektiivset teavet otsivale inimesele. **Aktuaalsusest ja nüüdisoludes vältimatust pragmaatilisusest on paraku asi kaugel.**

Muidugi pole me Berkeley või New Jersey ega ka mitte Sevilla või Helsinki, kus ülikoolid enda käsutuses oleva eeskujuliku trükitehnika ja hea paberi toel kõikvõimalikke teatmikke üllitavad. Vähemalt esialgu ei võimalda meile säherdust taset senine teabesse suhtumise tava ega ammugi mitte meie trükibaas (esindusalbumi «Alma mater Tartuensis» trükkisid näiteks idasakslased Erfurdis). Oleme vaene nõukogude ülikool, kus puuduse, tigeduse ja omaette igritsemise hõngu tõuseb igast nurgast.

Aga mitte kõike ses vaesuses ei saa me endast eemal asuvate jõudude süüks panna. Meist endist põhjustatud vaesuse selgemaid tunnuseid on, et me oleme suuresti iseenda loiduse ja jõuetuse tõttu sulgunud teabeisolatsiooni, mis õigupoolest on väldanud juba aastakümneid. Tollest aedikust peame nüüd ise välja ronima, ja soigumine siin ei aita. Ei maksa ära unustada, et hiljaaegu vastu võetud Tartu Ülikooli uus põhikiri tunnistab oma tegevuse aluseks *Magna Charta Universitatum Europaearum* põhimõtted, mille elluviimise vahendite loetelu 4. punkt kõlab nõnda: «Ülikoolid, iseäranis Euroopas, peavad püsiva teadmiste arengu jaoks oluliseks vastastikust informatsiooni ja dokumentatsiooni vahendamist ning teaduslike ühisalgatuste sagenemist.»

Aavo Luugil on õigus (vt. «TRÜ» 31, 32/1988): **uueneval ja uuendaval Eesti ülikoolil, kui ta tahab enda olemasolu aktualiseerida mujalgi peale Eestimaa, tuleb täpse ja asjaliku teabe andmise läbi ennast tutvustama ja propageerima hakata.**

Esmalt, arvame, on vaja üht **talutavalt üllitatud ingliskeelset prospekti, mis lühidalt ja sisuliselt kajastaks kogu ülikooli struktuuri ja hetkel ülikoolis tehtavat** ning mida kõlbaks häbi tundmata nii väljamaale kaasa võtta kui ka külalistele kinkida. Selles peaksid märksõnaliselt kajastuma kateedrite, laborite ja muude universitaslike allüksuste tegevusalad ja uurimisvallad — mis neil on ja mida nad teevad; ammendav peaks olema isikute loetelu — kes millega tegeleb. Muidugi on niisugust teatmikku raske teha: sovetistlikud terminid (sh. ka akadeemilised) kõlavad inglismannide keeles vahel üsna tobedalt, paremal juhul aga jäävad ähmaseks. Katsume siis edastada sisu ja mõtet, mitte pelka sõna.

Järgnevalt lubatagu tuua üks näide asja võimaliku väljanägemisviisi kohta.

* * *

FACULTY OF PHYSICS AND CHEMISTRY
SECTION OF CHEMISTRY

Department of Inorganic Chemistry
Kingissepa St. 14/16, 202 400 TARTU, Estonia. Tel. 3 51 61

Head: Prof. Dr. Vello Past

Professors: Vello Past (physical chemistry, electrochemistry), Aarne Tõldsepp (teaching of chemistry)

Dozents (associate professors): Juta Ehrlich (general chemistry), Heldur Keis (physical and colloid chemistry), ...

The Department also employs 14 persons without a further degree.

RESEARCH AREAS
Electrochemistry of solid electrodes, electroanalytical chemistry, teaching of chemistry, environmental chemistry.

Research topics and teams

1. Kinetics and mechanism of hydrogen evolution reaction on iron group metals (Vello Past, Jüri Tamm, Lembi Tamm, Peeter Vares, Jaak Arold).
2. Teaching of chemistry (Aarne Tõldsepp, Vilja Toots).
3. .....

LABORATORY OF ELECTROCHEMISTRY

Head: Marju Salve

Scientific advisor: Prof. Dr. Uno Palm

Staff: 14 members

RESEARCH AREAS

The structure of the electric double layer on the polycryctalline and single crystal vismuth electrodes in aqueous and nonaqueous solutions. The influence of electrode surface crystallography on its electrochemical properties. Optical methods in electrochemistry. Environmental chemistry.

* * *

Lühiteatmiku tehnilise ja sisulise toimetamise võtaks enda kanda ülikooli **teabetalitus**, keeleliselt saame kindlasti abi meie haritud ja pädevatelt **inglise filoloogidelt** (keeletoimetajate töö saab antud juhul olema vahest kõige vaevarikkam; loodame, et selle vaeva tasumiseks ka mingi hulk Nõukogude **raha** leitakse), trükkimise asjus annab kahtlemata oma parima **kirjastusosakond**, mis ikka on ennast näidanud ülikooli head nime hoidva firmana. Tiraaž ei tarvitse olla suur, sest kui invariant olemas, saab teatmikku igal aastal uuesti üllitada — no ega me nüüd nii vaesed ka ole, et ei saaks!

Meie siiras palve peamiselt kõigile kateedritele ja laboritele (nende juhatajatele eelkõige) on selline: tehke õige oma allüksuse kohta ingliskeelne lühikirjeldus — sest kes see muu oma eriala termineid (märksõnu) ikka paremini tunneb kui erialamehed ise, ja mõni inglise keele oskaja leidub vahest igas *alma mater*'i allüksuses — **ning tooge/saatke see hiljemalt 28. veebruariks teabetalitusse Ester Schnuri või Tiit Matsulevitši nimele** (asume samas toas, kus töötavad aspirantuuriosakond ja teaduslik sekretär, ph. 223. Meie telefon on 3 54 21). Kõikvõimalikes probleemides, mis niisuguse võõrkeelse enesekirjeldamise puhul esile võivad kerkida, tahab teabetalitus tegijatele abiks olla. Kui ühes kirjelduses mõned asjad paratamatult korduvadki, ei ole sest vähimatki häda: **teabeedastuse kuldreegleid on, et pigem jäägu teavet üle, kui et seda puudu tuleb.**

Loodame, et kõik asjaosalised sellele üleskutsele **vastutustundliku rutuga reageerivad** ning et varsti (äkki isegi juba seks ajaks, kui soe aprilli- ehk siis maipäike inimeste liikumisi nii siia- kui ka sinnapoole piiri tõhusalt ergutamas on) ilmubki meie ühistöö viljana **väike teabekogumik** — abiks endale ja teistele, kasuks kogu ülikoolile.

TOOMAS TENNO
TIIT MATSULEVITS

P. S. Voldikud on ka hea mõte. Nende tegemise kohta on meil ettepanek: iga suurem üksus — fakulteet, ÜMPI, TO allosakond, muuseumid — leiab enda seltskonnast *ad hoc* teabetegija, kes kogub vajaliku info kokku; hea oleks, kui ta suudaks selle enamvähem inglise keelde panna. Toimetamistöö (sh. kujundusprintsiipide väljatöötamine, voldikute stiililine ühtlustamine, keeleline redaktsioon, trükkiandmine) võtaks enda peale taas teabetalitus. Nagu hr. Luugi jutust selgub, on teadusosakonna käsutuses vahendeid teabetegijate premeerimiseks. Nii et — *let's go!*

P. S. P. S. Tartu Ülikooli eesti-, inglis- ja venekeelse «visiitkaardi» (struktuuriüksused + uuemad üldandmed) publitseerib oma avamaterjalina ajakirja «ÜLIKOOL». Acta Publica Universitatis Tartuensis» esiknumber, mis lähemal ajal tuhandelises tiraažis trükist peaks ilmuma.

Üleeilsel ülikooli parteiaktiivi nõupidamisel

andis rektor prof. Jüri Kärner informatsiooni meie kõrgkooli päevaküsimustest (põhimäärus, ehitamine jne.). Teise küsimusena oli kõne all demokraatia ja pluralism ülikoolis, sealhulgas «TRÜ» eelmine erinumber EÜS-i materjalidest. Toetati arvamuste pluralismi, kuid mõisteti hukka mõnes kirjutises avaldunud üldinimlike printsiipide rikkumine, solvangud teiste sotsiaalsete gruppide ja rahvuste vastu. Lähemalt järgmises lehes. Mõned vastukajad erinumbri kohta on 2. lk.

Rahvuslikust vaimust ja stalinismi retsidiividest

Indrek Tarandi usutunnistus (vt. «Siin ma seisan ja teisiti ei või!» TRÜ EÜS-i erinumber 10. veebr. 1989) on tekitanud ülikooli seinte vahel pingeid ja vääritimõistmisi. Sellest kirjutisest on välja loetud, nagu kuuluks Indrek Tarandi arvates ohjeldamatu verejanu eestlaste rahvuslikku karakterisse ning nagu takistaks vaid hirm selle verejanu avaldumist pogrommidena muulaste suhtes. Sellist tõlgendust on ajendanud Indrek Tarandi poolt kasutatud tsitaat Czeslaw Miloczi 1951. aastal kirjutatud esseest «Balti õppetund» (vt. «Valik» III, ««Loomingu» Raamatukogu» 51/52 1988, lk. 108), milles sellele autorile omasel iroonilisel ja oponeerival viisil selgitatakse stalinismi kõrgperioodil Ida-Euroopas alistatud rahvaste hinges toimuvat. Stalinistliku terrori laostavat mõju inimhingele kirjeldab ka psühholoog V. Pinn viimases SV-s kui sotsiaalset paranoiat, mille toimel «miljonite hinged kalestusid ja see kalestumine anti edasi lastele ja lastelastele». «Ja nii me oleme otsinud objekte ja objektid on kerkinud ise meie ette. — Saavad kõik — süütud segi süüdlastega. Ühed seepärast, et on eestlased, teised seepärast, et on venelased.» (V. Pinn «Ohvrid ja timukad», SV nr. 6 1989, lk. 12.)

Ajaloost teame hästi, kuidas fašistlikud terrorirežiimid on osavalt ära kasutanud kalduvust oma rahvuslikku õnnetust seletada teisest rahvusest või rassist inimeste pelga olemasoluga oma «eluruumis». Meie ise oleme küllalt pidanud kuulma venelaste suust, et «kõik eestlased on fašistid». Muidugi on see veidi vängem süüdistus kui see, et kõik venelased on laisad või ebademokraatlikud. Just selliste vastastikuste süüdistavate stereotüüpide kaudu tungib rahva vaimsusse kõige kergemini rahvusetu ja hingetu Totaalne Süsteem ise. Võib kujutleda, millise rõõmuga tsiteeriksid (võimalik, et juba tsiteerivad) Tarandit ja Tarandi versiooni Miloczist just need Süsteemi kaitsjad, kes pidevalt läkitavad Moskva poole teateid «plahvatusohust Baltikumis» ning siin ähvardavast «teisest Sumgaitist» lootuses saada sealtpoolt Narvat kiiret ja otsustavat internatsionaalset abi. Nii et kui me seame sihiks luua eesti rahva vaba arengut soodustavat situatsiooni ja kaitsta Eesti suveräänset tulevikku, nagu soovib Indrek Tarand oma artikli alguses, peaksime me ka täpselt tundma ja arvestama neid ikka veel püsivaid ohtusid, mis eesti rahva vaba arengu võivad järsult ja hoolimatult katkestada.

Need ohud ei ole ainult sealpool idapiiri ega tule alati sealtpoolt. Need on ka siinsamas, nad on ka eesti inimeste hinge settinud stalinistlikus saastas, olgu selleks siis hingemattev ja silmipimestav vastastikune viha või poliitilist hüsteeriat sünnitav hirm. Nagu ütles Jakob Hurt 1906. aastal, mis ka oli eestlaste jaoks hull aeg: «meie peame sügavama mõtlemisega ja armsama meelega oma verd puhastama, igaüks ise oma egoismuse isandat mõistuse seaduse alla sundima, tema tujudele päitsid pähe pannes». Et seista vastu Süsteemi survele väljastpoolt, peame vabanema Süsteemi survest meis enestes. Ilma selleta ei saa meist vaba euroopalikku rahvast, kui suured ka ei oleks meie tahtmised ja võimu järeleandmised.

Vaimu puhastavaks kojaks, milles akadeemilisi vabadusi kaitsvate elureeglite toimel saaksid pluralismiga harjuda ka stalinismi ja stagnaaja surves kalestunud hinged, peaks taas olema meie ülikool. Ei kujuta ette ülikooli autonoomiat ilma vaimse suveräänsuseta. Ei kujuta ette, et siin võiksid veel toimuda poliitilised repressioonid teisitimõtlejate kallal. Ei kujuta ette, et siin veel saaks rakendada õppejõudude või üliõpilaste suhtes parteilisi või administratiivkaristusi ebameeldivate mõtteavalduste pärast.

Et kõik oleks lõpuni selge, ütlen otse välja:

Ma ei ole nõus Indrek Tarandi arvamusega, et eestlaste rahvuslikku vaimu praegu iseloomustaks niisugune usaldamatus ja pime viha venelaste vastu, nagu väitis Milosz 1951. aastal. Avaliku arvamuse uurimusedki näitavad selgesti, et eestlaste enamus pooldab rahvuspingete rahumeelset lahendamist, oskab eristada põhjust ja tagajärge, süsteemi ja süsteemi ohvreid, olgu nad mis rahvusest tahes. Enamik eestlasi ei aja segi ka vajadust migratsiooni piirata kavatsusega migrante vägivaldselt kohelda (nagu pidevalt sisendavad neile meie vastased).

Ma arvan, et Tartu Ülikooli ajaleht peab edaspidigi jääma tsensuurist ja enesetsensuurist vabaks akadeemiliseks väljaandeks, milles avaldatu suhtes ainsaks vastuväitevormiks saab olla avalik kriitika, sõejuures vastastikuse sallivuse ja humaansuse põhimõtteid austades.

MARJU LAURISTIN

TOIMETUSELT!

NB!

Aidaku meie ajaleht kaasa reaalse pluralismi kujunemisele ülikoolis kui ühiskonna demokraatliku uuenemise olulisel ja viljakal ilmingul. Jätkame mõttevahetust!

ÕNNITLEME!

LEA BOSTON

ÕNNITLEME

pediaatria kateedri professorit LEA BOSTONit 60. sünnipäeva puhul. Soovime teotahet, tervist ja õnne!

Kolleegid

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu tõhusa töö eest ning juubeliõnnitluse 50. sünnipäeva puhul dots. VALDO RUTTAS, 60. sünnipäeval prof. INGE UNT ja prof. LEA BOSTON ning 75. sünnipäeva puhul vanempreparaator MARTA VEERNE.

Kahjuks vastupidi

Jaan Krossi sõnade kohaselt peaks EÜS saama «... rühmaks, kes on otsustanud osutuda Eesti elus taas kultuurimõjuriks, ja selleks saanult ka selleks jääda.» Ta peaks selleks ühendama endas «kõige andekamad, kõige sihiteadlikumad, kõige töökamad, kõige eetilisemad noored.» Nende sõnadega nende heade soovide kõrval on sisse juhatatud taasloodud EÜS-ile pühendatud ülikooli lehe erinumber.

Kas meie leiame kinnitust nendele soovidele nimetatud ajalehenumbris? Kahjuks tuleb tõdeda, et avaldatud materjalid lubavad järeldada hoopis vastupidist. Ma ei taha mõõta ühe malliga kõiki mõtteid, mis on seal esitatud, kuid üldmulje kujundavad kahjuks sellised seisukohad, mis on risti vastu deklareeritud väärtustega.

Millise eetikaga sobib näiteks üleskutse klassivõitlusele ülikoolis, võitlusele nn. proletariaadi vastu selle autori poolt, kes ennast ilmselt liigitab «kõrgemini organiseeritud mateeria» hulka («Sõjakuulutus»)? Artikli autori hoiak ja toon, millist tänapäeva maailmas ei julge enesele lubada ka kõige paadunum tagurlane, varjutab sellegi mõistliku ettepaneku, mis loos ilmselt sisaldub.

Mingit õigustust ei näe ma rahvustevahelise vaenu ülespuhumisele, mille olemasolu saab vaevalt eitada I. Tarandi kirjutises. Või tahavad EÜS-i liikmed, et igaühes neist nähakse potentsiaalset kõrilõikajat?

Autorid võib-olla väidavad, et neist on valesti aru saadud, et neid on vääralt tõlgendatud. Allakirjutanu annab enesele aru, et autorite realiteedi tunnetamine ja tunnistamine võib olla ja ilmselt on teistsugune kui vanemal põlvkonnal. Ometi ei tohi unustada, et see asjaolu ei tee neist teise ruumi ja aja elanikke sedavõrd, et võiks lubada enesele täiesti vastutustundetut sõnadega ja põhimõtetega ümberkäimist.

JÜRI TAMMARU

Hääd uudised

Teadusosakonna koosolekul 31. jaanuaril anti 1987.—1988. aastal juurutatud teadustööde konkursi võitjatele kätte tavakohased rinnamärgid ja preemiakäskkirjad.

Seni on konkursid toimunud kahe aasta järel (käesolev oli järjekorras viies) ning töid võrreldi kahes grupis. I grupis võistlesid omavahel rakenduslikud tööd, II grupis teoreetilised uurimused, monograafiad ning õpikud ja õppevahendid. Seekordsel konkursikomisjoni koosistumisel tegi dots. R. Pullerits ettepaneku korraldada õppevahendite ja õpikute osas samasuguseid ülevaatusi igal aastal, eraldades selleks ka vastava preemiasumma. Ettepanekut toetati. Seega hakkaks igal aastal olema õppevahendite ja õpikute konkurss ning iga kahe aasta järel traditsiooniline juurutatud teadustööde konkurss, nüüd juba vastavalt oma nimetusele ainult teadustöid hõlmavana. Enne muudatuste tegemist konkursi juhendis ootame veel häid mõtteid ja ettepanekuid.

I GRUPP

Esikoha otsustas komisjon jätta välja andmata ning vastava preemiasumma kanda üle II gruppi.

● **II koht** Madala geelistumistemperatuuriga agaroosi katsetootmise tehnoloogia: Tõnu Püssa, Riina Mahlapuu, Sirje Mäesalu, Peeter Toomik, Ülle Vaher.

● **II koht** Röntgenkontrastvahendid «Estobar-V» ja «Estobar-C»: Erich Kuus, Gennadi Gorelašvili.

● **III koht** Plastmassist atomaar-molekulaarsed mudelid: Raik-Hiio Mikelsaar, Aari Talve, Kersti Bergmann, Ennu Kasearu, Ado Jaagosild.

● **III koht** Mikroprotsessorkontroller optilisele püromeetrile: Ülo Haldre, Enn Üts, Toivo Vajakas, Vaino Pool, Uno Siska.

● **III koht** Programmeerimissüsteem CuM86: Jüri Tapfer, Kersti Alev, Jüri Helekivi, Tõnis Kelder, Merik Meriste.

II GRUPP

I koht «Heterolüütiliste orgaaniliste reaktsioonide kiirus- ja tasakaalukonstantide tabelid», Tartu 1987: Viktor Palm, Irja Alakivi, Mai Luuk, Imbi Talvik, Maire Tamme, Tiina Tenno, Merike Uudam.

● **II koht** «Культурно-историческое развитие вербального мышления», «Valgus» 1988: Peeter Tulviste.

● **II koht** «Kliiniline gastroenteroloogia», «Valgus» 1988: Vello Salupere.

● **II koht** «Kliiniline farmakoloogia», «Valgus» 1988: Lembit Allikmets, Ain-Elmar Kaasik, Kuno Kõrge, Heidi-Ingrid Maaroos, Lembit Mehilane, Leo Nurmand, Jaan Riiv, Valve Saarma, Vello Salupere, Kaljo Valgma.

● **II koht** Õppevahendite komplekt: Paul Alvre.

● **III koht** «Matemaatilised meetodid geograafias», «Valgus» 1988, ja «Tootlike jõudude territoriaalne organisatsioon», Tartu 1988: Udo Pragi.

● **III koht** «Кредит и продовольственная программа», Moskva 1988. Mart Sõrg

● **III koht** «Управление проведением судебных экспертиз в советском уголовном судопроизводстве», «Eesti Raamat» 1988: Herbert Lindmäe.

TIIU PARTS

Sess Ameerikas

Lafayette'i kolledžis toimus talvine eksamisessioon detsembris ja kestis vaid nädala. Kuna kursust teatud kindla inimgrupi tähenduses siin ei esine, siis oli ka eksamite plaan igaühel isesugune. Välistatud polnud seega kahe eksami sattumine samale päevale või isegi samale kellaajale. Sel juhul võis nõuda endale eraldi eksamiaega.

Küllalt tavaline on, et eksamil on lubatud kasutada osa või kogu materjali, mis lahendab iseenesest ka spikerdamise probleemi. Tähelepanuväärne on seegi, et suuline eksam on Lafayette'is tundmatu nähtus. Oluline erinevus nõukogude kõrghariduskorraldusest seisneb samuti eksami tähtsuses ja osakaalus. Eksami hinne moodustab semestri koondhindest vaid teatava protsendi kõrvuti kontrolltööde, praktikumide, koduste ülesannete, referaatide hinnetega.

* * *

● **Millised on siis eksamid Ameerikas?**

Struktuuri määratlemine (*structure determination*). See oli nn. kodune eksam (*takehome exam*), mis koosnes vaid ühest ülesandest. Anti neli spektrit ning tuli kindlaks teha, mis ainega on tegemist, ühtlasi ka need spektrid ära seletada. Aega oli tervelt kaks nädalat ja kasutada võis kõike, mida aga vaja: spektriatlasi, arvutitel leiduvaid modelleerimisprogramme, isegi õppejõu abi (muidugi mõistlikkuse piires). Üliõpilaste omavaheline koostöö ei olnud lubatud, ehkki seda keegi ei kontrollinud, aga siinsed üliõpilased on ausad. Pealegi oli igaühel erinev ülesanne.

Sissejuhatus sotsioloogiasse. 48 tundi enne eksamit anti kätte kolm küsimust, millest üks pidi saama eksamiküsimuseks. Kõigi kolme sisuks oli mingi kirjatöö kirjutamine, mis pidi hõlmama erinevaid osi kursuse programmist. Kasutada lubati õpikut, käsikirjalisi materjale (konspekt, mustand) aga mitte. Eksamiteemaks tuli «The moral forces of society: their function and meaning for social life», mis oleks nõukogude kontekstis vist mõistlikum tõlkimata jätta.

Sissejuhatus Ühendriikide poliitikasse. Neli küsimust, jagatud kahte gruppi, millest esimene grupp kattis esimese ja teine teise poole kursusest. Kummastki grupist tuli vastamiseks valida üks küsimus. Minu valik: 1) Kirjutada soovitus Demokraatliku Partei esimehele, mida nende partei peaks muutma oma valimiseelses taktikas, kui presidendivalimiste praegune süsteem (valijameestega, kus enim hääli saanu ei pruugi veel võita valimisi) asendataks lihthäälte enamusel põhinevaga; 2) Kirjutada reportaaž kujuteldavast vaidlusest Libbie Rawlsi ja Connie Zervaitevi (NB!) vahel ühe ajaleheartikli üle moe ja poliitika seostest (artikkel oli antud). Kasutada oli lubatud kõiki materjale, mis aga pähe tuli kaasa võtta, kuid vaevalt kellelgi peale oma peas leiduva millestki tolku võis olla.

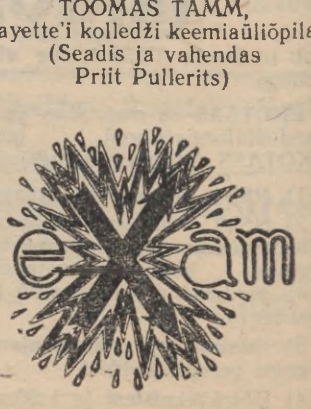
Polümeerid. Ainus eksam, kus vaid oma peaga toime pidi tulema. Sisuliselt oli see kontrolltöö, sisaldas ülesandeid, defineerimisi, reeglite rakendamist konkreetsetele situatsioonidele jms. Kõik vajaminevad valemid olid antud, nii et neid ei pidanud pärast teadma, mis ei tähenda sugugi, et tegu oli lihtsa eksamiga. Pigem vastupidi.

Kahe semestri vahele mahub siinmail tervelt kuu aja pikkune vaheaeg.

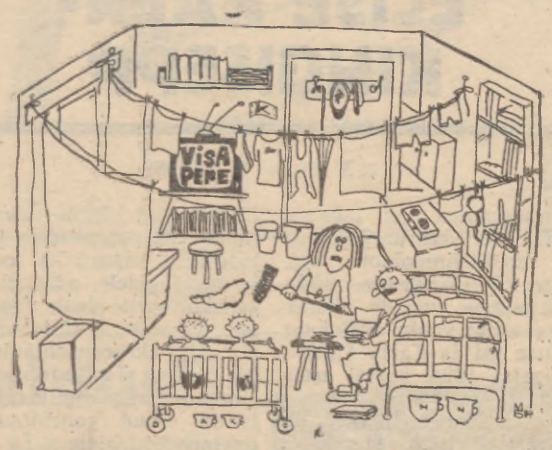
* * *

Muide, huvi Eesti vastu näib Ameerikas alanevat, vähemasti «New York Times» ja teised kesklehed ei kirjuta juba detsembrist saati sel teemal sõnagi. Kuid niipalju kui lugeda ja kuulda on olnud, tundub, et Eestis kuluks paljudele ära meie kursus. «Sissejuhatus Ühendriikide poliitikasse»: saaks nii mõnedki demokraatia alustõed selgemaks. Aga ebademokraatlikus situatsioonis ongi ebademokraatlikult tegutsemine võib-olla kõige õigem? Kui räägin oma ameerika sõpradele Eestis toimuvast, on mitmed arvanud, et «nad tegelevad vale asjaga». Tõepoolest, USA osariikidel pole vetoõigust keskvõimu otsuste üle ega õigust liidust välja astuda (v.a. vist Texas). See-eest on väga olulised piirid keskvõimu osas: mida see teha võib, on konstitutsioonis täpselt kirjas, ja kõik ülejäänud küsimused jäetakse osariikide otsustada. See viib vahel ka totrusteni (näiteks liikluseeskirjade erinevused osariigiti). Kui föderaalvalitsus oma võimupiiridest üle astub, on kannatanul õigus see Ülemkohtusse kaevata, ja viimase otsus on lõplik. See võib tähendada seaduse tühistamist, kui see leitakse konstitutsiooniga vastuolus olevat. Konstitutsiooni parandamine on aga niivõrd keerukas protseduur, et umbes 3000 ettepanekust on rohkem kui 200 aasta jooksul vaid umbes 30 läbi läinud.

TOOMAS TAMM,
Lafayette'i kolledži keemiaüliõpilane
(Seadis ja vahendas
Priit Pullerits)

Argielu telgitagune

MARGUS SANGLEPA joonistus

Asudes Tartusse väljastpoolt linna tahab tudeng nagu iga teinegi normaalne inimene kusagil elada. Teatavasti ei vasta ühiselamu kohtade arv elamispinda soovivate tudengite arvule. Seepärast paneb peavarjuta jäänud üliõpilane kõik oma tuttavate tuttavad mängu, et erakat muretseda. Sageli see ka õnnestub, kuid ilma sissekirjutuseta. Ükski korteriomanik ei soovi ametlikku üürilist. Vastuseks sissekirjutamise nõudmisele soovitatakse teine eluase otsida. Üürilistest aga puudust ei ole ja nii on jäme ots korteriomanike käes.

Paljud leiavad lahenduse selles, et panevad ennast fiktiivselt ühiselamusse kirja. Sellega kaasneb teatav lisakoormus — tasuda tuleb **ka ühiselamu üür.** See on nagu kirikumaks, mida omal ajal igaüks pidi tasuma, et koguduse hingekirjast välja ei heidetaks. Siia koer maetud ongi! Miks peavad erakates elavad tudengid maksma kahekordset või suuremat üüri, samal ajal kui ühiselamu asukad saavad väikese summa eest kasutada kõiki võimaldatavaid mugavusi? Arvestades, et erakas elav üliõpilane on ilma jäetud elementaarsetest mugavustest, tundub see eriti ebaõiglane.

Muidugi, 22-rublane ühiselamuüür pole teab mis suur raha. Võiks ju ära maksta. Kuid paljud erakaelanikest on perekonnainimesed. Ülikoolis on loodud rahuldavad tingimused tudengiperedele. Kui aga üks abikaasadest ei ole üliõpilane, tuleb suu hüvedest puhtaks pühkida ja ise kuidagi hakkama saada.

Tänu meestudengite armeeteenistusse kutsumisele on paljudes üliõpilasperedes naine juba kooli lõpetanud ja väikese lapsega kodus. Mees aga õpib. Sellisel juhul ei ole toetust loota ei ülikoolilt, ei naise töökohalt. Kui nüüd tasuda lisaks erakamaksule veel ühiselamuüür, jääb tudengil enda, naise ja lapse ülalpidamiseks veel kolm kuni kaheksa rubla.

Elu on näidanud, et palja kurtmisega midagi ei saavuta. Tegelikult on ju asi hoopiski põhimõttes. Tore oleks, kui elamise korraldamisega tegelev ülikooli juhtkond ka siin märgitut silmas peaks. Samuti peaks tudengite kaitseks välja astuma ametiühingukomitee. Siiani pole see organisatsioon end küll heast küljest näidanud.

Igatahes jään ootama, et uuemad tuuled ka sellest valdkonnast läbi puhuksid. Kui ma ise seda stuudiumi lõppemise tõttu ära oodata ei jõuagi, siis olgu vähemalt lastel kunagi parem, et nad ei peaks tulevikus üliõpilastena oma elamismuredele nii palju raha ja energiat raiskama.

VALDEK MIKLI,
füüsika IV k.

Lapsed järelmaksuga?!

ÜKSKORD palus inimene, asutuse töötaja, kolm vaba päeva oma ema matuse korraldamiseks. Juhataja muidugi lubas. Üks kolleeg teatas solvunult, et tema ei saanud oma ema matuste puhul neid vabu päevi (ema suri aastaid tagasi tema puhkuse ajal). Hämmastunud juhataja lubas siis temalegi need kolm vaba päeva. **Sotsiaalne õiglus** seati jalule!

MILLEGIPÄRAST meenus meile see lugu, kui lugesime meie ülikooli mitte just kõige madalamapalgaliste ja mitte ka eriti tundmatute inimeste peaaegu meeleheitlikku karjet «Nõuame õiglust!» Siin avaneb jälle eestlase hea süda, mida «nagu kreissaega lõikaks, kui näen, et teisel hästi läheb». **Kallid kolleegid, see kolm tuhat rubla oli mõeldud laste sünni stimuleerimiseks, eesti rahva hääbumisest päästmisel eeskujuks teistele asutustele, aga mitte sotsiaalse õigluse jaluleseadmiseks!** Teie nõuate sotsiaalse õigluse nimel ju ainult endale kolme tuhandet rubla! Õigluse silmaspidamisel tuleks maksta kahelapselistele kaks tuhat ja ühelapselistele peredele üks tuhat. Õigluse printsiip nõuab ju toetuste jagamisel kõige ülikoolilt saadu ranget arvestamist — kommunaalkorter (kõigi mugavustega!), auto ostuluba (eks osta mustalt turult!), lasteaiakoht... Arvepidamise maht võib kasvada nii suureks, et ei jäägi enam jagatavat fondi loovaid töötegijaid...

LAUSA LÕIKAB kõrva nõue, et ka täiskasvanud lastele tuleb toetust maksta. Meenub professor Venno Laulu kunagine ütlus, et nendest konservatooriumi üliõpilastest, kes õpiajal ei tööta, õiget asja ei saagi. Mõeldud oli muidugi erialast tööd, kutselist tegelemist muusikaga. Ka ülikooli tudeng, kes ikka väga tahab, leiab erialast tööd. Ja kui ei leia, siis võib noormees ka mõne vaguni tühjendada, tütarlaps kasvõi valvurina töötada. Noore inimese eneseväärikusele tuleks oma töö kindlasti rohkem kasuks kui see, et ta isa või ema ülikoolilt tema nimel toetust tingib.

MEENUB ühe naiskolleegi, kolme lapse ema nördimus, õigemini küll tülgastus, kui ta tuli ülikooli töökollektiivi koosolekult, kus jagati sotsiaalse arengu fondi: «Kus on eesti rahva vaimsus? Eesti rahva ainsa ülikooli kollektiivi koosolekul kakeldi kopikate jagamise ümber, igaüks tahtis endale ja oma sõpradele haarata võimalikult suurt tükki! Arglik ettepanek anda siit midagi ka Eesti Rahva Muuseumile lükati resoluutselt tagasi». Tasuks mõelda nende sõnade üle, austatud kolleegid!

MEIE ÜLIKOOLI strateegiline põhiülesanne on eesti rahva vaimse potentsiaali tõstmine. Arvan, et selleks tuleb maksimaalselt rakendada kõik andekad ja töökad inimesed, kes ülikoolis töötavad, ka naised, emad. **Emadele** tuleb selleks luua võimalused. Mis oleks, kui sotsiaalse arengu fondi summadest telliksime **individuaalprojekti ülikooli lasteaiale,** kui otsiksime ehitaja, ehitaksime selle valmis? Kui maksaksime sellest fondist inimväärset palka meie kollektiivi laste kasvatajatele, kui lasteaia rühmas oleks mitte üle kümne lapse..? Me ei ole juristid, me ei tea öelda, kas bürokraatlikud eeskirjad seda lubavad. Aga «Kirovi» kolhoosil on ju selline lasteaed... Nojah, aga kui see on liiga pikaajaline lugu, oleksid need rublad ju **meie** jaoks kadunud, kes me praegu seda raha jagame. Mis see siis enam meile korda läheb! Kohe praegu võiksime suurendada **klubile** antavat summat, ütleme kahekordseks, et arendada meie laste vaimsust huvialaringides. Võiksime anda veidi raha ka ametiühingule selleks, et ülikooli töötajate laste nääripakid kannataksid võrdlust teiste asutuste omadega.

KALLID KOLLEEGID, vaadakem ringi, millised on meie **õppehooned,** kus me tudengit õpetame-kasvatame. Meenutagem Viivi Luige poolt «Edasi» veergudel hiljuti öeldut lõhutud ustega peldikute kohta. Mis oleks, kui me paneksime välja preemia näiteks kolmele paremale õppehoone komandandile, kolmele paremale tööhele, kümnele paremale koristajale? Ikka sellestsamast fondist. Kogu maailm võitleb **suitsetamise** vastu. Kas me ei paneks välja soliidset preemiat inimestele, kes oskavad korraldada nii, et kasvõi ühes õppehoones oleks tõesti hea ventilatsiooniga suitsetamisruum ja mitte kusagil mujal ei suitsetataks, ei rikutaks mittesuitsetajate tervist ja meeleolu? See oleks ehk kõige vajalikum just praegustele ja eriti tulevastele emadele.

LÕPUKS VEEL ÜKS MÕTE. Kogu selline toetuste süsteem on ju meie ühiskonna nurisünnitis, selle tekkepõhjus on elatusminimumist väiksemate töötasude olemasolu. Toetus, mitte töö eest saadud raha demoraliseerib inimest. Elanud muidusaamise rõõmu üle, võib inimese hing deformeeruda, ta hakkab ootama järgmist toetust. Kas ei saaks kõigi (või osa) nende toetuste asemel anda hoopis pikaajalist protsendivaba laenu, mida teatud tingimuste täitmisel võib kustutada?

TOETUST (VÕI LAENU) vajaksid kindlasti korterisaamise õiguseta ülikooli tööle suunatud meie oma **lõpetajad,** noored spetsialistid, et nende vaimsus ja teaduspotentsiaal ei kaoks olmemuredes.

PALUME siin vahest liiga emotsionaalses vormis öeldut lugeda ettepanekuteks sotsiaalse arengu fondi jagamisel.

31. jaan. 1989.

ELGA JA EDUARD TAMM

Korporatsioon «Filiae Patriae» deklaratsioon

1. Meie, korp! FP! liikmed, oleme eestlased ja tõotame ikka nendeks jääda.

2. Meie paleks on vaimselt ja majanduslikult iseseisev ning iseteadev naine.

3. Meie tahame ikka naiselikeks naisteks jääda, eitame meesnaisi ja sufražiste.

4. Meie nõuame tervet vaimu terves kehas ning kõrget hingekultuuri.

5. Meie, korp! FP! liikmed, tahame eurooplased olla mitte ainult sisemiselt, s. o. vaimselt ja hingeliselt, vaid ka väliselt, s. o. seltskondlikult. Seega näeme naise seltskondlikus kasvatamises tähtsat ülesannet, mille teostamist võimaldab ainult korporatiivne ring.

6. Meie tahame olla aunaised, võidelda kogu jõuga naissoo praeguste pahede vastu.

7. Eitame alkoholiga liialdamist, kuid jätame endale vabaduse kaasa teha seltskonna paratamatuid traditsioonilisi tarvidusi.

8. Me ei mõtle kopeerida meeskorporatsioonide kombeid ja pruuke, vaid täiendame ja muudame neid vastavalt naiselikule loomusele.

9. Oma tegevuses ei piira me end iganenud seaduste ega kommetega, vaid toetume loomulikule mõistusele.

* * *

Nende korporatsiooni 14. tegevusaastal (1934) sõnastatud põhimõtete ja ideaalide poole hakkavad püüdlema 27. jaanuaril 1989 taas Tartu Ülikooli juurde kinnitatud naiskorporatsiooni «Filiae Patriae» liikmed.

Et see tee väga kerge ei ole, peaks kõigile selge olema. On ju okupatsioonivõim lisaks üliõpilasorganisatsioonide likvideerimisele 1940. aastal lämmatanud ka normaalsed inimestevahelised suhted ja euroopalikule ühiskonnale omased tavad.

Oma panuse Eesti vabanemiseks tahavad valge-puna-rohelist värvimütsi kandvad kaasvõitlejad anda lipukirja «Eesti tütar, Eesti kodu tugevasti seotud olgu!» täites.

Korp! FP! Tartus

«Wirumaa walu waibumata weel...»

võis lugeda looduskaitseringi koduuurimise laagri kuulutuselt jaanuaris. Ja kuigi 1. veebruari õhtul saabus Viru-Roelasse ligi 70-liikmeline seltskond, ei võtnud see organiseerimiskomiteel jalgu nõrgaks, sest kõik vajalik elu- ja uurimistegevuseks oli olemas.

Kokku oli meid 18 erialalt, lisaks TRÜ ja EPA tudengitele ka üliõpilasi ERKI-st ja TPI-st, Tartu muusikakoolist ja keskkoolidest. Kõrvalepõikena võiks öelda, et niisugune erialade rohkus kinnitab looduskaitseideede aktuaalsust kõigil elualadel. Samuti võimaldab säärane mitmekülgne lähenemine tuua keerulistesse looduskküsimustesse selgust ja uusi suhtumisi.

Viru-Roelas esinesime koolilastele, tegime kultuurimajas Pandivere õhtu, tööseminarid kestsid öösitigi. Kodu-uurimistöö pani aga kihama kogu ümbruskonna.

✣ *Milleks siis looduskaitseringile kodu-uurimine?*

Vastata tahaksin veidi pikemalt, sest küsimus on erutanud paljusid asjahuvilisi. Mälukaotust seostame tavaliselt ulmeromaanide, autoõnnetuste ja vanadusega. Kuid lähemal ja kaugemal ringi vaadates tundub, nagu oleks ka meil tegemist totaalse unustamisega, mis ei ole aga ulme- ega tuumasõjapõrutus. Kuid kas siis Eestimaa on lõplikult vananenud ja läheb hingusele? Isegi surnult sündinud riigikorra puhul peab maa mälu seda enam pingutama, et säiliks midagi uue, parema algeks.

Kodu-uurimine annab kohale mälu. Elades muutume ja muudame pidevalt ümbrust, mäluta ei saaks muutustest arugi. Et mõista ka edaspidi, kus me oleme ja kuhu suundume, peame ümbritsevat muutes säilitama ta näo, olemuse. Seetõttu ongi kodu-uurimise ülesandeks paikkonna tundmaõppimine, säilitamaks vähetähtsaidki fakte, sest ka need on kordumatud. Alles elu- ja töökohta pisiasjadeni tundes saame rääkida kodutundest, kultuuripidevusest. Selle kaudu väärtustub koha olemus ja lugu inimestele, kes teda muudavad. Et tänastest üliõpilastest saavad peagi spetsialistid, kes samuti oma tööga ümbrust muudavad, inimestelegi midagi anda püüavad, on väga oluline, et nad oskaksid taastada oma uue koha mälu, teaksid, kuidas ta olemusse süveneda.

Täna järgnema jääva loo lõpetuseks näide sellest, kuidas meie pikaajaline ja nüüd Moskvasse edutatud ainuparteijuht kannatas teatud mälulünkade all. Kodu-uurimisretkel selgitasime välja ka Vainode põlvnemistalu Kantkülas. See suur ja korralik talu, mille oli ehitanud Karl Vaino isa õemees ja kus tema isagi 1950-ndatest aastatest peale taas elas, oleks kindlasti ette jäänud (või tulevikus jääbki) Kabala fosforiidikaevandajatele. Talu kaevud olid ammugi kuivaks jäänud. Teati rääkida sedagi, et K. Vaino olevat siit möödasõidul vaid ühe korra peatunud. Rohkem ei ole teda sealmail nähtud.

(Järgneb)

REIN AHAS

Vastus

Artikliga «Tühja neist üliõpilastest» («TRÜ» nr. 1, 1989) ei tahaks nõus olla.

Oleme kogu aeg huvitatud olnud, kuidas üliõpilasi paremini toitlustada.

TRÜ einelaudade varustamisel kasutatakse toiduaineid, mille maksumus ei ületa riiklikke jaehindu.

Kartulitest me juba kirjutasime. Kui tellime 10 kasti, saame vaid 2—3 kasti. Ainult üldhariduskoolide vaheaegadel rahuldatakse tellitud kogus. Kartuli kvaliteedist on samuti igal pool palju kirjutatud. Koorimistsehhe ei ole projekteeritud ülikooli sööklate juurde, sest varustamine toimub tsentraliseeritult.

Sööklas oleme püüdnud rohkem kasutada tatart, et menüüs ei oleks iga päev makaronid.

Liha saame fondide alusel. Ka kala saame piiratud sortimendis.

Seni, kui kaupa saame fondide alusel, mis meid ei rahulda, oleme sunnitud teatud kaupu kokku ostma. Kokkuostetud kaupadest valmistatud tooted realiseerime enamasti lahtises jaevõrgus, mitte TRÜ einelaudades.

Juhtumi pärast salatiga (rbl. 4.— kg) palume vabandust. Kokki instrueerisime veel kord kokkuostetud kaupade kasutamise ja hindade kalkulatsioonidest kinnipidamise kohta.

VIRVE PÄRN,
Ü/e «Ülikooli» juhataja

Loogika-huvilistele

Dots. Ivar Kull alustas kevadsemestril **matemaatilise loogika** (kahesemestrilise) kursuse lugemist. Kuna kursus ei eelda kuulajate spetsiaalsete matemaatiliste ega loogiliste teadmiste olemasolu, siis on see põhimõtteliselt jälgitav tudengitele kõikidest teaduskonda-

(Järg 4. lk.)

Presidendi ausammas

23. veebruaril on Konstantin Pätsi 115. sünniaastapäev. Hilisema riigimehe lapsepõlvekodu asus Pärnumaal Tahkurannas. K. Päts õppis Riia vaimulikus seminaris, Pärnu gümnaasiumis ning Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas.

Selle sajandi algul siirdus Päts Tallinna, kus alustas oma pikaajalist poliitikukarjääri. Selle esimene kulminatsioon saabus 1918. aasta veebruaris, mil K. Päts etendas aktiivset osa Eesti Vabariigi väljakuulutamisel, mis sündis erakordselt keerulises sise- ja välispoliitilises olukorras. Veel teinegi kulminatsioon langes 1918. aastasse. Nimelt oli kaaluva tähtsusega K. Pätsi otsus astuda relvadega vastu tõusvale ohule Nõukogude Venemaalt. Vabadussõja võit võimaldas eesti rahval paarkümmend aastat ise oma elu korraldada ning päästis meid stalinliku režiimi õudustest. 1920-ndatel aastatel oli K. Päts mitmete valitsuste eesotsas. Aastakümne lõpul alanud majanduskriisiga kaasnes poliitiline kriis: võimule hakkasid pürgima Itaalia fašismile orienteerunud vapsid. 1934. aasta märtsis pani Päts koos Laidoneriga toime riigipöörde, millega vapsid tõrjuti kõrvale. Järgnevalt kuni Eesti Vabariigi annekteerimiseni tuli Pätsil olla riigitüüril, algul riigivanemana, hiljem presidendina. 1940. aasta juulis küüditati president Nõukogude Liitu, ta suri 1956. aasta jaanuaris Kalinini lähedal.

1936. aasta sügisel algatas Pärnumaa Maavalitsus mõtte jäädvustada ausambaga mälestus K. Pätsi sünnikohast. Tööd algasid järgmisel aastal, 1938. aastal hakati parki rajama.

Monument kujutas endast 7,2 m kõrgust sammast, mille külgedel asetsesid pronkstahvlid. Ees paiknes K. Pätsi pronksreljeef, taga sünnitalu kujutis. Külgedelt sai lugeda tekste: «Eesti Vabariigi Presidendi sünnikoha tähistamiseks püstitanud Pärnumaa rahvas 1939. a.» ning «Meie ei ole vabad teiste armust, vaid oleme vabaduse ise kätte võidelnud.» Samba külgedel paiknesid veel maakonna ja linna vapp ning tipus oli pronkssõõr riigivapiga.

Samba avamine toimus 25. juunil 1939. Oma kõnes avaldas president lootust, et mälestusmärgid jäävad püsima igavesti ning kõnelevad midagi ka neile inimpõlvedele, kes teda enam ei mäleta. Paraku läks ajalugu teisiti: 1940. aasta 11. augusti õhtupoolikul ausammas purustati. Mälestust oma riigijuhist aga ei ole õnnestunud lämmatada.

1988. aasta suvel kõpses Eesti Muinsuskaitse Seltsis mõte sammas ennistada. Sügisel alustas Pärnu Muinsuskaitse Selts pargi korrastustöid ja 8. oktoobril, Pärnu muinsuskaitsepäevade ajal, avati seal mälestustahvel. Novembris otsustas EMS-i volikogu välja kuulutada üldrahvaliku korjanduse mälestussamba taastamiseks. Selle aasta jaanuari algul kirjutas EMS alla lepingule «ÄRS-Monumentaaliga» samba valmistamiseks ja paigaldamiseks endisesse asukohta. Nõusoleku mälestusmärgi taastamiseks andis Pärnu rajooni juhtkond.

Eelarve järgi küünib tööde kogumaksumus 113 000 rublani. Monumendi rekonstruktsiooni tegi arhitekt Andres Mänd ning pronksbareljeefid taastab skulptor Mati Karmin, «ÄRS-Monumentaal» on alustanud töödega.

Loodame, et Eesti Muinsuskaitse Seltsi algatus leiab laiemat toetust ja et seekordne sammas jääb püsima. Ühel tahvlil võiks olla tekst: «... püstitanud Eesti rahvas.» Kõik, kes soovivad suurüritust toetada, peaksid põrduma lähima muinsuskaitse klubi poole, kus on saadaval vastavad korjanduslehed. Samuti võib oma panuse saata rahakaardiga ning asutused, majandid või kooperatiivid saavad teha ülekande EMS-i arveldusarvele nr. 1700131 Elamu-Sotsiaalpangas Tallinnas. K. Pätsi mälestussamba pidulik taasavamine on kavas 25. juunil, mil möödub 50 aastat esmaavamisest.

KÜLLO ARJAKAS,
EMS-i vastutav sekretär

Loogikahuvilistele

(Algus 3. lk.)

dest. Väljend «põhimõtteliselt jälgitav» viitab aga mõnedele teistele asjaoludele, nimelt kuulajate soovile ja valmisolekule abstraktsioonidega tegelemiseks, nende positiivsele häälestusele omalaadseteks loogilisteks arutlusteks ja arvutusteks (mis mingis mõttes meenutavad matemaatilisi arutlusi ja arvutusi).

Loengutel on kavas käsitleda semiootika aluseid, klassikalist lausearvutust ning predikaatarvutust, sügissemestril aga algoritmide teooria küsimusi ja loogiliste arvutussüsteemide ning matemaatiliste teooriate aksiomaatilise ülesehitusega seotud probleeme.

Loengud toimuvad teisipäeviti, kl. 16.15—18, füüsikahoones, Tähe 4 aud. 170.

Oppeosakond

Uusi trükiseid

Organic Reactivity. Vol. XXV. ISSUE 1 (89). March 1988. Tartu 1988, 350 eks., 128 lk., rbl. 1.40.

Tartu Riiklik Ülikool. 1982. a. ilmunud tööde bibliograafia 1. Tartu 1988, 400 eks., 308 lk., 75 kop.

Tartu Riiklik Ülikool. 1982. a. ilmunud tööde bibliograafia 2. Tartu 1988, 400 eks., 275 lk., 65 kop.

Kuritegelik subkultuur tätoveeringutes, žestides, slängis. Koostanud Rait Maruste. Tartu 1988, 600 eks., 168 lk., 30 kop.

Vereloomekoe- ja neeruhalguste patomorfoloogia. Loengukursuse abiõppematerjal ja juhendid iseseisvaks tööks. Ado Truupõld. Tartu 1988, 1000 eks., 76 lk., 15 kop.

Ülo Hussar. Embrüoloogia põhimõisted. Tartu 1988, 1000 eks., 64 lk., 10 kop.

Ülo Arend, Ülo Hussar, Peeter Roosaar. Tsirkulatsiooniorganite histoloogia. Tartu 1988, 1000 eks., 56 lk., 10 kop.

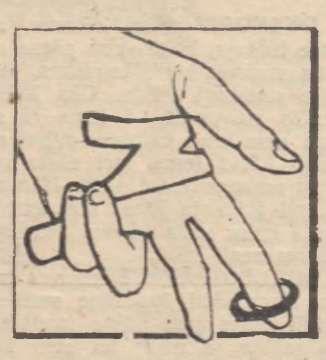
K. Põder. Alajäsemete trombobliterreerivate haiguste diagnostikast ja ravist. Teine trükk. Tartu 1988, 1000 eks., 28 lk., 5 kop.

Kinoprojektorid. Tehnilised õppevahendid III. Koostanud Aino Benno. Tartu 1988, 2000 eks., 28 lk., 5 kop.

Hingamis- ja seedeelundite haiguste patomorfoloogia. Loengukursuse abiõppematerjal ja juhendid iseseisvaks tööks. Ado Truupõld. Tartu 1988, 1000 eks., 92 lk., 15 kop.

ALMAVÜ teatab

B kategooria autojuhikursuste järgmiste õppegruppide komplekteerimine toimub 21. veebruaril kl. 17 Tiigi 78—235.

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval, 22. veebruaril kl. 18.15 TRÜ nõukogu saalis. Kavas T. Luige ettekanne «Varju uni inimene».

RSR!

Teisipäeval, 21. veebruaril kl. 18.15 toimub rahvusvaheliste suhete ringi koosolek tavalises kohas — teadusraamatukogu aud. 321. Arutatakse: Turu Ülikooli Poliitika Uurimise Klubi vastuvõtmist ning ringi muutmist üliõpilasseltsiks.

AMS-i VILISTLASKLUBI

Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi vilistlasklubi teatab, et **22. veebruaril kell 6 õhtul** räägib Tiina Pikamäe teadusraamatukogu konverentsisaalis Eesti Vabariigi aegsetest mälestusmärkidest ja ausammastest, mida saab vaadata ka slaididelt.

TRÜ RAHVAKUNSTIANSAMBEL

vajab kontsertmeistreid. Tulla TRÜ klubisse esmaspäeviti ja neljapäeviti kl. 18.

KÕNEKUNSTI KURSUS

jätkab teisipäeval, **21. veebruaril kell 17 peahoone aud. 139** teemal «RETOORIKA KULTUURI JA POLIITIKA OSANA NÜÜDISMAAILMAS». Esineb REIN VEIDEMANN.

Ühing «Teadus»

LAULUHIMULINE TUDENG!

Laulukonkursi «Tudengilaul 89» märk on maha pandud **21. aprillile.** Paras aeg hakata harjutama ja uusi tudengilaule looma.

TAPA KESKKOOLI VILISTLANE!

Seoses kooli juubeliga palume helistada tel. 34 875 või 35 313.

HELVE KABUR

LASTELE!

Laupäeval, 25. veebruaril kl. 16.30 tuleb uues kohvikus (Leningradi mnt. 27) TRÜ lastele külla SAABASTEGA KASS. Osavõtumaks (à 80 kop. tasuda teaduskonna funktsionääri kätte 20. veebruari hommikuks).

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 17., laupäeval, 18. ja pühapäeval, 19. veberuaril kl. 21

DISKOPROGRAMMID

* Kevad keset talvet
* Kui kuidagi enam ei saa, siis kuidagi ikka saab.
* Baar teie käsutuses.
* Tantsulkat nõrkemiseni!
* Üliõpilaspilet kaasa!

TRÜ MEISTRIVÕISTLUSED

kergejõustikus toimuvad kolmapäeval, 22. veebruaril (kavas spartakiaadiarvestuse alad) ja neljapäeval, 23. veebruaril TRÜ maneežis.

ELISE KÄER-KINGISEPP

3. X 1901 — 10. II 1989

Eesti arstiteadust on tabanud raske kaotus. 10. veebruaril lakkas tuksumast meditsiinidoktor professor Elise Käer-Kingisepa süda. Varises manalasse oma 88. eluaastal meie vabariigi vanim füsioloog. Kõrghariduse sai ta Tartu Ülikoolis, kus lõpetas 1924. aastal arsiteaduskonna.

Teenistuskäik Tartu Ülikoolis algas 1. novembril 1926, kus luges 1926—1929 esimesena eesti keeles eksperimentaalse farmakoloogia kursust. Elise Käer-Kingisepp oli esimesi naisi eestlaste hulgas, kellele anti Tartu Ülikoolis meditsiinidoktori kraad 1934. aastal. Raskel sõjasügisel 1944. aastal määrati ta füsioloogia kateedri juhatajaks ja omistati professori kutse. Sellel ametikohal töötas lahkunu 31 aastat, 1975. aastani, seejärel kuni 1985. aastani konsultantprofessorina. Professor E. Käer-Kingisepp on õpetanud aastakümneid füsioloogiat kõigile tulevastele arstidele, farmatseutidele ja stomatoloogidele, samuti ka loomaarstidele, bioloogidele, psühholoogidele ja kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Ta arendas füsioloogia kateedris välja eksperimentaalse füsioloogia suuna. Tema juhendamisel on valminud 13 kandidaadiväitekirja, ta on olnud konsultandiks viiele doktoriväitekirjale. Ta oli ENSV Tervishoiuministeeriumi ja Tartu Ülikooli teadusnõukogude liige, Eesti Füsioloogia Seltsi asutaja (1953. a.) ja kauaaegne juhataja. Üliõpilasena astus ta Naisüliõpilaste Seltsi liikmeks, kus valiti Üliõpilaskonna Välistoimkonna juhatajaks. Ülikool on prof. E. Käer-Kingiseppa autasustanud kõrgeima akadeemilise autasuga — ülikooli medaliga.

Leinatalitus aulas on täna kl. 13, matus Raadil kl. 15.

Arstiteaduskond

Uralistika suurkuju AULIS J. JOKI surnud

Helsinkist on saabunud leinateade: 8. veebruaril s. a. suri 76. eluaastal Soome-ugri Seltsi auliige professor Aulis J. Joki. Jälgides soome fennougristika avaraid traditsioone, oli ta ühtlasi kõrgelt hinnatud sibiroloog.

A. J. Joki uurimuste keskne osa kuulub uralistika valdkonda, kuid samojeedi sõnalaenude käsitlemine doktoriväitekirjas «Die Lehnwörter des Sajansamojedischen» (1952) näitab türgi-tatari keelte, samuti mongoli, tunguusi ning isegi hiina keele suurepärast tundmist. Seda uurimust on altai keelte etümoloogid pidanud lausa kullaauguks. Uurali keeltesse tulnud indoeuroopa laenudest annab põhjaliku ülevaate «Uralier and Indogermanen» (1973) — uurimus, mille kallal autor töötas mitukümmend aastat. Kaaluka jälje paari tuhande sõnaartikliga on A. J. Joki jätnud 7-köitelisse «Soome keele etümoloogilisse sõnaraamatusse» (1955—1981). Selles leidub viiteid ka u. 4000 eesti sõnale. A. J. Joki on soomendanud möödunud sajandi uurijate reisipäevikuid jm., sealhulgas Peterburi akadeemiku A. J. Sjögreni rootsikeelse eluloo, mis sai ilmudes nimeks «Tutkijan tieni» (1954). Kõrgkooliõpik «Maailman kielet» (3. tr. 1984) on leidnud rakendamist meiegi filoloogide koolitamisel.

1970. aastal osales A. J. Joki Tallinnas III rahvusvahelisel fennougristide kongressil, kus tal oli võimalus kuulata viimase kamassi Klavdia Plotnikova kõnet ja seda mitme tunni ulatuses lindistada. Meie uralisti prof. Ago Künnapi samojedoloogiaalase doktoriväitekirja puhul oli A. J. Joki konsultandiks.

PAUL ALVRE

Fred Kudu mälestuseks

Sügisel lahkunud Fred Kudu kui isiksust ja tema elutööd on rohketes kaastundeavaldustes paljud Liidu ja välismaa kolleegid hinnanud väga kõrgelt.

Oma kirjas rektor prof. Jüri Kärnerile on Stockholmi ülikooli matemaatikateaduskonna dekaan, ülemaailmselt tuntud statistik Rooney Magnusson hinnanud FK panust Rootsi mitmevõistluse arendamisel. Ta kirjutab, et väike Eesti on kaotanud mehe, kes suutis läbi mitmevõistluse oma maa väikesele arvule vaatamata edestada suurema rahvaarvuga riike. 1966. aastast oli tal FK-ga tihe side. 1969 algas ka tänini kestnud Eesti ja Rootsi maavõistluste traditsioon. Kui esimestel aastatel olid eestlased selges ülekaalus, siis neilt õppides õnnestus ka meil vahete-vahel võita. Rootslane meenutab kohtumist rahvusvahelisel treenerite konverentsil, samuti toob esile FK eestvedamisel alustatud spordiarstide koolitamist Tartus, kust ka tuleks otsida Eesti kümnevõistlejate edukuse põhjusi.

FK kandis endas harvanähtavat sisemist kultuuri. Ta rääkinud sageli oma mahukast eraraamatukogust, heliplaadikogust, noodikirjandusest jm. Viimasel kohtumisel Rootsis oli olnud tema sooviks, et järgmine, 1989. aasta mitmevõistluse maavõistlus toimuks nimelt Tartus.

Kas Tartu ülikoolis ei ole diskuteeritud, kuidas paremini jäädvustada Fred Kudu mälestust? Võiks sisse viia nimelise stipendiumi, aunimetuse, korraldada spordivõistlusi või teaduskogunemisi. Rootsi, nagu ka kogu maailma mitmevõistluse entusiastid on huvitatud eestipoolsetest ettevõtmistest. Kuidas oleks näiteks mõne spordirajatise või tänava nimetamisega Fred Kudu nimeliseks?

Ülikooli külastanud Rootsi Kergejõustiku Liidu esindaja Björn Blombergi sooviks oli saata ühenädalasele täienduskursusele Tartusse grupp noortetreenereid, omandamaks kasvõi osakest legendaarse treeneri Fred Kudu pärandist. Rootslasi on siia oodata juba veebruari teisel poolel.

HENN VALLIMÄE

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heldemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 802. Tiraaž 3000 eks. MB-01349.

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 6 (1553) | Reede, 24. veebruar 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

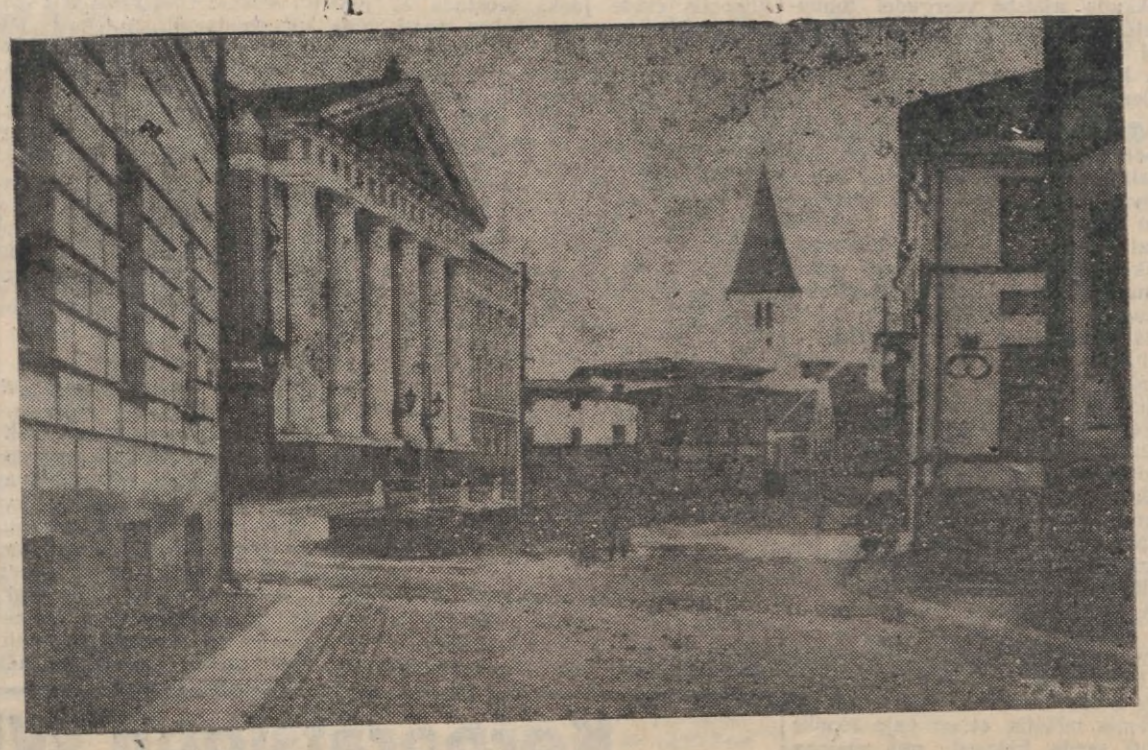
Usaldust!

Eelmise teisipäeva õhtupoolikuks oli nõukogu saali kokku kutsutud ülikooli parteiaktiiv. Kohale oli tulnud parteikomitee, parteibüroode, komsomolikomitee liikmeid jt. Parteikomitee sekretär Paul Kenkmann pakkus välja järgmise päevakorra: rektori informatsioon ülikooli tähtsamatest päevaküsimustest ning laiemat tähelepanu tekitanud EÜS-i materjalid «TRÜ-s». Dots Marju Lauristin tegi ettepaneku laiendada viimast punkti ning üldse ülikoolis. Sellega oldi päri. sioonist demokraatiat ja pluralismi vaadelda lähtudes reaalsest situat-

* * *

1. NOPPEID
REKTOR PROF. JÜRI KÄRNERI INFORMATSIOONIST

● **PÕHIKIRJA** asjus on rektoril juttu olnud Ministrite Nõukogu esimehe Indrek Toomega. Lähematel kuudel lubati ülikooli põhimäärus valitsuse istungite päevakorda võtta. Praegu on tekitanud küsimusi ülikooli enda poolt kutsete ja kraadide andmine. Kutsed peaks nagunii Liidu Hariduskomiteelt varsti ära langema, sest paarkolm ametnikku ei jõua sellega toime tulla. Küll oli aga I. Toome esitanud meile küsimuse: miks me ei ole oma põhikirja veel rakendama asunud. Nüüd on kavatsus tekitada pretsedent ning kaitsta siin doktoritöö matemaatikast.

Täna, 24. veebruaril

50—60 aastat tagasi, selle pildi tegemise aegu oli Eestil oma kolmevärviline rahvuslipp. Täna näevad paljud oma noorusaja mälestustesse kuuluvat taas avalikult (lubatuna) lehvimas. On Eesti iseseisvuspäev. Ometi ei ole meil veel selge, mis saab sini-must-valgest lipust (toimetussegi on saabunud proteste selle riigilipuks kuulutamise vastu Eesti Muinsuskaitse Seltsilt ja korporatsioon «Ugalalt»). Saagu mis saab, aga täna on ta meil olemas!

Usaldust!

● **KONTSEPTSIOONI** puudumist on ülikooli mõned omad inimesed ette heitnud. Ütlejad võiksid mõelda, et ülikooli oma kontseptsioon ei saa hakata ainult ülalt poolt peale, vaid see peab ka altpoolt tulema ning selle heaks peab töötama.

Uuendustest.

▲ Õppejõudude arvu on võimalik suurendada 3 protsendi võrra. teaduspalgafondi arvel.

▲ Loomisel on praktilise eesti keele kateeder, sotsioloogia kateeder jt.

▲ Märtsi algul on kavas vastu võtta rahvusteaduste arendamise plaan.

▲ Muudatusi on tulemas ühiskonnateaduste õpetamises (10—15 protsendi piires saab ise otsustada mida ja kuidas õpetada).

● **SÕJALISE ÕPETUSE** kohta on ajakirjanduses välja öeldud, et alates sellest aastast enam üliõpilasi sõjaväkke ei võeta. Samuti ei kutsuta ajateenistusse pärast kõrgkooli lõpetamist neid lõpetajaid, kes on kõrgkoolis sõjalise õpetuse läbi teinud. Sõjalise laager on edaspidi Kloogal. Tõsi küll, Moskvast ei ole allakirjutatud pabereid veel kohale jõudnud.

(Järg 2. lk.)

Mõtleme 13. märtsini

Möödunud aasta lõpul, 16. detsembril meie lehes ilmunud mõtteavaldus, et ülikoolis võiks luua rahvarinde tugirühmi koondava ühenduse, leidis mitmeid toetajaid. Tänaseks on algatusrühm, milles osalesid **Lembit Allikmets, Matt Anso, Andres Ihermann, Jüri Jagomägi, Mattl Laan, Ille Palm, Mihkel Pärnoja, Jevgeni Rjazin, Peeter Toomik, Peeter Vihalemm, Mart Viikmaa, Kalev Vilgats** jt., formuleerinud loodava ühenduse programmi ja põhikirja projekti. Palume RR tugirühmadel ja kõigil neil, kes on huvitatud RR tegevusest, avaldada oma arvamust nende projektide suhtes kas ülalnimetatud algatusrühma liikmetele või ajalehe toimetusele hiljemalt **13. märtsiks.** Selleks ajaks palutakse tugirühmadel valida ka asutamiskonverentsi delegaadid ja läbi mõelda oma ettepanekud eestseisuse kandidaatide suhtes.

PROJEKT

TARTU ÜLIKOOLI RAHVARINDE ÜHENDUSE (RRÜ) PROGRAMM

Tartu Ülikool on oma arengus jõudnud ajajärku, mil uueneva ühiskonna vajaduste rahuldamine ilma radikaalsete muutusteta ülikooli elukorralduses ei ole võimalik. RRÜ on esile kutsutud vajadusest ühendada erinevate huvide ja arusaamadega inimeste jõupingutused oluliste ümberkorralduste saavutamiseks juba lähemal ajal. Käesolevas programmis toodud eesmärkide realiseerimine on võimalik vaid ülikooli administratsiooni ning kõigi ühiskondlike organisatsioonide ja liikumiste koostöös. RRÜ võtab endale vastavalt vajadustele ja võimalustele ennekõike algataja ning aktiivse osaleja rolli.

RRÜ lähtub oma tegevuses Eestimaa Rahvarinde ja Tartu Rahvarinde põhidokumentidest, taotleb Tartu Ülikooli uue põhikirja elluviimist.

I. ÜLDISED EESMÄRGID.

1. Saavutada ülikooli autonoomia — õigus iseotsustamisele ja isevastutamisele.
2. Aktiivselt osaleda hariduse väärtustamise rahvusliku programmi väljatöötamisel ja elluviimisel.
3. Demokratiseerida ülikooli ja tema allasutuste juhtimine. Avalikustada kõigi tasandite juhtide tegevus.
4. Arendada välja ülikoolisisene infolevi süsteem.
5. Töötada välja ja võtta kasutusele kaadri hindamise ja perspektiivse ettevalmistamise põhimõtted. Arendada välja ülikooli töötajate kvalifikatsiooni tõstmise ja kaadrivaliku süsteem.
6. Muuta tihedamaks sidemed ülikooli töötajate, üliõpilaste ja vilistlaste vahel, arendada akadeemilist kultuuri.

II. ÕPPETÖÖ.

1. Taotleda õppetöö üleviimist kursusesüsteemilt ainesüsteemile teaduskondade või erialade kaupa vastavalt vajadustele. Luua üliõpilastele võimalused kõigi tulevasel erialal vajalike ainete õppimiseks.
2. Viia eelnevate uuringute alusel ülikoolis sisse mitmeastmeline spetsialistide ettevalmistamine, diferentseerida lõpetajatele antavad diplomid (kraadid).
3. Reorganiseerida sõjaline õpetus ülikoolis. Pidada lubamatuks naiste, samuti ajateenistuse läbiteinute kohustuslikku sõjalist väljaõpet. Kutsealustele anda valida, kas läbida sõjaväeteenistus väljaspool ülikooli või õppida ohvitseriks.
4. Kaasajastada ühiskonnateaduste õpetamine. Tagada üliõpilastele võimalus õppida tundma kogu kaasaegse maailma ühiskondliku mõtte arengut. Vältida ühiskonnateaduste kujunemist valitseva korra apologeetikaks.
5. Reguleerida erialaväliste õppeainete mahtu ja vahekorda. Anda üliõpilastele võimalus õppida üldkultuurilisest ja maailmavaatelisest seisukohast olulisi aineid senisest vastuvõetavamal kujul. Rakendada ülikoolis selline keeleõppe süsteem, mis tagaks kõrgharidusega inimesele kohase ja tema vajadustele vastava keeleoskuse.
6. Soodustada üleminekut õppe- ja teadustöö ühendamisele isiku tasandil. Korraldada põhjalikult ümber õppe- ja teadustöö vahekord nii töötajate rakendamise kui materiaaltehniliste vahendite kasutamise valdkonnas.
7. Muuta ülikooli lõpetanute töölerakendamise süsteem isikukesksemaks. Minna plaaniliselt tööleasuunamiselt järk-järgult üle töökoha vabale valikule ning/või spetsialistide ettevalmistamisele kolmepoolse (ettevõte, üliõpilane, ülikool) lepingu alusel.

III. TEADUS.

1. Suunata ülikooli teaduslik tegevus eelistatult Eesti huvisfääri. Tagada Eesti vajaduste täielikum rahuldamine teadusharude ja allüksuste laiema ja intensiivsema koostöö kaudu.
2. Otsustavalt vähendada teadusc bürokraatlikku juhtimisaparaati. Viia teadustöö juhtimine põhiliselt allasutuste tasandile.Töötada välja selline juhtimissüsteem, mis lähtub õppe- ja teadustöö ühtsuse vajadusest.

IV. SOTSIAALSFÄÄR.

1. Viia läbi ametiühingureform, muuta ametiühingud töötajate ja üliõpilaste huvide eest aktiivselt võitlevateks ühinguteks.
2. Põhjalikult analüüsida ülikooli töötajate ja üliõpilaste töö-, õppimis- ning elamistingimusi, leida probleemidele optimaalsed lahendusteed.
3. Muuta ülikooli õhkkond igas suhtes inimsõbralikuks, vastavaks Tartu Ülikooli eetilisele kohustusele: kasvatada missioonitundelisi ja teovõimelisi eesti haritlasi ning anda oma panus maailmakultuuri.

PROJEKT

TARTU ÜLIKOOLI RRÜ PÕHIKIRI

1. Tartu Ülikooli Rahvarinde Ühendus (edaspidi RRÜ) on ülikoolis tegutsevate RR tugirühmade koondis ja moodustab osa Tartu Rahvarindest.
2. RRÜ eesmärk on RR tugirühmade ühise tegevusega aidata kaasa ülikooli kui rahvusliku kultuurikeskuse kardinaalsele uuenemisele.
3. RRÜ asutamine, tema juhtorganite moodustamine, programmi ja põhikirja vastuvõtmine ning muutmine toimub RRÜ konverentsil, mis on RRÜ kõrgeimaks organiks.
4. Konverentside vaheaegadel juhivad RRÜ tegevust volikogu ja eestseisus.
5. RRÜ konverents kutsutakse kokku volikogu või 1/3 tugirühmade algatusel vähemalt kord aastas.
6. Delegaatide esindusnormi konverentsile määrab volikogu. Asutamiskonverentsil on esindusnormiks 1 delegaat tugirühma iga 5 liikme kohta.
7. Konverents on hääleõiguslik, kui kohal on 2/3 delegaatidest.
8. Konverents võtab vastu programmi ja põhikirja ning teeb nendes vajaduse korral muudatusi vähemalt 2/3 häälteenamusega. Muud otsused võetakse vastu lihthäälteenamusega.
9. Kõiki RRÜ tööd puudutavaid põhimõttelisi küsimusi otsustab konverentside vaheajal volikogu. Volikogu moodustub tugirühmade volinikest. Tugirühmad, kus on üle 20 liikme, võivad olla esindatud volikogus kahe volinikuga.
10. Eestseisus valitakse konverentsi poolt 7-liikmelisena salajasel hääletamisel üheks aastaks.
11. Eestseisus esindab RRÜ-d ja lahendab RRÜ jooksva töö küsimusi. Eestseisus on aruandekohustuslik konverentsi ja volikogu ees.
12. Praktiliseks tööks vajalikud toimkonnad moodustab eestseisus.
13. RRÜ töö lõpetamine toimub konverentsi otsusel.

Tartu Ülikooli RRÜ algatusrühm

Usaldust!

(Algus 2. lk.)

● **EHITUSED.** Kõik objektid (vt. ülikooli avalikku kirja) on siiski 1989. aasta plaani võetud.

● **ÜLIKOOLI 70. AASTAPÄEVA** üritustega alustatakse märtsi teisel poolel, esmalt hakatakse tutvustama ülikooli lähemal asuvates rajoonides.

P. Kenkmann lisas täienduseks, et ülikooli esindajad on osa võtnud ka rahvussuhete pleenumi materjalide ettevalmistamisest, kuid kahjuks ei ole sellest vabariigi avalikkust informeeritud.

Ülikooli probleeme on lubatud arutada aprillis ka EKP Keskkomitee bürool.

II. DEMOKRAATIAST JA PLURALISMIST ÜLIKOOLIS

Kes ootab nüüd põhjalikku ja objektiivset ülevaadet aktiivi koosolekust, võib edasi lugemisest loobuda. Ei saa petta iseennast ja kirjutada ülevaadet asjast eemalseisjana. Pealegi toimetajana kirjutasin ma tollele ajalehenumbrile alla. Aastaid on olnud sellaadilisi kokkupuuteid paljude artiklite keelamise-käskimisena. Seepärast annan järgnevat edasi nii, nagu mina seda mõistsin.

Mõned on minu käest küsinud — kuidas karistati toimetust ja artikli autoreid, mõned on leidnud aktiivi kokkukutsumise mõttetu olevat. Kedagi ei karistatud, see ei olnud korraldajail eesmärgiks.

Sõnavõtte oli mitmesuguseid. Dots. Marju Lauristini mõtteavaldused ilmusid juba eelmises lehes. Koosolekul kandis ta ette järgmised teesid. Siin nad on.

● **Parteiaktiiv võiks toetada arvamuste reaalse pluralismi kujunemist ülikoolis kui ühiskonna demokraatliku uuenemise olulist ja viljakat ilmingut.**

● **Ajalehes «TRÜ» peaksid saama takistamatult ilmuda akadeemiliste ühenduste materjalid, erileheküljed ja erinumbrid, mille sisu eest kannavad täit vastutust ainult need akadeemilised ühendused ise, mitte aga ülikool tervikuna või ülikooli parteiorganisatsioon.**

● **Ajaleht peaks korraldama mõttevahetusi aktuaalsetel poliitilistel teemadel, nagu rahvussuhted, KP osa ja tegevusvormid reaalse pluralismi kujunemisel ühiskonnas, ühiskonna ideoloogiline uuenemine ja sotsialismi kontseptsioon Idas ning Läänes, elitarism ja demokraatia jne.**

● **Ei tohiks pidada demokraatia ja õigusriigi põhimõtetest lähtudes lubatavaks administratiivsete või parteiliste karistusmeetoditega sekkuda ajalehe veergudel toimuvatesse mõttevahetustesse ega mingil viisil survet avaldada autoritele, kelle avaldatud seisukohti parteiorganisatsioon ei toeta.**

● **Tuleks üles kutsuda kõiki ülikooli kollektiivi liikmeid võitlema stalinismi ja stagnatsiooni retsidiivide vastu nii ülikooli siseelus kui vabariigis tervikuna. Samal ajal peaks Eesti reaalset ühiskondlikku situatsiooni arvestades rõhutama poliitilise vastutustunde olulisust kõigis avalikes esinemistes, mis puudutavad rahvussuhteid.**

Neid mõtteavaldusi toetasid mitmed (M. Salundi, V. Sootak jt.). Oli neid, kes ei olnud paljus noorte avaldatud mõtete ja stiiliga nõus, teistest murelikumad olid professorid Mihhail Bronštein ja Viktor Palm, kes on rohkem kohtunud venekeelse elanikkonnaga.

Nähtavasti oleme kõik nõus sellega, et igaüks meist peaks olema sallivam teise mõtteavalduste suhtes, iseasi muidugi, kui kultuurselt ja kedagi isiklikult solvamata me ennast avaldada oskame.

Koosolekul mingit resolutsiooni ega otsust vastu ei võetud. Küllap enamik mõistis, et on vaja lõpuks lahti saada hirmust, mis meiega aastaid kaasas käinud, hirmust meist kõrgemal ametipostil olevate isikute pärast (on ju varasematel aastatel sarjatud lehetegijaidki selle eest, kui kirjutati ülikooli pahupoolest — «Mis küll Tallinnas öeldakse»). Ükskord ometi aitab.

VARJE SOOTAK

Isa olla on uhke ja hää

Pärast abiellumist ja lapse sündi on minult mitu korda päritud, mis tunne on olla tudengiperes isa. Mõni on proovinud parastadagi: «No nüüd, vaene mees, kukkusid sisse! Nüüd hakatakse sind lühikese rihma otsas järele vedama.» Mida sa hing oskad sellele vastata? Vahel ajan pöidla püsti, teinekord naeratan ja puistan küsija üle kirjeldustega argielust, nii et viimane kohkunult pead raputades minekut teeb.

Tavaliselt on uudistajateks inimesed, kes perekonda ja õpinguid ülikoolis enese jaoks seostada ei püüa. Perekonnas nähakse tonti, kes võib kriipsu peale tõmmata kaunitele noorusaastatele ja panna õlgadele raske kohustuste koorma. Kirjutavad ju targad raamatud ja räägivad pealinna seksoloogidki, et abiellumisega võtavad mees ja naine kanda tohutu vastutuse. Samas soovitatakse leivad ühte kappi panna alles siis, kui rida aastaid endale elatud. Nii et kui sa pole egoist, siis saa selleks!

Muidugi pole just kuigi kerge perekonna kõrvalt õppida ja lisaks veel tööd teha. Ühest stipist ära ei ela, aga see on minu armastuse kolmnurk: perekond, ülikool ning töö on eluliselt vajalikud. Igatahes on selline variant tublisti parem kui olla näiteks keegi Joonas, kes käib regulaarselt ülikoolilinnas vanemate raha maha joomas.

* * *

Üliõpilasperede viletsatest olmetingimustest on palju räägitud ja sellest ei tohigi vaikida. Abieius tudengeid kiputakse ikka tagumisse ritta suruma, sest nendel polevat aega ei teaduse tegemiseks ega täisväärtuslikuks seltsieluks. Vaadaku nad siis ise, kuidas hakkama saavad. Kui siia kõrvale panna andmed sotsiaalhooldusest Skandinaaviamaades, siis võib lausa marru minna. Võrrelda pole midagi. Nõukogudeaegne ülikool on ehitanud tudengiperedele ühe ühiselamu, kus pead-jalad koos elatakse. Ometi ei kuulu ju ühisköök meie traditsioonide juurde.

Erilise saatuse iroonia osaliseks on saanud tudengid, kelle peavarjuks on erakas. Tihti tuleb vett tassida, kõrvaltänavalt, muretseda kütet ja maksta ebaloomulikult kõrget üüri toa eest, kuhu üks korralik maamees ei raatsiks oma loomi ka elama panna. Lisame siia veel laste vannitamised, ettevalmistamise loenguteks, kütmise, korteriperemehe näägutused jne. ning saame tõelise põrgukarusselli, mis pöörleb põhimõtteliselt samuti kui paarkümmend aastat tagasi, mil meie vanemad unistasid oma laste helgest tulevikust.

* * *

Eesti noored pered vajavad abi. Seda on maha hõigatud nii ajakirjandusest kui kõrgetest kõnetoolidest. **Eriti vajab abi noor tudengipere**, kelle põhiliseks elatusallikaks on ikkagi vaid stipendium. Närvi ajab siinjuures noore pere ja paljulapselise pere mõistete lahutamine. Räägitakse noorest perekonnast, kes vajab abi, aga kui jutult konkreetsete tegudeni jõutakse, võetakse vaatluse alla vaid paljulapselised perekonnad. Järelikult jääb ühe-kahelapseline üliõpilaspere abistamise sfäärist välja. Loodus on seadnud omad piirid. Ei saa ju igaüks korrapealt nelja lapse vanemaks.

* * *

Kuidas aidatakse ülikoolis noort perekonda, selle kohta on olemas konkreetne näide. Noored korjasid mitu päeva pitsatite ja allkirjadega pabereid. Üks abielupooltest üliõpilane, teine kahjuks ülikooli teenistuja (hiljutine üliõpilane), pöördusid siis abi saamiseks oma ametiühinguorganisatsiooni poole ja osutusid olevat kahe heinakuhja vahel seisva eesli osas. Ülikooli töötajate ametiühingus öeldi, et pöörduge üliõpilaste ametiühingu poole, kellel lahedamad tingimused ja vabam käsi jagamise poole pealt. Tudengite ametiühingu esimees aga nõjatus mugavasse tugitooli, krabistas pabereid ja leidis asjas olevat paar nõrka kohta. Esiteks ei olnud laps veel ilmale tulnud. Teiseks nõrgaks kohaks peeti naise kuulumist ülikooli teenistujate perre. Ring sai täis. Kaks noort inimest olid omadele võõrad.

Vaatamata kõigele ei jää lapsed kasvatamata. Igal ajal on oma plussid ja miinused. Nii kompenseerib perekonnaelu seesmiselt selle osa, mis jääb vajaka väljaspool. Peab ainult need sisemised ja välimised mõistlikult paika panema ja mitte laskma end igasugustel ametnikel ära lollitada. Kuigi roosa udu hakkab hajuma, soovitan siiski mitte midagi uskuda enne, kui oma kätega pole katsunud.

MADIS MAHL

Kuidas elad, tudengipere? Kirjutage meile!

Korporatsioon «Vironiat» tunnustatakse jälle

Iseseisvuspäeval taaselustub Maarjamaal vanima Eesti korporatsiooni «Vironia» ametlik tegevus. Kahekümne viie eesti soost mehepoja soov taastada oma isaisade traditsioon ootab kinnitamist Tallinna Linna RSN Täitevkomitees.

«Vironia» asutati esimese Eesti korporatsioonina 1891. aastal ja kinnitati 26. novembril 1900 Riia Polütehnikumi juures, ta koondas Riias õppivaid eesti tudengeid. Korporatsiooni värvideks sai kombinatsioon violetne-must-valge ja korporantide lipukiri kõlas: «Ühisus, kindlus, ausus.» Pärast Vabadussõja lõppu asus korporatsioon Tartusse. 1936. aastal loodi Tallinna Tehnikainstituudi juurde «Vironia» Tallinna osakond. Selle asutuse seinte vahel, mis nüüd kannab TPI nime, leidis pool sajandit hiljem toetust mõte taastada kodumaal korp. «Vironia» tegevus, mis 1940. aastast oli olnud keelatud. Tänaseks on leitud mõttekaaslasi peaaegu kõigist Eesti kõrgkoolidest (v. a. Konservatoorium).

1940. aastaks oli korp. «Vironiasse» ühinenud 450 liiget, eelmisel aastal ulatus nende arv koos vilistlasliikmetega ainult 350-ni. Enamik neist tegutseb pagulasvirroonlaste koondistes Austraalias, Kanadas, Rootsis, Venetsueelas ning Ameerika Ühendriikides. Igal aastal korraldatakse teispool piiri «Vironia» päevi. Eestis on vilistlasi elus veel 40 ringis, kellest on ka suur abi olnud korp. «Vironia» taastamisel kodumaal. Esimese suurema üritusena leiabki homme Tallinnas aset korporatsiooni tänaste tegevliikmete kohtumisõhtu vilistlasliikmetega. Neil vilistlastel, kes pole veel endast märku andnud, palutakse ühendust võtta **Harry Esopiga** aadressil **Tallinn 200010, Vesivärava 30—9, tel. 42 40 08 või Richard Valdsooga, Tartu 202400, Roosi 18—2, tel. 338 77.**

Komsomolikomitees

Komsomolikomitee tuli kokku 21. veebruaril kell 17.15.

● **Esimese päevakorrapunktina arutati sõjalise õpetuse küsimust.** Kuigi kateedrit oli asjast informeeritud, ei suvatsenud keegi komitee koosolekule ilmuda. Võeti vastu otsus.

Komsomolikomitee, ära kuulanud 27. detsembril 1988 «TRÜ»-s ilmunud artikli «Sõjalise kateeder on tõstnud mõõga» autorid ja tutvunud EKP TRÜ komitee liikme Peep Miidla koostatud kirjaga EKP TRÜ komiteele, otsustab:

1) tunnistada Alar Pandise ja Kalev Vilgatsi artikkel õigeks;

2) taotleda EKP TRÜ komitee otsuse 9. jaanuarist 1989 «Kommunistide osast sõjanduse õpetamise probleemide lahendamisel» ümberhindamist. Ühtlasi taotleda EKP TRÜ komiteelt kindla seisukoha võtmist ning küsimuse sisulisse külge süvenemist;

3) õigeks tuleb pidada seisukohta, et analoogiliste artiklite taolised arutelud parteiorganites (sh. EKP TRÜ komitees) tuleb lõpetada;

4) taotleda rektoraadilt rektori käskkirjaga moodustatud sõjalise komisjoni töölerakendamist ja selle tegevuse avalikustamist.

● **ELKNÜ TRÜ komitee rahuldas järgmiste üliõpilaste isiklikud avaldused ÜLKNÜ-st väljaastumise kohta: KRISTI KARELSOHN (e. f. II), LAURI LINDSTRÖM (aj. IV), TIINA ASI (bio. V), MARI MOORA (bio. V), ANU MÖLS (bio. V), KRISTA PERNER (bio. V), EPP SONGISEPP (bio. V), URVE VEERSOO (bio. V), JANNE PORKANEN (kaubandusök. I), CEDRUT KUUSK (mat. V), PIRET SIMMO (mat. V).**

● **Komitee arutas ka organisatsioonilist küsimust.** Seoses ülikooli lõpetamisega vabastati ametist senine kultuuritöö eest vastutaja **MARGUS KIISKÜLA** ja tema asemele kinnitati **ANDRES KÖIV** (ravi I).

Komitee koosolek lõppes kell 18.

Grupi «Ülikool relvavabaks»

INFORMATSIOONILINE TEADAANNE

27. veebruarist 5. märtsini on N. Liidu edumeelsete kõrgkoolide aktsiooninädal NSVL Sõjaministeeriumi ja Rahvahariduskomitee äratamiseks. Nädala jooksul piketeeritakse sõjanduse kateedreid Vladivostokist Kaliningradini, korraldatakse demonstratsioone, dispuute jne. Poolesaja N. Liidu kõrgkooli üliõpilased on keeldunud tollel nädalal sõjanduse kateedrit külastamast. TPI-s on streik juba alanud. Astkem ühte, hellad velled!

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu kauaaegse hea töö eest ning õnnitluse 50. sünnipäeva puhul vanemõpetaja VALENTINA TARVE ja 60. sünnipäeva puhul keskküttekütja MEEME KRIISEMANN.

Pikaajalise töö eest matemaatikateaduskonna dekaanina avaldati tänu dots. MATI KILBILE.

Kauaaegse laitmatu töö eest pälvis rektori käskkirjas tänu assistent GREETA VESMAN.

«Wirumaa walu waibumata weel...»

(Algus eelmises lehes)

Lõpetanud esimese jutuotsa looduskaitseringi kodu-uurimislaagrist Viru-Jaagupi kihelkonnas, jätkan kogutud teave üldistava kirjeldamisega (kokku kogunes materjale üle 200 lehekülje).

Suur segadus on maal küla- ja talunimedega. Praegused külanimed on pandud kas kõige suurema või ligipääsetavama asula järgi ning tema külge on liidetud ümbruskonna külad, sõltumata nende ajalooliselt kujunenud nimest ja tähtsusest. Tundub, et administreerides on lähtutud elanike arvust ja pindalast. Seetõttu on ka ununemas ja moonutatud tegelikud külanimed, mida teavad veel mõned põliselanikud, keda leidsime umbkaudu pooltes taludes. Oli asulaid, kus ei teatudki talunimesid, vähestes metsaküladeş oli põliselanikke rohkem.

Kodukandi nimekamateks tegelasteks pidasid kõik vanemad inimesed eelkõige mõisnikke. Meenutati lugusid ja kohtumisi Ädara mõisahärra «Lolli Ottoga» ja Roela mõisa noorparunite Hans ja Hermann Wrangellidega. Veel õeldi tuntuimaks Viru-Jaagupi pastorit Madis Oviiri ja majandijuhte, külanõukogu olemasolust teati põhiliselt suhkrutalongide järgi.

INIMSAATUSTEST. Keeruline oli infot saada küüditatute kohta — hilisemal võrdlemisel võis paljudes andmetes leida otseseid vasturääkivusi. Näiteks väideti Kantküla ühes talus, et küüditati suurem osa rahvast, teises nimetati vaid kaht isikut. Selgeks sai, et see rikas paik kannatas küüditamise all tugevasti.

Kolhoosi mindi pärast küüditamisi, põhimõttelised kollektiviseerimise eitajad leidsid töökoha mõnes vabrikus või teeninduses.

Metsavendade tegevusest räägiti vähem, küll aga kogunes põnevat teavet NKVD ja kohalike võimumeeste vägivallatsemiste kohta. Teati ka punaarmeelastest metsavendi, kes enam kodukohast lahkuda ei tahtnud.

Viimase sõja kohta räägiti päris täpselt: nimetati neid, kes jäid sõtta, tekkis ülevaade metsa, Punaarmeesse ja Saksa poolele läinute vahekorrast.

Vabadussõda puudutanud väheseid külamehi, preemiataludena osati näiteks Roela vallas nimetada kolme. Külast põlvnevate inimeste tänaste elukohtade kaart oleks kirju ja kõikide maailmajagudega esindatud.

Samal ajal teati põnevaid legende Põhjasõja sündmustest. Üks levinuim räägib sellest, kuidas Ädara lollakas mõisatüdruk Needu andis venelastele välja Luussaare rabas varjunud külarahva: «Tüdruk magas partel ja tühja maja leidnud sõdurid ütlesid «netu». Seepeale kostnud tüdruk, et mina jah olen Needu. Nii juhatas ta venelased pelgupaika, kus kõik tapeti. Luussaare raba nimetati ka Vabadussõja, II maailmasõja ja küüditamisaegse pelgupaigana.

Endiste jõukate talude praegune seis on väga halb: omanikud on vanad, hooned lagunevad, maad ei kasutata. Jääb ainult loota, et praegu ääremaadel levinud eratalud (anketeerisime retkel kolme) saavad valdavaiks ka korralikel maadel.

Kuid 144 küsitletust tahtsid vaid vähesed peremehe talu tagasi võtta: pole tagatisi, vanadus, ei oska tööd teha jne. Jäägu retkest osalejaile seegi mõtteaineks, et segipaisatud külade, talude, rahvaste ja perekondadega (ligi pool anomaalseid) küla on Eesti rikkaim piirkond.

Kõige teravamaks elukeskkonna probleemiks oli vesi. 70% küsitletud taludes tunti muret veetaseme alanemise pärast kaevudes ja enamasti leiti soes maaparandustöödegal Ainult Nurkses ja Kantküias põhjendati vee kadumist

(Järg 4. lk.)

KRAPP

● TARTU NAK-i ERILEHEKÜLG ●

Karl Martin Sinijärv

Rõlk maailm

las rõõkleb kõmmeldus nii valjuhäälselt-mõistusvabalt rõve
päil purpurhullest purjakmõtteist purunevad vitsad
maailm saab kylge aina uuenevad surmatõved
ta tundub kõigile ja alati õud-küratlikult kitsas

kesk moderntolxset meeltevälist italiano pizzat
ilm õhib end kui surmanälgset-verijanust miini
ning kuigi loodab kõikjalt leida golubaja ptizzat
kabuli sõidab mees kes enam sobix viini

jõlm kämmal hõõvab pudelkaelast jälekarget friscot
tymps baarineiu palgeilt alla pudendamas meike
vaid sylgad õhe nähes rõlgerõõmsat roosapyxset discot

sa meenutad tummtähisõõde kahurkurbi breike
kui kiljuvpimedusse väljuvat mõnd vastset montecristot
näed — me hingekõrbes kajab menuette foxe sheike

*

kõrkjasõõde võrkjashuulsel vaimutunnil lehehääbe kuul
mind hõõvab nagu tõrkjat siiski hõrkjat armuvett
me kohinpuude kõhinluude hirmuvaba tuul
või naeratus helltardunu kuu põhjatumal suul
või kalmistute sosinudust kerkiv minarett
või surmalangvel elulehed syndimisepuul
või kaoseingli kaelalt tuhka heidet amulett

mis tõde see — ta raske justkui õnnetusetina
mul viinaämbrist tarrutamas kaduvikuilku
mässimas mu ymber juba kõdunevat lina
sel hetkel mil ma uppusin kesk veriudu vina
viimast korda nägin lastud hirve pilku
ja siiski teadsin laskja polnud mina
— ta silmist kukkus väga väga väga kurbi tilku

Enn Lillemets

Haa!

Kui ainult hetkeks leevendust
saaks tuua vihm.
Kui kataks lumi,
kustuks ihk.
Nii oleks liht.

Kui ainult tuimund, roid,
et kedagi ei miskit tunne.
Kui unne, unne
sumbuks oid.
Kange piht,
kuid tahe loid.
Suur pettus kõik.
Su tume hõik.
Kui põleb maa mu jalge all
ja läidetud on ohvririit
mu sisimas,
siis mõned hullud hinged on mu sõbrad --
haa! —
ja nemadki mind aidata ei saa.
Kaks tulist talda teel on üks.
kui ei värele *jääb*
sus *vaid*
leek *põrm sust järele*

Sven Sildnik

natsionaalne unustus

aru — kuiv heinamaa
mõistus — sipelgad sisse siginud
kargus — dr. j. hurti järgi hüppamine
gailit — valgavate sagajate treener
oldud — enne leiva eessa
leiva eessa — heitimas eessa
esi — lõigatav tükk viljapõllul
ee — lõigatava tüki viljapõlluli
ett — lõigatavat tükki viljapõllulit
heitima — kohkuma hirmuma
heitima — segaseks minema

patriarhaalne unustus

lang sina abielu kaudu sugulane
lang sina ema meelest minetanu
ema meelest minema paned parga elevana
ema valust karjuvana kaljuvana
ema valjusti häälitsevana hirnuvana
lang sina abielu kaudu sugulane
lang sina huiga hõikuv emme hülgaja
huig — võrgu kudumise pulk sõstik
huiga — võrgut kudumiset pulka sõstikut
lang langa — lõng lõnga
— — —
ema unustehtud murdoch meelen

Aime Hansen

* * *

Nägin unenägu, kus jumal oli käevõbe
ja teist, kus langev puuleht.
Alles kolmandas ilmus ingel ja küsis:
kuidas saad pärast nii kindlaid tõendeid
veel kahelda?

Armastusluuletus

olen vastus su küsimusele
olen küsimus su vastusele

Jaan Malin

Pöördumine I

Siin on Su elule määratud maa.
Siin Sina tead oma püsi.
Siin ilma usuta keegi ei saa.

Siin Sinu sõna on pühendust täis.
Siin sihid täppide täppi.
Siin mõistad muigel, kes mustamas käis.

Siin Sinus käärivad kurbus ja tusk.
Siin Sina üal ei harju.
Siin pole karmimat kohut kui usk.

Piret Viires

Teisipäev

Istusime täna Jaani juures köögis. Olime tükk aega Aadu õuel hüpanud ja laulnud, aga Aadut ei tulnud koju, ainult väikesed hallid vanaeided lipsasid välisuksest sisse ja välja. Nad vedasid puid. Olin enne istunud nende kelgu peal ja kartsin, et saan riielda, aga vanaeided õnneks ei märganud. Üks naeratas oma lõtvade huultega, kutsus meid lähemale ja ütles sosinal, et me tulgu, et ta näitab. Meid oli kuus ja ega me kartnudki, aga vanaeit nägi välja liiga pulstunud ja liiga kirevatest lappidest koos, nii et me kõhklesime ja vahtisime üksteisele otsa. Aga vanaeit tuli meile täiesti ligi ja haaras Neemel kasukast kinni. Ta tõmbas ja Neeme läks pisut hämmeldunult kaasa, aga me ei saanud tal lasta niisama minna. Olime tihedalt tal järel ja astusime välisuksest sisse. Vanaeit vadistas omaette ja me läksime edasi. Põrkasin vastu plekkvanni; me ei kihistanud ega sosistanud üldsegi. Ta ei saanud kohe tuld põlema ning me seisime tropis uksel ja mõtlesime, kas minna kohe tagasi. Kuid siis läks tuli põlema ja me vaatasime. Suur punane õis oli äsja avanenud, ta oli nii värske, et Ülle punastas ja hakkas häbenema, aga meie vahtisime prisket vart ja kitsaid helerohelisi lehti ja kollaseid tolmukaid. Punane õis kriiskas ja surus end meie ligi. Me vaatasime teda ja valgus oli tal sees ja ta liigutas kergelt oma kroonlehti. «Jah,» ütles Jaan ja neelas sõnu. «Ilus lill.» Vanaeit kõkutas ja silitas hellitavalt üle teravate servade ja mina nägin ja teised vist ka, et ta kriimustas sõrme ja väike punane piisk langes kollaste tolmukate keskele. Lill liigahtas ja põõrdus vanamuti suunas, aga mina trügisin välja ja istusin õue jõudes lumehange. Oli selge, et Aadu täna ei tule, ja nii me läksimegi Jaani juurde ja istusime seal köögis.

1986

Zbigniew Herbert

Maa

Selle vana kaardi kaugemas nurgas on maa, kuhu igatsen. See on õunade, aasade, laiskade jõgede, kibeka veini ja armastuse kodumaa. Õnnetuseks on suur ämblik kudunud sinna oma võrgu ja sulgenud kleepja süljega unelmate tõkkepuu.

Nõnda on alati: ingel leekiva mõõgaga, ämblik, südametunnistus.

Poola keelest
Riho Laanemäe

Ülle Kauksi

Juubileum

Oodõt
saie nii kauva
terve kooliaig
et Handol
et Runnelil
ütskõrd
jõvvussi
juubeliaig

Õnnõ saas suuvi
häiermid pillu
kõigi näten
Nüüd tullgi
pidu ol aulan
Runnel edimädsen
rean
rahvalõ kummard
Uibo
Lilli lätsivä
poolõs
juubilar jäi
hindäle kindlas

järgmises pidus
saa Väints
lõpuni
esihindäs

Riho Laanemäe

Erootiline etüüd

IV

Me ühte saime pargis
pingil
veinpime öö
kuuläike veiklus silmis
vahtraleht kastanimuna
higised kaenlaalused

XIX

Sina vihm park
üks ammumõõdunud päev
palju aastaid tagasi
sigaret nilpsab huuli soe
pisar olen mis voolab
viivuks nabasse uurdudes
nibult janukuristikku
öö suur hämar
ürgroomaja
skelett

mäletad tüdruk seda päeva
ja ööd
pole üal olnud

Ilmar Särg

Tähed

Öö siniseid sirvilaudu
hoian pahklike käte vahel.
Tuleb minusse sõrmede kaudu
tähekiirguse haavatav ahel.

Läbi aastakümnete halli
astub teadmine ülespoole.
Läbi linnutee õhkõrna salli
järgneb laulule laul, lugu loole.

Sulev Kübarsepp

* * *

Pea kohal laotuses kiljub
maa poole laskuv kull
ängistavalt ja hilju
tunnid on tulekul

must ja valge on risti
sinise lootuse all
ikka ja jälle Risti
lüüakse Jumala Tall

püüa nüüd iseend püüa
petetud piinatud hell
sina ei tea millal hüüab
ülessetõusmise kell

Kas nüüd saab selgeks?

TRÜ TÖÖKOLLEKTIIVI KONVERENTS JÄTKAB TÖÖD AULAS ESMASPÄEVAL, 27. VEEBRUARIL KL. 15. KÕIGI DELEGAATIDE KOHALOLEK VÄGA VAJALIK.

* * *

13. veebruaril aulas toimunud töökollektiivi konverents tõestas, et enne konkreetse otsuse langetamist TRÜ 1989. aasta fondide jaotuse osas on otstarbekas veel kord laiemalt tutvustada ülikooli majandusliku stimuleerimise fondide struktuuri ja moodustumise põhimõtteid.

1. Teaduslik-tehnilise ja sotsiaalse arengu fond (TSAF).
1.1. Materiaalse baasi arengu fond (MBF).
1.2. Sotsiaalse arengu fond (SAF).
2. Materiaalse ergutamise fond (MEF).

I poolaastal moodustub TSAF tervikuna lepinguliste tööde kasumist (planeeritud — 20% lepingu mahust). Lisaks ülaltoodule, (MBF ja SAF) suunatakse siit vahendeid ka vabariigi hariduskomitee TSAF-i. Ülikooli MEF-i suunatakse lepinguliste ja riigieelarveliste teadustööde palgafondilt 6%-ga arvestatud preemiasummad.

II poolaastast alates läheb TRÜ teadus üle uutele majandamistingimustele ning kõikide fondide allikaks saab lepingute kasum (pärast vastavate eraldiste tegemist riigieelarvesse ning ENSV Hariduskomiteele, kokku ca 15% kasumist). Riigieelarveliselt teaduselt läheb vaid 6% palgafondilt otse ülikooli MEF-i.

Töökollektiivi konverentsi poolt valitud töögrupp koosseisus L. Allikmets, A. Heinaru, H. Humal, H. Kabur, E. Kergandberg, R. Kinkar, T. Kollo, S. Litvak, A. Luts, K. Meiesaar, N. Mody, I. Orgo, T. Parts, R. Pullerits, M. Raamets, R. Raid, T. Sikkut, Ägu Tamm, Eduard Tamm, Elga Tamm ja T. Tenno arutas 16. veebruaril fondide jaotust ja teeb konverentsile järgmise ettepaneku: kehtestada ülikooli majandusliku stimuleerimise fondide jaotamisel järgmised proportsioonid: (absoluutarvud esialgse kalkulatsiooni alusel, tuh. rbl.)

I poolaastal: kasumist (TSAF) 6% palgafondilt

II poolaastal: TRÜ kasumist

MBF — 55% (247,5)
SAF — 35% (157,5)
Hariduskomitee — 10% (45,0)
MEF — (93,3)

MEF — 35% (187,5)
TSAF — 65% (279,8), sellest
MBF — 55% (153,9)
SAF — 45% (125,9)

MEF-i (1989. a. 280,8 tuh. rbl.) jaotusprintsiipidena aktsepteeriti 3. veebruari ülikooli lehes avaldatu.

MBF-i (1989. a. 401,4 tuh. rbl.) jaotus tehti ülesandeks välja töötada TO nõukogul ning esitada töögrupile enne konverentsi tõö jätku.

Sotsiaalse arengu fondi (SAF) (1989. a. plaaniline laekumine 283,440 tuh. rbl. ja 1988. a. reserv 283,850 tuh. rbl.) kasutamiseks tehti järgmine ettepanek:

1.	Kooperatiivse ja individuaalse elamuehituse toetamiseks	150,000
2.	Lastetoetusteks, sellest	125,000
	a) 3. ja enama lapse sünniks à 3000.—, kokku	90,000
	b) 4- ja enamalapselistele peredele à 1000.— (lapsed kuni 16. ja statsionaarselt õppijad 18. eluaastani; toetust ei saa need, kes on saanud 3000.—)	30,000
	c) invaliidsete laste toetuseks à 500.—	3,000
	d) lasteaiakohtade kompensatsiooniks	2,000
3.	Mittetöötavatele pensionäridele, kelle pension on alla 100.— ja kes on ülikoolis töötanud 25 aastat — kuni 20 rbl. kuus arvestusega, et pension ja toetus kokku ei ületa 100.— rbl. kuus	25,000
4.	TRÜ-s invaliidistunutele töövõimetutele à 1000.—	2,000
5.	TRÜ klubile taidluskollektiivide sõitudeks	20,000
6.	Rahvaspordi arendamiseks ÜSKile	8,000
7.	TRÜ Rahvarindeühendusele	15,000
8.	Rektori fondi	10,000
9.	Riikliku elamispinna osamaksuks	48,000
10.	Täitjatele 10%	74,19
11.	%-ta pangalaenu andmise fond (kellele, milleks ja millistel tingimustel täpsustatakse juhendiga) ja reserv	96,16

TRÜ majandusliku stimuleerimise fondide jaotamise töögrupp

Üleüldise vaesuse juures

(Vastuseks J. Kirsile ning Elga ja Eduard Tammele, vt. «TRÜ» 3. ja 17. veebr. 1989)

Et asi oleks selgem, alustan nappide andmetega enda kohta. Perekonnas 3 last, sissetulek 60 rbl. kuus perekonnaliikme kohta (riikliku toetuse saamiseks liiga rikkad!), mugavustega kommunaalkorterit pole, autoostuluba ülikoolist saadud ei ole, küll aga ülikooli kaudu lasteaiakoha ühe lapse jaoks, kahel korral olen saanud ametiühingult toetust à 20 rubla.

* * *

Olen üks nendest, kes eelmisel töökollektiivi koosolekul (1988. a.) püüdis «välja kaubelda portsu raha». Kuna tookordsed arutlused olid valdavalt «toetusesuunalised» (nagu ka üks teine 3 lapse ema tülgastusega(!) on meenutanud) küll individuaalehitajatele, küll kooperatiivkorterite valdajatele, küll perekonna kasvu planeerijatele ning isegi aianduskooperatiivile, siis tegin omalt poolt ettepaneku veidi toetada ka neid peresid, kus juba on 3 või enam last. Oma väikese sissetuleku juures pole me õppinud tuhandetega arvestama, oleksin tundnud («muidusaamise») rõõmu ka 50 rubla üle (saaks poistele talvesaapadki!), aga seda ei peetud siiski võimalikuks, sest meiesuguseid olla ülikoolis üle 150. Ega's midagi, elasime enne ära, elame edasi. Nüüd selgus, et mu möödunudaastasele mõttele leidus siiski häälekamaidki toetajaid. Kahjuks ei olnud need toetajad aga «mitte just kõige madalamapalgalised ja mitte ka eriti tundmatud» ja seepärast tõmbas nende arvamusavaldus endale veelgi häälekama rünnaku. 13. veebruari koosolekul vaidlus jätkus. Lõppotsusteni ei jõutudki. Miks?

KEELEHUVILISED!

KREEKA KEEL edasijõudnuile on kolmapäeviti kl. 17 ja LADINA KEEL edasijõudnuile kolmapäeviti kl. 18.15 (loeme Dionysius Fabriciuse «Liivimaa kroonikat»). Kohtume kella all.

JAAN UNT

UJUMA!

Vetelpäästeosakonna üliõpilaste ujumistunnid toimuvad «Dünamo» ujulas **igal esmaspäeval ja kolmapäeval kl. 20** ja ujumishuvilistele samadel päevadel **kl. 20.30.**

Üliõpilastelt kogutud liikmemaksu (à 30 kop.) võetakse vastu ja ujula pääsmeid antakse välja (üksnes kursuse aktivisti vahendusel) igal esmaspäeval ja kolmapäeval kl. 15—17 V. Kingissepa 19 ruumis 206. Täiendav informatsioon telefonil 3 52 47.

VPÜ TRÜ komitee

MÄNGUHUVILISED!

Jälle õpime rahvalikke laulu- ja tantsumänge neljapäeval, 2. märtsil kl. 20 peahoones J. V. Veski nim. auditooriumis. Ootame kõiki huvilisi, teretulnud on ka noormehed.

ÜET mängujuhtide ring

RSR!

Tuleme kokku **teisipäeval, 28. veebruaril kl. 18.15** raamatukogu aud. 321. Teemaks «Kriis sotsialismimaailmas». Arutleme põhjalikumalt Ungaris ja Tšehhoslovakkias toimuva üle. Kõik huvilised on oodatud.

Wirumaa...

(Algus 2. lk.)

geoloogide puurimistöödega. Ka allikate põhivaenlasteks peeti maaparandajaid. Vee kvaliteedi langemist mainiti pooltes majapidamistes.

Tähtsal kohal oli ka sõnnikuprobleem — põllule ei jätku, lautade juures liguneb palju. Majanditele heideti ette ebatervet maaviljelussüsteemi ja vorsti- ning kommivabrikute keskkonnaohtlikkust.

Tudu metsapunkti peeti ümbruskonnas lisaks metsalaastaja kuulsusele ka ohtlikuks migratsioonipumbaks.

Keegi küsitletuist ei unustanud, et nad elavad fosforiidimaal. Määratlused olid erinevad, kuid mõte üks: kui tuleb Kabala kaevandus, on selle maanurgaga kõik läbi. Elada on juba praegu keeruline — pidev veemure.

Et kaevandamisplaanidest pole sugugi loobutud, siis oli ka selle uurimisretke üks eesmärk aidata tõestada, et seda maad ei saa hävitada, sest ka siin elavad ja töötavad inimesed, kes andes parimatelt põllumaadelt toitu teistele, tahavad rahu. Ei tahaks, et meie kogutud materjale kasutataks kunagi mälupildi taastamiseks kaevanduseelsest Pandiverest.

REIN AHAS

Toimetaja VARJE SOOTAK

Esindusorkester äärelinna keldris

TRÜ NOORUSE TN. 7 ÜHISELAMU NR. 9 NOUKOGU OTSUS

ÜHISELAMU SPORDISAALI KASUTAMISE JA TRÜ PUHKPILLIORKESTRI HARJUTUSRUUMI KOHTA.

Juunis 1988 andis ühiselamu komandant TRÜ haldusprorektori korraldusel üheks kuuks (kuni laulupeoni «Gaudeamus») TRÜ puhkpilliorkestri käsutusse Nooruse tn. 7 ühiselamu keldrikorrusel asuva spordisaali. TRÜ puhkpilliorkester ei ole seda vabastanud tänaseni. Spordisaali-, õigemini spordituba, on neile laoks ja harjutusruumiks. Lähtudes sellest, et

1) ühiselamus elab arvukalt spordimeditsiini üliõpilasi ning teisi spordiga tegelevaid ja tegelda soovivaid üliõpilasi, kes pingelise õppetöö ajal vajavad elukohalähedast treeningukohta;

2) ühiselamuruume on mõttekas kasutada vastavalt algsele otstarbele, pidades kõnealusel juhul eriti silmas asjaolu, et spordisaalis harjutav orkester tugevasti häirib pea kohal elavaid väikeste lastega üliõpilasperekondi;

3) ühiselamu spordisaal, iseenesest madal ja mõnikord niiskevõitu, mitte eriti avar keldrikorruse ruum, ilmselt ei ole väärikaks asukohaks aastakümnetevanusele puhkpilliorkestrile, kes sageli ilmestab üleülikoolilisi ja ülelinnalisi üritusi ja võtab olulisel määral osa kogu ülikooli akadeemilise vaimsuse hoidmisest,

ühiselamunõukogu otsustab:

1) teatada TRÜ puhkpilliorkestrile vajadusest vabastada ühiselamu spordisaal 13. märtsiks 1989;

2) alates esmaspäevast, 13. märtsist alustada ühiselamu spordisaalis ettevalmistusi ruumi sihtotstarbeliseks kasutamiseks (vastutab V. Herodes);

3) avada spordisaal 20. märtsil (vastutab V. Herodes);

4) paigutada TRÜ puhkpilliorkestri vara vajaduse korral alates 13. märtsist teise keldrikorrusel asuvasse küttega lukustatavasse ruumi mitte kauemaks kui üheks nädalaks (vastutab N. Liivak);

5) pöörduda TRÜ rektori, TRÜ haldusprorektori, TRÜ klubi direktori poole taotlusega nimetatud tähtajaks, 13. märtsiks, eraldada TRÜ puhkpilliorkestrile väärilised ruumid harjutamiseks ja inventari hoidmiseks;

6) saata käesolev otsus TRÜ rektorile, TRÜ haldusprorektorile, TRÜ arstiteaduskonna dekaanile, TRÜ klubi direktorile, TRÜ puhkpilliorkestri peadirigendile, TRÜ ühiselamu nr. 9 komandandile ja avaldamiseks ülikooli ajalehes. Nii ehk pälvib ülikooli esindusorkester ülikooli juhtametnike tähelepanu.

Ühiselamunõukogu esimees N. Liivak, ühiselamunõukogu liikmed M. Mirme, E. Sova, V. Herodes, A. Vuks, A. Tamm, O. Poolamets, T. Põld, L. Morgen, M. Eichelman, A. Meimer, E. Demant, T. Rõškova, M. Õlluk, J. Pärna, M. Lorenz, K. Pruunlepp, arstiteaduskonna pressisekretär T. Peets.

Üleüldise vaesuse juures

Tundub, et ei koosoleku ettevalmistanud projektide koostajail ega loomulikult siis ka kokkutulnud delegaatidel olnud selget ettekujutust sellest, milleks seda fondi just kõige õigem kasutada oleks. Üleliia seda raha ju tõesti ei ole. (Eelmisel aastal rõhutasid koosoleku läbiviijad korduvalt, et tähtsaim on stimuleerida meie rahva järelkasvu. Sellele vastavalt tehti siis ka otsused.) Olen täiesti nõus nende esinejatega, kes arvasid, et meie üleüldise vaesuse juures oleks vaja sellest fondist leida vahendeid ülikooli õppe- ja tööruumide kordaseadmiseks, noorte spetsialistide ja aspirantide elamistingimuste parandamiseks, ülikoolile ajakohase lasteaia ehitamiseks jne. See oleks tõesti fondi sihipärane kasutamine. Samas aga arvan, et nii mõnegi väärt plaani teostamiseks jäävad need rublad üksi siiski abituks. (Ei jätku ehitusvõimsusi jne.) Seega tuleks küll vaadata kaugemale, kuid jääda reaalsuse piiridesse. Täiesti tarbetuna tundub mulle aga Elga ja Eduard Tamme mure sellepärast, et meie laste nääripakid ei kannata võrdlust teiste asutuste laste omadega. Oma laste suust pole ma küll kordagi kuulnud kurtmist selle üle, et näärivana kehva paki on toonud. Hoopiski tähtsam on olnud oodatud tore pidu, salmiütlemisrõõm ja pisikesed üllatused. Kommihindade võrdlemine «meie» ja «nende» pakkides on mammade-papade asi ning ei anna just tunnistust võrdlejate eriti kõrgest vaimsusest, mille puudumist artiklis «Lapsed järelmaksuga» fondi jagajatele ette heidetakse.

Nõustuda ei saa ma ka artikli autorite seisukohaga toetuste suhtes. Meie senise informeerituse alusel võisime ju ehk tõesti (nagu nemadki) arvata, et toetused iseenesest on meie ühiskonna nurisünnitiseks, sest neist räägiti senini ju ainult seoses sotsialismimaadega. Viimasel ajal on siiski saanud teatavaks, et tegemist on samavõrd «kapitalismi pahega», mis on eriti levinud Rootsis (vt. «Aja Pulss» nr-d 2, 3 1989), kus lisaks tavalisele lasteabirahale makstakse lisatoetust peredele, kus on rohkem kui 3 last (sealhulgas 16—20 aastased õppurid), samuti abiraha korteri või oma maja eest tasumiseks jne. Leian, et ausalt saadud toetus deformeerib igal juhul saaja hinge vähem kui kõveral teel «joonistatud» palgalisad (olgem ausad, eks tuleb ju sedagi ette, ja mitte ainult «mujal»).

Ja veel ühest mõttest, mis jäi südamele. Tuleks ka selgeks teha, kes siis on õieti volitatud selle fondi saatust otsustama. Selge on see, et vahendid laekuvad tänu lepingutele. Võib-olla poleks siis üldsegi vaja ajada kokku aulatäit rahvast, kellele korduvalt meelde tuletatakse, et «kes ise pole ühtegi lepingut teinud, sellel pole ka õigust suud lahti teha». Ehk oleks õigem jättagi siis kõik lepingutegijate otsustada ja kuulutada välja süsteem — kellel suuremad lepingud, selle sõna ka rohkem maksab? Kui aga otsustatakse asi lahendada kõigi allüksuste osavõtul, siis peaksid kõik delegaadid olema võrdsed ja kõik ettepanekud tuleks kuulata ära eelarvamuseta ja üleoleva suhtumiseta lepingutegijate poolt.

ANNE AROLD,
saksa filoloogia kateedrist

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 915. Tiraaž 3000 eks. MB—01354.

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi.

ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 7 (1553) | Reede, 3. märts 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Üliõpilaste rahvuslik koosseis

Tartu ülikool on eeskätt eesti rahvuslik ülikool, liiatigi ainukene sellelaadne kogu maailmas. Selletõttu on eestlaste domineerimine tema üliõpilaskonnas endastmõistetav. Selle aasta 1. jaanuaril moodustasid eestlased 83,2 protsenti statsionaarsete üliõpilaste arvust. Siinkohal ei saa jätta märkimata, et eestlastest üliõpilaste suhtearv Tartu ülikoolis on peaaegu kogu sõjajärgsel perioodil püsinud 80—89 protsendi piires, nii nagu ta oli olnud ka enne 1940. aastat Eesti Vabariigi ajal.

Teaduskonniti on eestlaste osakaal üliõpilaskonnas erinev, ulatudes 74,5 protsendist arsteteaduskonnas 99,6 protsendini bioloogia-geograafiateaduskonnas. Määravaks asjaoluks üliõpilaste rahvusliku koosseisu kujunemisel on õppekeel. Ainult eesti õppekeelega teaduskonnad on samahästi kui üherahvuselised. Eestlaste kõrval õpib seal vaid üksikuid eesti keelt valdavaid muulasi. Seevastu teaduskonnad, kus õppetöö toimub nii eesti kui ka vene keeles, on paljurahvuselised. Mõistagi paistab üliõpilaste internatsionaalne koosseis silma just vene õppekeelega osakondades ja rühmades.

Need osakonnad ja rühmad olid algselt ette nähtud Eestis elavatele venelastele, ukrainlastele, valgevenelastele ja muudele mitte-eestlastele, kelle keelepruugiks vene keel. Vaba konkurss avas uksed aga ka teistest liiduvabariikidest pärit noortele. Koos mujalt tulnute arvu suurenemisega kasvas aastast aastasse üliõpilaskonnas esindatud rahvuste arv. Praegu õpib Tartu ülikoolis statsionaarselt 34 rahvusest üliõpilasi. Kes nad on ja kui palju neid on, sellest annab ülevaate juuresolev tabel.

Rahvused	Üliõpilaste arv 1. jaan. 1988	1. jaan. 1989
Abhaasid	3	5
Armeenlased	30	31
Aserbaidžaanlased	6	5
Dargiinid	—	1
Eestlased	4470	4603
Grusiinlased	41	42
Jakuudid	2	2
Juudid	53	45
Kasahhid	2	3
Kirgiisid	1	—
Komid	2	1
Korealased	3	2
Kreeklased	3	5
Lakid	—	1
Leedulased	54	48
Lätlased	31	34
Moldaavlased	2	2
Mordvalased	—	1
Norralased	1	1
Osseedid	1	1
Poolakad	7	7
Rootslased	1	1
Sakslased	3	4
Serblased	1	1
Slovakid	1	1
Soomlased	30	30
Tadžikid	1	2
Tatarlased	6	5
Tšuvašid	1	1
Turkmeenid	3	2
Udmurdid	1	1
Ukrainlased	64	69
Ungarlased	5	4
Valgevenelased	18	14
Venelased	566	559
Kokku	5413	5534

ALLAN LIIM

8 + 012 + 2
61 + 11 + 79

Sellel numbril saab kätte Vilniuse Ülikooli ajalehe toimetuse. Saab kätte siis, kui leiame peahoones kambri, kust ka kaugemale kui Tartusse helistada saame. Aga mis siin ikka hädaldada, praegu näiteks pole EPA ajalehel üldse oma telefoni.

* * *

Enne kui **VÜ lehe toimetajalt ALGIS LIPSTASelt** kuuldut lugeda pakume, pisut suhetest teiste kõrgkoolilehtedega.

Kaheksakümnendate aastate algul hakkasime pressiklubiga reisima. Talvevaheajal otsisime üles tudengilehe toimetused Vilniuses, Kiievis, Minskis, Leningradis... Aastad läksid, ülikooli tulid uued tudengid ning hakkasime jälle Vilniusest pääle. Sealse toimetusega on tekkinud eriti head sidemed, kuigi meie kiire elu ja napp leheruum pole neist suhetest suurt «TRÜ» lugejale teada andnud. Meie telefoniintervjuu vastused on juba ilmunud VÜ lehes, mis kannab nüüd uut nime «Universitas Vilnensis». Üliõpilasest korrespondent Audrius Siaurusevičius oli Tartus ka eelmisel reedel ning jõudis kinni püüda Marju Lauristini.

* * *

Nii. Millest rääkis siis VÜ lehe toimetaja telefonis kolmapäeval? Et hääl oli aparaadis kaunis vaikne ja vahepeal kadus hoopis ära, siis ei sõanda me kõnet intervjuuna edasi anda, vaid mõned mõttejupid.

● Ebameeldiva tunde jättis **Leedu KP pleenum**, kus tehti kõvasti kriitikat «Sajudise» ja ajakirjanduse kohta. Sõnavõtud olnud stagnahõngulised. Rahvarinde tugigruppe ei soovitatud moodustada riigiasutustes, parteiaparaadis jm. Soovitati lõpetada endiste parteijuhtide kritiseerimine, samuti omaaegse iseseisva Leedu ülistamine. Kriitikat jagunud ka uutele väikestele väljaannetele (infolehed jm.).

Pleenum on tekitanud rahva hulgas palju küsimusi. Igatahes VÜ lehe toimetus on kokku leppinud Leedumaa parteijuhiga 40-minutilise intervjuu asjus. Kui nende ajaleht siia jõuab, püüame üht-teist huvitavat tõlkida.

● Algis kõneles ka mitmetest **kaadrimuudatustest**. Uueks ideoloogiasekretäriks oli määratud mees, kes oli varem vabariigi komsomoli keskkomitee esimene sekretär, siis töötas kolm aastat NLKP Keskkomitees ja nüüd veidi aega LKP Keskkomitees.

Välja on vahetatud televisiooni ja raadio juhtkond, kellega ka leedulased eriti rahul ei olnud. Tehti lõpp paarile perestroikateemalisele teravale saatele, sealhulgas otsesaatele valitsuse liikmetega. Põhjuseks: rohkem on vaja saateid saadikukandidaatidest. Leedu saab varsti ka uue kultuuriministri, uus mees on peaprokuröri ametikohal.

● Teisipäeval ilmus Leedu pressis **konstitutsiooni projekt**. Selles on kirjas, et vesi, maa jm. kuulugu Leedule. Riigi tähtsaid küsimusi peab saama otsustada referendumiga. Projektis on kirjas ka KP juhtiv osa ning Leedu kuulumine Nõukogude Liidu koosseisu. Arutelu seisab alles ees. Ülemnõukogule tahetakse see esitada juulis.

● Et Leedumaal on häält tõstnud **poolakad**, on siingi kuulda olnud. Nad nõudvat endale autonoomset oblastit.

Nõnda palju Leedumaa uudiseid. Järgmisel korral sellest, kuidas elab Vilniuse tudeng.

hinc itur ad astra

universitas vilnensis

Vilniaus Universiteto savaitraštis

Eesti Akadeemiline Pedagoogika Selts jätkab tegevust

20. jaanuaril toimus ülikooli peahoones Eesti Akadeemilise Pedagoogika Seltsi üldkoosolek. Seekord ei olnud tegemist uue seltsi asutamisega, vaid aastatel 1930—1940 Tartu Ülikooli juures tegutsenud Akadeemilise Pedagoogika Seltsi taastamisega. Taastamisidee pärineb meie eakaimalt pedagoogikateadlaselt dotsent Aleksander Elangolt, kes oli ka Eesti Vabariigi aegse seltsi üks asutajaliikmeid.

EAPSi põhieesmärgiks on pedagoogilise uurimise edendamine ja koordineerimine Eestis. Seltsi liikmeskond koosneb tegev-, kirjavahetaja-, au- ja toetaja-liikmetest. Tegevliikmeiks võivad olla kõrgharidusega isikud, kelle põhiametiks on pedagoogiline uurimistöö, pedagoogika või metoodika õpetamine.

Vajadus EAPSi tegevliikme staatuse niivõrd rangeks määratlemiseks tuleneb tahtmatusest dubleerida ning häirida õpetajaid-uurijaid ühendava Ühiskondliku Pedagoogika Uurimise Instituudi tegevust.

Kirjavahetajaliikmeteks valib üldkoosolek isikud, kes teevad seltsiga aktiivset koostööd, kuid ei saa olla seltsi tegevliikmed kutsespetsiifika tõttu.

Auliikmeiks võidakse valida isikuid, kellel on erilisi teeneid pedagoogikateaduse arendamisel või seltsi tegevusele kaasa-aitamisel.

Toetaja-liikmeiks (ka kollektiivseiks) saavad isikud, kes abistavad seltsi materiaalselt.

20. jaanuaril toimunud üldkoosoleku päevakorra põhiküsimusena arutati pedagoogikateaduse hetkeseisu ja arenguperspektiive seoses toimuva koolireformiga Eestis. Elavale arutelule järgnesid seltsi tööplaani kinnitamine, põhikirja uue redaktsiooni vastuvõtmine ning EAPSi juhatuse valimine. Koosolekul kinnitatud tööplaan nõuab pedagoogilise kirjanduse ja artiklite retsenseerimist, sammude astumist pedagoogiliste aastapreemiate sisseseadmiseks, aktuaalsete pedagoogiliste probleemide arutamist, silmapaistvate eesti pedagoogide (P. Põld, H. Taba, P. Koort, J. Tork jt.) pedagoogilise pärandi uurimist ja tutvustamist, pedagoogilise aastaraamatu väljaandmist jne.

EAPSi juhatuse esimeheks valiti A. Elango, liikmeiks M. Arvisto, V. Haamer, J. Kõrgesaar, E. Noor, J. Orn, I. Unt. Vastavalt põhikirjale on EAPSl osakonnad Tartus ja Tallinnas. Kumbki neist määrab oma kodukorra, koostab tööplaani ja valib juhatuse — büroo. Praeguse seisuga on EAPSga ühinenud umbes 80 pedagoogikateadlast.

Tartu osakond on siiani läbi viinud mitu üritust. Nii korraldati m.a 5. detsembril eestikeelse Tartu Ülikooli organiseerija, pedagoogikateadlase P. Põllu mälestusõhtu. On tehtud algust teoreetiliste seminaridega. Nendel on arutatud Rooma klubi pedagoogilist programmi (ettekanne dotsent P. Kreitzbergilt) ja andekate laste õpetamise käsitust Lääne pedagoogikas (ettekanne V. Lullalt). Järgmise üritusena toimub 18. veebruari «Nõukogude Õpetajas» avaldatud õppeplaanide projektide analüüs ja hindamine.

EAPSi Tartu osakonna lahtine koosolek õppeplaanide projektide arutamiseks toimub 6. märtsil algusega kell 17 TÜ peahoone auditooriumis 139.

EAPSi Tartu osakonna
büroo esimees
EDGAR KRULL

Asutatud EÜS „Veljesto" Taastav Kogu

EÜS «Veljesto» sünnist möödus 24. veebruaril 69 aastat. Sel päeval palus Tartu Ülikooli juures tegutsev EÜS «Logos» veljestolased endale külla. Veljestolastest osalesid Aino Koemets, Klara Korjus (Vasser), Gerda Laugaste, Aino Undla-Põldmäe, Paul Ariste, Eduard Laugaste, Iko Maran, Paul Sarv, Voldemar Vaga.

EÜS «Logos» tutvustas veljestolastele oma tegevust, korraldust ja liikmeskonda. Selts ühendab endas peamiselt humanitaarintelligentsi, mis küll ei tähenda, et loodus- ja täppisteaduslikku mõtteviisi kandjad eemale tõugatakse. Selts on loodud ja korraldatud EÜS «Veljesto» eeskujul ning täidab praeguses üliõpilaskonnas kohta, mida kunagises üliõpilaskonnas täitis «Veljesto».

Veljestolased arutlesid, milliseks peaks kujunema praegune üliõpilaskond, mida võtta kaasa 1940. aasta eelsest kogemusest, mida teha teistmoodi, milline koht teiste üliõpilasseltside seas peaks olema taastataval EÜS «Veljestol». EÜS «Veljesto» taastamiseks vajaliku organiseerimistöö usaldasid veljestolased EÜS «Logosele», olles ise kaastegevad nõuandjatena.

Veljestolastel, nende sugulastel ja «Veljesto» aatekaaslastel palume kontakti võtta aadressil: EÜS «Logos», Tartu Ülikool, eesti keele kateeder, Ülikooli 18, 202400 Tartu.

AAVO KOKK

Õiendus

24. veebruari lehes avaldatud artiklis «Kas nüüd saab selgeks?» on teksti paigutamisega tehtud segadusseajav trükiviga. Õige on:

I poolaastal: kasumist (TSAF)

MBF	— 55%	(247,5)
SAF	— 35%	(157,5)
Hariduskomitee	— 10%	(45,0)
	6% palgafondilt	
MEF	—	(93,3)

II poolaastal: TRÜ kasumist

MEF	— 35%	(187,5)
TSAF	— 65%	(279,8),
sellest		
MBF	— 55%	(153,9)
SAF	— 45%	(125,9)

TRÜ majandusliku stimuleerimise fondide jaotamise töögrupi nimel R. KINKAR

ELKNÜ TRÜ komitee seisukoht

Ülikooli komsomolikomitee toetab üleliidulist üleskutset aktsioonide nädalaks NSVL Sõjaministeeriumi ja Rahvahariduskomitee äratamiseks nii mööduval nädalal kui ka tulevikus. Oleme valmis igati aitama kaasa grupi «Ülikool relvavabaks!» tegevusele. On viimane aeg lõplikult lahendada sõjanduse küsimus, viia see vabatahtlikkuse alusele ja vabastada naisüliõpilased tingimusteta selliste õppeainete õppimisest. Meie tugevus on meie ühtsuses nii Eestis kui terves Liidus!

Tänu

Abi eest rahvusvahelise konverentsi «Vene keele õpikute koostamise teooria ja praktika» organiseerimisel ning näituse ettevalmistamise eest avaldas Hariduskomitee tunnustust õppeprorektor VALTER HAAMERILE, prof. ANTIDEA METSALE ja dots. KIIRA ALLIKMETSALE. Tänu pälvisid teiste hulgas ka meie vene keele metoodika kateeder, trüki- ja kirjastusosakonna juhataja MARTA RAISMA, dots. HILLAR PALAMETS, õppetehnika osakonna meistrid VOLDEMAR KIIS ja PAUL VESIK, vanemõpetajad SVETLANA ZAIKINA ja LUDMILLA VEDINA.

NÄITUSI TEADUSRAAMATUKOGUS

ON VEEL VAADATA:
A. Annist 90
A. Adson 100
EÜS «Veljesto»
«Roheline tee»
«Inimene ja keskkond» (prof. E. Kumari memoriaalkogu raamatud).

RSR!

Kohtume taas **teisipäeval, 6. märtsil kell 18.15** raamatukogu aud. 321. Jätkame sotsialismimaade teemat. Vaatluse all on olukord Jugoslaavias. Räägime veel kord Soome noorte poliitikute eelseisvast külaskäigust. Eriti oodatud on kõik vanad ringi liikmed!

TRÜ KLUBIS

TÜ RAHVAKUNSTIANSAMBLI laulurühm ootab uusi lauljaid esmaspäeviti kl. 16-st klubi prooviruumis 201.

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 4. märtsil kl. 21.00 DISKOSHOW «Seda teab vaid . . . ?»
Pühapäeval, 5. märtsil kl. 21.00
* Underground sound
* Duran Duran videofilm
* Üliõpilaspilet kaasa
7. märtsil TÜ KLUBIS kl. 21.00 Häid soove naistepäevaks!
Sõnas, muusikas, pildi vahendusel ja muidugi üllatuste näol!

NOORTEMAJAS «SÕPRUS»

4. märtsil kl. 16 Kaunase Polütehnilise Instituudi Rahvakunstiansambli «NEMUNAS» kontsert.
Pääsmed müügil tund enne algust.

Seadus, mida üldiselt ei täideta, pole seadus. Seadus, mida paljud inimesed olude sunnil lihtsalt **peavad** rikkuma, on veelgi vähem seadus. Sest eks tekkinud niisugused olud ju sellesama võimu läbi, kes seadusi välja annab.

Elamispinna kasutamise kohta käivat seadusandlust tudeng ei täida. Keegi ei jäta erakasse kolimata sellepärast, et siis ju sissekirjutus ei vasta elukohale. Aga mis sunnib erakasse minema, seda pole mõtet enam korrata.

Praktiline ettepanek argielu telgitaguse asjus

Kaks rubla kuus — seda üüri nimetatakse sümboolseks. Võib-olla ei suuda kahe-kolmesajarublase palgaga inimene mõista, et tudengile sümboliseerib kaks rubla kolme-nelja kõhutäit. Eriti juhul, kui tema abikaasagi kõrgkoolis käib. 44 rubla korraga välja anda on masendav.

Niisiis. Praegune kord muudab erakatudengi kuritegelikuks elemendiks ja lisaks mõjub täiesti ebaõiglaselt tema rahakotile.

Ühikaüüri lihtsalt küsimata jätta ei saa — takistavad noodsamad seadused; nende järgi peavad nimed ja rahad klappima.

Migratsiooniprobleemide lahkamise käigus ilmnes, et mõned idanaabrile alluvad asutused saavad oma töölisi sisse kirjutada asutusse, mitte konkreetsele elamispinnale. Näiteks kodanik Ivanov kirjutatakse sisse Eesti Merelaevandusse sisse mitte ühiselamusse, vaid TÜsse. Ning lubada selle sissekirjutusega elada ka mujal Tartu linnas või rajoonis.

Tudengid saime nüüd seaduserikkuja-seisusest priiks. Mida teha mutikestega, kellelt jääb riigilõiv lausa ametlikult saamata? Aga saamata jääb see ju niikuinii. Tekib hoopiski lootus, et ehk tubade hinnad pisut langevad — on selliseidki mutikesi, kes praegu miilitsahirmus üürilisi võtta ei julge. Ja ärgem unustagem sedagi, et hirm teeb inimesed õelaks ning paneb neid viimast võtma, riskima võimalikult suure noosi nimel.

Lõpetuseks küsimus ülikooli ülemustele — kuidas arvate, kas see hää plaan väärib Teie toetust?

JAAK ELVA

Vt. ÜLIÕPILASPEREDEST ka:

- **«TRÜ» nr. 5, 1989 — VALDEK MIKLI «Argielu telgitagune»**
- **«TRÜ» nr. 6, 1989 — Isa olla on uhke ja hää»**

Repliik

Lp. toimetus

Minu minia, hoolas õppija ja oma erialast vägagi huvitatud noor daam, halgestus grippi ja puudus terve kuu. Kolme põhilise praktikumi juhendajatest mitte ainuski ei pärinud puudumise põhjust ega pakkunud abi järelejõudmiseks. Kõik kolm sõimasid. Kõik kolm on vanaema-ealised eesti naised. Situatsioon olevat tüüpiline, väitsid mitmedki teised üliõpilased.

Küsimus rektorile: kuidas nimetada õppetöö korraldust, kus kuupikkune tervisehäire võib maksma minna terve õppeaasta kui mitte terve stuudiumi?

Küsimus vanaemadele: kuidas tõsta eesti rahva üvet?

Lugupidamisega
lapsevanem

Apartheidi vastu, võrdsuse poolt!

Möödunud esmaspäeval vabanes järjekordsest vangistusest apartheidivastase liikumise juht Mgamba Peterson. Intervjuu võttis temalt NBC reporter Oliver Rockefeller.

O.R.: Teil on nüüd seljataga mitu kuud rasket vangipõlve. Kas jätkate veel oma tegevust?

M.P.: Loomulikult! Ei saa ju ükski aus inimene leppida ebaõigluse, lausa kisendava ülekohtuga, mida kohtame igal sammul!

O.R.: Noo, kas tõesti lausa igal sammul?

M.P.: Olgu, liialdasin pisut. Madalamal astmel rassilist eristamist tõepoolest ei esine. Kuid niipea, kui tõused treppi mööda kõrgemale tasandile, tõmbuvad käed jõuetust vihast rusikasse!

O.R.: Ma ei mõista, mispärast ometi?

M.P.: Teie ei mõista?! Eks te jääge ka mõnikord juba trepil sappa seisma ja vaadake, kuidas igasugu Rockefellerid uhkelt saksakambrisse marsivad! Mis tunne teil oleks konutada kuivanud konservileiva kõrval ja näha, kuidas näitsikud uhkeid praade tahatuppa kannavad. Sihukesi kompotte, nagu täna mööda hõljusid, pole ma veel kuskil näinud!

O.R.: Aga teil poleks ju niikuinii raha nende eest maksta.

M.P.: Küll juba leiaks. Hoian kõhu arvelt kokku ja söön vahel ka inimese moodi. Pealegi pole see ju üldse oluline. Tähtis on põhimõte!

O.R.: Ja teie põhimõte on . . .

M.P.: Minu põhimõte on, et mina pole vähem inimene kui teie! Seda enam, et saksakambrisse marsivad ka ümberkaudsed tädikesed, kel pole kogu asutusega üldse pistmist. Nemad tuleks kõigepealt elimineerida!

O.R.: Nii et nemad on siis vähem inimesed kui teie ja mina?

M.P.: Seda mitte. Aga ega ülikool jõua kogu maailma toita, kohvikus on selletagi kitsas. Töötõendit tuleb küsida.

O.R.: Alumise korruse vastu, nagu ma mõistan, teil pretensioone ei ole?

M.P.: Apartheidi osas mitte. Kõik istuvad ühtviisi räpaste laudade taga. Ja pakutav . . . ee . . . substants on ühtviisi õudne. Pealegi võiks portsjonite ainulaadne kasinus ükskord ometi äratada asjatundjate tähelepanu.

O.R.: Palju tänu härra Petersonile. Lõpetuseks toome veel ära apartheidivastase liikumise programmnõudmised:

1. Lõpetada TÜ kohvikus alandav inimeste liigitamine ning avada «saksakamber» ka üliõpilastele. Regulaatoriks jääksid erinevad hinnad ning erinev sortiment.

2. Lubada TÜ kohvikusse ja sööklasse ainult TÜ ja EPA töötajaid ning üliõpilasi, seni kuni kestab Tartu toitlustuse praegune viletsus. Mõni aeg tuleks teenindada ainult töötõendi või üliõpilaspileti alusel, edaspidi kontrollida siis, kui tekib kahtlus.

(Erandina võiks sööklasse ja kohvikusse lubada ka õpilasi, pärast tutvustamist käitumiskultuuri alustega.)

3. Tagada TÜ sööklas elementaarsedki sanitaartingimused ja söödav toit ning aeg-ajalt kontrollida portsjonite suurust.

Kas ÜKE või huvialaklubi, selles on küsimus

«Huvi kehalise aktiivsuse vastu langeb edasiselt, koos sellega langeb ka kehalise kasvatuse tundidest osavõtt . . .»
TRÜ Nõukogu 28. 10. 88.

Rebasena ülikooli astudes loed kas seinalt või TRÜ lehest, et sul on võimalik minna korv-, võrk-, jalg-, vms. pallisektsiooni, alpiklubisse, naisvõimlemisse, ujuma, sõudma, suusatama, tegelda kerge- või raskejõustikuga jne. jne. Võimaluste paljusus paneb pea pööritama. Ent kui oled tavaline tüüpkeskkooli kehalise programmi minimaalse enesekulutamise printsiibil lõpetanu, mitte eriline spordifanatt, saad lühikese aja jooksul teada, et:

a) enamik kitsama ala rühmi on imetillukesed (20 in.),
b) enamikesse rühmadesse võetakse vaid vastava ala järgusportlasi,
c) kitsamad erialarühmad pole mõeldud harrastus-, vaid võistlusspordiks,
d) rühma liikmete arv on ammu täis,
e) sina sinna rühma ei pääse.

Oled ju kõigi parameetrite järgi eesti keskmine naisterahvas, kes suurt sporti harrastab vaid teleka vahendusel. Ning näilise võimaluste paljususe asemel ootab sind üks — **üldrühm**.

Niisiis kannad sa kahel koolipäeval nädalas kõigil oma matkadel peahoone ning teiste õppehoonete vahel lisaraskusena kaasas tüütut dressikotti. Enne «tõotatud tundi» istud loengu lõpul nagu sütel — kas õppejõud ikka lõpetab loengu nii, et jõuaks Ujula või Gagarini tänavasse lipata ja riided vahetada. Tunni lõpus pole sul aega end korralikult pesta: jooksu pealt viskad paar peotäit vett näole ja kaenla alla ning sööstad poolhigisena hilinemishirmul järgmisesse loengusse.

Sügisel ja kevadel on sul suhteliselt lihtsamad perioodid — ikkagi jooksuaeg. Jaamast tulijate silmailuks silkad kesk selget päeva täies spordivarustuses Gagarini pargi ringil nagu orav rattas. Hullem on, kui saadetakse linna orienteeruma — näed ju kaarti esmakordselt elus . . .

Vihmaste ilmadega algavad sisetunnid. Sa ei kahtle enam oma võimetes, kuna 90 minuti jooksul oled võimeline mängima korvpalli, tegema jõuharjutusi, harjutama matikava (mille keegi naljahammas asja olemust tabades «surnud partisaniks» on ristinud), hüppama (mis sellest, et silmad kinni ja hambad ristis) üle kitse . . . Igast alast tead veidi, aga üldkokkuvõttes ei oska millestki midagi. Kuulad vanemate tudengite meenutusi sellest, kuidas veel aastat paar tagasi 80-ndate aastate tudengineiud klaverimuusika saatel 50-ndate aastate võimlemiskavu harjutasid ja tunned, et väärid muud.

Suusatundide eel tekib arstipunktis järjekord. Kõneldakse, et kunagi olla sinna sappa sattunud üks tõeliselt grippi jäänu. Pahaaimamatult küsinud arst temalt: «Kumba tõendit te vajate, kooli või kehalisse?» «Kurk on haige, rohtu tahaks,» kähisenud abiotsija. «Niisiis, kumba?» «Rohtu.» Arst jäänud talle segaduses otsa vaatama.

* * *

Järgmisel kursusel märkad, et rahvast on rühmas kokku sulanud. Kes on end esinemishirmust hoolimata suutnud naisvõimlemisse suruda, kes kergemat vastupanu otsides erigrupi võtnud. Sina aga tahaksid liigutada. Tunned, kuidas su figuur seda hädasti vajaks. Ümber vaadates näed, kuidas kaks kolmandikku sõbrannadest tüüpiliste eesti naistena 2—5 lisakilo endaga kaasas tarib. Kuidas sellest vabaneda? Ega ometi üldrühmas? Enamik õpejõude on kehakultuurlased, neile on oluline võistlus, tulemus. Siit ka iga-aastased jooksukrossid, suusavõistlused ja muu košmaar. Sina aga tahaksid liigutada enda huvides, lihtsalt hea enesetunde saavutamiseks. End hea muusika saatel pingutada, et tunda, kuidas koolipäevakangestus asendub mõnusa surinaga lihastes ja väsimus muutub reipuseks. Sulle heidetakse ette, et oled laisk, ei käi tunnis, iga väiksemagi tõve puhul otsid arstitõendi. Kas selle pärast, et pead liikumist üleliigseks? vaevalt.

* * *

Aga peaks olema /võiks olla/ saaks ju (mittevajalik läbi krilpsutada) nii:

Üldrühmad on kaotatud. Peale koolipõlve lõppu on poistel võimalik minna spordihoone kolmele väljakule palli mängima, kangi tõstma, mängida pinksi või joosta, nagu igaüks paremaks peab. Sina aga tuled koolist. Sööd rahus oma võileiva, jood klaasi mahla, paned dressid selga ja lähed — siiasamasse, ühikasse: seni tühjana ja kasutuna seisnud õppetuppa Pälsonis, keldrisaali arstidel ja just suletud sõõklasse Leningradi maanteel. Kogunete, ajate sõna juttu, seatakse üles makk ja kõlarid (mida on leida igas ühikas) ja saabubki teie «õpetaja» — kas vanema kursuse kehakultuurlane või staažikam naisvõimleja. 45 minutit pühendad rütmile ja oma kehale, et siis duširuumis end värskendada ja kogu õhtu naeratava ja reipana edasi toimetada. Kaks sellist seanssi ja igaõhtuse toonuse saab kätte ühikatäis muidu ripakil olevaid tüdrukuid. Pärast seatakse tühjaks jäänud õppetuppa või koridorisoppi üles pinksilaud . . .

Või nii . . . Riietud soojemalt, väljud majast. Kogunete ühika ees (aga miks ka mitte Toomel) ja koos «õpetajaga» jooksete vabalt tempot valides täpselt mööda sellist marsruuti, nagu meeldib. On õhtu ja kui te just kaarsillalt pontoonile ei tiiruta, ei häiri teie rõõmsameelne salkkond kellegi silma.

Aga miks ei võiks saada nii vajalikku arvestust nälteks peotantsu (samuti ju 2 korda nädalas) või enesekaitse kursustel käimise eest? Kättevõideldavas EÜS-i majas võiksid koos käia tudengiemad ja vanemate kursuste naisterahvad, et oma ilu ja graatsia eest hoolt kanda. Vastandina pallimängudele ei tohiks see maja arhitektuurile küll halvasti mõjuda. Vaevalt et seltsid saali pidevalt vajavad.

Et seltsimaja ka oma nime õigustaks, peaks pärast trenni saama pisut tassikese tee juures kõnelda ilmaasjust, haududa ühiste väljasõitude või muid plaane.

Nii et ÜKE või huviklubi?

INGA RAITAR

P. S. Asjast huvitatud võiksid veel omapoolseid lahendusvariante pakkuda.

„Fraternitas Estica"

«Teos õiglane ja vahvas, ustav sulle, Eesti rahvas».

Läinud aasta novembris kokku tulnud korp! «Fraternitas Estica» taastav kogu ioeb oma kohuseks teatada, et Eestis elavate korp! «Frat. Estica» vilistlaste toetusel ja välismaal tegutsevate koondiste põhimõttelisel nõusolekul taastatakse Tartu Ülikooli juures korp! «Fraternitas Estica».

Taastav kogu on tänulik igasuguse täiendava info eest. Kontaktid ülikooli ajalehe toimetuse kaudu.

stud. phil.
JAAN MURUMETS
stud. phil.
VALLO NUUST
stud. phil.
AINAR RUUSSAAR
stud. phil.
MARKO SAARET
stud. phil.
MARGUS SANGLEPP

24. veebruaril kell 15

ÜLIÕPILASORGANISATSIOONIDE AKTUSELT

PROFESSOR SULEV VAHTRE (EÜS):

... Loodame, et just üliõpilasorganisatsioonide taastamine ja loomine sellisel kujul, nagu see nüüd on alanud, aitab viia kogu meie akadeemilist peret uuele tasemele. Et aitab liita ja edasi viia Eesti üliõpilaskonda. Kõigi nende ideelised alused on ühesugused: eestlaskond, haritud, vaba ja loov isiksus...

Stud. hist. **ANU JÄRS (ENÜS):**

... 1918. aastal sulgesid Eesti aatelisemad üliõpilased oma organisatsioonide uksed teadmata ajaks. Meesüliõpilased haarasid relvad. ENÜSi vilistlaste seas oli arste, kaasvõitlejate seas arstiteaduskonna üliõpilasi, kes asusid haavatuid abistama... Eesti Vabariik jäi niisama nooreks, kui oleme meie praegu. Kui ka täna mõistlikult kaalutlevad inimesed Eestis ei usu iseolemise võimalusse, siis meil peab jätkuma seda usku enestele ja teistele. Kandkem kokku palke ja kive, et kerkiks üles suur hoone, kuhu mahuksid kõik, kus kõigil oleks soe ja valge...

Stud. biol. **ROBERT FOMITSOV (korp! «UGALA»):**

... Võib-olla juba selleks kevadeks või sügiseks saab meil olema tõhus üliõpilasedustus. See kevad tuleb teisiti, ta puhub puhtaks läppunud nurgatagused. Kui üks kevad tõi meile rahvustunde taaspuhkemise, siis see toob Emajõe Ateenasse uusi värvimütse...

PROFESSOR OLEV HENNO:

... Me ei ole saanud anda üliõpilastele eetilist ja esteetilist kasvatust. Loodan, et just ülõpilasorganisatsioonid saavad siin tuua muudatuse...

Stud. hist. **KADI TARAND (korp! «FILIAE PATRIAE»):**

... et kõik üliõpilasorganisatsioonid juhinduksid põhimõttest — vähem sõnu, rohkem tegusid, et organisatsioonide vanad ja väärikad nimed oleksid täidetud sisulise tööga ja et sisulise muutuse juures oleks ka välist muutust, püüdu silma paista euroopaliku käitumisega...

Stud. phil. **TAGO HOLSTING (EÜS «LOGOS»):**

... Täna oleks tarvis siin aulas taas kõnelda õpetlase sõltumatusest ja autonoomiast. On loomulik, et igal õpetlasel on omad poliitilised vaated, aga kui need hakkavad mõjutama õpetlase teaduslikku tööd, on see tema surm. Ausa teaduse tegemiseks peab õpetlane olema oma töös sõltumatu, juhinduma vaid nendest ettekirjutustest, mille määrab tema teadusala. Õpetlasel on tarvis enda avaldamiseks ja polemiseerimiseks institutsiooni, mis ei sõltu päevapoliitilistest vooludest. Selleks saab olla ainult autonoomne ülikool. Mingit mõjustamist riigi poolt ei tohi olla. Intelligents peab valmima oma sisemiste seaduste järgi. Ei valmista ju ülikool ette mitte ainult oma eriala täiuslikke spetsialiste, vaid ka demokraatlikust mõtteviisist kantud isikuid, kes hakkavad osalema riigi ja ühiskonna korraldamises. Seesugune iseseisev rahvusülikool, nagu väike vabariik, saab eksisteerida vaid suures vabariigis, iseseisvas rahvusriigis.

HAIN REBAS, AKADEEMILISTE VÄLISKOONDISTE ESINDAJA:

Väliseestlased vajavad kodueestlasi, et püsida eestlastena välismaal, ja ma arvan ka, et kodueestlased vajavad väliseestlasi, et püsida soliidsete eurooplastena... On loomulik, et astute ja küllap olete juba astunudki kontakti väliseesti koondistega. Hädavajalik on sõlmida kokkuleppeid vahetuste ja paljus muus asjus. Meie oleme suutnud saavutada üsna viisakaid positsioone välismaal, meie abil saaksite seda saavutada ka teie, kui tahaksite...

JAANUS ALLIKA fotomontaaž

Non scholae, sed vitae discimus

● **«ME EI ÕPI MITTE KOOLILE, VAID ELU JAOKS»,** oli EÜS. **«Põhjala», Eesti Üliõpilaste Seltsi järel vanuselt järgmise eesti üliõpilaste organisatsiooni deviisiks.** «Põhjala» sünniaastaks loetakse aastat 1884, mil kaksteist mitmetes Peterburi õppeasutustes õppivat eesti üliõpilast ühines Karl Hellati eestvedamisel **«Sõbrade Salgakeseks».** Möödunud novembris tähistas «Põhjala» niisiis oma 104. aastapäeva. Peatselt ühines salgakesega veel viis üliõpilast, nende hulgas ka hilisem apostliku õigeusu piiskop Plato, kodanikunimega Paul Kulbuš, kes hiljem mõrvati Tartu Krediidikassa keldris.

● **«SÕBRADE SALGAKE»** toetus kindlalt rahvuslikele ja isamaalistele põhimõtetele ja seadis üheks oma põhiülesandeks võitluse tolleaegse Peterburi eesti haritlaskonna venestamise vastu. Lipukirjaks oli **«Töö isamaa kasuks».** Et tolleaegseis tingimustes oli üliõpilasseltsidele ametliku tegutsemisloa saamine üldse väga raske, sellise puhtrahvusliku organisatsiooni puhul aga praktiliselt võimatu, tegutses «Sõbrade Salgake» illegaalselt. Selts korraldas regulaarselt koosviibimisi oma liikmete korterites, kus peeti referaate eesti ajaloost, eesti kirjandusest ja ka poliitikast. Vastastikku nimetati üksteist «sõbradeks», ülikooli lõpetanud liikmeid aga «vanadeks».

● **SELTSIS KÕNELDI** ainult eesti keelt. Omavaheline suhtlemine oli vabam kui Tartus tol ajal tegutsevates üliõpilasorganisatsioonides. Vene üliõpilaskonna poliitilistest liikumistest hoiti kõrvale. Järgiti põhimõtet et «keiser ei ole mitte eesti, vaid vene keiser ja kui venelased tahavad temast lahti saada ja teda ära tappa, siis tehku seda ise. Eesti üliõpilasi vajab eesti rahvas ja neid on liiga vähe selleks, et mõnda neist ohverdada». Tihedaid sidemeid sõlmiti Peterburi teiste eesti organisatsioonide, eriti Heategeva Seltsiga.

● **«SÕBRADE SALGAKESE»** asutajaliikmete järkjärgulise lahkumisega Peterburist pärast kõrgõppeasutuste lõpetamist jäi liikmeskond ajuti üsna napiks. Tegutseti Heategeva Seltsi juures, mis üliõpilaste mõjul ka eestikeelseks muutus. Seltsi järjepidevust hoidis 1890-ndate aastate algul ülal väike grupp Peterburi jäänud liikmeid, kuni 1897. aastal selle grupi pinnal organiseeriti **Peterburi Eesti Üliõpilaste Selts.** Sellesse kuulus alates 1905. ja 1906. aastast ka käremeelseid vasakpoolseid üliõpilasi, sealhulgas Jaan Anvelt, Viktor Kingissepp ja Hans Pöögelmann. 1909. aastal selts poliitiliste lahkarvamuste pinnal laguneski. Välja astusid radikaalid, kes ei olnud nõus seltsi liikmete enamuse rahvusliku ja demokraatliku meelsusega.

● **1913. AASTAL** otsustati seltsi uueks nimeks võtta **Eesti Üliõpilaste Selts «Põhjala».** Revolutsioonisündmuste ajal ja nende tagajärjel siirdus suurem osa seni Peterburis õppinud põhjalasi elama Eestisse. 1918. aasta jaanuaris loodigi **«Põhjala» Tallinna Osakond.** 1918. aasta jooksul «Põhjala» tegevus Peterburis soikus ja aasta lõpuks oli selts seal sisuliselt likvideerunud. Saksa okupatsiooni aegset Tartu saksa ülikooli boikoteeriti ja «Põhjala» pidev tegevus Eestis taastus 1920. aasta sügisel Tartus, mil selts Tartu Ülikooli juures ka registreeriti. «Põhjalasse» kuulusid Eesti Vabariigi välisdelegatsiooni juht ja hilisem välisminister Ants Piip, kujur Amandus Adamson, Tallinna esimene eestlasest linnapea Voldemar Lender, prof. Ottomar Madisson ja mitmed teised Eesti ühiskonna ja teaduselu tuntud isikud. «Põhjala»

(Järg 4. lk.)

Non scholae...

(Algus 3. lk.)

oli algul segaselts, muutus aga 1920. aastate jooksul scoses uute naisliikmete vastuvõtu piiramisega aegamööda meesseltsiks. 1924. aastal moodustus Tallinna Tehnikumi üliõpilastest «Põhjala» Tallinna koondis.

● **«PÕHJALA»** tegevust Eesti Vabariigi aastatel iseloomustas selgelt avalduv vaimne kallak. 1920. aastal formuleeriti oma tegevuse põhimõtetena iseseisvas Eestis: rahvusliku traditsiooni jätkamine Eesti riigile kasulike teovõimsate inimeste kasvatamiseks, seltsi liikmete arendamine tõelisteks kultuuriinimesteks, iga liikme individuaalse arengu soodustamine ning üliõpilaskonna solidaarsuse ja asjaliku koostöö taotlemine kõigi üliõpilasorganisatsioonide vahel. 1928. aastal annetas vilistlane Mihkel Pung seltsile lipu, mis anti pidulikult üle 1929. aasta 26. jaanuaril. 1929. aastal võeti seltsi sümbolina tarvitusele rauast ja kullast valmistatud, kahekordse kullast põhjatähega sõrmus, mille siseküljele on graveeritud «Põhjala» deviis.

● **EESTI VABARIIGI** ajal tegutses «Põhjala» mitte küll väga suure, kuid üliõpilaskonna elus kõllaltki tunnustatud positsiooni omava organisatsioonina. 1934. aasta novembris, kui «Põhjala» tähistas oma 50. aastapäeva, oli seltsil 85 tegev- ja 29 noorliiget ning 162 vilistlast. Seltsi juhtis üheksaliikmeline juhatus ja vieliikmeline sisetoimkond. Tegutsesid ka revisjonitoimkond ja kohus.

● **1940. AASTAL SULETI** «Põhjala» koos teiste üliõpilasorganisatsioonidega. Sõjast ja terrorist puutumata jäänud liikmed jätkasid siiski omavahelisi kontakte ja säilitasid seltsi traditsioonid. 1950. aastate teisel poolel, kui vangilaagreist naasid ellujäänud põhjalased, hakati taas kohtuma terrorist pääsenud kaasvõitlejatega ja seltsi vilistlaskogu tegevust taastama. Välismail tegutseb «Põhjala» Ameerika Ühendriikides, Kanadas ja Rootsis. Tartu Ülikooli praegusse professuuri kuuluvad põhjalased prof. **Kuno Kõrge** ja prof. **Jaan Riiv**. Ka hiljuti meie hulgast lahkunud prof. **Elmar Siirde** ja dots. **Heinrich Petlem** olid põhjalased.

ARNO SUSI

Uusi trükiseid

Elvi Ulst. Kapitalistlike riikide rahandus. Tartu 1989, 250 eks., 188 lk., 35 kop.

M. Kalnin, E. Leibur. Hammaste ekstraktsiooni õpetus. Teine trükk. Tartu 1989, 700 eks., 80 lk., 15 kop.

Endel Tünder. Peritoniit. Teine trükk. Tartu 1989, 500 eks., 28 lk., 5 kop.

Kalle Nigola. Kohtukorraldus NSV Liidus. Tartu 1989, 600 eks., 132 lk., 25 kop.

Leo-Peeter Kullus. Geograafia õpetamise metoodika. Tartu 1989, 300 eks., 116 lk., 20 kop.

Füüsikaosakonna komsomolisekretäri

ALBERTO KÕUTSI

mälestab ELKNÜ TRÜ komitee ja avaldab kaastunnet omastele.

Toimetaja kt.
MARGUS SANGLEPP

Aulik dotsent Lauristin!

Avalik kiri

Lugesin Teie kirjutist «Rahvusliku vaimust ja stalinismi retsidiividest» ning ei saa ütlemata jätta oma arvamust.

Kirjutate: «Et seista vastu Süsteemi survele väljastpoolt, peame vabanema Süsteemi survest meis enestes.» Mis kaunid ja kuldaväärt sõnad! Esimeseks sammuks survest vabanemise teel on mõistagi põhjalik eneseanalüüs ja oma seisukorra teadvustamine. Ja sellega Indrek Tarandi artikkel, mida nii ägedalt vaenate, ju õigupoolest tegelebki.

Vallutatud rahva viha ja raev anastajate vastu võib konkreetse inimese teadvuses võtta kõige kohutavama värvingu — ja selles pole midagi iseäralikku. Nagu selleski, et inimene ei suuna oma viha mitte telgitaguste nõõritõmbajate, vaid konkreetsete, lihast ja luust täideviijate vastu. Aianurka aetud hunt ei hakka juurdlema, kas tema ahistaja toimib oma vabal tahtel või kellegi kõrgema käsul ja korraldusel. Väide, et alistatud rahva kõigiti loomulik vaen ja viha (olgu see teadvustatud või mitte) kujutab endast mingit stalinismi retsidiivi, kuulub küll rahvarindeliku demagoogia kõrgemasse pilotaaži.

Kui ikkagi stalinismi retsidiividest rääkida, siis üheks ilmekaks näiteks on ülikooli parteiaktiivi äsjane «vana hea aja» mallide kohane kiire ja printsipiaalne hinnang paari üliõpilase paarile arvamusavaldusele ülikooli ajalehes.

Küllap olete poliitikuna aru saanud, et poliitika on suurel määral valetamise kunst. Või millist muud järeldust saab teha Teie küünilisest lausest: «Ma arvan, et Tartu Ülikooli ajaleht peab edaspidigi jääma tsensuurist ja enesetsensuurist vabaks akadeemiliseks väljaandeks...» Tuletan Teile tagasihoidlikult meelde, et alles paar kuud tagasi (novembris) üritas siinkirjutaja avaldada «TRÜ-s» kirjutisi «Riigilippteklist» ja «Kas Kristjan Jaak Peterson oli kommunistlik noor?» (neist esimese avaldamisega soostus ka toimetaja Sootak), mis aga paraku ülemtsensor P. Vihalemma poolt tagasi lükati, nõnda et autor oli sunnitud pöörduma ühe demokraatliku kuukirja poole, tirażeerides ülikoolisisese musta pesu pesemise mitte enam kolmes, vaid 53 tuhandes eksemplaris.

Ja veel. Nobeli laureaadi nimi, kelle tsiteerimine tekitas tormi veeklaasis ja sogase lainetuse umbekasvanud kogretiigis, on CZESŁAW MIŁOSZ.

Lugupidamisega
RIHO LÄÄNEMÄE
stud. phil.

21. veebr. 1989

Päästkem Eesti lipp teotusest!

Kui Eesti Vabadussõjas ei langenud kommuunavägede kätte ühtki sini-must-valget lippu, siis nüüd, 70 aastat hiljem pakub Rahvarinde juhtkond sedasama lippu kui Olovernese pead Tõõrahva Kommuuni õigusjärgsetele pärijatele — ka selline võrdlus võib pähe tulla RR deklaratsiooni «Iseseisva Eesti riigi 71. aastapäevaks» lugemisel. Millega on meil selle dokumendi näol tegemist — naiivsuse või künismiga? Kas tahetakse tõepoolest rahvusvärvidega spekuleerides võita praegusel Eesti alal asuvale riiklikule moodustisele rahvusvahelist tunnustust ja katta sini-must-valgega meie porist ja auklikku teed kommunismi, kuhu väidetakse endiselt kurssi hoidvat? Mõeldes neile, kellele sini-must-valge kuulutamine ENSV riigilipuks kõige suuremat kasu tooks, on raske uskuda, et tegu on vaid RR poolse lihtsameelsusega. Kui palju kindlust annaks valitseva totalitarismi apologeetidele teadmine, et sini-must-valge, mille all on siin- ja sealpool piiri tegutsetud Eesti iseseisvuse taastamiseks, ei ole enam võitluslipp! Poliitilised meeleavaldused rahvusvärvides muutuksid üleöö riigitruuduse manifestatsiooniks; jõudsalt juurduks poliitilis-romantiline ilmavaade, kus soovitut pakutakse tõe pähe ja hakatakse lõpuks isegi uskuma. Uus ENSV riigilipp krooniks väärikana V. Tšebrikovi koraldusel alustatud kõigi ühiskondlike jõudude konsolideerumiskampaaniat...

Kangastuvad absurdsed tulevikuvisioonid — erimeelsetel rebitakse peost priiusepüüdu sümboliseerinud kangad ja heisatakse oktoobripühade puhuks RJK hoonele; väliseestlased ENSV lipu all; siseminister rahvusvärve puudutamas... See kõsmaar tuleb katkestada! Sini-must-valge kuulutamine ENSV riigilipuks on meie silmis võrdne väegistamisega.

korp! «Ugala»

TOIMETUSELT:

Austatud autorid! Toimetusel on palve mitte võtta seda vaba tribüüni lootusega, et kõik, mis toimetusse tuuakse, saab ka ära avaldatud. Toimetus jätab endale sliski õiguse valida kaastööde seast (mida on väga palju) probleemsemad, publitsistlikumad jne. — ühesõnaga — parimad.

Eksamil

Peaaegu tõestisündinud lugu

Eksamiruumis. Laua taga istub vananev professor, kes uurib tähelepanelikult täissirgeldatud pabereid. Teisel pool lauda istub vastama valmistuv üliõpilane.

P (tõstab pilgu): *Noh, hakkame siis peale. Võib-olla te selgitaksite, mida te eksami kirjalikus osas siia lehele kirjutasite? Ise ikka saate aru, mis teil siin on?*

Ü (rõõmsalt): *Ei saa.*

P: *Kas te ehk ei tõestaks seda teoreemi. (Näitab.)*

Ü (kindlalt): *Ei tõesta.*

P: *Definitsioonist olete midagi kuulnud? Teate ju?*

Ü: *Ei ole kuulnud. Ei tea.*

P: *Äkki te näitaksite, kust see võrdus järeldub?*

Ü (trotsivalt): *Ei näita.*

P: *Vahest te põhjendaksite seda väidet?*

Ü (kindlalt): *Ei põhjenda.*

P: *Võib-olla olete teist punkti põhjalikumalt õppinud?*

Ü: *Üldse ei ole õppinud. Ei oska kah.*

P (hoolitsevalt): *Aga ehk olete hoopis üle õppinud?*

Ü: *Olen jah. Ma olen ju üliõpilane.*

P (rangelt): *Noh, kõik on selge. Andke mulle oma õpinguraamat.*

Ü (otsib ruttu välja, annab ära): *Palun, võtke.*

P (omaette): *Nii, eksameid te pole varem teinud. (Üllatunult.) Aga kuulge, tänase eksami arvestus on teil ju tehtud. Olete teadlik?*

Ü: *Olen küll.*

P: *Ega te ei tea, milline idioot teile selliste teadmiste eest arvestuse andis?*

Ü: *Tean küll. Teie ise.*

P (äärmise üllatusega): *Mina??? Näeh, on jah minu allkiri. (Habemesse.) Kogemusi mul vist ikka veel napib. (Tudengile.) Vabandage, mis hinnetega te sisse saite?*

Ü: *Kaheksa ja üheksaga.*

P: *Täna teie teadmised kahjuks nii kõrged ei olnud, kuid nelja pean ma teile teie varasemaid saavutusi arvestades siiski panema. Või soovite rohkem?*

Ü: *Ei, aitäh. Aitab küll.*

P: *Jah, palun. Kutsuge nüüd järgmine sisse.*

Ü (lahkub, kuid tuleb ukse juurest tagasi): *Vabandage, kas te ei ütleks, mis eksam see oli?*

P: *Ei ütle. Lugege ise.*

Ü: *Aga... aga ma ei oska ju.*

Lugu Newtonist

Kord, kui Newton noores eas oma aias õunapuu all istus, kukkus talle õun pähe.

«Huvitav, mispärast see õun mulle pähe kukkus?» arutas Newton muhku triikides. «Nähtavasti oli üleküpsenud ja vars ei pidanud enam vastu. Ilus kollane teine küll! On see nüüd kuldrenett või antonovka? Imelik, et ma sedagi ei tea. Lihtsalt häbiasi, kui vähe olen omaenese aiale tähelepanu osutanud,» mõtles Newton edasi ja otsustas kindlalt minna Cambridge'i bioloogiat õppima.

Jääb veel öelda, et tulevikus saigi temast kuulus botaanik. Eriti palju suurepäraseid tulemusi saavutas ta uute õunasortide aretamisel. «Vanad arved,» naersid kolleegid, kes seda õunalugu teadsid.

«Aga see Newton, kes avastas gravitatsiooni- ja mehhaanikaseadused?» küsite teie. See oli hoopis üks teine Newton. Sellele olla teilis pähe kukkunud.

ERKKI KÕLU

ESMATRÜKK

MARGUS SANGLEPA joonistus

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1001. Tiraaž 3000 eks. MB—01362

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета г. Тарту, Эстонской ССР.

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 8 (1555) | Reede, 10. märts 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

TÜ nõukogus

reedel, 3. märtsil

- VALIMISED
- TÜ AUDOKTORI STATUUT, 7 AUDOKTORIT
- ÜLIKOOL HAKKAB ANDMA ISE KUTSEID
- KUIDAS ARENDADA RAHVUSTEADUSTE ÕPETAMIST
- UUED ÜLIÕPILASSELTSID
- ÕPPETÖÖ
- IKKA SÕJALINE ÕPETUS

Koosolek algas leinaseisakuga. Kaks päeva tagasi olime teada saanud professor Uno Palmi surmast. Mälestasime meest, kes oli aastaid olnud ka õppeprorektor, osalenud paljudel nõukogu koosolekutel, mõnigi kord ise neid juhtinud.

● **VALIMISI.** Kutsetaotlusi seekord ei olnud. Katedrijuhataja kohale kandideeris dots. **Indrek Koolmeister.** Hääletati tema riigi- ja haldusõiguse kateedri juhataja kohale valimise poolt.

● **Valiti ka 7 audoktorit.** Ülikooli uue põhimääruse järgi saab ülikool ise omistada audoktori nimetusi. Viimati tehti seda 1982. aastal. Tartu Riikliku Ülikooli ajaloos oli see harv sündmus. Nüüd kinnitati audoktori statuut ning uusi TÜ audoktoreid on oodata sagedamini. Arvestades tänavust emakeelse ülikooli 70. tähtpäeva, tehti juubeliürituste toimkonna ja dekaanide nõupidamise otsuse alusel nõukogule ettepanek valida 14 kandidaadi seast need 7, kes on sõjajärgsetel aastatel edendanud meie rahvusteadusi mitmel pool maailmas, kellel on olnud meie ülikooliga eriti tihedad sidemed jne. Kahtlemata on väga raske teha valikut paljude autoriteetide seast, kuid sel korral otsustati siis nii: õigusteaduskonna vilistlane kirjanik **Jaan Kross**, NSV Liidu Meditsiiniteaduste Akadeemia akadeemik, üleliidulise kirurgiakeskuse direktor **Boriss Petrovski**, Colorado ülikooli astrofüüsik prof. **Jüri Toomre**, Ohio ülikooli keeleteadlane prof. **Ilse Lehiste**, Soome Akadeemia liige, Turu ülikooli kantsler akadeemik **Olavi Johannes Granö**, Toronto ülikooli psühholoogiaprofessor **Endel Tulving** ja Stockholmi ülikooli Balti uurimiskeskuse juhataja prof. **Aleksander Loit**. Neid esitanud teaduskondadelt kaasnes väike tutvustus. Ajalehes püüame seda teha edaspidi.

Kui see päevakorrapunkt dots. Toivo Kuldsepa poolt ette kantuna lõpule sai, lahkus nõukogu saalist Islandi TV välisuudiste toimetaja, kes seda koosolekut ka filmis (lisaks intervjuu Jüri Kärneriga, Marja Lauristiniga).

● **Rektor prof. Jüri Kärner tegi siinkohal rahvale teatavaks ka ühe eriti meeldiva uudise: saabus NSV Liidu Hariduskomitee otsus, mille järgi 23 kõrgkooli võivad peatselt ise hakata dotsendi ja professori kutseid omistama neile, kellel on teaduslik kraad juba olemas. Nende 23 kõrgkooli hulgas on ka TÜ.** Juhend on veel väljatöötamisel.

● **RAHVUSTEADUSTE ÕPETAMISE PERSPEKTIIVIDE** küsimuse oli ette valmistanud vastav komisjon. Ette kandsid selle **ajalooteaduskonna dekaan dots. Allan Liim ja filoloogiateaduskonna dekaan prof. Harald Peep.** Rahvusteadused on eeskätt humanitaarteadused, mille uurimisobjektiks on Eesti ja eestlased. Tartu Ülikooli kui maailma ainsa eesti rahvusliku ülikooli üks tähtsamaid ülesandeid ongi tihedas seoses õpetada ja uurida rahvusteadusi. Kuigi emakeelse ülikooli 70 tegevusaasta jooksul on seda tehtud, on olnud ja on veel palju probleeme. Sõjajärgsetel aastatel likvideeriti Eesti ajaloo, arheoloogia, etnograafia jt. kateedrid. Mitmed instituudid viidi Tartust pealinna. Teaduste Akadeemiale on tehtud koguni ettepanek Keele ja Kirjanduse Instituut tagasi Tartusse tuua. J. Kahki allakirjutatud vastus annab selleks lootust. Ailpool, otsuses soovitatud struktuurimuudatusteks on ettevalmistused alanud. Kuid **H. Peep** tõi välja veel mitu probleemi:

✻ individuaalplaane ei saa praegu anda kuigi palju, sest pole tellijaid, pole kuhugi tööle suunata;

✻ emakeel peaks olema igas teaduskonnas sisseastujaile profileeriv aine (10-pallise hindamise järgi).

Prof. Huno Rätsep tuli välja paari huvitava ettepanekuga: taastada *õppetooli* ja *lektori* mõiste. Dotsendi või professori kohale saab ainult kandideerides asuda, kuid mõne kitsama eriala õpetamiseks võiks olla õppetool (kui ei saa avada sellist kateedrit). Soomes on juba välja kuulutatud konkurss Tartu Ülikooli soome keele lektori kohale. Meil võiks olla veel mitme keele, näiteks läti, leedu jt. keelte lektorid, kellest kujuneksid ühe või teise kultuuri otsesed vahendajad siin Eestis. Niisamuti tuleks saata eesti keele lektorid teistesse riikidesse. **Prof. Helmut Piirimäe** lisas siia veel vajaduse õpetada skandinaavia ja indo-euroopa filoloogiat.

Halduseprorektor Vello Peedimaa tuletas meelde, et Tartus loodud teaduspargi nõukogus ei ole praegu veel ühtki ülikooli humanitaarteaduste esindajat. Pika arutelu lõpul avaldas rektor komisjoni tööle tunnustust: projekt on koostatud perspektiivitundega.

Lühidalt mõned punktid otsusest:

● moodustada 1. aprillist Eesti ajaloo kateeder ja praktilise eesti keele kateeder;

● nimetada NSV Liidu ajaloo kateeder NSV Liidu rahvaste ajaloo kateedriks;

● luua hiljemalt 1990. aastal arheoloogialabor;

● luua 1990. aastatel folkloristika labor (õpetatakse ka rahvamuusikat ja rahvausundit) ning Rahvusteaduste Instituut;

● rahvusteaduste uurimistaseme parandamiseks on obligatoorne kogu maailmas ilmunud ja ilmuva Estonica (eesti autorid, Eesti kohta, eestikeelne kirjandus) piiranguteta komplekteerimine ülikooli raamatukogule ning vastava analüütilise ja retrospektiivse andmebaasi korrastamine kaasaja tasemel;

● saata üliõpilasi õppima ka välismaa kõrgkoolidesse (arheoloogia, etnograafia, fennougristika jm.);

● organiseerida fakultatiivkursusi ajalooüliõpilastele folkloristikast, Eesti ajakirjanduse ajaloost ning kultuuriloost, filoloogia- ja ajakirjandusüliõpilastele Eesti ajaloost, etnograafiast ja kunstiajaloost;

(Järg 2. lk.)

Ring ümber liidri

✻

✻

Esmaspäeva õhtul kohtus ülikooli klubis akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide esindajatega vanaema, kateedrijuhataja ja saadikukandidaat Marju Lauristin. Pärast Jüri Luige (EÜS) ja Tiit Pruuli (EÜS) sissejuhatavaid sõnavõtte esitas poliitikule tudengite koostatud küsimusi Sulev Kannike. Vaatamata poolte erinevatele seisukohtadele tuliseks vaidluseks ja teineteise materdamiseks siiski ei läinud. Piirduti viisakalt rahuliku diskussiooniga.

* * *

Anname siinkohal ülevaate mõnest iseloomulikumast küsimusest ja vastusest.

● **«Milline on teie hinnang Muinsuskaitse Seltsi ettepanekule luua Eesti kodanike komitee ja kutsuda kokku Eesti kongress?»**

«Minu suhtumine sellesse üleskutsesse on olnud algusest peale väga kahtlev. Kahtlusi on tekitanud selle motiivid ja õigeaegsus. Kas üleskutsel ei ole juures mitte poliitilise võidujooksu maiku? Võidujooksu selle eest, kes on kõige õigem eestlane.»

● **«Mida arvate lipu heiskamisest Pika Hermanni torni?»**

«Ettepanekut sini-must-valge heiskamiseks riigilipuna pean siiani poliitiliseks veaks, kuid selle taga ei olnud halba kavatsust põlistada okupatsiooni. Pigem oli selle taga meie filoloogide Mati Hindi, Heinz Valgu, Lembit Koigi jt. siiras, emotsionaalne seisukoht, et nii see peab olema. Järgnesid muidugi eitavad avaldused. Reageeris ka Tartu RR-i kesktoimkond, kes eitas riigi- ja pooldas rahvuslipu versiooni.»

● **«Olete Te kuulnud terminit «Inimnäoline sotsialism? Kuidas seletate seda mõistet?»**

«Termin sündis 1967. aastal Tšehhoslovakkias. Siis oli ta laialt käibel, kuigi liidu allikates kasutati teda vaid mõnitavas toonis. Selle sisu on konkreetne. Tegemist oli liikumisega, mis vastandas Tšehhoslovakkia ühiskonda sotsialistliku ideaaliga.»

● **«Kas stagnatsiooniperioodil on olnud hetki, mil olete reaalselt kaalunud parteist väljaastumist?»**

«On ikka.»

● **«Teie suurim pettumus viimase aasta jooksul?»**

«See, mis juhtus novembris Leedus.»

Vahendas
MARGUS SANGLEPP

Tartu Ülikooli audoktori valimise kord

1. Tartu Ülikooli audoktori nimetus omistatakse teenekate ja edumeelsete teadlaste, ühiskonna-, poliitika- ja kultuuritegelaste tunnustamiseks, Tartu Ülikooli teadus- ja kultuurisidemete süvendamiseks maailma teiste teaduskeskustega ning Tartu Ülikooli ja siin tehtava teaduse autoriteedi tõstmiseks maailma ja Nõukogude Liidu teadus- ja kultuuriüldsuse seas.

2. TÜ omistab audoktori nimetuse tavaliselt ülikooli ajaloo tähtpäevadel.

3. TÜ audoktori kandidaatide esitamise õigus on teaduskondade ja teiste allüksuste nõukogudel ning ülikooli nõukogu liikmetel. Kandidaatide esitamise ettepanekud peavad laekuma ülikooli nõukogu teadussekretärile vähemalt 15 päeva enne ülikooli nõukogu koosolekut, mille päevakorras on audoktorite valimine.

4. TÜ audoktorid valitakse ülikooli nõukogu koosolekul. Koos koosoleku kutsega saadab nõukogu teadussekretär nõukogu liikmetele audoktori kandidaatide nimekirja, kus on ära näidatud iga kandidaadi töökoht ja ettepaneku tegija.

Nõukogu koosolekul toimub audoktori kandidaatide läbiarutamine nende esitamise järjekorras ettepanekute tegijate lühiesildiste alusel. Kandidaadi kandmine TÜ audoktori valimise nimekirja otsustatakse lahtisel hääletamisel kohalviibivate nõukogu liikmete lihthäälteenamusega.

Peale valimisnimekirja koostamist otsustab nõukogu lahtisel hääletamisel lihthäälteenamusega, mitmele isikule audoktori nimetus omistatakse. Vajaduse korral otsustatakse audoktorite koosseis (teadusharude, riikide jne. kaupa).

Audoktorite valimine toimub salajasel hääletamisel analoogiliselt ametikohale valimisega.

5. TÜ audoktorile antakse ülikooli nõukogu pidulikul laiendatud koosolekul audoktori diplom ja medal.

6. TÜ audoktorite valimisest teatatakse massiteabe kaudu; valimisega seotud materjale hoitakse ülikooli ajaloo muuseumis.

7. TÜ audoktoril on õigus saada tasuta üks seeria ülikooli toimetisi (audoktori valikul) ning ülikooli ajakirja.

Ma olen sõjanduse kateedri ärakaotamise vastu

Võtsin osa eelmisel reedel TRÜ sõjanduse kateedri ees toimunud piketist. Kui siis ümberringi skandeeriti kolm korda «Jaa!» sõjanduse kateedri sulgemise toetuseks, olin ma vait. Ma ei soovi, et suletaks sõjanduse kateeder. Ma näen **n e l j a** vastuväidet.

✻ **Esiteks.** Kui riigis säilib üldine sõjaväekohustus, ei ole otstarbekas saata mehi sõdurina kroonusse enne või pärast kõrgkooli. Ei saa ju loota sellele, et kõik kõrgharidusega sõjaväekohuslased saavad bronni lasterohkuse või tervisehäirete tõttu.

✻ **Teiseks.** Kui moodustatakse rahvuslikud või rahvuslik-ringkondlikud sõjaväekoondised, siis vajavad need rahvuslikku ohvitserikaadrit. Olen kindel, et paljud kõrgharidusega eesti reservohvitserid astuksid tegevteenistusse, kui see oleks vajalik eesti rahvuslike sõjaväeosade moodustamiseks ja kui see toob kaasa korraliku rahalise sissetuleku.

✻ **Kolmandaks.** Arvan, et sõjalis-sportlik lisaharidus i s e e n e s e s t ei ole kuidagi vastuolus (kõrg-)hariduse humaanse olemusega. Vastuolu tekib siis, kui sõjaline criõpetus on imperialistlik-militaristliku doktriini teenistuses. Tapmist ja vihkamist ei tohiks ülikool õpetada, aga kaitsmist küll, sealhulgas enesekaitset eriti.

(Järg 2. lk.)

TÜ nõukogus

(Algus 1. lk.)

● kõigil teaduskondadel kaaluda Eesti ajaloo, eesti keele ja praktilise stilistika fakultatiivkursuse õpetamist;

● rektoraadil, ajaloo- ja filoloogiateaduskonnal leida võimalusi 1990. aastatel järkjärguliseks üleminekuks ainesüsteemile;

● Hariduskomiteel, Kultuurikomiteel, Teaduste Akadeemial jt. ametkondadel välja selgitada rahvusteadustes ettevalmistatute vajadus aastani 2005;

● võtta lähematel aastatel I kursusele ajaloo erialal 50 statsionaarset ja 30 kaugüliõpilast, eesti filoloogiasse 45 ja 30 ning praktilise eesti keele erialale 25 statsionaarset üliõpilast;

● suurendada järgmisel õppeaastal ajaloo-osakonna õppejõudude arvu 3 ja filoloogiateaduskonnas 5 koha võrra;

● suurendada rahvusteaduste alal vastuvõttu aspirantuuri, doktorantuuri, õppejõudude ja teadurite stažeerimisvõimalusi välismaal, kutsuda külalislektoreid;

● taotleda, et väitekirju rahvusteaduste alalt saaks teadusliku kraadi kinnitamiseks esitada eesti keeles;

● Lossi tänava õppehoone valmimisel anda seal ruumid eelisjärjekorras ajaloo- ja filoloogiateaduskonnale;

● toetada taotlusi KKI tagasitoomiseks Tartusse; Ajaloo Instituudi etnograafia sektori ja feodalismiperioodi ajaloo sektori tagasitoomist Tartusse; samuti toetada ÕES-i taotlust oma raamatukogu tagasitoomiseks ning selle paigutamist Ajaloo Muuseumi Morgensterni hoidlasse;

● toetada ÕES-i aastaraamatu väljaandmise taastamist;

● muuta ajaloolaste almanahh «Kleio» pidevalt ilmuvaks väljaandeks;

● pöörduda vabariigi valitsuse poole märgukirjaga, milles paluda tunnistada TÜ raamatukogu kui rahvusteaduste õpetamiseks ja arendamiseks vajalikku infokeskust — ülikooli järjepidevalt genereeritava rahvusteadustealase teabe kogujat ja ainuvaldajat;

● taotleda valitsuselt täiendavate materiaalsete vahendite eraldamist (raamatuosturaha, tehnilised vahendid, palgafond), olemasolevate rahvusteaduste alast andmebaasi edasi arendada kaasaegsel tehnilisel tasemel ning avada see rahvusvahelises ulatuses.

* * *

● **Kinnitati korporatsioonid «Indla», «Sakala», «Fraternitas Liviensis» ning Leedu üliõpilaste Selts «Vytis».**

● **Eelmise semestri õppetöö tulemused võttis kokku õppeprorektor prof. Heino Siigur.** Sel teemal peagi lähemalt.

● **Rektor prof. J. Kärner ja sõjanduse kateedri ülem V. Nossov informeerisid sõjalise õpetuse seisust.** Suurem osa üliõpilasi ühines üleliidulise streigiga. Rektoraat ja dekaanid on arutanud ka kateedri sulgemist, sel juhul tuleks minna pärast lõpetamist aastaks teenima. Kas on õige otsustada praegu nende eest? Osa dekaane on olnud sulgemise poolt, osa vastu. Rektor soovitas probleem igakülgselt läbi kaaluda. Võib-olla likvideeritakse kateeder meist hoopiski sõltumata, igatahes seesugune aktsioon on praegu Liidus käimas.

VARJE SOOTAK

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu hea töö eest ning õnnitluse 50. sünnipäeva puhul juhtiv teadur REET PRIIMAN ning 60. sünnipäeva puhul dots. ELMAR REIMERS ja vanemõpetaja ENNO HANSSON.

Kauaaegse hea töö eest avaldati tänu teadur VAIKE VANAMBILE.

Professor UNO PALM

Tartu Ülikooli keemikute peret on tabanud raske kaotus. 1. märtsil lahkus jäädavalt elektrokeemia laboratooriumi peateadur, Eesti NSV teeneline teadlane, keemiateaduste doktor professor Uno Palm.

Uno Palm sündis 5. detsembril 1933 Paldiski lähistel Laoküla. Oma kooliteed alustas ta Nissi algkoolis. Tema edasine koolitee kulges Tallinna 2. Keskkooli ja seejärel Tartu Riikliku Ülikooli keemiaosakonda, mille ta lõpetas kiitusega 1957. Tartu Ülikoolile jäi Uno Palm truuks surmani. Tema ametinimetuste ja tiitlite loetelu on pikk: alates 1963 õppejõud anorgaanilise keemia kateedris, 1964 kaitses kandidaadiväitekirja, 1967 omistati dotsendi kutse, 1962—1972 füüsika-keemiateaduskonna prodekaan, 1974 kaitses doktoriväitekirja, 1976—1986 TRÜ õppeprorektor, alates 1977-ndast professor ja Eesti NSV teeneline teadlane.

Keemiaosakonna lõpetanute mälestustesse jääb Uno Palm füüsikalise keemia loengukursuste lektorina. Ta on paljude keemiaõpikute autor.

Uno Palmi põhiline teaduslik töö kuulub elektrokeemia valdkonda. Aktiivselt tegutses ta ka teadusajalooga. Temalt on ilmunud rohkem kui 350 teaduslikku artiklit. 1985 sai ta autorite kollektiivi liikmena Eesti NSV riikliku preemia. Vähem väljapaistev ei olnud Uno Palmi tegevus teadusorganisaatorina. Ta oli paljude üleliiduliste teaduslike sümpoosiumide algataja ja organiseerija, kuulus NSVL TA Elektrokeemia Nõukogusse ja Rahvusvahelisse Elektrokeemia Ühingusse, oli keemiaajaloo uurimise Eesti sektsiooni esimees.

Viljaka erialase töö kõrval jätkus Uno Palmil aega ka ühiskondlikuks tegevuseks. Ta kuulus sõprusühingu NSVL—SDV vabariiklikku presiidiumi ja üleliidulisse juhatusse, oli ühingu NSVL—Suurbritannia viitsepresident. Uno Palm oli Tartu Linna Rahvasaadikute Nõukogu kahe koosseisu liige.

Professor Uno Palm jääb meie mälestustesse ülikooli veendunud patrioodina, silmapaistva teadlase ja õppejõuna. Tema arvukad teaduslikud tööd köidavad veel kaua paljude maade elektrokeemikute tähelepanu.

Keemiaosakonna nimel
ANTS ALUMAA

Ma olen...

(Algus 1. lk.)

✲ **Neljandaks.** Ehkki me sellele ei mõtle ja mõtelda ei taha, võib meie eluajal puhkeda sõda, millest me peame osa võtma. Ei ole tähtis, mis laadi sõda ja mis riikide vahel see võiks olla. Meie rahva kaotused võivad olla väga suured, kui me kaldume alahindama sõjalisi algoskusi, eriti kui meie haritlased on reameesteks. Võib-olla on meil siis üldse vähe lootusi, kuid me ei tohi jätta tegemata seda, mis on meie võimuses. Ehkki me elame rahuajal, on meie humaanseimaks kohuseks olla halvimaks valmis. Meie varjendid peavad olema korras, meil peab olema tagavaraks piisavalt toiduaineid, kaitsevahendeid, medikamente, meditsiini- ja tehniliste teenistuste varuvõimsusi. Ja meil peab olema mehi, kes selles olukorras oskaksid meid eesti keeles juhtida, nii nagu ka naisi, kes oskaksid abistada meie haavatuid.

Siinkohal arvan, et **kõrgharidusega meditsiiniõdede väljaõpe** peaks olema vabatahtlik ja kõrgetasemeline, sisaldades ka üldise tervisõpetuse praktilisi aluseid, sissejuhatust pediaatriasse jne. Kursuste lõpetajad peaksid saama õiguse töötada soovi korral ka rahuajal haiglates ja hooldusasutustes meditsiiniõena. Kui sõjanduse kateeder ei suuda seda ülesannet täita, võiks selle anda tervenisti arstiteaduskonnale, kellele tuleks siis strateegiliseks otstarbeks kiiresti ehitada Kaitseministeeriumi eelarvest uus baaskliinik ja õppekorpus vastavate kateedrite jaoks.

Praegune sõjanduse kateeder meie vajadusi kindlasti ei rahulda. Teen **neli ettepanekut:**

✲ **Esiteks.** Muuta ohvitseriõpe ülikoolis vabatahtlikuks. Kes soovib sellest loobuda, võib valida ajateenistuse sõdurina või tööteenistuses, kui selline luuakse, või soovi korral õppida ülikoolis ohvitseriks ka pärast ajateenistust. Kursante võiks isegi stimuleerida väikse stipilisaga.

✲ **Teiseks.** Tudengitest kursantide hulga arvatava vähenemise tõttu ühendada TRÜ ja EPA sõjanduse kateedrid.

✲ **Kolmandaks.** Ülikooli nõukogu osavõtul reformida õppetöö selles kateedris, ratsionaliseerides ja ajakohastades õppekavu ning töövorme. Lisada sportlikke elemente, muuhulgas laskesport, enesekaitsetehnika ja vastupidavustreening.

✲ **Neljandaks.** Kui neid ettepanekuid ei ole võimalik teostada, siis sulgeda TRÜ sõjanduse kateeder ja luua võimalus pärast ülikooli ajateenistust asendava ohvitserihariduse omandamiseks eri kursustel.

Avalik diskussioon ja piketiliikumine sõjanduse asjus on täiesti loomulik, nagu ka iga muu vaba mõtteavaldus. Loomulik on ka see, mida ütles kateedri ülem polkovnik V. Nossov kateedri trepil, takistades ukse sümboolset kinninaelutamist piketeerijate poolt. Polkovnik ütles: «Me elame reaalses maailmas, mitte soovide maailmas, ja peame käituma sellele vastavalt.» Unustamata ka oma soove, muidugi mõista. Unustamata seda, et «maailma tuleb muuta», nagu õpetas Karl Marx. Kuid kas me teame täpselt, m i l l i s e k s võib maailm ühtäkki muutuda?

Ülikooli võib teha relvavabaks, kuid relvavabaks ei saa sellest ju veel meie maailm. Üldse, arvan ma, ei muutu maailm relvavabaks enne, kui ta muutub inimesevabaks. Kuni on maailmas relvi, peame olema valmis halvimaks, ka parimat taotledes.

TÕNU PEETS,
arstiteaduskonna
üliõpilane

Aitäh lavastuse loojatele

Kas on võimalik tänada hinge puudutanud elamuse eest? Kohmakad, suutmatud sõnad — mida nad avavad? Aga ka vaikida pole ausam. Liiga haruldane on osasaamise õnn, et seda kiivalt enesesse sulgeda.

Õli 26. jaanuar 1989, «Vanemuise» kontserdisaalis Jaan Toominga lavastuses **T. S. Elioti «Mõrv katedraalis».** *Esimene vaatus möödus etendusse sissepääsemises või üsna tavapärases lavale vaatamises. Mõjuvaim oli Canterbury naiste kooriks ühinenud häälte maagia, kõne rütmide sugestiivsus. Üheteistkümne näitlejanna sisseelamine oma sõnadesse, seeläbi mõtetesse, tunnetesse; koori hingestatud ilme ja sundimatu graatsia poosides — see kroonis kogu lavastuse väärikat traagikat.*

Teine vaatus algab peapiiskop Thomas Becketi jõulujutlusega, mil kuulavast teatrisaalist saab pühakoda. Kui mõelda näitlejatööle, on see ilmselt raskeim stseen Andres Dvinjaninovile. Aga õnnelikumat ja vastutuslikumat algust näitlejasaatusele kujutleda ei oska, sest Jaan Toominga lavastus(ed) püstitavad igale osalejale loomingulise ülesande. Looming, loomine, looja — need sõnad pole pillata, meie tänase teatri argipäevas saavad nad tõsi- ja püsitähenduse haruharva.

Just jutlusest, sisenduslikust häälest koos hingejõuga sündis uus, kõrgem lumm, mis enam lahti ei lasknud. See kasvas naiste koori intensiivse meeleheitega, kulmineerus orelihelide (Urmas Taniloo) voos, kui mõõgad tardusid õhus peapiiskopi kohal... Järgnenud vahedalt võõrituslik, säravalt esitatud kaitsekõnede kvartett ei viinud südamest ängi, ei toonud päriselt tagasi. Lavastuse lõpp tõusis kirgastusse, õnnistades isegi meie «jumalata maailma». Igaüks iseendas ja kõik üheskoos jäime silmitsi ristist helenduva valgusega. Igavik voogamas läbi me ajaliku olemise — sellest see heitumine, valuvõpatus südames, sellest ka lennuvõime, vabanemisrõõm.

Lavastuse trupp kummardab. Kuidas tahaks teid kõiki tänada, aga käed vaevu sõandavad plaksutada. Peapiiskop Thomas Becket tõstab käed, et kogudust õnnistada... ja samas näitleja Andres Dvinjaninov naeratab hämmeldunult või vabandavalt, žest katkeb. Näitemäng on lõppenud — kui see oli näitemäng. Minu jaoks küll midagi enamat.

* * *

See siin on üksnes isiklik tänuavaldus, mis ei oska ega püüa hõlmata näidendi ja lavastuse sügavusi. Neid tahaks üha edasi avastada. Lugejatele on see hoiatus ja üleskutse: 1. veebruaril, alles kolmandal etendusel, oli saal pooltühi. Ärge mööduge hoolimatult Kunstist, olgem osasaajad, kui selleks kord tõeline võimalus avanenud!

PILLE-RIIN PURJE

VABANDUS

Käesolevaga teatan, et sõjanduse kateedri taotlus komsomolikomiteele üliõpilaste rahaliseks premeerimiseks on jäetud rahuldamata komitee 21. veebruari otsuse põhjal. Sellega seoses palun kõrvale simusest huvitatud üliõpilastelt vabandust, et minu otsese süü tõttu sellest õigel ajal ei teatatud.

ALAR PANDIS,
komsomolikomitee sekretär

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on **kolmapäeval, 15. märtsil kl. 18.15** TÜ nõukogu saalis. Kavas on dots. **Märt Tänava** ettekanne «Mükeene kultuur».

TÖÖKOLLEKTIIVI KONVERENTS

on otsustatud lõpule viia **teisipäeval, 14. märtsil kl. 15 aulas** (sotsiaalse arengu fond 1989).

Palume suhtuda oma delegaadikohusesse tõsiselt ja konverentsisse osa võtta.

Administratsioon
Ametiühing

POOLFÜÜSIKUTE FÜÜSIKAPÄEV

toimub kolmapäeval, 15. märtsil. Kl. 9 on füüsikahoones hommikusöök õnnitlejatele ja kl. 16 raamatukogu konverentsisaalis aktus.

Füüsika III k.

AUTOKURSUSTE

kohta ülikooli **töötajaile** saab info **neljapäeval,** 16. märtsil kl. 17 Tiigi 78—236.

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 11. märtsil kl. 21 Margus Turu ja Mart Pordi videoshow.

Pühapäeval, 12. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Oo, kaunis pühapäev!» (Harold Loydi koomiksid).

Üliõpilaspilet kaasa!

OSTKE «KOGUJAT»!

«Koguja» on Kunstiinstituudi ajaleht, mille esimest numbrit saab veel osta ülikoolilehe toimetusest. «Koguja» maksab 20 kop.

SELGITUSEKS

Mitmete lugejate seas on tekitanud hämmingut eelmises numbris avaldatud Riho Laanemäe ning korp. «Ugala» artiklid, veel enam aga toimetuse järellaused. Tõepoolest, nende lausete sisu võib mõista ka nii, et toimetus avaldab ainult parimaid lugusid ning et need kaks seda olidki. Öelda tahtsime ja tahame nüüdki, et e d a s i p i d i püüame teha siiski rangemat valikut ning avaldada tõepoolest vaid tuumakamaid kaastöid. See ei välista muidugi ilmutamast artikleid, mis sobiksid rubriiki «Vaba tribüün».

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1092. Tiraaž 3000 eks. MB-01373

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 9 (1556) | Reede, 17. märts 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Rektori käskkiri

Rahvusvahelise naistepäeva puhul pälvisid laitmatu töö ja laialdase ühiskondliku tegevuse eest tänu

ajalooteaduskonnast Juta Kull, Mare Kulu ja Vaike Kohava;

arstiteaduskonnast Tiiu Vihalemm, Salme Sibul, Aino Paves, Regina Kaskmets, Endla Anni, Eevi Silm ja Selma Teesalu;

bioloogia-geograafiateaduskonnast Maie Toom, Tiina Alamäe ja Asta Oraspõld;

filoloogiateaduskonnast Marju Lauristin, Helle Vissak, Irina Külmoja, Rutt Veskimeister, Ellen Uuspõld ja Galina Grozdova;

füüsika-keemiateaduskonnast Mai Luuk, Ellen Pedak, Tamara Galuško, Inga Leiman ja Ülle Ninaste;

kehakultuuriteaduskonnast Tamara Smirnova, Reet Linkberg, Hille-Kai Lait ja Merike Kiiver;

majandusteaduskonnast Elvi Ulst, Tiiu Männik ja Anu Birk;

matemaatikateaduskonnast Annela Rämmer, Ivi Vainikko ja Kersti Kolk;

õigusteaduskonnast Anne Kodasma ja Lii Hallikvee;

ühiskonnateaduste kateedritest Inda Rajasalu ja Urve Orav;

teadusallüksustest Urve Rohtmets, Helgi Laanes, Maie Austa, Ülle Must, Raissa Kazarekskaja, Helju Tapper, Riina Lätt, Kersti Bergmann, Valve Loolaid, Maret Vija, Reet Priiman, Kaie Ritslaid, Hilja Illak, Ene Retpap, Eili Roost, Aita Tavit, Nelli Kivi, Elga Tamm ja Endla Oja;

administratiivosakondadest Eve Fink, Mare Kiisk, Riina Karu, Vivi Zipp, Juta Pallav, Ive Toom, Maire Vindi, Tiiu Korpunovskaja, Helve Kardma, Frida Mikk, Lea Lillemaa, Leili Soo, Mari Orav, Aime Kärgets, Valve Merilaid, Elviira Babaitšuk, Kiira Talja, Kairi Teetsov, Evi Kukk, Nelli Kim, Oie Avameri, Tiiu Reismann, Maimu Mihhailova, Olga Sõukand, Ursula Sõber, Eevi Silm ja Leida Hussar.

RAHVARINDE VOLINIKUD!

Kolmapäeval, 22. märtsil kl. 16 toimub peahoone aud. 234 ülikooli RR tugirühmade volinike (ja nende asemike) koosolek seoses ülikooli Rahvarindeühenduse asutamisega.

Oodatakse ettepanekuid, keda valida eestseisusesse.

NB! 2. leheküljel teadusosakonna ettepanekud RRÜ programmi projekti kohta.

TÜ töökollektiivi

KONVERENTSI OTSUS

«KONSOLIDEERUMISE VÕIMALUSTEST EESTIMAAL»

VASTU VÕETUD ÜHEHÄÄLSELT 14. MÄRTSIL

TÜ töökollektiiv, mõistes hukka interliikumise praeguse tegevuse, mis on suunatud perestroika peatamisele ja rahvustevahelise vaenu õhutamisele Eestis,

otsustab:

1. **Interliikumise asutamiskongressil esitatud seisukohad välistavad konsolideerumise meie vabariigis.**
2. **Konsolideerumine on võimalik vaid lähtudes EKP ja vabariigi valitsuse tegevusprogrammist suveräänse ja isemajandava Eesti suunas.**
3. **ENSV Prokuratuuril kaaluda küsimust nende isikute vastutuselevõtuks ENSV KrK § 72 järgi, kes interliikumise kongressi kõnetoolist õhutasid rahvustevahelist vaenu.**

Käesolev otsus saata NLKP Keskkomiteele, EKP Keskkomiteele, ENSV Prokuratuurile ja avaldamiseks ajalehtedele «Rahva Hääl», «Sovetskaja Estonia», «Pravda», «Edasi», «TRÜ».

Mõelgem veel kord sõjandusest

Olukord sõjanduse ümber on taas kriitiline. Oli boikotinädal, jätkub õppetöölt puudumine. Peame püüdma läbi mõelda, kuhu oleme jõudnud ning mis saab edasi.

Rektoraati on süüdistatud, nagu polcks üliõpilaste nõudmisi edastatud. Tegelikult on need edasi antud nii Eesti NSV Hariduskomiteele (ja sealt omakorda edasi saadetud) kui ka Balti sõjaväeringkonna juhtkonnale ja Kaitseministeeriumile. Kõneldud on NLKP Keskkomitee vastutavate töötajatega. On kontaktid teiste kõrgkoolidega.

* * *

● ON SELLEL TULEMUSI?

Kõrgkooli sõjaline õpetus on osa kogu armee reservide ettevalmistusest. Viimases alanud nihked, mida meiegi taotlused kiirendavad, on toonud meile uue olukorra. **Alates käesolevast aastast ei kutsuta enam üliõpilasi teenistusse relvajõududesse neist kõrgkoolidest, kus on sõjalise õpetuse kateeder.** Seega TRÜ meesüliõpilastel, kes ei ole relvajõududes teeninud, edaspidi seda teha ei tuleks, vaid nad saaksid reservohvitseri väljaõppe kõrgkoolis. Sellekohased uued õppeplaanid ja -programmid on tulekul.

Nagu selgus NSV Liidu Kaitseministri asetäitja hiljutisest raadiointervjuust, **võetakse edaspidi nendesse kõrgkoolide noormehed, kus sõjalise õpetuse kateedrit pole, sõjaväkke üheks aastaks pärast kõrgkooli lõpetamist.** Seejuures teevad nad selle aasta jooksul läbi reservohvitseri õppused ja sooritavad eksamid. Järelikult hakkavad ohvitseriõlakuid kandma kõik kõrgkooli lõpetanud sõjaväeteenistuseks kõlblikud noormehed. Kõrgkooli lõpetanud reservohvitsere aga ei kutsuta teenistusse relvajõududesse, vaid ainult kordusõppustele.

● MIS PUUTUB PRAEGUSTESSE VANEMATE KURSUSTE ÜLIÕPILASTESSE,

kes on relvajõududes juba teeninud, siis ettepanekud nende vabastamiseks sõjalisest õppusest kõrgkoolis ei ole seni tulemusi andnud. Just nende huvides peaksid olema rektori käskkirjad ja teised otsused sõjanduse õpetamise ümberkorraldamiseks ülikoolisiseselt. Muuhulgas tuleb juba sel suvel laager Eestis. Mõned rektori korraldused käivad vastu sõjanduse kateedrile täitmiseks ettenähtud instruktsioonidele. On arusaadav, et kateeder protesti avaldab, rektori käskkirja ometi täitmiseks võttes.

Kui palju vaidluse all olnud rektori käskkirja kirjatähte järgida, on tõepoolest jäetud vabastamata sõjanduse õppejõudusid, kellele nüüd ametliku arvestuse järgi koormust ei jätkuks. Kas on aga mõtet õppejõudusid täna vabastada ja neid õige varsti, kui taas algab tegevteenistusse enam mitte kutsutavate noormeeste õpe uute programmide järgi, jälle tööle kutsuda? Võiks ka teada olla, et õppejõudu õppeaasta keskel töö vähenemise tõttu vallandada ei saa. Sama küsimus on sõjanduse õppejõudude atesteerimise ees. Me tahame hinnata neid lisaks sõjaväeringkonna liinis toimuvale ka kõrgkooli õppejõule esitatavate nõudmiste alusel ning üliõpilaste arvamusi arvesse võttes (varem pole seda kunagi tehtud). Seda aga siis, kui uuest õppekorraldusest tulenevad nõudmised on selged. Kui sõjanduse kateedris õppetöö asju arutama volitatud üliõpilased oma kohust täitma asunud ei ole, siis küll mitte rektoraadi või sõjanduse kateedri süül.

● TAHAME, ET MEID MÕISTETAKS ÕIGESTI.

Rektoraat ja parteikomitee pole rahul sõjalise õpetuse olukorraga Nõukogude Liidu kõrgkoolides. Peame optimaalseks, et reservohvitseriks valmistatakse ette teatud osa üliõpilastest, see toimub spetsialisti kutse omandamise kõrvalt ning sõjaväeteenistuse kohustuse täitmine on noortel, kes otsustavad omandada kõrghariduse, võimalik mitmes variandis.

Praegune seis erineb sellest poolest, tulenevalt Nõukogude armee reservide ettevalmistamise üldisest korrast. Viimane ei olene üksnes meist. Saame uuendusi kiirendada, kui esitame ja põhjendame sellekohaseid ettepanekuid ning saavutame, et meid armee ringkondades mõistetakse. Mõlemat on ülikooli poolt taotletud. Üliõpilaste tegevus on probleemi teravuse esile toonud, sundides meidki selles valdkonnas agaramalt tegutsema.

Viimaste aktsioonide algatajate ja algatajatega kaasaminejate poolt pole tunda soovi olukorda mõista ning uuendustele jõudmise reaalseid teid kindlustada. Muret teeb komsomolikomitee positsioon, kellelt ootaks ülikoolis toimuva suhtes eriti tasakaalukat ja konstruktiivset hoiakut. Paraku on komsomolijuhid asunud äärmuslaste ette otsa, toetades seda, mis lahutab üliõpilasi ülikooli administratsioonist ning mitte otsides omapoolseid lahendusi. Sõjanduse kateeder ei saa boikotinädala ning sellele eelnenud ja järgnenud puudumiste tõttu lõpetada kogu õppetööd 1. maiks.

● MIDA SIIS TEHA?

Kuidas luua olukord, et õppetöö toimub ja energia saab suunata ülikooli arengukontseptsiooni väljatöötamisele, EKP Keskkomitee bürool ülikooli arenguperspektiivide arutelu ettevalmistamisele, põhikirja elluviimisele jne?!

Lahendus, mille vastuolulisust rektoraat mõistab, mis on aga pakutud selleks, et edaspidi kuidagi vältida praeguse konflikti kordumist, on sõjanduse kateedri likvideerimine. See tähendab: ülikoolis ei ole sõjandusõpet, sõjaväekohustuste täitmine ja võimalik ohvitseriks saamine toimuks pärast stuudiumi lõppu.

On laekunud vastused rektori pärimisele, mida teaduskondades sellest lahendusest arvatakse. Viiest teaduskonnast tuli mõnesuguste klauslitega vastus: jah. Ajaloo-, keemia-füüsika-, matemaatika- ja õigusteaduskonnas leiti, et õige on muuta sõjandus vabatahtlikuks: kes tahab, teeb stuudiumi ajal õppuse läbi; kes ei, teenib aega pärast lõpetamist. Kateeder oleks oluliselt ümberkujundatult siis vajalik. Ideaalis on see hea variant. Ent kuni sõjanduse kateeder kuulub ülikooli õppekoosseisu, ei tule selline kord kõne alla. Me ei tea praegu, millal kateedri koosseisud, sõjanduse ülikoolis valinud üliõpilastele eristipendiumi maksmine ja muud selle variandi juures tarvilikud uuendused tulevad. «Ehku» peale tulevikku üles ehitada ei saa ja tuleb jääda ülikooli sõna otseses mõttes relvavabaks tegeva lahenduse juurde. Viimase poolt on rektoraati jõudnud ka 1120 toetusallkirja.

● MIS SAAB SÕJAVÄES KÄINUD NING NÜÜD SÕJANDUSÕPET LÄBIVAIST NOORMEESTEST? MIS SAAB MEDITSIINI ÕPPIVAIST NAISÜLIÕPILASTEST?

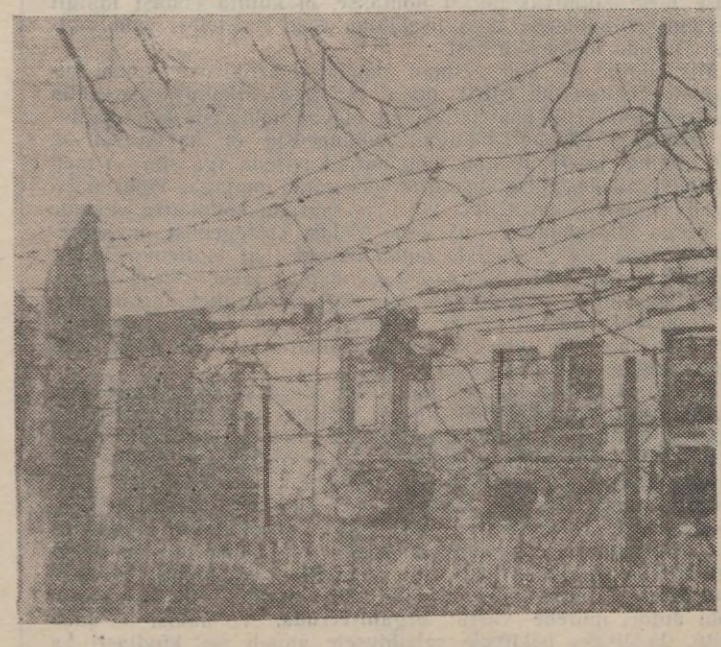
Kui muutused õppeplaani selles osas lubatavaks saavad, viime nad päevapealt sisse. Esitame koos teiste kõrgkoolidega uuesti vastavad taotlused haridus- ning sõjaväejuhtidele. Seni aga kehtib kord, et 1. septembriks tuleb eelnenud õppeaasta eksamid ära teha ja kehtiva diplomi saamiseks õiendada kõik kehtivas õppeplaanis ettenähtu. See põhimõte hõlmab ka sõjanduse ning seda muuta pole ülikooli võimuses.

Kuidas ettenähtut mõistlikumalt õpetada ja õppida, seda tahaksime üheskoos kaaluda. Näiteks annab rektoraat ülesande arstiteaduskonna dekanaadile ja sõjanduse kateedrile, lähtudes viimasel üliõpilastega kohtumisel öeldust: leida võimalus, et noormehed siiski saaksid läbida nii sõjanduslaagri kui nende poolt väga oluliseks peetava polikliinikupraktika. Kõik sellelaadsed ettepanekud ja pretensioonid jäävad erikontrolli alla.

Teame, et meid selle eest stagnantideks ja hulleminigi veel nimetatakse, ent kutsume eriti sõjanduse lõpetamise lähedale jõudnud üliõpilasi veel kord kaaluma, missugune tegutsemisviis on nende põhihuvides ja aitab ülikooli praegusel vastutusrohkel ajahetkel üks olla.

HEINO SIIGUR,
õppeprorektor

PAUL KENKMANN,
parteikomitee sekretär

JAANUS ALLIKA foto juhatab 2. leheküljele lugema artiklit «Rahvamatk objekti ümber».

„Fraternitas Liviensis"

3. märtsil kinnitati Tartu Ülikooli juures korporatsioon «Fraternitas Liviensis». Ees seisavad veel kinnitamine Tartu Linna RSN Täitevkomitees ja pidulik lipu õnnistamine.

Korp. «Fraternitas Liviensis» oli esialgu rohuteadlaste erialaorganisatsioon, mille ametlikuks asutamispäevaks loetakse 28. jaanuari 1918. Kuid asutamise mõtet ei tule pidada tolleaegseks. Juba 1912. ja 1913. aastal tehti tõsiseid katseid luua oma organisatsioon, kuid ülikooli juhtkonna vastuseisu tõttu need püüdlused nurjusid. Vaatamata sellele tegutseti edasi, määrati kindlaks korporatsiooni sihid ja põhimõtted. Nimetus «Fraternitas Liviensis» pärineb juba tollest ajast, ning oli pikkade vaidluste tulemus. Eeskujuks oli kunagi tegutsenud korp. «Fraternitas Viliensis» ja asjaolu, et enamik asutajaid oli pärit Liivimaalt. Korporatsiooni põhimõtteks on olnud algusest peale **vendlus, ausus, hoolsus.** Neid põhimõtteid järgib ka tänane korporatsioon «Fraternitas Liviensis». Organisatsiooni välisvärvideks on **violett, roheline ja valge**, mille valikul etendas tähtsat osa värvide rõõmsailmeline koosseis ja nende tähendused: violett — rõõm, roheline — lootus, valge — rahu.

Korporatsiooni ametlik tunnustamine ülikooli juhtkonna poolt saavutati alles 17. detsembril 1917. aastal. 18. jaanuaril 1918 toimus vormiline asutamiskoosolek, 28. jaanuaril peeti avaaktus.

Eluliselt tähtsaks kujunes korporatsiooni siseelus põhikirja muutmine 1925. aastal. Selle järgi võimaldati astuda konvendi liikmeks ka teiste teaduskondade meesüliõpilastel.

Alates 1930. aastast kuulus korp. «Fraternitas Liviensis» Eesti Korporatsioonide Liitu. Nimetamata ei saa jätta ka 1935. aastal sõlmitud sõpruslepingut Kesk-Soome osakonnaga. 1936. aastal loodi Tallinna Tehnikaülikool, seoses sellega moodustati korp. «Fraternitas Liviensis'e» Tallinna osakond.

1940. aastal suleti ebaseaduslikult kõik üliõpilasorganisatsioonid. Saabunud rasked ajad kandsid korp. «Fraternitas Liviensis'e» pere mööda maailma laiali.

28. jaanuaril tähistati Tallinnas organisatsiooni 71. aastapäeva. Kohal oli 11 vilistlast ja 15 noort kaasvõitlejat. Mälestati lahkunud vilistlasi ja kaasvõitlejaid. Lauldi ka vanu üliõpilaslaule ning kuulati vilistlaste mälestusi. Tuntumad vilistlased on N. Veiderpass, H. Salasoo, F. Kudu, A. Mägi, O. Henno, J. Tammeorg, B. Luik, E. Kook jt. Praegu on Eestis elus veel 30 vilistlast.

Lõpetuseks siiski viimasel ajal päevakorda tõusnud **üliõpilaskonna edustuse** loomise ideest. Korp. «Fraternitas Liviensis» toetab seda mõtet ja näeb, et ühe eeltööna tuleb taastada **Eesti Korporatsioonide Liit**, EKL aitaks lahendada vastloodud korporatsioonide ette kerkinud ühiseid probleeme, samuti tagaks see ühisürituste parema korraldatuse. EKL oleks ka üks ehituskive tulevikus loodavale Tartu üliõpilaskonna edustusele, viimane aitaks aga ühendada kõikide akadeemiliste noorte üllaid eesmärke meie väikese rahva hüvanguks.

stud. pharm. JAAK KOPPEL

Ei kumbki!

Et vältida edaspidist vääritimõistmist, loen oma kohuseks juhtida tähelepanu ühele tahule akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide olemuses. Selleks ajendas kummaline eksiarusaam, mis kajastus **Inga Raitari artiklis «Kas ÜKE või huvialaklubi...» («TRÜ» 4. märts).** Autori soovitud konstruktiivset lahendust tantsukursuste või omaalgatuslike võimlemisrühmade moodustamiseks mul kahjuks pole, siiski vajab tekst pisut kommenteerimist.

Üliõpilaste intiimorganisatsioonid jagunevad koosseisult kolmeks: nais-, mees- ja segaorganisatsioonideks. Aatelises plaanis töötavad kõik enam-vähem ühes suunas, peamised erinevused seisnevad traditsioonides ja distsipliinis. Organisatsioonide omavaheline läbikäimine on kindlalt reglementeeritud, nad on iseloomult suletud, s. o. oma siseelu ei ela nad avalikkuse kohtumõistjapilgu all, vaid sellest sõltumatult. See loob eeldused vaba iseseisva mõtlemisvõime arenemiseks ja väljakujunemiseks.

Esialgne süsteem, mis akadeemilised organisatsioonid 1940. aastal likvideeris ja nende vara seadusevastaselt omandas, jätkab oma hullumeelset eksistentsi. Ja see on praegu olulisim takistus seltside-korporatsioonide sisulises töös. Tohutult muuks vajalikku energiat nõuab nõukogude võimuga laupade kokkulöömine, selle, mille süsteem neelas alla ühe suutäiega, sentimeeter- ja tükkhaaval tagasikiskumine. Tähtsaim ebaseaduslikult võõrandatud vara igale organisatsioonile oli loomulikult oma maja koos kõige sinna kuuluvaga. Ning see, et endale seaduse järgi kuuluvat tagasi nõutakse, ei kujuta endast mingit heategu «tüüpilistele 2—5 lisakiloga eesti naistele», vaid võitlust iseenda olemasolu eest.

Mis puutub see kõik eespool nimetatud artiklisse? Autori kujutlustes kangastub EÜSi maja tüüpilise ärkamisaegse valla rahvamajana, kus ühe katuse all elavad lõbusasti koos lauluja mängukoorid, näitemängu-, põllumeeste ja karskusseltsid, või-, piima- ja lihaühistud ning paljud teised. Aga siin on meil tegemist akadeemilise meesorganisatsiooni majaga, kuhu naisterahvastele sissepääs ilma kutse ja saatjata kodukorra vastane ja seega mõeldamatu on! Võib öelda, et tegemist on seltsipoolse kadeduse ja madala omandikirega, ent taotleme õigluse jaluleseadmist, mitte ühe halva asendamist teise, vähem halvaga, ning oma põhimõtteist ei tagane. Arhitektuurimälestis J. Tõnissoni tänaval ei ole seltsimaja, vaid Eesti Üliõpilaste Seltsi maja, mitte juhusliku seltskondliku teejoomise paik, vaid akadeemilise organisatsiooni kodu!

I. Raitari soovid on põhimõtteliselt õiged ja tema mure ebanormaalse olukorra pärast ülikooli kehalise kasvatuse süsteemis igati põhjendatud. Kuid lahenduse otsimist on alustatud valest otsast. On teine märksa lihtsam ja meeldivam tee. Lisaks kõigele vaimsele ja aatelisele on seltside-korporatsioonide põhilausetes tähtis koht ka kehaharjutustel. Organisatsioonidevahelisel vastastikusel kokkuleppel korraldatakse tantsukursusi. Normaalne ja iseenesestmõistetav on igapäevane suhtlemine, «rääkimine ilmaasjust» ja «plaanide haudumine», loomulikult korraldatakse väljasõite jne. Siit järeldus, mis on parim rohi autori murede vastu: **organiseeruda.** Võimalusi on juba mitu. Ja lisaks isiklikule rahuldusele annab see kindlasti ka tuge õilsas võitluses mitte ainult ühe distsipliini, vaid terve praegusel kujul iganenud ja väära kursusesüsteemi vastu.

KAAREL TARAND

Rahvamatk objekti ümber

● FAKT JA ERAPOOLETU KOMMENTAAR ●

● FAKT ●

8. märts 1989. Kell näitab kümme, kui Raadi pargis algab rahumiiting. Korraldajateks ja sõnavõtjateks Tartu Rahvarinde, Muinsuskaitse Seltsi, ERSP, Rohelise Liikumise, Kristliku Liidu, «Eesti relvavabaks» ja muidugi Eesti Rahva Muuseumi esindajad. Kokkutulnuid võib olla 700—800 ringis. Lehvib rahvuslipp, rohkesti on ka plakateid. Miitingut juhatab Kalle Kulbok, algava matka rajameistriks on Aleksei Lotman Tartu Rohelisest Liikumisest. Enne teeleasumist saab sõna saadikukandidaat Aivo Lõhmus (vt. 4. lk.).

* * *

Pärast kõnesid hakkab umbes viiesajaliikmeline grupp Raadi mõisa poole liikuma. Veel kord korratakse käitumiseeskirju: objektile minek on keelatud, selle pildistamisest soovitatakse loobuda.

Esimestest meetritest okastraataiast alates on väljas ka territooriumi valdajad. Nemad hoiduvad jällegi sissepoole. Objekti juhtkonda oli ette informeeritud väljaspool toimuvatest «manöövritest». Valdajaid võib kohata siiski vaid seal, kus objekti piiriäärsed alad on kuivad. Läbi padrikute ja soostunud alade saavad matkajad üksi liikuda. Mõnes kohas saab edasi vaid mättalt mättale hüpates. Aeg-ajalt kukub keegi vette. Seda on parajalt üle kummikusääre. Täiesti kuivade jalgadega pääsejaid on vähe. Seda kummalisemad tunduvad kohad, kus aed on ümber kukkunud või puudub hoopis. Endisel taluasemel teeb Lotman peatuse, ootame järele kolonni saba. Et paljud on tulnud koos väikeste lastega, on matkagrupi pikkuseks veninud paarkolmsada meetrit. Puhkehetkedel toob rajameister fakte majandite ja valdajate vahelisest mustast ärist. Neil, kel vanarauda vaja, soovitatakse siia seda koguma tulla. Aeg-ajalt võib kohata objektilt pärinevat koli (vaevalt on need osad mujalt pärit). Lõpuks on näha ka objektil asuvad lennukid. Aia puudumise tõttu on paarkümmend valdajat kogunenud territooriumi mõttelisele piirile. Lähemad lennukid on matkajatest vahest 30—40 meetri kaugusel. Mõlemad pooled ilmutavad asjakohast ettevaatlikkust. Mingeid konflikte ei tekkinud.

Pool teed on võib-olla läbi, kui jõuame objekti karjäärini. See algab kohe aia taga. Kõige põhjas on näha vanu rehve ja hulgaliseit autoosi. «Roheliste» järgi peitub siin oht nr 1. Kruusase pinnase tõttu võivat siia lastavad naftajäägid sattuda joogivette. 7. märtsi «Edasi» andmeil on voolanud siin välja vähemalt 100 tonni kütust.

Vanem naine: «Küll olid siin ilusad põllud. Kaer üle rinna. Oh Jumal, küll on Eestimaa ära rikutud!»

Järgneb mitmekilomeetrine teekond. Lõpuks jõuame linnaosani, mida enamik tartlasi vältida püüab.

Hääl rahva hulgast: «Zeljonaja, Gvardeiskaja, Kolhoosi tänavad. Tõesti, nii võis välja näha Stalini-aegne kolhoosiküla pärast Suure Juhi korraldatud näljahäda.»

Edasi ronime läbi mitme kraavi, et linnaosast välja jõuda. Kirjeldada nähtut ei ole mõtet. Oma silm on ju kuningas. Kulbok uurib seintelt kohalikku folkloori ja leiab selle väga õpetliku olevat. Rännak jõuab lõpule selle alguskohas — Raadi pargis. Lõpetajaid on umbes 300, kell näitab pool kolm. Teel olime viis tundi.

Aleksei Lotman: «Marsruudi pikkus oli 10—15 kilomeetri vahel.»

Aeglase liikumise tingis raske maastik, vanemate inimeste ja lastega kaasasolek. Samasugune üritus peaks leidma aset 9. mail, võidupühal.

● ERAPOOLETU KOMMENTAAR ●

Ilmselt tekkis mõnelgi lugejal küsimus: «Kas ei ole tegemist pineva olukorra veelgi pinevamaks ajamisega, konsolideerumisprotsessi nurjamisega? Või oli tegemist otsese provokatsiooniga?»

Rahu, ainult rahu. Millised olid ürituse eitamatud plussid?

1. Toetus Tartu linnavalitsusele.
2. Tartlastes ökoloogilise ohu teadvustamine.
3. Märk sellest, et vaatamata Interliikumise pingutustele jätkame liikumist teel, mida toetab eestimaalaste valdav enamik.
4. Ehk hakkavad ka valdajad mõistma, et demokraatia tähendab võrdõiguslikkust.

Kas võib korraldajatele midagi ette heita?

Etteheitmise asemel vajavad nad tunnustust nelja ülaltoodud plusspunkti eest. Ja veel kord: ei tekkinud mitte ühtegi konflikti.

Järeldus: objekti valdajate ja Tartu linnavalitsuse suhete normaliseerimiseks on vaja tappa draakon kõigepealt iseendas. Tuleb mõista, et ei ole tegemist mitte hirmuäratava vastasega, vaid inimestega, kes on niisamasugused nagu sina. Kui on kadunud müütilise vastase kartmine, on võimalik jõuda soovitud eesmärgini.

Ka kõik matkal osalenud olid ühisel arvamusel: EESTI AINSASSE KULTUURILINNA SEE OBJEKT EI SOBI.

TARMO VAHTER

Taas kutsub EÜE

On saabun'd aeg
suverõõme tundma õpid
ja EÜEs
rõõmsalt käed sa külge
löödˆ...

Urmas Kaio alias Ataman

Kuidas seda teha? võib noor tudeng õigustatult küsida. Selleks et EÜE '89 tegevusest agaralt osa võtta, on vaja täita **perfokaart**, varustada see oma **foto** ja **arstiviisaga** ning anda **rühmakomandöri** kätte. Kel pole veel selge, mis rühm või regioon teda sel suvel võiks kõita, pöördugu regiooni juhtkondade poole. Kõik see on väga lihtne ja nõuab minimaalset jalavaeva, ometi pole üks osa tudengeid aru saanud, kas seda on vaja neile või keskstaabile. Rühmade komplekteerimine lõpetatakse **15. aprilliks.** Ka neile, kes rühmafunktsionäärina oma võimeid proovida soovivad, on palju huvitavaid ettepanekuid.

On see aasta ka midagi paremaks muutnud?

Jah, võitlemaks bürokraatia ja vaimupimedusega on EÜE olnud alati ärksamaid kantse ning visad püüded on andnud ka tulemusi. Nii pole enam reamalevlase jaoks vaja selliseid mõttetuid formaalsusi nagu dekanaadi ja komsomoli viisa perfokaardile, samuti on viimased aastad endaga viinud ka kõiksugused kõrgemalt poolt tulevad **nägemused** rühmade taidluskavade, atribuutika ja kõige muu puht rühmasisese kohta. Rühmadelt ei nõuta samuti hoogtööpäevade summasid, ära on kaotatud kahekordne komsomolimaks. Lõpuks on ka regiooni ulatuses nihkeid paremuse poole — nii otsustab nüüd regiooni juhtkond ise, mismoodi läbi viia spordipäev, regiooni kokkutulek ja teised regiooni üritused.

Suhetes teiste vennalike liiduvabariikidega

on ometi kord kõik asetunud meil omale kohale. Me ei pea enam kedagi prääniku tega meelitama «parimatest parimate malevapaika, suurte ideede ja traditsioonide sünnilinna» Gagarinisse, samuti teistesse Liidu interrühmadesse. Neile, kes asjast huvitatud, on aga võimalusi palju: Kamtšatka, Sahhalin, Tjumen, Magadan. Täpsemat informatsiooni saab aga EÜE teadetetahvlilt TÜ peahoones või siis EÜE sektorist.

Välismaale...

sõita soovivate inimeste perfokaarte laekus sel aastal 63, lepinguid on sõlmitud juba 30 inimese töövahetuseks, need on: Praha Karli Ülikool (10 in.) ja Karl-Marx-Stadti Tehnikaülikool (20 in.). On alust loota, et saame kokkuleppele ka Budapesti ja Berliini kõrgkoolidega, ent neist suhetest lähemalt siis, kui suhted tegelikult olemas. Igal juhul püüdleme selle poole, et iga aktiivne tudeng saab stuudiumi jooksul vähemalt korra viibida välismaal. Tudengilt sooviks aga vastu konkreetsust ja ausust perfokaardi täitmisel, seda kõike jällegi tema enda huvides.

ÜLAR TEPPO,
EÜE sektori juhataja

Teadusosakonna

4. MÄRTSI KOOSOLEKU SEISUKOHAD ÜLIKOOLI RAHVARINDE ÜHENDUSE ALGATUSRÜHMA PROGRAMMI PROJEKTI SUHTES

Lahtimõtestamist vajab tees teadustegevuse suunamisest Eesti huvisfääri. Kajastamist peaksid leidma ka fundamentaal- ja rahvusteaduste arengu vajadused. Fundamentaal- ja rahvusteaduslikud uuringud eeldavad riigieelarvelise finantseerimise püsimist ning laienemist, rakenduslikud uuringud aga maksujõulise tellija olemasolu. Küsitav on, kas vabariik, kes seni pole suutnud garanteerida piisavat eelarvelist ja lepingulist finantseerimist, suudab seda teha isemajandavana. Rahvusvahelise ja üleliidulise koostööta pole mõeldav fundamentaalteaduse areng ega Tartu teaduspargi funktsioneerimine.

Võitlust bürokraatiaga soovitame alustada põhjustest, mitte tagajärgedest. Otsustavalt tuleb hakata kõrvaldama neid põhjusi, mis bürokraatlikku aparaati tekitavad. Ülikoolisisene teadustegevus tuleb samuti autonomiseerida ja isemajandamisele viia.

Piiratud ressursside tingimustes tuleb välja töötada eri teadusharude arengu prioriteetide määramise kriteeriumid. Samas on vajalik säilitada õppejõudude ja teadurite loominguline vabadus oma teadusliku potentsiaali realiseerimiseks.

Ettepanekute radikaalse sisu ja detailse esituse juures torkab silma, et rahvarinde ühenduse algatusrühma projektis ei kajastu vajadus ülikooli haldus-majandustegevuses ümberkorralduste tegemiseks ning materiaal-tehnilise baasi arengu planeerimiseks. Ometi peaksid need ümberkorraldused olema baasiks kõigile teistele.

Teadusosakonna koosolek teeb ettepaneku hakata välja töötama autonoomse ülikooli lepinguliste tööde põhimäärust.

Dots. AAVO LUUK,
teadusosakonna teadussekretär

Kas Kristjan Jaak Peterson oli kommunistlik noor?

18. novembri ülikoolilehest leiab lugeja ELKNÜ TRÜ komitee sekretäriks pürgiva matemaatikateaduskonna komsomolisekretäri Alar Pandise mõtteavaldusi. A. Pandis teatab muuhulgas, et talle meeldib jõudeajal «lugeda midagi põnevat ning kergesti arusaadavat. Näiteks A. Dumas «20 aastat hiljem».» Järgnevalt avaldab ta oma uitmõtteid, leides, et «igati mõttekas oleks taastada ülikooli komsomolikomitee poolt kunagi välja antud K. J. Petersoni nimeline medal.»

Olgu noortejuhiks püüdleva noormehe lugemismeeldimustega nagu on, kuid 1960-ndate lõpul asutatud ebardiku kirjandusauhinna reanimeerimise vastu tahaksin küll resoluutselt protesteerida. (Teatavasti polnud Kristjan Jaagul järeltulijaid, muidu oleks need küllap ammu häält tõstnud.) Ma ei saa aru, kust võtab klassivõitluse ideoloogiaga relvastatud tööliskassi partei üks noorte võitlussalk endale õiguse kasutada oma kirjandusauhinna väljaandmisel Kristjan Jaak Petersoni nime. ÜLKNÜ põhikirja (sest ELKNÜ-l ju põhikiri puudub) ja Kristjan Jaagu religioosse, ratsionalismi kalduva ilmavaate vahel ei suuda ma leida vähimatki seost. Või loeb vahvate musketäride austaja ühes oma seltsimeestega end Kristjan Jaagu vaimseks pärijaks? Kummaline, et juba toona, ELKNÜ TRÜ komitee omaaegse nurisünnitise ilmaletulekul ei avaldanud indoktrineerimata mõtlemisega üliõpilased selle vastu protesti. Või tuli tollal suu pidada?

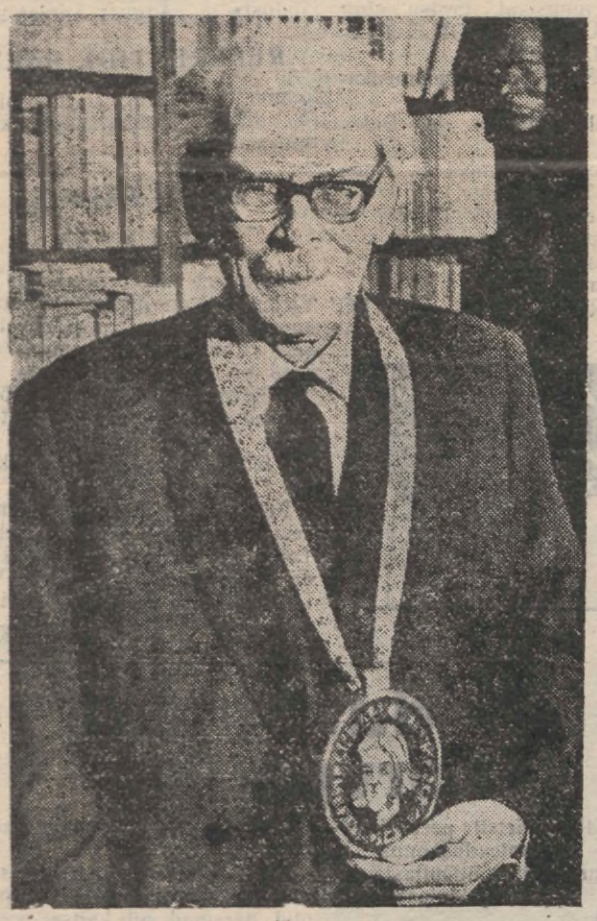
«Pusso ei või kõrgemb lasta, kui mulk om,» öeldud omal ajal Setumaal. Komsomolikomitee kirjandusauhind kandku ikka Rudolf Pälsoni, Pavel Kortšagini, Praskovja Angelina või mõne teise olnud või olemata komnoore nime. Kristjan Jaagul laske rahus puhata.

RIHO LAANEMÄE
stud. phil.

Komsomolist ja Kristjan Jaagust

«Praha kevadest» innustatud Eesti üliõpilasliikumises 60-ndate aastate teisel poolel oli ülikooli komsomolikomitee üldtunnustatud eestvedajaks. Seetõttu oli Kristjan Jaak Petersoni kirjandusauhind üldsuse silmis Tartu üliõpilaste, mitte kommunistliku noorsooühingu auhind. Selle auhinna asutamisel oli sümboolne tähendus — taastada aegade side Eesti kultuuris. Ta esindas igati vääriliselt Tartu ülikooli vaimsust.

Ettepaneku selle auhinna väljaandmiseks tegi 1968. aasta oktoobris eesti filoloogia osakonna komsomolikoosolekul Olev Remsu (jev), auhinnatoimkonna alaliseks esimeheks oli Ain Kaalep, alaliseks liikmeks Kaljo Põllu, kes kavandas ja valmistas väga kauni puust auhinnamedali. Toimkonna töös osalesid Sirje Endre, Rein Veidemann, Toivo Kuldsepp, Olev Remsu, Jaak Allik, Kaur Alttoa, Toomas Liiv jt. Auhinna esimeseks laureaadiks sai **Friedebert Tuglas.** Talle auhinna üleandmine märtsis 1969 kujunes tähendusrikkaks kultuurisündmuseks, mille jäädvustasid mitmed hiljem tuntuks saanud fotod Tuglasest auhinnamedaliga. Väga pidulik ja meeldejääv oli auhinna väljakuulutamise aktus aulas Kristjan Jaak Petersoni sünnipäeval 14. märtsil.

Täpselt homme saab sellest kakskümmend aastat, kui ülikooli delegatsioon (Kaljo Põllu, Sirje Endre ja Toivo Kuldsepp) külastas rahvakirjanik Friedebert Tuglast. Anti üle mälestusmedal ja ürik toimkonna otsusega.

K. J. Petersoni auhinna pälvis vanameister raamatus «Muutlik vikerkaar» ilmunud uudisloomingu ja artikli «Ühe teose saatusest» («Looming nr. 10, 1968) eest.

K. J. Petersoni auhinna teiseks laureaadiks oli **August Annist**. 1969. aasta oktoobris algas aga EKP Keskkomitee juhtkonna tugev rünnak vabameelsuse vastu ülikoolis, sealhulgas komsomolikomitee kui vaba vaimu kandja vastu. 1970. aasta märtsis ei lubatud auhinda Annistile üle anda. Ta sai selle kätte alles järgmisel aastal, koos kolmanda ja viimase auhinnasaajaga, ülikooli teadusprorektori **Johannes Tammeoruga**. Edaspidi aga keelati K. J. Petersoni auhind ära koos enamiku teiste «isetegevuslike» auhindadega, välja andma hakati riiklikke, Juhan Smuuli nimelisi kirjandusauhindu.

Praeguses ülikoolis on komsomoli staatus ja maine sootuks teistsugune kui 20 aastat tagasi. Kui tahetakse taastada Kristjan Jaak Petersoni auhind, on seda ilmselt õigem teha mõne üliõpilasseltsi, mitte komsomolikomitee auhinnana.

Riho Laanemäe ei taha aga minu arvates oma kirjutises arutleda auhinna väljaandmise üle, vaid tahab demonstreerida oma suhtumist komsomolisse, halvustades ühevõrra nii tema praegust kui varasemat tegevust ülikoolis. Tema kirjutis oli ja on minu jaoks asjatundmatu ja kohatu. Kui Varje Sootak minu kui toimetuse kolleegiumi liikme ja omaaegse K. J. Petersoni auhinna ühe asutaja käest küsis, kas minu arvates tuleks Laanemäe kirjutis avaldada, vastasin eitavalt. Sellega tegin ma vea. Tigedus ei vähene, kui ta jääb nurgataguseks, vaid pigemini kasvab tagakiusatuse tundest toidetuna.

Võib-olla hakkab praegu aina hoogu võttev tigedus ja sallimatus vähenema, kui me katsume kõigis asjades jõuda avaliku ja rahuliku aruteluni.

PEETER VIHALEMM

* * *

Toimetuselt: nagu lugeja juba tähele pani, jõudis Riho Laanemäe repliik toimetusse novembri teisel poolel. Sama ja veel ühe teisegi artikli mitteavaldamisest kirjutas autor ka meie üle-eelmises lehes. Tahaksime korrata Peeter Vihalemma sõnu, et «püüaksime kõigis asjades jõuda tõepoolest avaliku ja rahuliku aruteluni».

Uus üllõpilasring

Haridussotsioloogia labor kutsub kõiki sotsioloogiast huvitatud tudengeid **sotsioloogiaringi** asutamiskoosolekule. Laboril on kavas pakkuda:

- sissejuhatavaid loenguid sotsioloogiast, eriti haridussotsioloogiast ning sotsioloogilise uurimistöö metoodikast ja tehnikast;
- kursuse- ja diplomitööde teemasid ja juhendajaid, uurimismaterjali, kopsakamate tööde avaldamisvõimalusi;
- kohakaaslusega töötamise võimalusi;
- võib-olla mõne töökoha laboris pärast lõpetamist.

Ringi liikmetelt oodatakse huvi sotsioloogia ja üldse ühiskonnaprobleemide vastu, head pealehakkamist ja töötahet ning omapoolseid ettepanekuid ringi töö korraldamiseks.

Esimesele kohtumisele ootame teid teisipäeval, 28. märtsil kell 17 Tiigi t. 78, ruum 204.

Tänu

ÜMPI 10. aastapäeva puhul avaldati rektori käskkirjas tänu viljaka teadustöö või sellele kaasabi osutamise eest laborijuhatajaile RAIK MIKELSAARELE, JAAN EHALE, EERO VASARALE, RAIVO UIBOLE, AGU TAMMELE, vanemteadureile MARIKA MIKELSAARELE, MART VIIKMAALE, juhtivteadurile AILI PAJULE, teadureile URVE NOORMAALE, SIIRI VEROMANILE, preparaatorile SILVIA POSKALE, inseneridele ENE JUHKAMILE, EHA-MAI LAANESELE, LIA ANTONILE, vanemlaborant HERBERT SAARMALE ja laborant VILMA SUUROJALE.

UTOOPIATE ASEMEL

Tahtmata kellegagi isiklikult vaielda, ütleksin summaarselt, et hariduspoliitikat muuta üritavates projektides on eesmärgid tunduvalt paremini põhjendatud kui vahendid nende eesmärkide saavutamiseks. Kui see oleks vastupidi ja vahendite diagnoos oleks omakorda eesmärkide motivatsioonist usutavam, siis peaksid eesmärgid olema muidugi tagasihoidlikumad. Seda me arusaadavalt ei soovi ja meil on kahtlemata õigus: hariduse andmine traditsiooniliste vahendite ulatuses ning nende jaotamise senise kombe kohaselt kinnistaks hariduse jõuetust edasigi.

Ent kui haritud ühiskonda üle kõige väärtustavad eesmärgid peavad vajalike vahendite leidmisele alles viima, peavad alles sundima hankima selliseid vahendeid, mis oleksid küllaldased, siis pannakse kohustus nende vahendite hankimiseks võrdselt kõigile ühiskonna haridusloomes osalejatele. Kõigile — tegemata ühemõttelist vahet selles, kes kuidas hariduse sünnis on osalenud. Selle vahe tegemine tähendaks otsekohe sõda haridust, sh. kõrgematki haridust ekspluateerinud vaimse kodanluse ja bürokraatiaga ning hariduse laostumist seirava apaatiaga. Miks just nende jõududega? Vaimse kodanlusega sellepärast, et see on alati nõudnud rohkem kui on tahtnud anda. Bürokraatiaga sellepärast, et see on ühiskonna varade ebatootlik kulutaja. Vaimse apaatiaga aga seepärast, et see halvab intellektuaalset ettevõtlikkust ja viib samuti inimese desotsialiseerimisele.

Tahet ühiskonna vaimsust muuta pole põhjust häbeneda siis, kui inimeste sotsialiseerimine hariduse läbi kõrvaldab selle ajaloolise ebavõrdsuse, mille pärandatusest me lahti öelda ei saa. See on kõigepealt vastuolu hariduse põhimõttelise ülevuse ja tema tegeliku jagamise hoolimatuse vahel. Vastuolu selles, et haridus, mis ei tohiks olla spekulatsioonide objektiks, on seda ometi ja mitte ajutiselt, vaid pidevalt. Senine hariduspoliitika on omaltki poolt kinnistanud mõnesid üksnes silmakirjalikult varjatud privileege inimeste õiguste ning võimaluste vallas. Võrrelge selles suhtes väljavaateid näiteks järgmistes klassides: parteitu — parteilane; represseeritu — «puhta» ankeediga; invaliid — terve («soovitavalt» võistlussportlane); usklik — ateistiks arvatu (kirjutan nimme *ateistiks arvatu* ja mitte *ateist*, sest tänaseni ulatuva inertsiga konventsiooni ebainimlikkus selles seisnebki, et ateistidena käsitleti inimesi printsiibil «peaasi, et ta koguduse liige pole», ajades nõnda täiesti segamini ideoloogilise ükskõiksuse, anarhismi ja teadliku vabamõtlemise. Viimane ei ole rahvuslikus ühiskonnas sugugi vähem kannatanud kui aus religioossus!). Jah, on ennustatud, et enam seda laadi vahesid ei tehta. Aga apaatia, mida tuleb teel õiglasele hariduspoliitikale ületada, on suuresti pärit just teadmisest, et niisugust vahet on tehtud, et inimestel, jah, koguni tervetel rahvastel on tee *a priori* ära lõigatud põhjendusega, et see tuleb ühiskonnale tervikuna ainult kasuks.

Hariduse kui väärtuse tõstmine ei sõltu niisiis sugugi üksnes sellest, kui palju meil on raha õppehoonete ehitamiseks või aparaatide ostmiseks. On tarvis vahendeid ka muutmaks alati olukorda, kus ausa töö eest makstakse ebaausat tasu. Praegu ei ole tegemist lihtsalt vahendite nappusega, sellega, et neid on vähe. Praegu ja ka lähemas tulevikus on tegemist vahendite kriisiga, ebanormaalse jaotusega nende kasutamisel. Sellises seisus võtab üks osa ühiskonnast enesele ise õiguse kinnitada, et teine osa saab koguni jõukaks ilmtingimata ebaausal teel. Hakatakse rakendama uusi «kohtuväliseid» repressioone, mis ei pruugi küll haridussüsteemi ennast puudutada, kuid laienevad hariduse sisule igal juhul. Sest neil juhtudel ilmneb halastamatult, kuidas mitte haridus (kõige laiemas tähenduses) ei kontrolli töö ausust ja tasu ekvivalentsust, vaid primitiivne kadedus, see kahjuks nii inimlik omadus, mida haridus on püüdnud alati piirata. Kuidas saab teda tõsiselt võtta, kui ta sellega hakkama ei saa!

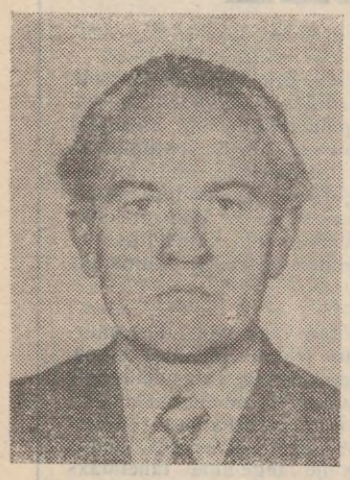
On vaja vahendeid vale ja silmakirjalikkuse karistamiseks. Konkreetselt näiteks selleks, et õppejõudude stažeerimine poleks enam fiktiivne. See on aga suuresti just fiktsioon ning jääb selleks ka siis, kui õppejõud saab oma «kuud kätte» kolleegide «ajutise täiendava lisakoormuse» hinnaga. Kuivõrd see pole aga sugugi ainus fiktsioon akadeemilises olemises, sedavõrd püsibki intellektuaalide ülekulutamine. Mitte alati ei pea see viima traagilise lõpuni, kuid alati toimib see hariduse aususe vastu. Pole võimalik, et tudeng ei tunneks seda.

Ent vale kisub hariduse ülevuse maha ka siis, kui ühiskond rakendab haridusega inimesi algusest peale hoolimatult. See puudutab kõiki neid noori õpetajaid, kelle koormuseks saab juba esimesel-teisel tööaastal 30 tundi nädalas. See ei ole töö, see on haltuura, mille tagajärjeks on omakorda haltuuraharidus. Kolmekümnetunnise nädalakoormusega õpetaja kannab oma ülikooliaegsed loengukonspektid tunnikonspektideks leht-lehelt üle ja kus tal loengukonspektides on auk või kus talle seda osa ei õpetatud, seal mõtleb ta asja sisu käigult välja. Ta pannakse valet looma ning ta ei jõua üksinda sellele vastu seista.

Selles mõttes tuleb koguni küsida, kas ei ole seni välja pakutud hariduspoliitilised eesmärgid isegi veel liiga ebamäärased, ikkagi veel pealiskaudselt motiveeritud. Sest on, nagu oleksid täiesti määratlemata jäetud need kohustused, mis ühiskonnal tuleb võtta oma mineviku suhtes. Aga IME ei tohiks olla kõigest unistus oma pärandustombu ja sellest tulenevate kohustuste unustamiseks.

Peeter Olen

UNO LEISNER

Raske haigus viis 4. märtsil meie hulgast arstiteaduskonna sünnitusabi ja günekoloogia kateedri dotsendi Uno Leisneri.

Sündinud oli ta 22. augustil 1929 Tartus teenistujate perekonnas. Keskhariduse omandas Tallinna 7. Keskkoolis, mille lõpetas 1947. aastal hõbemedaliga. Haridustee jätkus ülikooli arstiteaduskonnas. Aastal 1953 arstikutse saanud U. Leisner suunati Kohtla-Järve linnahaiglasse, kus ta töötas lühikest aega peaarsti asetäitjana ravi alal ja akušöör-günekoloogina sünnitusosakonnas.

Pürgimus sügavate erialateadmiste poole viis U. Leisneri kliinilisse ordinatuuri. Aastail 1953—1956 täiendas ta oma teoreetilisi teadmisi ja praktilisi oskusi Tartu Kliinilises Sünnitusmajas.

Ordinatuur lõpetatud, asus U. Leisner 1956. aastal tööle arstiteaduskonna sünnitusabi ja günekoloogia kateedrisse, oli algul assistent ja 1980. aastast peale kuni oma surmani dotsent.

Pedagoogitööga seostusid vastutusrikkad ülesanded tervishoiu organisaatorina. Aastail 1959—1961 oli Uno Leisner Tartu Kliinilise Sünnitusmaja Naistenõuandla juhataja, 1963—1965 operatiivse günekoloogia osakonna juhataja. Hea võõrkeelte oskus hoidis teda kursis kõige uuega sünnitusabi ja günekoloogia vallas.

Ta on loote üsasisese seisundi funktsionaaldiagnostika alusrajajaid meie vabariigis. Olles organiseerinud 1983. aastal funktsionaaldiagnostika kabineti kateedri baaskliinikus, sai U. Leisnerist vastavate spetsialistide koolitaja, selleala teaduslik-praktiliste tööde organiseerija ning teostaja.

Suur töövõime, enesedistsipliin, ausus ja põhjalikkus, äärmine kollegiaalsus olid U. Leisneri elukreedo. Põhitöö kõrvalt tehtud teadusuuringuid kroonis meditsiinikandidaadi kraad 1971. aastal.

Tema sulest on ilmunud üle 100 erialaartikli, eriti loov oli ta viimasel viiel aastal. Töötulemusi on ta koos oma arvukate õpilastega tutvustanud paljudel konverentsidel koduvabariigis ja mujal Nõukogude Liidus. Agaralt osales ta Eesti NSV Vabariikliku Akušöör-Günekoloogide Seltsi ja Tartu Akušöör-Günekoloogide Teadusliku Seltsi loovas töös.

Uno Leisneri ühiskonnatöö koormus oli suur. Ta töötas Tartu Linna RSN Täitevkomitee saadikuna, TRÜ ametiühingukomitee ja arstiteaduskonna ametiühingubüroo liikmena, toimetuskolleegiumide koosseius ja teadusväljaannete koostamisel.

Jääme kauaks leinama varalahkunud kolleegi ja sõpra.

Arstiteaduskond
Sünnitusabi ja günekoloogia kateeder
Tartu Akušöör-Günekoloogide Teaduslik Selts

PER WIESELGREN in memoriam

14. veebruaril 1989 lahkus Rootsis Växsjös elukaaslaste hulgast omaaegne Tartu Ülikooli rootsi keele ja kirjanduse professor Per Wieselgren. Ta oli sündinud Jönköpingis 4. augustil 1900, lõpetanud 1922 Lundi Ülikooli ning väidelnud sealsamas filoloogiadoktoriks 1927. aastal. 1928—1930 oli Per Wieselgren Tübingeni ülikoolis skandinaavia filoloogia õppejõud, kust ta tuli Tartu ülikooli. Arhiiviandmeil asus ta siin rootsi keele ja kirjanduse professori kohal 15. märtsist 1930. Asjaomane õppekoht oli Tartus loodud Rootsi valitsuse poolt. Tartusse siirdumise ja muude asjaolude tõttu oli Per Wieselgren esialgu õppetööst vabastatud.

15. oktoobril 1930 pidas ta ülikooli aulas oma esiloengu Rootsis avaldatud vana-põhja kirjandusest. 1931. aasta kevadsemestri algusest on ta Tartu ülikoolis pidanud loenguid rootsi ning skandinaavia kirjandusest ja rootsi keele olemusest ja ajaloost. Kaasaegset rootsi keelt õpetasid rootsi keele lektorid. Per Wieselgreni loengud olid alguses saksakeelsed, sest rootsi keele oskajaid oli ainult üksikuid. Kui hiljem oli eestirootsi ning teistegi üliõpilaste hulgas rootsi keele oskajaid, siirdus professor rootsi loengukeelele. Ta oli eestigi keele kätte õppinud ja 1938. aastal hakkas esinema selleski keeles. Eestikeelsete seletustega õpetas ta ka taani keelt. Kõik Per Wieselgreni loengud olid hästi korraldatud ning näiterikkalt esile toodud. Kirjandusloenguil eelistas ta Tartu tudengeile kõnelda ulatuslikumalt neist kirjanikest, kes olid olnud ajalooliselt Eestiga ning eestlastega seotud või olid kirjutanud eesti ainetel.

Tartu ülikoolis töötades oli Per Wieselgren väsimatu uurija ning uurimistegevuse organiseerija. Ülikoolis lõi ta **Akadeemilise Rootsi-Eesti Seltsi**, mille liikmeiks said rootsi rahvusest ning rootsi keelt oskavad õppejõud ja üliõpilased. Seltsil oli sageli koosolekuid, kus esineti rootsi keeles ettekannetega keele-, kirjanduse-, ajaloo- ja ühiskonnaalastel teemadel. Esinejad olid kas Eestist või Rootsist. See akadeemiline selts avaldas 1932. aastast alates perioodilist kogumikku **«Svio-Estonica»**, mille peatoimetajaks oli Per Wieselgren. Väljaande kuus esimest köidet ilmus Tartus, milles avaldasid oma uurimusi peamiselt tartlased. Kõige arvukamalt oli töid Per Wieselgrenilt endalt. Uurimused ilmusid rootsi keeles eestikeelsete kokkuvõtetega. Per Wieselgreni uurimused olid rootsi kirjandusest ja keelest, eesti-rootsi murretest ja eesti keele suhetest rootsi keelega. Eestirootsi murdeid käis ta isiklikultki talletamas. Murdeuurimisele minnes võtis ta kaasa rootsi keelt kõnelevaid üliõpilasi.

Per Wieselgreni suurim üritus Tartu päevil oli **rootsi-eesti sõnaraamatu** koostamine ning avaldamine. Kaastöötajaiks oli ta võtnud Gustav Suitsu ja Paul Ariste. Eri küsimuste lahendamisel abistasid autoreid ka mitmed Akadeemilise Rootsi-Eesti Seltsi liikmed. Seltsi toimetiste sarjas ilmuski **«Svensk-estnik ordbok. Eesti-rootsi sõnaraamat»** 1939. aastal Tartus Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel. Teose teine trükk avaldati Uppsalas 1976. aastal.

Per Wieselgren oli Tartu ülikooli õppejõuks Saksa okupatsioonini. Töötuks jäänud, tahtis ta Rootsi siirduda, kuhu oli juba läinud ta perekond, ent alles 1941. aasta sügistalvel sai ta Tartust Saksamaa kaudu Rootsi minna.

Rootsis ei saanud Per Wieselgren professorikohale, sest vabu kohti polnud. Alguses oli ta **Lundi ülikoolis** skandinaavia keelte dotsendiks. Ühtlasi õpetas ta 1952—1954 Münchenis ülikoolis skandinaavia keeli. Et ülalpidamist hankida, oli ta vahepeal Kristianstadi ja Eslövi gümnaasiumis õpetajaks. 1966. aastal sai ta Lundi ülikoolis skandinaavia keelte lektoriks. Sellel kohal püsis ta pensionile minekuni. Kuigi Per Wieselgrenil ei õnnestunud kodumaal saada professorikohta, oli ta teadusmehena siiski õige aktiivne. Ta organiseeris «Svio-Estonica» jätkuvat ilmumist ning toimetas seda. Ulatuslikke töid avaldas ta eestirootslaste kohanimedest ja 17. sajandi tartlasest-vasulalasest Georg Stiernhielmist. Uurimusi ilmus tema sulest ka eesti keele ja kirjanduse kohta. Per Wieselgren oli viimaste eluaastateni tööinnukas. Ta oli Tartu ülikooli omaaegseid parimaid õppejõude ning mäletas Tartut austavalt.

PAUL ARISTE

Õnnest ja ohust

● Kõne Raadi rahumiitingul 8. märtsil 1989 ●

Hääd kodulinlased!

Oleme täna siia kogunenud, et avaldada protesti vägivalla vastu. See lennuväli seal eemal on ühelt poolt tervele Eestile osaks langenud vägivalla märk, teisalt aga on see otsene vägivald maa ja põllumulla vastu, mis viljakandmise asemel on sunnitud kandma ülimoodsaid ülehelikiirusega tapariistu.

Lennuvälja külje all virelеb kunagine õitsev teadus- ja kultuurilinn. See on terve Nõukogude riigi sümbol: teaduse, kultuuri ja inimsuse agoonia sõjaväe ja võimu ülbe ning küünilise laiutamise kõrval.

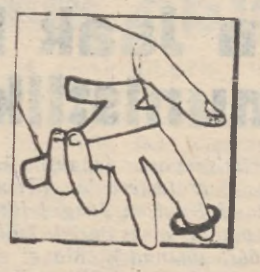
Eilses «Rahva Hääles» on avaldatud pikk intervjuu tähtsa julgeolekutegelasega. See on aja märk — vana vägivallaaparaat hakkab käsi puhtaks pesema ja tõestama, et ilma temata ei ole ka uuel ajal ega üldse kunagi ja kuidagi võimalik toime tulla. Samas intervjuus tunnistab see tegelane, et julgeolek on alati tegutsenud partei käsul, täitnud partei ülesandeid.

Kümnete miljonite süütute inimeste tapmine, mida praegu püütakse veeretada mõne üksikisiku kaela, oli siis tegelikult partei ülesanne ja eesmärk. Stalin, Ježov, Beria ja teised olid küll mõrtsukad, aga nad tapsid partei nimel.

Sest just partei oli loonud süsteemi, mis võimaldas mõrtsukail riiki valitsema pääseda ning muuta terve riik suureks tapalavaks, kus jõgedena valati nii üksikisikute, sotsiaalsete gruppide kui tervete rahvuste verd.

AIVO LÕHMUS

(Järgneb.)

ESINEVAD SAADIKUKANDIDAADID

Teisipäeval, 21. märtsil kl. 12 toimub aulas kohtumine Tartu Ülikooli valimisringkonna nr. 478 (linna läänepoolne osa: Tammelinn, Füüsika Instituut, Veeriku, Tähtvere, Supilinn, kesklinn, Peetri kiriku poolne ülejõe osa; piir kulgeb piki Valga raudteed ning jätkub mööda Riia, Pärna, Uus ja Paju tänavat) saadikukandidaatide TÕNU LAAGI, AIVO LÕHMUSE ja JEVGENI UDOVIKUGA.

TÄHELEPANU, TÕLKIJAD!

Ülikooli tõlkevõistlusel on tõlgete äraandmise tähtaega pikendatud **1. aprillini**. Tingimuste kohta vt. «TRÜ» 14. oktoobri 1988. a. numbrit. Jõudu tööle!

TÜ NAISTENÕUKOGU

kutsub üliõpilasi ja töötajaid **neljapäeval, 23. märtsil kl. 16 peahoone aud. 102** kohtuma programmi projekti «EESTIMAA NAINE TÄNA JA HOMME» koostajatega ning esitama oma arvamusi ja ettepanekuid (projekt on avaldatud RH nr. 55, 4. 03. 89).

24. MÄRTSIL

Pilti ja muusikat, tantsu ning tralli PAKUVAD KÕIGILE ÜLIKOOLI INIMESTELE

- ✻ Eugen Feliciuse kergemuusikakoor,
- ✻ ansambel «Jaskar» ja Sulev Ulp,
- ✻ Rein Bleive ansambel ja Onne Pärl ja Toivo Sõmer,
- ✻ tantsuõpetaja Janek Randla ja Rein Lepik oma slaididega,
- ✻ Üllatusesinejad.
- ✻ Baarid avatud.

24. MÄRTSIL KELL 21 TRÜ KLUBIS.

LOODUSKAITSERINGI 31. AASTAPÄEVA

Tähistamine algab **laupäeval, 18. märtsil kl. 15** seminariga «Koduuurimise mõttest ja meetoditest Roela kogumisretke näidetel» Vanemuise 46 aud. 327. Aastapäev jätkub kl. 19 EPA klubis piduliku koosviibimise ja vestlusringiga «Üliõpilased ja looduskaitse».

RSR!

Rahvusvaheliste suhete ringis esmaspäeval, 20. märtsil loeng «Seksuaalrevolutsioon Poolas».

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 18. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Hei hopsti»! (kuulamiseks STING).

Pühapäeval, 19. märtsil kl. 21 «... legend» (kuulamiseks E. CLAPTON läbi aegade).

MUUSIKASÕBRAD!

Ootame teid TRÜ klubi videokohvikusse **PÜHAPÄEVAL, 19. MÄRTSIL KL. 16** KAASA ELAMA KASS TOMi ja HIIREKESE JERRY VEMPUDELE.

Pääse 80 kop. Koolieelikutele tasuta.

SEMINARKAS

on vaadata näitused «Usualast kirjandust» ja «August Annist 90».

REFERENTIDE PÄEV

toimub teisipäeval, 21. märtsil kell 15 ülikooli raamatukogu konverentsisaalis.

KUHU LÄHED, VIRUMAA?

Tänavune rattaretk «Kuhu lähed, Virumaa?» on jätkuks mullu maikuus toimunud samalaadsele retkele «Kuidas elad, Virumaa?» Seekord on eesmärgiks saada põhjalik ülevaade Ida-Virumaa ökoloogilisest seisukorrast. Rattaretk saab teoks 11. mail Kiviõlist ja lõpeb 14. mail Narvas Hermanni kindluses.

Eelregistreerimine on alanud ja kestab märtsi lõpuni. Helistada Tallinna tel. 52 77 84 või kirjutada 202 128 Rakvere raj. Viitna, Lahemaa RP Virumaa Klubi.

Virumaa Klubi

Mõõduvõtmine korvpallis

Reedel, 11. märtsil peeti korvpalliliahing ajalooteaduskonna ja žurnalistikaosakonna üliõpilaste vahel. Mäng lõppes ajaloolaste võiduga 58:44.

Matši eel oli õhkkond ärev. Žurnalistikameeskonna kapten Mart Soidro muretses juba päeval põhiviisiku mitmete mängijate puudumise pärast. Nagu selgus, polnud ka ajaloolastel platsil parim rivistus.

Siiski algas mäng soodsamalt ajaloolastele, kel tänu kiiremale ja täpsemale tegutsemisele õnnestus juhtima asuda. Žurnakad otsisid oma mängu kaua. Esimese kümne minutiga seda ei leitudki. Vastaste hajevil kaitse ja ebatäpsed pallivisked lubasid ajaloolastel mängida mõtestatult. Silmapaistvamad korvikütid olid viimastel Margus Kolga ja Toomas Kiho.

Esimese poolaja viimasel veerandil ärkasid ka ajakirjandustudengid, seda eeskätt tänu liidri Mart Soidro julgele ja resultatiivsele tegutsemisele.

Teisel poolajal mäng tasavägisena siiski ei püsinud. Ajaloolased olid paremad nii kaitses kui rünnakul ning hoidsid mängu pidevalt parajas eduseisus. Pööret ei suutnud mängu tuua ka ajakirjanike tehtud vahetus, kui platsile saabus kergejõustiklane ja TRÜ naiskonna *Fan*-klubi presidendina tuntud Priit Pullerits. Kesiselt mängis ka žurnalistide salarelv Ivo Rull.

Pärast mängu oli ajakirjanike liider Mart Soidro väga napisõnaline:

«Jah, täna ei õnnestunud meie mäng. Samas tiivustab meid innukalt treenima eelseisev revanšmatš. Ükskord me võidame niikuinii!»

MAX MANAGER

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1184. Tiraaž 3000 eks. MB-01400.

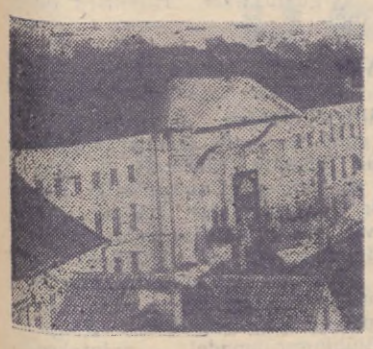
«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 10 (1557) | Reede, 24. märts 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

JÄRGMISEST AJALEHEST SAAB LUGEDA SELLEST, KUIDAS TARTU ÜLIKOOL JÕUAB EMAKEELSE ÜLIKOOLI 70. AASTAPÄEVANI

Mõtlemisaeg saab otsa

Imelikud asjad on nende valimistega. No näiteks: tudeng või töötaja seab oma tööpaigas üles ühe kandidaadi, elukoha järgi läheb valima aga hoopis teist(si). Paraku paratamatu. Ja mis sellest. Kui ometi ükskord on suurem osa kandidaate üle Eesti tuntud inimesed ja kui on isegi võimalus valida mitme inimese vahell Seegi on juba midagi. See isesugune vabadus valimistel on omamoodi mõjutanud ka valimiseelset propagandat. Propaganda, ka kandidaadi endapoolne tegutsemine on eestlasele paraku veel suuresti vastuvõtmatu, mõistetamatu. Kas seetõttu või lihtsalt meie oskamatusest vabade valimiste puudumise tõttu on tähelepanu ühele või teisele saadikukandidaadile erinev. Kahtlemata on see sõltuv nende ametipostist, populaarsusest. Ei tee meiegi siin mingit erilist mõjutamist. Mulle endale tunduvad senised viisid suuresti vastuvõetamatud, pealegi ei suuda me alati selgeks teha ühe või teise inimese eeliseid Moskvasse saatmisel. Iga avaldatud materjal on kahtlemata subjektiivse maiguga.

Küllap jäi oma subjektiivne suhtumine alles ka neil, kes teisipäeval aulas Tartu Ülikooli valimisringkonna nr. 478 saadikukandidaatide **TÕNU LAAGI, AIVO LÕHMUSE** ja **JEVGENI UDOVIKUGA** kohtumas käisid (pikem ülevaade oli «Edasis»).

Täna vist ei ole enam mõtet tutvustada nende platvorme, tutvustada neid kui inimesi. Tahaksin öelda kahe eestlasest kandidaadi kohta vaid niipalju, et mõlemad on Tartu Ülikooli vilistlased. Tõnu Laak on lõpetanud majandusteaduskonna, Aivo Lõhmus eesti filoloogia osakonna. Mõlemad mehed on ka oma ülikooli ajal silma paistnud: Laak juhtis rahvusvaheliste suhete ringi, osales ÜTÜ-s, EÜE-s; Lõhmust tunti juba tudengipõlves kirjaniku ja kirjanduskriitikuna (üljkooliajast on pärit ka tema foto). Aulakoosolekul esinesid nad mõlemad minu meelest veenvalt ja ausalt.

Kolmanda kandidaadi Jevgeni Udoviku foto enam meie lehte ei jõudnud, seepärast nad võrdselt esindatud ei ole. Aga mis võrdsest esindatusest siin saabki juttu olla, kui seni arvame erinevalt sõjaväelaste valimise kohta. Udoviku auks peab ütlema, et ta teenis mõnegi kokkutulnu sümpaatia ja minu meelest täiesti õigustatult.

* * *

Lõpuks tahaks veel meelde tuletada, et ülikooli inimestest on saadikukandidaadid Tartus Marju Lauristin ja Mihhail Bronštein. Me saame neid valida ja valigem siis!

Kõige lõpuks prof. LEMBIT ALLIKMETSA vastus küsimusele:

«Kas minna valima või ei?»

«Üliõpilane kui praeguses ühiskonnas aktiivne osaleja peaks olema kindel valija. Kui ta valima ei lähe, on see paljust loobumine. Poliitikat tehakse ikka valides, muidu seame end väljaspool ühiskonda olevaks ja teised otsustavad meie eest asju, mida võiksime ise otsustada.»

VARJE SOOTAK

TÕNU LAAK

AIVO LÕHMUS

Kas jälle Jugoslaaviasse?

Arvatavasti küll, sest kõrgkooli**devahelise** kõnevõistluse võitjat **kroonitakse** taas võimalusega sõita **15. aprillil** ühte sotsialistlikku riiki. Enne aga tuleb oma head esinemist ja mõtlemisoskust, samuti emakeelt proovida **ülikooli kõnevõistlusel 30. märtsil peahoone aud. 139 kl. 17.**

Teretulnud on kõik tudengid, ka kaugõppijad. Arvestatakse nii teaduskondade tulemusi kui ka individuaalset osavõttu.

Tingimuseks on kõnelda 15—20 min. enda poolt valitud **aktuaalsel teemal**: veenvalt, kaunilt, kuulama paeluvalt. II voorus tuleks 5 minuti jooksul **arendada mõtteid loosiga valitud teemal,** mille pakub välja 3 õppejõust ja 3 üliõpilasest koosnev žürii I voorus paremini esinenutele.

Rektoraadi ja ühiskondlike erialade teaduskonna nõukogu autasude kõrval on ka teaduskonnad välja pannud oma auhinnad. Õigusteaduskond premeerib parimat ja aktuaalsemal sotsiaal-poliitilisel teemal esinejat. Bioloogia-geograafiateaduskond annab preemia parimale looduskaitseprobleemi käsitlejale ja eesti keele kateeder kõige ilusamale ja korrektsemale emakeele valdajale.

Viimasel aastal on üliõpilaste nõudlikkus nii õppejõudude kui eneste keele- ja esinemiskultuuri suhtes tunduvalt tõusnud (TÜ auhinnalised kohad võistlustel ning mõttevahetused ja ankeetandmed esinemisoskuse kohta).

SIINA LEPIK,
ÜET dekaan

KES ON KES?

Sallivus ei pea sugugi tähendama seda, et me ei tohigi olla otsustavad. Sallivus peaks tähendama alternatiivsuse tunnustamist ilma hukkamõistmiskrambita, viha ja vihkamist välistades. Nendele, kes on vihkamise poolt ning kes tahavadki vihata, on sallivus muidugi ebaefektiivne vahend maailmas millegi muutmiseks — igatahes kindlasti vähemefektiivne kui vihkamine ise. Neile tähendab sallivus ohtlikku järeleandlikkust. Ja kuna meid on mitme põlvkonna kestes aina vihkamise kasulikkuses kasvatatudki, siis on väga raske tõestada, et sallivus on just nimelt väga vajalik ja tõhus vahend maailma korrastamisel, on vahend, mis erinevalt vihkamisest ei alanda inimest. Uue ühiskondliku olemise loomisel tuleb tõsiselt küsida, missuguses vahekorras võiksid selles olla sallivus ja vihkamine.

Praegu eristatakse meie jaoks üksnes äärmusi (et pealegi valesti, see on sootuks omaette küsimus). Aga meie olevik ei koosne ainult äärmustest. Meie keskel tuleb ilmtingimata eristada ka **parem- ja pahempoolseid,** kusjuures parempoolsed ei ole sugugi vaid kodanlased ning vasakpoolsete hulka ei tohi hoopiski ainult kommunistidega (siinkohal teen ma enese jaoks selget vahet, kes on kommunist, kes aga kõigest parteilane) piirata.

Et pilt oleks pisutki selgem — parempoolseid iseloomustab ilmne rahvuslikkus. Kuid nende kõrval ja nende keskel uleb eristada ka revolutsionääre ning reaktsionääre, kusjuures me teeksime oma ülesande taas väga lihtsaks, kui me otsiksime viimaseid ainult bürokraatide seast. Kui me nii teeksime, siis me lähtuksimegi just sõgedast vihkamisest (mida tundes on eranditult inimestest koosnev bürokraatia asunud alati enesekaitsele ja vasturünnakule). Ent on olemas ka radikaalid ning konservatiivid ja eks ole, radikaale võib leida ka perestroika eitajate hulgas. Ning lõpuks saame eristada ka skeptikuid ja küünikuid, kellest viimased on äärmiselt aktiivsed. Kui nüüd praeguses kaasajas nimepidi tuntud tegelasi isegi selle, üsna jämeda jaotuse järgi iseloomustada või öieti, kui kuluaarsed iseloomustused nende kohta avalikkuse ette tuua, siis — **kes on kes?** Ja kuidas toimivad nende omavahelistes suhetes sallivus ning vihkamine? Hüva, Arnold Saia identifiitseerimisega vist ei ole raskusi, kuid kuidas anda näiteks Edgar Savisaare või Väino Rajangu iseloomustus?

Neid iseloomustusi on aga väga vaja, kui me tahame enestele selgeks teha, missugune on nüüdisaegse rahvusliku poliitika eetiline põhi ja kui tahetakse, et poliitiliselt apaatseid oleks võimalikult vähem. Siinkohal osutaksin kõigest kolmele probleemile, kuid muidugi on neid märksa rohkem.

Kõigepealt on praeguste saadikukandidaatide platvormid **hariduspoliitika** vallas silmatorkavalt ebamäärased. Need nimelt väldivad püüdlikult konkreetseid kohustusi hariduse põhiküsimuses: kuidas teha sellele, kellel haridus puudub või on väike, selgeks, et tal ei ole õigust saada rohkem kui lubatakse tollele, kellel on haridus. Ja edasi — kuidas talle selgeks teha, et ta on pikka aega saanud häbenematult rohkem, kui tal on õigus saada. Ja veel edasi — kuidas panna ta harjuma teadmisega, et ta saabki «ennekuulmatult vähe» seni, kuni ta on madala haridusega, kuidas mitte tark pole süüdi, et ta on haritud, vaid rumal on süüdi, sest ta pole haritud. Võib ka lühemalt: kuidas maksta haritud olemise (harituse) eest nõnda, et see oleks tõepoolest tasu ja mitte armuand, ning kellel pole õigust saada seda raha, mida võib maksta ainult harituse eest? Sellest, et välimiseelsed platvormid on hariduse vallas puudulikud, järeldan ma, et vastasseis haridust võimaldava ametkondlikkuse ja alternatiivset, ametkondlikkusest rikkumatut haridust sooviva vaba tahte vahel püsib edasigi. Peabki püsima, sest ametkondlikkus ning selle taga end varjavad jõud on alati huvitatud võimalikult rumalamast inimesest.

Teiseks ilmneb ülim ettevaatlikkus **rahvuspoliitika** vallas. Mõnel juhul on see arvatavasti teadlik ettevaatlikkus, sest muidu saaks vaenlane poliitika eesmärgi kätte luurele midagi kulutamata, mõnel juhul aga nõutusest tulenev ettevaatlikkus, oskamatus ja ebakindlus. Nähtavasti just viimasega on tegemist ka siis, kui ei sõandata enesele selgeks teha, kui mitme erinevalt mõtestatud kodumaa olemasolust lähtuvate hoiakute konfliktiga meil tuleb vastakuti seista. Nagu on mitu rahvuslikku ülesannet, nii on ka mitu erinevat kodumaakäsitlust. Kui soovitakse, et valimistel võidaksid kindla peale need, kes oskavad Moskvas (Eesti) asju ajada ja keda võib ses suhtes usaldada, siis antakse sõnale «kodumaa» paratamatult mitmekordne tähendus. Liidulepingu kui alternatiivita ainuvõimaliku tulevikulahenduse põhjendamisel ja selle konstruktiivses kriitikas, nagu ka migrantide tõrjumises humanistlikkust minetamata on «kodumaa» sisu analüüsil keskne koht.

Ning lõpuks — meid on korduvalt petetud ülevalt alla kuulutatud **lubadustega,** mida on saadud arvustada ja mille tekkimise mehhanismid on võidud avalikustada alles tagantjärele. Nüüd on meile pakutud ohtrasti lubadusi, mille andjad asuvad meie keskel. Nende kriitilist kaalumist poleks õige (olnud) kuni kandidaatide läbikukkumiseni või mahavalimiseni edasi lükata. Nüüd seisab see kõik aga ees alles järgmistel valimistel. Ma ei ütleks, et seekord polnud me selleks veel valmis. Seekord me seda veel ei tahtnud.

Peeter Olesk

Sünnipäeva-õnnitlus

Lugejad, kes ei tea veel pildil oleva lugupeetud juubilari nime, aga tahavad õnnitlustega ühineda, leiavad tema perekonnanime alljärgnevas tekstis puuduvate tähtede kombinatsioonist.

1. —öötab kakskümmend viis aastat kateedrijuhatajana.
2. Tuntakse kui v—ga korrektset inimest.
3. Tuleb —irmus vara tööle.
4. On ENSV teenelin— teadlane.
5. Sügisel, kui aeg ja ilm lubavad, käib kirglikult —ohlal ja seenil.
6. Vaatleb ilma ja kuulub Želnini s—prade hulka.
7. Kannab mehist eesnime ja see on —embit.
8. Tugevat tervist sooviva— kõik kolleegid.

„Majandusmõte"

on majandusteaduskonna üliõpilaste rändauhind. Esimest korda pärjati sellega aasta tagasi nelja IME algatajat: Edgar Savisaart, Mikk Titmat, Tiit Madet ja Siim Kallast. Nüüd leiti koos teaduskonna nõukoguga üksmeelselt sobivaks laureaadiks majandusmees TPIst ja nimelt majandusdoktor kateedrijuhataja prof. **UNO MERESTE.** Miks? Kuigi kandidaate oli algul sõelal teisigi, peeti prof. Mereste majandusajakirjanduslikku tegevust teistest väärtuselt jäävamaks. Lugejale võiks soovitada näiteks üht viimast artiklit omandiprobleemidest «Eesti Kommunistis» nr. 2.

«Olen muidugi pööraselt rõõmus, et Tartu tudengid mu tööd nii hindavad. Kannan endas praegugi mingit Tartu vaimu möödunud aastaist. Astusin siin kunagi ajalookeeleteaduskonda, õppisin ka geograafiat, majandust aga juba Tallinnas. 11 aastat olin ülikoolis majandusteaduskonna õppejõud.»

Üle-eelmise reede õhtupoolik teadusraamatukogu rohelises kohvikus lõppes õppejõudude ja üliõpilaste majandusmõtete vestlusringiga.

JAAK LEHIS

REPLIIK

- **Vt. «TRÜ» nr. 7**
- **«Päästkem Eesti lipp teotusest!»**
- **«Apartheidi vastu, võrdsuse poolt»**
- **Lp. korp! «Ugala»!** *Noorsugu on alati olnud oma nõudmistes kategooriline. Nõustun teiega, et õigusriiki meil veel ei ole ja selle saavutamiseks võib kuluda aastaid. Teie jõuate selle ehk ära oodata, vanem põlvkond mitte. Kas te tõesti ei märganud pisaraid oma vanaemade ja vanaisade silmis, kui Pika Hermanni torni heisati sini-must-valge? Paljud on varisenud manalasse, jõudmata seda hetke ära oodata.*

Loomulikult jääb sini-must-valge tähistama meie pühamaid päevi ja riigilipuks pole seda kuulutatudki. Las jääda Naanile ja teistele temasugustele vabadus heldida punalipust, nemad polegi väärt seisma meie trikoloori all. Den jeden das seine.

● *Ühtlasi tahan teatada nüsama resoluutselt esinenud* **Mgamba Petersonile,** *et ülikooli kohvikusse marssivad tädikesed on ühtaegu ka vilistlased. Ka teist, lugupeetud Mgamba, saab kord vilistlane ja noored hakkavad teid «onukeseks» tituleerima. Kas tahaksite olla väljatõugatu? Ärgem siiski tõmmakem valdast meie vahele.*

Austusega

EMS vilistlasklubi liige
RIINA DMOHOVSKI

Õnnest ja ohust

(Algus eelmises lehes)

Molotov-Ribbentropi pakt ühes oma salaklauslitega, mis lõppkokkuvõttes määrasid II maailmasõja puhkemise, oli kahe diktatuuripartei vahel sõlmitud kokkulepe. Just sellele kokkuleppele võlgneme meie tänu Eestimaa ja eesti rahva «õnneliku» sotsialistliku saatuse eest ja ka selle lennuvälja ning kümnete sellesarnaste eest, mis meie kaitsmise sildi all rüvetavad Eestimaa pinda ning õhku Eestimaa kohal.

Tollele kunagisele salakokkuleppele oleme tänu võlgu sellegi eest, et meil siin Eestimaal on «õnn ja rõõm» toita ning katta aina rohkem ja rohkem rohelises mundris kaitsjaid, kes meid kaitsevad jumal teab mille eest.

Ka kõik see ei toimu partei käsu ja teadmiseta. Nõukogude riikliku süsteemi põhiolemus pole muutunud selle rajamisest saadik. Ei ole see muutunud ka pärast 1985. aastat. Endistviisi on ainupartei diktatuur, mis tähendab võimu koondumist ühe kliki ja lõppkokkuvõttes ühe isiku kätte.

Terve hiigelsuure maa saatus sõltub tolle ainsa isiku heakäekäigust. 300 miljonit inimest peavad päevast päeva värisema: kas peasekretär on ikka homme ka veel elus, terve ja võimu juures...

Ohtlik on seejuures see, et rahvas on hakanud parteid pidama peaaegu jumalaks, kes on küll olnud kuri, kuid ilma kelleta ka ei oska (või õigemini — ei julge) elama hakata.

Ka meil Eestis on juba märke sellest, et rahvas võib kaotada kriitilise mõtlemise ning analüüsivõime ja hakata omistama parteile ja valitsusele algatusi ja samme, mida nood iseseisvalt, ilma rahva surveta iialgi poleks teinud.

Mitte partei ega valitsus ei andnud meile tagasi sini-must-valget lippu ja iseseisvuspäeval Rahvas nõudis selle tagasi! Pole põhjust olla valmis parteid ja valitsust selle eest pisarsilmil tänama.

Kui rahvas enam oma jõudu ei taju, ähvardabki teda oht jääda jõuetuks. Rahvas, kes oma valitsusele enam survet ei avalda, leiab end väga kergesti endisest veel jõhkrama surve alt. Kuid meie ei taha ega tohi enam kaotada õigust olemas olla! Ja ma loodan, et me seda enam iialgi ei kaota.

AIVO LÕHMUS

Kuhu jäi kartul?

Artiklile «Tühja neist üliõpilastest» («TRÜ» nr 1, 1989) saabus ka teine asjaomane vastus Tartu Konservitehase direktorilt Matti Holterilt.

Direktor kirjutab: *«Jah, ega me süüa sööklais ei saa, nagu me sooviksime. Laiemas mastaabis tegeleb sellega ju aastaid terve Nõukogude Liit, mis ei pea olema meile ei lohutuseks ega õigustuseks.*

Kuid täna ja ka homme ei valda me täiuslikult seda lülide ahelat, kompleksi, et nii ülõpilane kui ka iga tore või mittetore inimene saaks oma kõhu täis ning pluss positiivsed emotsioonid. Ka meil Tartus. Ka meil ülikooli sööklas, ka meil konservitehase sööklas. Tihtipeale oma vastustes meie, ametnikud, luiskame, õigustame oma konkreetseid, meist otse sõltuvaid tegemata jätmisi, aga ka üle oma varju ei suuda me hüpata.

Analüüsides detsembrikuul söökla nr 5 varustamist kartuli, porgandi, peedi, kaalika, toorsalatitega meie Aardla t. filiaali poolt ei saa ma päris nõustuda, et taldrikul on kogu aeg makaron. Kartuli tellimine oli meie poolt täidetud detsembrikuul 79%. Sellest kahel päeval, 5. ja 23. detsembril jäid tellimused täitmata. Võin öelda, et objektiivsetel põhjustel (polnud autosid, üldine bensiinihäda ja veeavarii), aga söökla seisukohast — meie süü. Aga kuhu jääb siis see kartul, mida teistel päevadel söökla sai? (...)

Millal Eesti saab täiskorraliku rüikliku söögikartuli, ei oska siinkohal vastata. Millal saab küllaga kartuli ja köögivilja järelkoorijaidpuhastajaid? Mitte niipea: oma praktikas ei ole kohanud ühtki koolilõpetajat, kes tahaks valida ametiks kartulikoorimise. Millal tuleb järelkoorimist mittevajav kartul, nagu näiteks Soomes või Rootsis? Mitte niipea: sellega Eestis veel ei tegelda.»

Kõike seda lugedes jääb arusaamatuks, miks on kartulikoorimine tsentraliseeritud ühte punkti, kust kõiki tarbijaid varustada ei suudeta. Võib-olla siiski luua sööklate juurde pisitsehhid või sõlmida leping, mille kohaselt sööklat nr 5 varustaksid puhastatud kartuliga hoopis ülikooli šeflusalused majandid.

Lisagem, et toitlustusküsimusis pole seni sõna sekka öelnud ametiühing.

URMAS LOIT

«Tudengilaul - 89»

See pikisilmi oodatud üritus kannab viiendat aastat «Tudengilaulu» nime. Temaatikas pole seegi kord piiranguid. Laulda võib kõigest: armastusest ja sõprusest, tööst ja igavlemisest, tuultest ja mägedest... Eelistatuks jäävad aga ikka omad lood, just tudengielu laulud.

Žürii hindab nii vokaali, instrumentaalset teostust kui ka tekstitihedust. *Grand Prix'* (50 rbl.) pälvival laulul on kõik need koim komponenti võrdselt olulised. Ka **eripreemiate** laud on rikkalik. Auhindu jagame kolmele parimale folklauljale, ansamblile, lauludele, mis kõige paremini peegeldavad üliõpilaselu jne. Anname välja ka **publikupreemia.**

«Tudengilaul 89» saab teoks **reedel, 21. aprillil kl 19.** Esinejail palume endast teatada ja tuua omaloominguliste laulude tekstid hiljemalt **20. aprilliks** klubi kunstilise isetegevuse osakonda (ruum 207).

HEAD LAULMIST!

Pier Paolo Pasolini (1922-1975) filmid Tartus

Eesti Filmiklubide Selts ja Itaalia Kultuuri Instituut (Moskva) korraldavad ülevaatetsükli režissööri loomingust koos loengutega. Vt. Pasolinist lähemalt 18. märtsi «Õhtulehes».

Tsükli I poole filmid linastuvad Tartus Vanemuise tn. 46 järgnevalt:

5. aprill «Raev» 1963, lühifilm «Suured linnud ja väikesed linnud» 1966
6. aprill «Kuningas Oidipus» 1967
7. aprill «Kitsejuust» 1962, lühifilm «Sealaut» 1969
8. aprill «Decameron» 1971

Tsükli II poole filmid:

28. aprill «Mamma Rooma» 1962
29. aprill «Kerjus» 1961
30. aprill «Lood armastusest» 1965
1. mai «Matteuse evangeelium» 1964
2. mai «1001 öö lill» 1973
3. mai «Salò ehk Soodoma 120 päeva» 1975
4. mai «Teoreem» 1968

Abonementide müük tervele tsüklile **alates 29. märtsist** tellimuste alustel. Tellimused palume tuua TÜ ajakirjanduskateedrisse TÜ filmiklubi nimele kursuste, kateedrite jne kaupa. Abonement maksab 16.50. TÜ filmiklubi liikmetele maksab abonement 6 rubla ja kehtib koos filmiklubi liikmekaardiga. Jälgige reklaami.

TÜ filmiklubi

India kunst

Ülikooli raamatukogus on käesolevast nädalast vaadata näitus «India kunst». See tutvustab raamatukogu fondides leiduvaid albumeid ja teaduskirjandust india klassikalise kunsti kohta. Oma raamatuid andis näitusele ka TÜ orientalistikakabinet.

Näituse avas esmaspäeval, 20. märtsil Linnart Mäll, kes rõhutas, kui häbiväärselt vähe me teame india kultuurist. Näitus püüab seda lünka pisutki täita.

Väljapanek jääb avatuks kuuks ajaks.

Eri maade kunsti ja kunstivoole tutvustava kirjanduse näituste korraldamine on raamatukogul kavas muuta traditsiooniks.

KRISTA LÄÄNEMETS

AKADEEMILISE BALTISAKSA KULTUURI SELTSI

järgmine töökoosolek on **teisipäeval, 28. märtsil kl. 17** teadusraamatukogu 202. auditooriumis. Tartu Ülikooli ajaloo-osakonna vilistlane hr. INDREK JÜRJO (TA Ajaloo Instituut) vestleb Eestimaa seltsielu ajaloost teemal «Klubid Tallinnas valgustusajal». Huvilised on oodatud.

ABI PENSIONÄRIDELE

Mittetöötavatele pensionäridele, kes enne pensionile jäämist on töötanud ülikoolis vähemalt 20 aastat ja kelle pension on alla 100 rubla kuus, otsustati töökollektiivi konverentsil maksta sotsiaalse arengu fondist lisa. Selle saamiseks tuleb pöörduda avaldusega ametiühingukomiteesse. Kaasa võtta tööraamat ja pensioniraamat. Kõigil ametiühingurühmadel palutakse hoolitseda selle eest, et nende endised töötajad sellest teada saaksid, ühtlasi olla abiks toetuse kättesaamisel.

KOOPERATIIVKORTERI OMANIKUD!

TRÜ töötajad, kes on muretsenud endale kooperatiivkorteri ja kes 1988. aastal mingite määruse piirangute tõttu ei saanud toetust laenu kustutamiseks, astuge lähemal ajal (k. 10—14 vahel) läbi ametiühingukomiteest.

Ametiühingukomitee

EETIKAST

Esmaspäeval, 27. märtsil kl. 19 Tähe t. 4 aud. D-170 dots. Siina Lepiku loeng «Kas eetika kriis?»

APRILLIKARNEVAL

Teie jaoks on avatud kabaree «Paradiis»: komfort ja girlid, «Viru» varieteegrupp, ✲ piljardisaal, ✲ striptease, ✲ tantsuks parimatest parim orkester, ✲ šampanja, ✲ parimaid kostüüme ja etteasteid premeeritakse.

Tõmma olengule punkrisse «Põrgu»: ✲ komforti ja girle ei ole, ✲ on koivakergitajad, ✲ kesvavesi, ✲ AIDSI avalik kabinet (seep kaasa), ✲ nühkimiseks musa, ✲ tervitused allilmast, ✲ väljapaistvamale kujule kõbe kost.

Õnn on sinu enda kätes, kui lunastad pileti 1. APRILLIL TÜ KLUBIS TOIMUVALE, sest õhtul mängib iga pääse võidule.

P. S. IHUKATE VALI ASJALE SOBILIK. NB! Sinu tee lühendamiseks klubisse väljub KARNEVALIBUSS kl. 20.04 Nooruse, kl. 20.16 Pälsoni, kl. 20.26 EPA torni ja kl. 20.46 Leningradi ühikate juurest.

KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 25. märtsil kl. 21 retrolik laupäevaõhtu KALLE MÜLLERIGA.

Pühapäeval, 26. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Läbi lillede...», klipid.

Üliõpilaspilet kaasa!

HÄÄ LUGEJA!

Tunneme juba ette, kuidas oled pettunud kätte võttes jälle kaheleheküljelist ülikoolilehte. Püüa meist ja trükikojast aru saada, sest peale selle väikese lehekese ilmub meil esmaspäeval ka 4-leheküljeline abiturientide erinumber (müüki see ei tule). Ja võid ise ette kujutada, kui palju tööd on trükikojas enne valimisi.

Toimetus

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1298. Tiraaž 3000 eks. MB-01421.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 11 (1558) Esmaspäev, 27. märts 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

HEA ABITURIENT!

Jaanipäevaks saab Sinu keskkooliaeg ümber ja tuleb seista valiku ees. Seekord astud eelmistest tõsisema sammu. Algab ju Sinu iseseisev elu. Pead endale teadvustama, kas üldhariduskoolis omandatud teadmised on küllaldased rahuldamaks neid eesmärke, mis oled endale seadnud.

Kindlasti on Sul mingi ettekujutus sellest, mis saab edasi. Võib-olla oled juba unistanudki, kuidas seisad kord, uhke tekkel peas, meie ülikooli tarkusesammaste vahel. Tugeva tahtmise juures muutub see kujutluspilt peagi reaalsuseks.

Sinult oodatakse väga palju. Eesti vajab tublisid ja tarku õpetajaid, arste, juriste, majandusmehi. On veel teisigi huvitavaid ja kasulikke ameteid, mida saab õppida ülikoolis. Kui oled südames otsustanud meie auväärse alma materi kasuks, siis ära jää, käed rüpes, ootama sisseastumiseksameid, vaid tee kõik endast sõltuv, et näidata end parimana. Suurte teadmiste ees avanevad siin majas kõik uksed ja saladused.

MEELIS LOKI foto

Tudengielu väärib elamist. Avanevad uued aknad maailma. Meie üliõpilased on saamas võrdseteks võrdsete seas. Haritus tõuseb ausse..

Ära unusta, et Sind siin oodatakse. Meeldivate avastuste ja kohtumisteni!

- **Õpetajaks**
- **Arhivaariks**
- **Museoloogiks**
- **Defektoloogiks, abikooli õpetajaks**
- **Logopeediks**
- **Sotsioloogiks**

Ajalooteaduskond

On aasta 1989. Õnnis professor Johann Karl Simon Morgenstern kummitab nagu tavaliselt TÜ ajaloomuuseumis Toomel. Maja on tühi, seda on ta viimasel ajal ikka — ammu pole keegi teadmisnäljas tudeng auväärt vaimu rahu rikkunud. Üks igavlev pilk arhiivihoone pimedaile aknaile: ehk ometi mõni rebane? Kuid ei, needki on juba loobunud. Vanahärra ohkab tüdinult ning mõtleb: «Egas midagi. Ootame uusi rebaseid...» *

Igal aastal võtab vana hea *alma mater* vastu 80 **ajalootudengit: 50 päevasesse ning 30 kaugõppeosakonda.** Peale nende kuuluvad siia ka **defektoloogid — kummaski osakonnas 25.** Lisaks tuleb tänavu loodud **sotsioloogiakateedrisse 15 esimest püsiõppurit.** Eestis on suur vajadus erihariduse sotsioloogide järele. Noortele peaks see eriala palju uut ja huvitavat pakkuma. Tudengikandidaatidelt nõutakse head vene ja võõrkeele oskust (peamiselt inglise keelt). Juba esimesel kursusel tuleb tegelda intensiivse keeleõppusega. Osa lõpetanuid saab tööd tootmissfääris, osa hakkab tegelema vaimse kultuuri sotsioloogiaga.

Mullusega võrreldes on muutunud **vastuvõtutingimused.** Eksamiteta pääsevad nüüd kaugõppesse need, kel on kaks aastat pedagoogilist staaži ning kes antud alal edasi tahavad õppida. Nagu tavaliselt, ei tee sisseastumiseksameid ka ettevalmistusosakonna lõpueksamite sooritajad. Konkursieksameid on ajaloolastel kolm: kirjand, NL ajalugu ja võõrkeel.

Dekaan dots. ALLAN LIIM: «Vajalik on tõsine ajaloohuvi. Hea, kui meile tullakse juba väljakujunenud plaanide ja suundadega. Samuti ei tule toime ilma keeleoskuseta, eriti tähtsad on saksa ja inglise keel.»

Õppejõud, ajalookandidaat MATI LAUR: «Mida soovida, see oleks suurem akadeemilisus, oskus ülikooli vaimuga kiiremini kohaneda. Juba sisseastumiseksameil on tunda, kui suur vahe on keskkooli ja ülikooli vahel. Püüame olla küll ülimalt tolerantsed ning keskkooli taset igati arvestada. Viimane on ka üks põhjusi, miks on ikka veel eksam NL ajaloost.»

Õppejõud VILLU TAMUL: «Ideaalne eksamivastus annaks lühivormis ülevaate keskkoolis õpitust. Edasi tuleb esitada vastaja enese kontseptsioon. Tähtsad on kõikvõimalikud seosed Eestiga. Vajame mõtlemisvõimelisi inimesi, neid, kes oskavad oma seisukohta argumenteerida.»

* * *

Ajaloolastega võrreldes on **defektoloogiat** üritajal kergem sisse saada, seda eelkõige väiksema konkursi tõttu. Jällegi on eksam kolmes aines: kirjand, bioloogia ning eesti keel ja kirjandus.

TRIINU PAJURI I kursuselt: «Meie, defektoloogid, oleme üks suur naistekari, kuigi küllalt lõbus ja sõbralik. Praegu räägitakse defektoloogidest suhteliselt vähe ning abituriendid ei oska siia tulles oma tulevast elukutset ette kujutada. Ometi on see üks humaansematest, huvitavamatest ning rõõmurohkematest ametitest üldse...»

Psühholoogiat saab tänavu õppida vaid kaugõppes. Spetsialiseerutakse kooli-, sotsiaal- ja tööpsühholoogiale. Dekaani arvates algab vastuvõtt päevasesse osakonda taas järgmisel aastal.

Ehk saab sinust, kes sa suvel otsustavalt ülikooli sammaste vahelt sisse marsid, uuel kevadel härra Morgensterni rahu rikkuja? Kõik sõltub sinust enesest. Kes teab?

ILONA MARTSON,
žurn. I k.

* **Toimetus lisab, et remont on lõppenud ning sügiseks muuseumi uksed valla.**

Loe hoolega, tudengiks-pürgija!

Kehtima jäävad mullu kasutusel olnud vastuvõtueeskirjad. Täiendavat infot nii sisseastumiseksamitest kui ka vajalikest dokumentidest saate sisseastuja teatmikust. Eksamiprogrammid ilmuvad eraldi vihikutena teaduskondade kaupa.

Vastuvõtueksamitel kehtib kümnepalliline hindamissüsteem. Taseme-eksameid, kus hinnanguks on arvestatud/mittearvestatud, kasutavad tänavu ainult filoloogia- ja kehakultuuriteaduskonnad. Keskkooli medaliga või keskeriõppeasutuse kiitusega lõpetanud võetakse vastu, kui nad teevad esimese eksami 10 või 9 pallile.

Ka tänavu on **soositavaiks erialadeks matemaatika, keemia ja füüsika.** Medaliomanikud võetakse vastu ilma eksamiteta, vestluse põhjal teaduskonna komisjonis. Samamoodi vastuvõetuks võivad osutuda ka tugevad ainetundjad, kellel on kaasas aineõpetaja allkirjaga suunamiskiri.

Arstiteaduskonda vastuvõtul jäädakse samuti mulluste eeskirjade juurde. Ametliku ettekirjutise järgi konkureerivad 70% kohtadest staažiga isikud ja nendega võrdsustatud, ülejäänud kohtadele staažita sisseastujad. Esimesse rühma kuulub 2-aastase tööstaažiga noorem- või keskmeditsiiniline personal; meditsiinikoolide lõpetanud, meditsiiniliste kõrgkoolide (teaduskondade) ja teaduslike uurimisasutuste abiõppepersonal; sõjaväest viimase kolme aasta vältel reservi arvatud noormehed; koolilõpetajad, kes on õppetootmiskombinaadis omandanud nooremmeditsiiniõe kutse. Samuti kõik need, kellel alaline elukoht (sissekirjutus) väljaspool ENSV vabariikliku alluvusega linnu. Neil tuleb pöörduda oma rajooni keskhaigla poole, kus nelle vormistatakse suunamiskirjad.

Vastuvõtmise järjekord: 1) eksamiteta sisseastujad, 2) positiivsete eksamihinnete saamisel konkursivabalt sisseastujad (noored sõjaveteranid, orvud), 3) kõik ülejäänud üldise konkursi alusel.

Pallide võrdsuse korral eelistatakse: 1) sõjaväest viimase kolme aasta jooksul reservi arvatuid; 2) erialavõimeid näidanuid (olümpiaadid, ÕTÜ jne); 3) enam kui 2-aastase tööstaažiga sisseastujaid.

Dokumente hakkame vastu võtma **26. juunil, viimane tärmin on 15. juuli.** Vastuvõtukomisjon töötab kella 9-st kella 16-ni. **Vastuvõtueksamid** kestavad 16. juulist kuni 31. juulini. Vastuvõetute nimekirjad pannakse välja 5. augustiks. Nii statsionaarseks kui ka kaugõppetudengiks pürgijad esitavad oma dokumendid ja sooritavad eksameid ühel ja samal ajal.

(Järg 2. lk.)

TERE TULEMAST ÜLIKOOLI!

Arstiteaduskond

- Lastearstiks
- Sanitaararstiks
- Hambaarstiks
- Akušöör-günekoloogiks
- Proviisoriks
- Kirurgiks
- Terapeudiks
- Spordiarstiks

Kas Sul on vahel olnud tunne, et kõik Sinu elus on parimas korras: et inimesed on Sinu vastu head ja Sina soovid kõikidele ainult head; et Su meel on virge ja keha liigub kergelt ja vabalt; et oma ettevõtmistes oled Sa õigel teel ja Sul on väge ülegi saada kõigest, mis oled ette võtnud? Maailmas ei olegi suuremat väärtust kui see tunne, sest see ongi tervis. Ülemaailmne Tervishoiuorganisatsioon mõistabki tervise all täieliku kehalise, psüühilise ja sotsiaalse heaolu seisundit. See pole lihtsalt haiguse puudumine. Suurem hulk inimesi, kes parajasti mingit haigust ei põe, asub niinimetatud kolmandas seisundis, tervise ja haiguse vahepeal. Neil pole võib-olla juba ammu seda tunnet, millest ma kirjutasin alguses. Nad elavad valesti. Nad hingavad, toituvad, liiguvad ja võib-olla isegi mõtlevad valesti — ja viimaks jäävadki haigeks.

Haigus, kui see pole just pärilik, trauma või äge nakkus, algab enamasti inimese enda süü läbi juba aastaid enne seda, kui võetakse number arsti juurde või valitakse 03. Neid inimesi õigel ajal tervise teele juhatada pole põrmugi kergekaalulisem ülesanne kui võlta elule tagasi raskesti haigeid. Iga inimene vajab aeg-ajalt arstlikku nõuannet oma eluviisi tervendamiseks. Aga meie arstid ja ka meie kõrgem arstiharidus pööravad tervisele alles väga vähe tähelepanu. Peamine põhjus on võib-olla selles, et paljud arstid ise on kaotanud tervisetunde. Elades läbinisti haiges ühiskonnas, rabades orjana rasket tööd veeringute eest, kulutades end narmasteks nõukogulikus olmes, olles päevast päeva mürgitatud kasuahnete kontsernide jääkainetest, kuulates eetrist ja lugedes lehtedest aastast aastasse jahmatamapanevaid rumalusi, on paljud arstidki haigeks jäänud või sellesse kolmandasse seisundisse jõudnud.

Võib-olla Sinu aeg säästab Sind. Võib-olla on Sinus küllalt jõudu, et oma tervist hoida. Sest ainult terve inimene saab ravida haigeid. Öeldakse, et ka läbipõetud raske haigus annab hea kogemuse tervise väärtustamiseks. Ma arvan, et ainult see, kes on palju mõtelnud tervisest ja tervist tundnud, võiks saada heaks arstiks. Siis suudab ta leida enda jaoks mõtte selle hiigeltöö jaoks, mis tal arstiteaduskonnas ees seisab. Ja siis ei murdu ta selle suure teaduskonna halastamatus rütmis, kus üleliiduline õppeplaan jätab arstiüliõpilasele nii vähe aega enda tervise peale mõtelda. Sellest aga algab kõik.

Sel aastal avatakse arstiteaduskonnas uus eestikeelne eriala neile, kes soovivad end pühendada meie elukeskkonna tervendamisele, õppida **sanitaararstiks.** Tänavu on selleks veel viimast aastat ka vabariiklikud kohad Moskvas ja Leningradis.

Ravіosakonnas saab õppida (nii eesti kui vene keeles) **arstiks (terapeudiks, kirurgiks, neuroloogiks, günekoloogiks).** Siis, kui Sina oled jõudnud vanematele kursustele, on ülikoolis võibolla jõustunud põhimõte, et arsti spetsialiseerumine toimub diplomijärgselt, kuna kuue aastaga õpitakse selleks vajalikku üldarstiharidust. Kavatsetakse sisse seada ka diferentseeritud diplomid, nii et paremate hinnetega lõpetaja saab kõrgema kvalifikatsiooni kui kolmemees.

Uusi tudengeid oodatakse ka **pediaatria** (lastearstiteaduse), **farmaatsia** (ravimiteaduse), **stomatoloogia** (hambaarstiteaduse) ning **spordimeditsiini** osakonda. Viimases on õppetöö vene keeles, kuid eestlastele võimaldatakse ka eestikeelsed loengud ja praktikumid, välja arvatud kitsa eriala ainetes. Sisseastujatelt nõutakse vähemalt II spordijärku ja kehalisi katseid, millest meistersportlased on vabastatud.

Meditsiin on üks rakendusbioloogia alasid, tänapäeva bioloogiat aga saab mõista ainult läbi keemia. Nendele ainetele pööratakse esimestel kursustel kõige rohkem tähelepanu ja nendes on hindelised sisseastumiseksamid, nii nagu ka eesti keeles (kirjand).

Esimestel ülikooliaastatel jääb Sul arstiteaduskonnas harva vabu õhtupoolikuid, ei möödu nädalatki mõne praktikumi, arvestuse või kontrolltööta keemias või biokeemias, bioloogias, üld- ja meditsiinifüüsikas, anatoomias, histoloogias, füsioloogias, farmakoloogias jne. Kolmandal kursusel ootab Sind juba sisehaiguste sissejuhatuse ja üldkirurgia eksam ning teise poole oma ülikooliajast õpidki üksikasjalikult haigusi ja nende ravi. Tegelikult on kogu arstiharidus kõigest Sinu ettevalmistus eluaegseks õppetööks, lõppematuks enesetäiendamiseks, enese arendamiseks. Sest kui Sa oled võtnud endale vastutuse inimeste tervise eest, siis kohustab see paljuks.

Võibolla Sa kahtled veel, lähenedes elu ühele suuremale ristteele. Siis aitavad Sind sisehaiguste õppejõu dotsent Eevi Maiste sõnad arstiüliõpilastele: «Te olete õigel teel, kui te suudate suhtuda võõrasse abivajajasse inimesse nagu omasse, kui võõras mure ei jäta teid kunagi osavõtmatuks.»

TÕNU PEETS

Filoloogiateaduskond

- Õpetajaks
- Keele, kirjanduse või rahvaluule uurijaks
- Toimetajaks, korrektoriks
- Raamatukogutöötajaks
- Tõlgiks, giidiks
- Ajakirjanikuks

Milline peaks olema see noor inimene, kes tänavu juunis-juulis oma dokumendid filoloogiateaduskonda toob? Kindlasti keeleandeline ja palju lugenud, orienteeruv mitte ainult kirjanduses, vaid ka üldises kultuuritraditsioonis, loomingulist sädet kandev ning ilmtingimata väga töökas. Sest filoloogia kuulub tahes-tahtmata selliste teaduste hulka, kus millegi uue avastamiseks tuleb hoolega läbi uurida kõik vana, seda aga ei ole kaugeltki vähe. Hea filoloog ei saa kunagi «valmis», terveks eluks jätkub tal ainest, mida uurida ja millesse süveneda.

Tartu Ülikoolis saab õppida **eesti filoloogiat** (hiljem spetsialiseerutakse eesti keelele, eesti kirjandusele, rahvaluulele või soome-ugri keeltele), **inglise, saksa ja vene filoloogiat ning žurnalistikat.** Sel aastal võetakse esmakordselt vastu ka 25 inimest, kes tulevikus hakkavad õpetama **eesti keelt muulastele.** Umbes 70% filoloogiateaduskonna lõpetajatest töötavadki õpetajatena, kuigi kõrgharidusega filoloogid on nõutud ka mujal — võib saada **toimetajaks, korrektoriks, raamatukogutöötajaks, giidiks, tõlgiks, keele- või kirjandusteadlaseks** jne. Kirjanikke filoloogiateaduskond ei koolita, kuid sellegipoolest on suur osa Kirjanike Liidu praegustest liikmetest just siit võrsunud.

● ŽURNALISTIKAOSAKOND ●

Astumine žurnalistikaosakonda on mõneti komplitseeritum. Tudengikandidaatidelt oodatakse juba eelnevalt enesenäitamist: avaldatud artikleid. Mida rohkem neid on, seda uhkem, ent tööde kvaliteet on loomulikult tähtsam nende kvantiteedist; oodatud on ka ilmumata kirjutiste paremik. Koos muude dokumentidega tuleb vastuvõtukomisjonile esitada **iseloomustus-soovitus toimetuselt**, kellele kaastööd tehtud. Sisseastumiseksamitele eelneb **loominguline konkurss**, mis koosneb kohapeal kirjutatud ajakirjandusliкust tööst ning vestlusest õppejõududega. Nende põhjal valitakse välja eksamitele pääsejad. Kui konkurss peaks ebaõnnestuma, jääb veel piisavalt aega, et dokumente ükskõik millisesse kõrgkooli viia — niisiis, kaotada pole midagi!

Poleks paha, kui žurnalistikatudengil oleks aasta-paar **tööstaaži.** Samuti on sisseastujate seas noormehed pisut eelisolukorras — eks see ajakirjandus ikka rohkem meeste ala ole!

Kaastööd ajalehtedele tehakse terve stuudiumi jooksul (žurnalistikatudengite käsi on sellegi numbri juures mängus — toimetus), selle töö tulemusi hinnatakse igal kevadel loomingulisel atesteerimisel. **Suvise praktika** põhjal peaks ka tulevane töökoht varakult selguma, nii et viienda kursuse lõpus enam suurt otsimist-otsustamist ei tohiks tulla.

KADRI LIIK,
žurn. I k.

Loe hoolega...

(Algus 1. lk.)

Vastuvõtukomisjoni tööd kergendate ja hoiate kokku oma kallist aega, kui toote kaasa korralikult vormistatud dokumendid. Enne Tartusse sõitu vaadake dokumendid hoolikalt üle.

Avaldus (1) täidetakse kohapeal, samuti ankeet elulooandmetega. Ankeeti tuleb märkida ka vanemate töökohad, ametid ja kuupalgad; need peaks enne täpselt järele uurima.

Lõputunnistusel (2) peavad nii eesti- kui venekeelsed nimed tähttähelt kokku langema passis olevatega; eesti- ja venekeelne pool olgu identsed. Tunnistusel peab olema märgitud selle väljaandmiskoht.

Iseloomustusel (3) olgu vähemalt 3 allkirja. Opilastel direktori, klassijuhataja, komsomolisekretäri (ka neil, kes komsomoli ei kuulu) allkiri. Töölisnoortel direktori, parteisekretäri (komsomolieast vanematel aü-organisatsiooni esimehe) allkiri. Ka iseloomustusel olev nimi peab täielikult ühtima passis olevaga. Kui iseloomustus on mitmel lehel, peab igal lehel olema direktori allkiri, kindlasti kuupäev, pitsat ja iseloomustatava täielik nimi. Hea, kui iseloomustus sisaldaks ka soovituse ülikooli astumiseks.

Arstitõendilgi (4) langegu nimi kokku passis olevaga; olgu pitsat, allkiri ja tõendi lõpliku kinnitamise kuupäev. Tõendilt ei tohi puududa ühegi nõutud eriarsti, näiteks psühhiaatri (kõige sagedasem viga!) märge.

Kuus fotot (5) olgu pärit ühest ja samast negatiivist, mõõtudega 3×4 cm, ilma valge nurgata.

Töötanud noored peavad esitama väljavõtte tööraamatust (6), mis on kinnitatud töökohal. Kui väljavõte on mitmeleheline, olgu kinnitatud iga leht: pitsat, allkiri ja kindlasti kuupäev. Lisaks tuleb komisjonile esitada **pass** (7) ja **noormeestel sõjaväekohustuse dokument** (8); **kutsealuse tunnistus või sõjaväepilet.**

Tehnikakooli lõpetanud peavad esitama ka keskkooli lõputunnistuse.

* * *

Kaugem rahvas peaks tulema Tartusse võimalikult hommikul. Paberite täitmine ja läbivaatamine võtab omajagu aega. Ära tuleb käia arstipunktis, kus ülikooli arst heldab oma pilgu sisseastuja tõendile. Arstipunkt asub Leningradi mnt esimese tornühiselamu II korrusel (üle kaarsilla vasakut kätt, peahoonest umbes 10 minuti tee). Samuti peab iga siseastuja vestlema oma tulevase teaduskonna dekaaniga. Dekaanid võtavad vastu ainult mõni tund päevas, enamasti lõuna paiku. Niisiis: mida varem, seda parem.

Vastuvõtukomisjon püüab olla teile abiks vanasse auväärsesse *alma mater*'isse sisseastumisel. Soovime teile head «põrumist» lõpueksamitel ja tere tulemast kindlate teadmiste, korralikult vormistatud dokumentide ja hea tujuga ülikooli vastuvõtukomisjoni!

Edu soovides
vastuvõtukomisjoni sekretariaat

Mujale teadmisi saama

Vastuvõtukomisjon vahendab ka nende õpisoove, kes tahavad omandada eriala, mida Eestis ei õpetata. Teistesse Liidu kõrgkoolidesse konkursivälistele kohtadele sõidab TÜ kaudu õppima 31 üliõpilast. Moskva RÜ-sse lähetame 7 edukalt eksamid sooritanut. Leningradi RÜ-sse 7, Moskva Riiklikku Ajalooarhiivinduse Instituuti 2, Moskva I Meditsiiniinstituuti 2, Leningradi Riiklikku Pedagoogikainstituuti 3, Leningradi Hügieeniinstituuti 2, Moskva II Meditsiiniinstituuti 1, Üleliidulisse Riiklikku Filmiinstituuti 1, Moskva Polügraafiainstituuti 1, Valgevene Riiklikku Ülikooli 1, Moskva Rahanduse Instituuti 2, Leningradi Hüdrometeoroloogia Instituuti 2.

Meie juures võib sooritada järgmiste erialade eksameid (sulgudes kohtade arv): NLKP ajalugu (1), poliitiline ökonoomia (4), filosoofia (3), teaduslik kommunism (2), biokeemia (2), ajalooarhiivindus (2), sanitaarhügieen ja epidemioloogia (4), kultuuri ökonoomika ja juhtimine (1), raamatuteadus ja raamatukaubanduse korraldus (1), vene keel ja kirjandus (2), rakenduslingvistika (1), ajalugu (ühiskonnaõpetus) (1), defektoloogia (2), rahvusvahelised majandussuhted (2), tsütoloogia (1), meteoroloogia (2).

Nagu ikka on need kohad mõeldud eestlastele või vähemalt eesti keelt kõnelevatele muulastele, kes

JAANUS ALLIKA foto

lõpetamisel on võimelised oma tulevast tööd tegema eesti keeles.

Hindamine toimub samuti kümnepallisüsteemis, kuid hiljem tehakse ümberarvestus viiepallisüsteemi. Konkursivälistele kohtadele suuname eksamid neljadele-viitele sooritanud.

Dokumendid (iseloomustus, arstitõend, avaldus) tuleb vormistada vene keeles.

Kes ei pääse konkursivälisele kohale, võib kandideerida TÜ-s lähedastel erialadel.

Mõttele minna kõrgharidust omandama väljapoole Eestit on võimalik kinnitust saada **8. aprillil kell 12 TÜ peahoone nõukogu saalis, Ülikooli tn 18, ruum 204.** Asjast huvitatuile antakse täpsemat teavet erialadest, õppimisvõimalustest ning tutvutakse kandidaatidega. Samuti võib info saamiseks helistada tel. 43 77 26 hariduskomiteesse või 3 54 25 vastuvõtukomisjoni.

Kehakultuuriteaduskond

- **Treeneriks**
- **Instruktor-metoodikuks**
- **Õpetajaks**

Olümpia-aasta 1988 tähistas Eesti spordiajaloos suuri lootusi ja kordaminekuid. Taas püütakse au sisse tõsta sporti ja väärtustada sportlaste saavutusi. Aktiivsus meie spordielu ümberkorraldamise ja demokratiseerimise ümber on haripunkti jõudmas. Sügisel oodatakse mehetegusid Eesti spordikongressile valitud saadikutelt.

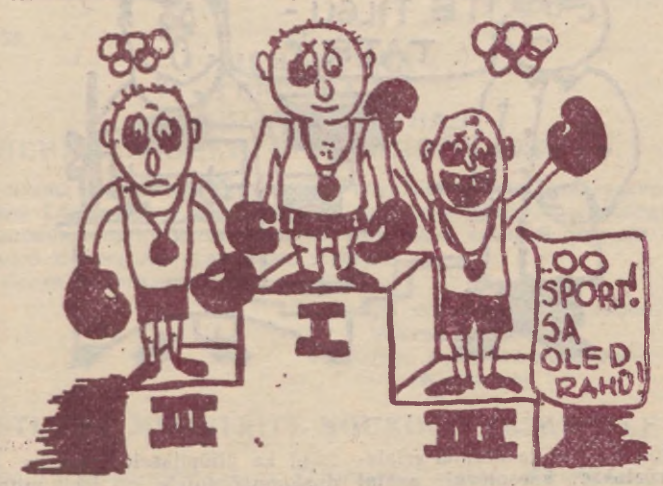
Muutused spordielus eeldavad ka noore ja teotahtelise treenerite-kaadri olemasolu. Parim võimalus oma spordihuvi siduda tulevase elukutsega avaneb siis, kui tuled juulikuu lõpul oma võimeid tõestama Tartu ülikooli õppejõududele.

Vastuvõtutingimused sooovivad kõiki neide ja noormehi, kel on oma lemmikalal **vähemalt II spor-dijärk. Hindelisi eksameid** on tänavu kolm: bioloogia, kirjand ja eriala. Erialaeksam koosneb omakorda kolmest osast. Esmalt hinnatakse kehalist ja seejärel tehnilist ettevalmistust endavalitud spordialal. Kolmandaks tuleb sooritada väike test sporditeemal, et selgitada välja tudengikandidaadi pedagoogilisi võimeid. Taseme-eksamiks on üldkehalise ettevalmistuse kontroll, mille tulemusena märgitakse eksamilehele arvestatud/mittearvestatud.

Parimad 50 noort võetakse vastu eestikeelsesse päevasesse õpperühma, vene keeles saab sellest aastast õpinguid alustada 25 tudengit. Kaugõppes toimub õppetöö 25 üliõpilasega ainult eesti keeles.

* * *

Õppetöö statsionaaris kestab 4 aastat, kaugõppes aasta rohkem. Treenereid koolitatakse kergejõustikus, pallimängudes, ujumises, sõudmises, aerutamises, laskmises, maadluses, tõstmises, suusa-aladel, iluvõimlemises ja jalgrattaspordis. Teiste erialade huvilistel ei tasu seepärast veel meelt heita. Vastava spordiala föderatsiooni eritaotlusega saab õppida neidki, eeltingimuseks on vaid see, et osa õpetuskulusid tuleb föderatsioonil endal tasuda. Üks õpperühm moodustatakse rahvaspordi instruktor-metoodikute ettevalmistamiseks. Esimesed kaks aastat õpivad nad üht spordieriala, siis jätkavad eriplaani alusel.

Meie olümpiamehed Jüri Jaanson ja Valter Külvet on ilmekaks näiteks selle kohta, et tippsportlastele on ülikoolis loodud võimalused spordi ja õppetöö edukaks ühendamiseks. Üle veerandi sporditudengitest on vabariigi koondvõistkondade liikmed. Vabariigi koondise kandidaadid võivad eksameid sooritada individuaalprogrammi alusel, üleliidulise koondise kandidaadid aga oma individuaalplaani alusel õpiaega pikendada.

Laiendatakse ja otsitakse uusi praktikavõimalusi **välisriikides.** Sügisel peaks esimene grupp tudengeid minema Tšehhoslovakkiasse ennast täiendama, sõlmimisel on leping Jyväskylä Ülikooliga.

Oma stuudiumi vältel saavad üliõpilased tegeleda ka **teadustööga.** Lihastalitluse hormonaalregulatsiooni laboris on võimalik uurida protsesse, mis mõjutavad treeningu efektiivsust; treeninguprotsessi teadusliku uurimise laboris jälgitakse Eesti koondvõistkondade ettevalmistust.

Head põrumist!

HANNO TOMBERG

Õigusteaduskond

- **Kohtunikuks**
- **Prokurõriks**
- **Uurijaks**
- **Notariks**
- **Advokaadiks**
- **Juriskonsuldiks**
- **Haldusaparaadi juristiks**

1989. aastal alustavad õigusteaduskonnas õppetööd 60 üliõpilast statsionaarses ja 70 mittestatsionaarses osakonnas. Mittestatsionaarne osakond jaotub omakorda 50-liikmeliseks eesti ja 20-liikmeliseks vene õppekeelega rühmaks. Vene rühma kandideerijatel on aga nõutav eesti keele oskus, sest ülikool valmistab kaadrit vaid Eesti jaoks.

Sissesaamiseks peab kirjutama kirjandi, sooritama NSV Liidu ajaloo ja võõrkeele eksami. Neid kolme katsumust hinnatakse 10-palli süsteemis. Peale neid jääb veel tasemeeksam: eestlastel vene keel, vene rühma pürgijatel eesti keel. Varasematel aastatel on konkurss statsionaarsesse osakonda olnud ligikaudu 3 kandidaati ühele kohale.

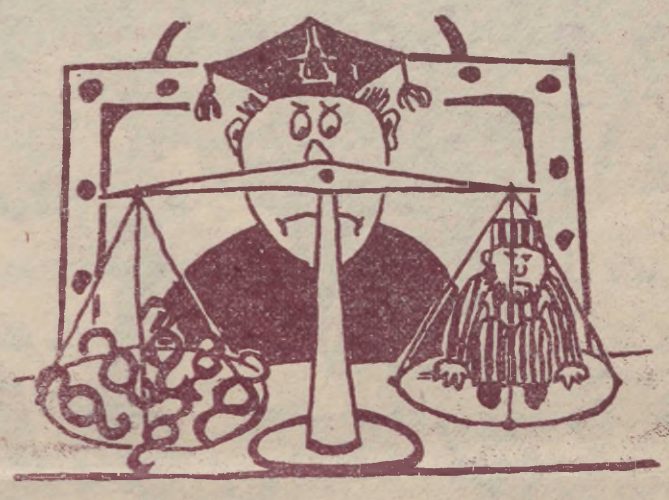
Kolmandal kursusel valitakse üks neljast tsüklist:

1) **uurijad,**
2) **kohus ja prokuratuur,**
3) **majandus,**
4) **haldus.**

Kuna tulevikus ei saa Eesti läbi ilma välissidemeteta, hakatakse nii majandus- kui haldustsüklis õpetama **välismajandussidemete õiguslikke küsimusi.** On loodud ka sellekohane labor. Soovijad võivad alates kolmandast kursusest individuaalplaani järgi õppida võimaluste piires isegi politoloogiat, kuigi õppejõududest on nappus. Tulevikukavad näevad ette õigusteaduskonnas ka politoloogia õppejõudude kohti. Tulevased riigitegelased peavad tingimata olema eriharidusega, nii et pole võimatu seegi, et tänane sisseastuja on homne president.

Tõsise sooviga juurahuvilistel tasub suvel kindlasti jõudu proovida. Loodame, et seekord õigus võidab.

HANDO SINISALU,
žurn. I k.

Bioloogia-geograafia-teaduskond

- **Bioloogiks**
- **Geograafiks**
- **Geoloogiks**
- **Õpetajaks**

«Kui tahate õppida
ELUTERVETE VAADETEGA
INTELLIGENTSES
SELTSKONNAS,

siis tulge meilel» ütlevad BIOLOOGIA-GEOGRAAFIAteaduskonna üliõpilased. Veel peavad nad oma teaduskonnale iseloomulikuks ühtset vaimu ja intensiivset seltsielu, rõhutavad, et puuduvad rahvustevahelised vastuolud. «See on parim võimalus õppida tunnetama looduse, inimese ja kultuuri ühtsust.»

Mõistagi ei tule keegi kõike seda ahvatlevat tulevasele tudengile kandikul pakkuma. Bioloogia-geograafiahuvilisel noorel tuleb ikka endal pealehakkamist täis olla. Eelkõige peab ta aga valmis olema tõsiselt õppe- ja teadustööga tegelema. See teaduskond ei ole lihtsalt lõbus ajaveetmiskoht, pigem ühendab endas vahel tõsise tööga ka meelelahutust (matkadi).

Tegelikult ei ole reklaami järele mingit vajadust. Juba aastaid on konkurss olnud 4—5 inimest kohale, mis ülikooli mastaabis on üsna soliidne ja tähendab kandidaatidele tihedat rebimist.

Ometi on erialade lõikes suuri kõikumisi. **Bioloogia osakonna teoreetilisse harusse** on alati palju soovijaid olnud, seevastu **pedagoogilisse harusse** on tulnud vastu võtta ka miinimumhinnetele eksameid sooritanud inimesi. See tekitab olulise tasemevahe. Seetõttu ongi eriti oodatud noored, kes soovivad pärast ülikooli lõpetamist oma teadmisi klassi ees jagada. (Muide, **stipendium** on pedagoogilises harus 10 rubla võrra suurem.)

Teoreetilises harus on spetsialiseerumisvõimalused muidugi suuremad: biokeemia, ökoloogia, botaanika, taimefüsioloogia, mikrobioloogia, geneetika, tsütoloogia, molekulaarbioloogia, zooloogia, hüdrobioloogia. Suuremad on ka erialade iseärasused. Mõnede alade õppimise vältimatuks eeltingimuseks on tugev tervis, kuna pidevalt tuleb ette pikki sõite välitöödele. Teiste puhul aga toimub põhiline töö laboratooriumis eksperimenteerides.

Bioloogid, kellest ei saa pedagooge, hakkavad tööle teadusasutustes, laborites, looduskaitse-, kaitse-, maandus- ja jahindusettevõtetes.

Geograafia osakonda pürgijad peavad olema valmis pedagoogitööks. Kõik lõpetajad saavad õpetajakutse ja umbes pooled asuvad koolidesse ka tööle. Ülejäänud leiavad töökohad projekteerimisasutustes, TA instituutides, keskkonnakaitse- ja turismiasutustes, plaani- ja statistikaasutustes, põllumajanduses. Spetsialiseeruda saab biogeograafia, majandusgeograafia või füüsilise geograafia alale. Tihti tuleb viibida pikemalt välitöödel, õppereisidel, ekspeditsioonidel. Siit ka samasugused nõuded kui bioloogidele.

Sama käib ka **geoloogia osakonna** üliõpilaste kohta. See teaduskond on vaatamata fosforidiskandaalile väga populaarne ja konkurss suur. Eelkõige peetakse geoloogiainseneri ametit sobivaks meestele, sest see on seotud küllalt raske füüsilise tööga ja pikaajalise kodust eemalviibimisega. Lõpetanutest saavad kaardistus-, hüdro- ja ehitusgeoloogid, harvem ka petrograafid ja paleontoloogid. Tööle suunatakse nad tootmiskoondisse «Eesti Geoloogia», Geoloogia Instituuti, Ehituskomitee projekteerimisinstituutidesse.

Sisseastumiseksamid sarnanevad mõõdunudaastastele. Vahe on selles, et nüüd on kõik kolm eksamit (ka kirjand) konkursieksamid, mida hinnatakse 10-palli süsteemis.

Bioloogia-geograafiateaduskonna I kursusele võetakse õppima 70 tulevast bioloogi, 20 geograafi ja 15 geoloogi.

Enne otsustava sammu astumist mõeldagu aga hoolikalt järele. Eriala sobivus või mittesobivus selgub õpiajal küll üsna ruttu, kuid siis on pettumus juba suurem ja lahkumine valusam.

Kes aga on oma tahtmises kindel ja näeb ennast vaimusilmas juba teklikandjate hulgas tarkust taga nõudmas, sellele jääb soovida: kivi kotti!

MARIS LILLAK,
žurn. I k

Matemaatikateaduskond

- **Õpetajaks**
- **Matemaatikuks**
- **Rakendusmatemaatikuks**

Sel aastal võetakse meie teaduskonda vastu 30 tulevast rakendusmatemaatikut ja 75 matemaatikut, neist 55 eesti ja 20 vene õppekeelega rühmadesse. Jagunemine õpetajateks ja teoreetilise matemaatika esindajateks toimub hiljem, õppeaja jooksul.

Läbi keskkooliaastate on harjutud pidama matemaatikat raskeks alaks, kuid praegune matemaatikateaduskond ei koosne sugugi vaid keskkooli ajal matemaatikat süvendatult õppinuist. Siin saavad väga hästi hakkama inimesed, kellel on tahtmist loogiliselt mõelda ja oskust end täpselt väljendada.

Nii matemaatikud kui ka rakendusmatemaatikud tutvuvad aine aluõdistsipliinidega (matemaatilise analüüsi, geomeetria, algebra, matemaatilise loogika, arvutusmeetoditega), tulevased pedagoogid omandavad oma erialal vajalikud kursused matemaatika õpetamise metoodika ja pedagoogika kateedrite juures. Tulevaste informaatikaõpetajatena tutvutakse loomulikult ka arvutitega. Rakendusmatemaatika osakonna üliõpilased saavad sügavamaid teadmisi statistikast ja arvutusmeetoditest, tutvuvad programmeerimiskeelte ja mitmesuguste arvutitega. Kõigile üliõpilastele õpetatakse üldharivaid aineid: keeli, poliitikat ja kehakultuuri.

On lootust, et meie teaduskond saab juurde kaks uut arvutiklassi.

Matemaatikateaduskonna kõigi üliõpilaste põhistipendium on 70 rubla. Nii nagu riigitööl käijatel on võimalus välja teenida preemia, nii saab meiegi tudeng hea või väga hea õppeedukuse korral suuremat stipendiumi, vastavalt 25 või 50 protsendi võrra.

Kõik soovijad kindlustatakse meie teaduskonnas ühiselamukohtadega. Ühikas asub meil väga suurepärases kohas, paari sammu kaugusel õppehoonest, vanast «Vanemuisest». Lähedal asuvad apteek, paar toidukauplust, raudteejaam, filoloogide ja ajaloolaste ühiselamud.

Pärast lõpetamist saavad meie tudengid kindlasti erialase töökoha. Matemaatikute järele on suur nõudmine.

Sellest infost Sulle, kulla rebasekandidaat, esialgu piisab.

Ülejäänu tule vaata oma silmaga üle.

JUTA ANNUS,
matem. IV k.

See meelitav ülikool

Meie siin ülikoolis ei oska täpselt arvata, millal seda lehekest loete, mida ülikoolist seni arvanud olete ja kui väga või üldse mitte tahate/ei taha te rahvusülikooli tulla. Aga lepime kohe algul kokku nii, et meie ainuke eeldus on: **me ootame teid**. Teisiti ei olekski see võimalik, sest igal aastal astub lõpetanute asemele uus viis-kuus aastat noorem kontingent. Viimasel ajal koguni üsna palju erinev vanematest tudengitest. Ent neid uusi jooni on tunda ka meie praeguses tudengkonnas.

Kui varem piirdus

tudengielu

komsomoli ettevõtmistega, siis nüüd on pilt sootuks teine. (Tahaksin siiski öelda, et ei ole vist õige ka kõike komsomoli poolt tehtut hukka mõista, ülikoolis näiteks on olnud tõelisi tudengiliidreid, kes teinud ise ja pannud rahva liikuma.) Komsomolikomitee ei ole veel kadunud, praegu tegutsevad seal üldiselt üle ülikooli tuntud poisid matemaatik Alar Pandis ja ajaloolane Kalev Vilgats ning mõned teisedki.

Hoopis uue ilme annavad kõrgkoolile praegu **üliõpilasseltsid ja korporatsioonid**, õieti nende 1940. aastal katkestatud taastamine. Nii on ametlikult tunnustatud Eesti Üliõpilaste Selts, Eesti Naisüliõpilaste Selts jmt. Lugege nende kohta vahel «Edasist» ja «Noorte Häälest», sügisel saab oma silmaga näha.

Alustasin küll üliõpilaste seltsielust, kuid tahan tulla tagasi natuke tõsisema poole juurde. **Õppimisest** ei ole mõtet kõnelda — selleks te ülikooli tulite, lõpetada ju tahate ning oma erialale tööle ka. Ma vist ei eksi, kui kirjutan, et vähemalt üks kolmandik kursusest tegeleb oma erialaga päris tõsiselt, teeb teadustki. Selleks on **Üliõpilaste Teadusliku Ühingu ringid** nii heal kui halval järjel kuskil

Taidlus

on ülikoolis alati au sees olnud. Peale **akadeemiliste suurkollektiivide** (Tartu Akadeemiline Meeskoor, TÜ Akadeemiline Naiskoor, TÜ Rahvakunstiansambel, TÜ Kammerkoor) on veel puhkpilliorkester, keelpilliorkester, folgiklubi, rahvakunstiansambel «Lakstigal», näiteringid, tudengiansamblid jpt. Taidlust tehakse lavalaudadel ja ühikatoas . . .

* * *

Vaevalt saab aga ehtsat tudengielu (olete siis ju aastates 18—23) mõõta vaid õppimise, seltsielu ja taidlusega. Rahva seas on Eesti Põllumajanduse Akadeemia lühendi EPA kohta väljend — **Elu Parimad Aastad.** Hinnaalanduseta kehtib see ka Tartu Ülikooli kohta. Väga paljudele teie seast ulatab lõpuaktusel lilled üks väike plikatirts või poisipõnn. Uskumatu?! Niisugune on elu. Kui paarkümmend aastat tagasi abiellusid tudengid enamasti alles IV—V kursusel, siis nüüd on abiellumisiga mõne aasta võrra ettepoole nihkunud. See tähendab aga, et oma pere hea käekäigu heaks otsite endale ülikooliajal ka mõne väikese töökoha, stipist ju ära ei ela. Aga kõik see seisab teil veel ees, enne peate otsustama mõne eriala kasuks, ja mitte otsustama, vaid ka sisse saama.

HEAD PÕRUMIST

VARJE SOOTAK,
«TRÜ» toimetaja

EVALD VELDEMANNI foto

Füüsika-keemiateaduskond

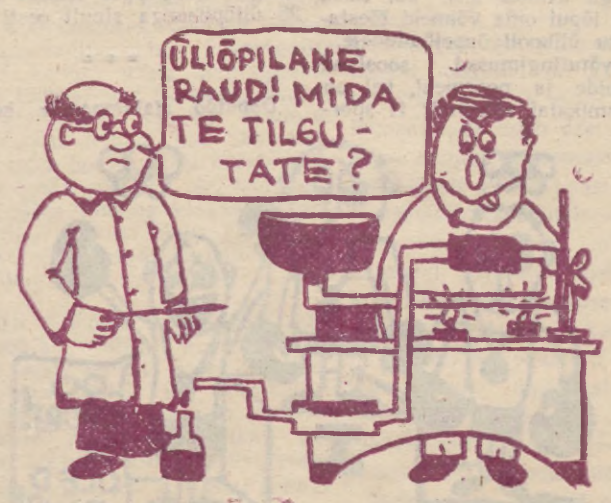
- **Keemikuks**
- **Füüsikuks**
- **Õpetajaks**

Füüsika-keemiateoreetikule avanevad sajad erinevad võimalused, sest tänapäeva maailmas ei saa läbi ilma loogilise mõtlemiseta, mida füüsika ja keemia õppimine suurepäraselt arendab. Pedagoogikutse omandamine aga annab võimaluse oma teadmisi õpilastele edasi anda ja niiviisi uut, palju inimsõbralikumat hariduspoliitikat kujundada.

kutel on füüsika asemel keemia.

Füüsika-keemiateaduskonda põrgijail peavad kõrgkooli tulles kaasas olema korralikud eelteadmised. Peab olema valmis tunde söövaks laboritöödes. On ju tegemist suuremalt jaolt eksperimentaalteadustega, kus ainuüksi pliiatsi ja paksu vihikuga kaugele ei jõua. Sammsammult läbitakse tee klassikalistest katsetest nüüdisaegsete mõõtemetoodikateni.

Neile, kel teadusetegemise tuhin juba tudengina keskmisest suurem, pakub koormuselisa osalemine üliõpilaste teadusühingus.

Nii füüsika kui ka keemia erialadele võetakse käesoleval aastal 120 tudengit: 50 füüsikut ja 50 keemikut ning 20 füüsikut vene osakonda.

Medaliga lõpetanud või soovitusega ülikooli suunatud võivad tudengiks saada juba dekaaniga vestluse järel, teistel tuleb sooritada **kolm eksamit:** füüsikutel füüsika, matemaatika ja eesti keel, keemikutel füüsika, keemia ja eesti keel.

Kahtlemata huvitab iga sisseastujat ka üliõpilaselu. Lisaks teaduskonnaõhtutele on meil mitmeid traditsioone. Eriti kuulsad on füüsikapäevad ja lõpetajate laevareisid. Väga populaarsed on teaduskonnasisesed korvpalliturniirid.

Julge pealehakkamine on pool võitu!

VALDEK MIKLI,
füüs. IV k.

Majandusteaduskond

- **Raamatupidajaks**
- **Kaubatundjaks**
- **Majandusküberneetikuks**
- **Rahandusspetsialistiks**
- **Kaubandusökonomistiks**

«Majandusteaduskond on ülikoolis parim,» arvab esimese kursuse rahandusosakonna tudeng Alari Kivisaar.

Õppida saab siin paljutki:

Kaubatundja ja kaubanduse organiseerija põhiülesandeks tulevikus on kaupade omaduste tundmine ning nende müügi organiseerimine. See eriala on majandusvalla üks populaarsemaid.

Sisseastumisplaane pidades peab aga arvestama keemia ning füüsika põhjaliku vajadusega. Kaubatundjaks saavad tänavu õppida 30 tudengit, kaugõpe puudub.

Kaubandusraamatupidamist pääseb õppima eesti ja venekeelsesse rühma kokku 50 tudengit. Eriala saab omandada ka kaugõppe teel.

Kõrghariduse omandanud, võid tööle asuda pearaamatupidaja asetäitjana, vanemraamatupidajana, revidendina või raamatupidamise osakonna juhatajana. Ametid on ahvatlevad, ei maksa karta, et tegemist tuleb vaid paberitega.

Kaubandusökonomistina saad sa kõige üldisemad teadmised majandusest ja selle olemusest sotsialistlikus süsteemis. Kohti jagub vaid 20 tudengile, kellest saavad kaubandusala eriteadlased.

Rahanduse ja krediidi erialal on võimalik spetsialiseeruda neljale harule:

Rahandus (riigieelarve), tööstuse rahandus, krediteerimine, kapitaalmahutuste finantseerimine ja krediteerimine.

Enamik lõpetanutest lähevad tööle pankadesse ja rahandusorganeisse, kuid ka tööstusettevõtteisse, ajalehetoimetustesse jne.

Õppetöö peaks olema huvitav. Plaanis on saata terveid kursusi Rootsi studeerima.

Vastu võetakse 30 tudengit, kaugõppesse 25.

Majandusküberneetikuna oled oodatud majandusmatemaatik kõrgkoolis, teadusasutustes, ministeeriumides ning laboratooriumides.

Kui oled matemaatikas nõrk ning su eksamid luhtuvad, pead ootama järgmist aastat, sest seda ala pole Eestis rohkem võimalik õppida. Vastu võetakse 20 noort.

Kindlasti on paljudele uudiseks, et õpiaeg saab olema sellest aastast kõigil erialadel viis aastat ning vastu võetakse ainult ENSV-s elavaid soovijaid.

Majanduslikult mõtlev noor, pane meie vabariigi majandusele õlg alla!

URMAS KOLSAR,
žurn. I k.

Selle numbri joonistused tegi MADIS MAHL.

* * *

Toimetaja kt.
MARGUS SANGLEPP

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1300. Tiraaž 4000 eks. MB-01422.

«Тарту Рийклик Юликоол («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 12 (1559) | Reede, 31. märts 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

ÕNNITLEME TEID, Marju Lauristin, Mihhail Bronštein, Viktor Palm, Igor Gräzin!

TEIE VÕIT ON MEIE VÕIT!

23. 03. 89.

Г. ЛЕНИНГРАД
ГЕРЦЕНА 1
ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ
ЛЕНИНГРАДСКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА

Мы, члены коллектнва Тартуского Государственного Университета Эстонской ССР считаем, что военному трибуналу следует освободить от наказания жертву несовершенства советской военной системы — литовского юношу Артураса Сакалаускаса.

От именн коллектива университета

Секретарь парткома П. Кенкманн
Ректор Ю. Кярнер
Секретарь комитета комсомола
А. Пандис

EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU ESIMEHELE

Rahvusliku vabadusliikumisega Baltimaades seotud väärarusaamade ja -kuulduste levik üle Nõukogudemaa seab praegu reaalsesse ohtu Nõukogude armees teenivate Baltimaadelt pärinevate, eriti siinsetesse rahvustesse kuuluvate noormeeste väärikuse, tervise ja ka elu, aga samuti selle regiooni noormeeste edasise rahumeelse kutsumise tegevteenistusse. See võib seada ohtu nii Nõukogude armee kaitsepotentsiaali kui ka rahvastevaheliste suhete arengu. Seepärast teeme Eesti NSV Ministrite Nõukogule järgmised ettepanekud.

1. Seada sisse tõhus valitsusetasemeline kontrollside Nõukogude armees teenivate eestimaalastega (eriti tõhus peaks see olema eesti rahvusest ajateenijatega, sest neid võib ähvardada esmane oht) ning kaaluda läbi operatiivsed abinõud võimalike isikuvastaste õiguskorra rikkumiste lõpetamiseks.

2. Esitada viivitamatult omapoolsed konkreetsed ettepanekud ja seisukohad rahvuslik-territoriaalsete ja territoriaalsete väekoondiste loomiseks Nõukogude armee koosseisus.

Kutsume üles kõiki eestimaalasi kohe informeerima Eesti NSV valitsust teada olevatest isikuvastastest õiguskorra rikkumistest Nõukogude armees.

* * *

See pöördumine on heaks kiidetud TÜ meesüliõpilaste koosolekul 23. märtsil (ca 500 tudengit) ning TÜ komsomolikomitee istungil 28. märtsil.

Mõlema koosoleku nimel ALAR PANDIS

Toimetus jääb selles ajalehes lugeja ees veel võlglaseks — andsime ju lubaduse kirjutada TÜ 70. aastapäeva tegemistest pikemalt. Loodame järgmise lehe jaoks olla usinamad reporterid, et juubelile mitte jalgu jääda nagu nüüd, mil meil puudus igasugune eelinfo rektorite mälestuspäeva kohta.

SÕNUM

TÜ rektorite mälestuspäev

toimus teisipäeval kell 14 rektoraadis. Avati pidulikult Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli rektorite ja professorite portreed:

kuraator PEETER PÕLD (kunstnik Paul Raud)
rektor HEINRICH KOPPEL (Nikolai Triik)
rektor JOHANN KÕPP (Andrus Johani)
rektor HUGO KAHO (Erich Leps)
prof. KONSTANTIN KONIK (N. Triik)
prof. GUSTAV SUITS (N. Triik)

* * *

Kaks lepingut Inglismaaga

Rektor prof. Jüri Kärner ja inglise filoloogia kateedri juhataja dots. Heino Liiv viibisid kümme päeva Inglismaal. Tagasi tuldi kahe allakirjutatud koostöölepinguga: **Londoni Ülikooli Slaavi ja Ida-Euroopa Keelte Instituudi ja Oxfordi Ülikooliga.** (Tavaliselt Oxfordi Ülikool teadlaste vahetamise valuutavaba lepinguid ei sõlmi.)

Inglased on huvitatud meil vene keele õppimisest, mida seal osatakse päris hästi. Tahetakse kuulata ka sotsioloogiat, majandusgeograafiat, ajalugu, soovitakse töötada meie arhiivides. Väga tuntud on prof. Juri Lotman, huvitutakse ka prof. Mihhail Bronšteini ja dots. Marju Lauristini teaduslikust ning ühiskondlik-poliitilisest tegevusest.

(Järg 2. lk.)

ÜRRÜ ASUTAMISKONVERENTS

toimub 18. aprillil kl. 16.

VOLINIKE KOOSOLEK

on kolmapäeval, 5. aprillil kl. 16 aud. 234.

Milleks tudengile ülikooli rahvarinde-ühendus?

Ülikool on hästi piiriteldav tervik, nii ühtekuuluv kui ta oma rahvuskultuuri-maailmaga ka on. Ülikoolil on rektor, nagu laeval on kapten, ja võib-olla veel mõneski suhtes on ülikool lähedane laevale kui piiriteldavuse piirnäitele. Eks juhindu ju kaptengi eesmärkidest, mis on tema enese kaalutlustest kõrgemal.

Kuid lisaks piiriteldavusele on ülikoolil ja seilaval laeval veel üks siinkohal oluline ühisjoon. Laeval on noored madrused, jungad, kellele see ohtuderikas merereis on üks suur lõbu ja kohati üks suur vaev, kuid ei midagi enamat. Alles vana merekaru teab, et just jungapäevad olid tema eluülikool. Ja nõnda ei tunne ka üliõpilane veel õieti oma kuuluvust suurde iseseisvalt mõtestatud tervikusse. Jungal muide on see äratundmine kergem, sest ümberringi on lage meri. Siin aga on ümberringi elu, kogu see maismaa oma võimalustega, millest junga merel alles unistab mastikorvis.

Üliõpilane on, eriti algkursustel, vähemal kui poolel teel oma sotsiaalse identiteedini, oma minaduseni. Ülikool, mis mõne aasta eest oli talle küll eesmärk, on nüüd vahend, üsna enesestmõistetav ja aeg-ajalt veidi tülikas vahend. **Ülikooli kui terviku eesmärke ei tunneta tudeng veel päriselt kui oma eesmärke. Tal on ülikoolis oma eesmärgid, ja ka need tuleks liita ÜRRÜ programmi,** et pakkuda üliõpilasele minadust läbi Rahvarinde.

Minadust ei saa olla väljaspool meiedust, eks ole, olgu see meie kes tahes. Üliõpilasele on meie esmajoones õpperühm ja kursus, hiljem võib-olla ka teaduskond, vahest mõni kateeder, osakond. **Üliõpilane on üliõpilasena just see, kellena ta ennast tunneb kõige väiksemas ülikooli grupis, kuhu ta kuulub.** Tunneb ta ennast seal hästi, tunneb ta end ülikoolis hästi ja alles siis võib ta ennast tunda hästi Eestimaal. Üliõpilasele on esmatähtis tema lähema ühiskondliku ümbruse tervishoid, inimlikkus, otstarbe (või mõistus-) pärasus. Tema eesmärk, isegi kui ta seda veel ei tea, on tunda end siin ja praegu vaba inimesena, just siin, ülikoolis, sest kus siis veel? Paratamatult domineerib tudengi ilmavaates rikkumata humaanne imperatiiv — kui seda pole juba surutud alla.

Tudeng vajab tingimusi, et oma vabatahtlikus harimise kohustuses end vaba inimesena tunda ja sellisena targemaks õppida, mitte käsutäitjana kartlikult korraldusi kummardada ja kellegi sõnu pähe õppida. Selleks vajab tudeng, et ta saaks segamatult kaasa rääkida kõiges oma lähemasse ümbrusse ja õppekorraldusse puutuvas, vajab vaba rahulikku arutelu iseenda olemise üle — **vajab omavalitsust. Vajab üliõpilaskonna parlamenti. Kui seda aga pole, vajab tudeng pidevalt avatud foorumit, võimalust aruteludeks ja seisukohavõttudeks selle üle, mis sel hetkel on oluline talle, vabale inimesele, tema vabale ülikoolile ja tema vabale või vabanevale rahvale. Just selliseks avatud foorumiks peaks tudengi jaoks olema ülikooli Rahvarinde-ühendus. See olekski ÜRRÜ eesmärk tudengi jaoks.**

Kasutades Püha Franciscuse vana mõtet: just ülikool ja esiotsa just ÜRRÜ, hiljem aga üliõpilasparlament peaks olema see koht, kus tudeng õpib vahet tegema asjade vahel, mida saab muuta ja mida mitte, ning kus ta omandab julguse muuta neid asju, mida ta muuta saab. Neid asju polegi nii vähe, ka Eestimaa tulevikule mõeldes.

Ja tuletagu vanad merekarud meelde, millise pilguga nemad jungana avamerele vaatasid ja millistele küsimustele nad eluit vastust ootasid.

*

Koos ANDRES MÄNNARTIGA (p. 1,2) teeme mõned **ettepanekud ÜRRÜ programmi täiendamiseks** üldiste eesmärkide osas:

1. Aidata kaasa **üliõpilasomavalitsuse** loomisele kõigil kursustel, kõigis teaduskondades üle ülikooli **üliõpilaskonna parlamendi** kujul, mis esindaks kõikide teaduskondade ja kõikide üliõpilasorganisatsioonide üliõpilasi.

2. **Kaotada komsomoli priviligeeritud seisund** üliõpilasorganisatsioonide seas ja tema rahalised vahendid anda üliõpilaskonna parlamendi käsutusse.

3. Kujundada ÜRRÜ-st tema konverentsidel ja volikogu koosolekutel **pidevalt avatud foorum** aruteludeks ja seisukohavõttudeks ülikooli ümberkujundamise, kõlblate ja otstarbekate. õppetöövormide ja kogu maale ning rahvale eriti oluliste küsimuste kohta.

(Järg 4. lk.)

Kas me õpetame kaasaegset majandusteooriat?

VAMBOLA RAUDSEPP

Praegu võib ütelda, et Eestis uus majanduskontseptsioon on, kuid ei ole veel uut majandusteooriat. Teooriat, mida saab õpetada kõrgkoolides ja mis oleks aluseks suveräänse Eesti majanduse arenguks. Loodud IME kontseptsioon on kasutuskõlblik Eesti NSV arendamiseks suveräänse liiduvabariigina NSV Liidu koosseisus. Ja veel, IME kontseptsiooni väljatöötamine oli ennekõike entusiastide looming, ehkki selles osalesid ka Teaduste Akadeemia teadurid.

Entusiasmi abil võib veel mõndagi luua, ka majandusteoorias, kuid mitte väga palju. Asi on selles, et fundamentaaluuringud vajavad pikaajalisemat finantseerimist. Kõrgkoolile vastavate assigneeringute eraldamine praeguse, defitsiidiga koostatud riigieelarve puhul on lihtsalt ebareaalne. Nii et jääb üleskutse: olgem töökad, ehkki vaesed.

MUUTUV MAJANDUS

Oleme alles tee alguses käsumajandusest IME majandusse. See on raske tee, sest Moskva tsentraliseeritud bürokraatia pole veel praktiliselt millestki loobunud. Kui nad lepivad isetasuvuse, enesefinantseerimise või isegi vabariigi isemajandamisega, siis suveräänsus leiab kõige raevukamat vastupanu. Olgem realistid, meie majandus muutub lähitulevikus vähe. Miks? Asi on selles, et meie, nõukogude riigi majandussuhted on rangelt riiklikult reglementeeritud (ehkki filosoofias käsitletakse majandussuhteid objektiivsete suhetena). Neid suhteid korraldatakse kümnete ja sadade tuhandete käskude, juhendite, määruste ja jumal teab veel missuguste paberlike ettekirjutistega. Nii et kui me tahame läheneda oma majandusliku kasvuga USA-le, Jaapanile või Inglismaale, siis on selleks üks kaval tee. Nimelt kingime need sajad tuhanded väärtuslikud juhendmaterjalid Washingtonile, Tokiole või Londonile. Ja niikaua kui nad seal meie pabereid, plaane ja ettekirjutisi uurivad, teeme tööd ilma käskudeta ja keeldudeta.

Kõrgkooli aspektist tahaks aga ütelda veel üht. Nimelt seda, et nii Tartu Ülikoolis kui ka Tallinna Polütehnilises Instituudis tunti meest, kelle nimi oli **Johan Vaabel** (1899—1971). Ta õpetas, uuris ja õppis finantsõigust Pariisis, Prahas, Moskvas ja mujal. J. Vaabel oli tugev majanduspraktik ja temast tuli akadeemik. Ta lõi Eestis eestikeelse finantsõiguse. Kahjuks aga praegu TÜ-s majanduserialadel ei õpetatagi enam finantsõigust, isegi mitte rahanduse ja krediidi erialal. Seepärast polegi meie majanduspraktikas kompetentseid inimesi, kes suudaksid anda rahandus- ja krediidialastele juhendmaterjalidele õigusliku analüüsi. On selge, et majandust ei muuda igasuguste pähe karanud paberile pandud käskudega.

(Järg 4. lk.)

PANTA RHEI

Rohkem sotsialismi, rohkem demokraatiat

Üliõpilase arutlus selle üle,
- **kas sotsialism on parim ja ainuõige ühiskonnakord**

või
- **kunstlik ühiskonnakord, mida on võimalik kehtestada ainult vägivalla abil?**

Mis on riigi (ühiskonna) peamine ülesanne? Mina arvan, et selleks on inimestele võimalikult suurema heaolu tagamine. Ühiskondlikke kordi võiks võrrelda sellest kriteeriumist lähtudes. Kahjuks on N. Liidu juhid valinud väheke teistsuguse lähtekoha: sotsialism on parim ja seega ainuõige ühiskonnakord. Inimesed olgu rahul sellega, mida nimetatud lähtealus võimaldab.

■ Sotsialismi ainuõigsuse teesi pole valitud sugugi juhuslikult. Nimelt aitab see ühiskondlik kord juhtidel riiki tunduvalt kauem ja mõjukamalt (diktaatorlikumalt) valitseda. Kapitalism (loomulikult pean silmas erakapitalismi; riigikapitalism on ju sama mis sotsialism) hakkaks ise demokraatiat peale suruma, sunniks valitsust rahvast arvestama.

Võimalikke vastuväiteid ennetada soovides seletaksin veidi oma mõtekäiku lähemalt.

Oletame, et mõnele inimesele ei meeldi selle riigi poliitika, kus ta elab, ning ta hakkab nurisema. Mida teeb riik tolle eksinu korralekutsumiseks? Talle ei müüda riigi poest enam süüa, ei anta riiklikes ettevõtetes tööd.

Eraomanik ei lase ennast heidutada. Ta võtab oma laudast-aiamaalt ning sõõb, töötab rahulikult edasi oma töökojas. Eraomanduseta mees nälgib päeva, võib-olla veel teise, kuid kolmandal päeval roomab põlvili riigilt andestust paluma. Ei ole vist raske aimata, kummal juhul peab valitsus rahva tahet rohkem arvestama.

N. Liidu juhid loodavad aga veel praegugi, et nende valitsetav rahvas tahab põlvili roomata ja palukesi kerjata. Seda nimetatakse «nõukogude rahva iseärasuseks» ja «suureks väärtuseks». M. Gorbatšov: «Tuleb otse öelda, et huvi sotsialismi vastu, usk sotsialismisse, ustavus sellele korrale, eraomandi eitamine, sallimatu suhtumine inimese ekspluateerimisse inimese poolt — kõik need väärtused on tervetel nõukogude inimeste põlvkonnal veres.» (RH, 18. veebr. 1989).

* * *

■ Eraomandust kartsid sotsialismi juhtteoreetikud nagu tuld. K. Marx: «Meie ei taha sugugi kaotada seda tööproduktide isiklikku omastamist, mis on vajalik elu otseseks ülalpidamiseks ja soo jätkamiseks, omastamist, mis ei jäta mingisugust puhastulu, mis võiks anda võimu võõra töö üle.» (K. Marx, Fr. Engels, Valitud teosed I, 1957, lk. 30) Niisiis — töölisele jäägu ainult sedavõrd tema töö produkte, kui on vaja laste tegemiseks ja perekonnal elu seeshoidmiseks. Talle rohkem jätta on Marxi arvates kurjast.

Nüüd võidakse küsida: aga Lenin, kes kehtestas nepi? Kuhu sa tema jätad?

Tõesti, Lenini kiituseks tuleb öelda, et ta oli üsnagi osav olupoliitik ja konjunktuuri järgija. Kui 1921. aastal Venemaa majanduslik olukord kommunistide kaasabil katastroofiliseks muutus, tegi Lenin kapitalismile järeleandmisi. Seejuures ei olnud tal mingeid kahtlusi selles, et nep tuleb varsti peatada ja ära lõpetada — ainuvõimalikuks lõpplahenduseks pidas Lenin sotsialismi, eraomanduse täielikku kaotamist (V. Lenin, Kogutud teosed, 33. kd. lk-d 192—196, 251, 400, 406). Kahjuks pole ma leidnud ühtki Lenini mõtteavaldust selle kohta, kuidas ta kavatses nepmanitelt nende omanduse ära võtta. Seda oleks kahtlemata huvitav teada.

Mõned eriti naiivsed mõttemeistrid väidavad, et aegamööda ja tasapisi oleks nep ise sotsialismiks arenenud. Huvitav, kuidas? Ega ometi arvata, et nepmanid oleksid oma tehased ja vabrikud vabatahtlikult riigile kinkinud?

■ Naiivikute tagavarra kuulub ka Rootsi näide. G. Lissitškin: «Kes on tuttav eri maade ühiskonna arengut näitavate arvudega, võib üldse arvata, et sotsialismi on rohkem hoopis seal, kus seda ametlikult pole ehitatudki. Nagu näiteks Rootsi Kuningriigis. Muide, sellele ei maksagi vastu vaielda, kui tõsiselt uskuda, et sotsialism on ühiskonna arengu **objektiivne** tulemus.» («Edasi», 18. veebr 1989)

Julgen kahelda. Sotsialism on siiski kunstlik ühiskonnakord, mida on võimalik kehtestada ainult vägivalla abil. Ka jättis Lissitškin mainimata, et nn Rootsi sotsialism põhineb peaaegu täielikult eraomandusel (ENE: Üle 95% Rootsi tööstustöölistest on tegev erakapitalistlikes ettevõtteis). Ei maksa samastada arenenud sotsiaalhooldust ja sotsialismi.

■ Sündmuste areng näitab, et N. Liidus hakkab sotsialism lagunema. Kõrgemalt poolt tuleva diktaadi **alt püütakse välja pääseda** igal tasandil. Oma iseseisvuse eest võitlevad nii liiduvabariigid, ettevõtted kui ka üksikisikud. Asutatakse kooperatiive, töötatakse patentide alusel, hakatakse talupidajateks.

Seaduslikult võib N. Liidus inimest ekspluateerida juba **kolmekesi** — **kooperatiivid** tohivad palgata lepingulisi töötajaid. Oleme täielikust kapitalismist väikese sammukese kaugusel: tuleb ainult lubada, et ettevõtte omanikuks võib kolme inimese asemel olla ka üks. Fiktiivseid kompanjone kasutades on kooperatiivides praegugi võimalik ühe inimese ekspluateerimine teise poolt. See on täiesti loomulik. Igal inimesel ei jätku vaimseid võimeid ja ta peab elatusvahendite hankimiseks end ekspluateerida laskma. Ei tohi ennast ainult lasta ära hirmutada sõna «ekspluateerimine» kõlast. Nõukogude ühiskonnas on seda siiani kasutatud ainult halvustavas tähenduses, kuigi tegelikult pole ekspluateerimises midagi halba (vrd. elamueksploatatsioonivalitsus).

Erinevalt Leninist ei julge praegused juhid välja öelda, et suundutakse kapitalismile. Kasutatakse väljendeid nagu «nepi juurde tagasipöördumine» või «selle sotsialismisse ületoomine, mis läänemaailmas head on». Tahaks kangesti teada, mis on meil paremini kui arenenud kapitalistlikes riikides.

■ Ja veel. Kui lõpetame sotsialismi ära, siis kaob ka vajadus teda kaitsta. Arvan, et see saaks aluseks ülemaailmsele desarmeerimisele. Ehk lõpevad ükskord jutud konfrontatsiooni vajalikkusest.

TORE LASN

---

* **Märkus.** Kasutan mõistet «sotsialism» samas tähenduses, mida pidasid silmas K. Marx ja V. Lenin. Seega on sotsialism ühiskonna- ja riigikord, mis rajaneb ühiskondlikul (riiklikul) omandusel, sotsialismis puudub ühe inimese ekspluateerimine teise poolt.

Kust me tuleme?

Õppejõud mõtiskleb eelmise artikli üle ja leiab lõpuks, et sotsialismi eeliseid kapitalismi ees peab näitama alles tulevik.

Oluline mõtteskeem, mille joonistab välja kirjutis **«Rohkem sotsialismi — rohkem demokraatiat?»**, võiks olla järgmine. Marxi ja Lenini sotsialismikontseptsioon eeldas ühiskondlikku (riiklikku) omandit, ekspluateerimise kaotamist tasandil inimene — inimene (säilib inimese ekspluateerimine riigi poolt), isikliku tarbimise (omastamise) minimaalset taset jm. Selline ühiskondlik kord võimaldab pikaajalist diktaatorlikku valitsusstiili. Kuivõrd sotsiaalmajanduslikult pole sotsialism efektiivne, on paratamatu (tagasi)-pöördumine eraomandi ja kapitalistliku süsteemi juurde, mis NSV Liidus reaalselt ka sünnib.

* * *

● **Teooria ja praktika vahelised vastuolud on loomulikud ja paratamatud:** Teatud põhjustel ja teatud tingimustes püütakse neid vastuolusid kunstlikult kaotada, milleks on vähemalt **kaks moodust.**

Esiteks, teha inimestele selgeks, et see, mis praktikas realiseerub, vastab täiel määral teooriale. Nii püüti NSV Liidus lihtsurelikele aastakümneid selgeks teha, et neil on õnn elada kõige puhtamas ja tõelisemas sotsialismis. Skeptikute suhtes rakendati mitmesuguseid «humaanseid» kasvatusmeetodeid.

Teiseks on alati võimalus teooriat tagantjärele nii kohendada, et see vastaks olemasolevale praktikale.

Ülalmainitud kirjutises on mindud eeskätt seda teed, sest nii Marxi kui Lenini käsituses on rõhk asetatud **ühiskondlikule**, mitte riiklikule omandile (need on kaks täiesti erinevat asja). Ei Marx ega Lenin ole kusagil rääkinud sellest, et sotsialismis säilib inimese ekspluateerimine riigi poolt. Jutt käib ekspluateerimise kaotamisest üldse. Artiklis toodud Marxi tsitaat peab tõestama, et Marx nägi töölistele sotsialismis ette vaid hädavajaliku elatusminimumi, ei rohkem ega vähem. Tsiteeritud «Kommunistliku partei manifesti» (mille muide kirjutas põhiliselt Engels, mitte Marx) korralik lugemine viib küll mõttele, et klassikud ei rõhuta mitte tarbimise (omastamise) määra, vaid vajadust kaotada omastamise «närune» kapitalistlik vorm.

● **Ent jätame selle igava loetelu silnkohal katki ja esitame hoopis teist laadi küsimuse: kas ikka on vaja sotsialismi teooriat ja praktikat jõuga paari panna?** Akki on õigem, kasvõi üldjoonteski, hinnata tõsiselt selle vastuolu mõõtmeid ning mõelda, kas see, mida praktika pakub, üldse mahub teooria raamesse?

Vastavalt teooriale on **sotsialismi põhitunnusteks: 1) tootmisvahendite ühiskondlik omandus, mis välistab klassiekspluateerimise; 2) poliitilise võimu kuulumine töölisklassile (hiljem kogu ühiskonnale).**

Mida näitab praktika? Seda, et omand ei ole tegelikult kunagi kuulunud töölistele. See omand pole olnud isegi mitte riiklik. Ajaloodoktor **Juri Afanasjev** leiab õigusega, et tegelikuks omanikuks NSV Liidus on olnud **täidesaatva võimu aparaat.**

● **Kuidas on lood poliitilise võimuga?** Isegi kõige parema tahtmise juures ei saa väita, et see oleks kuulunud töölisklassile (resp. ühiskonnale tervikuna). Jätnud viimase ilma igasugusest võimust, kehtestas stalinlik parteilis-riiklik bürokraatia (**A. Butenko**) ligemale kuue aastakümne jooksul täiusliku ja kõikehõlmava diktatuuri kogu ühiskonna üle.

● **Niisiis, kas see, mida Stalin ehitas, oli ikka sotsialism? Kas see, mida senini ehitati, ikka on sotsialism?** J. Afanasjev oli vististi esimene, kes ütles otse välja, et nõukogude ühiskonda ei saa pidada sotsialistlikuks. Afanasjevile oponeerinud **I. Dedkov** ja **O. Lacis** seevastu leidsid, et vaatamata rünkadele deformatsioonidele pidas sotsialism vastu ja elas eeskätt rahva teadvuses, loovas töös, ideaalides ja lootustes. Niisiis tegelikkuses stalinism, unistustes sotsialism. Õigusega märgib **G. Lissitškin**, et taoline argumentatsioon tähendab tegelikult halvasti varjatud häbistavat nõusolekut Afanasjevi teesidega.

● **Võiks minna veelgi kaugemale ja küsida, kas sotsialismi ülesehitamine oli üldse võimalik Nõukogude Venemaal.** Marx ja Engels teatavasti eeldasid sotsialistlikku revolutsiooni kõigis (või enamikus) **arenenud** maades üheaegselt. Lähtudes eri maade ebaühtlase arengu seadusest imperialismi perioodil, jõudis Lenin järeldusele, et esialgu on sotsialistlik pööre võimalik ka ühel, eraldi võetud maal. Aastakümneid tehti ülikoolides tudengitele selgeks, et see maa oli Lenini arvates Venemaa, nõrgim lüli imperialismi ahelas.

Oli see tõesti nii? Olgem päris ausad — ei olnud. Lenin ei pidanud silmas majanduslikult mahajäänud Venemaad (a. 1913 tööviljakus tööstuses ca 11% USA omast), vaid Ühendriike, Saksamaad, Inglismaad ja Prantsusmaad (Teosed, 23. kd., lk. 46). Mis puutub «ahelateooriasse», siis see teravmeelne leid kuulub jäägitult ühele teisele tuntud teoreetikule — sm. Stalinile. Täielik segadus ühe «eraldi võetud maa» küsimuses ajendas hambamehi formuleerima lopsakat sententsi: pärast seda, kui patriarh Pimen oli läbi lugenud XXVI kongressi otsused, jõudis ta järeldusele, et maailma lõpp on täiesti võimalik ka ühel eraldi võetud maal.

● **Miks siis sellisel juhul sotsialistlik pööre Venemaal üldse toimus?** Sellepärast, et 1917. aasta suvel võttis Lenin oluliselt omaks Trotski «permanentse revolutsiooni» teooria (v. a. talurahvaküsimus jms.). Teisisõnu, suund võeti maailmarevolutsioonile. Venemaa alustab pööret, Lääs lõpetab ja aitab majanduslikult põdural Venemaal sotsialismi üles ehitada. Põhilootus pandi Saksamaale. Muide, vähemalt osal saksa proletariaadi juhtidest (R. Luxemburg jt.) polnud taolistest plaanidest aimugi. Ajaloost teame, et revolutsiooni Saksamaal ei tulnud ning mahajäänud Venemaa jäi oma probleemidega üksi. Sotsialistlikku pööret Läänes oodati 1924. aasta sügiseni, seejärel kuulutasid Stalin ja Buhharin, et Venemaa suudab sotsialismi ehitada ka oma jõududega.

Teisisõnu, Marxi formatsiooniteooria, mis eeldab tootlike jõudude äärmiselt kõrget arengutaset sotsialistlikku pööret teostaval maal, heideti üle parda. Seejuures viidati Lenini ühele viimastest töödest «Meie revolutsioonist». Lenin räägib seal tõepoolest sellest, et kui sotsialismi ülesehitamine eeldab kõrgelt arenenud tootlikke jõude ja «tsivilisatsiooni», miks ei võiks neid eeldusi looma hakata proletariaadi võimu tingimustes. Formaalloogiliselt muidugi, ent Marxi formatsiooniteooria koordinaatteljestikus tähendaks see katset hakata looma pärast sotsialistlikku pööret eeldusi sotsialistlikuks pöördeks. On kaks võimalust: kas Lenin loobus oma elu lõpul Marxi ühiskonnateooria ühest põhipostulaadist või pole Lenin midagi taolist üldse kirjutanudki. Arvestades teadaolevaid kummalisi kärpeid ja «arendusi» Lenini töödes pärast tema surma, on viimane variant üsnagi tõenäoline.

(Järg 4. lk.)

PANTA RHEI

Teisipäeval komsomolikomitees

ELKNÜ TÜ komitee koosolek toimus 28. märtsil kl. 17.15.

● **Komsomoliarvelt maha võtmata lahkunud loetakse organisatsiooni mittekuuluvaks kolm kuud pärast päeva, millal nad ülikooli allüksusest lahkusid.** Sellega seoses loeti ülikooli komsomoliorganisatsiooni mittekuuluvaks 416 komsomoliarvel olevat isikut.

● Komsomolikomitee toetas üllkooli lehe uue nimena pakutavat **«Universitas Tartuensist».** Väljaandjate kohta võiks kirjutada 4. lk.-le lause: **«Ülikooli ajaleht».**

● Komsomolikomitee toetas pöördumist **Leningradi sõjaväeringkonna** tribunali poole vabastada karistusest leedu noormees Arturas Sakalauskas. Samuti kiideti heaks TÜ meesüliõpilaste koosolekul vastu võetud pöördumine **Eesti NSV valitsuse poole.**

● Rahuldati järgmiste üliõpilaste isiklikud avaldused komsomolist välja astuda: ÜLLE PÜTTSEPP (bio IV), ANDRES MÄNNART (ravi II), ANDRES VAAKS (mat. V), EPP SOHA (eesti fil. II), AIGI VIIRA (e. fil. II), OLEV POOLAMETS (ravi II), EVE ROOSIMÖLDER (e. fil. II), PIRET LÕBU (e. fil. II), EPP ANNUS (e. fil. II), TAGO HOLSTING (e. II), AGE KUKK (e. fil. II), KATRIN KUUSEMÄE (e. fil. II), LILIAN LUKKA (e. fil. II), ÜLVE PEDASTIK (e. fil. II), MEELI SEDRIK (e. fil. II), LIA ELLER (e. fil. II).

Komitee koosolek lõppes kl. 18.

Kaks...

(Algus 1. lk.)

Meie ülikoolile on need lepingud kasulikud eelkõige seetõttu, et Inglismaale saavad õppima ja täiendama minna nii inglise filoloogia üliõpilased kui õppejõud. Londoni lepingus ongi kirjas punkt, mis puudutab nii üliõpilaste (peamiselt diplomandide), aspirantide kui õppejõudude vahetamist. Paar III—IV kursuse inglise filoloogi saab saata ka **Bristoli Ülikooli.** Londoni Slaavi Keelte Instituudis otsitakse praegu võimalust ka **eesti keele õpetamiseks.**

Milliseid erialasid tulevad siia õppima inglased, selgub täpsemalt mais, sügissemestril peaksid esimesed õppurid kohal olema. Tartlaste reis Inglismaale algab järgmise õppeaasta kevadsemestril.

Elagu uus president!

hüüdsid RSR-lased, kui valimised ilma verevalamiseta lõpule olid jõudnud.

Keeldunud otsustavalt vastu võtmast suuremate välis- ja kodumaiste ajalehtede korrespondente, andis verivärske president oma esimese intervjuu ajalehele «Tartu Riiklik Ülikool».

1. «Kas on oodata repressioone opositsiooni vastu?»

President: Mul on au omada seiliseid vastaseid.

2. «Kuidas hindate kaastöövõimalust kukutatud ladvikuga?»

President: Täiesti positiivselt.

3. «Programm?»

President: Uued ideed, mis on praegu veel riiklikuks saladuseks. Samuti loodan, et kvantiteedist kasvab kvaliteet.

TRESOR

PANE ERITI TÄHELE!

Järgmise lehenumbri **naelaks** on rubriik «NEED VEERUD EI UNU-NE».

Ainulaadne võimalus naerda läbi pisarate. Kes suudab nalja helta enda üle, on alati tugev. Ärgem siis unustagem, et aprill on n a l j a k u u. Kolm kopikat pihku ja järgmist lehte ootama!

Toimetuse naljatoimkond

Avalik kiri prorektor Valter Haamerile

AUSTATUD JUUBILAR!

Ma ei taha ülikooli ajalehe veergudel kirjutada sellest, kui kange koolimees Sa aastakümnete jooksul oled olnud. Las see jääda meie pedagoogilise ajakirjanduse ülesandeks. Ma ei taha kirjutada ka sellest, kui korralik ja ühiskondlikult aktiivne Tartu linna ja rajooni kodanik Sa oled olnud ja oled praegugi: ei taha «Edasi» leiba ära võtta. Küll tahan ma kirjutada Sinust kui haldurist ja kolleegist, kes sõna otseses mõttes on poole oma töörohkest elust pühendanud meie *alma mater*'ile.

Sa tulid ülikooli juba kogenud koolimehe ja õpetajana, et aspirantuuris täiendada oma teadmisi pedagoogika ja metoodika valdkonnas. Seda eneseharimise tööd ei lastud Sul aga kuigi kaua teha: ülikool vajas uut ja agarat **õppeosakonna ülemat**, Sind kaaluti ja leiti paslik olevat. See oli eelmise suure haridusreformi aeg, kui paljudes teoreetilist laadi fakulteetides käis õppetöö õhtupoolikuti, sest päeval töötasid tulevased intelligendid Tartu käitistes ja ettevõtetes tootval tööl, et sel viisil õppida paremini elu ja raskusi tundma. Ma ei tea, kuidas see neil õnnestus. Sina said need asjad küll põhjalikult selgeks koos oskusega akadeemilise elu korraldamise ummikseisudest ikka ja jälle oskuslikult välja tulla.

Aga saatusel oli Sinu ja suurkooli tarvis teisigi katsumusi varaks. Tuli 1965. aasta lõpu tulekahi, peahoone oli rivist väljas. Siis sa alles nägid, mis tähendab õpperuumide puudumine, sest see mees, kes pidi tagama tingimused normaalseks õppeplaanide täitmiseks ei olnud keegi muu kui õppeosakonna ülem. Ühe sõnaga: Sa olid 60-ndate aastate Mati Salundi, nii nagu tema püüab olla 80-ndate aastate Valter Haamer.

Kui nähti, et Sa tulid kõige sellega toime, pandi Sind aastat 20 tagasi **kaugõppe prorektori** kõrge ja ebamugava tööposti otsa, ilmselt selleks, et näha, kui kaua Sa seal toime tuled. Seni oled kenasti tulnud, annaks taevas, et ka edaspidi läheks samuti. Kuigi ei maksa enam eriti pingutada, sest minu teada ei ole meie ülikooli pikas ajaloos seni ükski rektoritest või prorektoritest püsinud nii kaua oma ametis, kui oled seda teinud Sina. Pealegi käisid Sa 23 aastat tõelise kaughaldurina iga päev Elvast Tartus tööl. Tänu sellele suudad Sa mõista kaugõppijate hinge ja muresid inimliku soojusega, tõreled ja pahandad, siis annad andeks ja lõpuks diplomigi aulas kätte, nii nagu Sa oled oma ametiaja jooksul teinud 4621 kaugõppijaga.

Veel pandi Sind hea seisma ülikooli **trükiasjanduse** eest. Ilmselt arvati nii: trükikoda ja kirjastus Tiigi uulitsas, lausa jaama külje all, mis see siis tal on Elva rongile minnes või sealt tulles ka need asjad korda ajada. Ja Sa ajasidki. Kust Sa küll selleks aja võtsid, sellest aru ei saa, sest peale kõige muu olid Sa veel **pedagoogika õppejõud** ja **üheksa ühiskondliku ameti pidaja** (kümnendast ametist pole juubeli puhul nagu viisakas kirjutada). Sinu käe alla on ülikooli kirjastus kujunenud omataoliste hulgas Eesti suurimaks ja paljude arvates ka kõige kvaliteetsemat tööd tegevaks.

On olnud aegu, mil kõik teised rektoraadi liikmed on olnud kas puhkusel või välismaal või muidu komandeeringus ja Sul oleks olnud õigus öelda ühe vööramaa kuninga sõnu kasutades: «Rektoraat — see olen mina». Aga Sinu talupoeglik tagasihoidlikkus pole Sind lasknud teps mitte seda teha. Küll oled Sa neil suvevaheaegadel kündnud usinasti rektoraadi kesapõldu ja lisanud sellele jõudu ja oskust mõõda omalt poolt viljarammu, tavaliselt küll ise rohkem rabades kui teisi teomehi sundides.

Ja mis kõige imelikum — kõige selle juures oled leidnud veel aega saada käesoleva aasta 1. aprillil 60-aastaseks, ülikoolile auks ja kaugõppele kasuks. Ülikooli kirjastusest ja ühiskondlikust tööst kõnelemata. Seepärast palju jõudu, kordaminekuid ja jätku Sinu kõigile ettevõtmistele.

Paljude kolleegide ja sõprade nimel
HILLAR PALAMETS

Siin on see mees, prorektor Valter Haamer, kellel on tulnud paljude kätt suruda. Pilt on pärit 1984. aastast, kui ta ütles tänusõnu majandusteaduskonna dekaanile Valner Krinalile. Homme on meil põhjust prorektorile endale õnne soovida.

Puhkpilliorkester peab elama!

NII NAGU TÜ TAIDLUSTEGEVUS ÜLDSE, on peatselt 30. tegevusaastat tähistav puhkpilliorkester harjutusruumide pärast pidevalt lausa ületamatuid raskusi üle elanud.

VÄHEMALT VIIMASEL PAARIKÜMNEL AASTAL on kõikvõimalikel aruteludel ja ülikooli mitmetel koosolekutel, kirjades ja otsustes ülikooli taidlustegevust piiravatest teguritest ja ahistavatest ruumioludest juttu tehtud, kuid muutused paremuse poole on jäänud väga tagasihoidlikuks.

ÜLIÕPILASKLUBI juures tegutsevast 40 isetegevuskollektiivist, ringist ja huviklubist töötavad pooled väljaspool Tähe tänava maja. Üldse ei saa rääkida kollektiivide inventari ja esinemisriietuse hoidmisest klubis, sest puuduvad võimalused.

ERITI RASKES OLUKORRAS on just puhkpilliorkester, kes vajab normaalseks tööks instrumendiladu ja harjutusruumi, mis asuvad kõrvuti, või siis ühte suurt saali, kuhu oleks võimalik paigutada ladu ning leiduks ka plats vähemalt 30 pillipuhujale.

PUHKPILLIORKESTER on kogu oma tegutsemisaja olnud väga viletsates ruumides. Vahel on saadud kasutada ka veidi avaramaid ruume (klubi kapitaalremondi ajal füüsikahoone ühte auditooriumi), kuid igalt poolt on orkester kaunis kiiresti välja lõõdud, viidates õppetöö primaarsusele.

AINUS VÕIMALUS edasi tegutsemiseks jäi ülekolimine märga ja umbsesse klubimaja keldrisse, harjutussaalina tuli leppida hämara diskoruumiga. Nii vindus orkester 1988. aasta kevadeni, mil käegakatsutavas kauguses vaatas vastu üliõpilaslaulupidu «Gaudeamus X». Kuidagi oli tarvis esinemisriided hallitusest puhtaks saada, uus puhkpillikomplekt sissepuhumiseks laiali laotada, sest keldriorkestri kasutuses olnud pillid ei sobinud enam mängimiseks. Niiskus oli muutnud need kasutamiskõlbmatuks. Halvad töötingimused olid selleks ajaks orkestri ka moraalselt laostanud.

TÄNU ÜLIKOOLI JUHTKONNA JA ÜHISELAMU nr. 9 inimeste vastutulelikkusele saime puhkpilliorkestri sisse seada Nooruse 7 võrdlemisi avaras ja kuivas keldriruumis. Tegutsemisvaim tuli tagasi ja üliõpilaslaulupeol oli orkester taas heal tasemel.

EELMISE AASTA SÜGISEST käivitus vana karussellimäng. Ühiselamule on vaja spordisaali ja orkester tehku kiiresti plats puhtaks. **Kuhu?** Kas tuua kollektiiv jälle klubi keldrisse mädanema? Kust leida kindel varjupaik? Võõras katus on võõras katus ja tavaliselt jäädakse lõpuks ikkagi kellelegi või millelegi jalgu. Paariks tunniks oleme proovideks linna koolides ja asutustes oma taidlejaile pinda leidnud, kuid palve anda mõni ruum meile alatiseks kasutamiseks sai ikka eitava vastuse.

VÕIB-OLLA ei ole klubi taidlustööd korraldades arvestanud oma võimeid ja võimalusi, mida mõnel pool on ka väidetud. Jah, probleemile võib ka niimoodi läheneda, kuid klubiga seotud inimesed leiavad, et pigem oleme ülikoolirahva ees lootusteta võlgnikud ning et taidlustegevust tuleks veelgi avardada.

OLGU KUIDAS ON, kuid ühiselamu nr. 9 nõukogu pöördus 21. veebruaril ruumi vabastamist nõudva ultimatiivse otsusega TÜ juhtkonna, klubi ja orkestri poole. Ühiselamunõukogul oli selleks õigus, sest kes siis on lõpuks oma majas peremees. Lootsime, et see märgukiri aitab kaasa orkestri paremale käekäigule, millele majanõukogu küllaltki kaudselt, kuid siiski arusaadavalt oma otsuses vihjas.

KUID VÕTA NÄPUST! Majanõukogu «perestroikavaimus» tegutsemine arvestas lõppkokkuvõttes siiski vaid ühepoolseid huvisid. **16. märtsil proovi tulnud orkester leidis oma laoruumi (vabandust, ühiselamu spordisaali) ukse lahtimurtuna ja sisustuse teadmata kadununa.**

LOODAME, ET inventar ilmub siiski päevavalgele. Aga mis saab edasi? Puhkpillimuusika on ülikooli taidluses vajalik žanr ja arvame, et ka orkester ülikoolile. Seetõttu ei tohiks kollektiivi tegevust lõpetada ainult ruumiprobleemi tõttu. Peavarju andmine klubimajas tähendaks aga vanasse keldrikambrisse tagasipöördumist, mis lõppkokkuvõttes võrdub ikkagi varem või hiljem ülikooli puhkpilliorkestri tegevuse lõpetamisega.

TÜ a/ü klubi juhatuse ja TÜ puhkpilliorkestri juhatuse nimel:

HEINO VARIKU,
klubi direktor
MARTTI TEDER,
puhkpilliorkestri dirigent

24. märtsil 1989

Saata käesolev kiri TÜ rektorile, haldusprorektorile, ühiselamu nr. 9 majanõukogule ja komandandile ning ülikooli ajalehele.

Lugupeetud TÜ rektor prof. J. Kärner

Tartu Ülikoolis tegutsevad korp! korp! pöörduvad Teie poole palvega vaadata läbi nende alljärgnevad taotlused ja panna need arutusele TÜ suures nõukogus.

- Seoses üliõpilasorganisatsioonide ja nende värvide taastamisega, peavad korp! korp! vajalikuks tõsta üles küsimus ühtse Skandinaavia üliõpilasmütsi (musta randi ja valge põhjaga tekkel) taastamisest TÜ-s.
- Taotleda üliõpilasorganisatsioonide likvideerimise kohta 1940. a. vastuvõetud määruse tühistamist ja aidata üliõpilasorganisatsioone neilt ära võetud varade ja hoonete tagasisaamisel.
- Anda võimalus TÜ valduses olevate korp! korp! ja seltside varadega tutvumiseks ning vastastikuse kokkuleppe alusel need tagastada.
- Taotleda komsomoli ja ametiühingu rahaliste vahendite osalist üleandmist taastatavatele üliõpilasorganisatsioonidele, samuti määrata neile osa rahalistest vahenditest TÜ eelarvest.
- Toetada moraalselt ja aineliselt üliõpilasorganisatsioone nende ürituste (taastamispäeval, aastapäeval jne.) läbiviimisel ning teklite, värvilintide ja muu atribuutika muretsemisel.
- Aidata kaasa ja finantseerida TÜ poolt üliõpilaslauliku väljaandmist.
- Anda osa ruume, mis praegu on komsomoli ning ametiühingu valduses, kasutamiseks üliõpilasorganisatsioonidele ja aidata kaasa üliõpilasorganisatsioonidele kohaste ruumide leidmisele.
- Määratleda täpselt taastatavate üliõpilasorganisatsioonide koht TÜ struktuuris.

TÜ juures taastatavad korp! korp! tunnevad suurt muret seoses TÜ põhikirja kinnitamise viibimisega ja on valmis tegema igakülgset koostööd TÜ juhtkonnaga, kui see on suunatud TÜ autonoomia taastamisele, iseseisvuse suurendamisele ning õppe- ja teadustöö taseme tõstmisele eesti rahvuse ja kultuuri arengu nimel.

Eeltoodud taotluste lahendamine tõstaks vaieldamatult TÜ autoriteeti ja võimaldaks korp! korp! tõhusamalt kaasa aidata emakeelse ülikooli 70. aastapäeva tähistamisele.

Lugupidamisega
korp! Fraternitas Estica
korp! Sakala
korp! Ugala
korp! Rotalia
korp! Fraternitas Liviensis
korp! Revelia
korp! Indla

27 03 89

Komsomolidokumentide vahetamine

Komsomolidokumente on vahetatud juba kuu aega. Vestlustes kommunistlike noortega selgus, et väga paljud tunnevad huvi meie noorsooühingu tööprobleemide vastu. Samas aga tunnistas enamus, et nad on vähe omalt poolt avaldanud initsiatiivi ühiste ürituste korraldamiseks. Seetõttu algorganisatsioonide töö seisnebki põhiliselt ainult liikmemaksude kogumises. Tuleb mõelda sellele, kuidas korraldada huvitavaid ja emotsionaalseid noorteõhtuid, millest saaks kasu iga kohalviibija.

Kommunistlikud noored, kes ei ole seni veel ennast fotografeerida lasknud, tehku seda hästi ruttu! Fotod peavad olema mattpaberil ilma nurgata, mõõtmetega 2,5×2,5.

RICHARD LINDMETS

Märtsijuttu

HALDUSPROREKTORIGA

Peahoonele lisaks saavad uue kuue veel keeltemaja koos kohviku ja sööklaga, õpperaamatukogu, keemia-, haldus- ja ühiskonnateaduste hoone, V. Kingissepa t. võimla, lõpetatakse Vanemuise 46 majas mullu alustatut.

Suuremad sisetööd tehti aulas, nimelistes auditooriumides, klassikalise muinasteaduse muuseumis, peahoone fuajees. Nagu näete, saab riidehoid kaks ust, ühe sisenemiseks, teise väljumiseks, ka valvurid kolisid vanast kohast veelgi rohkem riidehoidu sisse. Nende uueks töövahendiks saab telesüsteem, mille abil on võimalik jälgida peahoones toimuvat.

Kõik fassaadid oleks tulnud nagunii peatselt remontida. Et ülikooli tsenter nüüd korraga käsile võeti, on muidugi saabuvate juubelipidustuste mõju.

Jälle uus maja

Eile päris pimeda hakul kell 20.02 pandi uue aja kombe kohaselt — vaikselt ja suuri sõnu tegemata nurgakivi uuele majale. Ei, see ei ole tulevane õppehoone (kuigi õppepinda on ülikoolis puudu ühe kolmandiku jagu), vaid kolmekorruseline kultuuritare. Kui maja aasta pärast valmis saab, on seal üks suur saal, neli väiksemat, kümneid harjutusruume ja muid kambreid. Ära peaksid mahtuma kõik meie ülikooli suurkollektiivid, ansamblid, orkestrid jt. taidlejad.

Ah et kuhu uus maja tuleb? Raatuse ja Leningradi maantee nurgale, sinna, kus veel mitmeid kioskeid ja imelikult palju vabu platse.

Kust me...

(Algus 2. lk.)

Praktika on tõe kriteerium. Ja Nõukogude Liidu kogemus näitab, et Marxi formatsiooniteooriat oli siiski vara kolikambrisse paigutada. Saab selgemaks, miks on olnud nii raske leida sotsialismi reaalse sotsialismi maades. Esimesi samme sotsialismi suunas hakati tegema Tšehhoslovakkias 1968. aastal. Paraku närtsis Praha kevad internatsionaalse abi tormakas embuses.

* * *

Saab selgeks ka see, miks ei ole võimalik sotsialismi ära kaotada. Ei ole võimalik ära kaotada seda, mida reaalselt ei eksisteeri. Vastamata jääb aga esialgu küsimus, millised on sotsialismi eelised võrreldes kapitalismiga. Sellele peab vastuse andma tulevik.

HENN KÄÄRIK

Kas me...

(Algus 1. lk.)

KOOSTÖÖPÜRGIMUSED

Tartu Ülikooli on läbi aegade iseloomustanud koostöötsingud kõigi maailma kõrgkoolidega. Siin on töötanud agregaatindeksite teooria looja **Etienne Laspeyres** (1834—1913), rahandusteoreetik **Adolph Wagner** (1835—1917) jt. Võime uhked olla, et Eesti Vabariigi ajal Tartus õppinud majandusteadlane **Rudolf Jalakas** (elab Rootsis) on nõutuim majanduskonsultant paljudes maailma riikides. Kahjuks aga marksismi-leninismi majandusteooria areng TRÜ-s seiskus ja see asendus stalinliku-brežnevliku majanduskontseptsiooni kiitmisega. Nii oli see ligikaudu 40 aastat. Selle aja jooksul kadusid ka kõik välissidemed majandusteooria edasiarendamise alal.

Praegu on kogu Eestit ja ka Tartu ülikooli haaranud võimas laine koostööpürgimusteks lääneriikidega. Ütleme ausalt, et tahtmist meil on, kuid majanduslikud võimalused puuduvad. Ja paljuski on see otsustav. Kahjuks jääbki üle ainult väga tahta: õppida keeli, luua kontakte, vahetada teaduslikke töid, leida lahkeid välismaa kolleege, kes on nõus omal kulul meid külla kutsuma. On selge, et ka lähematel aastatel ei saa me lähedalegi näiteks soome üliõpilase või professori võimalustele, kes võivad ükskõik millal ja ükskõik missugusse maailma kõrgkooliga luua isiklikke kontakte ning selleks on ette nähtud ka finantseerimine. Võtame selle teadmiseks ja hakkame rajama oma koostööotsinguid reaalsele alusele.

On ka meil lääneriikidele ühtteist pakkuda, aga kui see käib ilma isiklike kontaktideta, kümnete asutuste ja isikute vahendusel, siis muutub asi nulliks. Seepärast oleks esimeseks sammuks isiklike kontaktide loomine, vähemalt teadusdoktoritele maailmas liikumisvõimaluste tagamine — ajal, millal ta tahab ja sinna, kuhu ta tahab. Muidugi ei saa me välisriike käskida ega keelata, kuid vähemalt meiepoolne (NSVL, ENSV) bürokraatia tuleb viia miinimumini.

Milleks...

(Algus 1. lk.)

Põhikirja soovitaksin võtta p. 4 juurde:

1. Volikogu peab **töökoosolekuid vähemalt kord kuus.**

2. Volikogu koosolekud on **avatud foorumiks**, kus volinike ning ka tugirühmade saadikute osavõtul (kui tugirühmad seda vajalikuks peavad) toimub arutelu ja seisukohavõtud ülikooli ja ühiskondliku elu parajasti olulistes küsimustes.

3. Arutelust osavõtuks võivad tugirühmad läkitada volikogusse **ka saadikuid**, kuid hääletamisõigus on volikogus ainult volinikel, et tagada tugirühmade võrdne esindatus.

VEEL POLE HILJA moodustada teaduskondades üliõpilaste RR tugirühmi ja saata neist aprilli keskpaigas aulas toimuvale ÜRRÜ asutamiskonverentsile 1 delegaat tugirühma iga 5 liikme kohta. Ülikooli tugirühmade volinikke oodatakse nõupidamisele kolmapäeval, 5. aprillil 16.00 ph. 234. Sinna võiksid tulla ka nende tudengite esindajad, kes toetavad omavalitsuse ja üliõpilasparlamendi ideed.

Ärgakem!

TÕNU PEETS

On kasutatud väikeste variatsioonidega järgmisi kirjatükke:

1. «Septembrijutlus haldusprorektorilt» — «TRÜ» nr. 22, 1. sept. 1977;
2. «Komsomolidokumentide vahetamisest ELKNÜ TRÜ komitees» — «TRÜ» nr. 2, 9. veebr. 1967;
3. «Elagu uus presidendi!» — «TRÜ» nr. 29, 13. okt. 1967.

TÄNASES LEHES

Ülikooli kiriku lugu

«Usuteaduskond oli pastorite ettevalmistuse tõttu rohkem kui ükski teine teaduskond otse meie rahvaga seotud.»

BERNARD KANGRO
«Universitas Tartuensis»

B. Kangrol on selles omamoodi õigus (ei tohi ju unustada arsiteaduskonda!). Teoloogia oli juba rootsiaegses ülikoolis üks neljast teaduskonnast. On arusaadav, et oma koha säilitas usuteaduskond ka möödunud sajandil taasavatud ülikoolis. Sellega seoses kerkis 1803. aastal esile ülikoolile oma kiriku ehitamise vajadus. Ehitamine viibis mitmete takistuste tõttu. Oma kiriku puudumisel peeti jumalateenistusi Jaani kirikus.

Nurgakivi panemiseni jõuti alles 1856. aastal. Kirik pühitseti 31. jaanuaril 1860. Hoone püstitati ülikooli peahoone taha, kahe tiibehitise vahele. Oma kohal seisab ta praegugi. Arhitektiks oli **G. v. Bock**, kes kasutas ülikooli arhitekti **Rathausi** kavasid. Istekohti oli 700. On tähelepanuväärne, et Tartu Ülikooli kirik ehitati endise Maarja kiriku varemete kohale. Kui Maarjas oli peetud jutlusi saksa, soome ja rootsi keeles, siis uues kirikus toimusid kõik talitused saksa keeles.

1919. AASTAL SAI AGA ÜLIKOOLIST EESTI ÜLIKOOL

«Oli iseenesest mõistetav, et tuleb pidada Eesti ülikooli ajal eestikeelseid jumalateenistusi.»

Nii kirjutas kümme aastat hiljem oma tagasivaates möödunule **Hugo Bernhard Rahamägi**, Tartu Ülikooli teoloogiaprofessor ning kirikuõpetaja aastail 1922—1934. Kuid endastmõistetav ei olnud see mitmetele otsustajatele. Asja käigu kiirendamiseks koostas 150 üliõpilast Harry Moora eestvedamisel märgukirja rektorile. 1920. aasta 17. detsembril tegi ülikooli ajutine nõukogu pooldava otsuse.

Esimene eestikeelne akadeemiline jumalateenistus toimus siiski alles järgmise aasta 6. veebruaril. Eestikeelsete jutluste alaliisest kuulajaskonnast moodustus õige pea ülikooli koguduse eesti pihtkond. 1930-ndatel aastatel oli koguduses üle 800 liikme. Sinna kuulusid näiteks Fr. Puksoo, J. Uluots, M. J. Eisen, J. Jaakson ja A. Kitzberg. Ometi tekkisid varsti arusaamatused koguduse kuuluvuse üle. Seda oli hakatud kutsuma Saksa ülikooli koguduseks ja ametlikult oldi registreeritud Saksa praostkonna liikmena. Loomulikult ei olnud eesti pihtkonna liikmed sellega nõus. Oli ju ülikooli aktide järgi vaid üks evangeelne luteriusuliste ülikoolilliikmete kogudus, tegemata vahet rahvuse või keele alusel.

Pikkadele vaidlustele tegi lõpu alles Konsistooriumi sekkumine. Viimase otsustega tagati eraldi eesti ja saksa pihtkonna olemasolu. Samuti määrati Tartu Ülikooli kiriku eriseisund. Koos Tallinna Piiskopliku Toomkirikuga ei kuulutud ühegi praostkonna alla. Nüüd võis kogudus rahus pühenduda oma tegevusele.

Kirikus olid korjanduskarbid vaeste, sise- ja välismisjoni jaoks. Rahaliseit toetati ka kiriklikku karskusliitu, V. Reimani mälestuse jäädvustamist ja Peterburi Jaani kogudust.

Loodi koguduse lauluselts **«Cantate Domino»** (1927) ja selle **lastekoor.** Kõrvuti kristluse tutvustamisega oli lastega tegelemise teiseks eesmärgiks nende eemalhoidmine halbadest harjumustest. Palju üritusi toimus kahasse Tartu Karskusliiduga. Hoolimata õpetaja vastuseisust loodi koguduse liikmete poolt «H. B. Rahamäe nim. toetuskapital Tartu Ülikooli koguduse eesti pihtkonna liikmetele.» Muidugi oli Rahamäele vastumeelt tema nime tarvitamine. Kirikut kasutasid proovijutlusteks ka usuteaduse üliõpilased.

Olulisemaid kõnesid kandis üle Tartu raadiosaatejaam. Nii äratas Euroopas tähelepanu näiteks esperantokeelne jumalateenistus.

1934. aastal vahetus koguduse õpetaja: Rahamäe asemele tuli **Johan Kõpp** (rektor 1928—1937), H. B. Rahamäest sai Eesti Evangeelse Luteri kiriku piiskop, kellena ta oli ametis 1939. aastani.

KIRIKU TEGEVUS LÕPETATAKSE

«Ülikooli kirik on nagu vaikne saar kesk tormist merd, nagu õitsev oaas kesk liivast kõrbe, nagu selge järv kesk suuri mägesid.»
H. B. RAHAMÄGI (1931)

Ent kauaks seda oaasi enam ei olnud, varsti möllas torm ka seal. Koos muu sisustusega kadus ka 1926. aastal valmistatud orel. H. B. Rahamägi ise viidi Eestist koos abikaasaga 1940. aastal ja ta suri Venemaal järgmise aasta algul.

Ajalugu on ajalugu, ja muidugi ei tule praegu kellelgi mõttesse hakata nõudma näiteks kiriku taastamist. Küll aga ei tohi unustada, et ka see hoone on mänginud ülikooli ajaloos oma osa. Ja sugugi mitte kõige viimast.

TARMO VAHTER

«Kas Leedu on Baltikumi perestroika vedur?»

küsisin ma Vilniuses viibides korduvalt iseeneselt ja teistelt. Vastata ei osanud mulle keegi. Vaevalt oskaks seda teha ka majaseintele kleebitud valimiseelsetelt plakatitelt möödakäijatele naeratav Leedumaa kompartei juht Brazauskas. Leedukate suhtumine Brazauskasesse on ettevaatlik. Ühelt poolt peetakse teda tõeliselt «uueks meheks», kelle suhteliselt inimsõbralikud teod annavad plakatitel naeratamiseks piisavalt põhjust. Teisalt on kompartei ennast paljude leedumaalaste silmis kompromiteerinud, seepärast uuele valitsusjuhile pimesi ei järgneta.

Hiiglaslike selvekaupluste seintele kleebitud loosungite silmatorkavalt rasvane kiri kutsub lugema: suveräänne Leedu on uue majanduse alus! Möödakiirustavatel lihtsatel linnakodanikel pole aga päris selget ettekujutust, milline riigikorraldus Leedu suveräänsusega kokku peaks käima. Vilniuse ülikooli tudengi **Rytis Budrise** arvates ei saa vabadust liigitada sotsialistlikuks või kapitalistlikuks. «Iseseisvus on iseseisvus», leiab ta. Lihtne muidugi. Nagu toidukauplustes müüdav kohv, maitselt eestlastele vanu aegu meelde tuletav Leedu õlu ja teatrilaval mängitav sisuteravuselt jahmatama panev tudengiiavastuski.

Tänane leedumaalane ei ole lasknud ennast leivast, tsirkusest ja «Sajudise» laulvast rahvameelsusest magama uinutada. Leedus organiseerunud vene-poola elanikkonna ühing «Edinstvo» on Eesti Interliikumise lõunapoolne vend, kes aeg-ajalt leedukatele karmi tõde meelde tuletab. **«Veel ei ole teada, kes on maal peremehed!»** arvavad nad. Ometi liiguvad asjad ka siis, kui «Sajudis» leedumaalasel käest kinni ei hoia. Nii on sõdurpoiss Sakalauskase eest peetav võitlus (demonstratsioonid, ajakirjanduslikud esinemised, allkirjade kogumised, näljastreik Vilniuses) andnud esimesi tulemusi — Sakalauskas on kodumaal. Viimane õnnetus ammoniaagiga tõi endisest teravamini esile keskkonnaprobleemid.

Kui mitte vedurina, siis kindlasti esimese vagunina sõidab Leedu rahulikult õõtsudes aegamööda iseseisvuse suunas. Nii mõnelegi tee kõrval seisjale tundub see kihutamisena, seepärast ei või leedumaalane milleski päris kindel olla. Keegi meist ei tea, millal astub teele rõõpmeseadja, kelle ainsaks sooviks on rong sujuvalt valedele rõõbastele suunata...

AINAR RUUSSAAR

KEVADPÄEVAD!

Püüdes äratada kunagist traditsiooni toimuvad
19.—23. APRILLINI ÜLIKOOLI

KEVADPÄEVAD.

Ettevõtmised tulevad vaimu teritavad, hinge kosutavad ja meelt lahutavad.

Kui tuled ja **kaasa lööd** — tuju saab hää!

Kui tuled ja **vaatad**, siis samuti millestki ilma ei jää!

Täpsemalt 7. aprilli lehes.

TRÜ KLUBI ja
KULTUURIKLUBI

TEADUSRAAMATUKOGUS

saab vaadata uut väljapanekut võõrsil ilmunud eesti kirjandusest, seekord **romaane** ja **novelle.**

Eile pandi üles ka uus kunstinäitus — **HELMI SAKKOVI akvarellid.**

APRILLIKARNEVAL

Teie jaoks on avatud kabaree «Paradiis»: komfort ja girlid, «Viru» varieteegrupp, ✻ piljardisaal, ✻ striptease, ✻ tantsuks parimatest parim orkester, ✻ šampanja, ✻ parimaid kostüüme ja ettcasteid premeeritakse.

Tõmma olengule punkrisse «Põrgu»: ✻ komforti ja girle ei ole, ✻ on koivakergitajad, ✻ kesvavesi, ✻ AIDSi avalik kabinet (seep kaasa), ✻ nühkimiseks musa; ✻ tervitused allilmast, ✻ väljapaistvamale kujule kobe kost.

Õnn on sinu enda kätes, kui lunastad pileti 1. APRILLIL TÜ KLUBIS TOIMUVALE, sest õhtul mängib iga pääse võidule.

P. S. IHUKATE VALI ASJALE SOBILIK. NB! Sinu tee lühendamiseks klubisse väljub KARNEVALIBUSS kl. 20.04 Nooruse, kl. 20.16 Pälsoni, kl. 20.26 EPA torni ja kl. 20.46 Leningradi ühikate juurest.

ÜLIKOOLI STATISTIKA KESKVALITSUS TEATAB JA ÕNNITLEB

Riiklike suunamiskomisjonide tööleasumise eel on oma senised dokumenteerimata armastussuhted Eesti NSV perekonnaseisubüroodes ametlikult registreerinud 21 noorpaari. Suunamiskomisjon vaatab dokumenti.

Siinkohal on rõõmustav tõdeda, et meie ainupartei poliitikast ja selle plaanimajandusest tulenevail seadustel on suur ühiskonna normatiivset moraali turgutav toime ja ka positiivne mõju meie kodanike isiklikule elule. Kodanikud, olge õnnelikud!

Kõõlujuhataja A. KASS

RESERVEERITUD TÄNASTE UUDISTE JAOKS

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1377. Tiraaž 3000 eks. MB-1440.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 13 (1560) Reede, 7. aprill 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70

Need kuus professorit

Meile on tulnud mitu pärimist nende meeste kohta, kellest maalid rektoraadi seinal.

Kes nad siis on?

● **HEINRICH KOPPEL** (1863—1944) oli rektor aastail 1920—1928. Erialalt oli ta sisehaiguste professor, juhatas ka sisehaiguste polikliinikut, organiseeris kõrva-nina-kurguhaiguste kateedri ja polikliiniku, asutas 1903 ajakirja «Tervis» **(fotol vasakpoolne)**;

● **PEETER PÕLD** (1878—1930) — kuraator 1918—1925, prorektor 1925—1927. Lõpetas ülikoolis usuteaduskonna, kujunes tuntud koolitegelaseks, pedagoogikaprofessor 1920. aastast.

● **JUHAN KÕPP** (1874—1970) — prorektor 1923—1928, rektor 1928—1938. 1917. aastast usuteaduse professor **(fotol)**.

● **HUGO KAHO** (1885—1964) — rektor 1938—1940. 1913. aastal Kaasani Ülikooli lõpetanuna habiliteerus TÜ-s. Bioloogiaprofessor H. Kaho juhatas taimefüsioloogia laborit, botaanikainstituuti, 1923—1925 botaanikaaeda.

● **KONSTANTIN KONIK** (—1936) — ülikooli haavakliiniku juhataja, pani aluse närvikliinikule ja lastekliinikule ning kehalise kasvatuse instituudile. Kirurgiaprofessor 1920. aastast. 1920 valiti arstiteaduskonna dekaaniks, oli K. Pätsi ja J. Vilmsi kõrval kolmas Päästekomitee liige.

● **GUSTAV SUITS** (1883—1956). Meile kõigile tuntud kirjanik oli ülikoolis eesti ja üldise kirjanduse professor aastail 1919—1944.

Järgmises lehes info teisipäeval toimuvast juubelikomisjoni koosolekust.

AUTASUSTAMISI

Kauaaegse eduka töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest autasustati Hariduskomitee aukirjaga 50. sünnipäeval teadusraamatukogu teadusdirektorit AILI NORBERGI ning 60. sünnipäeval prorektor VALTER HAAMERIT, vanemõpetaja ENNO HANSSONIT ja prof. LEMBIT TÄHEPÕLDU. Kauaaegse kohusetundliku töö eest pälvis sama komitee aukirja ka teadusraamatukogu restaureerimisosakonna köitja VEERA SILLASOO.

*

NEID VEERGE, MIS EI UNUNE, SAAB LUGEDA 4. LEHEKÜLJELT.

On ja ei ole ka!

● **10. märtsi TÜ lehes oli lugeda üks meeldiv uudis. Rektor teatas ülikooli nõukogu koosolekul, et NSV Liidu Hariduskomitee otsuse järgi võib 23 kõrgkooli (TÜ k.a.) hakata ise dotsendi ja professori kutseid andma neile, kel juba teaduslik kraad olemas.**

ÜLIKOOLI NÕUKOGU TEADUSSEKRETÄR VEERA ANT: Nüüd on see küll välja kuulutatud, ärevust palju, aga kõik vist venib veel?

Ma pöörduksin natuke ajas tagasi. Kaua aega omistas dotsendi ja professori kutseid NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuv Kõrgem Atestatsiooni Komisjon (VAK). Ülikoolis on kutse taotlemisel latt alati kõrgel olnud, nii et meiega erilisi probleeme polnud. Muidugi häiris ajale iseloomulik bürokraatia oma pedantsete nõudmistega teatud fraaside, kuupäevade, mõnikord ka kehtivate juhendite erineva tõlgendamisega.

13. märtsist 1987 võttis ministeerium õppejõududele kutsete omistamise VAK-ilt ära. Saime selle teate mai alguses. Pikapeale hakkas asi laabuma.

● Kas midagi muutus ka lihtsamaks?

Lihtsamaks ja inimsõbralikumaks muutus asjaajamine küll. Kadus pedantsus, kutsete andmist sai laiendada teadustöötajaile, kes asuvad õppetööle. Kaotati range vahe teadusliku ja teaduslik-pedagoogilise staaži arvestamisel. Doktoritöö kaitsnud kateedrijuhatajale saab nüüd kohe taotleda professori kutset.

Mitmeks kuuks seiskus kutsete andmine aga siis, kui ministeerium reorganiseeriti hariduskomiteeks. Tunda andsid pinged, mis olid seotud reorganiseerimise ja koondamisega, atesteerimiskomisjonid komplekteeriti ümber, äsja valminud diplomiblanketid muutusid jälle kehtetuks...

● Mis seal Moskvas siis üldse toimub?

Mind on alati hämmastanud see, et kuigi meie hariduskomitee hoone hõlmab tervet kvartalit, on sinna sissepääsemiseks vaid pilu. Ja sealt ronid alati läbi valvuri monotoonse pahameele saatel. Loogika on vist selles, et tervest Liidust laekuvaid toimikuid pakib lahti, sorteerib ja registreerib samuti ainult üks torisev tädi. Ei kadesta ka neid kolme sõbralikku ja abivalmis naist, kes erialade kaupa valmistavad ette kolleegiume. Nad istuvad ühes kitsas ruumis, kus on vabad vaid aknaorvad, kõik ümberringi on «polsterdatud» inimesekõrguste toimikuvirnadega. On tekkinud lootusetu ummik ja kutsete omistamine venib kuid.

Jaanuaris Moskvast atestaate tuues sai mulle selgeks, et midagi peatselt muutub. 1. märtsil saimegi määruse, millest rektor nõukogus rääkis, Ega midagi muud sellest määrusest välja lugeda olegi. Niipalju ehk veel, et:

● hariduskomitee töötab kolme kuu jooksul välja korra, kuidas iseseisev kutsete andmine toimuma hakkab;

● need 23 kõrgkooli võivad hakata kutseid andma vaid vastava kraadiga õppejõududele;

● kutsete omistamist hakatakse kontrollima ja nõuete rikkumise puhul võib nõukogudelt kutsete omistamise õiguse ära võtta.

● Nii et meil tuleb vist veel oodata?

7. aprillil osalen Moskvas nõupidamisel, kus hakatakse arutama selle määruse elluviimist. Vaatame, mis välja pakutakse. Läheb kindlasti aega, enne kui määrus ülikoolile sobivaks kohandatakse. Uus kord hakkab kehtima ehk uuest õppeaastast.

Lõpuks mainiksin veel mõned olulised punktid:

KEVAD-PÄEVAD '89

Kolmapäev, 19. aprill ✲ KÕIGE ESIMENE PÄEV ✲

kl. 16 kevadpäevad saavad alguse — Toomel, Musumäe jalamil
kl. 16.30 kooride sillakontsert — Inglisild
kl. 19 Turu Ülikooli puhkpilliorkestri kontsert — TÜ aulas
kl. 20.30 stiiliõhtu «Oh stagnaaeg, oh stagnaaeg ...» — füüsikahoone esisel (Tähe 4) ja TÜ klubis

Kaastegevad: VIA «Singer-Vinger», Akadeemiline Hans Leberechti Selts jmt. kunstimeistrid;
teaduskondade agitbrigaadid ja isetegevuskollektiivid!
Kooskõlas orgkomitee määrusega nr. 214 4. apr. 1989. a. on teaduskonnad kohustatud esitama kõrgel ideelis-poliitilisel tasemel kunstilise isetegevuse programmi vastavalt teemale kestusega 10—15 min.
Kavad esitada kinnitamiseks hiljemalt 17. aprilliks sm. Samodelitsevile (TÜ klubisse kabinet 209).
Parimaid tunnustatakse rändlipu ja rahaliste preemiatega.

Neljapäev, 20. aprill ✲ SÕPRADE PÄEV ✲

kl. 19 Turu Ülikooli Kammerkoori kontsert — TÜ aulas
kl. 19 ansambel «Ultima Thule» — TÜ spordihallis (Ujula tn. 4)
kl. 22 tantsuõhtu Soome bändiga «Sohon Torwet» — TÜ klubis

Reede, 21. aprill ✲ ISETEGEMISE PÄEV ✲

kl. 17 tudengilaat — füüsikahoone esisel
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul» '89 — TÜ klubis

Laupäev, 22. aprill ✲ IHUHARIMISE PÄEV ✲

kl. 00.00 diskoaeroobika — TÜ klubis
* sportlik jalakeerutus nii professionaalidele kui asjaarmastajatele
* alguses näidatakse ette, pärast võib hommikuni järele teha!!!
kl. 12 «Rattatour» kõige väiksematele — füüsikahoone ees
* võidusõidust ootame osa võtma väikemehi ja tüdrukutirtse kuni 5 aasta vanuseni
* võiduajamine ainult kolmerattalistel!
* auhinnad! Meene kõigile osavõtjatele
* Pärast võistlust multifilmid koos magusaga klubis
kl. 21 tantsumaraton ansambliga «Mahavok». — TÜ klubis
* peaauhinnale (200 rbl) pääseb võistlema **ainult 10 paari**. Nõutav valss, polka + improvisatsioon ja vastupidavus.
Registreerimine 11. ja 12. aprillil kl. 16—18 klubis ruum 209.

Pühapäev, 23. aprill ✲ HINGEHARIMISE PÄEV ✲

kl. 15 orkester «Modern Fox» — «Vanemuise» kontserdisaalis
uues kahe poolega loeng- ja kontsertkavas.
I pool
«Formalistliku tagurlusmuusika tähelend».
* elukaugeid šlaagriviise iseseisvuse ikke perioodist
II pool
«Tee päikeselise eesti rahvas valis»
* helgeid ülesehitusmeloodiaid 40-ndate aastate II poolest
kl. 21 Õhtu omaaegsete tudengitraditsioonidega
Meeleolu loob ja tantsulusti pakub ans. «Modern Fox»

Suur ja avalik piletilaat kõigile maksu alla käivatele üritustele läheb lahti **füüsikahoone fuajees esmaspäeval ja teisipäeval, s. o. 17. ja 18. aprillil kella 17-st ja käib mõlemal päeval kella 19-ni.**
Kõigest täpsemalt kuulutustelt ja järgmises ajalehes!

TÜ klubi ja kultuuriklubi

Lõpuks mainiksin veel mõned olulised punktid:

(Järg 3. lk.)

Arutame EKP tegevusprogrammi kavandit

Ajalehtedes «Edasi» ja «Vperjod» ilmus Pärnu, Rakvere, Tartu ja Viljandi parteikomiteede esimeste sekretäride artikkel Eestimaa Kommunistliku Partei tegevusprogrammi kavandi kohta. Viimaste koostamises on osalenud ka ülikooli ühiskonnateadlasi ning juriste. Mõistetav on artiklis esitatu vastu laiema huvi tekkimine.

EKP TRÜ komitee pöördub kõigi ülikooli parteiorganisatsioonide poole ettepanekuga korraldada aprillikuu jooksul tegevusprogrammi kavandi a r u t e l u. Loodame, et jõutakse arvukate ettepanekuteni, mida saaksime üldistada **mai algul ülikooli parteiaktiivi koosolekul.** Alustada võiks kaalutlusega sellest, kas EKP oma tegevusprogramm on põhimõtteliselt vajalik ning kui on, siis missugustele küsimustele tuleks seal vastus anda. Kas ollakse nõus projektis antud käsitlusega EKP ajaloost ning tänase ja tulevase tegevuse põhieesmärkidest? Mis vahekorras peaks olema kaugemate sihtide ja lähieesmärkide esitus EKP sotsiaalpoliitika, majanduspoliitika ja poliitilise süsteemi arendamisele suunatud tegevuse osas? Ülikool peaks olema kõige pädevam andmaks ideid Eestimaa kommunistide noorsoo- ja hariduspoliitika aluste väljatöötamiseks.

Parteikomitee ootab EKP tegevusprogrammi projektikavandi kohta nii **kollektiivseid kui üksikarvamusi.** Partei asend ühiskonnas oli ja on selline, et tema programmdokument peaks nii või teisiti kõiki puudutama. Ning lõpuks — EKP tegevusprogrammi väljatöötamine tõstab nähtavasti mõned teooriaküsimused uut moodi. Kas peame vajalikuks sellesuunalist **teaduskonverentsi?**

PAUL KENKMANN,
parteikomitee sekretär

Ümberkorraldused ühiskonnateadustes

MISPÄRAST? Korralik ülikool arendab teadusi ja aitab inimestel ennast harida. Teaduste areng oli stagnatsioonivõimule ebamugav. Ühiskonnateaduste ja filosoofia areng osutus isegi hädaohtlikuks ilma kompenseerivate kasudeta: mõtlema võisid nad inimesi ergutada, aga sõjatehnikat nende abil teha ei saanud. Kannatas ka meie ülikool. Nüüd on aeg halamiselt kujunenud olukorra üle või emotsionaalselt eneserahuldamiselt vana korda sõimates üle minna konstruktiivsele tegevusele. Seepärast otsustaski **TÜ nõukogu 31. märtsil** asuda ühiskonnateaduste ja filosoofia õpetuse reorganiseerimise teele.

KUIDAS? Eesmärkides valitseb Eestimaal tunduvalt suurem selgus kui nende saavutamise teedes. Meie leidsime siiski väljapääsu. **Esiteks nn. teaduslik kommunism.** Ainet, mida uurida ja õpetada, ei ole. Niisiis, alates 1. septembrist 1989 kaotatakse TÜ-s selle kursuse õpetamine ja vastav kateeder. **Teiseks,** meil puuduvad paljud ühiskonnateadused, mis 20. sajandi lõpus on iseloomulikud inimkonna vaimsele elule. Seepärast hakatakse alates 1. septembrist I kursusel üldainetena õpetama **sotsioloogiat** ja **poliitikateadust** (kumbagi 2 nädalatundi). Sotsioloogia jaoks on loodud kateeder (see õpetab ka sama eriala üliõpilasi). Poliitikateaduse grupp luuakse filosoofia kateedri juurde.

Toimuvad ka mõned muud õppeplaani muutused. Üldjuhul hakatakse poliitilist ökonoomiat õpetama II, ajaloolisi aineid III, filosoofiat IV kursusel. Täiendavalt seatakse sisse **vabalt valitavad erikursused.** Tundide koguarv ei suurene, vaid väheneb (koos erikursustega summaarselt umbes 400 tunnini).

Kaugõppes kehtestatakse uus plaan 1. septembrist 1990, kuid teadusliku kommunismi kursus kaob samal ajal statsionaariga. Üleminekuplaan nendele, kes juba täna on üliõpilased, töötatakse välja lähemate nädalate jooksul. Samal ajal fikseeritakse teaduskonna omapärast tulenevad õppeplaani erisused.

NÕUKOGU OTSUS lähtub vajadusest tulla ülepolitiseeritud kursustelt **tagasi akadeemilisele tegevusele.** Ülikool on akadeemiline uurimis- ja õppeasutus, mitte poliitikute parlament. Tegevusalade, nagu ka võimude lahusust ei tunta vaid totalitaarses riigis. Akadeemiline õpetus sisaldab tarvilikult ülevaate erinevatest ainekäsitlustest. Nii saab **filosoofia** kursuse oluliseks osaks antiikajast tänapäevani tekkinud filosoofiaõpetuste süstemaatiline tutvustamine. Tähtsamate üksikteemade käsitlus seotakse teaduste filosoofiate õpetamisega vastavalt erialale, samuti üldhumanistliku mõttelaadi tutvustamisega. Muuseas, sellepärast ma kirjutangi «filosoofia ja ühiskonnateadused», et oma ajaloos pole filosoofia alati olnud ühiskonnateadus — temasse on kuulunud ka küsimused looduse kohta.

Poliitiline ökonoomia peab ilmselt endasse lülitama ülevaate peamistest majandusteooriatest (jällegi Adam Smithist kuni 20. sajandi lõpuni). Mis puutub ajaloo õpetamisse, siis asi pole selles, kas **NLKP ajalugu** on osa ajaloost. Muidugi on. Uut valget laiku pole vaja. Asi on selles, et ta peab olema osaks, mitte tervikuks. Inimene, kes ei tea midagi Stalinist ega Hitlerist, bolševikest ega sotsiaaldemokraatidest, liberaalidest ega konservatiivsetest kodanlastest ning fašistidest, on harimatu.

Oleks naiivne arvata, et nõukogu otsus lahendab korraga kõik küsimused. Otsustatud reformid pole ei kosmeetikaks ega totaalseks mahatapmiseks. Viimane variant ei vii kusagile — nii palju peaksime olema ajaloost õppinud. Ülikooli nõukogu alles istutas taime, ühise hoolega tuleb sellel aidata sirguda.

EERO LOONE

PANTA RHEI

Sotsialismijutu jätkuks

Mul on hea meel, et **Henn Käärik** nõustus mu kirjatüki (**«TRÜ», 31. märts 1989**) kohta oma arvamust avaldama. Paistab, et meie arusaamine sotsialismi arenguperspektiividest on küllaltki erinev ja seetõttu tahaksin ka oma artikli kommentaari kommenteerida.

Henn Käärik väidab, et **sotsialism on ühiskonnakord, mis põhineb ühiskondlikul, mitte riiklikul omandusel.** Nagu ma aru saan, tähendab see seda, et peamised tootmisvahendid kuuluvad **«õige» sotsialismi** puhul kooperatiivi tüüpi ettevõtetele.

Mu oponent arvab, et kuna õiget sotsialismi pole veel olnud, siis ei saa ka rääkida sellest, kumb on edukam ja efektiivsem, kas sotsialism või kapitalism. Siin tekib kohe küsimus: miks ei ole vaba konkurentsiga läänemaailmas kooperatiivid eraettevõtlust kõrvale tõrjunud, miks ei ole lääne farmerid asunud vabatahtlikult kolhoose moodustama? Leian, et vastus on väga lihtne: **kapitalism on edukam kui sotsialism.** Pealegi on sotsialistlik kord sisse seatud alati relva abil. Üheski arenenud kapitalistlikus riigis pole märgata tendentsi eratootmise iseeneslikule hääbumisele.

* * *

Kooperatiivsed ettevõtted kammitsevad liialt oma üksikute liikmete tegevusvabadust. Kuidas tehakse sellises asutuses tähtsaid tootmist puudutavaid otsuseid? Kuna otsustajateks on hulk inimesi, siis võetakse sageli vastu mitte kõige asjalikum ettepanek, vaid kompromiss, millel on antud hetkel kõige vähem vastaseid.

Ettevõttele on vaja juhti, kellel oleks õigus ettevõtte arengut ja tootmistegevust puudutavaid küsimusi ainuisikuliselt otsustada (see on eriti vajalik arenevate ettevõtete juures). Seiliseks inimeseks sobib ainult omanik, kelle puhul ei ole karta, et ta oma vara suvaliselt raiskama hakkab.

Henn Kääriku sotsialismikontseptsioon aga eeldab, et seda, mida tehas tootma hakkab või kuhu ta oma toodangu müüb, hakatakse otsustama töökollektiivi üldkoosolekul. See on absurd.

Ma arvan, et sugugi mitte kõik inimesed ei ole huvitatud sellest, et osa võtta organiseerimis- ja asjaajamistööst. Paljud teeksid treipingi taga vaikselt oma 8 tundi täis, saaksid raha kätte ja oleksid rahul. Neile on ükskõik, kes neid ekspluateerib, peaasi, et korralikult makstakse. Töötajate huve (palk, töötingimused) kaitsku **ametiühing** eesotsas demokraatlikult valitud juhtkonnaga.

Demokraatlikus riigis saab rahvas kontrolli tehaste ja vabrikute omanike üle teostada ka **parlamendi- ja presidendivalimiste** abil. Vaadake, kui suured on Rootsis tulumaksud ja kui palju raha eraldatakse riigieelarves sotsiaalhoolduse. On üsna kindel, et kui näiteks väikeettevõtlus rohkem areneb ja eraomanikke juurde sigineb, siis alandab Rootsi juhtkond varsti ka tulumakse.

* * *

Mõni inimene võib sotsialismilt veel mingit imet loota, **mina olen igatahes vaba (lääneliku) elukorralduse poolt,** selle poolt, mida meil nimetatakse **kapitalismiks.** Arvan, et mind toetab suur hulk inimesi, kes soovivad ise, üksi olla oma töökoja, talu vms peremehed ja koos sellega võimalikult vähe sõltuda ühiskonnast.

Huvitav, miks sotsialismi pooldajad ennast materialistideks nimetavad, kui nad ei arvesta reaalset ajalugu, vaid seda, mida mingid onud on kunagi öelnud.

Aga olgu. Vaielda ju võib, kuid sel pole suurt mõtet. A. Tsipko ütles õigesti, et kui rahva eest hakkab otsustama käputäis intelligente, siis minnakse tema tegelikest huvidest tavaliselt mööda. **Valiku sotsialismi ja kapitalismi vahel peab tegema rahvas.** N. Liidus pole see kahjuks veel võimalik, sest puudub demokraatlik valimissüsteem.

TORE LASN

GRUPI «ÜLIKOOL RELVAVABAKS» INFORMATSIOONILINE TEADAANNE NR. 3

Esmaspäeval, 10. aprillil kl. 18.30 saadakse Vanemuise 46 fuajees taas kokku, et otsustada, mida teha sõjanduse ja sõjameditsiiniga Tartu Ülikoolis.

KÕNEKUNSTI KURSUS

jätkub **teisipäeval, 11. aprillil kl. 16.15** peahoone aud. 228. DEMAGOOGIAST räägib TIIT MATSULEVITS.

Ühing «Teadus»

ÜKS TÄIENDUS

Komsomolikomitee vabandab, et kogemata on eelmise lehe kirjutisest «Teisipäeval komsomolikomitees» välja jäänud KAIE KADAKA (eesti fil. II k.) nimi, kes astus komsomolist välja.

VÄLISKIRJANDUSE RINGIS

Neljapäeval, 13. aprillil kl. 18 peahoone aud. 139 räägib JÜRI TALVET uusimatest seisudest maailmakirjanduses.

Oodatud on kõik ringi liikmed ja teisedki huvilised.

ESINEB NAISKOOR

Teisipäeval, 11. aprillil kl. 19 on TÜ aulas naiskoori kontsert. Kaastegev Thomas Mürk. Pääsmete müük enne algust.

PROFESSOR ROOTSIST

Külalisprofessor OLOF MAGNE Lundi Ülikooli Malmö hariduskõrgkoolist esineb kahe loenguga:

teisipäeval, 11. aprillil kl. 15 nõukogu saalis «Hälvikõpe Rootsis» ja **12. aprilli kl. 16** teadusraamatukogu konverentsisaalis «Rootsi kool ja haridus». Tõlge eesti keelde.

PSÜHHOLOOGIALOENG

Esmaspäeval, 10. aprillil kl. 19 on Tähe tn. 4 aud. D-170 PEETER TULVISTE loeng etnopsühholoogiast.

VIDEOFILMI

inimsünergia fenomenidest (Benny Hinn, Johannesburg, 1986) näidatakse TÜ klubis **kolmapäeval, 12. aprillil kl. 18** (film kestab 3 tundi).

Korraldajad

NÄITLEJATUND

TÜ klubis **24. aprillil kl. 19 ja 25. aprillil kl. 19 ja 21** Noorsooteatri NÄITLEJATUND — Harold Pinteri näidend **«Tumm teener»** — MART NURK ja HENDRIK TOOMPERE.

Ühistellimused kuni 13. aprillini tel. 34 700 kl. 11—13 ja 16—18.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 8. aprillil kl. 21 diskoprogramm «Konarlik tee päikese poole» (videofilm «Sandra»).

Pühapäeval, 9. aprillil kl. 21 diskoprogramm «Uuestisünd» («Morrisey» & «The Smiths audios ja videos»).

Üliõpilaspilet kaasa!

MATERIAALSE ERGUTAMISE FONDI 1989. AASTA EELARVE

Laekumised (tuh. rbl.)			Kulutused (tuh. rbl.) Kokku	I	II	III	IV
1. 1988. a. MEF-i jääk	5,3	1. Teadustöö täitjate fond	171,6	19,0	40,2	50,0	62,4
2. I poolaasta plaaniline MEF	93,3	2. Teadusnõukogude fond	42,9	4,0	10,8	14,0	14,1
3. II poolaasta plaaniline MEF	187,4	3. Rektori ja prorektorite fond	42,9	7,0	7,8	14,0	14,1
		4. Juhtkonna fond	14,3	2,0	2,9	4,0	5,4
		5. Reservfond	14,3	3,0	1,9	—	9,4
KOKKU:	286,0	KOKKU:	286,0	35,0	63,6	82,0	105,4

MATERIAALSE ERGUTAMISE FONDI KULUTUSTE (p. 2 — TEADUSNÕUKOGUDE PREEMIA) JAOTUS

Ajaloot.	1,63	tuh. rbl.	Ühiskonnat. ja pedagoogika kat.	3,00	„
Arstit.	8,03	„	Tead. Raamatukogu	4,33	„
Biol.-geograafiat.	2,02	„	Südamekeskus	0,38	„
Filoloogiat.	4,62	„	ÜMPI	1,29	„
Füüsika-keemiat.	5,11	„	Sotsiol. osakond	0,61	„
KKT	2,10	„	Teadusosak. Nõukogu	2,38	„
Majandust.	1,73	„	ETB	1,69	„
Matemaatikat.	2,97	„			
Õigust.	1,60	„			
			Kokku:	42,89	tuh. rbl.

ÕES-i raamatukogust

Meeldiv oli lugeda **10. märtsi ülikooli lehest**, et TÜ kavatseb lõpuks hakata tõsisemalt tegelema ka rahvusteadustega. Muidugi on esialgses programmis vaieldavusi: oma mätta otsast vaadates jõudsin näiteks arusaamani, et kunstiajalugu ei olegi enam rahvusteadus või paremal juhul kuulub distsipliinide hulka, mida tähistatakse tähekombinatsiooniga jm. või jt. Ent praegu ei tahaks rääkida sellest. Tõsiselt pani mõtlema punkt: *«samuti toetada ÕES-i taotlust oma raamatukogu tagasitoomiseks ning selle paigutamist Ajaloo Muuseumi Morgensterni hoidlasse»*.

Eesti kultuuri- ja teaduselu normaliseerimise üks eeldusi on mitmete vahepeal represseeritud organisatsioonide taastamine ning ÕES-i töö jätkamisest ei saa kaksipidi mõtelda. Ent mida teha selle omaaegse **raamatukoguga**? Praegu on teatavasti suur osa sellest Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogus, osalt Tallinnas TA raamatukogus, osalt vist mujalgi. Igaüks, kes *Baltica*-ga lähemalt kokku puutunud, teab, et ühe või teise raamatukogu kasutamiskõlblikkust ei määra üksnes seal talletatavad rariteedid; paralleelselt vajab uurija tänapäevaseid monograafiaid, teatmekirjandust, korralikku perioodikakogu jpm.

Ei saa väita, et meil oleks ükski ideaalne *Baltica*-kogu, kuid nii Kirjandusmuuseum kui ka TA *Baltica*-fond on töötamiseks küllaltki mugavad. Kui aga eemaldada neist ÕES-i kogu, siis kaotajaks jääksid kõik. ÕES-i kogu sarnaneks vähemalt esialgu pigem raamatumuuseumiga, sest viimase veerandsajandi jooksul pole sinna midagi lisandunud. Selle lünga täitmine on paratamatult pikaajaline protsess. Seega tähendaks *status quo* taastamine küll omaaegse ülekohtu osalist heastamist, uurijatele muudetaks aga olukord tunduvalt ebamugavamaks.

* * *

Tartus on muide üks sellise «ajaloolise raamatukogu» hoiatav eeskuju olemas. Nimelt ülikooli **kunstiajaloo kabinet**, mis tänu 20.—30. aastate süstemaatilisele komplekteerimisele sisaldab palju Liidu mastaabis unikaalseid väljaandeid. Ent pärast sõda jäi aeg äkki seisma ning raamatukogu enam ei täiendatud. Praegu igatahes ainuüksi selle kogu baasil mingit tõsist tööd teha pole võimalik.

Kas peab siis ÕES oma omaaegsetest varadest loobuma? Ei sugugi. Juhul kui kogu aktsiooni tegelikuks eesmärgiks on rahvusteaduste uurimise parandamine, tuleb kõne alla ainult üks tee. ÕES asub taaslooma oma raamatukogu, pannes mängu nii antikvariaadivõimalused, dublettide vahetuse, koduraamatukogud ja välistuttavad. Esmalt tuleb luua viimaste kümnendite korralik *Estonica*-kogu, kus muude hulgas oleks nii Läänes ilmunud erialakirjandus kui ka täiskomplekt Nõukogude Eesti perioodikat. Ning kui ühel heal päeval on ÕES-i uus raamatukogu **vähemalt** samaväärne KM või TA omaga (võrdlemisel elimineerime viimastest mõttes ÕES-i varad), tuleb täie häälega nõuda ÕES-i ajaloolise raamatukogu tagastamist. Sest siis oleks lõpptulemuseks juba korralik üle-Eestiline *Estonica*-uurimise keskus.

Veel teeb murelikuks mõte paigutada raamatud muuseumi **Morgensterni-korrusele.** Ma ei räägi praegu ei puittalade kandevõimest ega tuletõrje ettekirjutustest ruumi kasutusrežiimi kohta. Vahest on see tingitud mu professioonist, kuid järjest süveneb mu tõdemus, et materiaalne kultuur on tohutult habras. Eriti meil. **Sassi-Jaani, Kolga talu laut kõige seal hoitavaga, Aarte võrgumajad, ERKI raamatukogu, «Vanemuise» väike maja, Draamateater, Niguliste, «Werner», Põllumajandusmuuseum, Baeri fond Leningradis** — kõik see on ühe rahuaegse seni veel lõppemata kümnendi kroonika. Mõelgem veel kord ÕES-i raamatukogu rariteetsusele ja Morgensterni-hoidla 180 aastat kuivanud puitkonstruktsioonidele. Mitte ainult tuletorkijad, vaid me kõik vastutame selle kultuuripärandi eest, mis mingi ime läbi on meieni jõudnud.

* * *

On väidetud, et meie tänapäeva hädade üheks põhjustajaks on võõrdumine kristlikust eetikast. Olgu siis lõpetuseks üks lugu. «Kord tulid kaks hooranaist kuninga juurde ja seisid ta ees. Ja üks naine ütles «Oh mu isand! Mina ja see naine elasime samas kojas. Ja mina sünnitasin tema juuresolekul. Ja kolmandal päeval, kui ma olin sünnitanud, sünnitas ka see naine.»» Saalomoni kohtumõistmise kohta edasi vt. 1 Ku 3, 19—28 (Vana Testamendi puudumisel: Z. Kosidowski, Piiblilood. Tallinn 1988, lk. 224). Kuidas ikka on lood selle elusa lapse poolitamisega?

KAUR ALTTOA

Kui saaks ütelda: dummer Junge

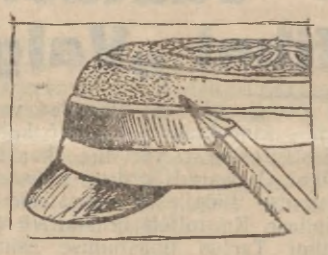
Möödunud aasta kevadel, kui juubeldades rahvusvärve avastati, läks lausa moodi ka ülikooli vormimüts sini-must-valgeks võõbata. Sügiseks kanti sääraseid juba palju. Ehkki mõte võis kandjale ka ilus tunduda, patustati tegelikult lubamatult, kandes EÜS-i värvimütsi, olemata selle organisatsiooni liige.

Suuremal osal vapraist värvikandjaist sündis see ilmsesti siirast juhmusest, mida näitas ka see, et pärast **Eerik Krossi** valgustava artikli **«Üliõpilaskond ja rahvusvärvid» ilmutamist** ülikooli **28. oktoobri** lehes kadus suurem osa noist võltstekleist. Ometi jätkas osa tudengeid jultunult EÜS-i värvide kandmist ja Seltsi solvamist.

Mõni aeg tagasi oli mul taas ebameeldiv võimalus kohtuda ja vestelda ühe säärase tudengiga. Jutlemise käigus selgus suur ebaõiglus: EÜS on monopoliseerinud rahvusvärvide kasutamise ning võib-olla hakkab peagi protesteerima ka rahvusvärvide poeletil kasutamise vastu! Sellest sai mulle selgeks, et enam pole tegemist tolle sügisese juhmusega, kui lihtsalt ei teatud suurt EÜS-ist ja ta värvest. Nüüd paistis asi olevat hullem.

Varsti saingi tolle tudengihärra jutust aru umbes nii, et sini-must-valge tekli kandmiseks on tal ja ta kaaslastel mingi sügav ja tõsirahvuslik kaalutlus ning et peale EÜS-i tahavad teised isamaatööd rügada. Siiski ei saanud mulle selgeks, milline ja kui üllas on see kaalutlus, mis nõuab võõra üliõpilasorganisatsiooni värvimütsi kandmist.

Sellest kaalutlusest peaksid nood rahvuslased avalikult teada andma.

Veel kõigest 150 aastat tagasi oli Tartu üliõpilaskonnas võimatu, et keegi ei tunnustaks kahevõitlust. Solvamisele (milleks kahtlemata on ka võõra organisatsiooni värvide solvamine) järgnesid tihti sõnad *dummer Junge* (kutse kahevõitlusele mõõkadega) või *Hundsfott* (püstolid). Varsti see kena komme siiski kadus ning tänaseis üliõpilasorganisatsioones kasutatakse rapiire vaid laulujuhatamisel. Satisfaktsiooniks oleks ometi vajalik seletus ja vabadus (näiteks ülikoolilehe vahendusel).

OLAVI PAIDE
stud. phil.

On...

(Algus 1. lk.)

● 1. märtsist on ülikoolis olemas **sotsioloogia kateeder**, 1. aprillist **Eesti ajaloo ja NSV Liidu rahvaste ajaloo kateeder.** 1. septembrist lakkab olemast teadusliku kommunismi kateeder, filosoofia kateeder nimetatakse **filosoofia ja poliitikateaduse kateedriks** ning NLKP ajaloo kateeder **sotsialismi ajaloo kateedriks;**

● kinnitati **uued erialade numbrid**, millega peavad arvestama kõik, kes väitekirja kaitsma valmistuvad. Ülikoolis mõjutavad need kaitsmist kahel erialal: 1. juuliist peatatakse dissertatsioonide kaitsmine soome-ugri keelte ning embrüoloogia ja histoloogia erialadel;

● VAK-i bülletäänis nr. 2 ilmus **kaitsmisnõukogu uus projekt**, mis ei lähe kokku meie ülikooli põhimäärusega. Miks? Sisuliselt ei muuda projekt midagi. Ülikool peab välja tulema oma seisukohaga ning taotlema, et kaitsmisnõukogu otsus oleks lõplik;

● **aprillis ja mais algab õppejõudude atesteerimine.**

Mis Moskvas nüüd kuulda oli, sellest saame pärast tagasitulekut rääkida.

Küsis VARJE SOOTAK

Repliik

TARMO VAHTERI artikkel «Ülikooli kiriku lugu» *on saanud vastukaja arstiteaduskonna üliõpilaselt ANDRES PINSELILT, kes kirjutab: «Kirjatöö autor on võtnud endale veidi üle jõu käiva ülesande esindada ainuisikuliselt avalikku arvamust. Ta nimelt peab enesestmõistetavaks, et ülikooli kirikut ei ole vaja taastada. Kutsun üles avaldama oma arvamust selle kohta. /- - -/ Suureks küsimuseks on muidugi, kuhu majutada kiriku praegused asukad: raamatukogu, arhiiv ja ... ladu. /- - -/*

Kirikus olevat olnud hea akustika. Selle taastamine lisaks Tartule kohase saali vaimuliku muusika esitamiseks. Ja kui ülikoolis kunagi taastatakse usuteaduskond, oleks kirik juba hädavajalik. /- - -/»

Ettepanekuid

Kõrgkoolides likvideerida komsomolikomiteed koos kõigi nende poolt kureeritavate allüksustega. Ideeliste noorte kommunistide tarvis luua Korp. Kommunist. Ükski üliõpilasühendus ei tohi olla pidevas seoses mistahes partei või liikumisega **organisatsiooni tasandil.** S.t. inimene suhelgu inimesega, mitte seltsimehe või liikmega. Ühegi üliõpilasühenduse ruumid ei tohi asuda kõrgkooli peahoones. Erandiks on Üliõpilaste Eduskond, mis üliõpilaste ühisüritusi finantsiliselt toetab. Üliõpilaste Eduskond koosnegu kõigi antud kõrgkooli juures registreeritud üliõpilasühenduste esindajatest. Senised komsomolikomitee käsutuses olnud vahendid mingu Üliõpilaste Eduskonna käsutusse. Ühisürituste organiseerimiseks see kõik arvatavasti ära ei kulu, seepärast jagatagu vabaks finantsiks jääv summa mingist avalikustatud põhimõttest lähtudes ühenduste vahel.

JAAN MALIN
stud. mag.

NB! Autor tutvustas oma ettepanekuid ka komsomolikomitee'le, kus soovitati need kindlasti avaldada (meil on ju pluralism!).

KES KUHU VIIB?

Seekordsetel valimistel võitsid Eestis radikaalsed pragmaatikud. Niisiis need, kes üritavad alati luua võimalikult v a b a t e g e v u s r u u m i, kus poleks manööverdamisega raskusi. Vaba tegevusruumi tahab muidugi ka fundamentalist, kuid tema ei paindu kasutama selleks niisuguseidki vahendeid, mille rakendamine on pragmaatiku jaoks täiesti normaalne (fundamentalistide hulka arvan ma seega ERSP liikmed, keda just selles punktis on lausa väär kõrvutada Interliikumise osalistega. Viimastel konstruktiivne fundamentaalne printsiip ju puudub, tegemist on anarhistidega).

Vaba tegevusruumi loomine pole lihtne ülesanne isegi mitte diktaatorile: omavahel seotud inimeste keskel tekib vaba ruum ainult kellegi arvelt. Vaba ruumi tekitamine on järelikult alati ka eetiline probleem. Kuidas, seda võib igaüks ise näha **J. Andi ja L. Raidi ülevaatest «Peripeetia» («Edasi» 22. III 1989, nr. 68 jj.)**, kus nendest, keda ülikoolis 1950. aasta paiku represseeriti, on juttu märksa üksikasjalisemalt kui nendest, kes represseerisid, ja nendest, kes ühel poolel olles püüdsid mõndagi teise poole inimest säästa. Kui need nimed ning tollased rollid nüüd ühemõtteliselt avada, suunaks see küll väga vajalikku valgust praegu liidrikohal asuvate inimeste ideoloogia alustele, ent tooks ühtlasi avalikkuse ette ka selle, mis ei lubaks seda ideoloogiat ja tema kandjaid kriitikata pooldada. Kohustus kõnelda tõtt ka siis, kui see on karm, ning kohustus mõista absoluutselt iga inimest ja kaitsta eranditult kõiki ülekohtu eest satuvad just niisugustel kordadel paratamatult konflikti. Kas pragmaatik lahendab selle konflikti õiglasemalt kui fundamentalist?

Mulle tundub, et osa radikaalsetest pragmaatikutest on selles kõigutamatult veendunud. Tõendiks viitaksin **I. Rosenfeldi artiklile «Rahvuslik idee ja «neovapsid»?» ajalehes «Sovetskaja Estonija» (28. III 1989, nr. 74)**, kus Rahvarinnet (kuhu minu arvates on koondunud silmapaistvalt suur osa radikaalsetest pragmaatikutest) ning uutmismeelset ideoloogiat kaitstakse just nõnda, nagu tähendaks igasugune teisitimõtlemine ilmtingimata reaktsionääride obstruktsionismi.

EÜS on selles käsitluses olemuslikult parempoolne natsionalistlik organisatsioon, mille tegevliikmed ei anna enesele aru, et nende seisukohti võidakse väga kergesti ära kasutada kogu uutmisprotsessi (ja selle käigus saavutatud rahvuslike õiguste) vastu. Ent niiviisi deklareerides teeb I. Rosenfeld väga jämeda, lähemalt päritolult stalinistliku vea, sest ta samastab opositsiooni automaatselt reaktsiooniga selle sõna aksioloogilises mõttes. Ja olles nähtavasti kindel, et ta kõneleb õigluse poolelt, vabastab enese kohustusest mõista temast erinevalt mõtlevaid EÜS-i liikmeid nende ajaloolistes taotlustes, esitades karmi tõe pähe hoopiski fiktsiooni, selle, mis ei saa tõde olla, kuivõrd teda pole tundma õpitud.

Võitluses oma eeldatava vastasega saab radikaalsele pragmaatikule opositsioon ikka ja alati tüliks, segajaks, mis ei luba suvaliselt manööverdada. Radikaalne pragmatism tahab, et tema ülesanne oleks võimalikult lihtne, opositsioon teeb selle aga pragmaatiku meelest aina raskemaks. Siis ongi mugavam ning parem, kui opositsiooni ei oleks, kui arvatavate edumeelsete rinne oleks maksimaalselt ühene ja konsolideerunud. Ent siis tekibki tahe ideoloogilise monopolismi kehtestamiseks uuesti, tekib taas võimalus arenguks, mille tulemuseks on diktatuur. Kusjuures pole midagi lihtsamat (ega demagoogilisemat) kui põhjendada diktatuuri kasulikkust opositsiooni väidetava ebakonstruktiivsusega. Justkui peaks ilmtingimata kõiki huvitama iga hinna eest võimule pääsemine!

EÜS on algusest peale tekkinud opositsioonilise organisatsioonina, millel kummatigi puuduvad pretensioonid saada valitsevaks organisatsiooniks või koguni parteiks. Seletus on iseenesest väga lihtne: eetiline ja ideoloogiline, eriti aga just eetiline vundament, millel EÜS rajaneb, välistab diktatuuri, sealhulgas ka rahvusliku diktatuuri. Selles suhtes on I. Rosenfeldi süüdistused EÜS-ile tema väidetava natsionalismi pärast oma võhiklikkuses seda ülekohtusemad, mida ühemõttelisemalt ta nende alusel arvab EÜS-i progressi vastaste või vähemasti progressi takistavate jõudude hulka. Et ta ühtlasi segab kokku nii EÜS-i kui ka Vabadussõjalaste Liidu, näitab täiendavalt, kui vulgariseeritud võivad akadeemiliselt gradueeritudki inimeste ettekujutused rahvusliku ühiskonna poliitilisest ajaloost olla. Kuid need süüdistused osutavad ka seda, kuidas progressi takistavaks teguriks võib saada ka algselt kõige paremate kavatsustega rajatud orientatsioon, niipea kui ta võtab enesele õiguse olla ainsana õigel teel.

Sest tee demokraatiale viib üksnes läbi opositsiooni tunnustamise (ja mitte läbi hammaste, vaid enesestmõistetavalt). EÜS-i, teiste üliõpilasorganisatsioonide ja üliõpilasliikumiste põhiprobleemiks praegu ning lähemas tulevikus ongi see, kuidas dmeokraatlike ideaalide nimel seista diktatuuri ning diktatuurivõimaluste vastu nii, et selle juures ei muututaks ise diktaatoriks ega rakendataks diktaatorlikke võtteid. Selle asemel, et uurida, mida see tähendab, on I. Rosenfeld asunud süüdistama. Kuid nõnda on ta andnud jälle uue argumendi nendele, kes pole radikaalse pragmatismiga rahul sellepärast, et viimasele ei ole vahendite lubatavus probleemiks. EÜS-ile on ja on alati olnud.

Peeter Aer

* * *

ANNAME TEADA,
ET MEIE AJALEHT HAKKAB KANDMA NIME «UNIVERSITAS TARTUENSIS», VÄLJAANDJATE ASEMELE KIRJUTAME EDASPIDI — ÜLIKOOLI AJALEHT.

KELLEL ON HÄID HÜÜDLAUSEID, TOOGU NEED KÄHKU TOIMETUSSE!

* * *

Nii ei tohi!

Kõige halvem olukord on Tiigi tn. ühiselamus. Sotsialistlik võistlus ei näita siin veel paljudes tubades oma viljastavat mõju. Paljud toad on korratud, laudadel vedeleb nõusid. Toidukappides esineb lubamatu antisanitaarne olukord. Toas 86 hoiab üliõpilane Mällo oma jalanõusid koos toiduainetega öökapis. Toas nr. 51 puuduvad õppimisvõimalused täiesti. Kontrollbrigaad leidis eest täieliku segaduse. Vooditel vedelesid püksid, vihmavari jms. Toa kollektiiv: Leonov, Klimovitski, Weisblatt ei tee midagi selleks, et eluruum korras hoida.

Koostöö

● Üliõpilased Juris Poni ja Ella-Maria Pastelkand esinemas raudteeklubis pärast edukaid liiprite korrosioonitõrjetalguid 1951. aasta märtsis.

8. detsembril 1951. a. korraldati Tartu Riikliku Ülikooli aulas õhtu, mis oli pühendatud TRÜ ja Eesti Raudtee Tartu osakonna raudteelaste loomingulisele koostööle. Õhtu avas Tartu raudtee poliitosakonna ülem Berezin, kes oma lühikeses sõnavõtus mainis, et vaatamata meie ülikooli humanitaarsele ilmele on tal küllaltki võimalusi abistada meie raudteetransporti nii tehniliste ja meditsiinilis-hügieeniliste probleemide lahendamisel kui ka loengute ja isetegevusega raudteelaste ideelis-poliitilise ja kultuurilise taseme tõstmiseks.

Pikema ettekandega esines TRÜ rektor. Ta käsitleb põhjalikult ülikooli võimaliku abi küsimust raudteetranspordile, näidates siin võimalusi kõikidele teaduskondadele. Nii peaksid arstid võitlema rea professionaalsete haigustega, keemikud ja füüsikud leidma teid vedurite kateldes rohkesti tekkiva ja kasutegurit alla viiva katlakivi likvideerimiseks, oma abi saavad pakkuda juristid, geoloogid, jne. Ka üliõpilaste teaduslike ja diplomitööde «välja mõeldud» teemade asemel tuleb anda teemasid, mis on seotud abiga praktikale. Peale teadusliku abi saab ülikool abistada raudteelaste ideelis-poliitilise ja kultuurilise taseme tõstmisel loengute ja isetegevuslastega, oma spordibaasi ja instruktoritega. Raudteelased aga omaltpoolt võivad tutvustada ülikooli töötajaid nõukogude tehnika saavutustega.

Märkmeid Näituse tn. ühiselamust

Et tutvuda ideelis-poliitilise kasvatustööga ja elamiskultuuriga Näituse tänava ühiselamus, selleks korraldasid Kastani tn. internaadi nõukogu liikmed Näituse tänava internaati tutvumiskäigu.

Tuleb märkida, et ühiselamu on hästi varustatud mööbliga, leidub palju riidekappe, laualampe, peaaegu igas toas on valjuhääldaja.

Tunnustavalt peab mainima ühiselamu nõukogu tööd näitliku agitatsiooni korraldamise osas. Peaaegu igas toas on pilte, loosungeid, plakateid. Kahju ainult, et nende valmistamisel on isiklikku initsiatiivi osutatud ainult mõnes toas. Ühtki pilti ei olnud tubades nr. 33 ja 11. Toas nr. 11 ei hakanud vaatlejale silma ka ühtegi ilukirjanduslikku teost!

Enamikus tubades viiakse hästi läbi mitmesuguseid vestlusi, ainult mõnes toas jätab see soovida.

Seinalehe vastutav toimetaja Liblik peaks rohkem rõhku panema lehe sisule ja välisele kujundusele. Seinaleht peab senisest enam abistama ühiselamu nõukogu kommunistliku kasvatuse teostamisel.

Toad olid üldiselt korras, ainult mõnes üksikus jättis kord soovida. Näiteks toas nr. 10 olid riided pillutud laiali mööda tuba toolidele, vooditele, laudadele ja öökappidele. Ka toas nr. 9 valitses segadus, kuigi vähemal määral. Eeskujuks korra suhtes võib tuua tuba nr. 5.

Mitmes korteris jättis soovida toidukappide korrashoid.

Tähtis agitatsioonirelv kasutamata

Külastades Pioneeri tänava ühiselamut jääb üsna lohutu mulje näitliku agitatsiooni kasutamisest ruumide kaunistamise vahendina.

Eriti halb on olukord õppetoas. Siin ei ole peaaegu mitte midagi, millele silm võiks rahuldatult peatuma jääda, mis tekitaks töömeeleolu, innustaks maailmavaadet süvendama. Suure ruumi seinad on ilmetult lagedad. Riigivapp on asetatud lohakalt riiulile. Miski ei meenuta ülemaailmset rahuliikumist, kommunismi majandusliku baasi rajamise või nõukogude teaduse edusamme.

Tubadesse on ametühingu poolt hangitud maale ja mõningaid riigijuhtide portreesid, täiesti aga on kasutamata nõukogude plakatikunst kui ülitähtis agitatsioonivahend. Üheski ühiselamu eluruumis ei ole seinal loosungit.

Vaatasime ühiselt filmi „Valgus Koordis“

Praegu näevad tuhanded vaatajad kinoekraanidel Nõukogude Eesti esimest värvilist kunstilist filmi «Valgus Koordis». Füüsika II kursuse üliõpilased otsustasid üliõpilase Kristoffeli initsiatiivil juba filmi Tartus linastamise esimesil päevil minna seda ühiselt vaatama. Olles lugenud H. Leberechti andekat jutustust «Valgus koordis», huvitas kõiki näha jutustuse sündmustikku kinolinal, tutvuda kolhoosikorra sündi Nõukogude Eestis käsitleva filmiteosega.

Rahuliku töö kaitsja

Grupi «Ülikool relvadele» pöördumine üliõpilaste poole

Lenini ja Stalini poolt loodud ning bolševike partei poolt karastatud Nõukogude armee on uut tüüpi armee, meie maa rahvaste sõpruse ja vendluse armee. Ta seisab meie Nõukogude kodumaa riiklike huvide kaitsel.

Vankumatult ja kindlalt seisab meie Nõukogude armee meie kodumaa piiride kaitsel. Ümbritsetuna rahva armastuse ja hoolitsusega, täiustub ta järjest ja muutub üha võimsamaks, olles valmis tagasi lööma igasugused ründed meie isamaa au ja vabaduse vastu.

Tõestagem oma õppetööga piiritut ustavust meie Armeele!

Niisugune käitumine ei sobi

Tiigi tänava ühiselamus on juba ammu esinenud juhtumeid, kus kõrgemate korruste akendest loobitakse allolijaile vett kaela. Tänavu kevadel võttis «veesõda» eriti talumatu iseloomu.

Mitugi korda on veeloopimine võtnud hoopiski huligaanitseva iseloomu. Nii näiteks on valatud läbimärjaks rida külastajaid, kirjakandja jne. Mitu inimest on hilinenud teatrisse, kuna nad on pidanud ümber riietuma. Korralekutsujatele on vastatud vaid labasuste ja jämedustega.

Sellisele ilmsele huligaanitsemisele vaatab ühiselamu nõukogu kui mingile naljale. Nõukogu on kohustatud võitlema nõukogude üliõpilast labastavate mõjustuste vastu.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Tänu bolševike partei ja Nõukogude valitsuse pidevale hoolitsusele on meie vabariigis kultuurielu aladel saavutatud silmapaistvaid edusamme. Ülikoolis on kasvanud üliõpilaste arv mitmekordseks. Kapitalistide ja kulakuvõsukeste asemel täidavad auditooriume ja laboratooriume töötava intelligentsi hulgast võrsunud noored, kommunistliku ühiskonna ülesehitajad.

* * *

MEIE SAADIKUKANDIDAAT ON Karel Niido Karli p., kes sündis 1925. aastal eesti külas Abhaasia Autonoomses Nõukogude Sotsialistlikus vabariigis. Isa on tal Beria-nimelise kolhoosi sepp, ema töötab kolhoosipõldudel.

* * *

NSV Liit on ainus riik, kus on kõigile noortele antud ja tagatud õigus haridusele.

* * *

Võimatu on ülikooli lõpetamisel mitte avaldada sügavaimat tänu meie bolševike parteile ja valitsusele, kes on noortele andnud kõik võimalused kõrgema hariduse omandamiseks armastatud erialal.

* * *

Seoses pehmepaberi tootmise laiendamisega lõpetatakse ajalehtede müük 31. aprillil. Ümbertellimusi võtavad vastu kõik jaoskonnad.

* * *

Eile elas meie eesrindlik kosmonautide pere üle uue triumfi. Nikonov viibis avakosmoses viis päeva. Kosmosevalla areng jätkub. Siseorganid töötavad endiselt.

Lehekülje panid kokku TARMO VAHTER ja MARGUS SANGLEPP.

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1471. Tiraaž 3000 eks. MB-01454.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 14 (1561) Reede, 14. aprill 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70

Juubelitoimkonnad

Rektori käskkirjaga on kinnitatud järgmised 11 juubelitoimkonda:
- juubeliürituste tk. (esimees teadusprorektor prof. Ants Kallikorm),
- teadusürituste tk. (prof. Lembit Allikmets),
- üliõpilasürituste tk. (Alar Pandis),
- spordiürituste tk. (prof. Atko Viru),
- propaganda tk. (dots. Sulev Uus),
- kunsti- ja suveniiride tk. (ajaloomuuseumi juhataja Ela Martis),
- memoriaaltk. (dots. Tullio Ilomets),
- kirjastustk. (õppeprorektor dots. Valter Haamer),
- külalistetk. (dots. Jaak Karu),
- majandus- ja finantstk. (haldusprorektor dots Vello Peedimaa),
- heakorrastuse ja ühiskondlike tööde tk. (vanemõp. Ants Kull).

1. ja 2. detsembri ürituste asjus

oli juubeliürituste komisjonil teisipäeval koosistumine üliõpilasseltside ja korporatsioonide esindajatega. Nõukogu saali olid tulnud komisjoni esimees prof. Ants Kallikorm ja liikmed dots. Toivo Kuldsepp ning prof. Herbert Ligi.

Muidugi ei ole juubeliürituste kava veel üksikasjalikult koos, võib tulla häid ideid ja muid muudatusi. **Reedel, 1. detsembril** on praegu plaanitsetud hommikul külaliste tervitusvisiidid rektorile, siis aktus (akadeemilis-kammerlikl, akadeemilised autasud!), õhtul teaduskondlikud üritused, ka vastuvõtud üliõpilasühendustes.

Laupäevale jääks audoktorite promoveerimine, pressikonverents, rongkäik (lillede viimine ja küünalde süütamine ülikooli auväärsetele isikutele) jm. Oodatakse veel noorteühenduste ettepanekuid ja kutsutavate külaliste kooskõlastamist.

Emakeelne ülikool ja Akadeemiline Muinsuskaitse Selts

Rahvusliku eestikeelse ülikooli avamine 70 aastat tagasi 1. detsembril 1919 oli eesti rahva elus suursündmus, mis oma tähenduselt asetub kindlalt Eesti riikliku iseseisvuse kättevõitmise kõrvale.

Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli (1919—1940) igakülgselt ja kaasaja tasemel teaduslikult läbitöötatud akadeemilist ajalugu pole veel niipea loota. Mitmed ülikooli selle perioodi tegevussuunad on kas vähe või üldse mitte uuritud. Ka sõjajärgne periood vajab põhjalikku ja igakülgset läbitöötamist. Ees seisab tõsine ja suur töö nii ajaloolastel kui teadusajaloolastel.

Õnneks ei alustata ju tühjalt kohalt, sest ülikooli **teadusajaloo** intensiivne uurimine algas juba kuuekümnendail aastail ja kulmineerus ülikooli 350. aastapäeva ettevalmistusperioodil. Ajaloolastest riskis esimesena pühenduda **ülikooli ajaloo** uurimisele prof. H. Piirimäe. Teised tegutsesid hiljem «tellimuse» alusel, kui oli vaja ülikooli kolmekõiteline ajalugu paika panna. Sedagi heitis tolleaegne EKP ideoloogiajuht RR, kes ise oli ülikooli juubelikomisjoni esimees, ülikooli ajaloolastele «Eesti Kommunistis» ette. Siit ka mõistetav meie ajaloolaste senini kestnud ettevaatlikkus EV Tartu Ülikooli ajaloo uurimise suhtes. Enesekaitseinstinkt oli isegi nii tugev, et ka ülikooli ajaloo komisjon ei söandanud emakeelse ülikooli 70. aastapäeva tähistamist enne plaani võtta, kui uus rektor oli selle aulas inauguratsioonitseremoonial pidulikult välja ütelnud.

Siinkohal on ajaloolise tõe huvides kasulik meenutada, et kakskümmend aastat tagasi, 1969. a. pühitseti ülikoolis rahvusliku ülikooli asutamise 50 aasta juubelit. Tõsi küll, tagasihoidlikult. Vabariigi ajakirjadnuses ilmusid sellekohased artiklid prof. K. Siilivase sulest, üht-teist ka meie ajalehes.

Oma osa püüab anda meie rahvusliku ülikooli möödaniku uurimisele ka **Akadeemiline Muinsuskaitse Selts /AMS/ ja tema juurde kuuluv vilistlasklubi.** Vilistlasklubi asutati 11. jaanuaril 1989. a. ning ta liikmeteks on kas ülikoolis töötavad või töötanud inimesed, samuti väljaspool ülikooli Tartu linnas või selle lähemas ümbruses elavad ülikooli lõpetanud. Praegu on klubis 128 liiget.

Vilistlasklubi tegevusprogrammis on tähtsal kohal meie ülikooli kohta käiva ajaloolise ja kultuuriloolise materjali talletamine sõnas, kirjas ja kui võimalik, ka esemeliselt. Eriti huvitab EV peroiod (1920—1940), sest tolle aja inimesi jääb üha vähemaks. Tööle on asunud mälestuste kogumise grupp.

Kogumistööl saadu antakse olenevalt temaatikast üle kas ülikooli teaduslikule raamatukogule või ajaloo muuseumile või mõlemale.

Vilistlasklubi leiab, et mälestuste kogumine tuleb viia laiemale alusele, kui seda seni on tehtud. Ülikooliga seotud või seotud olnud inimesi, kes võiksid oma aja ülikooli elu kohta väärtuslikku teavet anda, on ju väga palju. Neid on nii Eestimaal, teistes liiduvabariikides kui mujal maailmas. Eestlasi ja ka teistest rahvustest inimesi.

AMS-i VILISTLASKLUBI KUTSUB ÜLES KÕIKI ÜLIKOOLI VILISTLASI JA ÜLIKOOLIGA SEOTUD OLNUID — NII KODU- KUI VÄLISMAAL — PANEMA KIRJA OMA MÄLESTUSI JA MEENUTUSI ALMA MATER TARTUENSIS-e PÄIVILT JA SAATMA NEED MEILE SÄILITAMISEKS ÜLIKOOLIS.

TULLIO ILOMETS,
AMS'i Vilistlasklubi
esimees

NB! Aadressid 4. lk.

● **«Olukord sõjanduse ümber on taas kriitiline.» Sellise konstateeringuga algas õppeprorektor Heino Siiguri ja parteikomitee sekretäri Paul Kenkmanni pikem artikkel 17. märtsi «TRÜ-s».** Lugupeetud professorid analüüsisid ülikoolis sõjanduse ümber kujunenud olukorda rektoraadi seisukohalt. On meeldiv nentida, et pingelist seisu vaagides saadi peaaegu hakkama ilma «tugevate» väljendusteta.

Allakirjutanu püüab oma kirjatükis samuti jääda rahulikuks ning heita pilk toimunud ja toimuvatele sündmustele üliõpilaste poole pealt. Kahe professorist ülikooli kõrgametniku seisund on siiski mõnevõrra soodsam kui selle artikli autoril. Esiteks puudub neil niivõrd tihe isiklik suhe sõjalise õpetusega ja

1987

● **16. oktoobril 1987. aastal andis «TRÜ» ülevaate üliõpilaste kohtumisest minister Väino Rajanguga.** Meie küsimusele sõjalise õpetuse olukorrast vastas ta järgmiselt: «Olen täiesti nõus pretensiooniga sõjaliste kateedrite osas. Tõstatasin selle küsimuse Moskvas esmalt ministri 1. asetäitja ja pärast ka ministri enda juures. Pakuti niisugust lahendust, et ära kasutada kõrgkoolide omi õigusi: pakkuda sõjaväest tulnud noormeestele võimalus teha sõjalise algõpetuse eksam kohe semestri algul, nii saab vabaks. Kõige lähemal ajal kutsume ministeeriumi sõjaliste kateedrite juhatajad koos rektoritega, et leida konkreetne lahendus.»

tat, võib-olla 3,5 aastat, mil saabub see hetk, kui ülikooli juhtkonnale saab selgeks näiteks sm. Fomenko ja mõnede teiste seltsimeeste kõlbmatus isegi praegustes oludes.

Mulle jääb arusaamatuks, kuidas saaks sõjanduse kateedris töötada inimene, kes väidab, et Must meri on USA sisejärv, sest seda piiravad kõikjalt tema sõjaväebaasid. Lubage küsida, kus baseerub NSV Liidu Musta mere laevastik? USA raketiallveelaevade pidevas kohalolus Balti meres kahtlen ma sügavalt, ehkki seda kinnitas auväärse sõjanduse kateedri autoriteedile tuginev sm. Fomenko isiklikult. Kuidas suhtub ülikooli parteisekretär P. Kenkmann kommunist Fomenkosse, kes väitis ajalooneiule, et tal on liiga heledad juuksed ja liiga

Aeg mõelda, aeg otsustada, aeg tegutseda

VEEL KORD SÕJANDUSEST

teiseks väljendasid nad eeldatavalt rektoraadi ja parteikomitee üksmeelset arvamust. Autor ei saa väita, et tema vaateid toetaksid kõik üliõpilased ja tema kontaktid kateedriga on olnud vägagi «meeldivad», nagu ka suurel osal III—IV kursuse üliõpilastel.

1986

Ma ei saa aga kuidagi nõustuda prof. H. Siiguri ja prof. P. Kenkmanniga, et olukord on jälle kriitiline. Autor on veendunud, et sõjanduse kriis ülikoolis hõõgub pidevalt sellest ajast saadik, kui kateedrisse jõudsid tegevteenistuse (osalt isegi sõja) läbinud meestest koosnevad kursused. Reservohvitseride ettevalmistuse süsteem oma jäikade reeglite ning kivistunud arusaamadega ei olnud nende vastuvõtmiseks valmis ega soovinud arvestada muutunud tingimusi. Esialgsed konfliktid ei lasknud kaua oodata, kuid nad olid algul väiksemad ning protestid sumbusid kateedris endas osalt tänu tollase kateedrijuhataja polkovnik Endel Hirvlaane autoriteedile ja paindlikkusele, osalt tänu üliõpilaste organiseerimatusele ja killustatusele. Rektoraat ja parteikomitee ei näinud või ei soovinud näha algavat kriisi ning lasid õige aja mööda, et suurt tulekahju vältida.

● **Esimesed signaalid algavast protsessist ilmusid juba 1986. aasta sügisel.** Tuletagem meelde **Ivo Rulli** 1986. aasta septembris kirjutatud, kuid alles **6. märtsil 1987. aastal «TRÜ-s»** ilmunud artiklit **«Sõjaväest. Pidepunktidega Remarque'ilt»**, mis oli esimene tõsisem käsitlus armeest üldse nende aastate Eesti ajakirjanduses.

● **TRÜ nõukogu arutas reservohvitseride ettevalmistamist 26. detsembril 1986.** Polkovnik E. Hirvlaane kandis ette, et töö on alati tulemuslik olnud. Hiljutine kontroll juhtis tähelepanu ainult üksikutele puudustele, millest osa on juba likvideeritud. Õppe-metoodilise töö parandamiseks loodi kateedris mitu komisjoni. E. Hirvlaane juhtis samas tähelepanu ärevale tendentsile — puudujate arvu pidevale kasvule, eriti ajaloo- ja žurnalistikatudengite seas, samuti ka arusaamatustele eksperimenditeaduskondade üliõpilastega. Probleemi peeti tollal tühiseks ning tehtud järeldus oli ühene: üliõpilased käigu korralikult kateedris. (Vägagi tuttav nõue ka praegu).

Ministriga kohtumisest on möödas poolteist aastat, kuid ma ei tea ühtki üliõpilast, kes oleks suutnud seda võimalust kasutada. Kas TÜ tudengid on tõesti nii oimetud või peitub tõke kusagil mujal? Ma mäletan hästi meie kateedri ohvitseride üleolevat suhtumist sellesse ettepanekusse, mida võiks resümeerida järgmiselt: te ei oska ju mitte midagi, isegi mitte kõige lihtsamaid asju (näit. päevnikuks olemist), käige korralikult kateedris kohal, siis saate eksamid-arvestused sooritatud.

Ohvitseride taolised väited tegid üliõpilastele selgeks, et oodata muudatusi ülevalt on mõttetu. Järkjärgult kasvas veendumus, et loota saab ainult iseendale ja tuleb hakata tegutsema.

● **Kõikide teaduskondade meesüliõpilaste esindajate kokkusaamine tollase rektori Arnold Koobi, õppeprorektori Jüri Kärneri ja õppeosakonna ülema Mati Salundiga toimus 29. oktoobril 1987. aastal.** Tudengid tõstatasid viisakalt, kuid küllaltki otsustavalt rea üksikprobleeme — II kursusel õpitava nn. soldatski kursi likvideerimise, intensiivõppe mõlutamise asemel, sõjanduse päeva alguse ja pikkuse küsimuse ning soengute ja habemete lubatavuse, päevnike mõttetuse, väljaõppe seostamise kas armees omandatud eriala või ülikoolis õpitava elukutsega, sõjanduse hinde mõju stipendiumile jne.

M. Salundi palus käe tõsta neil üliõpilastel, kes on ühel või teisel põhjusel karistada saanud. Ilmnes, et neid oli umbes 45% kohalviibijaist. Rektor tunnistas, et ülikooli juhtkond pole kontrollinud kateedri õppejõudude pedagoogilist ja metoodilist kompetentsust. Ta nentis, et «ilmselt on vaja ette valmistada head metoodilised vahendid: arusaadavad, lühikesed, selged». («TRÜ» 13. november). A. Koop ütles kokkuvõtet tehes, et ta ei oodanud küsimuste sellist laviini. Järelikult on sõjalises **midagi lahti.** Kateedriga on vähe tegeldud. Nüüdsest täis tähelepanu.

Üliõpilased olid saanud võimaluse südant kergendada ja enamik leppis sellega ning jäi ootama tegusid või vähemalt asjalikku informatsiooni probleemide lahendamisest. Selline oli seis poolteist aastat tagasi oktoobris 1987. P. Kenkmanni ja H. Siiguri artiklist ilmneb, et ohvitseridest õppejõudude atesteerimist pole senini tehtud ning hetkel pole see otstarbekohane. Kas on veel vaja oodata 1,5 aas-

sinised silmad, mis olevat natsionalisti tunnus. Seetõttu ei saa ka tsiviilkaitse arvestust sooritada. Need tudengid, kelle kursusel see seik juhtus, lõpetasid kaks aastat tagasi. Õppeprorektor H. Siigur nõuab praegu, et me läheksime arvestust sooritama sellesama sm. Fomenko juurde. Ma ütlen kindlalt ei, mitte kunagi.

* * *

Kateedri isikkoosseis väljendas kohe oma eitavat suhtumist kerkinud küsimustesse. Tuletagem meelde ohvitseride tolleaegset põhiväidet: te võite rääkida, palju tahate, kuid midagi ei muutu; rektor ei ole meie ülemus, meie tööd reguleerivad Moskva kindralite instruktsioonid.

● **Üliõpilased saavutasid poolteist aastat tagasi siiski esimese pisivõidu:** sõjalise päeva **algus** viidi kella 8.15-le nagu kogu ülikoolis. Saavutus oli pisike, kuid põhimõttelise tähtsusega, sest näitas selgelt, et ülikooli juhib rektor, kellele ka sõjalise kateeder peab alluma.

Üliõpilased ise jätsid ära **hommikused ülevaatused**, kasutades mugavaimat, kuid tõhusaimat vahendit — mittekäimist. Me tulime täpselt õppetöö alguseks.

Ma arvan, et nimelt siis lasi rektoraat mööda viimase võimaluse vältida suurt protestipuhangut. 1988. aasta oktoobris ilmunud **käskkiri** oleks pidanud tulema aasta varem. Aasta hiljem ilmusid ka **metoodilised vahendid**, mis pidid olema arusaadavad, lühikesed, selged. **Alar Pandis ja Kalev Vilgats** andsid sellele saavutusele hinnangu **27. detsembril «TRÜ-s».** Nad kirjutasid: «Kateedri poolt välja jagatud paksude kaustade järgi otsustades kasutatakse edaspidi ebasihipäraselt ülikooli paljundusvahendeid ja raisatakse mõtlematult paberit.»

Kas pedagoogika kateeder ei võiks huvi tunda sõjanduse kateedri trükinduse vastu ja seda analüüsida? Võib-olla teeb selle töö ära mõni pedagoogikast huvituv üliõpilane.

(Järg 4. lk.)

Vaatlusi I

- **ÜLIÕPILAS-POSTMODERN JA INTIIMORGANISATSIOONID**
- **SÜSTEEM JA TRADITSIOON**
- **MEIE JA MITTE-MEIE — ELIIDITSEV ENESETEADVUS**

«Kuidas võib inimene sündida, kui ta on vana? Ega ta või teist korda minna oma ema ihusse ja sündida?» Jeesus vastas: «... Mis lihast on sündinud, on liha, ja mis Vaimust on sündinud, on vaim! Ära pane imeks, et ma ütlen sulle: Te peate uuesti sündima!» (Joh. ev. 3, 4—7)

KREEKAKEELNE UUS TESTAMENT kasutab kahte sõna eristamaks «elusat» ja «elutut» traditsiooni. Paradoksis tähistab inimestevahelise suhtlemise ja isikliku eeskuju kaudu edastatavat ning seeläbi kestvat sõnumit, püha õpetust, usku, ja mis kõige olulisem, esoteerilise ning sõnades väljendamatu ja silmaga nähtamatu edasiandmist. Paratheke on lõplikku ainelisse vormi tardunud või elutu materiaalse kandja «hoida» antud sõnum. Ses mõttes «enesesse sulgunud» ja «varjunud» traditsioon.

PEREKOND, PEREKONDLIKUD SUHTED on TRADITSIOONI vanematelt noorematele üleandmise ideaal ja prototüüp. Traditsioone vahendavad samuti ühiskonnas funktsioneerivad institutsioonid, kuid samas on ilmne, et perekondlikku laadi suhted võimaldavad intiimsemaid ja usaldusliku maid inimsuhteid. Sellega on osaliselt seletatav traditsiooni säilitamisele ja selles toimimisele orienteeritud organisatsioonide vennastumine, intiimsuse, sõpruse ideoloogia. Kuid intiimsuse (< lad. k. interior (superl. intimus) — **sisemine, lähem, tihedam, usaldusliku m, salajane)** nõue võib kõlada ka järgmiselt: *«Kui keegi tuleb minu juure ja ei vihka oma isa ja ema ja naist ja lapsi ja vendi ja õdesid ja veel pealegi oma elu, see ei või olla mu jünger.»* **(Lk. ev. 14, 26).**

INIMESTE TARVIDUS SÕPRUSE JA LIGIMESE JÄRELE on seda suurem, mida totalitaarsem ja inimvaenulikum on SÜSTEEM. Sanktsioneeritud struktuuri ja jäiga hierarhiaga institutsioonides ja süsteemides kulgevad paratamatud ametlikku ülesehitust ja subordinatsiooni eiravad **iseeneslikud** organiseerumise ja ümbergrupeerumise protsessid. Need protsessid on paljuski põhjustatud SÜSTEEMI **ahistavast toimest** indiviididele ning sellest tingitud võimetusest teostada oma vajadusi ja pürgimusi. Liitumine intiimorganisatsioonidesse ja sõpruskondadesse pehmendab süsteemi toimet, luues mõnesuguse kaitstuse tunde ning vähemalt näivuse oma taotluste realiseeritavusest. See võimaldab teatud hingelist katarsist ja psüühilist kompensatsiooni.

ÜHISKONNAS, kus esineb totalitaarsete meetmetega pealesurutud TRADITSIOONIEITUST ja MINEVIKU-UNUSTUST, sanktsioneeritud isikute kultuuriidentiteedita traditsioonivaba funktsionaalsust, teadvustab TRADITSIOON, oma «juurte» omamise vajadus varem või hiljem OLEMISE **imperatiivina.** Tingituna ametlike ja massistruktuuride kõlbmatusest ja võimetusest traditsiooni vahendada, kujunevad **intiimorganisatsioonid põhilisteks traditsiooni säilitajateks ja edastajateks.** SÜSTEEMI ja kultuurikeskkonda, SÜSTEEMI ja TRADITSIOONI vahendavate intiimorganisatsioonide vastastikuse toime käigus leiab aset SÜSTEEMI **readapteerimine kultuurikeskkonda,** SÜSTEEMI muutumine mõnevõrra inim-, kultuuri- ja traditsioonisõbralikumaks.

SELLE PROTSESSI TEISEKS KÜLJEKS on vähemalt osa intiimorganisatsioonide legaliseerumine, institutsionaliseerumine, etatiseerumine, s. t. nende ühtekasvamine SÜSTEEMIGA, nende muutumine SÜSTEEMI lagundavast faktorist seda tugevdavaks. Toimub SÜSTEEMI ja traditsionaalsuse eitusest, futuristlikust ja nihilistlikust suhtumisest minevikupärandisse; kui TRADITSIOONI(DE) paljususe väärtustamist; aja lineaarsuse hajumist — minevik, olevik, tulevik ei ilmne enam üksteist välistavas paratamatus järjestuses, vaid sisalduvad üksteises, moodustades OLEVA.

POSTMODERN on *«eri eksistentside radikaalne pluralism»*, *«kompensatoorsete olemismooduste spektrum»* **(W. Welsch)**, *«kohanemisvõimeliste isereguleeruvate nišš-kultuuride kogum»* **(K. Erdmenger).** Eriti rõhutatakse postmoderni **radikaalset pluralismi, tolerantsust ja antitotalitaarset iseloomu** — erinevate elu-, mõtlemis-, käitumisviiside elu- ja võrdõiguslikkust. Postmodernis esinevad *«tõde, õiglus, inimlikkus paljususes»* **(W. Welsch).** Mõneti meenutab see KARNEVALI.

ÜLIKOOL on oma nomenklatuurse struktuuri ja jäiga hierarhiaga vaadeldav SÜSTEEMINA, suurema ja totaalsema SÜSTEEMI OSA-SÜSTEEMINA või selle kehastusena madalamal tasemel. Ülikool kui (OSA)SÜSTEEM ei ole vastavuses üliõpilase kui areneva isiksuse vajaduste ega vaimsete pürgimustega. (Äärmuslikumaid näiteid on sõjalise õpetuse kateeder.) Pigem vastupidi. See SÜSTEEM pärsib ja ahistab üliõpilast, kutsudes temas esile frustratsioone ja ANGI. On ilmne, et ülikooli kui SÜSTEEMI eesmärgiks pole mitte üliõpilase vaimne ülenemine, vaid SÜSTEEMI enda ja teatud tüüpi süsteemikõlblike funktsionaalsete ühikute taastootmine.

KÄESOLEVAL AJAL on üliõpilaskoondumised ja intiimorganisatsioonid kujunemas ülikooli kui (OSA)SÜSTEEMI ning seeläbi kogu SÜSTEEMI **alternatiiviks.** Seejuures ilmneb SÜSTEEMI taotlus legaliseerida ja institutsionaliseerida need mitteformaalsed ühendused SÜSTEEMI funktsionaalseks osaks.

ON ISELOOMULIK, et enamikul üliõpilaskorporatsioonidel, -seltsidel ja -koondumistel on mõneti POSTMODERNSE orientatsiooniga tegevusprogrammid. Nende liitumiste POSTMODERNSUS avaldub ainuüksi juba selles, et vähemal või enamal määral on üle võetud **traditsioonilised** üliõpilaskonna organiseerumise printsiibid ja vormid, vastavad põhikirjalised ja programmilised põhimõtted. Seejuures näib, et korpidele ja seltsidele on oluline, et ei lähtutaks mitte üldistest ja abstraktsetest TRADITSIOONIDEST, vaid **konkreetsest ajaloolisest reaalsusest,** s. t. konkreetsest kunagi eksisteerinud korporatsioonist või seltsist. Praegustele EÜS-lastele, nende endi sõnutsi, on oluline, et saaks «kelkida», et on olemas «uhke ja aukartustäratav minevik», «enam kui saja-aastane traditsioon».

LOODAVATE JA TAASLOODAVATE KORPORATSIOONIDE JA SELTSIDE programmilistes dokumentides ja nende esindajate sõnades kajastuvad **restauratiivsed ideed ja ideaalide asumine möödanikus.** Nii näiteks korp. «Vironia» kuulutab soovi *«taastada oma isaisade traditsioon»*, EÜS seab eesmärgiks *«tugevdada akadeemilist ühtsust ja järjepidevust, elustades vanu traditsioone»*, korp. «Filiae Patriae» deklareerib, et hakkab püüdlema *«nende korporatsiooni 14. tegevusaastal (1934) sõnastatud põhimõtete ja ideaalide poole»*, korp. «Ugala» soovib, et korporatsioonid asuksid *«oma traditsioonilistesse õlgustesse, kohustustesse ja elupaikadesse»* jne.

TEADVUSTADES ENDILE oma eellaste panust eesti vaimse kultuuri arendamisse ja eesti intelligentsi kasvatamisse, seavad praeguste seltside ja korpide liikmed endile **laiemaks eesmärgiks kogu eesti kultuuri kestvuse tagamise.** Näiteks korp. «Revelia» programmiliseks taotluseks on *«eesti kultuuri hoidmine ja edendamine»*.

ORGANISATSIOONILISE JA KULTUURILISE POSTMODERNI KÕRVAL on üliõpilasliitumiste maailmavaates oluline koht ka **poliitilisel** POSTMODERNIL. Enamik üliõpilaskoondumisi deklareerib enam või vähem avalikult tahet anda *«oma panus Eesti vabanemiseks»* (korp. «Filiae Patriae»). EÜS-i arvates oleme mõnetigi Eesti iseseisvuse idanemise suhtes taas 1870. aastas: *«Oleme jälle alguses, kuid see on ühtlasi jätk.»*

SAMAS ON TÄHELEPANUVÄÄRNE paljude üliõpilaskorporatsioonide ja seltside **soovimatus** sekkuda nii mõnessegi üliõpilasi teravalt ahistavasse probleemi (näiteks sõjalise õpetus ülikoolis). Nii mõnigi intiimorganisatsioon on väljendanud kartust määrida end taolise «musta pesuga», minnes ses suhtes enesele märkamatult avalikule koostööle SÜSTEEMIGA.

ÜLIÕPILASSELTSIDE JA -KORPORATSIOONIDE POSTMODERNNE suunitlus ja TRADITSIOONI vahendamise võime tuleneb seda tüüpi üliõpilasliitumiste sisestruktuurist ja organiseerumispõhimõtetest. Konkreetsest ja vahetut seost OLNUGA, elavat traditsiooni kehastavad korporatsiooni või seltsi **vilistlased.** Iga korporandi või seltsi tegevliikme tulevikuks on vilistlase staatus ja seelabi ühtlasi OLNU. Vilistlaskogu ja üliõpilaskogu organisatsiooniline seos ja vaimne ühtekuuluvus kindlustavad põlvkondadevahelist järjepidevust kogu ühiskonna ulatuses. See võimaldab samuti korpi või seltsi raames mõneti eirata nii akadeemilist kui ka sotsiaalset hierarhiat, väljuda institutsionaliseeritud rollidest ning aadeldes «üllaid eesmärke», vennastuda.

VILISTLASKOGU KAUDU liitutakse kogu eluks nn. *Lebenskorps*'iks. Algselt seostati *Lebenskorps* vaid korporatsioonidega, kuid antud nähtusest peaks rääkima ka **seltside** puhul. Ilmar Tõnisson lähtudes tähendab *Lebenskorps* teatud põhimõtet, eluprintsiipi, korporatiivse ühtekuuluvustunde absolutiseerimist ja omakasupüüdlikku tarvitamist, MEIE-NEMAD vastanduse kandmist läbi kogu elu, nii minevikku kui tulevikku. Just nimelt seesugune vaim soodustas Oskar Looritsa sõnutsi eesti intelligentsis **«kambakraatlikke»** kalduvusi, mis kujunesid lõpuks mõneski mõttes saatuslikuks kogu rahvale.

* * *

AJALOOLIST JÄRJEPIDEVUST väljendavad seltside ja korporatsioonide **atribuutika** ja **sümbolid,** üliõpilaskoondumiste tegevusega kaasnevad **rituaalsed toimingud.** Atribuutika ja rituaalide kaudu samastutakse kogu organisatsiooni ja TRADITSIOONIGA. Sulatakse ühte kaasvõitlejatega, OLNU ja OLEVAGA. See identifitseerumine ei eelda mitte niivõrd informeeritust ja nn. objektiivseid teadmisi, kuivõrd identiteedi vajadust ja osasaamise tahet. See on meeleheitlik katse pääseda ÄNGIST ning jõuda väliste märkide ja rituaalide, sümboliks sulgunud TRADITSIOONI matkimise kaudu sümboli enese taha, s. t. OLNUSSE.

KUS ALGAB, kus lõpeb TRADITSIOON? On OLNUL piir? Kas TRADITSIOONE on üks või rohkem? Ja milline neist on «tõeline»?

1930. aastal kirjutas I. Tõnisson, et korporatsioonidel pole peale nime midagi tegemist korporatsioonidega. EÜS oli selleks ajaks juba ammu minetanud oma algse mõtte ja tähenduse eesti üliõpilaskonna kehastaja ja esindajana. Sisuliselt olid seltsi ja korporatsiooni kui ajalooliselt mõneti vastandlikest põhimõtetest lähtunud üliõpilasorganisatsioonide **erinevused nivelleerunud.** I. Tõnisson nentis, et nii seltsid kui ka korporatsioonid on *«vabad liitumised lihtsalt mugavuse, sümpaatia ja enesekohasuse järgi»*.

KÄESOLEVAL AJAL puudub samuti põhimõtteline ja sisuline erinevus korporatsioonide ja seltside vahel. On täheldatav vaid üleüldine **korporatiivse vaimu sõvenemine,** kusjuures mõni selts on muutumas korporatiivsemaks ja sallimatumaks, kui see algselt korpidele omane oligi.

* * *

I. TÕNISSONI arvates oli üliõpilasliitumine *«peamiselt sõpruse ja sümpaatia kinnitamine»*. See motiiv kordub ikka ja jälle, kui räägitakse üliõpilaskorporatsioonidest ja seltsidest kui sõpruskondadest ja intiimorganisatsioonidest. Loogiline on, et intiimorganisatsioon ei saa olla massiorganisatsioon. Üliõpilasliitumiste intiimsust peab hoidma, ja seelabi kestvust, sest nende kanda ja säilitada jääb oluline osa TRADITSIOONIST. Ja oleks saatuslik, kui selts või korporatsioon tuimusest või sisevastuoludest tulenevalt iseenesest laguneks, TRADITSIOONI välja kandmata.

LIITUMISEL on ühtsuse ja püsivuse tagamiseks **mitmeid** võimalusi. Ilmselt kõige inimkesksemad, tugevamad, samas ka hapramad on sõprus ja vendlus, intiimset ja perekondlikku laadi suhted. Inimese tegelik võimetus saavutada neiski suhetes täielikku harmooniat ja ühtekuuluvustunnet; vähese saavutatu rabedus, HIRM sedagi kaotada. Lisaks SÜSTEEMI surve. See kõik sunnib otsima «kõrvalisi» teid, kaitsmaks «oaasi», kindlustumaks sisemiselt. Seatakse sisse põhikiri, kodukord ... otsitakse tuge OMA traditsioonilt. Nõnda püstitatakse **barjäär** MEIE ja SÜSTEEMI vahele, ühtlasi MEIE ja NENDE e. MEIE ja MITTE-MEIE vahele. Üheks MEIE ja MITTE-MEIE vahel toimivaks barjääriks on **kõrgendatud eneseteadvus,** e. ELIIDITSEV ja NOBLESSITSEV ENESETEADVUS. ELIIDITSEMINE, muutudes vahendist EESMÄRGIKS, läheb kergesti üle immanentsuselt **ekspansioonile,** kaitselt **pealetungile,** eneseimetluselt **sallimatusele, soovile domineerida, olla totaalne.**

MIS ON sellise mõnikord ka **programmiliselt sõnastatud eesmärgipärase** ELIIDITSEMISE olemuslikuks põhjuseks? Kas vajadus olla ligimesele lähemal, olla kaitstud ja vaimus ülendatud? Või alandusest ja allakäigust tulenev tohutu emantsipeerumise tung? Kuid kas **sissepoole** suunatud intiimsusega kaasneb paratamatult sallimatus **väljapoole?** Kas intimus välistab pieta? Või on meie ligimesearmastus ahistatud OLNUST ja kammitsetud TRADITSIOONIST. Või on see kõik kokku vaid NOSTALGILINE POSTMODERNNE KARNEVAL — OLEMATU OLEVAKS OLEMINE?

PEEP MÜHLS,
stud. hist.
EDUARD PARHOMENKO,
stud. hist.

OLNU OLEVAKS OLEMINE

PS. 28. märtsi «Sovetskaja Estonia» ilmutas filosoofiakandidaat I. Rosenfeldi mõtteavalduse «TRÜ» EÜS-i erinumbri kohta.

Oma kontekstivaba ja tendentslikku Eesti Vabariigi ajaloo käsitlust ei näi autor häbenevat, sest muidu poleks võimalik EÜS-i vapsidega võrrelda. Sõnaleiul «neovaps» on äratuntav üks «voorus», mis artikli autoril lubab mõjuda mõneti värskemalt enamikust eesti rahvusliku mõtte oponentidest, ja nimelt — veidi on kohendatud alati käepärast olevat klišeelist süüdistust fašismis.

Tõstes EÜS-i ja tema erinumbri nn. sotsialistliku pluralismi raamidest välja, tunnistab I. Rosenfeld sotsialistlikule pluralismile loomuomaseks sallimatuse, s.t. eristab seda **raamideta** ja **epiteetideta** pluralismist sallimatuse kaudu.

Ja veel — vist eneselegi tahtmatult on autor oma sõnaseadmisega EÜS-ile pigem reklaami teinud.

Aula ja tekkel

Tartu vanadest üliõpilasorganisatsioonidest ärkavad praegustel sulailmadel mitmed jälle ellu ja tänavail võime järjest sagedamini kohata ka uute värviteklite kandjaid. Näib, et Tartus hakkab traditsiooniline üliõpilaselu jalgu alla saama. Ja see on tore!

Üks üliõpilasorganisatsioonide (eelkõige EÜS-i) korraldatud üritusi oli Eesti iseseisvuspäeva tähistamine aulas, mis jättis meeldiva mulje. Selle kirjatükt autor, 1930-ndate aastate tudeng, tahaks aga teha mõned kriitilised märkused seoses nimetatud koosolekuga, nimelt teklite kandmisest siseruumides. Antagu mulle andeks, et seda teeb üks **üliõpilasseltsi** *kuulunud «sammalpea». Korporatsioonides kanti värvi- ja musti rebasetekleid väljas ning ka organisatsiooni ruumides. Aulas aga ei olnud meesega ka naisüliõpilastel kunagi teklit peas. 24. veebruaril mõjus minule häirivalt teklites üliõpilaste ja vilistlaste viibimine aulas. Aula peab olema ikkagi ülikooli pühamu, kus nagu kirikuski paljastatakse pea. (Ei sobi siin ka tantsupidusid pidada, nagu seda tehti 40-ndail aastail.) Ka loengutel ei olnud üliõpilased peakatteis.*

Värskelt taassündinud üliõpilasorganisatsioonides tuleks kodukorras täpsustada ja liikmeile selgitada, kus võib tekleid kanda ja kus mitte. Mõistagi, et esialgses vaimustuses kiputakse neid mõnikord kriitikata eksponeerima.

KUNO KÕRGE,
endine EÜS «Põhjala» liige

«FRATERNITAS ESTICA»

„Teos õiglane ja vahvas - ustav sulle, Eesti rahvas“

Reedel, 31. märtsil kinnitas üli-kooli nõukogu korp. «Fraternitas Estica» põhikirja. Mis saab edasi? Millega korp. «Fraternitas Estica» kui akadeemiline intiimorganisatsioon tegelema hakkab?

«Korporatiivne vaim Eesti üliõpilaskonnas on sama vana kui Eesti haritlaskond,» kirjutas «Frat. Estica» esimees **Friedrich Akel** 1932. aastal korporatsiooni 25. aastapäevale pühendatud juubelialbumit sisse juhatades.

Peaaegu kuus aastakümmet hiljem oleme sunnitud tõdema, et korporatiivne vaim on säilinud üliõpilaskonnale mõistena, mille sisu ei teata. Ometi pole ta surnud, vaid tuha all edasi hõõgudes sädemeid andnud. Vajadus mammutorganisatsioonide kõrvale või asemele mõtteühtsuse alusel tegutsevaid intiimorganisatsioone luua on alati pas võrdväärne osutub võimalikuks vaid euroopalikku mõtte- ja olemissemiootikat tundes. Seega — kasvatada liikmeis **olemise, ütlemise ja mõtlemise kultuuri** on «Frat. Estica» lähimaid ülesandeid.

Korporatiivsuse juurde on alati kuulunud nii oma liikmete kasvatamine ja harimine kui ka eneseteostuse võimaldamine. Kõneõhtud peaksid andma võimaluse nii ennast huvitavate uuringute tutvustamiseks kui ka teadmiste avardamiseks teiste töödest osasaamise läbi. Ühtlasi oleksid need võimaluseks oma esinemisoskuste lihvimiseks nii kõnes kui kirjas.

Vähem tähtis ei ole ka seltskondliku suhtlemise võimaldamine. Käitumiskultuur on või vähemasti peab olema harituse üks osa.

Meie põhikirja esimeses paragrahvis on öeldud, et «Frat. Estica» tegevuse eesmärk on siduda oma liikmeid vaimselt nende elu-ajaks terviklikuks vennalikuks pereks, mis eluraskustele vaatamata alati säiliks. Vennastus ja üksteise toetamine on alati olnud korporatiivse mõtteviisi osa. Teadmine, et kaasvõitlejad ning vilistlased vajaduse korral nõu ja jõuga abistavad, lubab teoks teha selliseidki ettevõtmisi, mis üksikule üle jõu käivad.

Praegusel poliitiliselt aktiivsel ajal jääb «Fraternitas Estica» truuks oma põhimõttele mitte siduda end ühegi erakonna poliitikaga. Üksiku maailmavaatest ei saa ega tohi rippuda tema kuulumine «Frat. Estica» liikmeskonda.

«Tuli, mida vennastuse sümbolina kanname, ühendagu, vaimustagu ja valgustagu meid kõiki ning viigu meid vastu ühisele edule!»

Esimees
JAAN MURUMETS
Kirjatoimetaja
VALLO NUUST

Tegutseme taas

olemas olnud. Ka viimase kolme aastakümne jooksul on kuue samba taga aeg-ajalt tekkinud mõni mitteformaalne rühmitus. Põhimõtteliselt pole ju oluline mitte valdkond, milles nad end teostada on püüdnud, vaid printsiip — aateühtsus ja vastastikune toetamine.

«Esimese kodumaal asutatud rahvusliku üliõpilaskorporatsioonina tuli Fraternitas Estical meie kultuuriloos täita tähtis missioon — kasvatada vennalist ühtsustunnet Eesti võrsuvas intelligentsis ja rakendada teda viljakale tööle Eestimaa ja Eesti rahva kasuks.» **(Üliõpilasleht, 9. V 1932)** Praegu, uuel ärkamisajal, peavad need sõnad samavõrd paika pidama.

Siit tuleneb ka esimene tegevussuund, mida enda ees näeme. Pool sajandit isolatsiooni on jätnud oma jälje. Viia oma liikmed taas kontakti Euroopaga, tema kultuuri ja vaimueluga ning edaspidi ka selles aktiivselt osaleda on üheks «Frat. Estica» paleuseks.

On aga päevselge, et olla Euroo-

Mida on meenutada vilistlasel

Ülikooli astudes liitusin korporatsiooni «Fraternitas Esticaga», et leida vennalikku eesti peret. Austasin tervislikke ja karskeid eluviise. Oma akadeemiliseks isaks valisin tuntud rekordsportlase Julius Tiisfeldt-Tiisvälja, samuti karskete eluviisidega Tallinna reaalkooli kasvandiku.

Noorliikmena korporatsiooni vilistlaste nimekirja lugedes leidsin rõõmustaval kombel, et seal seisid ka tuntud haridustegelaste Nikolai Kanni ja Heinrich Baueri nimed. Oli ju Nikolai Kann Tallinna poeglaste reaalgümnaasiumi direktor 1915—33 ja haridusminister 1933—36. Heinrich Bauer oli Tallinna tütarlaste kommertsgümnaasiumi direktor 1911—27 ja haridusminister 1921. ja 1922. aastal. Samuti oli nimekirjas ka dr. Friedrich Akel, kes oli olnud Eesti Vabariigi riigivanemaks 1924. a. ja välisministriks 1923. aastast väikese vaheajaga kuni 1927. aastani.

Juba teisel stuudiumi aastal olin valitud korporatsiooni eestseisusse, kus olin järjepanu kuni üliõpilaskonna stipendiaadina 1929. a. Helsingi ülikooli astumiseni.

Mitmed «Fraternitas Estica» liikmed said stipendiume Saksamaa, Prantsusmaa ja Soome ülikoolides õppimiseks. Omalt poolt võimaldas «Fraternitas Estica» stipendiume Tartu ülikoolis õppimiseks kolmele Savo osakonna liikmele.

Minu stipendiumi tegelikuks finantseerijaks Helsingi ülikoolis oli Kalliola settlement. Mul oli austav võimalus elada selle juhataja dr. h.c. Sireniuse perekonnas ja tunnetada soome pere kõrget kodukultuuri ja hõimusoojust. Kalliola settlemendis olin eesti keele lektor, samuti viisin läbi lühikese eesti keele kursuse ka Savo osakonnas.

Helsingisse siirdudes sain konvendi poolt ülesandeks jätkata Eesti-Soome üliõpilaspäevadel Tartus algatatud mõtet sõpruslepingu sõlmimisest Helsingi ülikooli Savo osakonnaga. Sõprusleping sõlmitigi Helsingis 25. veebruaril 1930. a. ja selle üheks allakirjutajaks olin mina.

Seoses sõpruslepingu sõlmimisega valis Savo osakond Eesti kõrgesti hinnatud riigimehe, «Fraternitas Estica» vilistlase Konstantin Pätsi oma auliikmeks. Teatavasti oli K. Päts tuline Soome sõber ja hõimuasutise «Fenno-Ugria» asutaja ning selle nõukogu esimees, samuti ka Eesti-Soome-Ungari Liidu esimees. Seega oli K. Päts esimene eestlane Soome üliõpilaskondade auliikmete hulgas.

Kuna sõprusleping Savo osakonna ja «Fraternitas Estica» vahel on endiselt jõus, siis tuleb vastastikust läbikäimist ja lähenemist taastada.

Kui diplom käes, ei tohi jääda sellele magama. Tänane tarkus pole homne tarkus. Parima osa kasvatusest annab inimene endale ise.

Kuna tulevikku loovad julged ja mehised isiksused, siis loodab väike eesti rahvus oma akadeemilistelt noortelt ustavust, võitlusindu ja ühtseid kooskõlalikke üritusi meie vabaduse ja iseseisvuse kindlustamisel.

Õnnitlen kaasvilistlaste nimel korp. «Fraternitas Estica» konventi tema tegevuse ennistamise puhul ja loodan, et korporatsiooni uutmistingimustele kohandatud kodukord aitab kindlustada noortes kõrget vaimukultuuri, ustavust isamaale ja tugevat tervist!

HUGO TAEL,
korp. «Fraternitas Estica»
vilistlane

9. mail (v.k.j. 26. aprillil) 1907. aastal astus Tartu Ülikoolis pidulikult üles korp. «Fraternitas Estica». See kuupäev on üliõpilaskonna organiseerumise ajaloos mitmeti tähenduslik. Ühelt poolt jõuti selleni, mille poole aktiivselt püüdles EÜS-i varasem liikmeskond — sündis esimene ametlikult registreeritud eestlaste korporatsioon Tartus. Teisalt tähendas see uut kvaliteeti korporantliku ja seltsilise mõttelaadi vastuoludes. Senini oli see toiminud kui organisatsioonisisene (antud juhul EÜS-i) ning eri rühmituste vaheline, korp. «Fraternitas Estica» asutamisega aga muutus vastuolu organisatsioonidevaheliseks. Mõlemapoolselt mõisteti, et seistakse küll samas sihis kulgevatel, ent siiski sootuks erinevatel teedel. Selleks ajaks oli küll olemas vanim eesti korp. «Vironia» (loodi 1900), kuid see organisatsioon tegutses Riias (Kõrgema Tehnikaülikooli juures) ning Tartule olulist mõju esialgu ei avaldanud. Seega pidi «Fraternitas Estica» välja töötama uued, eesti korporatsioonile sobivad eesmärgid ja nende saavutamiseks vajaliku ideoloogia ning käitumisjuhised.

* * *

Uudse momendina tõuseb esile rahvuslikkuse rõhutamine. Korporatsiooni lipukiri (autoriks K. E. Sõõt) deklareerib: **«Teos õiglane ja vahvas, ustav sulle EESTI rahvas».** Ning kodukorra 1. punkt algab sõnadega: «Korp! liikmed tunnistavad, et Eesti rahva pojad on ja ka nendeks jääma peavad». Värvideks valiti **sinine-rohelinevalge.** Sinine taevavõlv hoiab sõbra truudust, roheline rohuvärv õitsval Eestimaal vaimuvabadust ja valge sümboliseerib hingeharidust ning ausust. Rahvuslikkuse rõhutajana on oluline ka korporatsiooni nimi, mida võiks tõlkida «Eesti Vendlus». Peamiseks eesmärgiks seati «rahva loomuliku edendamisele tarvilike tööjõudude kasvatamist ja ettevalmistamist progressiiv-national-rahvameelsel alusel».

Peamiste põhjustena, miks korporatsiooni asutajad EÜS-ist lahkusid, nimetatakse «seltsi liialt laia alust, mis võtab võimaluse vennastuseks ja ei võimalda noorliikmete kasvatust». Neid külgi tahtis vastne korporatsioon eriti arendada.

Asutajaliikmeid oli 16. Vilistlasi oli ülesastumispäeval 14, neist Aleksander Paldrock ja Heinrich Rosenthal (viimane ka lipulaulu autor) võeti samal päeval auvilistlaseks vastu. Esimeseks esimeheks sai stud. theol. Arnold Laur.

Ei olnud kerge sajandi alguse Tartus organiseeruda korporatsiooniks, sest eesti seltskonna jaoks esindas eestlastest üliõpilasi esmalt ikkagi üha tugevnev EÜS. Kuulus ju EÜS-i vilistlaskokku peaaegu kogu Tartu vaimueliit ja nende ning eeskätt J. Tõnissoni suhtumise põhjal kujundas oma arusaamad ka ülejäänud seltskond. Iseloomustades toonast olukorda on 1912. aastal esimees Uno Lipp öelnud: *«Terve ajakirjandus katsus korpli asutajaid naeruvääriliseks teha, rahwa seas umbusaldust luua selle ühega põhjendades, et korpli printsüp mitte Eesti rahva iseloomu kohane ei ole.»*

Märkmeid ajaloost

Tõele au andes peab nentima, et kriitika oli nii mõnigi kord omal kohal, sest ikka eksis ka mõni selline liige teiste hulka, kes saksa keelest ja purjutamisest rohkem hoolisid kui rahvuslikkusest. Kuid varem või hiljem loobusid sellised tegelased korporatsioonist kas sunniviisiliselt või vabatahtlikult. Oleks vale väita, et korporatsioon ei osalenud rahvuskultuurilistel üritustel või kulutas end ainult lõbu ja naudingu peale. Võeti osa peaaegu kõikidest tähtsamatest «eesti elu asjadest»; oldi Eesti Rahva Muuseumi Toetamise Seltsi eluaegsed liikmed. 1910. aasta lõpuks oli korporatsiooni raamatukogus 560 raamatut.

Esialgu polnud liikmeskond kuigivõrd ühtne. 1912. aastaks oli kujunenud kaks suunda: peamiselt asutajaliikmetest koosnev «korporatsioonimeeste» ning hilisematest liitujatest «rahvuslaste» oma. Esimesed seadsid eesmärgiks korporatsiooni sisemise elu, vennastuse ja liikmete kasvatuse tugeva distsipliini kaudu; teised nägid peamist eesmärki aktiivsuses rahvuslike ürituste korraldamisel. Sisuliselt oli see konflikt konservatiivsema meelsusega korporantide ja nooremate, juba 1905. aasta revolutsiooni järel ülikooli astunute vahel. Olukord lahendati kompromissitult: 25. 04. (v.k.j.) 1912. a. heitis vilistlaste ja kaasvõitlejate ühendatud üldkoosolek 10 «rahvuslast» «Fraternitas Esticast» välja. Väljaheidetud moodustasid hiljem korp. «Ugala» tuuma.

Poleemiline on «Fraternitas Estica» suhtumine 1918. aasta sügisel avatud nn. «Dehio ülikooli». 14. septembril 1918. aastal oli Eesti Üliõpilasorganisatsioonide Asemike Kogu vastu võtnud otsuse boikoteerida Tartu Saksa ülikooli. Kõik teised organisatsioonid peale «Fraternitas Estica» seda ka tegid. Viimane aga astus ülikooli, mistõttu teda ennast boikoteeriti peaaegu 2 aastat. Siinkohal olgu märgitud, et ülikooli astumine ei olnud tingitud mitte Saksa okupatsiooni heakskiitmisest, vaid kavandatud pigem võitlusmeetodina: ühelt poolt kavatseti mõjutada Saksamaa haritud ringkondi, et sealtkaudu saada toetust Eesti iseseisvuse ideele (küllalt utoopiline plaan); teisalt loodeti, et nõudmised, mida korporatsioon esitas ülikooli juhtkonnale (näit. eesti keele professuur, soome-ugri osakond etc.), lükatakse tagasi ning tekiks põhjus ülikoolist lahkumiseks. Seda aga ei juhtunud ja korporatsioon jäi ülikooli edasi. Niisiis olid eesmärgid küll teistega sarnased, tegevusmeetod aga erilaadne ja küllap ka küsitav.

Et see nii oli, tõendab 25. novembril 1918 vastu võetud üldkoosoleku resolutsioon: «Fraternitas Estica» konvent leiab, et praegune poliitiline seisukord ja Eestimaa kaitsemise võimalus seda tungivalt nõuab, et võimalikult igaüks vaba Eesti rahva poeg ohverdaks end isamaa kaitseks ja sellepärast pöördub tungivalt oma tegev- ja lihtliikmete poole võimalikult homme juba rahvaväkke vabatahtlikult astuda.» 26. novembril 1918 võeti vastu otsus (esimese üliõpilasorganisatsioonina) astuda IN CORPORE Eesti sõjaväkke.

Vabadussõjas võitles 16 vilistlast ja 61 kaasvõitlejat, neist 18 ohvitseridena. Langesid Heinrich Rammul, Arnold Kaspre ja Hugo Lang. Korporatsiooni liikmeid on autasustatud kokku 14 vabadusristiga.

1. detsembril 1919 taasavatud ülikooli naasis ka enamik «Fraternitas Estica» liikmeid. Esimene aasta kulus sisseelamiseks, oma koha leidmiseks. Suhted teiste üliõpilasorganisatsioonidega taastati pärast seda, kui korporatsiooni käitumine 1918. aastal oli avalikult ekslikuks tunnistatud.

Et vahepealne suhteliselt tõrjutud seisund üliõpilaskonnas «Fraternitas Estica» jõudu ja eluvaimu polnud kahandanud, on näha tõsiasjast, et liikmete arv 1921. aasta alguses 100 piiri ületas. «Fr. Estica» autoriteedist kõnelevad faktid, et 1. Üliõpilaskonna Keskedustuse esimees oli frater esticus Karl Peterson ja et 1922. aastal liitus korporatsiooni vilistlaskoguga riigivanem K. Päts.

Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis kulges korporatsiooni areng sujuvalt, ilma suuremate ekstsessideta. Oldi tegevad EKL-is, Edustuses, Kaitseliidus ja mujal; osaleti kultuuriliste ürituste ettevalmistamisel. Elati intensiivset sisemist elu oma tõusude ja mõõnadega. 25. veebruaril 1930. aastal sõlmiti sõprusleping Helsingi Ülikooli Savo osakonnaga. Sõpruslepinglased olid veel korp. «Lettonia» Riias ja korp. «Polonia» Vilniuses. 1933. aastal omandati maja Aia tän. 54 (praegu ETV Tartu Telestuudio valduses).

Augustis 1940 likvideeris nõukogude võim koos teiste üliõpilasorganisatsioonidega ka «Fr. Estica».

Praegu tegutsevad «Fraternitas Estica» koondised Rootsis, Canadas, USA-s, Brasiilias ja Austraalias. Liikmeid on kokku ligemale neli ja pool sada.

AIVAR LIPPMAA
stud. hist.

«Fraternitas Estica» auvilistlane Konstantin Päts.

Moskvast

ongi tagasi TÜ teadussekretär VEERA ANT.

«Nõupidamisel osalesid 18 juhtiva kõrgkooli esindajad, peamiselt õppeprorektorid ja teadussekretärid ning hariduskomitee kümmekond ametnikku.

Meile pakuti välja:

✲ olete iseseisvad, see on suur usaldus,

✲ teil on suur vastutus,

✲ meie kontrollime,

✲ teie ülesanne on nüüd valmis trükkida hariduskomitee kolleegiumi otsuse projekt

ja puändiks — seejärel saadate hariduskomiteesse toimiku ja kutse kinnitatakse hariduskomitee kolleegiumiistungi kuupäevaga.

Nagu mõistate, ei muuda see midagi.

✲ Kell 18 lahkus enamik ametnikke: tööpäev sai läbi.

Otsustati absoluutses üksmeeles:

✲ kutse kinnitatakse kõrgkooli nõukogu istungi kuupäeval,

✲ hariduskomiteele saadame õiendi (mida ka praegu teeme) ja kolleegiumi otsuse projekti,

✲ kui neid nõudeid ei täideta, tühistada 15. veebruari otsus kui poolik abinõu.

Tulemus: olen veendunud, et kehtestatakse just selline kutsete omistamise kord.

Ei toimunud uue kaitsmiste põhimääruse projekti arutelu, kuid üldine reaktsioon oli — ei kõlba. Süsteem on sama kui välja pakutud iseseisvus kutsete andmisel. 30. aprilliks peab ülikool andma kirjaliku seisukoha.

Murelikuks tegi lootusetu olukord saada kutsed neile, kelle toimikud on ära saadetud, veel enam nende seis, kellele taotletakse kutset erandkorras.

Optimismiks annab alust vähemalt juhtivate kõrgkoolide üksmeel ja radikaalsete muudatuste toetamine.»

Aeg mõelda...

(Algus 1. lk.)

1988

● **19. veebruaril 1988 ilmus «TRÜ-s» Priit Pulleritsu intervjuu sõjanduse kateedri uue juhi, ülema ajutise kt. ja õppeosakonna ülema Juri Kaškiniga, mille pealkirigi oli paljuütlev: «Sõjalise kateedri nõudlikkus tõuseb.»** Ma luban enesele taas tsiteerimist:

«Küsimus: Milliseks hindate olukorda ja õpetuse taset sõjalise kateedris?

Vastus: Õppejõudude kaader on tasemel, tunneb oma eriala, ehk vaid mõningad stereotüübid õpetamismeetodeis vajaksid muutmist.» Alampolkovnik (praegu polkovnikuks edutatud) rõhutas peaülesandena distsipliini tõstmist, milles sõjandus peab olema eeskujuks kogu ülikoolile. Ta soovis sõbralikku kontakti ja tihedat koostööd üliõpilaste ning õppejõududega.

Vahelepõige autori poolt: eriti aitas sõbralikule koostööle kaasa üliõpilaste läbisarjamine teaduskondade kaupa.

Samast intervjuust ilmnes, et J. Kaškin ei tea üliõpilaste poolt esile toodud probleeme, sest ta pole neid näinud. Alampolkovnik kujutavat siiski ette, mis laadi need võivad olla. Ülema kt. oli nõus, et kõik ei saa vanamoodi jääda, kuid probleemide lahendamisega ei tohi kiirustada. Meist kohapeal sõltub väga vähe, me peame lähtuma üleliidulistest määrustest.

● **Samal ajal jõudis militarismiteema ka «E d a s i» veergudele.**

Ajateenistuse läbinud ja kateedris uuesti sõjaväe hambusse sattunud üliõpilased olid olnud suhteliselt rahulikud ning minu arvates käitunud viisakalt. Me ei olnud veel koondunud, iga teaduskond, iga kateedris olev rühm pusis omaette, kuid erksamatel kursustel oli sisemine organiseerumine juba alanud. Üliõpilased said aru, et ainult rääkides, veendes, selgitades ei muutu midagi. Tegude aeg lähenes, kuid polnud veel ühtset liikumist.

Eesti ühiskondlik areng soodustas samuti üliõpilaste ärkamist, ehkki sõjandus jäi seetõttu mõnevõrra tagaplaanile.

● **1988. aasta septembriks** oli püssirohutünn valmis plahvatama, puudus ainult säde, milleks saigi **üleskutse «Kõigile üliõpilastele ja õppejõududele. Ülikool relvavabaks!» 23. septembri «TRÜ-s».** Sõjalise kateedri boikott (õppetöölt puudumine, õppedistsipliini kuritegelik rikkumine, NSV Liidu kaitsevõimsuse kuritegelik õõnestamine — nimetuse valik on vaba) ei alanud 23. septembri deklaratsiooni mõjul. Sõjanduse ignoreerimine kestis osas teaduskondades juba alates 1. septembrist, ehkki ilma kõlavate sõnadeta, mida sõjalisevastases aktsioonis on kõlanud liiga palju.

Me oleme kulutanud (ja teeme seda praegugi) liiga palju auru vilele. See on üks meie põhilistest vigadest. Ülikooli olukord muutus nüüd kõigil tasandeil küllaltki keeruliseks. Ma pean silmas **nelja osapoolt** — üliõpilased, kateeder, rektoraat ja õppejõud. Asjast huvitatud pooli on muidugi rohkem, näiteks Eesti NSV Hariduskomitee ja Balti sõjaväeringkond, mille sõjanõukogu liige peaks olema ka V. Väljas.

Ühest küljest oli sõjanduse kateeder kõige raskemas olukorras, sest üleskutse pani otsese löögi alla nende töö, mille eest nad palka saavad. (Kiuslik vaheküsimus: mille eest kateedri isikkoosseis praegu palka saab? Õppetöö on ju minimaalne. Või tegeldakse enda harimisega riigi kulul?) Teisest küljest oli kateedril kõige kergem, sest tema suhtumine oli lihtne — kes on süüdi? Kuidas sellist asja üldse lubada tohib? Kuidas üleskutse võis ilmuda TRÜ rektoraadi, partei- ja komsomolikomitee häälekandjas? Keegi peab ju personaalselt vastutama.

Rektoraat, kes seni oli sõjanduse probleemidest suhteliselt kaugel seisnud (või end neist eemale hoidnud), seati äkki vajaduse ette aktiivselt sekkuda, temalt nõuti otsustamist. Kuid kerkis küsimus, kelle poolel. Elust mahajäänud seadused, instruktsioonid kohustasid toetama kateedrit. Kuid mida selline avalik sõjanduse toetamine oleks tähendanud ülikoolile kui tervikule? Ülikoolisisene usalduskriis oleks muutunud ületamatuks, kuid esimene viimase 50 aasta jooksul **valitud rektor rõhutas 1. septembri «TRÜ-le» antud intervjuus:** «On vaja üle saada ülikoolisisesest usalduskriisist rektoraadi ja õppejõudude, õppejõudude ja üliõpilaste vahel.» Ma pean vajalikuks rektorit veel tsiteerida: «Nüüd ei ole enam võimalust kellegi taha pugeda, otsustama peab ise ja kiiresti.»

Küsimus: «Mida selle otsustamise juures karta tuleb?»

Vastus: «Karta?! Karta ei tule midagi. Mu seljataga on valijad, peaasi, et otsus lähtuks valijate, eelkõige ülikooli nõukogu soovist.»

● **Õppejõud on seni oma arvamustega olnud tagasihoidlikud, kui mitte arvestada dekaanide sõnavõtte oktoobris rektori juures toimunud nõupidamisel.** Teaduskondade juhid olid siis üliõpilastega ühel pool joont. P. Kenkmann ja H. Siigur tõid oma artiklis teaduskondade seisukohad: 5 teaduskonda pooldavad kateedri sulgemist, ülejäänud 4 (ajaloo-, füüsika-keemia-, matemaatika- ja õigust.) on vabatahtlikkuse poolt. Viimane vaatenurk ühtib üliõpilaste arvamusega.

Paradoksaalsena võib tunduda väide, et suhteliselt kõige kehvemas situatsioonis olid ... üliõpilased, kuid tegelikult pole siin midagi üllatavat.

TOOMAS ANEPAIO,
ajaloo IV k.

* * *

TOIMETUSELT: kempimine on inetu, faktide täpsustamine vahest siiski mitte. Paljundatud ja linnas levitatud Olavi Paide ning Jaano-Martin Otsa sõjalise lugu ei lükanud toimetus tervikuna tagasi, vaid soovitas teha mõningaid parandusi ning täiendusi, sealhulgas mõnda lõiku pikemalt lahti kirjutada. Näib aga, et «TRÜ» toimetusele pannakse pahaks elementaarsematki toimetamistõõd. Mis siis ikka, me ei pea pikka viha ega sule «TRÜ-d» nende üliõpilaste kaastõõde ees, nagu on ühe autori käitumisviisi pärast juba üks toimetus talitanud.

Kevadpäevad '89

Kolmapäev, 19. aprill ✲ KÕIGE ESIMENE PÄEV ✲

kl. 16 kevadpäevad saavad alguse — Toomel, Musumäe jalamil

kl. 16.30 kooride sillakontsert — Inglisild

kl. 19 Turu Ülikooli puhkpilliorkestri kontsert — TÜ aulas

kl. 20.30 stiiliõhtu «Oh stagnaaeg, oh stagnaaeg...» — füüsikahoone esisel (Tähe 4) ja TÜ klubis

Kaastegevad: VIA «Singer-Vinger», Akadeemiline Hans Leberechti Selts jmt. kunstimeistrid;
teaduskondade agitbrigaadid ja isetegevuskollektiivid!
Kooskõlas orgkomitee määrusega nr. 214 4. apr. 1989. a. on teaduskonnad kohustatud esitama kõrgel ideelis-poliitilisel tasemel kunstilise isetegevuse programmi vastavalt teemale kestusega 10—15 min.
Kavad esitada kinnitamiseks hiljemalt 17. aprilliks sm. Samodeltsevile (TÜ klubisse kabinet 209).
Parimaid tunnustatakse rändlipu ja rahaliste preemiatega.

Neljapäev, 20. aprill ✲ SÕPRADE PÄEV ✲

kl. 19 Turu Ülikooli Kammerkoori kontsert — TÜ aulas

kl. 19 ansambel «Ultima Thule» — TÜ spordihallis (Ujula tn. 4)

kl. 22 tantsuõhtu Soome bändiga «Sohon Torwet» — TÜ klubis

Reede, 21. aprill ✲ ISETEGEMISE PÄEV ✲

kl. 17 tudengilaat — füüsikahoone esisel

* Mida kõike ei ole meie kauplustes, seda kõike ei ole ka meie laadal. Kui siiski kellelgi veel midagi on võib ta seda OSTA, MÜÜA JA VAHETADA TUDENGILAADAL.

* Laadakunstnikud, mõnutelk, sõrmkübaramäng (stipi ulatuses), piiramatu pilv kooperaatoreid ja rekkareid.

kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul» '89 — TÜ klubis

Laupäev, 22. aprill ✲ IHUHARIMISE PÄEV ✲

kl. 00.00 diskoaeroobika — TÜ klubis

* sportlik jalakeerutus nii professionaalidele kui asjaarmastajatele

* alguses näidatakse ette, pärast võib hommikuni järele teha!!!

kl. 12 «Rattatour» kõige väiksematele — füüsikahoone ees

* võidusõidust ootame osa võtma väikemehi ja tüdrukutirtse kuni 5 aasta vanuseni
* võiduajamine ainult kolmerattalistel!
* Peaauhinnaks jalgratas! Meene kõigile osavõtjatele
* Pärast võistlust multifilmid koos magusaga klubis

kl. 21 tantsumaraton ansambliga «Mahavok». — TÜ klubis

* peaauhinnale (200 rbl) pääseb võistlema **ainult 10 paari.** Nõutav valss, polka + improvisatsioon ja vastupidavus.

Pühapäev, 23. aprill ✲ HINGEHARIMISE PÄEV ✲

kl. 15 orkester «Modern Fox» — «Vanemuise» kontserdisaalis

uues kahe poolega loeng- ja konisertkavas.
I pool
«Formalistliku tagurlusmuusika tähelend», * elukaugeid šlaagriviise iseseisvuse ikke perioodist
II pool
«Tee päikeselise eesti rahvas valis», * helgeid ülesehitusmeloodiaid 40-ndate aastate II poolest

kl. 21 Õhtu omaaegsete tudengitraditsioonidega. Meeleolu loob ja tantsulusti pakub ans. «Modern Fox»

Suur ja avalik piletilaat kõigile maksu alla käivatele üritustele läheb lahti **füüsikahoone fuajees esmaspäeval ja teisipäeval, s. o. 17. ja 18. aprillil kella 17-st ja käib mõlemal päeval kella 19-ni.**

Kõigest täpsemalt kuulutustelt ja järgmises ajalehes!

TÜ klubi ja kultuuriklubi

ÜLIKOOLI RAHVARINDE-ÜHENDUSE

asutamiskonverents toimub **teisipäeval, 18. aprillil kl. 16 aulas.** Delegaatide registreerimine kl. 15.15—15.45.

Päevakord:

1. Marju Lauristini ettekanne sisepoliitilisest olukorrast.
2. Rektor prof. Jüri Kärneri ettekanne olukorrast ülikoolis.
3. Rahvarindeühenduse programmi ja põhikirja läbiarutamine ning vastuvõtmine.
4. Eestseisuse valimine.
5. Sisepoliitilisest olukorrast lähtuvate resolutsioonide vastuvõtmine.

Delegaadid võivad programmi ja põhikirja redigeeritud projekti saada tutvumiseks esmaspäeval, 17. aprillil kl. 14—16 žurnalistika kateedrist. Sel ajal saab ka kontrollida, kas kõik delegaadid on nimekirjas. Oodatakse veel ettepanekuid eestseisuse kandidaatide kohta.

Osavõtt Rahvarindeühenduse asutamiskonverentsist on vaba kõigile üliõpilastele, õppejõududele ja ülikooli töötajatele.

EESTI AKADEEMILISE PEDAGOOGIKA SELTSI TARTU OSAKOND

korraldab **esmaspäeval, 17. aprillil** kl. 17 TÜ nõukogu saalis maailmakuulsa pedagoogi **Hilda Taba** (1902 Võrumaa — 1967 San Francisco) mälestusõhtu.

Sissejuhatav sõnavõtt on prof. **I. Undilt,** tutvustav ülevaade H. Taba varasest loomingust v-õp. **E. Krullilt** ning ettekanne tema põhiloomingust ja kohast maailmapedagoogikas NSVL PA üldpedagoogika instituudi teadurilt **M. Klarinilt.**

Pärast ettekandeid arutelu ja kohtumine H. Taba sugulastega.

EAPSi Tartu osakonna büroo

AMS-i VILISTLASKLUBI AADRESSID

Meie aadress: 202400 Tartu Tartu Ülikool AMS-i Vilistlasklubi

Klassikalise Muinasteaduse Muuseum, tel. 35 384.

T. Ilomets (org. keemia kat.) tel. 35 414, 31 252.

Kõnetunnid: peahoones (ruum 240) tel. 35 180 (esmasp. ja neljap. kl. 17—18.30).

«TUDENGILAUL 89»

Tuletame osavõtjaile meelde, et registreerida tuleb end klubis (ruum 207) **enne 20. aprilli.** Seal lepime kokku ka prooviajad.

Üldine lava- ja mikrofoniproov toimub kaks tundi enne konkursi algust.

Kohtumiseni 22. aprillil kl. 19!

SANGPOMM

TÜ meistrivõistlused sangpommi tõstmises on **kolmapäeval, 19. aprillil** kl. 18 Gagarini tn. 1. Võistlejate kaalumine kl. 17.

VABANDAME

lugeja ees ja toome eelmises lehes ilmunud loos «Need kuus professorit» puuduva arstiteaduskonna professori Konstantin Koniku sünniaasta. See on 1873. Tühjaksjäänud koht tekkis korrektuurirea mitmekordsest parandamisest. Toimetuse silm oli juba väsinud.

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240. 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1580. Tiraaž 3000 eks. MB-01472.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 15 (1562) Reedel, 21. aprillil 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

● PEAHOONE PEALT ●
● PEAHOONE PEALT ●
● PEAHOONE PEALT ●

Laual Eesti ja Ameerika lipp

Esmaspäeval kl. 15 rektori kabinetis. Rektor Jüri Kärner: «Viimasel ajal käib meil palju külalisi, aga nii kõrgeid külalisi küll harva. Sidemed Ameerikaga on meil lahti minemas: juba praegu õpib seal mitu meie üliõpilast. Kõige kaugemale on sidemed arenenud Florida ülikooliga.»

Rektori pika laua ümber istusid Ameerika Moskva saatkonna ajakirjandus- ja kultuurinõunik Philip C. Brown ning ajakirjandus- ja kultuurikonsul Leningradis James W. Hutcheson abikaasaga, prorektorid, inglise filoloogia kateedri juhataja dots. Heino Liiv, ajakirjanduse esindajad.

Külalised tutvusid ülikooliga ja mis eriti oluline — tõid inglise filoloogia kateedrile õpikuid ning metoodilisi õppevahendeid.

Siin oli Helsingi ülikooli rektor

Helsingi Ülikooli rektoril PÄIVIÖ TOMMILAL oli Tartus mitmepäevane programm. Kolmapäeva hommikutunnid möödusid žurnalistika kateedris. Tuttavad oldi juba varem — härra Tommila on ajaloolane ning viibinud Tartus paar korda varemgi ajaloolaste ja ajakirjanduskateedri rahva juures. Imestuse ja väikese kadedustundega vaatasime prospekti Soome ajakirjandusajaloo kõidetest (ilmunud 7, kokku tuleb 10), mille peatoimetaja on praegune rektor ise. Need kõited on nüüdsest ka meie teadusraamatukogus olemas.

Ajakirjanduselu on meil kõvasti elavnenud ning külalisel oli päris huvitav seda teada saada ja sirvida Eesti uusi väljaandeid. Rektoril jäi natuke mahti ka lühiintervjuu jaoks «TÜ» ajalehele.

● **Helsingi ja Tartu ülikooli sidemed?**

«Kahe ülikooli vahel olid enne sõda päris tihedad sidemed. Neid oli igal teaduskonnal, aga samuti seltsidel ja teistel ühendustel. Pärast sõda jäid või tekkisid põhiliselt isiklikud kontaktid. Kateedritevaheline koostöö oli siiski mõnes valdkonnas olemas. Minul endal on koostöö olnud ajaloolaste ja ajakirjandusuurijatega. Viimati olin siin 1986. aastal. Kontakte on kahel kõrgkoolil olnud teisigi, nagu ülikoolidevahelised spordivõistlused jm. Need aina tihenevad ning süvenevad.

Homme (see oli siis neljapäeval — toim.) kirjutame alla Helsingi ja Tartu ülikooli **koostööleppingule.** Samasugune leping saab teoks ka EPA-ga, sest põllumajanduslikke erialasid õpetatakse Helsingi ülikoolis nii nagu teilgi õpetati varem enne EPA loomist.

Tartus oleme terve meeskonnaga, siin on ka prorektor Risto Ihamuotila, ja välissidemete osakonna juhataja Eeva Melkas.»

ÜRRÜ loodud!

Rahvarinde tugirühmad töötasid juba ennegi ja kes kõik ei ole ülikoolist rahvarinde ideid edasi kandnud ja seda tööd teinud! Aga teisipäeval võis iga tudeng ning ülikooli inimene tulla aulasse ja näha seda väge, kes Tartu Ülikooli Rahvarindeühenduse asutamiskonverentsile delegeeritud.

Nagu oli välja kuulutatud, saigi algul kuulata nii **dots. Marju Lauristini** sisepoliitilise olukorra ülevaadet kui ka **rektori prof. Jüri Kärneri** ülikooliprobleemide käsitlust. Meil on kriis — ülikoolis ja Eestiski, rääkimata sotsialismi kriisist kogu maailmas. Ettekanded tõid need murekohad esile, püüame neist kirjutada ka järgmises lehes. Sõnavõtjate hulgas olid üliõpilased Tõnu Peets ja Kalev Vilgats, külalised TPI-st, Lätist ja Leedust jt.

Võeti vastu neli **resolutsiooni**: poliitilisest olukorrast Eestis, repressioonidest ülikoolis, sõjalisest õpetusest ja armeest ning ametiühingutest. Ja loomulikult võeti vastu oma **programm ja põhikiri. (Vt. 2. lk. ja oota meie järgmist lehte.)**

Valiti ÜRRÜ **eestseisus:** LEMBIT ALLIKMETS, JÜRI JAGOMÄGI, ERICH KUKK, MATTI LAAN, MIHKEL PÄRNOJA, PEETER TOOMIK ja KALEV VILGATS.

Tänu

Juba aastaid on anorgaanilise keemia kateedris valmistatud majanduslepingute raames **dots. Toomas Tenno** juhendamisel hapnikumõõtureid. Ka Ukraina TA Hüdrobioloogia Instituudi lepingu teemaks oli portatiivsete seadmete valmistamine vee parameetrite mõõtmiseks. Kirjas tänab tellija T. Tennot, J. Moltšanovit ja kogu anorgaanilise keemia kateedri lepingulist kollektiivi tellimuse operatiivse ja kvaliteetse täitmise eest.

(Vt. ka eelmist «TRÜ-d»)

1988

● **Üliõpilased polnud üksmeelsed ning me pole praegugi ühtsed oma arvamustes ja tegudes.** Minu arvates jagunesid tudengid sügisel järgmiselt:

1) **üliõpilased, kes nõudsid kateedri kohest sulgemist.** See grupp jagunes omakorda veel kaheks:

a) inimesed, kes olid siiralt selle otsuse poolt,

b) inimesed, kes taotlesid enda **esile upitamist.** Viimased taandusid esimeste raskuste puhul kiiresti;

2) **üliõpilased, kes pooldasid sõjalise kateedri vabatahtlikkuse põhimõtet, eeldades, et tudengite armeesse võtmine varem või hiljem lõpetatakse.** Sel juhul oleks kateeder päästerõngaks kõrgkoolis õppivatele meestele. Ma jagaksin antud rühma samuti kaheks:

a) need, kes nõudsid vabatahtlikkust **kohe** (juba sügisel!),

b) need, kes pidasid vabatahtlikkuse kohest saavutamist **ebareaalseks,** kuid kelle arvates oli see lahendatav umbes aastaga;

3) **üliõpilased, kelle arvates võiks sõjalist õppida teatud materiaalsete stiimulite olemasolul, kuid naised peaksid olema vabastatud,**

4) **ükskõiksed, kellel oma seisukoht puudus,**

5) **üliõpilased, kelle arvamuse võiks kokku võtta järgmiselt: «Mis te jändate, meist ei sõltu midagi.** Ärge tehke märulit, rikute suhted täitsa ära, aga meil on diplomit vaja. Elame selle jama vaikselt üle, vahest midagi läheb paremaks.»

● **Me olime üksmeelsed vaid ühes punktis — tuleb lõpetada kõrgkoolist noormeeste armeesse võtmine.** Seda seisukohta oli väga mugav toetada, sest see ei nõudnud midagi peale üldiste sõnade ega kellegagi otsest konflikti minekut. Seda nõudmist pooldas ühiskonna mõtlevate inimeste enamik. Enam-vähem ühel platvormil olime ka naiste sõjanduse õpetuse suhtes: see tuleb kohe lõpetada. (Täpsustuseks: sõjanduse või sõjalise kateedri termini all mõistab autor tsiviilkaitset, naiste sõjameditsiini kui ka noormeestele antavat väljaõpet ehk sõjandust kitsamas mõistes.)

● **Taoliste jõudude paigutuse juures oli vaja lahendust otsiva rektoraadi ja sõjakalt meelestatud kateedri ees esineda võimalikult üksmeelsena.** Järelikult tuli leida võimalikult laiadele hulkadele vastuvõetav tegevusprogramm. Samas oli vaja teha selgitustööd 3., 4. ja 5. grupi seas, et nad hakkaksid mõtlema ja et neid seejärel enda poole tõmmata. See nõudis aega ja esimesi käegakatsutavaid tulemusi, et tekiks usk enese jõusse.

I grupi esimest alaliiki tuli veenda, et meie ees pole kergeratsaväe rünnakuga vallutatav välikindlustis, vaid tugev ja keeruline bastionide süsteem, mis on küll lootusetult vananenud, kuid ikkagi veel päris tugev. Tema lõhkumiseks on vaja korralikku ettevalmistust ja piisavat jõudude ülekaalu. Aega oli üliõpilastel vähe, sest stardipauk oli meie endi poolt antud, kuid kahjuks vajaliku ettevalmistuseta.

Sõjanduse ignoreerimine võttis tasapisi tuure juurde ning paralleelselt tõõtati välja ühisprogrammi.

● **Terav kriis üliõpilaste seas tekkis oktoobri algul, kui rektor pani meid raske valiku ette.** Ma ei täpsustaks asja, kuid lisan, et küsimus ei olnud tudengite eksmatrikuleerimises. Osa üliõpilasi oli nõus tingimusteta kapituleeruma, isegi kapitulatsioon oli valmis kirjutatud, kuid õnneks möödus kriis teistele asjaosalistele märkamatult või jõudis informatsioon sellest nendeni hilinemisega. Liikumisesisene konflikt näitas, et üliõpilastel pole enam aega oodata. Üldine programm tuli jagada kaheks:

1) kohe lahendatavad ülesanded, mille lahendamiseks rektor ka valmis oleks (**miinimumprogramm**),

2) põhinõudmised, mille lahendamine nõuab aega, eeldatavalt n+1 kuud.

Meie miinimumnõudmised rahuldati **rektori 14. oktoobri käskkirjaga,** mida väga pikkamisi ja kõrvulõikuva kriginaga rakendati.

● **Üliõpilaste põhinõudmised sõnastati 26. oktoobril aulas toimunud koosolekul, kus viibisid rektor, õppeprorektor, parteikomitee sekretär ja polkovnik V. Nossov ning teised ohvitserid. «Edasi» (1. nov. 1988)** avaldas programmi koos vastava põhjendusega. Ruumi kokkuhoiu mõttes kordan ainult põhipunktid.

1. Vabastada ajateenistuse läbinud noormehed kohustuslikust reservohvitseride väljaõppe kursusest kõrgkoolis.

2. Lõpetada kõrgkoolidest ajateenistusse kutsumine, võimaldades kõrgkoolides õppivatel kutsealustel

a) fakultatiivset sõjalist väljaõpet kõrgkoolis (2 semestri ulatuses 1 päev nädalas pluss praktiline laager 45 päeva),

b) aastane sõjaväeteenistus pärast kõrgkooliõpingute lõpetamist.

3. Vabastada kesk- ja kõrgkoolides õppivad tütarlapsed tingimusteta igasugusest sõjalisest õpetusest.

Nende nõudmiste vastu ei vaielnud ka kateedriülem polkovnik V. Nossov. Praeguseks on osa nõudmisi rahuldatud, kuid ainult osa, mistõttu ka konflikt jätkub.

Rektori 14. oktoobri käskkiri oli viimane katse lahendada tüli reservohvitseride ettevalmistamise praeguses süsteemis. Käskkirja visa «tõõlehakkamine» vihjas, et saavutatud kompromiss ei rahulda kumbagi poolt. Sõjanduse kateeder oli

(Järg 4. lk.)

Aeg mõelda, aeg otsustada, aeg tegutseda

VEEL KORD SÕJANDUSEST

Nii tõstsid häält sõjalise õpetuse vastu naistudengid.
AIN PROTSINI foto

ÕNNITLEME!

ENNO HANSSON

Füsioloogiakateedri kauaaegne õppejõud, vanemõpetaja ENNO HANSSON sai 17. aprillil kuuekümneaastaseks. Õnnitlevad kolleegid, sõbrad ja arvukad õpilased.

● TÜ 70 ● TÜ 70 ●

Memoriaaltoimkonnas

Vastab memoriaaltoimkonna esimees dots. TULLIO ILOMETS.

● Milleks moodustati memoriaaltoimkond?

Tahame juubeliks jäädvustada neid õppejõude, keda seni pole veel jõutud, nagu ka neid, kes olid põlu all. Varem olen selliste komisjonide tegevust juhtinud 1977. ja 1982. aastal. Siis tähistati vastavalt ülikooli taasavamise 175. aastapäeva ja 350 aasta möödumist meie kõrgkooli asutamisest. Nii on praegune töö varem alustatu jätkamine.

● Mida täpsemalt tehakse?

On kavas paigutada näiteks viis büsti, seitseteist bareljeefi, üle kümne maali, samuti mälestustahvleid ja surnuaedadesse hauakive. Mälestusmärke paigutatakse peahoonesse ja teistesse õppehoonetesse ning mitmetele majadele linnas. Suur osa on ülikooli ajaloo muuseumil, kus leiavad kajastamist kõik Tartu Ülikooli audoktorid, teiste seas ka Konstantin Päts ja Johannes Laidoner.

● Milliste õppejõudude mälestus jäädvustatakse esmakordselt?

Nimetaksin Peeter Põldu, Heinrich Koppelit, Konstantin Konikut, Herbert Normannit, Edgar Kanti, Maks Tiitsot. Tagasihoidlikult on märgitud senini Gustav Suitsu, Matthias Johann Eiseni, August Annisti ja mitmete teiste teeneid. Peahoones leiab koha mälestustahvel Nikolai Maimile, Jüri Uluotsale ja Ants Piibule. Taastamisele tuleb Gustav Adolfi monument.

● Aga Jaan Tõnisson?

Tema mälestamisega tegeleb praegu EÜS. J. Tõnissoni nime hakkab kandma ka tänav Tartus. Samuti kajastab ülikooli ajaloo muuseum Tõnissoni osa ülikooli arengus.

● Kas taastatakse ka Vabadussõja mälestusmärgid?

Tahame taastada tahvli Vabadussõjas langenud üliõpilaste nimedega.

● «TRÜ-s» tehti ettepanek ülikooli kiriku ennistamiseks. Teie arvamus?

Ümberehituste, eriti betoonist vahelagede tõttu oleks see väga raskesti teostatav. Küll pooldan põhimõtteliselt sealt lao väljaviimist ja ka nende ruumide andmist raamatukogule.

Küsimusi esitas
TARMO VAHTER

TÜ nõukogus

31. märtsil

- **Tunnustused, valimised**
- **Ühiskonnateaduste õpetamise ümberkorraldamine**
- **Ülikooli finants-majanduslik tegevus**
- **Uued üliõpilasühendused**
- **ÜTÜ üleliiduline konkurss**

● Mees, kellel on sageli tulnud ülikooli nõukogu algatuseks kohal olla, on keskkonnakaitsefüüsika labori juhataja **Lembit Visnapuu.** Seekord oli rektoril talle üle anda kaks autoritunnistust.

Hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kateedri professori kohale valiti meditsiinidoktor **Reinhold Birkenfeld** ja soome-ugri keelte kateedri professoriteks **Paul Alvre** ja **Eduard Vääri.**

● **Arutelu ühiskonnateaduste ümberkorraldamisest kestis mitu tundi.** Põhiettekande tegi ühiskonnateaduste nõukogu aseesimees prof. **Eero Loone,** kelle artiklit võis lugeda ka meie lehest. Selles on ära öeldud nii põhilised muudatused kui koosolekul kõneldu ja projektis esitatu.

● **Haldusprorektor Vello Peedimaa kommenteeris eelmise aasta finants-majanduslikku tegevust ülikoolis.** Teen mõned suvalised väljavõtted.

Tuleb välja, et ülikoolil on üksnes Tartu linnas 82 hoonet. Võib ette kujutada, mis hoolt nende korrashoidmine nõuab. Töötajaid on meil 3514. Kui üldiselt ei saa TÜ töötaja keskmise palga üle nuriseda, siis kõige kehvem on see administratiiv-majandusosakonna töötajail: rohkem kui tuhande inimese keskmine palk on ainult 102 rubla. Palgatõus on neil ees alles 1992. aastal. Sellest sügisest peavad aga tõusma õppejõudude palgad. Kui arvestame palgatõusu keskmiste määrade järgi, on vaja juurde palgafondi ühes kuus 34 500 rubla, millest kokkuhoiu arvel peame ise kindlustama 8300 rubla. Ega paljudele ole teadmata seegi, et tunnitasufond vähenes eelmise aasta 236 900-lt rublalt 185 000-le. Samal ajal oleks ülikoolis tarvis juurde 30—40 töökohta (on tekkinud ja tekkimas mitmed uued kateedrid, sektorid, laborid).

Raha on puudu ka uute arvutite ja muude seadmete muretsemiseks. Juurde oleks tarvis tervelt üks miljon rubla. Seepärast lubati kõik selle aasta tellimused väga kriitiliselt üle vaadata. Üht-teist saab küll juurde lepingute summadest.

«Häbematult palju raha, materjale ja tööjõudu kulutame ühiselamute peale,» ütles haldusprorektor arvudele viidates. Loomulikult tuleb ühiselamuid remontida ja sinna asju muretseda, kuid miks ikkagi nii palju lõhutakse? Kõige rohkem tehakse seda «tornides». Arvatavasti hakatakse süüdlastelt lõhutu hinda välja nõudma, kuid sageli ju keegi ei kuule ega näe, kes tegi. Kui ülikooli varustataks kõige nõutavaga, oleks ju lihtsam ka lõhutud asju asendada. Aga nii näiteks oleks aastas tarvis 200 WC potti, antakse aga kümne ringis. Lõpuks teatas Vello Peedimaa, et ülikooli suuremad allasutused saavad Tartu kommertspangas oma arve, mida nad ise hakkavad kasutama.

● **Registreeriti kaks korporatsiooni. Need on «Revelia» ja «Fraternitas Estica». Samuti anti eluõigus kunagisele Akadeemilisele Maleseltsile.**

● **Üliõpilaste Teadusliku Ühingu esimees dots. Udo Reino** esitas üleliidulisele üliõpilastööde konkursile kinnitamiseks 3 võistlustööd (2 majandus- ja 1 matemaatikateaduskonnast). Prof. Herbert Ligi andis teada, et ka ajaloolastelt saabub veel üks töö. Neli uurimust on TÜ-st muidugi väga vähe, aga vaatamata korduvatele meeldetuletustele ei ole teaduskonnad rohkem esitanud.

VARJE SOOTAK

Tartu ülikoolis toimunud poliitilistest repressioonidest

TARTU ÜLIKOOLI RRÜ KONVERENTS LEIAB, et sõjajärgseil aastail toimunud õppejõudude ja teenistujate vallandamised ning üliõpilaste ülikoolist väljaheitmised poliitilistel motiividel olid õigustamatud ja seadusevastased, kõrvaldasid töölt väljapaistvaid õppejõude ja teadlasi, tegid suurt kahju õppe- ja teadustööle ning tekitasid ülikoolis usaldamatuse, ebakindluse ja hirmu õhkkonna. Eriti raskeks kujunes olukord ülikoolis pärast EK(b)P Keskkomitee VIII pleenumit (1950. a. märtsis) ja sellele järgnenud puhastuskampaaniat. Seepärast pöördub ülikooli RRÜ EKP Keskkomitee poole nõudmisega selgitada, miks on siiani tühistamata EK(b)P KK VIII pleenumi (1950. a.) otsused.

NORMAALSE AKADEEMILISE ELU KINDLUSTAMISEKS ÜLIKOOLIS peab ÜRRÜ vajalikuks, et TÜ administratsioon võtaks seisukoha sõjajärgseil aastail poliitilistel ja religioossetel põhjustel tehtud õppejõudude ja teenistujate vallandamise ning üliõpilaste väljaheitmise otsuste kohta.

RRÜ teeb ülikooli parteiorganisatsioonile ettepaneku avalikustada sõjajärgseil aastail teostatud õigustamatud parteist väljaheitmised ja vaadata läbi taastamise küsimused.

KAHJUKS ON ÜLIKOOLIS POLIITILISE MOTIVEERINGUGA REPRESSIOONE kasutatud ka hiljem. Tuntumad näited on sotsioloogialabori likvideerimine 1975. aastal, Ülo Vooglaiu vallandamine ja parteist väljaheitmine ning Jüri Kuke õppejõu kohalt lahkuma sundimine 1979. aastal, millele järgnenud kohtulik arveteõiendamine lõppes traagiliselt.

Sõjalisest õpetusest ja armeest

TÜ RRÜ asutamiskonverents 18. aprillil 1989 püstitab järgmised nõudmised.

1. Lahutada sõjaline õpetus ja tsiviilkaitse akadeemilisest õppetööst (saavutada, et see ei mõjuta stipendiumi ja ühiselamukoha saamist, ei ole aluseks eksmatrikuleerimisele jne.).

2. Muuta osavõtt õppetööst sõjalise kateedris vabatahtlikuks nii armees teeninud kui ka mitteteeninud meesüliõpilastele.

3. Lõpetada kohe ja tingimusteta sõjaline õpetus naisüliõpilastele. Keskkoolis asendada tütarlastel sõjandus kodundusega.

4. Tsiviilkaitse õppused eesti õperühmades toimugu eesti keeles. Tuleb vähendada selle õpetuse militaristlikku ja suurendada päästeteenistuslikku suunitlust.

5. Anda kõigile abiturientidele võimalus sooritada sisseastumiseksamid kõrgkoolidesse enne sõjaväeteenistusse kutsumist.

6. Eestist armeesse kutsutud noormeestele kindlustada teenistuskohad Eesti territooriumil.

7. Võtta suund rahvuslik-territoriaalsele väekoondiste moodustamisele. Sellega seoses toetada rahvusliku ohvitserkonna ja eesti elukutseliste sõjaväelaste ettevalmistamist.

8. Luua võimalused sõjaväeteenistusele alternatiivseks tsiviilteenistuseks neile, kes ei soovi relva kanda.

9. Lugeda kõlbeliselt ja psühholoogiliselt lubamatuks ajateenijate kasutamine vangivalvurite ja konvoeerijatena.

10. Luua Eesti NSV Ülemnõukogus ühiskondlike liikumiste osavõtul alaline komisjon sõjaväeküsimustes ning garanteerida Eesti NSV valitsuse kontroll vabariigi territooriumil asuvate väeosade tegevuse üle.

11. Pidada lubamatuks ülikoolilinnas sõjaväelennuvälja asumist ja nõuda selle likvideerimist.

12. Pidada ebaotstarbekaks rahu ajal nii suure väekontingendi asumist Balti liiduvabariikide territooriumil ning perspektiivis nõuda Baltikumi demilitariseerimist.

13. Taotleda NSV Liidu Kaitseministeeriumi muutmist liidulis-vabariiklikuks ministeeriumiks.

RR

RESOLUTSIOONID

KÕIK NIISUGUSED JUHTUMID vajavad täpset väljaselgitamist ja õiglast avalikku hinnangut, karistuste algatajate nimed tuleb avalikustada. Selleks peame vajalikuks koostada ja publitseerida stalinismi- ja stagnatsiooniaja ülikooli ajalugu. Represseeritud tuleb poliitiliselt rehabiliteerida. ÜRRÜ on seisukohal, et poliitilised repressioonid ei tohi ülikoolis iialgi korduda ning arvab, et EK(b)P VIII pleenumi ideoloogiat ja poliitikat meenutavast vahelesegamisest ülikooli ellu tuleb jäägitult vabaneda.

Ametiühingutest

Nõukogude ametiühingud ei täida oma peamist ülesannet — kaitsta töötajate õigusi ja huve tööandja ees ning mõjusalt tegutseda nende realiseerimisel.

Ametiühingute nime all on formeerunud organisatsioonid, mis soodustavad tootmise arendamist elatustaseme ja tervise arvel.

Vääralt formuleeritud ülesanded on muutnud a/ü lihtliikmed passiivseks ja korrumpeerinud funktsionäärid.

TÜ RRÜ konstateerib eksisteeriva a/ü aparaadi suutmatust tagada nende põhiülesande täitmist.

TÜ RRÜ peab õigeks luua Eestimaal vabad ja demokraatlikud, majanduslikult ja poliitiliselt sõltumatud ametiühingud. Kuna a/ü-te ülesandeks ei ole taotleda poliitilist ega majanduslikku võimu, siis ei ole ka õigustatud poliitiliste ja majandusorganite surve ja kontroll nende tegevuse üle.

TÜ RRÜ deklareerib, et võitlus sõltumatute Eesti ametiühingute eest on ka võitlus IME ja suveräänse Eesti eest.

RRÜ peab vajalikuks:

1) reorganiseerida TÜ a/ü kutseühingute põhimõttest lähtudes,

2) luua kõrgkoolidevaheline töötoimkond a/ü reformimiseks Eesti kõrgkoolides.

Kiri Ameerikast

«Mul tuli pisar silma, kui lugesin oma üliõpilase pikka kirja. Väga on vaja meie üliõpilast saata suurde maailma, kus ta peale eriala ennast igati täiendada ja arendada saaks. Aga lugege ise, avaldage sellest kirjast midagi. Vaadake, kuidas meie üliõpilane oskab raja taga tööd teha, mis ained ta on endale valinud.»

Nende sõnadega ulatas rektor prof. Jüri Kärner Ameerikas õppiva IV kursuse bioloogiaüliõpilase KILLU TÕUGU kirja, kust siis (kahjuks tema endaga kooskõlastamata) üht-teist lugeda pakume.

OBERLIN, mida toimetus kaardilt ei leidnud

Kogu N. Liidu grupp on 2—3 kaupa väikestes kolledžites laiali, peamiselt idakaldal. Mina olen Ohio osariigis Oberlinis. (Kes siiski arvab Ohio osariigi asukohta mitte teadvat, sellele selgituseks, et ta jääb USA idakaarde, Erie järve ja Ohio jõe vahele. — toim.) Elanikke on siin 8000 ja elu väljaspool kolledžit üsna vaikne. Peale minu on siin veel üks kasahhi ja vene noormees.

Õppemaks nendes väikestes kolledžites ja ka õpetuse tase on väga kõrged, olmetingimused meie silmis väga head. Võimalused õppetööks ja eneseharimiseks on muidugi suurepärased: hulk eeskujulikult varustatud õppehooneid, neli raamatukogu (kesk-, kunsti-, muusika- ja loodusteaduste osakonnad), mitukümmend eri tüüpi arvutit (nii personaalarvutid kui arvutivõrgud, mitu hiigelsuurt spordihoonet ja Oberlinile eriomane ning väga hinnatud konservatoorium. Peaaegu iga päev on kontserdid, suurem osa neist tasuta.

Oberlini kolledž on väga heal tasemel ja ka väga nõudlik, üks nõudlikumaid USA-s. Professorite kaader on väga tugev ning asjale lisab vürtsi aktiivne sotsiaalne elu. Oberlini eripäraks on, et ta on tuntud kui väga liberaalne ja erinevusi salliv kool. 1833. aastal asutatuna oli ta esimesi, kes võttis vastu naisi ja neegreid ning on säilitanud oma liberaalsuse nüüdki, kui terve Ameerika on muutunud väga konservatiivseks.

Lisaks lihtsalt hipilikule välimusele (lõhkised teksad, pikad juuksed) on siin ka väga tugev omalaadne vaimne maailm, mille üks aspekt mulle sügava mulje on jätnud: see on tugev keskendatus sotsiaalsetele probleemidele ja lihtsalt ühiskonnale. Kuigi usun, et enamik Eesti samaealisi noori on võimelised küpsemalt maailma mõistma ja on ehk keskmiselt mõnes mõttes paremini haritud, oleme Oberlini noortega võrreldes sotsiaalsetelt huvidelt täiesti titad. Ent veel keskmisest rääkides võime küll end lohutada ja rõõmustadagi, et nii vaesed oleme: vaimset pingutust mittenõudvate TV ja videote küllus siin on viinud ja viimas selleni, et inimesed on minetamas mõtlemisvõimet ja lugemisjanu. See lähenemine on muidugi lihtsustatud, sest on väga palju häid ja harivaid programme ning videosid. Ent selleks, et neid eelistada, on vaja teatud eelharidust või teistsuguseid väärtusi.

(Järgneb)

Autasustamisi

Tartu Ülikooli aukirjaga autasustati pikaaegse eeskujuliku töö eest 60. sünnipäeva puhul kaugõppe osakonna töötajat KOIDULA TAGGELIT ja 70. sünnipäeva puhul Kääriku spordibaasi administraatorit LINDA KALMU.

Kauaaegse eduka õppe- ja ühiskondliku töö eest pälvis TÜ aukirja 50. sünnipäeva puhul vanemõpetaja SIIRI RAITAR.

ÕNNIS SAAB SEE TUND OLEMA, KUI MEIE OMA ISSANDALE KOSTA VÕIME: JAH, ISSAND, JUBA POLEB MINU SÜDA.
(Elu valgus. Välja annud Dr. Jakob Hurt. Tallinn 1907)

Vaim

Ja et võim nenda käes on, siis võivad nad sel ajal, kus rahva vaimujõud veel kammitsas on, palju pinda võita ja kuigi vähe harida, siis ometi paljugi võimatuks teha, mis meile püüdmist väärt ja tulus on... Üheks tugevaks abinõuks selle Moskva härrade laastamise vastu on üksnes rahvakoolide ja rahvaelu väljaehitamine rahvuslikul pinnal. Ja selle pinna näol on meile alal hoitud õhtumaine ja protestantlik kultuuripind, sest eestlased on oma karakteri, religiooni ja kultuuri järgi... õhtumaalased.

(Kõne pedagoogilisel õhtul Tartus, 1869)

Kes jõuab loomulise edasi voolamise tagasi voolamiseks muuta? Ükski inimene mitte! Millal saab korraga kantsli pealt kuulutatama, tuleval pühapäeval jätke oma Eesti lauluraamat kojo ja tooge saksa lauluraamat kaasa, meie tahame siitsaadik saksakeeli Jumalat teenida? Ialgi!... Peale selle lahutab meid [ka] hommikupoolsetest naabritest nii paljo asju, mis meie üttesulamist nendega üsna mõistmataks lootuseks ja soovimiseks teeb... Küll elame ja tahame elada ja saame elama oma naabritega armastuses ja sõbruses, kui ühe riigi liikmed, läbikäimises, asja ajamises ja muidu igal ettetulemisel, aga kõigiti kokkusulamist seks ei tarvis ega võimalik ole.

(Kõne Helmes, 1870)

Eesti keele alal ei võinud tegev üliõpilane ka õppetoolilt põrmugi teaduskasu saada. Edasi oli Ülikooli raamatukogu eesti- ja soomekeelsetest raamatutest päris lage, nii et Hurt sel alal aina omal kulul ja omal jõul oli sunnitud edasi sammuma.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt, 1934)

Aastal 1870 oli Tartus üle tuhande üliõpilase ja — pandagu tähele — nende hulgas leidus neli noormeest, kes eestlased olid ja ülikooli haridusega varustatuina tahtsidki eestlasteks jääda. Meeste nimed on väärt, et neid meeles peetakse: Andreas Kurrikoff, stud. theol., Hugo Treffner, stud. phil., pärast theol., Heinrich Rosenthal, stud. med., ja Martin Wühner, stud. pharm.

Kõik neli valmisid ja vahvustusid oma ülesandeis Kalevipoja lugemise õhtuil Hurda juhatusel.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)

Ta tutvunes küll oludega meie tolleaegses saksa seltskonnas, omandas sellelt, mis omandada kõlbas, ka korporatsioonis ta ei kuulunud peanorutajate hulka, kuid kodus viibides ning isamajas ja oma rahva keskel olles suutis ta täielikult kodune ja omane olla. Ta ei olnud linnas midagi kaotanud, küll aga võitnud. Hurt ei olnud kaotaja iseloomuga.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)

Töö

Ma tõlkisin üliõpilase seisuses Liivimaa talurahva seaduse raamatu Võru murdesse ja sain selle eest nelisada rubla. Raamatu nimi on «Lihwlandi Talorahva Sääduse raamat. Tarton, 1863». Seks tööks kulutasin ma pea aasta aega. Aga saadud raha oli mulle hädasti tarvis, sest et ma ülikoolis oma ülespidamise ise pidin teenima. **(Hurda meenutustest. A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)**

Härra Hurt on keeleline talent ja võib oma elava agarusega tulevikus kindlasti midagi tublit luua, kui leivanuga tema tiibu ei kärbi.

(Kreutzwaldi kirjast Schiefnerile 4. sept. 1867)

Ta on geniaalselt elavaloomuline pea ja armastusväärne iseloom. Kõikide teiste noorte eestlaste hulgast, keda ma tundma olen õppinud, pole ma leidnud kedagi teist, kelle peale ma meie rahva tuleviku edendamise asjas nii palju lootusi saaksin panna kui Hurda peale. Temast võiks kord mees kasvada, kes kõikidest senistest püüdmistest vägevasti kõrgemale jõuab.

(Kreutzwaldi kirjast Yrjö-Koskinenile 5. (17.) sept. 1867)

Mis Soomes riigivalitsus ja Kirjallisuuden Seura ühendatud jõul ja nõul toimetab, see terve hiiglatöö seisab Eestis ühe mehe õladel, seda kannab üksnes Hurti põlev rahvaarm... tema piirita ohvrimeel, tema väsimata virkus.

(V. Reiman, Kivid ja killud, 1907)

***Asunud Peterburi, oli Hurt pühendunud teadustööle ja kirjutas uurimuse eesti keele alal: «Die Estnischen nomina auf ne-purum», millega ta 24. II 1886 saavutas Helsingi ülikoolilt doktorikraadi. Näib, nagu oleks Hurt saavutatud doktoritiitlit hinnanud ka kui üht abinõu oma autoriteedi tõstmiseks; see andis nagu teadusmehelikuma värvingu ta edaspidistele püüdlemistele...** Oma edaspidiseis üleskutseis, aruandeis jne. tarvitas ta nüüd allkirjana järjekindlalt dr. Jakob Hurt.*

Au igale teaduseküündlale, mis õigusega seda nime kannab, ja meie tahame neid tänuga oma laialises majapidamises pruukida. Aga meie ainus elupäikene, kes patutöö ära peletab, on ja jääb Jeesus Kristus!

(Elu valgus. Välja annud Dr. Jakob Hurt. Tallinn 1907)

Mis puutub Hurda materjalide kehakusse, siis võivad selle poolest võistelda ainult kõige suuremad kogud, mis on olemas õpetatud seltsidel, kel palju tööjõudu ja rohked rahasummad tarvitada... Numbrite arv ulatub praegusel ajal 207 000 peale... Võrdluseks võib ütelda, et Soome Kirjallisuuden Seura Helsingis 20 aasta jooksul, 1880 kuni 1900, aastas kulutades mitmed tuhanded margad, kokku on kogunud 205 000 numbrit.

(Kaarle Krohn, 1904)

Kes Vanast Kandlest oma jõudu täit aru ei saa ja päälegi vahest väljaandjast hukka paneb, et tema niisugust vana «lori» raamatusse kogunud, selle silmi ei või mina siin lühikeses eeskõnes ära seletada. Aga kes Kandle ilu ise ära tunneb, sellele soovin teda kuuldes sedasama rõõmu, mis väljaandjal teda kokku seades oli.

(Eessõna «Vana Kandle» I osale 1875)

Vaen

Dr. Jakob Hurt olgu selle poolest meile ka eeskujuks, et ta kiviviskajate ja vastastega niisama tõsise armastusega ümber käis kui oma lastega. Näituseks sattusin ma sel vastasel ajal elukitsikusse, aga Dr. Hurt oli see, kelle toimetuse najal ma uuesti oma eluülesannetele sain. — Tänu talle! Ma tulin mõne aasta pärast jälle Jaani kogudusse tagasi...

(Pärg dr. Jakob Hurti hauale. Punund W. Rattur. Peterburis, 1907)

Kristlik kirik on meie vaimulik ema ja tema on Euroopa rahvad selle järje peale kasvatanud, kus nad praegu seisavad... Tema on ka meie, Eesti rahva, vaimu ja südame harija olnud... Kes siis seda oma vaimulikku ema põlgab... eksib minu arvates raskeste... Et Teile küll mitmelt poolt ja mitu korda seda meele on tuletatud ja Teie leht siiski selle poolest ei parane, siis on mul kaastöötegemine Teie Seitungi põllul võimata ja palun mina, minu nime oma kaastöölegijate hulgast maha kustutada.

(Esimene kiri Jakobsonile, «Olevik», 18. juuli 1878)

Aga et Teie oma seisuse kasu ülemaks olete seadnud, kui terve rahva ja kodumaa kasu, sellepärast ei saa Teie enam nõudma võima, et meie veel rahva eestvedamise ametit sellesama suguse usaldusega Teie hooleks anname nagu seiemaale. Üks tõsine rahva eestvedaja ei tohi kõikuda, tulgu ka kõik vana aja inkvisiitsiod veel ülesse ja tema vastu välja.

(Jakobsoni kirjast Hurdale 5. augustil 1878)

Enne kui priiuse pruukimisest rääkida võime, peame teadma, mis priius ehk vabadus ise on... Selle järele peame ütlema: üks tõeste vaba ehk prii inimene ei saa ilmaski midagi oma hea südame tunnistuse vasta tegema, vaid seda täitma, mis see käsib. **(Kõne I Eesti üldlaulupeol 1869)**

Võideldagu siis ka mehiselt, et vale vajuks ja tõde tõuseks. Aga võideldagu asjalikult, ausasti, kristlikult.

(Õnnistamise-kõne «Vanemuise» Seltsi uue maja pühitsemise päeval 12. augustil 1906)

Teie olete nii tublisti paapstile pihta annud, et Teist kõige vähem arvata võime, nagu tahaksite Teie tema eksimata loomust osaline olla... Mina olevat oma seisuse kasu ülemaks seadnud, kui terve rahva ja kodumaa kasu.

Kust olete Teie see otsuse võtnud? Senni ei ole mulle seda keegi veel süüks pannud, ka Teie mitte. Nüüd korraga on süü valmis ja käes! Mispärast? Ainsast sellepärast, et mina julgesin ühest tükist Sakalat laita ja temale vasta kirjutada... Ma võin ütelda, mis ammet iale priiajaks järele jättis, olen ma kõik niisuguse töö peale Eestirahva kasuks ära pruukinud. Teie teate väga hästi, et ma sellega mingisugust kasu enesele ei ole otsinud ega saanud, tänase päevani. Nüüd, et Teile pidin vasta panema, olen korraga tõiseks läinud?

(Hurda teine kiri Jakobsonile 10. sept. 1878)

Rahva viletsus aina kasvab võõraste ikke ja omaste ülbuse all.

(Aleksandri-kooli ümber käinud vaidlusest ajakirjanduses 1872)

Meie vanad rahvalaulud laulavad veel heleda häälga, kuida vanemad ome lapsi, lapsed vanemaid, vend sõsart, sõsar venda, kõik oma isamaad hellaste armastasivad.

(Jakob Hurt, Pildid isamaa sündinud asjust. Tartu, 1879)

Aeg

Meie Eesti elu püüab edasi paremale ja ülemale järjele kui senni; see on selge. Meie peame seda tõemeeli ja südamest tegema, kui meie ajaloo rataste alla maha jääda ja ära purustatud saada ei taha.

(Õnnistamise-kõne «Vanemuise» Seltsi uue maja pühitsemise päeval 12. augustil 1906)

Jakob Hurda teskt Eugenie jäi pärast mehe surma elama endisse elamusse tütar Lindaga Peterburis, Staro-Petergovski pr. nr. 17, krt. 8, enamlaste ajajärguni, siis siirdusid mõlemad Tallinna, jättes endisse korterisse kõik mööblid ja Hurda raamatukogu ning panka kõik väärtasjad. Et neist väärtasjust midagi enam kätte ei saadud, on arusaadav, aga ka Hurda väga väärtuslikust raamatukogust pole korda läinud midagi päästa. Saadud andmetel olevat raamatud Hurda korterisse paigutatud enamlaste poolt puude puudusel küttematerjaliks ära tarvitatud.

(A. Mohrfelt, Dr. Jakob Hurt)

Jakob Hurda 100ndal sünnipäeval olgu meie kohus mõelda sellele, mida võiks konkreetselt teha eesti folkloristliku uurimistöö edendamiseks. Mõni sellesihiline Jakob Hurda nimeline uurimis-stipendium; tema-nimeline iga-aastane auhinnatöö Tartu Ülikoolis — need peaksid olema teostatavad ilma eriliste raskusteta. Kuid sel puhul maksaks kaaluda ulatuslikumaidki kavatsusi.

(R. Viidalepp, Jakob Hurt — geniaalne rahvaluulekoguja. Tartu 1939)

Katkendid valis
LOONE KAUST,
eesti fil. IV

* * *

KÕIK ON OODATUD AULASSE KELL 11.

- Avasõnad — **HARALD PEEP**
- Rahvaluule ja rahvaluuleteadus tänapäeva mõistes — **EDUARD LAUGASTE**
- «Vana Kandle» lauludest — **TIIU ROLL**
- Setu lüroepika geograafilisest levikust — **PAUL HAGU**
- Kontaminatsioonide tähendus J. Hurda «Setukeste lauludes» — **UDO KOLK**
- «Noor-Eesti» põlvkond ja Jakob Hurda pärand — **PEETER OLESK**
- Jakob Hurt ajakirjanikuna — **EPP LAUK**
- Jakob Hurt ja Eesti Rahva Muuseum — **JÜRI LINNUS**

* * *

Pärast koosolekut samas kl. 17 kontsert setu lüroepikast (esinevad Anne Linnupuu setu koor Võrust ja rahvalauluansambel «Hellero»).

Eesti kirjanduse ja rahvaluule kateeder

Aeg mõelda...

(Algus 1. lk.)

rahulolematu (ma pean silmas üliõpilastega vahetult kokkupuutuvaid ohvitseridest «õppejõude», mitte kateedriülemat isiklikult), sest esmakordselt pidi ta enda arvates küllaltki olulisel määral tudengite survel taganema ja avalikult painutama pea rektori ees. Kateedri praegune isikkoosseis ei ole suuteline seda «alandust» alla neelama.

Üliõpilased olid saavutanud kõige suuremate tobeduste likvideerimise, kuid süsteem kui selline jäi muutmata. Tüliallikas ei kadunud ning saavutatud rahu oli ülihabras.

● **Meie probleem jõudis ka vabariiklikesse lehtedesse. 2. novembri «Noorte Hääl» avaldas ELKNÜ KK büroo ettepanekud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile ja Ministrite Nõukogule,** kus öeldi:

«Punkt 2.2: Tegevteenistuse läbinud üliõpilastele anda valida, kas osaleda või mitte kõrgkooli sõjalises õpetuses.

Punkt 2.3: Tegevteenistuse mitteläbinud üliõpilastele kehtestada sõjaline ettevalmistus ühe aasta jooksul mahus 300 tundi (s. h. auditooriumis 210 tundi) ja 30-päevased õppused sõjaväelaagris, minnes üle üliõpilaste diferentseeritud ettevalmistamisele, arvestades nende tulevasi tsiviilerialasid.

Punkt 2.4: Vabastada kesk- ja kõrgkoolide naisüliõpilased sõjalisest ettevalmistusest.»

● **«Edasi» veergudele jõudis ka probleemi see tahk, millele meesüliõpilased ei pööranud piisavat tähelepanu — naisterahvaste meditsiinialane väljaõpe.** Naiselikult veenvalt kirjutasid sellest Vilja Kallaste artiklis «Paberiga diletandiks» («Edasi» 25. oktoober) ja Ene Veiksaar ning Katrin Kasela artiklis «Me ei taha olla rindeõed» («Edasi» 23. november).

Meie suur viga oli ja on, et me peame naiste väljaõppe küsimust iseenesest mõistetavalt kogu sõjanduse kompleksiga seotuks ning ei rõhuta seda.

● **Meie järgmine suur mõõdalask oli I kursuse kõrvalejätmine ühisliikumisest, sest see võimaldas neid süüdistada egoismis ja püüdes ajada neid tegevteenistusse.** Ma ei ole nõus arvamusega, et sõjanduse küsimus ei puutu I kursuse meestesse, et nad ei tea elust ega ülikoolist midagi. Kas see on akadeemiline *dedovštšina*? I kursusel on samuti üliõpilased, kellel on täielik õigus kaasa rääkida *alma mater*'i elus.

Lugupeetud I kursuse tudengid, tutvuge tähelepanelikult meie nõudmistega, kus on algusest peale arvestatud võimalusega, et ülikooli võivad tulla noormehed, kes pole armees teeninud. Eelkõige teie jaoks on mõeldud kateedri vabatahtlikkuse nõue, sest armees teeninutena võiksime meie nõuda kateedri kohest sulgemist, mis oleks tegelikult kõige õigem. Sõjalise õpetuse fakultatiivsus annab teile teatud garantii, et te saaksite end kateedris tunda normaalsete üliõpilastena.

Ma ei usu, et teil kõigil õnnestuks läbida sõjanduse kursus ühegi konfliktita. Kuid kohustusliku sõjanduse korral kõrvaldatakse teid kateedrist, millele järgneks eksmatrikuleerimine ülikoolist. Vastavalt seadusele tuleb sellest teatada 3 päeva jooksul elukohajärgsesse sõjakomissariaati, kust teid kutsutakse 2 aastaks armeesse. Pärast tegevteenistust võite taas sattuda sama «õppejõu» kätte, tänu kellele te 2 aastat ülikoolist «puhkasite». Vabatahtlikkuse printsiibi kehtimisel saaksite võimaluse lõpetada ülikool ja sel juhul ootaks teid ainult aastane teenistus.

● **Liikumise järgmine viga on vähene informeeritus ja halb koostöö teiste kõrgkoolidega nii Eestis, Baltikumis kui ka kogu NSV Liidus ning eelnevast tulenev kapseldumine ainult enda probleemidesse.** Ainus erand oli üleliidulise boikotikampaania. Kontaktid EPA ja TPI-ga peaksid olema palju paremad, sest ainult ühtsus nii ülikoolis kui ka kõrgkoolide vahel võib anda meile soovitud tulemuse.

Suur viga on meie **vähene organiseeritus,** mida ma ei pea õigeks siinkohal lähemalt vaadelda. Siia kuulub ka P. Kenkmanni ja H. Siiguri õigustatud etteheide, et sõjanduse kateedri nõukokku valitud üliõpilased pole seni tööle hakanud.

26. oktoobri «Edasis» ilmus ka sõjanduse kateedri parteibüroo avaldus, mis midagi uut ei öelnud, kuid vahest aitab paremini mõista, miks vaherahu nii üürikeseks osutus. Üliõpilased asusid lõppude lõpuks õppetööle (vaata näiteks 25. novembri «TRÜ-d»), ehkki ka siin ei saadud läbi ilma sõnavahuta.

Vaevalt kuu aega hiljem ilmus Alar Pandise ja Kalev Vilgatsi artikkel «Sõjalise kateeder on tõstnud mõõga», kus vaadeldi aasta lõpuks tekkinud olukorda. Ma arvan, et ülikooli komsomoliliidrid on piisavalt tasakaalukad mehed, kes annavad endale aru, mida nad räägivad. Olukorra lühianalüüs lõppes järgmiselt: «On ilmne, et kui sõjanduse kateeder kavatseb jätkata samas vaimus, muutub mõõdapääsmatuks naasmine sügiseste loosungite juurde.

Kes mõõga tõstab, peab selle läbi langema. Üliõpilased ei tõstnud mõõka.»

Esimesed signaalid kateedripoolsetest 14. oktoobri käskkirja rikkumistest tulid ilmsiks juba TÜ nõukogu novembrikoosolekul. Ohvitseride käitumine ei virgutanud loomulikult üliõpilasi omalt poolt eriti korrektsed olema.

1989

EKP TÜ komitee otsus 9. jaanuarist 1989 ei soodustanud mingilgi määral olukorra stabiliseerumist, vaid minu arvates ainult julgustas sõjalise kateedrit jätkama vanas vaimus.

P. Kenkmann ja H. Siigur kirjutavad 17. märtsil «TRÜ-s: «Paraku on komsomolijuhid asunud äärmuslaste etteotsa, toetades seda, mis lahutab üliõpilasi ülikooli administratsioonist, ning mitte otsides omapoolseid lahendusi.» Kas komsomolikomitee tervikuna on samuti äärmuslik rühmitus? Komitee otsustas tunnistada A. Pandise ja K. Vilgatsi artikli õigeks ja taotleda EKP TÜ komitee 9. jaanuari otsuse ümberhindamist. Samuti sooviti, et EKP TÜ komitee võtaks sõjanduse suhtes kindla seisukoha ja süveneks küsimuse sisulisse külge.

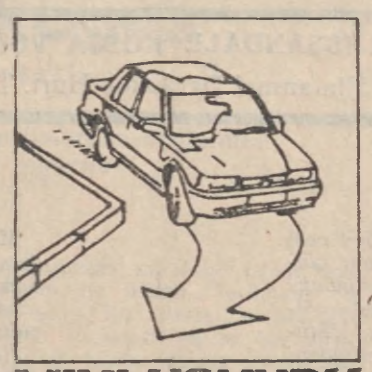
Selline oli seis kevadsemestri alguseks. Viimase aja sündmused Eestis ja ülikoolis on kõigil teada.

P. S. P. Kenkmann ja H. Siigur kirjutasid: «Seni aga kehtib kord, et 1. septembriks tuleb eelnenud õppeaasta eksamid ära teha ja kehtiva diplomi saamiseks õiendada kõik kehtivas õppeplaanis ettenähtu. See põhimõte hõlmab ka sõjanduse ning seda muuta pole ülikooli võimuses.»

Mati Salundi nentis 1988. aasta 7. juuni «Edasis»: «Riiklik õppeplaan ei sisalda sõjalist õpetust. Samas on kõrgkooli põhimäärus, mis ütleb, et kõrgkoolis õppimine toimub vastavalt riiklikule õppeplaanile. Kui seda rida pidi hakata tulema, ei ole sõjalisel kõrgkoolis üldse kohta. /.../ Seetõttu jääb küsimus, miks sõjandus kõrgkoolis on, lahtiseks. Võtate kõrgkoolide määruse — ei ole, tüüpõppeplaani — ei ole, riigieksamid — ei ole. Diplom antakse välja õppeplaani alusel, sõjanduse tõttu ei ole meil õigust diplomit kinni pidada. Nüüd tuleb mängu 1984. aasta kõrgharidusministri ja kaitseministri ühine määrus, millest on juba juttu olnud.»

Millist seadusesätet kavatseb järgida Tartu Ülikooli nõukogu? Mida arvavad sellest vastuolust juristid?

TOOMAS ANEPAIO

LIIKLUSNURK

● **IMEs PEAKS IGAL KÕRGHARIDUSEGA SPETSIALISTIL KA AUTOJUHILOAD OLEMA, arvab TÜ auto-motokabineti juhataja Ants Pilt** ●

Pärast järjekordse B-kategooria õppegrupi komplekteerimist kostab ülikooli pealt pahaseid hääli: «Vastu võetakse ainult neid, kes l i n n a v a h e l sõita oskavad! Kus siis need õpivad, kes rooli keerata ei mõista?»

Eestis on 1000 elaniku kohta kõige rohkem autosid NSV Liidus. Juhiloa olemasolu tõotab ka tulu tuua (erataksod). Seepärast on nii mõneski harrastusjuhtide koolitamise kohas paari-kolmeaastane järjekord ja ega kutselistegi sohvrite kursustele oma (kõhuka!) rahakotiga hõlpsasti pääse. Kuidas koolitatakse (B-kategooria) autojuhte ülikoolis?

Auto-motokabineti juhataja Ants Pilt: «Sel semestril on kursus komplekteeritud. Mais teeme ilmselt ühe kursuse ülikooli töötajatele, üliõpilastega alustame sügisel. Rühmas on 30 õppijat, õppemaks on 67 rubla (võrdluseks: mujal ALMAVÜ autokoolides 146 rubla). Õpetus on meil korralik: 80—90% saab esimesel katsel load tasku.»

● **Paljudes tekitab rahulolematust eelkatse.**

«Arvan, et igaüks leiab endale võimaluse enne kursusi sõitu harjutada. Pealegi pole katse kuigi keeruline: väike ring Vaksali — Heidemanni — Kastani tänaval, kõik parempöörded. Ja ega selle mõnekümne tunniga päris oskamatu sõitu ära ei õpi ka. Sõidu arvel saame suurendada õppegruppi (igaüks sõidab ju vähem) ja alaneb õppemaks.

Teisest küljest pole ka füüsilist võimalust rohkem õppesõitu teha. Meil on vaid üks õppeauto, seegi sõitnud juba 150 000 km. Mõnikümmend aastat tagasi, kui ülikoolis likvideeriti sõjanduse kateeder, anti meile õppesõiduks kogu sealne veerem. Siis õppisime sõitu kolmeteljelistel maastikuautodelgi. Hiljem keelati sõiduautojuhtide veokite roolis koolitamine ära.

Ka bensiiniga on raskusi. Eelmise aasta lõpul öeldi meile, et hankigu iga õpilane endale ise bensiin. Nii hulluks asi siiski ei läinud, sest saime turuhinnaga bensiinitalonge.»

● **Praegu räägitakse palju sellest, et peatselt võib juhiloa saada ka pärast eksternina eksami sooritamist RAIs. Siis pole ju oskajatel tarvis kursustel käia. Millega automotokabinet siis tegelema hakkab?**

«See pole veel täpselt selge, millal eksterne eksamitele lubama hakatakse, kuid eksam maksab siis ka rohkem (*esialgsete kavade kohaselt 50 rubla, iga järgmine (kui kohe läbi ei saada) 100 rubla. See on ligilähedane auto-motokabineti takside. U. L.*). Arvan aga, et päris iseseisvalt ei saa keegi i d e a a l s e t juhtimist selgeks. Pisut õpetust kulub ära igaühele. Teisalt väheneb meil siis ilmsesti konkurss ja on rohkem aega tegelda nendega, kes sõita ei oska.»

● **Tulevik?**

«Mõnes mõttes tume. Praegu oleme ALMAVÜ hingekirjas. See tähendab selle organisatsiooniga head läbisaamist. Paraku ei taha üliõpilased **Armee, Lennu- ja Mereväe Abistamise Vabatahtlikku Ühingut** liikmemaksudega toetada. See teeb ALMAVÜ juhid meie suhtes jäigaks. Me ei saa autosid, ei saa bensiini.

1978. aastani oli autoõpetus tasuta ja auto-motokabinet kuulus kehakultuuriteaduskonna alla. Kunagi said poisid autojuhiload sõjanduse kateedrist. Auto-motokabineti klientuuri moodustasid vaid tütarlapsed.

Auto-motokabinet tuleks ALMAVÜ alt tagasi ülikooli ainualluvusse tuua. Sellise ettepaneku tahan ka rektorile teha. Tasuta õpetamiseks siis vahest ei läheks (väike maks distsiplineerib), kuid laheneksid mitmed sõlmküsimused, mis praegu kahe ametkonna vahel funktsioneerides paratamatud on.»

* * *

Mida arvatakse asjast rektoraadi poole peal? Ma ei kiirusta kedagi takka küsimusele vastama, kuid fakultatiivkursusena peaks autoõpetus autonoomses ülikoolis mõeldav olema. Vaevalt et Isemajandavas Eestis sedavõrd jõukalt elama hakatakse, et igale ametimehele autojuht pakkuda on.

URMAS LOIT

Kursused edasijõudnutele?

Pastel, tehnik Jüri Kapp, lukksepp Heino Koppel (lubadeta) ning üliõpilased Priit Ruttas ja Andrei Kasakov (lubadeta).

Lubatäheta kippusid rooli taha **kojamees Kalmer Sillaots, tõõlised A. Vask, Aavo Kirk, bibliograaf Maret Konson, vaneminsener Viktor Gerassimov ning tudengid Roland Metsar, Teet Reedi, Jaanus Teppan, Üllar Husk, Jaak Kibe, Endel Valdas, A. Jürgenson, S. Puks.**

Kestab liiklusaasta 1989.

AUGUST VEDRU

Pahupoolelt

Mõõdunud aastast TÜ liikluses räägib kõnekalt pakk perfokaarte Tartu RAIJ inspektori Väino Lode käes.

Patustamisi LE vastu on olnud ligikaudu sama palju (228) kui 1987. aastal (234). Suurimad eksimused on endiselt:

- ✲ purjuspäi sõit (võrreldes 1987. a: +1)
- ✲ kiiruseületamine (+6)
- ✲ lubadeta sõit (±0).

Liiklusõnnetusi põhjustati niisama palju kui 1987. aastal. Sealjuures polnud mitte ühelgi juhul nende põhjuseks purjus pea. Ülikooli rahva süül Tartus keegi surma ei saanud, vigastada sai üks liikleja.

1988. aasta musta nimekirja tuleb kanda viinakuradiga paarissõidu eest **autojuht Aavo Ostrat, insener Ivan Kangur, komandant Elmo**

Uus selts loodud!

14. aprillil loodi Tartu Inseneride Majas toimunud ÜS «RSR». Tegu on esimese üliõpilasseltsiga, millel poole sajandi eest polnud mingeid eelkäijaid, kuid oma 25-aastane ajalugu on ikkagi olemas. Arvan, et pole liialdus väita, et 1963. aastal loodud ülikooli rahvusvaheliste suhete ring on olnud üks järjepidevamaid ning tema tegevuses pole olnud ei pikemaid ega lühemaid pause. Üksmeelselt leiti, et üliõpilasseltsi nimesse võiks jääda senine kolmetäheline lühend RSR kui tegevuse järjepidevuse edasikandja. Pealegi on RSR oma nime läbi aastate auga kandnud vaatamata poliitiliste tuulte muutlikkusele. Ka üliõpilasseltsina jäävad eesmärgid endiseks. ÜS «RSR» koondab enda ümber üliõpilasi, keda huvitavad välispoliitilised probleemid ning poliitiliste tendentside lahtimõtestamine. Küllap ei jookse ÜS «RSR»-is saadud kogemused külge mööda maha, sest välispoliitikas orienteeruvad inimesed on alati hinnas olnud.

ÜS «RSR» asutamiskoosolekul valiti seltsi president, kes esitas kinnitamiseks oma meeskonna, kuhu kuuluvad veel asepresident, sekretär ja raamatupidaja, sest selts taotleb endale juriidilise isiku õigusi koos oma pangaarve ja pitsatiga. **Seltsi vilistlaskogu vanemate nõukogu etteotsa valiti ülikooli filosoofiakateedri juhataja prof. Eero Loone.**

Seltsi ootab ees ametlik kinnitamine kõigepealt ühiskonnateaduste kateedrite nõukogus ja seejärel juba ülikooli nõukogus. ÜS «RSR» plaanidest tahaks pikemalt rääkida seltsi järgmisel leheküljel ülikooli ajalehes.

KALEV VILGATS,
ÜS «RSR» president

VENIA LEGENDI

Eesti keele kateedri prof. kt. TIIT-REIN VIITSO *venia legendi* loeng «Liivi keele häälikuloo peajooned» toimub neljapäeval, 27. aprillil kl. 12—14 peahoone ruumis 124.

EESTI KIRJANDUSEST

Teadusraamatukogu konverentsisaalis räägib **teisipäeval, 25. aprillil kl. 16 ELE LÕHMUS** teemal «Missugust inimest kohtame hiljuti ilmunud eesti kirjanduses» (valikülevaade 1989. aastal ilmunud Eesti kirjandusest).

EESTI KIRJANDUSE JA RAHVALUULE RINGIS

Teisipäeval, 25. aprillil toimub ph. aud. 139 eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi

konverents eesti kirjandusest.

Esinejad räägivad G. Suitsust, T. Sanderist, K. Ristikivist, B. Kangrost . . . .

Oodatud on kõik huvilised!

SOOMLASTE FOTONÄITUS

Teadusraamatukogus saab aprilli lõpuni vaadata Esa Melametsä ja Clas-Olav Slotte efektset fotonäitust «Välismaal» (pildid on tehtud välismaal ja välismaalastest Soomes).

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1697. Tiraaž 3000 eks.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 16 (1563) | Reede, 28. aprill 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Kes saab nimelist stipendiumi?

V. I. Lenini nim.
ANU VARRAK, ajal. IV k.
ERIK ALLIKMETS, ravi VI k.
MARGUS BENNO, ravi VI k.
TOOMAS REMMELKOOR, biol. V k.
KARL REINIK, keemia III k.
TIINA KATTAI, kaubat. IV k.
RAUL KANGRO, raamatup. III k.

K. Marxi nim.
ENE-REET SOOVIK, ingl. f. III k.
PRIIT PERENS, maj-kūb. V k.

J. Anveldi nim.
VIIVE REIMAN, rah. V k.

Fr. Tuglase nim.
KLEA VAHER, ingl. f. IV k.

N. Burdenko nim.
ALO JÜRILOO, ravi III k.

E. Lenzi nim.
ARVO PIHL, füüs. V k.

G. Lurichi nim.
HENN KOOLMEISTER, KKT III k.

J. Varese nim.
ERGO PRAVE, KKT III k.

J. Smuuli nim.
KOIDU JÜRISOO, psühhol. V k.

D. Uljanovi nim.
NATALJA LOGINOVA, ravi IV k.

J. Lauristini nim.
MARET JAHU, def. V k.

K. E. Baeri nim.
URMAS TÄRTES, biol. V k.

H. Pöögelmanni nim.
SIIRI ODRATS, ingl. f. III k.

TRÜ nõukogu stipendium
TOOMAS HIIO, ajal. IV k.
MARIS VEINPALU, ravi IV k.
SIIM VESKI, geol. V k.
PRIIT PULLERITS, žurn. IV k.
MARKO KIRM, füüs. III k.
JAANUS TEPPAN, KKT II k.
JÜRI JAANSON, KKT II k.
JAAN UIBO, kūb. IV k.

Uudis ühe lausega

● TARTU ÜLIKOOLI REKTOR PROFESSOR JÜRI KÄRNER JA HELSINGI ÜLIKOOLI REKTOR PROFESSOR PÄIVIO TOMMILA KIRJUTASID ALLA KOOSTÖÖLEPINGULE: põhiliselt hakatakse vahetama üliõpilasi (20) ja õppejõude.

● TORUNI KOPERNIKU ÜLIKOOLI PROREKTOR PROFESSOR JAN GLUCHOWSKI OLI ÕIGUSTEADUSKONNA KÜLALISEKS: ta pidas loenguid ja arutas koostöösidemeid.

● MEIE KEVADPÄEVADEL ESINESID TURU ÜLIKOOLI KAMMERKOOR JA PUHKPILLIORKESTER.

● TÄNA PEAKS TURU ÜLIKOOLI SÕITMA MEIE TUDENGITE ESINDUS.

● ÜLIKOOLI KAMMERKOOR SÕITIS ESIMESELE VÄLISREISILE SOOME JA ROOTSI.

EDUARD SAKI foto

1919
1989
TARTU ÜLIKOOL
UNIVERSITAS TARTUENSIS
1632

Juubelihõngu

meil veel ei ole ja vaevalt satumegi enam vana aja laadsesse pidutsemisse, nagu aastakümneid kombeks oli. Juubelitähis on teine, teine on aeg ja on koguni niisugune, mis laseb sel daatumil välja paista. Kuid aeg on teinud ka oma töö, kaotanud väga palju Eesti aja ülikoolist ja sellega seotust. Ei tea me midagi täpsemat emakeelse ülikooli loomisraskustest, oma aja õppejõududest, ülikoolielust. Õnneks on küll pead tõstmas endisaegsed tudengiühendused. Ja mida teame sellest kirjandusestki, mis TÜ kohta kirjutatud? Tuleb nii välja, et peale selle, mida me teame kuuldu järgi, mõned ka oma mälestustest ja elukogemustest, ei teagi me suurt midagi.

Avada, avada see oma tõelisuses, ka vastuolulisuses kõik rahvusülikooli puutuvl Küllap hakkab seda lünka täitma varsti Eesti press. Oli ju eelmisel reedel võimalus pöörduda otse juubeliürituste ettevalmistajate poole.

Oli pressikonverents, mille korraldas juubeli pressitoimkond koos Hariduskomiteega. Pole mõtet enam korrata teisipäevases «Edasis» kirjutatut. Ainult üht kordame — ei tule suurt juubeldamist. Korraldajail on täiesti ilus ja tõine eesmärk — siduda omavahel enam akadeemilist peret, siduda meid vilistlastega, eesti rahvaga. Näidata ülikoolis tehtut, minna edasi... koos. Ja mis parata, hariduse jaoks ei ole kunagi jätkunud nii palju raha, kui tarvis oleks. Võib juhtuda nüüdki, et tuleb puudu nii rahast kui inimestest.

✲ Võib-olla saaksid mõned asutused ja ettevõtted teha ülikoolile töid ka väljaspool oma plaane;

✲ võib-olla sõlmiksid asutused, ka kooperatiivid ülikooliga lepingu juubelisümboolika kasutamiseks oma esemetel, trükistel;

✲ võib-olla on loomerahval midagi kavas oma ülikoolile kinkida...

Aeg läheb. Juba tuleval nädalal on ülikooli päev Jõgevamaal.

VARJE SOOTAK

* * *

Juubeliembleemi on valmistanud Kultuurikomitee reklaamivalitsase disainer HEINO BRUNSFELDT.

TEABETALITUSELT

Paradoksaalne lugu — meie näiliselt infoküllasel ajal kurdavad inimesed sageli ja põhjendatult, et infot selle kohta, mis tegelikult toimub, neil ikkagi ei ole. Nõnda on see suurtes kui ka väikestes asjades. Nõnda on see nurin juba ammu tõusnud ülikooliski ja vindunud siin pikalt nagu tuli toores puus. Põhimureks — ja koguni ülikooli kriisi üheks põhjuseks — öeldakse olevat infosulg: seltskond ei tea enamasti, mida juhtkond teeb; juhtkond jälle ei kuule seltskonna häält. Arusaamatuks jääb otsuste genees, ettevõtmiste lähtekohad, ei teata sedagi, mis tuleb ülikoolile «ülalt» (seni kuni reaalne autonoomia puudub, on neil asjul ilmselt suur tähtsus) ja «kõrvalt» ...

Mis puudutab teabevahendust juhtkonnalt seltskonnale, siis siin tahab ülikooli teabetalitus — muide esimene ja seni ainus omataoline N. Liidu ülikoolides — olukorda mõneti leevendada ja ladviku arupidamisest regulaarselt teada anda. Kunagi menukas infokoosolek tundub olevat siiski postnikitistlik nähtus ning praegustes kooskäimiste palangus ehk pisut kohatult kiretu.

Ülikooli akadeemilise parlamendi — õpetatud nõukogu — kõrval on kollegiaalseteks juhtimismoodustisteks veel laiendatud rektoraat (kord kuus) ja kõige operatiivsemana — rektoraat, kes peab nõu kord nädalas, tavaliselt esmaspäeviti pluss need korrad, mil tullakse kokku erakorralisis asjus.

NIISIIS: MIDA ARUTAS REKTORAAT ESMASPÄEVAL, 24. APRILLIL?

● Sellest sügisest hakkab ülikoolis toimuma sotsioloogiaõpetus. Kateeder on olemas. Ilmutasime siin iseseisvust, sest kõrgemalt poolt ei ole meie soovi õpetada sotsioloogiat üldainena seni aktsepteeritud. Hakatakse ette valmistama sotsioloogiaspetsialiste ning õpetama sotsioloogilisi distsipliine teistegi erialade üliõpilastele.

● Viimasel ajal on aktuaalseks tõusnud ettevalmistusosakonna ja ettevalmistuskursuste vajalikkusega seotud küsimused. Ühelt poolt on selge, et EO kisub teataval määral alla üldist taset. Samuti pole kateedrid rahul sellega, et EO võtab ära niigi näppe tunnitasurublasid. Teisalt aga õigustab EO olemasolu tõsiasi, et tema abil on võimalik veidikenegi pidurdada ülikooli totaalset feminiseerumist. Ettevalmistuskursuste vajalikkust tõdeti üksmeelselt. On ju meie vabariigi keskkoolide tase äärmiselt ebaühtlane.

● Selge on, et keeleseaduse rakendamisest ei saa ülikool kõrvale jääda. Teisalt aga peame arvestama ülikooli töö spetsiifikat (koosseisu pidev uuenemine). Rektoraat jõudis seisukohale, et käsikäes teiste Eesti kõrgkoolidega, eriti TPI-ga, tuleb välja töötada vastavasisulised põhimõtted. Ennekõike tähendab see, et vanematel kursustel hakkab muukeelsete üliõpilaste õpetamine toimuma ka eesti keeles. Kõrgharidusega inimene, kes on läbinud stuudiumi Eestimaal, peab valdama siinset keelt nii kõnes kui kirjas.

● Selleks hetkeks, mil käesolev lehenumber lugejate kätte jõuab, on ehk langenud ka esialgne liisk sõjalise kateedri kohta. Nimelt otsustas rektoraat esmaspäeval panna nimetatud kateedri olemasolu küsimuse salajasele hääletusele reedel toimuval õpetatud nõukogu koosolekul.

● Esmaspäeval saabus ülikooli ka uus määrus kohakaasluste kohta. See paljundatakse ja saadetakse laiali asjaomastele allüksustele, kus iga huviline sellega tutvuda võib.

● Rektoraat võttis põhimõtteliselt soosiva hoiaku korporatsioonide avalikus pöördumises (vt. «TRÜ», 31. märts) väljendatud seisukohtade ja taotluste suhtes. Põhjalikum vastus ilmub lähemal ajal ülikooli ajalehes.

● Väljendati seisukohta, et ülikooli puhkpilliorkestri väljatõstmine Nooruse t. ühiselamust ei ole vähemasti enne sügist võimalik.

● Tõdeti, et varade ja nende arvelevõtmise seis ning kord ülikooli raamatukogus on allpool igasugust kriitikat. Kui seal korda majja ei saada, on tagajärjeks juba ammu tavapäraseks saanud kohtuskäimine. Mida teha, see tuleb selgeks saada kõige lähemal ajal.

● Oma tegevust on alustamas väikeettevõte «METAR», mis on moodustatud TÜ ja Tartu Katseremonditehase ühistöös. «METAR»i põhiülesanne on hakata tootma teadusmahukat aparatuuri diagnostika, teraapia ja kirurgia tarvis. TÜ teadusosakond kandis ettevõttele stardirahaks üle 25 tuhande rubla.

● Ülikooli lähituleviku rahakott peaks hakkama järjest enam lõhnama valuuta järele. Suur on seejuures iseteenitava valuuta osatähtsus. Rektoraat võttis seisukoha, et kõige lähemal ajal tuleb sõnastada printsiibid omateenitud valuuta kasutamiseks.

● Taas on päevakorrale tõusnud juba mitmeid aastaid vana küsimus ülikooli baaskeskkoolist. Kavakohaselt tahetakse selleks muuta Tartu 1. Keskkool. Mõistagi tähendab see eliitkooli teket koos kõigi sellest tulenevate probleemidega. Aga võrdsustamispoliitika tagajärjed on mõistagi palju hullemad.

TIIT MATSULEVITS

TEABETALITUSELT

TARTU ÜLIKOOLI RAHVARINDE ÜHENDUSE (RRÜ) PROGRAMM

Tartu Ülikool on oma arengus jõudnud olukorrani, mil uueneva Eesti vajaduste rahuldamine ilma põhjalike muudatusteta ülikooli elukorralduses ei ole võimalik. RRÜ on esile kutsutud vajadusest ühendada erinevate huvide ja arusaamadega inimeste jõupingutused oluliste muudatusteni jõudmiseks juba lähemal ajal. Käesolevas programmis toodud sihtide saavutamine on võimalik koostöös ülikooli juhtkonna ning kõigi ühiskondlike organisatsioonide ja liikumistega. RRÜ võtab endale vastavalt vajadustele ja võimalustele ennekõike algataja ning kaasosaleja rolli.

RRÜ lähtub oma tegevuses Eestimaa Rahvarinde ja Tartu Rahvarinde põhidokumentidest, taotleb Tartu Ülikooli uue põhikirja elluviimist ja vajaduse korral ka muutmist.

I. ÜLDISED EESMÄRGID.

1. **Saavutada ülikooli autonoomia — õigus iseotsustamisele ja isevastutamisele.**
2. **Osaleda hariduse väärtustamise programmi väljatöötamisel ja elluviimisel Eestis.**
3. **Demokratiseerida ülikooli ja tema allasutuste juhtimine. Avalikustada kõigi tasandite juhtide tegevus.**
4. **Avada ülikool väliskontaktidele nii õppejõudude, teadurite kui üliõpilaste tasandil. Avalikustada informatsioon välissidemete võimaluste kohta.**
5. **Arendada välja ülikoolisisene teabelevi süsteem.**
6. **Aidata kaasa sellise õhkkonna kujunemisele ülikoolis, mis soodustab loomingulist konkurentsi ja kaadri liikumist.**
7. **Muuta tihedamaks sidemed ülikooli töötajate, üliõpilaste ja vilistlaste vahel, arendada akadeemilist kultuuri.**
8. **Aidata kaasa üliõpilasomavalitsuse erinevate vormide tekkele ning üliõpilaste tegusale osavõtule ülikooli juhtimisest.**
9. **Saavutada Tartu Ülikooli ajaloo objektiivne teaduslik uurimine ja tõene jäädvustamine.**

II. ÕPPETÖÖ.

1. **Vastavalt vajadustele ning võimalustele viia õppetöö üle kursusesüsteemilt ainesüsteemile.**
2. **Tagada õppetöös teadmiste kontrolli objektiivsus, nõudlikkuse kõrge tase ja üliõpilase vabadus nõutavate teadmiste omandamisviisi valikul.**
3. **Viia eelnevate uuringute alusel ülikoolis sisse mitmeastmeline spetsialistide ettevalmistamine, diferentseerida lõpetajatele antavad diplomid (kraadid).**
4. **Reorganiseerida sõjaline õpetus ja tsiviilkaitse õpetamine ülikoolis. Pidada lubamatuks naiste, samuti ajateenistuse läbiteinute kohustuslikku sõjalist väljaõpet. Kutsealustele anda võimalus valida ajateenistuse ning ohvitseriks õppimise vahel.**
5. **Reguleerida erialaväliste õppeainete mahtu ja vahekorda.**
6. **Kaasajastada ühiskonnateaduste õpetamine. Anda üliõpilastele võimalus õppida kõiki üldkultuurilisest ja maailmavaatelisest seisukohast olulisi aineid, lähtudes kogu maailma ühiskondliku mõtte arengust. Väärtida ühiskonnateaduste õpetamise kujunemist valitseva korra apologeetikaks.**
7. **Korraldada ülikoolis keeleõpe nii, et see tagaks haritud inimesele kohase ja tema vajadustele vastava keeleoskuse.**
8. **Vähendada õppe- ja teadustöö eraldatust nii töötajate rakendamise kui materiaaltehniliste vahendite kasutamise valdkonnas. Soodustada õppe- ja teadustöö ühendamist isiku tasandil. Saavutada õppejõudude ja üliõpilaste suhe üks neljale.**
9. **Muuta ülikooli lõpetanute töölerakendamine isikukeskseks. Minna plaaniliselt töölesuunamiselt üle töökoha vabale valikule ning/või spetsialistide ettevalmistamisele kolmepoolse (ettevõte, üliõpilane, ülikool) lepingu alusel.**

III. TEADUS.

1. **Luua tingimused rahvusteaduste ning fundamentaal- ja rakendusteaduste tasakaalustatud arenguks ülikoolis.**
2. **Suunata ülikooli rakendusteaduslik tegevus eelistatult Eesti huvidele. Süvendada sel eesmärgil teadusharude ning allüksuste vahelist koostööd.**
3. **Töötada välja õppe- ja teadustöö ühtsuse vajadusest lähtuv juhtimisskeem. Viia teadustöö juhtimine põhiliselt allasutuste tasandile.**

IV. SOTSIAALSFÄÄR.

1. **Muuta ametiühingud töötajate ja üliõpilaste huvide eest aktiivselt võitlevaks jõuks.**
2. **Olmeprobleemidele parimate lahendusteede leidmiseks uurida põhjalikult ülikooli töötajate ning üliõpilaste töö-, õppimis- ja elamistingimusi.**
3. **Muuta ülikooli õhkkond igas suhtes inimsõbralikuks, vastavaks Tartu Ülikooli kõlbelisele kohustusele: kasvatada missioonitundelisi ja teovõimelisi eesti haritlasi ning anda oma panus maailmakultuuri.**

Õppejõudude uued palgad

Kõrgkoolitöötajate uued palgamäärad on kehtestatud NLKP Keskkomitee, NSVL Ministrite Nõukogu ja OAÜKN ühismäärusega nr. 329 13. märtsist 1987. a. Õppejõudude palgatõus on seal ette nähtud **alates 1. septembrist 1989. a.** Ülejäänud töötajate (v.a. õppejõud ja teadurid) palgad reguleeritakse aastatel 1991—1992. ENSV Riikliku Hariduskomitee andmetel eraldas üleliiduline hariduskomitee lisasummasid niivõrd vähe, et töötasude tõstmine on võimalik alates alles 1. oktoobrist 1989. a. Kohalik hariduskomitee taotleb ENSV valitsuselt uutele palkadele üleminekut 1. septembrist koos vastava palgafondi juurdeandmisega. Juurde taotletav palgafond arvutati seejuures palgavahemike keskmistest lähtudes (st. 15 aastat ületava tööstaažiga doktorist professori palgavahemik on 500—550 ja keskmine palk seega 500+550:2= 525.—). Ülaltoodud arvutuskäiku järgides vajame juurde kuus vähemalt 34500 rubla ja sel aastal (3,5 kuud) 120750 rubla. Alljärgnevas tabelis toome ära uued palgad:

Ametikoht	Kuupalk rublades teaduslik-pedagoogillse staaži puhul			
	kuni 5. a.	5.—10. a.	10.—15. a.	üle 15 a.
Kateedri juhataja-professor:				
teaduste doktor	425	450—500	500—550	550—600
ilma doktorikraadita	350	400—450	450—500	500—550
Professor:				
teaduste doktor	375	400—450	450—500	500—550
ilma doktorikraadita	300	350—400	400—450	450—500
Dotsent:				
teaduste kandidaat	250	250—300	300—350	350—400
ilma kraadita	200	200—240	240—280	280—320
Vanemõpetaja:				
teaduste kandidaat	250	250—280	280—320	320—350
ilma kraadita	180	180—210	210—240	240—270
Õpetaja, assistent:				
teaduste kandidaat	200	200—230	230—260	260—290
ilma kraadita	160	160—190	190—210	210—240
Stažöör-õpetaja	130—150	—	—	—

Kateedri juhatajad, kel pole professori kutset, saavad kateedri juhatamise eest lisatasu 75—100 rubla kuus.

Atesteerimiskomisjonidel on palkade määramisel kaks võimalust:
1) määrata kõik õppejõud keskmistele palkadele;
2) osa õppejõude minimaalse ja keskmise palga vahemikku ja sel viisil kokkuhoitud palgafondi arvel tõsta teistel palka üle keskmise määra.

Näide:

	Praegune palk	Uus palga-vahemik	Keskmine palk	Soovitav palk
Kat. juh., prof.	500.—	550—600	575.—	600.—
Professor	450.—	500—550	525.—	500.—
Dotsent	320.—	350—400	375.—	350.—
Dotsent	320.—	300—350	325.—	330.—
Dotsent (kutseta)	320.—	320—350	335.—	335.—
Van.õpetaja (kraadiga)	280.—	250—280	265.—	280.—
Van.õpetaja	185.—	240—270	255.—	260.—
Van.õpetaja	145.—	180.—	180.—	180.—
Opetaja	160.—	210—240	225.—	225.—
Opetaja	125.—	160.—	160.—	160.—
Kateedri palgafond kuus:	2805.—		3220.—	3220.—

Palkade määramisel tuleb lähtuda nii konkreetse töötaja tööstaažist, kutsest, kraadist kui ka palgaskaala keskmiste summast ja palgavahemikest. Antud näite puhul ei tohi kateedri uute palkade summa ületada 3220 rbl. Ületamine on võimalik vaid juhul, kui mõnele teisele kateedrile määratakse palgad sama summa võrra madalamad nende palgakeskmiste summast. Teaduskonnas aga peab uute palkade summa võrduma keskmiste ametipalkade summaga.

Kui vabariigi valitsus palgafondi juurde ei anna, on uutele palkadele üleminek võimalik nn. sisemiste reservide arvel. Kui me suurendamise asemel vähendame õppekoossei-su, kasutame vähem tunnitasusid, koondame abiõppepersonali ja rakendame rohkem õppetööle teadus-laboratooriumide töötajaid. Nende abinõude elluviimisel saame palku tõsta arvatavasti vaid minimaalmääradeni. Siis kulub meil palgatõusudeks kokku kuus 21 500 rubla ja sel aastal 75 250 rubla.

Ülaltoodud määrus nõuab ülikoolilt endalt palkade tõusuks vahendite leidmist 3,5% ulatuses plaanilisest palgafondist. Meil moodustab see kuus 8300 ja aastas 29 050 rubla. Selle summa ulatuses peame oma koosseisu koomale tõmbama.

OLEG ANDLA,
plaani-finantsosakonna juhataja

Atesteerimisest

Rektori käskkirja järgi peab atesteerimine lõppema 1. juuniks. Atesteerimiskomisjonid on kinnitatud samuti rektori käskkirjaga ning neis osalevad hääleõigusega ka ühiskondlike organisatsioonide esindajad.

● **Milles atesteerimine seisneb?** Kateeder peab andma hinnangu õppejõu teaduslikule, õppe- ja metoodilisele tööle («väga hea», «hea», «rahuldav», «mitterahuldav»), näitama ära keskmise õppekoormuse viimase viie aasta jooksul (eraldi loengukoormuse), tegema ettepanekud õppejõu edasise perspektiivi, edutamise, kutsetaotlemise, pensionile siirdumise või 0,5—0,25 kohale üleviimise kohta, aga samuti soovitama palga suuruse (esialgu vastavalt võimalustele, nagu eelmisest artiklist lugeda).

Samasuguse hinnangu annavad kateedrijuhataja tööle teaduskonnanõukogud.

Kateedrijuhatajaid ja professoreid atesteerib **TÜ nõukogu komisjon** (esimees prof. Lembit Allikmets, liikmed: professorid Hans Trass, Ivan Volkov ja Ülo Lumiste ning dotsendid Heino Liiv ja Inge Orgo).

Komisjoni töögraafik on järgmine:

25. aprillil atesteeriti bioloogia-geograafia- ja õigusteaduskond; 4. mail atesteeritakse filoloogia-, 11. mail füüsika-keemia-, matemaatika- ja ajaloo-, 16. mail majandus- ja kehakultuuriteaduskond ning ühiskonnateaduste kateedrid, 24. ja 30. mail arstiteaduskond.

(Järg 3. lk.)

Kiri

Bioloogiaüliõpilane KILLU TOUGU kirjutab USA-st Oberlini kolledžist (vt. ka eelmist lehte).

* * *

SUURIM ERINEVUS

meie kõrgkoolide vahel seisneb minu arvates palju räägitud iseseisvas töös. Siin on loengud lühemad, neid on vähem, ent kasu suurem, sest ühendatud on nii üliõpilase oma töö kui professori poolt pakutud suunised. Erineb ka orienteeritus probleemide lahendamisele: seda on näha isegi diskussioonigruppides, kus ameeriklased toovad enam «maalähedasi», detailseid näiteid, eurooplased opereerivad enam abstraktsete terminitega.

Kui oleks vaid piisavalt kaht imeasja: **raha ja võimalusi,** *poleks suurte tegude tegemine raske. Et nõua ju soovitud muudatuste saavutamine miljonilist aparatuuri, vaid heal juhul aitaks palju kaasa ka see, kui rohkem inimesi näeks oma silmaga, kuidas on asi mujal maailmas. Usun, et eriti praegu, kus inimesed ehk erksamad, oleks kasutegur suur. Aitaks ka see huvitõus, mis mujal maailmas meie asjade vastu praegu on ja mille tunnistajaks ma ise olen olnud.*

Oberlini tudengid on juba mitu aastat käinud talvevaheajal väikese grupiga Tallinnas, Leningradis, Moskvas. Nii ka sel aastal. Südames oli hea tunne, kui võõrad noored tulid pilte näitama ja Eesti kohta vaimustust väljendama.

Mina olen nüüd ka korporatsiooni liige. Saabusin just Washingtonist, kus mind **naiskorporatsiooni «Indla»** *rebaseks löödi. Pühitseti «Indla» 65. aastapäeva ning kohal oli ka üks asutajaliige Kaliforniast — Alice Naelapea, väga erksa meele ja mäluga proua.*

KOOLIJUTU JUURDE

Esimesel semestril õppisin kokku viit ainet, mis siinse süsteemi puhul oli ka maksimum. Nimelt on siin üliõpilastel vabad käed valida sadade eri ainete seast see, mis neid huvitab. Ühe eriala omandamiseks on ette nähtud ka teatud kursused. Lisaks neile võib õppida aineid, mis erialaga ei seondu. Igale ainele on määratud teatud kvantitatiivne näitaja.

Minu tunniplaanis olid niisugused ained: nukleiinhapped, molekulaargeneetika, üld- ja võrdlev füsioloogia, ühiskondlikud liikumised ja muutused, individuaalsed õigused ja organisatsiooni autoriteet, tennis.

Nõukogude tudengitel oli oma riigi poolt ette nähtud kasutada kuni 50% ajast eriala ja ülejäänu teiste ainete õppimisele. Valisin sotsioloogia, mis on siin väga tugeval järjel. Mõlemad sotsioloogiakursused olid ülivõrdeliselt kirjeldatavad — head, kasulikud, mõtlemapanevad, huvitavad. Social movements... oli ka väga heas vastavuses parasjagu Eestis toimuvaga: jälgisin lehti ja katsetasin mõtteliselt õpitud teooriaid ning lähenemisi. Tegime kaks testi ja ühe analüütilise essee, kursuse lõpus kirjutasime 20-leheküljelise uurimuse, mille tegin Eesti kohta.

Sel semestril võtan veel ühe sotsioloogiakursuse sama professoriga. Koondhinne tuli A- (hinnatakse A-st C-ni, iga hinne erineb naabritest veel ühe kolmandiku võrra). Koondhinne arvestatakse kogu semestri töö järgi, mitte eksami järgi: eri testid ja eksamid moodustavad kindla ette teada protsendi üldhindest.

Teine sotsioloogillne distsipliin oli omamoodi erinev ja kõige paremini antud kõigist ainetest, mida seni elus olen õppinud. Seda andis tuntud jurist, väga kiire ja huvitava mõttemisega mees, kes kogu meie kollokviumigrupi mõtlemise ja maailmanägemisega imet tegi. Arutasime situatsioone, millel pole valmis üheseid vastuseid, maadlesime erinevate väärtuste kokkupõrgetega ja hakkasime paremini taipama, kuidas need maailma ja ühiskonna asjad on seotud.

Ameerikast

Suured sõnad! Ent eelnevaga võrreldes kindlasti tõsi! Palju andis juurde ka see, et diskussioonigrupp oli väga tugev ja huvitav. Muidugi nõudis see parasjagu tööd. Iga kahe nädala tagant tuli kirjutada 6—8-leheküljeline uurimus enda valitud teemal, ent see oli väga huvipakkuv ja ma tõesti nautisin seda. Koondhinne tuli A.

Erialaained olid iseendastki mõistagi väga huvitavad ja professorid kõrgel tasemel. Üld- ja võrdlev füsioloogia andsid mulle taas ühe teistsuguse lähenemisvõimaluse elavale loodusele. Tuli teha kaks ettekannet ja 10-leheküljeline uurimus (kirjutasin ioontranspordist, mehhanismide avastamisest tänapäevani). Kirjalik oli nn. kojuvõetav eksam, asi, mida meil ei saaks teha. Sün ei tohi ühegi testi ega kirjaliku eksami ajal professorid ruumis viibida ja loomulikult ei tohi üliõpilased maha teha ega juttu ajada. Ent see, kui professoreid pole, paneb tegelikult isegi paremini mõistma, et õpime ju endale. Koondhinne A-.

Lõpuks ka «maiuspalast», mida andis väga tore Briti päritoluga professor, kes on juhtumisi seesama mees, kes uuris välja, kust otsast valku sünteesitakse, ja on teinud veel üht-teist huvitavat. Ta on leidnud Oberlinis endale vaikse koha, kus teadust teha ja noori õpetada ning teda armastatakse väga. Tema loengud on väga huvitavad ning isegi kõige kuivemast keemiast oskab ta midagi põnevat kõnelda. Neljapäeviti olime laboris. Tegime ka kaks testi ja eksami. Koondhinne A-. Uurimusi ei pidanud küll kirjutama, ent materjali oli palju ja nõuti originaalartiklite lugemist. Sama professor on ka minu faculty advisor *(igal tudengil on oma nõuandja).*

* * *

Sel semestril võtan vähem kui 15 tundi, aga see on suhteline, kuna üks aine nõuab kõvasti tööd. Silmaoani oleme õppinud Oxfordi stiilis: mina uurin teemat ja teen ettekande, professor kuulab, küsib ja parandab. Ilmselt üritame ka muid viise.

Õpin ka immunoloogiat, mis osaliselt küll kordab möödunud aastat õpitut. Arvan siiski, et materjali esitusviis ja uue info hulk kaaluvad selle üles (ja kordamine olla ju tarkuse ema).

Natuke raskusi oli mul sel semestril erialaainete valimisega oma kitsal erialal molekulaargeneetikas. Meie III kursuse telne semester ja IV algus vastavad umbes siinsele viimasele aastale, nii pidin natuke kombineerima. Samas pean ainuõigeks seda, et saadeti inimene III ja mitte II kursuselt — on vaja eelteadmisi. Spetsialiseerumine on väga oluline ja samuti on lihtsam aru saada, mida endal tarvis ja kuidas seda õppida.

Sotsioloogiat õpin edasi sama professori juures, kes eelmisel semestril luges sotsiaalseid liikumisi. Kursuse nimi on Bureucracies and Work *ning see tundub olevat väga huvitav, nõudlik ja üllatusi pakkuv ainevald.*

Veel õpin muusikaajalugu. Oleks patt jätta kasutamata siinse konservatooriumi võimalusi. Armastan õppimas käia konservatooriumi raamatukogus, kus saab ka muusikat kuulata ja kontsertidel käia.

Osalen Public Speaking *õppegrupis ja teen aikidot, jaapani võitlusvõitlusvõitlusvõ

Meid on ligi nelikümmend

Esmaspäeval istusid toimetuse vestlusringis kaks noormeest Leningradi Eesti Üliõpilaste Kultuuri Seltsist. Viktor Mahhov ja Margus Kurm rääkisid lähemalt probleemidest, millega tegelevad Eestist pärit tudengid Leningradis.

● Teie seltsist on siin juba ühtteist kuuida olnud. Kirjeldaksite ehk lugejatele saamislugu?

VM: «Üliõpilaste organiseerumiskatsed Eestis innustasid ka Leningradis õppivaid tudengeid looma oma ühingut. Mõõdunud aasta oktoobri lõpuks sai mõte teoks ja nii moodustatigi LEÜKS. Praegu ühendab see Leningradis õppivast sadakonnast eestlasest umbes neljakümmend. Ülejäänud on osalt objektiivsetel põhjustel (merekooli poistel kooli eripära) ja passiivsuse tõttu kõrvale jäänud.»

MK: «Suuri raskusi on ametliku kinnituse saamisega. Kõik õpivad ju erinevates koolides. Oleme registreeritud küll Eesti Kultuurifondis, aga Leningradis ei taheta meid kirja panna. Tihti ei julge mõni ametnik meie suhtes seisukohta võtta. Registreerimine on aga väga oluline, sest ainult ametlik paber on Venemaal see, mis suudab suhtumist muuta.»

● Millised on seltsi eesmärgid?

VM: «Arvestades kohalikke tingimusi, on selts ellu kutsutud ennekõike selleks, et võimaldada eesti tudengitele omakeelset suhtlemiskonda. See aitab võõras keskkonnas end pisutki inimväärsemana tunda. Eriti vajalik on kaaslaste toetus just esimesel kursusel.»

MK: «Sellega meie tegevus loomulikult ei piirdu. Olles siiani ainus eestlaste ühendus Leningradis, püüame jõudumööda tutvustada Eestit, vahendada objektiivset infot kodus toimunu kohta (sellest on suur puudus) ja üldse arendada vastastikkust läbikäimist Ingerimaa tähtsaima kultuurikeskusega.»

VM: «Tegeleme ka küllaltki intensiivselt Leningradi Eesti Seltsi asutamisega. Oleme leidnud eestlasi, kes on huvitatud seltsielu taastamisest. Tulevikus näeme oma üliõpilasseltsi ühe osana LES-is.»

● Teie kontaktid koduvabariigiga?

MK: «Kodu-Eestis mõistetakse meie muresid. Meid on aidanud Hariduskomitee, Rahvusraamatukogu ja paljud teised. Oleme saanud seltsi raamatukokku eestikeelset ilukirjandust, perioodikat ja muidugi eesti keele õpikuid venelaste jaoks. Huvi meie keele vastu on suur.»

* * *

VM: «Lõpetuseks tahaksin lisada, et 29. aprilli õhtul toimub Leningradis Vassili saarel asuvas Kirovi-nimelises kultuurimajas meie seltsi poolt organiseeritav Eesti kultuuriõhtu. Olete kõik palutud!» Sinna võib iga pühapäeva õhtul alates kella 17.30-st Eestimaalt saabunugi sisse astuda. LEÜKS ootab.

Vahendas
MARGUS SANGLEPP

PS. LEÜKS on väga huvitatud koostööst koduvabariigi üliõpilasorganisatsioonidega. Kellel soov kontakte luua või lihtsalt infot vahetada, võib kirjutada aadressil:

191 028
Ленинград Д-28
а/я 190
ОКЭСЛ
(LEÜKS)

Kas ÜKE või huvialaklubi?

● **INGA RAITAR «Kas ÜKE või huvialaklubi, selles on küsimus?» — «TRÜ» nr. 7, 3. märts k. a.**

● **KAAREL TARAND «Ei kumbki!» — «TRÜ» nr. 9, 17. märts k. a.**

Eestis sureb kaks korda rohkem lapsi kui Soomes, oleme tippkorpulentsed: Eesti 16—17-aastased noormehed on 2,2 kg, neiud 4,9 kg raskemad rahvusvahelisest standardist, ülemäärase kehamassiga õpilasi on 50—60, rasvunuid 16—23%. Rohkem kui 50%-l õpilastest on süda kasvust-kaalust maha jäänud, 75—80% vanema kooliea õpilastest kannatab liikumisvaeguse all, puuvilju ja mahlu saab normist vähem kui 95% Eesti õpilastest (R. Silla, «Spordileht» nr. 98, 1988).

TÜ erigruppides tegeleb ligikaudu 600 üliõpilast. Need on üliõpilased, kes on kehalise kasvatuse põhigrupist vabastatud. Nende terviseriketes mängib suurt osa ebaterve eluviis, sealhulgas krooniline liikumisvaegus.

* * *

NSVL Hariduskomitee määruse alusel toimub kõrgkoolides kohustuslik kehaline kasvatus esimesel seeljal kursusel nelja tunni ulatuses nädalas. Seda tööd korraldab kehalise kasvatuse ja spordi kateeder. Kehalise kasvatuse tundides on kohustatud käima ligikaudu 4000 üliõpilast. Vaatleme, kuidas need 4000 üliõpilast on sel õppeaastal rakendatud.

Veesport (aerutamine, akadeemiline sõudmine, ujumine, vetelpääste)	164
Raskejõustik (maadlus, tõstmine, atleetvõimlemine, vehklemine, džuudo, laskmine, vibusport, poks)	205
Suusatamine ja orienteerumine	188
Sportmängud (võrkpall, korvpall, väravpall, lauatennis, tennis, sulgpall)	250
Võimlemine (naisvõimlemine — 650, sportvõimlemine, iluvõimlemine, rasedad)	800
Erigrupid	580
Üldine kehaline ettevalmistus (ÜKE)	1100

Kehalise kasvatuse kateedri juures tegutsevad veel järgmised **sektsioonid:** matkamine — 35, alpinism — 70, purjetamine — 30, enesekaitse — 35, kehakaalu reguleerimise rühmad — 70, Hiina võimlemine — 25). Ülejäänud viibivad akadeemilisel puhkusel (NA, dekreetpuhkus, jt.).

Lisaks nendele tegeleb veel linna mitmesugustes sektsioonides (ratsutamine, purilennusport, langevarjusport, jalgpall jt.) 50 üliõpilast.

Kõik üliõpilased, kes osalevad neis sektsioonides, või ka TÜ rahvakunstiansamblis, peotantsuringides ning enesekaitses, saavad kehalise kasvatuse arvestuse.

* * *

Need üliõpilased, kes oma nõrga kehalise ettevalmistuse tõttu meelepärast tegevust ei leidnud, peavad kahjuks osalema üldise kehalise ettevalmistuse osakonna töös. Olen täiesti nõus I. Raitariga, dekaanidega, üliõpilastega, et kehalise kasvatuse tundi tulek ja sealt minek muu õppetöö vahel on seotud teatud komplikatsioonidega. Kahjuks ei ole aga võimalik kogu kehalist kasvatust planeerida õhtupoolsetele aegadele, kuna selleks puuduvad spordisaalid. Niimoodi toimides peaksime tahes-tahtmata ahendama spordiosakondade üliõpilaste tegevust.

Üldrühmadesse on enamasti jäänud üliõpilased, kel puudub huvi mingi konkreetse spordiala vastu ja kes sageli tunnevad vastumeelsust ükskõik millise kehalise tegevuse vastu. Kui õppejõud kehalise kasvatuse tunnis paneb magnetofonile lindi, siis kostab ilmtingimata: «Juba jälle see muusika!», kui toob saali palli: «Juba jälle see pall!», kui matid: «Juba jälle see «surnud partisan»»! jne. 20—25-le üliõpilasele, kes ei tunne huvi kehalise tegevuse vastu, on peaaegu võimatu leida ühteaegselt kõigile meeldivat tegevust.

* * *

Kehalise kasvatuse ja spordi kateeder toetab igati huvialaprintsiipidest lähtuvat kehalist kasvatust. Sel õppeaastal õnnestus spordiosakondades tegelejate arvu suurendada 300 üliõpilase võrra. Edasist suurendamist takistab baaside vähesus. Mis puudutab aga tegevust ühiselamute spordi- ja õppetubades, siis sõltub see täielikult üliõpilaste endi aktiivsusest. Ka kättevõideldavas EÜS-i majas võiksid koos käia tudengiemad ja vanemate kursuste naised, et oma ilu ja graatsia eest hoolt kanda (muide möödunud õppeaastal filoloogid seda tegid). Teed pakkuda pole küll praegu kahjuks võimalik. Kõrvalmajas asub kohvik-baar «Ararat».

Miks tegelevad sajad õppejõud regulaarselt kehakultuuriga (U. Sahva võimlemisrühmad, võrkpall, korvpall, jt.)? Nad on aru saanud, et see tõstab nende töövõimet. Kui selline arusaamine jõuaks ka üliõpilasteni, siis kaoksid ära mitmed konfliktid.

Vaatamata sellele, et meie materiaalsed võimalused on piiratud, arvan siiski, et kes tahab meeldiva alaga tegelda, see leiab ka võimaluse. Kes ei taha, see leiab mittetegemiseks ka põhjuse.

JAAN LOKO,
Kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhataja

Sõltumatutele üliõpilasseltsidele iseseisvad vällssuhted

Kohtumine Helsingi Ülikooli rektoriga

Alates sõjajärgsest ajast on noore inimese peaaegu ainukeseks võimaluseks pääseda mõnda välisriiki (eriti kapitalistlikku) olnud kuulumine komsomoli ridadesse. Nüüd, kui on selgunud avalikult kõnealuse organisatsiooni võimetus praegusel ajal midagi korda saata, on üha enam võitmas populaarsust RIPPUMATUD üliõpilasühendused.

Järjekordseks tõendiks selle tendentsi süvenemisest sai taasloodud korporatsioonide ja seltside esindajate kohtumine HÜ rektori professor Päiviö Tommilaga. Kohtumisel viibisid ka proua Tommila ja HÜ välissidemete osakonna juhataja Eeva Melkas.

Alustuseks tutvustas rektor Soome üliõpilasühenduste tänapäeva. Liitutakse tavaliselt kodukoha alusel, selle kõrval kuulutakse ka oma eriala esindajate seltsi. Nii ollakse tavaliselt kahe ühenduse liige. Prof. Tommila kuulub Satakunna korporatsiooni ja ajaloolaste seltsi «Kronos».

Praegu tegutseb 27 000 üliõpilasega HÜ-s geograafilisel alusel viisteist korporatsiooni. Et osaletakse äritegevuses, ollakse ka üsna jõukad. Vähenenud on aga mitmete korporatsioonide liikmeskond — üle Soome paikneb praegu seitseteist kõrgkooli. Ent on erialasid, mida on võimalik õppida vaid HÜ-s (metsateadus, teoloogia).

Lõpetuseks rääkis prof. Tommila suurest Eesti-huvist Soomes. HÜ korporatsioonid soovivad taastada sõjaeelseid sidemeid või sõlmida uusi.

Eesti poolelt alustasid EÜS-i esindajad ülevaatega rippumatute üliõpilasühenduste ajaloost. Rõhutati nende demokraatlikke eesmärke ning traditsioone. Järgmistena võtsid kordamööda sõna «Fraternitas Estica», «Sakala», «Ugala», ENÜS-i, «Filiae Patriae», «Indla», «Rotalia», «Fraternitas Liviensise», «Revelia», «Logose» ja «Vironia» liikmed.

Enamikul neist on olnud sidemed Soome üliõpilasseltsidega. Nüüd tahetakse suhteid uuesti luua. Nii sõidab juba mai alguses korp «Ugala» viieliikmeline esindus taastama 1930. aastal alguse saanud sidemeid Helsingi Ülikooli Turu osakunnaga.

Prof. Tommila avaldas lootust, et Tartu üliõpilasseltside liikmeskonna kasvades suurenevad ka nende rahalised võimalused. Rektor tundis huvi ka seltside kunagiste majade ja lippude saatuse vastu. Ta avaldas lootust, et Eesti üliõpilasseltsid suudavad säilitada oma eripära ja traditsioonid.

Üliõpilaskond avaldas oma lugupidamist külalistele jalgade sahistamisega.

TARMO VAHTER

Suusahooajale joon alla

Suusatajate seeriavõistlus sai lumevaesele talvele vaatamata teoks. Peeti kuus etappi. Erinevates võistlusklassides osales 64 üliõpilast.

Naised (põhiklass)			
1. **Rita Laikoja**	KKT I	240 p.	(6)
2. **Marju Purret**	KKT I	210 p.	(6)
3. **Kristiina Tamm**	KKT I	119 p.	(5)
4. **Ülle Paade**	KKT II	104 p.	(4)
5. **Aili Jurak**	KKT I	98 p.	(4)
6. **Aire Purret**	KKT III	91 p.	(4)
Naised (üldklass)			
1. **Mall Ojaveer**	maj. II	80 p.	(2)
2. **Aira Nigul**	keem. I	73 p.	(2)
3. **Margit Ideon**	fil. I	72 p.	(2)
4. **Jana Kink**	mat. III	69 p.	(2)
5. **Triin Jaaniste**	mat. I	40 p.	(1)
6. **Külliki Kalman**	fil. I	33 p.	(1)
Mehed (põhiklass)			
1. **Erki Jõelaid**	KKT IV	240 p.	(6)
2. **Gunnar Juust**	KKT II	165 p.	(5)
3. **Alar Nigul**	KKT III	153 p.	(5)
4. **Indrek Kelk**	KKT II	149 p.	(6)
5. **Arvi Lopman**	KKT II	124 p.	(5)
6. **Taivo Tigane**	KKT II	122 p.	(4)
7. **Riho Järvelainen**	KKT III	120 p.	(4)
Mehed (üldklass)			
1. **Eino Karvak**	spordiklubi	156 p.	(4)
2. **Tarvo Kiudma**	ravi III	145 p.	(4)
3. **Tarmo Laht**	füüs-keem.	142 p.	(4)
4. **Peeter Kamberg**	maj. I	128 p.	(4)
5. **Henn Ojaveer**	biol. III	60 p.	(2)
6. **Kalle Vaalma**	maj. II	54 p.	(2)

HELEN MAALMA.
KKT III k.

SOTSIOLOOGID TAMPEREST

Neljapäeval, 4. mail on kõigil huvilistel võimalik kohtuda ühiskonnateadlastega Tampere Ülikoolist.

● Kl. 16.15 vestleb peahoone aud. 102 KAUKO PIETILÄ teemal «Ajakirjandus ja ühiskondlikud suhted» (soome keeles).

● Kl. 18.15 kõneleb aud. 139 KLAUS SONDERMANN ja tema loengu teemaks on «Ühiskondliku mõtte nüüdissuunad Saksamaa LV-s. Uued fašismikäsitlused» (saksa keeles).

Selgitused ja küsimustele vastamine võivad publiku soovi korral aset leida ka inglise keeles. Niisiis — kõik huvilised on oodatud!

KRONOMEDITSIIN

on arstiteaduse haru, mis arvestab inimese bioloogilist kella. See tegeleb inimese elutegevuse ajalise korralduse uurimisega, et hinnata organismi seisundit kindlal ajahetkel ja sõltuvalt sellest kasutada ravi- ja profülaktikavõtteid.

Kronomeditsiini sektsioon töötab ÜTÜ-s teist aastat, juhendajaks on füsioloogia kateedri prof. Selma Teesalu.

Kevadkonverentsil võib üliõpilaste teadustööde ülevaateid kuulata 11. mail kl. 18 Uues-Anatoomikumis (Näituse 2).

Alustatakse väikese sissejuhatava sõnavõtuga kronomeditsiini põhimõistetest ja ajaloost. Viis üliõpilastööd käsitlevad probleeme arengufüsioloogia, ainevahetuse, stressi ja toksikoloogia vallast.

Oodatud on kõik huvilised.

KARIN OTTER

UUSI NÄITUSI

Artur Linkberg 90.
Jakob Hurt 150.
Juhan Liiv 125.

TÜ KLUBIS

Täna kl. 21 maidisko. Üliõpilaspilet kaasa!

NB!

Järgmine ajaleht ilmub 12. mail (suuremad kaastööd olgu toimetuses kohal kohe pärast maipühi!!!).

Toimetaja kt.
MARGUS SANGLEPP

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti Tellim. nr. 1697. Tiraaž 3000 eks. MB-01500.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома ректората, комитета ЛКСМ и. профкома Тартуского государственного университета г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 17 (1564) | Reede, 12. mai 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

A—nagu AJALEHT

Ajakirjanduspäeva puhul palus toimetus avaldada rektori käskkirjaga tänu järgmistele õppejõududele, kaastöölistele, üliõpilastele ja töökollektiividele:

— dotsentidele **Ellen Uuspõllule**, **Jüri Valgele** ja **Jaak Peebole** ning v.-õpetaja **Asta Veskile**;
— autoritele **Peeter Oleskile**, **Henn Käärikule**, **Marju Lauristinile**, **Janno Reiljanile**, **Arno Susile**, **Aavo Luugile**, **Epp Laugule**, **Veera Andile**, **Peeter Vihalemmale**, **Tullio Ilometsale** ja **Tiit Matsulevitsile**;
— fotograafidele ja kunstnikele: **Eduard Sakile**, **Arvo Villupile**, **Andres Joalale**, **Jaanus Allikale** (EPA agr. I k.), **Imme Viidalepale**, **Ilmar Kruusamäele**;
— üliõpilastele **Marin Laagile** (eesti fil. IV), **Urmas Loidile** (žurn. II), **Antti Roosele** (geogr. V), **Tõnu Peetsile** (ravi II), **Erkki Kõlule** (žurn. I), **Kalev Vilgatsile** (ajal. III), **Indrek Tarandile** (ajal. III), **Kaarel Tarandile** (eesti fil. II), **Tiit Pruulile** (žurn. V), **Priit Pulleritsule** (žurn. IV), **Rein Ahasele** (geogr. III), **Valdek Miklile** (füüs. IV), **Inga Kaatsile** (žurn. IV), **Tarmo Vahterile** (žurn. I), **Tore Lasnale** (žurn. I), **Loone Kaustile** (eesti fil. IV), **Toomas Anepaiole** (ajal. IV), **Peep Mühlsile** (ajal. III), **Eduard Parhomenkole** (ajal. V), **Margus Sanglepale** (žurn. II);
— **TÜ garaažile**;
— **H. Heidemanni nim. trükikoja kollektiivile**;
— **TÜ kantselei kollektiivile.**

* * *

On veel kümneid, kümneid inimesi, kelle mõttevälgatuste või käeliigutusteta seda lehte ei oleks. Kõik nad on pälvinud siira tänu, sest just nende kaudu on ka «TRÜ» uuenenud.

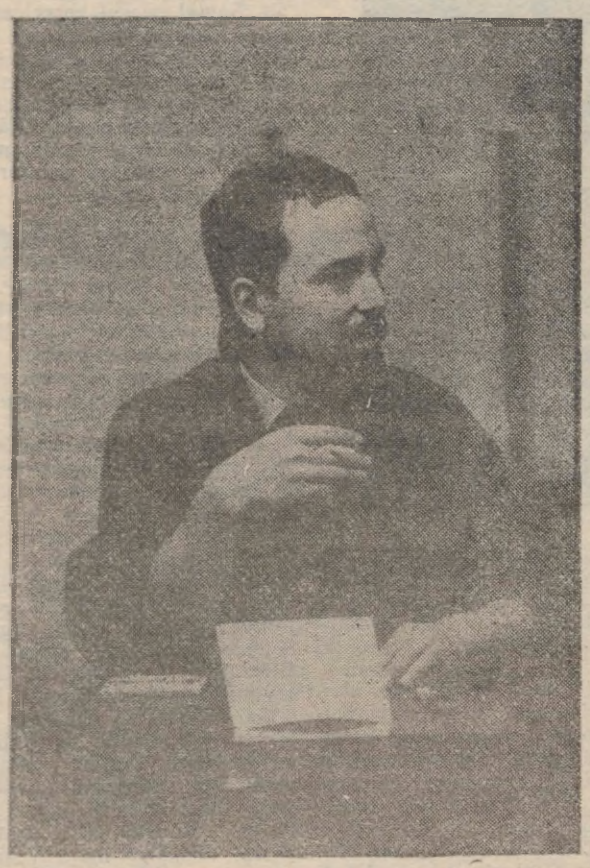
Oleme mõneti üsna raskes seisundis, sest kaastöid lausa sajab (enamikule kaasneb ka kategooriline nõudmine — peab kohe ilmuma, või — kui teie ei avalda, avaldab see ja see väljaanne...). Ühte peab küll tunnistama — mida sisukam ja professionaalsem kaastöö, seda tagasihoidlikuma suhtumisega autor. Sellise kaastöö uputuse tõttu aga suureneb toimetuse töötajate rahulolematus iseendaga, sest ei jõua teemasid edasi arendada. Leheruum on napp, semestergi saab otsa.

Palju oleks kirja panna «TRÜ» sidemetest kolleegidega. Nii näiteks ilmus **Stockholmi Ülikooli lehes «Gaudeamus»** toimetaja E.-M. Fasthilt kaks lehekülge TÜ-s käigust.

Permi RÜ ajalehe kolmes numbris anti edasi vestlusring teemal «Baltimaade «natsionalism»? Tõde ja väljamõeldis», kus osalesid mitme Liidu ülikooli ajalehetegijad ja üliõpilased, «TRÜ» toimetaja ja ajakirjandusüliõpilane Kaur Hanson. See oli Moskvas toimunud APN-i seminaril neile, kes on tutvustanud oma kõrgkooli Põhja-Ameerika ja Canada kõrgkoolide väljaannetes.

See rida tuleks päris pikk, püüame jätkata. Aga nüüd on ka ajakirjanduspäeva looks ette nähtud veerud täis.

Veel kord siiras tänu kõigile «TRÜ» abilistele!

OLAVI PAIDE foto

A — nagu «AKADEEMIA»
ehk INDREK UDE ei tööta enam ÜLIKOOLI AJALEHES

Jaa, jaa, ikka küsitakse teda veel siit. Kolm korrespondendiaastat «TRÜ-s» ja nüüd esimene aasta vastutava sekretärina verivärskes ajakirjas «Akadeemia». Esimene number on väljas, altäh ja loomeindu kogu ajakirjaperele!

Ülikooli 1988. aasta teadustulemustest

Ülikoolis korraldatakse iga aasta oktoobris konkurss parimate teadustulemuste selgitamiseks. 1988. aastal lõpetatud tõid laekus 38. Neist 21 arvati ENSV Riikliku Hariduskomitee kolleegiumil vabariigi kõrgkoolides 1988. aastal lõpetatud 35 parima uurimuse hulka (TPI-st 11 ja TPedI-st 3). Ülikoolis valminud tööde autorid on järgmised:

Füüsika ja matemaatika alal

1) E. Oja, 2) M. Abel, A. Kokk, 3) J. Lellep.

Keemia alal

1) I. Koppel, M. Karelson, U. Mõlder, J. Koppel ja V. Pihl, H. Kuura, 2) U. Palm, M. Väärtnõu, T. Silk ja M. Salve, A. Alumaa, E. Lust, K. Anni, U. Past, 3) T. Püssa ja Ü. Gussev, T. Kaivo, R. Mahlapuu, S. Mäesalu, P. Toomik, M. Utt.

Bioloogiateadustes

1) J. Järv, P. Palumaa ja A. Sepp, R. Toomik, 2) T. Seene, 3) R. Teesalu, M. Viigimaa, T. Jõudu.

Majandusteadustes

1) V. Raudsepp, M. Sõrg, J. Alver, A. Susi, E. Ulst, N. Ivanova ja L. Ots, L. Šorikova, 2) H. Siigur, J. Kõre, T. Paas ja U. Nõu, K. Vahter.

Filoloogias

1) P. Alvre.

Filosoofias

1) V. Sieben, Ü. Matjus, 2) J. Saarniit, A. Sukamägi, A. Must, ja V. Talv, R. Murakas, O. Solotarjeva, A. Ennok, M. Saari, K. Tamme, R. Lepik.

Õigusteaduste alal

1) H. Lindmäe.

Meditsiinis

1) M. Lõvi-Kalnin, A. Kõdar, R. Redi, 2) R. Birkenfeldt, 3) J. Tammaru, E. Arak, A. Raal, V. Vahar, I. Aasav, M. Rooma, H. Tihane, 4) A. Tikk, U. Noormaa, T. Tomberg ja J. Tjuvajev, 5) M. Kull, 6) H. Sinimäe, A. Gus, K. Matt.

Haridusuuendus ülikoolis

Ettepaneku sellel teemal teaduslik-praktilise konverentsi korraldamiseks oktoobri teisel poolel kiitis oma istungil heaks ülikooli metoodikanõukogu. Idee traditsioonilise metoodikakonverentsi asemel just säärane üritus läbi viia tuli «Suunaklubilt».

SUUNAKLUBI — see on märtsikuu alguses ülikooli parteikomitee liikme Agu Tamme kokkukutsutud asjahuviliste ring, keda ühendab tahtmine analüüsida ülikooli elu ja hetkeseisu, kavandada ja välja pakkuda võimalikke perspektiivseid arengusuundi ning otsida teid, et kavad, plaanid ja otsused ülikooli arendamisest vaid ilusateks paberiteks ei jääks nagu seni.

Arutades ülikooli põhitegevuse — õppetöö — praegust olukorda, õppejõu seisundit tänases ülikoolis, üliõpilase ja õppejõu eneseteostuse võimalusi, jõudsimegi ühisele arusaamisele, et oleks aeg hakata ettevalmistusi tegema ülikooli arengu põhisuundadele pühendatud konverentsiks, kus päevakorras:

- hariduse sisu ja vormide kaasajastamine,
- vaimse ressursi (nii õppe- kui teaduspoolelt ja tudengi võimiste-tahtmiste tasandilt) efektiivne rakendamine ja arendamine,
- selleks vajaliku ainelise baasi loomine.

Asja ette läheb konverents siis, kui ta ei kaldu hädaldamisse materiaalse baasi kehvuse üle ega roosade utoopiate või kõmisevate deklaratsioonide teele. Kõige oodatumad oleksid teaduskondade, osakondade, erialade, kateedrite tegevusprogrammid, milles kajastuksid konkreetsed ümberkujundused õppe- ja teadustöös lähiaastatel, silmas pidades nii majanduslikke kui sotsiaalseid realiteete.

See eeldab adekvaatse ja ammendava info omamist:

- ülikooli olukorrast ja perspektiividest kogu vabariigi ühiskondlik-poliitiliste ning majanduslike võimaluste ja vajaduste taustal,
- meie endi valmisolekust ja huvist oma seniseid stereotüüpe põhjalikult murdma hakata.

* * *

«Suunaklubis» ja kõrgkoolilaboris neid küsimusi arutades pidasime vajalikuks konverentsi eel sedasorti info kõigile kättesaadavaks tegemiseks avada **ülikooli lehes rubriik «Haridusuuendus ülikoolis».** Majanduslikku reaalsust võiks selles rubriigis tutvustada näiteks kõrgkooli õkonoomika labor, pildi saamiseks «inimfaktori» häälestatusest uuenduskursile ülikooli põhitegevuses aga kavatseb kõrgkoolilabor läbi viia avaliku arvamuse küsitluse. Muidugi ootaks sellesse rubriiki ka kõiki muid probleeme välja toovaid (ja hea kui ka lahendusi pakkuvaid) kirjatöid õppejõududelt, teaduritelt, üliõpilastelt, kõigi ülikoolielu tasandite ja sfääride juhtidelt. Ka «Suunaklubi» ei kavatse oma mõtteid vaka all hoida.

Erinevalt senisest konverentside korraldamise traditsioonist pakub kõrgkoolilabor end vajaduse ja huvi korral abiks ka teaduskondades ning kateedrites arutelude läbiviimisel. Teatavasti on laboril üsna suured mõttetalgute ja muude ühisarutelude korraldamise kogemused, abiotsijad aga seni põhiliselt väljastpoolt ülikooli. Ehk tasuks konverentsiks ettevalmistumisel katsetada ka kollektiivse mõttetöö tehnikaid?

Kuigi konverentsini on veel viis kuud aega, hakkab korraldustoimkond ettepanekuid, infot, materjale, nõuandeid ja kaasalööjaid ootama **kõrgkoolilaborisse (Tähe 4, tel. 3 51 49)** juba praegu.

Korraldustoimkonna nimel
VALDO RUTTAS,
kõrgkoolilabori juhataja

Ex unitate vires

Rõõmuga jälgime iga uut sammu demokraatia suunas, tundes üha selgemini, et õpime ja oleme mitte teab kus, vaid ikkagi omas ülikoolis, tõelises *alma mater*'is. See kõik on positiivne ja meeliülendav, ent vaadakem asja ka teisest küljest. Me ei oskagi nagu enam tunda ülikooli «omana», me ei tunne ta ees mingit moraalset kohustust anda pisutki tagasi. Käske-sundusi on muidugi tudengil kogu aeg niigi kuhjaga turjal olnud, siit ka hoiak, kus kõike püütakse vaid kaelast ära saada. Nüüd aga, mil olukord meie õigustega normaliseerumas, on tõsine probleem kerkimas seoses meie kohustustega, õigemini meie teadvustamisega selles suhtes. On ju meil õigus kuuluda ülikooli suurde perre. Meil on aga ka kohustus seista sõnas ja teos hea oma *alma mater*'i eest. Ülikooli lähenevate juubeliüritustega seoses on vajadus tudengite abi järele väga aktuaalseks muutunud. Vaja oleks abi nii ehitus-, remondi- kui ka muudes sfäärides. Ülikooli juhtkond ei pea õigeks sundida administratiivkorras üliõpilasi neile töödele ja on tore, et sellisest «töökasvatuse» igandist oleme üle saanud. Küll aga tahaks loota, et kõik asjalikud tudengid, eeskätt aga seltsid ja korporatsioonid, tulevad ise oma abi pakkuma. Võib olla polegi see abi nii suur kui vaja oleks, kuid see on siiski kaugelt rohkem kui mitte midagi. Mõtelgem selle üle natuke, või mis siin enam mõeldagi — asugem tegudele. Ülikooli seltside ja korporatsioonide esindajad! Näidake, et olete ülikooli lahutamatu ja vajalik osa ning koondage oma jõud, et need probleemid lahendada!

EÜE asesekretär
ÜLAR TEPPO

Baltisaksa konverents

Tähelepanu, kõik baltisaksahuvilised!

Reedel, 19. mail algusega kell 11 toimub ülikooli teadusraamatukogu konverentsisaalis Tartu Ülikooli I baltisaksa ajaloo- ja kultuurikonverents, mis tänavu on pühendatud «Revalsche Post-Zeitungi» 300. ja «Dörptsche Zeitungi» 200. sünnipäevale. Konverentsi korraldajad on ülikooli ajakirjanduskateeder ja Akadeemiline Batlisaksa Kultuuri Selts Tartus ning peale pressilooliste ettekannete tuleb jutuks baltisaksa kultuurielu selle muudeski avaldustes. Osalevad nimekad teadlased ja noored lootustandvad uurijad mitmelt elualalt nii Tartust kui ka Tallinnast. Niisiis — kõik huvilised on oodatud!

TÜ žurnalistika kateeder
ABKS-i juhatus

KORPORATSIOON „SAKALA“

Tagasivaade

Rohkem kui kolmkümmend aastat esindas Tartus eesti üliõpilaskonda vaid üks organisatsioon — EÜS. Selle sajandi esimesel kümnendil loodi aga nelja aasta jooksul üksteise järel kolm uut eesti üliõpilasühendust (EÜS «Ühendus» 1906. a., «Fraternitas Estica» 1907. a. ja «Sakala» 1909. a.). Ühelt poolt sai see võimalikuks tänu veidi vabamaks muutunud ühiskondlitegevliikmete jõupingutused. Korporatsiooni maja (Veski t. 69) pidulik sisseõnnistamine toimus natuke aega enne «Sakala» kolmandat aastapäeva — oktoobris 1911. a. Uues majas leidus ka eraldi ruum raamatukogu ja lugemislaua jaoks, kuhu oli tellitud keskmiselt kümmekond eesti-, vene- ja saksakeelset perioodilist väljaannet. Raamatute muretsemiseks nähti juba 116 tegev- ja noorliiget ning 139 vilistlast, 1940. a. kevadeks kasvas liikmete koguarv 418-ni. Kuigi korporatsioonis oli peaaegu kogu aeg esindajaid kõigist teaduskondadest, torkavad oma arvukusega silma juura- ja majandustudengid. Aktiivselt võtsid «Sakala» liikmed osa ülikooli spordielust, kuid korporatsioonil oli ka oma orkester ja topeltkvartett. Elavalt tegutsesid vilistlaskoondised Tallinnas ja Viljandis. Alates «Sakala» kahekümnendast aastapäevast hakati pidama lahtisi aktusi, kus teaduslike ettekannetega esinesid just vilistlased. 1937. a. asutati «Sakala» osakond ka Tallinna Tehnikaülikooli juurde.

Tolleaegse üliõpilaselu lahutamatuks osaks olid suhted teiste riikide üliõpilastega. Sidemed Soome üliõpilastega olid «Sakala» juba alates 1909. aastast. 1929. a. kirjutati aga alla sõprusleping Helkele oludele, teisalt näitab see eesti ühiskonna arengut. EÜS jäi kitsaks järjest arvukamaks ja mitmepalgelisemaks muutunud (ja muutuvale) eesti üliõpilaskonnale. Samas tähendas eesti meeskorporatsioonide loomine samasuguste õiguste kättevõitmist nagu saksa üliõpilastelgi.

vastavad summad ette reeglipäraselt igal semestril. Organisatsioonisisese tegevuse kõrvalt osalesid «Sakala» liikmed ka teiste rahvuslike organisatsioonide tegevuses. Sagedased olid kutsed teiste ühingute palvetega, et üliõpilased esineksid kõnedega mitmesugustel üritustel.

Korporatsioon «Sakala» asutamisloost võiks välja tuua järgmised momendid: 1908. a. kevadsemestril tekkis EÜS-is järjekordne korporatiivsete vaadetega ringkond omavahelise nimetusega «Pernavia», võetakse suund «Fraternitas Viliensise» taastamisele. 5. novembril toimus uue korporatsiooni ametlik asutamiskoosolek 23 EÜS-i liikme osavõtul, määrati kindlaks loodava korporatsiooni põhimõtted. 18. novembril loobuti «Fraternitas Viliensise» nimest ja värvidest, töötati välja põhikiri, uuteks värvideks valiti sinine-violett-valge, nimi «Sakala» otsustatakse võtta alles aasta lõpus. 1909. a. 18. juunil kinnitas haridusminister korp «Sakala» põhikirja, kahe päeva pärast lehvib Tartus esimest korda «Sakala» lipp. 21.—22. juunil toimus «Sakala» esimene avalik ülesastumine Tartus eesti muusika päevadel. 14. novembril 1909. a. pühitses korporatsioon «Sakala» oma esimest aastapäeva, mida hiljem hakatakse lugema korporatsiooni asutamispäevaks. «Sakala» asutajaid oli kokku 29, neist 22 tegevliikmed ja 7 vilistlast. Kuigi «Sakala» ja «Fr. Estica» EÜS-ist eraldumise põhjuseks oli mõlemal juhul peamisena nimetatud seltsi liigset suurust ja puudujääke sisemises organiseerimises, ei tõusnud «Sakala» asutamise jooksul kordagi tõsisemalt päevakorrale võimalus astuda lihtsalt «Fr. Esticasse». Viimases arvati olevat liig palju saksa korporatsioonide jäljendamist. «Sakala» otsis oma teed ja sakslastelt taheti üle võtta vaid osa organisatsioonilistest põhimõtetest ja üliõpilaselu kommetest, kui need ei läinud vastuollu asutajate põhimõtetega.

1908. a. fikseeriti «Sakala» põhimõteteks: rahvuslus, rahvameelsus, karskus (konvendi ruumides alkoholi tarvitamise keeld kehtis kuni 1915. aastani), ühtehoidmine, eneseharimine vaimselt ja kehaliselt ning korporatsiooni liikmete aineline toetamine. Välja arvatud karskusidee, jäid teised põhimõtted püsima ja pole oma väärtust kaotanud tänini. Tolle aja kohta uudne oli ka «Sakala» põhikirja esimene punkt, mis lubas korporatsiooni liikmeiks saada vaid eestlastel. EV aastail selle järgi enam vajadust ei olnud ja nii võeti liikmeiks ka näiteks soomlasi, kes Tartus õppisid.

Korporatsiooni deviisiks sai **«Üks kõigi, kõik ühe eest»**. Auvilistlane O. Rütli on neid sõnu 1934. a. ilmunud «Sakala» juubelialbumis tõlgendanud järgmiselt: «Isik, elades ühiskonnas, peab end teataval määral piirama — isikuvabaduste säilitamiseks ja tarbe korral end ka ühiskonna heaks ohverdama — üks kõigi eest. Kuid ka ühiskonnal on oma kohustused üksiku isiku vastu, et see võiks vabalt pareneda, edeneda ja elada, et isiku julgeolek oleks kindlustatud kõigiti — kõik ühe eest.»

Lühikese ajaga suutis «Sakala» ületada kõik organiseerimisraskused ja alustada korrapärast tegevust. Kindlasti aitas sellele kaasa oma maja ehitamine, mis ühise eesmärgina liitis nii vilistlaste kui

Esimene maailmasõda tõi kaasa korporatsiooni tegevuse vähenemise. Osa liikmetest oli mobiliseeritud ja ka «Sakala» maja võeti sõjaväeasutuste käsutusse. Samal perioodil, kui üksikute organisatsioonide tegevus rauges, võib täheldada aga koostöö süvenemist eri organisatsioonide vahel. Eesti üliõpilasorganisatsioonid unustasid omavahelised tülid ja astusid ühiselt välja ülikooli evakueerimisplaanide vastu, üksmeelel oldi (v. a. «Fr. Estica») suhtumises nn. «Dehio ülikooli» ja ka Eesti sõjaväkke astumise küsimuses.

EV tingimustes muutub «Sakala» tegevus enam konvendisiseseks, suuremat rõhku hakatakse pöörama oma liikmete kasvatamisele ja harimisele. Liikmete arv tõusis järjekindlalt. 1920. a. oli konvendis 68 tegev- ja noorliiget ning 40 vilistlast, 1934. a. sügissemestril aga singi Ülikooli Häme osakonnaga, mis nägi ette ka vastastikuse stipendiaatide vahetamise. 1939. a. sõlmiti sõprusleping Uppsala Ülikooli Gästrike-Hälsinge Nationiga. Lepingute sõlmimisel oli suur osa ka auvilistlastel O. Rütlil ja J. Lillel, kes lepinguliste vahekordade loomise ajal olid vastavalt Soome ja Rootsi konsuleiks Tartus.

Kolmekümnendate aastate teravaim probleem oli «Sakala» jaoks kahtlematult vapside liikumine. Kuigi korporatsioon tervikuna ei olnud sellesse liikumisse segatud, jättis osa tema vilistlaste kaasahaaratus «Sakala» mainele teatud jälje.

Korporatsioon «Sakala» likvideeriti nõukogude võimu poolt 1940. a. augustis koos teiste üliõpilasorganisatsioonidega. Vabasse maailma pääses 250 «Sakala» liiget.

LAURI LINDSTRÖM

Anno domini 1989

KALENDRILEHELE ON KIRJUTATUD 12. MAI 1989. Juba peaaegu pool sajandit on mõõdunud ajast, mil Eesti rahva ja riigi vaba areng vägivaldselt katkestati, tema ühiskondlikud struktuurid maatasa tehti või tundmatuseni moonutati. Hävitavate hoopide alla sattus ka Tartu üliõpilaskond ja iseäranis tema organiseerunud osa, kelle vabameelsuses ja teotahtes nähti suurimat ohtu vägivallaaparaadile. Korporantide isiklikes toimikutes, mis seisid NKVD riiulitel, võis lugeda järgmisi ridu: javljalsja tšlenom antisovjetitšeskoi, natsionalistitšeskoi, profašistskoi, poiuvojennoi organizatsii — nii suur oli hirm akadeemilise pere ees.

Suurriigi huve esindavate okupatsioonivõimude poolt väevõimuga noorsoole pealesunnitud organiseerumisvormid olid kutsutud ja seatud teostama kontrolli liikmeskonna üle ja lämmatama iga vähegi isikupärast algatust. Komsomoli totaalne üleorganiseeritus on kasvatanud noortest nivelleerunud halli massi, kes väljapääsu olukorrast leidis vaid joovastavatest jookidest ammutatud pseudovabaduses. Üksikud omanäolised ja sõltumatult mõtlevad isiksused ja mitteametlikud ühendused olid kõik need aastakümned surutud seisundis. Selle surve all muutusid mõned neist küll veel tugevamaks, kuid paljud murdusid ja lahustusid massis.

1985. aastal N. Liidus alguse saanud poliitiline liberaliseerumine on taas andnud võimaluse kõigile teotahtelistele ja -võimelistele vabamalt tegutseda. Ja jällegi on endas kõige enam energiat kandnud üliõpilaskond. Meenutagem siin veel kord fosforiidi- ja militarismivastast liikumist *alma mater*'is, mis praeguseks on ergastanud juba laiemaid kihte kogu ühiskonnas. Õige pea jõudis aga ärksam osa üliõpilastest äratundmisele, et me ei vaja niivõrd mässu, revolutsiooni kui restauratsiooni. Meil tuleb taas üles ehitada need ühiskondlikud struktuurid ja taastada see vaimsus, mis 50 aastat tagasi barbarite ohvriks langes.

* * *

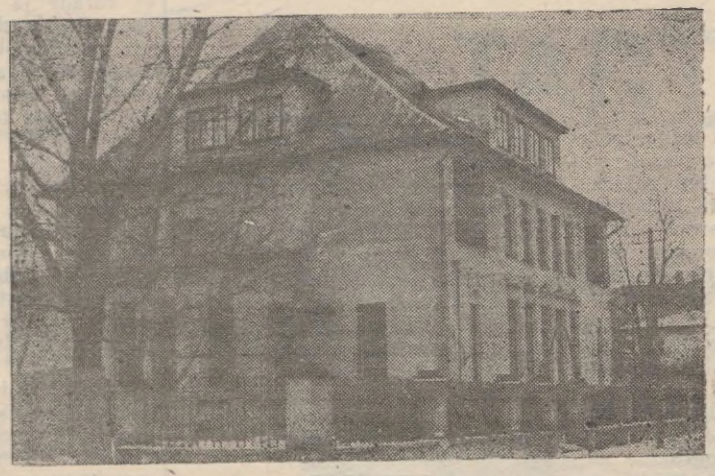
1989. aasta alguseks olid ülikooli juures uuesti tegevusele ärganud korporatsioonid «Ugala», «Rotalia», «Filiae Patriae», «Fraternitas Liviensis», «Sakala», «Indla», «Vironia», «Fraternitas Estica», «Amicitia» ja EÜS, ENÜS, EÜS «Logos» ning leedulaste «Vytis».

Korp. «Sakala» kontinuiteedi taastamisele Eestis pandi alus 13. veebruaril k. a., kui vilistlaskogu koosolek Tallinnas volitas vil. Eugen Künnapuud (*coet.* 1931), ksv. Alar Seppa (*stud. med.* V) ja ksv. Vallo Vanaasemet (*stud. jur.* III) moodustama initsiatiivgrupp korporatsiooni taastamiseks Tartus. Õige pea täienesid read ja moodustus umbes 30-liikmeline korp. «Sakala» restauratsioonitoimkond, kellest ligi poole moodustasid arstiteaduskonna tudengid; neile lisandus juriste, ajaloolasi, filolooge, majandusteaduskonna mehi jt. 24. veebruaril osaleti juba üliõpilasorganisatsioonide rongkäigus, küll aga veel mitte oma värvide, vaid sini-must-valge rahvuslipu all. Samal päeval korraldati ka pidulik õhtu valge lauaga arstiteaduskonna uue ühiselamu (Nooruse t. 7) saalis, kus võeti vastu teiste organisatsioonide esindajaid ja tutvustati laiemalt ennast. Käidi Raadi kalmistul ja asetati mälestuspärg Vabadussõja sangari Julius Kuperjanovi hauale.

3. MÄRTSIL REGISTREERIS ÜLIKOOLI NÕUKOGU KORP. «SAKALA» KOOS KORP. «FRATERNITAS LIVIENSISE» JA KORP. «INDLAGA». Sellega oli korp. «Sakala» taastatud *de jure*. Edasine tegevus oli suunatud põhiliselt tänase päeva ettevalmistamiseks. Selleks tuli astuda kontakti kõigi praegu Eestimaal elavate vilistlastega, välisriikides tegutsevate «Sakala» koondistega, läbi uurida RAKA-s säilinud dokumentatsioon, üles otsida muuseumides säilinud varad. Kõigeks selleks on meestel tahet ja vaimu jätkunud ning suuremaid tõrkeid pole ette tulnud. Tunda annab aga meie ühiskonnas valitsev üldine vaesus. Ülikool on seni võimetu üliõpilasorganisatsioone toetama. Ise tuli leida võimalused mustade rebaseteklite, värviteklite ja -lintide valmistamiseks, samuti ruumid, kus koos käia. Siinkohal tahaks avaldada tänu «Edasi» toimetusele ja Tartu Kunstikooli juhtkonnale (korp. «Sakala» maja Veski t. 69 praegune valdaja), kes on meile vastu tulnud ja vajaduse korral meid oma katuse alla võtnud. Tänaseks on paljud probleemid lahendatud, linna täitevkomitee on korporatsiooni registreerinud juriidilise isikuna ja Elamu-Sotsiaalpangas on meil oma arve numbriga 70 0057.

(Järg 3. lk.)

„ÜKS KÕIGE EEST, KÕIK ÜHE EEST!"

Nii tihti tõuseme me kannu tagant
Kesk naeru rõkkavat ja uljast juttu,
Kui kutsub kohus meid või mõni teine tee.
Hõisk jääb — me süda leinas, vaga.
Me minek unub sõpradelle ruttu,
Rõõm kustutab nii kiirelt ilmas silmavee.

Ja tihti tõuseb vend me keskelt lauast
Suud annab vennale ning on ju ära.
Hääd teed Sull'! Pea istume me jälle koos!
Kruus õllega ta järgi tõuseb sauest,
Laul kõlab taas, täis kuldset noorussära,
Ning kestab vende püha pidu täies hoos.

Pea meie ringist üks kui teine kaob
Nii vaikselt tagaspöörmatulle teele.
Ei tule enam see, kes Styxist üle kant.
Vend pisarsilmil põlvedelle vaob
Ning tõuseb siis: vend läinud meie eele.
Rõõm elavaile, rahu surnuile on ant.

Niisama vennad, kui mind pole enam,
Kui olete mind sängitanud hauda,
Te tehke nii, kui ikka jälle tuleks ma,
Mu jaoks pange kann kesk pidulauda.
Naer süttigu, laul helisegu kenam,
Kann kõrgelle ning: pereat tristitia!

HENRIK VISNAPUU
«Pereat tristitia»

Anno...

(Algus 2. lk.)

* * *

Kõik eelnenu on olnud seotud organisatsioonivälise vormi taastamisega, kuid kuidas on lood endisaegse vaimsuse taastamisega? Vabariigiaegsed korporatsioonid oma kindla sisemise korraga. Ka meie oleme oma liikmetelt algusest peale nõudnud autünnet, mõtete selgust ja nende väljendamise oskust. Meie lipukirjas väljendatud tegevusjuhis «Üks kõigi, kõik ühe eest» on eriliselt maksev tänapäeval. Sellele on lisandunud veel üks elu nõue: vähem sõnu, enam tegusid! Korporatsioon ei ole poliitiline organisatsioon, kuid meie maailmavaateline orientatsioon on siiski üks — see on iseseisev demokraatlik Eesti Vabariik. See väljendub meie põhimõttes *Natio*, *Demokratia*, *Fraternitas* ja sellele tahame end pühendada.

Seltskondliku kasvatuse eesmärki on kandnud ühised õhtud vilistlastega, *cantus*-tunnid ja ühised tantsukursused korp. «Indla» perega. Loomisel on meesansambel. Korp. «Sakalas» on alati pandud rõhku oma liikmete kehalisele arendamisele. Seda eesmärki on traditsiooniliselt teeninud vehklemistunnid ning alati on sakalanused agaralt kaasa löönud ka teistel spordialadel. Objektiivsetel põhjustel tuleb meil vehklemistunnid asendada enesekaitsetreeninguga, samuti on loomisel oma korvpallivõistkond.

Tänaseks päevaks oleme kasvanud tugevaks teovõimeliseks korporatsiooniks ja jõudnud nii kaugele, et taas saab jumalasõnaga õnnistatud meie sini-violett-valge lipp. 1989. aasta sügissemestril on meie uksed avatud uutele liikmetele, et koos minna vastu korporatsiooni tegevuse 80. aastapäevale 14. novembril k. a.

Lõpetada tahan järgmiste laulusõnadega:

On elus meil võitlusi palju,
neis karastub mehine meel.
See mees, kes on kindlam kui kalju,
võib meiega liituda veel.

ANDRES MÄNNART,
stud. med.

* * *

Sakalanus on rahvuselt eestlane ja aadetelt oma rahvusriigi taotleja.

Tegemist on intiimorganisatsiooniga ja sellest tulenevalt suuname põhitähelepanu sisemisele kasvatustööle, s. t. stuudiumi lõppedes peab meie ridadest vilistlaskogusse suunduja olema põhimõttekindel ja iseseisva mõttemaailmaga haritlane.

Konvendi poolt korraldatavad kõneõhtud ja läbikäimised teiste akadeemiliste organisatsioonidega on mõeldud eelkõige iga liikme sisemiseks rikastamiseks ja kõrge käitumiskultuuri arendamiseks.

Kehakarastus ning tervishoid on olnud ja ka jääb korp. «Sakalas» au sisse.

Oma olemuselt on korporatsioon apoliitiline, kuid see ei tähenda seda, et ta ei võiks oma liikmete kaudu teostada aktiivset poliitikat.

Tervitame Sind, alma mater!

Läheneb eestikeelse ülikooli 70. aastapäev. See annab meile põhjust ringi vaadata, millises seisukorras on ülikool praegu. Ning esmajärjekorras peaksime tähelepanu pööratama sellele, kas eestikeelsus on alati tähendanud ka eestimeelsust.

Kerkib küsimus, kas taoline nõue tõelise ülikooli ehk universiteedi puhul ongi korrektne? Ühelt poolt nõuab ülikooli olemus inimkonna käes olevate teadmiste säilitamist, edastamist ja uurimist, teiselt poolt tahame me Tartu Ülikooli näha rahvusülikoolina — eesti haritlaskonna *alma mater*'ina. Esmapilgul võib paista, et need kaks nõuet seisavad risti vastamisi, kuid lähemal vaatlemisel näeme, et nii see siiski ei ole.

Nagu öeldud, on ülikooli ülesandeks inimkonna üldiste teadmiste ja väärtuste säilitamine, edastamine ja uurimine. See on eelkõige sisuline nõue. Sisu vajab aga mingisugust väljendumise vormi. Üldise ehk universaalse väljendusvormi puudumisel peab üldine väljenduma konkreetsete rahvuskultuuride kaudu. Seega näeme me sügava tähendusega ühtsust — rahvuskultuur taotleb oma panuse andmist inimkonna üldisesse kultuuri, see üldine kultuur on aga mõeldamatu konkreetsete rahvuskultuurideta.

Ülikool otseselt ise teadusliku kultuuriloomega ei tegele, ta vaid koondab haritlasi, kes juba sellise loominguga tegelevad, ja tulevasi haritlasi, kes sellise loominguga veel ei tegele. Üldise ja individuaalse ehk rahvuslikkuse ühtsus peabki avalduma just neis ülikoolis tegutsevais haritlasis — akadeemilisis kodanikes.

Kas aga ülikoolis tegev haritlane on ka akadeemiline kodanik? Lihtsustatud käsitlus väidab, et on, selleks piisab vaid õppejõu või üliõpilase staatuses olemisest. Tegelikult peaksime aga sellist kuuluvust lugema vaid eelduseks akadeemiliseks kodanikuks olemisel. Tõeliseks akadeemiliseks kodanikuks saadakse vaid tegude alusel ning esmaseks mõõdupuuks peab seejuures olema üldinimlikkuse ja rahvuslikkuse nõude täitmine. Rahvusülikooli akadeemiline kodanik on kohustatud tegelema üldinimlike probleemidega, kuid valama oma töö seejuures rahvuslikku vormi. Ainult rahvuslikule vormile tähelepanu pööraja jääb siplema viljatusse natsionalismi, ainult üldiste väärtuste taotleja kaugeneb elust ning jõuab niisama viljatusse kosmopolitismi.

Kuidas sel juhul olla inimestega, kes käsitlevad küll üldinimlikke probleeme, kuid valavad oma töö mõnda teise rahvuslikku vormi? Nemad justkui ei saa olla akadeemilised kodanikud? Siiski, kui nad valavad oma töö mõnda teise rahvuslikku vormi, siis on nad oma rahva tõelised patrioodid. Tõelist patrioot aga iseloomustab armastus ka teise rahva kui enda oma vastu. Talle on selge, et kõik rahvuslikud vormid on üldiste väärtuste kandjaina üheväärsed.

Ülikool nende olemasolul oma rahvuslikkust veel ei mineta, vähemalt seni, kuni ta jääb eesti haritlaskonna kasvatajaks. Pigem tema suurus isegi tõuseb, erinevate rahvusvormide kasutamine vaid avardab ülikooli võimalusi.

Akadeemilist kodanikku iseloomustab veel üks oluline tõik. Nimelt ei sekku ta akadeemilise kodanikuna kunagi aktiivsesse poliitikasse. Haritlasele ei saa poliitikaga tegelemist väljaspool ülikooli keelata, see on tema isiklik asi. Küll aga ei apelleeri ta poliitikat tehes kunagi sellele, et ta on akadeemiline kodanik. Sellega rikub ta ülikooli ehk universiteedi üldist printsiipi olla rippumatu instituutsioon ning ta lakkab olemast akadeemiline kodanik.

Alles selliste vabade akadeemiliste kodanike olemasolul saab ülikool täita ühiskonnas oma ülesandeid — säilitada, edastada ja uurida üldisi väärtusi ning kasvatada rahvuslikku haritlaskonda. Paraku võime näha, kui kaugel on meie ülikool veel universiteedi ideaaltüübist. Ülikoolis on palju tegelasi, kes ei küüni üldise sisuga teadusliku loominguni, kes ei kavatse avaldada oma loomingut mitte mingisuguses rahvuslikus vormis, ja mis seal salata, me näeme ka inimesi, kes lihtsalt molutavad.

Seetõttu oleme sunnitud tervitama Sind, *alma mater*, Sinu ideaalis — inimkonna universaalsesse kultuuri oma panust andva rahvusülikoolina.

*

Volbriööl peetud üliõpilasorganisatsioonide kõne ülikoolile.

Kiri Ameerikast

(Vt. ka eelmisest ja üle-eelmisest lehest)

Bioloogiatudeng KILLU TÕUGU
Ameerikast

TALVEVAHEAJAL

on Oberlinis üliõpilastel võimalik välja mõelda ja ellu viia midagi, mis neid huvitab ja mis ei pea olema sugugi kooliga seotud. Kui vaja, aitab kolledž leida sponsoreid ning elamisvõimaluse. Tehakse tööd, reisitakse, tegeldakse kunstidega või ühiskondliku abistamisega. Ühesõnaga, üliõpilasel on vabad käed, aga ise tuleb palju organiseerida.

Mul oli mõte vaadata, kuidas tehakse teadust USA suurtes kompaniides: tahtsin minna **rahvusvahelisse suurkompaniisse «Merck, Sharp & Dohme»**. *Helistasin ja kirjutasin sinna, kuid tundus, et sellest ei saa asja — liiga palju julgeolekuregulatsioone võõraste, saati siis veel sõviettide vastu.*

Siis alustasin asjaajamist, et saada **Bostonisse Dana Farber Canser Institute'i** *laborisse, mida juhatab üks Oberlini vilistlane. See läks õnneks. Hiljem selgus koguni, et ka «Mercki» oleksin võinud saada, sest sealne viitsepresident on samuti Oberlini vilistlane ning seotud praegugi Oberlini kolledžiga. Võtsin südame rindu ja läksin temaga rääkima. Ta oli väga abivalmis. Niimoodi sidemeid kasutades neid talvekavasid siin tehaksegi.*

Elamiskoha sain Oberlini vilistlaste juures ning otsustasin, et lähen mõlemasse firmasse, kahju oli seista kahe hea vahel. Siin on auasi, et vilistlased pärast lõpetamist näitavad oma tänu igakülgse abi osutamisega. Näiteks sai Oberlin 1988. aastal lõpetajatelt annetustena 18 miljonit dollarit.

Kolmeks nädalaks sõitsin **New Jersey'sse**, *kus töötasin «Mercki» peakorteris asuvates uurimislaborites. Erinevalt Bostonist ei teinud ma seal ise peale vaatamise ja intensiivse lugemise suurt midagi. Ka seal oli väga, väga huvitav. Lähemalt puutusin kokku siiski mitme insuliiniteemalise projektiga. Seegi kogemus oli väga kasulik. Eriti huvitav oli võrrelda seda, kuidas läheneb teaduslikule uurimistööle produktile orienteeritud suurfirma võrreldes teadusasutusega.*

Jaanuari lõpus kohtus kogu N. Liidu grupp Washingtonis. Käisime Valges Majas, Kapitooliumis, muuseumides, olime vastuvõtul Georgetowni ülikoolis ja N. Liidu saatkonnas. On õnnestunud käia mitmes linnas. Vermontis Middlebury kolledžis õppisime algul arvuteid ja inglise keelt.

* * *

Kui tulevasi **üliõpilasvahetusi** *silmas pidada, siis väga oluline on* **hea keeleoskus**. *Kurb on kuulata mitme Liidu tudengi kahetsust, et nad kaotasid alguses palju aega, kuna ei tundnud piisavalt keelt. Kindlasti aitab ka hea* **kohanemis- ja suhtlemisoskus**. *Kogu aeg tuleb suhelda vägagi erinevate inimestega ja siin on kindlasti eelis sellel, kellele pakub see naudingut ning pole mitte piinaks.*

Äärmiselt oluliseks pean **isiklikku motivatsiooni** *selles suhtes, mida välismaal teha tahetakse, samuti oma pilti tuleviku suhtes. See aitab rohkem, kui arvata oskasin. Võib ju siin pea kaotada, kui ettevalmistamatult kõigi avanevate valikute ette sattuda. Raskematest momentidest aitab üle saada muidugi ka mingi sisemine kindlus.*

Iseenesestmõistetavalt on siin eriti huvitav inimestel, kes armastavad oma peaga mõelda: iga hetk pakub võimalust n-ö. võrdlevaks mõtlemiseks, see püsib kogu aeg peas ja ilmselt on suuremgi osa sellest ees veel koju jõudes.

Usun, et inimestes, kelles vähegi ettevõtlikkust peidus, toob selline kogemus seda enam välja, kuna siin peab tõepoolest ise enda eest seisma. Ettevõtlikkust siin hinnatakse ja ei karistata inimlike vigade eest. Ameeriklasi vaadates näen, kui palju meil on puudu lihtsast ettevõtlikkusest, kuivõrd juurdunud on mentaliteet, et ei tule nagunii midagi välja. Nõuame ilmselt enam garantiisid eduks kui ameeriklased, et midagi ette võtta. Tõsi, siin ei karistata väiksemate vigade eest...

Nojah, tegelikult olen ju ise seitsme kuu jooksul Eesti ajast maha jäänud, äkki on nüüd juba teisiti? Hoian põialt, et see nii oleks!

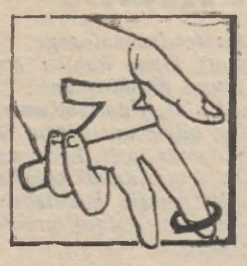
Tagasi Moskva poole lendan ilmselt 27. mail.

ÕNNITLEME!

Endel Tünder

5. mail sai teaduskonnakirurgia kateedri juhataja 1970. aastast, ENSV teeneline arst, Eesti NSV riikliku preemia laureaat, Ülemaailmse Kirurgide Assotsiatsiooni liige professor Endel Tünder 60-aastaseks. Aktiivselt kirurgiaga tegelevat juubilari, kes on avaldanud üle 210 publikatsiooni, juhendanud 10 kandidaaditööd ja olnud konsultandiks 6 doktoriväitekirja valmimisel, tervitavad tema arvukad kolleegid, sõbrad ja tuttavad.

LOENGUTSÜKKEL «ARMASTUSE KULTUUR»

algab **esmaspäeval, 15. mail** kl. 18.30 Tähe tn. 4 aud. D-170 loenguga «Mees ja naine». **22. mail** on «Vaim ja erootika», **29. mail** «Keha ja seks». Lektor on Tõnu Randla. Tsükkel lõpeb õppefilmiga «Kaamasuutra».

Tasulisi abonemente saab **laupäeval, 13. mail** kl. 13—16 TÜ klubist (ruum 207). Kui neid jagub, saab osta ka 15. mail pool tundi enne loengu algust.

Terve Keha ja Vaimu Klubi «Lootus»

Haigus ei hüüa, tudeng ei karda

- **5 lahtise tuberkuloosi juhtu arstiteaduskonnas**
- **Vaktsineerimine või elu**
- **Bürokraat või arst?**

Asjaolu, et meie keskmine eluiga on 70,8 aastat, ei välista võimalust surra üsna noorelt või terveks eluks kahjustada oma tervist tudengliku muretu rumaluse tõttu. Paljudel juhtudel aitab juba ühest õigeaegsest käigust arsti juurde, läbivaatusele või vaktsineerimisele, et vältida mitte just liiga meeldivaid haiglanädalaid, vahel ka reanimatsioonipalatis. Järgneva loo kõneaine pärineb vestlustest ülikooli arstipunkti kauaaegse juhataja dr. AIJA LANDÖRIGA ja Tartu Kliinilise Pulmonoloogiahaigla dispanseerimise osakonna juhataja dr. GUIDO ARROGA.

TUBERKULOOS

Kümnetel maailma teatrilavadel sureb igal õhtul vaatajate pisaratevoolu saatel tiisikusse ehk tuberkuloosi A. Dumas' — G. Verdi kameeliadaam. Ka Tammsaare Ramilda-Rimalda suri kopsutuberkuloosi. Tammsaare ise põdes tuberkuloosi, Kristjan Jaak Peterson ja Friedrich Robert Faehlmann surid tuberkuloosi. Verine tiisikusehaige kõha on veel sõjajärgsetelgi aastatel kostnud paljudest Supilinna, Ülejõe, Karlova, Tähtvere majadest. Oli aeg, kus iga sajas tartlane oli ohtlik nakkusallikas. Praegu on linnas selliseid tuberkuloosilevitajaid üks kümnest tuhandest, kuid palju rohkem on neid, kes võib-olla lapsepõlvest peale on nakatatud ja ebasoodsate elutingimuste või stressi korral võivad märkamatult haigestuda ja haiguse arenedes hakata hingamisteede kaudu eritama tuberkuloosibaktereid.

Eelmisel aastal haigestus Tartu linnas ja rajoonis tuberkuloosi 71 inimest. Ja mis üle hulga aastate on esmakordne: tuberkuloosi on jäänud ka viis üliõpilast. Ehkki nad on praegu haiglaravil juba paranemas, on see hoiatav märk. Pealegi võib läbipõetud tuberkuloos mõnikord hiljemgi veel tunda anda või uuesti ägeneda.

Haiguse algusjärgus ei osata põõrata tähelepanu esimestele haigustunnustele: lühiajaline kerge temperatuuritõus, väsimus, une-eelne higistamine, sagenev köhatamine. Aga kes meist aeg-ajalt ei köhataks või kellel ei valutaks mõnikord pea. Harvemini algab tuberkuloos ägeda haiguspildiga (gripp, kopsupõletik). Haiguse alguses on sageli kõige täpsemaks diagnoosivõimaluseks fluorograafiline uuring, mida soovitatakse igaks juhuks ette võtta igal aastal.

Üks tudengist tõbine avastatigi fluorograafis, kuhu ta pidi tulema enne välismaalesõitu. Seejärel kutsuti fluorograafi tema kursusekaaslased ja nende seast leiti veel üks tuberkuloosihaige. Mõlemad tundsid end täiesti tervena, aga olid olnud juba mõnda aega nakkusallikaks. Ülejäänud kolm haiget pöördusid ise arsti poole ja läksid rõntgenisse. Kuna avastatud tuberkuloosihaiged õpivad ravi- ja pediaatriaosakonna VI kursusel, kutsuti veebruari lõpus fluorograafilisele läbivaatusele kogu arstiteaduskonna kuues ja ka viies kursus, sest mõlemad vilbivad palju kliinikutes ja puutuvad kokku haigetega, personaliga ning omavahel. Arste aga teeb väga murelikuks see, et veel praegu on üle kahekümne VI kursuse ja veel suurem hulk V kursuse tohtritudengeid fluorograafis käimata. Sellisel hoolimatusel oma tervise ja võimaliku nakkusohu suhtes ei tohiks arstiteaduskonnas küll kohta olla, arvab dr. Aija Landör. Ja väga imelik oleks hakata peaaegu tohtreid sellise asja pärast stipendiumiga näpistama.

Dr. Guido Arro teatel on kahe haige puhul nakkusallikas teada: üks neist külastas kahe aasta eest (!) oma tuberkuloosihaiget vanaisa ja teine on nakatunud juba lapsepõlves oma vanematelt või vanavanematelt. Ülejäänud kolmel juhul pole bakterite reservuaar teada ja pole võimatu, et ta kõnnib ülikooli või kliinikute ruumides ringi, läkitades iga kõhatusega uue pahvaka pisikuid seiklusi otsima. Tuberkuloosidispanser kavatseb alustada kogu ülikooli ja kõigi kliinikute töötajaskonna kohustuslikku fluorografeerimist. Nendele, kes võtavad uuringu ette omal käel, soovitab dr. Arro pigem fluorograafilist ülesvõtet kui rõntgenläbivalgustust, sest pildistamisel on kiirgusannus väiksem ja pilt on kahtluste korral korduvalt vaadeldav.

PUUKENTSEFALIIT

on nagu tuberkulooski seiline haigus, mis võib lõppeda invaliidistumise või koguni surmaga. Peiteaeg võib olla mitu kuud.

Puukentsefaliidiohtlikke piirkondi on nüüd juba eranditult igas Eestimaa rajoonis. Iga inimene, kes suvel loodusesse läheb, on ohus. Eriti suures ohus on bio-geo tudengid, kellest paljud juba pärast esimest kursust peavad käima välitöödel. Enne välitöid ja uue käskkirja järgi üldse enne sellisele tööle suunamist on puukentsefaliidi vastu vaktsineerimine kohustuslik. Aga meie alati kiirustavale tudengile on see ka veidi tülikas: kuu aja jooksul tuleb teha kolm süsti, siis kuue kuu pärast veel üks ja edaspidi kord aastas. Sageli kaob tudeng pärast esimest süsti silmapiirilt. Arstipunktis kutsutakse selliseid sõpru vaktsiiniraiskajateks. Aga vaktsiin on kallis.

Bio-geo dekanaadi töötajad on olnud tudengitele väga vastutulelikud ja lubanud neid praktikale ka ilma vaktsineerimata. Nii näiteks oli eelmisel suvel üle kuu aja Viljandi rajooni keskhaiglas puukentsefaliidi ravil üks II kursuse geoloog. Ta oli leidnud pärast praktikat lõua alt puugi, tekkisid peavalud, meningeaalnähud. Poiss raviti terveks. Onneks ta vigaseks ei jäänud. Sel juhul oleks ülikool pidanud maksma talle eluaegset invaliidsuspensioni. Ometi oli ka seda tudengit korduvalt kutsutud arstipunkti vaktsineerimisele.

Selline lastehaigus nagu

LEETRID

võib ka kulgeda eluohtliku raskusega, kui põdeja on jõudnud lapseeast välja. Meie tudengite seas on puhangud olnud viimase kolme aasta jooksul mais-juunis, mullu 15 juhtu. Leetrite vastu küll ei vaktsineerita, kuid need haiged vajavad hoolsat põetamist ja jälgimist ning tüsistuste korral vahel kiiresti intensiivravi.

AUSTA ARSTI

Mida harvemini me haiguse pärast ülikooli arstipunkti või mujale tohtri juurde satume, seda parem, muidugi mõista. Aga eelnenud jutust võiks arukas tudeng järeldada ka seda, et oma tervise huvides võiks vähemalt korra aastas, näiteks nüüd, enne suvepuhkust, arsti juures siiski käia, et saada saatekiri fluorograafi või teha vajalikud vaktsineerimised. Ja need menetlused, mis tuleb ette võtta enne malevasuve, välismaalesõitu või välipraktikat, pole ka lausa ilmaasjata välja mõeldud.

Mitte alati ei saa algkursuste tudengid sellest aru. «Mulle öeldakse ülepäeviti: te olete bürokraat, milleks on vaja enne puugivaktsiini veel vereanalüüse teha,» räägib dr. Aija Landör. «Aga kui ma ei kontrolli enne immuniseerimist hemoglobiini, settereaktsiooni ja leukotsüütide arvu ja lasen võib-olla põletikulisse organismi haiguse antigeene süstida, võin ma muutuda mitte bürokraadiks, vaid kurjategijaks. Meditsiinil on oma reeglid ja neid tuleb täpselt täita. Tudeng peab sellest aru saama, sest tervis on ju kalleim vara ja tänane tudeng on varsti ise vastutav töötaja, kellest võib sõltuda teiste inimeste tervis. Arstile ei paku mingit rahuldust vaktsineerimistest ja läbivaatustest kõrvalehoidjate tagaotsimine ja ähvardamine. Oma pika tööpäeva lõppedes tunneb arst tõelist rahuldust siis, kui on välja pannud õige diagnoosi või kui määratud ravi on kaasa aidanud haige tervenemisele.»

TÕNU PEETS

Selgituseks

Rektoraadi nõupidamistel raamatukogurahvas ei käi. Tänu teabetalitusele saime infot sellest, mida ja kuidas arutati 24. aprillil. «Tõdeti, et varade ja nende arvelevõtmise seis ning kord ülikooli raamatukogus on allpool igasugust kriitikat.» Lugesime seda nördinud solvumistundega, täpselt teadmata, millele see tõdemus toetub.

Raamatute, ka kunstivarade (ca 4,6 miljonit s. ü.) arvelevõtmine on nõuetekohane. Varad on hoidlates süsteemikindlalt korrastatud. Kui peetakse silmas põhi- ja väikevahendeid (mööbel, seadmed jm.), siis nende tellimist, arvelevõtmist ja inventuure korraldab haldusaparaat ja raamatupidamine.

Kord taoliste varade heaperemehelikul hoidmisel on raamatukoguhoones silmanähtavalt kõrgemal ülikooli kriitilisest keskmisest. Raamatukogu on ülikooli allasutus. Majandusvarade arvestuse ja hoidmise paremaks korraldamiseks tegime seoses inventuuri lõppemisega 14. 02. s. a. rektoraadile rea ettepanekuid. Vastust seni ei ole.

Ähvardusena kõlab: «Kui seal korda majja ei saada, on tagajärjeks juba ammu tavapäraseks saanud kohtuskäimine. Mida teha, see tuleb selgeks saada kõige lähemal ajal.»

1. oktoobril 1984. aastal esitas toonane rektor raamatukogu majandusvarade puudujäägi kohta materjalid Tartu Linna Prokuratuurile. Prokuratuur, SORVVO ja kohus uurisid asja kaua ja põhjalikult. 10. märtsil 1988 langetas Tartu Linna Rahvakohus otsuse, millega karistati raamatukogu endist majandusdirektorit M. Lauringut ametikohustuste lohaka täitmise eest.

Edasi tsiteerin: «Asja materjalidega on kindlaks tehtud, et kostja Fink pearaamatupidajana ei olnud teinud kõike temast olenevat materiaalsete väärtuste arvestuse ja hoidmise õigsuse korraldamiseks TRÜ Teaduslikus Raamatukogus.» Raamatukogu direktorit ametiisikuna milleski süüdi ei mõistetud. Ega ka teisi varaliselt vastutavaid raamatukogutöötajaid.

Ülikooli pearaamatupidaja tegevuse suunamine ja kontroll kuulub ülikooli juhtkonna kompetentsi.

Kuulanud ära raamatukogu poole, sai vahest selgemaks seegi, mida tuleb teha kõige lähemal ajal. Raamatukogu juhtkond tahaks tegelda raamatukogu juhtimise eriomaste ülesannetega.

LAINE PEEP,
raamatukogu direktor

TÜ KLUBI FUAJEES

Teisipäeval, 16. mail kl. 22.30 OMALOOMINGUÕHTU. Luuletusi loevad Karl Martin Sinijärv, Merle Jääger, laulab Önne Pärl, kitarril Toivo Sõmer.

ARHITEKTUURINÄITUS

Tartu Kunstnike Majas (Vanemuise 26) avatakse neljapäeval, 18. mail kell 16 Klaus-Dieter Eberti ettekandega Hamburgi arhitektide näitus «Linnapilt ja eluruum» (200 diapositiivi).

KÜLALISLEKTOR

Esmaspäeval, 15. mail, kl. 16 esineb peahoone H. Abovjani nim. auditooriumis pedagoogikadoktor professor B. Jesadžanjan teemal «Keele õpetamise aktuaalseid probleeme».

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval, 17. mail kell 18.15 TÜ nõukogu saalis.

Kavas on A. Lille loeng «Antiiksed olümpiamängud — ideaalid ja tegelikkus».

ATLEETVÕIMLEMINE

Eesti karikavõistlused atleetvõimlemises on **laupäeval, 20. mail** kl. 18 TÜ klubis. Kohal Eesti paremik, esinevad ka naiskulturistid.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 13. mail kl. 21 laupäevadisko.

Pühapäeval, 14. mail kl. 21 diskoprogramm «Laulud kevadele» («Alphaville collection». Üliõpilaspilet kaasa!

Tuusikud

III kvartaliks on saabunud järgmised puhkekodutuusikud:

Puhkekodu	«Võsu»	21. 07.— 1. 08.	14.4
„	«Võsu»	21. 07.— 1. 08.	14.4
„	«Võsu»	21. 07.— 1. 08.	14.4
„	«Võsu»	24. 08.— 4. 09.	15.–
„	«Võsu»	24. 08.— 4. 09.	15.–
„	«Pühajärve» (perek. 2 in.)	22. 07.— 2. 08.	30.–
„	«Pühajärve» (perek. 2 in.)	15. 08.—26. 08.	30.–

Avaldused esitada rühmaorganisaatori pealdisega TÜ aü komiteesse hiljemalt 20. maiks.

Ametiühingukomitee

Toimetaja VARJE SOOTA

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240. 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1967. Tiraaž 3000 eks. MB-01525.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 18 (1565) Reede, 19. mai 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

„Ei kirjuta ka enam. Lähen Saaremaale ja hakkan õlut tegema"

JUHAN PEEGEL 70

NAESTERAHVAS KUI NIISUGUNE

«Et naesterahvas algmises luust tehtud on, siis on tema ka ülevõga kõva ja tugev oma olemises ning püüdmises. Nõnda teame sündinud asjade loost mitmed näitused tuua, kus kindlate naesterahvaste ees mehed murdu maas olivad, aga naesterahvas jää-külma põlgtusega ja ironiliku muigamisega mokkadel nende viletsate peale alla vaatas. (Mõnigi praeguseaja mees võib seda sama tunnistada, ehk küll salaja ja üksnes iseendale)».

(«TRÜ» 1975, nr. 9)

TÖEPOOLEST,

«...Süda värises, kas ikka võetakse armeesse või mitte, sest kaalusin vaevalt viiskümmend kilo, kehal olid skorbuudilaigud, igemed ei tahtnud hambaid kinni pidada...»

(«TRÜ» 1982, nr. 15)

«INIMENE on ainuke olend sessinatses maailmas, kellele loodus on andnud võime heita nalja ühiskonna ja enda üle.»

(«Looming» 1972, nr. 1)

«Uudis ei ole see, kui koer inimest hammustab, vaid kui inimene koera hammustab.»

(Loengust)

«Enne aktuse lõppu anti sõna ka päevakangelasele endale. Ta tänas kõiki õnnitlejaid ja püüdis kaks tundi kuuldud küdusõnu enda aadressil nulliks muuta väitega, et ta ei maksvat kunagi õigel ajal ametiühingu liikmemaksu.»

(«TRÜ» 1979, nr. 18)

«Ei ole neid aastaid lugenud, millal selle lehega ise hiljem seotud olen olnud. Puuda soola olen jõudnud küll koos hilisemate sekretäride ja toimetajatega koos ära süüa.»

(«TRÜ» 1978, nr. 31)

«Ilma korraldust ootamata istusin laua taha seletuskirja kirjutama. Kui kiri valmis sai (väga hea seletuse leiutasin), tabasin end mõttelt: pole halba ilma heata. Minus on võimsad loomupärased eeldused saada silmapaistvaks ulmekirjanikuks. Küllap need eeldused üldises paberimöllus peatselt täisküpseks arenevad.»

(«TRÜ» 1979, nr. 29)

Et ajalehe lause lihtne ja selge, esimese lugemisega taibatav oleks, seda teavad kõik «Peegli lapsed». No aga mida me pealkirjaga öelda tahame? August Luur on selle juubilari soovi «Sirpi» pannud 60. sünnipäeva aegu. Ei usu me nüüdki, et Juhan Peegel ainult õlut tegema hakkab, ja ei tahagi. Soovime, et:

- **jätkuks aega tudengite ette astuda ja neid peeglilikult harida,**
- **jõuaks kõik oma jutud ja muud tahtmised paberile jätta,**
- **oleks tervist ja rõõmu ajakirjandusest ja inimestest.**

«TRÜ»

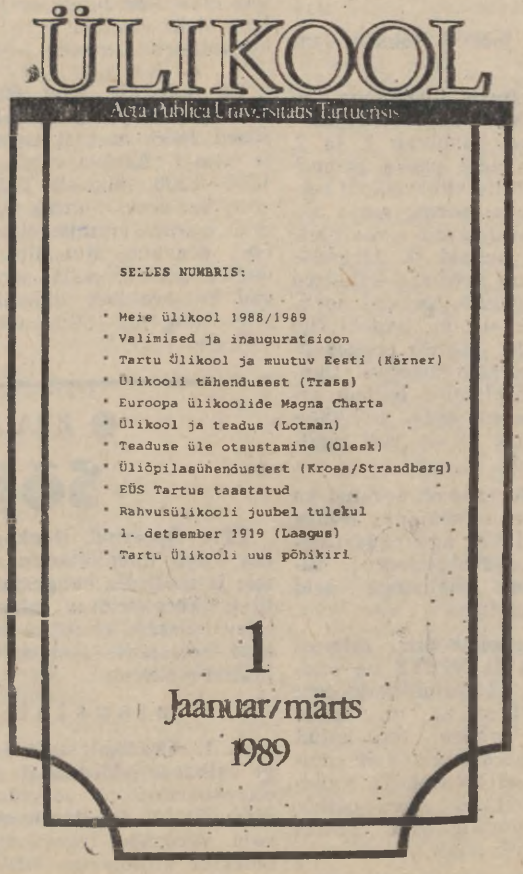

Professor Juhan Peegli «lühike, kuid sisutu» (loe — piisavalt lühike, kuid sisurikas!) sõnavõtt ajalehe «TRÜ» 40. sünnipäeval.

Seda ajalehte on Juhan Peegel hulk aastaid toimetanud, rääkimata lehetegijate õpetamisest ajakirjanduse eriharus ja osakonnas.

OLAVI PAIDE foto

N B! Homme kl. 11 on aulas sõbralik kokkutulemine ja kl. 13 sõit Äksile O. W. Masingu mälestuskivi avamisele.

ÜLIKOOL

Acta Publica Universitatis Tartuensis

SELLES NUMBRIS:

- Meie ülikool 1988/1989
- Valimised ja inauguratsioon
- Tartu Ülikool ja muutuv Eesti (Kärner)
- Ülikooli tähendusest (Trass)
- Euroopa ülikoolide Magna Charta
- Ülikool ja teadus (Lotman)
- Teaduse üle otsustamine (Olesk)
- Üliõpilasühendustest (Kross/Strandberg)
- EÜS Tartus taastatud
- Rahvusülikooli juubel tulekul
- 1. detsember 1919 (Laagus)
- Tartu Ülikooli uus põhikiri

1

Jaanuar/märts

1989

Uuest ajakirjast kirjutab peatoimetaja Tiit Matsulevitš 3. leheküljel.

TEABETALITUSELT

Rektoraadi esmaspäevane tavakoosolek toimus pühadest põhjustatud vaheaja järel taas 15. mail. Mis oli jutuks?

● Tõsiasi, et Ida-Virumaa on Eesti probleemseim piirkond, ja seda mitte üksi ökoloogilise katastroofi, vaid ka põhjalikult väärdunud sotsiaalsete ja demograafiliste suhete tõttu, pole kellelegi uudiseks. Mõistetav on sel taustal seegi, et tolle kandi ärksam seltskond usinalt lahendusteid otsima on asunud. Üheks mõjuriks asjade edendamisel näib olevat ka tihedam side ülikooliga. Mai lõpule ongi kavandatud ülikooli esinduse kohtumine Kohtla-Järve rajooni haridusjuhtidega, keda ennekõike huvitavad järgmised küsimused: kaadri ettevalmistus tolle probleemse piirkonna jaoks; võimalused tihedamaks kontaktiks piirkonna ja ülikooli vahel, koostöö, milles ülikooli teadlased aitaksid probleemide põhjusi paremini tunnetada ning lahendusteid välja pakkuda; piirkonnast pärit noorte inimeste edukus ülikoolis; tänavuse aasta vastuvõtutingimused. Kohtumine — neid tuleb sealkandis veelgi — kuulub kahtlemata rahvusuniversiteedi juubeli eelsete ürituste programmi — pole ju seekord juubeli eesmärk teha õõnsat kõminat, vaid aktualiseerida ülikooli olemasolu tõiselt ning leida teid ülikoolist pärit eesti haritlaskonna integreerimiseks ühise asja tarvis.

● Kord ülikoolis lonkab juba tükemat aega — leiti, et vaja on seda parandada. Dekanaadid ja kateedrid peaksid ikka niipalju jõudma, et tööajal keegi töötajatest kohal oleks ja vajalikku informatsiooni edastaks.

● Esmaspäevast (s. o. 15. maist) on ülikooli peal käimas Balti sõjaväeringkonna tähtis kontrolldelegatsioon, kes ei ole rahul sõjalise õpetuse staatusega meie universiteedis. Nende jutu järgi olevat TÜ ainuke ülikool, kes ei ole suutnud sõjalise probleemi lahendada (ilmselt peetakse silmas kroonule meelepärast lahendust). Infot, liiati usaldusväärset infot selle kohta, mida riigivõim tolle pikaleveninud asjaõiendamisega pingeväljas «kõrgkool — sõjandus» lõpuks ette võtab, meil ikkagi pole. Olevat küll alla kirjutatud uus asjakohane määrus, aga sellest liigub seni vaid kumu. Selge on vaid, et vähemalt alates uuest õppeaastast tudengeid auditooriumist kroonuteenistusse ei kutsuta. Muis probleemseis asjus puudub kõrgete sõjaväeülemuste selge sõna, rääkimata juriidiliselt antud tagatistest. Kerge naeratusega on kroonunatšalnikud möönnud sõjakateedri kohese kaotamise võimalust, taustaks on aga varjatud ähvardused. Garantiid järeleandmiste püsivuse kohta ju keegi ei anna. Pidevalt helistavad rektorile ja prorektoritele esimese kursuse noormeeste emad ja paluvad: ärge Jumala pärast sõjakateedrit sulgege, see on siiski kõigist võimalikest kõige leebem variant kroonukohustust täita.

● Aina edeneb koostöö Soome Vabariigi ülikoolidega. Kuu lõpul sõidab väike delegatsioon TÜst (rektor, prorektor Siigur, professor Rätsep) lühikeseks ajaks Joensuusse, sest sealne ülikool on pakkunud välja mitmeid ahvatlevaid asju (millega mõistagi eelnevalt hästi tutvuda tuleb). Näiteks igal aastal 10 meie majandustudengi koolitamist, mille jaoks on soomlased oma valitsuselt suuri summasid taotlemas; samuti hõlmavaid uurimissidemeid Joensuu ja Tartu vahel läänemeresoome rahvaste keele, kirjanduse ja kultuuri vallas.

● Nagu mujal maailmas ammu tavaks, tegelevad ülikoolid usinasti täienduskoolitusega — muidu enam lihtsalt ei jaksa ajaga ning nõudmistega sammu pidada. Nüüd on lõpuks täienduskoolituse süsteemi loomine kavas ka Tartu Ülikoolis. Loomisel on TÜ Täienduskoolituskeskus, mis hakkab lisakoolitust andma kõigil erialadel vastavalt ülikooli profiilile. Kaasatakse ka välismaa lektoreid, tehakse koostöid vastavate keskustega välismaal, iseäranis muidugi Soomes. Rektoraat avaldas soovi, et selle asjaga hakkaksid tegelema nimelt noored ärksad inimesed. Et too keskus käima panna, on vaja taipu ja energiat ja eestvedajatelt mõistagi keelteoskust (rahvusvahelisele areenile minnakse koostöös Helsingi Ülikooliga). Rektoraat palub endast märku anda neil, kes oleksid huvitatud täienduskoolituskeskuse juhtimisest (nagu öeldud, suur osa tööst on seotud tegutsemisega rahvusvahelisel areenil), see asi on tänuväärne ja mõistagi põnev. Keskuse juhiks võib kandideerida ka väljastpoolt ülikooli.

● Veel teinegi ajakohane ettevõtmine on ülikoolis teoksil — õpetajate järelkoolituskeskus. See loob võimaluse anda noortele õpetajatele soovikohaselt teinegi spetsialiteet, milleks praegune paindumatu «pärisstuudium» paraku vähe võimalusi pakub. Niisuguse keskuse loomine on susisenud juba mitu aastat, nüüd vahest jõutakse konkreetsete tegudeni. Nagu välismaa kogemus on näidanud, on kõige efektiivsem töökorraldusvorm paari-kolmepäevane intensiivkursus ühel piiritletud teemal. Selliseid kursusi korraldatakse siis õppeaasta jooksul mitmeid, nii et iga õpetaja saab valida endale vajalikud. Lohisev vorm (näit. neljanädalased statsionaarkursused) ei õigusta end, ei ole efektiivne.

TIIT MATSULEVITŠ

TEABETALITUSELT

Eduard Laugaste 80

22. mail saab 80-aastaseks meie rahvaluuleteaduse autoriteetsemaid teadlasi, filoloogiadoktor, eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri professor Eduard Laugaste.

E. Laugaste on olnud aastail 1944—1947 eksisteerinud rahvaluulekateedri juhataja, mitmel korral ajaloo-keeleteaduskonna prodekaan ja dekaan. Tema uurimusi regivärsist, muistenditest, «Kalevipojast», rahvaluuleteaduse ajaloost, Jakob Hurdast jpm., samuti tööd «Vana kandle» jätkamisel tuntakse ja hinnatakse kõrgelt kogu maailmas. Prof. E. Laugaste mahukast teadustööst annab detailse ülevaate äsja ilmunud «Eduard Laugaste tööde bibliograafia».

Esmaspäeval, 22. mail kl. 14 toimub ülikooli aulas prof. E. Laugaste 80. sünnipäevale pühendatud ettekandekoosolek, kus esinevad P. Hagu (Professor E. Laugaste lisandusi folkloristliku üldteooria arengusse), I. Rüütel (Muusikalise rõhu komponentidest runolaulus), H. Peep (Lehekülgi eesti kirjandusliku piltsatiiri ajaloost), E. Teder (E. Laugaste ja noorsoolilkumised).

Elvi Prii

22. mail tähistab oma esimest juubelit kehalise kasvatuse ja spordi kateedri staažikaim töötaja vanemõpetaja Elvi Prii.

Õnnitleme!

Kolleegid ja õpilased

Kaljo Villako

Radioloogia ja onkoloogia kateedri juhataja professor Kaljo Villako tähistab täna oma 70. sünnipäeva. Palju õnne ja jaksu soovivad

kolleegid

ÕNNITLEME!

TÜ nõukogus

28. aprillil

- TUNNUSTUSI
- VALIMINE
- SOTSIOLOOGIA ÕPETAMISEST
- TÜ 70
- ETTEVALMISTUSOSAKOND JA -KURSUSED
- UUS NAISKORPORATSIOON
- SÕJALINE ÕPETUS

● «Tugevat tervist, kõik muu tuleb iseenesest,» ütles rektor Jüri Kärner **Alma Ilvesele**, keda oleme tundnud kui oma aulatädi. Nüüd otsustas ta aula hoidmise ära anda. Tema kauast hoolsat tööd jääb meenutama TÜ aukiri. Peahoone naised olid samuti tulnud oma töökaaslast tänama ja talle lilli andma.

«Mees, kes ei lase tavaliselt ülikooli nõukogul õigel ajal alustada,» on **Lembit Visnapuu**. Temale ja ta kolleegile **Reet Priimanile** keskkonnakaitse füüsika laborist oli taas üle anda autoritunnistus.

Afganistani presidendi autasu anti kätte sõjalise kateedri juhatajale **Viktor Nossovile**.

● **Filosoofia kateedri professori kohale valiti samal kohal töötanud prof. Leonid Stolovitš.**

● **Sotsioloogia õpetamist ülikoolis tutvustas sotsioloogia kateedri juhataja prof. Paul Kenkmann.** Kateeder loodi 1. märtsil. Selles töötab kaks teadusdoktorit ja kolm -kandidaati. Üldprogrammi koostamisel arvestati Moskva jt. kõrgkoolide kogemusi, teaduskonniti programm varieerub. Õppeaasta algab loengutega (selleks ajaks peaks olema ilmunud ka õppevahend), toimub ka 2—3 seminari. Esimene kursus lõpeb arvestusega. Eksam on teisel semestril, kui on kuulatud ka poliitikateaduste aluste kursus. Seega jäävad esimesele kolmele kursusele üldained, siis toimub spetsialiseerumine. Kavas on luua ülikoolis ka sotsioloogia instituut, mis ühendaks kateedri ja vastavad laborid. Liidu Hariduskomitee ei ole küll lubanud teha ühiskonnateaduste õpetamisel muudatusi. Nii peaks sotsioloogiat õpetama ainult üldainena teadusliku kommunismi raames. Ülikooli nõukogu otsust õpetada sotsioloogiat omaette kursusena toetab ka EKP Keskkomitee.

Sügisel võetakse esimesele kursusele 15 üliõpilast. Huvilistega on peetud kaks kohtumist, õppimissoovi on avaldanud ligi sada keskkoolilõpetajat.

● **TÜ 70 juubeli toimkondade info.**

✲ **Juubeliürituste toimkonna esimees prof. ANTS KALLIKORM:** «Põhiüritused toimuvad 1. ja 2. detsembril. Esimese päeva hommikul on külaliste tervitusvisiidid rektorile, keskpäeval peame aulas aktuse, õhtu sisustavad külalistele teaduskonnad, seltsid jt. Järgmise päeva hommikul tutvuvad külalised linna ja ülikooliga, peavad loenguid, keskpäeval on audoktorite promoveerimine, järgneb pressikonverents teadusraamatukogus. Juubeli pidulik lõpetamine toimub arvatavasti «Vanemuises». Rongkäigu korraldamine ei ole veel lõplikult otsustatud.

Väliskülaliste (siia on arvatud ka liiduvabariikide esindajad) arvuks seadsime algul 150, aga nüüd paistab, et koos teaduskondade ja tudengiühenduste külalistega neid vist alla 400 ei tule.»

✲ **Memoriaaltoimkonna esimees dots. TULLIO ILOMETS** on andnud ajalehele ettevalmistustöödest intervjuu «TRÜ-s» nr. 15. Lisaks niipalju, et praegu on leitud kunstnikke umbes ühele kolmandikule kavandatud töödest. Ta soovitas allasutustel ka ise otsida kunstnikke, ilmtingimata sellest aga õelda toimkonnale.

✲ **Kunstl- ja suveniiride toimkonna esimees ELA MARTIS:** «Suurt suveniiriuputust sel juubelil ei tule, aga üht-teist siiski: TÜ juubelimedal (autor A. Mölder), märk, vimpel, kleebis, plakatid, graafiline leht, meestele isegi lips jm.»

✲ **Propagandatoimkonna esimees dots. SULEV UUS:** «Esimene pressikonverents on peetud. Kahjuks ei tulnud peale «Vperjodi» keegi teistest venekeelsetest väljaannetest. Eestikeelses pressis on peagi TÜ tähtpäevamaterjale oodata, üleliidulistes väljaannetes võib-olla enne juubelit löögile ei pääse. Koostööd saaksime aga teha nende Liidu kõrgkoolidega, kellega meil on sidemed. Välismaailma peaks TÜ juubel jõudma samuti nende õppeasutuste kaudu, kellega näiteks on koostööleping. Selleks võiksime ette valmistada sisukad materjalid. Kui aga seisab ees kohtumine mõne rajooniga, saaksime ise enne seda üht-teist avaldada rajoonilehes.»

✲ **Teadusürituste toimkonna esimees prof. LEMBIT ALLIKMETS:** «On planeeritud kaks konverentsi, toimuvad teaduskondade päevad. Sügissemestril organiseeritakse ka vilistlaspäevad.»

✲ **Heakorratoimkonna esimees vanemõpetaja ANTS KULL:** «Ruumid, majad on allüksuste vahel ära jaotatud. Korrastada tuleb palju. Kõige raskem probleem ootab suvel, sest varem tegutses üliõpilaste suvemalev. Loodame uute üliõpilasühenduste abile.»

✲ **Kirjastustoimkonna esimees VALTER HAAMER:** «Ilmuma peaksid ülikoolielu 70 aasta kroonika, prof. S. Issakovi koostatud mälestuste bibliograafia ülikooli kohta, album tänavu 180-aastaseks saavast peahoonest, raamat eelmise juubeli kohta, dokumentide kogumik eestikeelse ülikooli avamisest, selle arengust tänaseni jm.»

● **Plkaks kujunes arutelu ettevalmistusosakonna ja -kursuste probleemide üle.** Lühikokkuvõte oleks niisugune. **EO juhataja dots. Kalle Velsker:** «Seni on päevasesse osakonda vastu võetud igal aastal 60 ja kaugõppesse 70 inimest. Viimasel õppeaastal jäi kaugõppeplaan täitmata (võeti 53). Päevasesse osakonda oli aga 2,8 soovijat ühele kohale. Et kaugõppes lõpetab juba aastaid kõige rohkem 50% vastuvõetuist, tuleks kaaluda selle õppevormi vähendamist.» Praegu on kõik EO rühmad eestikeelsed. Vene õppekeelega rühmade avamine ei ole otstarbekas: rühma suurus oleks maksimaalselt 20% I kursusele võetavate arvust, kuid koormus kasvaks iga sellise rühma avamisega vähemalt 900 tundi aastas. Mõttekam oleks vastavasisulist tööd teha ettevalmistuskursustel.

EK juhataja Eevi Räim: «Ülikooli juures töötavad sellised kursused 1958. aastast isemajandamise alusel. Aastas võtab neist osa 1200—1300 inimest. Töötavad nii eesti kui vene rühmad, õppetöö toimub kolmes vormis: õhtune, kaugõpe, päevane. Kevaditi lõpetavad umbes pooled, neist pooled esitavad ka avalduse ülikooli astumiseks ning 57—60% võetakse ka vastu.»

1919
1989
TARTU ÜLIKOOL

● **UNIVERSITAS TARTUENSIS 1632**

TÜ nõukogu otsustas:

1. Pidada vajalikuks isemajandavate EK töö jätkamist, soovitades rektoraadil need üle viia kooperatiivsele majandamisele.

2. Viia alates 1989/90. õppeaastast EO põhiliselt üle vabariigi muukeelsetele noortele (eelistatult Ida-Virumaa) eesti keele õpetamisele. EO-st võtta üliõpilasi vastu ainult eesti õppekeelega voorudesse.

3. Alates 1989/90. õppeaastast lõpetada vastuvõtt EO kaugõppesse.

● **Registreeriti naiskorporatsioon «Amicitia».**

● **Sõjaline õpetus.** Sellest ja ka arvamustest ülikooli nõukogus on viimasel ajal ajakirjanduses kirjutatud nii palju, et on võimatu midagi lõplikult selget kirja panna. Kuid ka nõukogus arutatu on saanud pressis kohati erineva interpretatsiooni. Pealegi teame ju väga hästi, et päevapealt ei muuda ka TÜ otsus veel midagi.

Lähtudes nõukogu liikmete ettepanekutest ning praeguse kontrolli tulemustest on oodata TÜ käskkirja sõjalise õpetuse kohta.

TÜ nõukogu hääletas selle poolt, et:

● **Sõjalises õpetuses käimine on vabatahtlik. Rektoril on õigus mitte rakendada käskkirja nr. 660 sätteid nende III ja IV kursuse üliõpilaste suhtes, kellel jäävad võlgnevused sõjalises õpetuses, mis näevad ette eksmatrikuleerimise võlgnevuste säilimisel uue õppeaasta alguseks.**

Kuigi järgmiste punktide kohta ei hääletatud arvati, et võiks:

● **Sõjalise kateeder säilitada, kuid selle töö vajab reorganiseerimist.**

● **Taotleda, et sõjaväeteenistuse läbi teinud üliõpilastele ei korraldataks kohustuslikku ohvitseride kursust pärast ülikooli lõpetamist.**

● **Taastada tsiviilkaitse õpetamine eesti keeles.**

● **Taotleda Hariduskomiteelt ja Kaitseministeeriumilt, et**

✲ sõjaline õpetus ja tsiviilkaitse lahutataks akadeemilisest õppetööst;

✲ kateedrit peaks ülal pidama armee;

✲ taotleda sõjalise õppekeskuse loomist.

● **Lõpetada naisüliõpilaste väljaõpe sõjalise kateedri juures.**

● **Seada tingimuseks, et nooremate kursustele ja vabatahtlikele ei avaldataks survet ega tehtaks takistusi osavõtuks sõjalisest õpetusest.**

VARJE SOOTAK

● EPA NÕUKOGU OTSUSTAS ●

Sõjandusest

EPA Õpetatud Nõukogu, toetudes kogu üliõpilaskonna nõudmistele ja taotledes kaugemas perspektiivis kõrghariduse ning sõjalise ettevalmistuse täielikku lahutamist, kuid arvestades momendi reaalpoliitilist olukorda

otsustab:

▲ 1. Täielikult toetada vabariigi valitsuse pöördumist sõjaväelise ettevalmistuse, sõjaväeteenistuse ning ENSV territooriumil paiknevate väeosade tegevusega seoses olevates küsimustes NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi, NSVL Ministrite Nõukogu ja kaitseminister Dmitri Jazovi poole ning peab otstarbekaks saavutada nende nõudmiste rakendamine alates 1. jaanuarist 1990. aastal.

▲ 2. Pöörduda Eesti NSV Ministrite Nõukogu, NSVL Ministrite Nõukogu, NSVL Hariduskomitee, NSVL Agrotööstuskomitee ja NSVL kaitseministri poole taotlusega vabastada sõjalisest õpetusest kõrgkoolis sõjaväeteenistuse läbinud üliõpilased, kes ei ole käesoleval semestril veel sellega alustanud.

▲ 3. Mitte lühendada üliõpilaste puhkuse aega sõjalise laagri arvel.

▲ 4. Suunata käesolev otsus tekstis nimetatud instantsidele.

Uus ajakiri sündinud

Nüüd on ta siis lõpuks käes, kauaoodatud **«ÜLIKOOL. Acta Publica Universitatis Tartuensis»:** maht 14 trükipoognat, formaat «Looming», tiraaž ainult 1000 eksemplari, hind 2 rubla. Ei maksa ehmuda, sest tegelikult pole see üldsegi kallis — arvestagem isetasuvuse printsiipi, pisikest trükiarvu ja vene rubla väärtuse katastroofilist langust.

Kuna tiraaž on huvi ja vajadusi arvestades tõesti naeruväärselt pisike, siis on ka mõistetav, et ajakiri vabamüüki ei tule. Ajakirja toimetus ehk ülikooli teabetalitus garanteerib trükise saamise **igale ülikooli allüksusele** (à 1 eks.) — kateedritele, laboritele, osakondadele, sektoritele. Selleks tuleb pöörduda **«ÜLIKOOLI» tehnilise toimetaja Ester Schnuri poole (ph. 223, tel. 421).**

Ajakirja saavad ka kõik Eestimaa toimetused, kirjastused, kõrgkoolid, loomingulised liidud; firmad ja muud asutused, kellega ülikool on seotud, suuremad raamatukogud. Näiteks ülikooli teadusraamatukogu direktriss proua Peep avaldas soovi saada enda asutuse käsutusse vähemalt 100 eksemplari. Mõistagi saavad ajakirja kõik meie välispartnerid ja sõbrad N. Liidus. Suur osa tiraažist hoitakse rahvusülikooli juubeli külaliste tarvis, samuti ülikooli külastavatele välismaalastele ning visiitkaardina kaasavõtmiseks välismaale (kokkuvõtted ning ülikooli struktuur on ka inglise keeles).

Peale õnne- ja edusoovide oleks toimetus tänulik ka selle eest, kui talle keegi ütleks, kust saaks järgmiste numbrite trükkimiseks kirjutuspaberit nr. 0 või 1 või ofsetpaberit nr. 1, samuti kaanematerjaliks kriitpaberit 160 g/m² (ofset). Lõpetuseks siiramad tänusõnad ülikooli kirjastusele, iseäranis proua Raismale ja proua Oravale!

TIIT MATSULEVITS,
peatoimetaja

Kaubandusüliõpilastel oma selts

15. mail toimus TÜ nõukogu saalis Eesti kaubandusüllõpilaste Seltsi «Hermes» asutamiskoosolek. Arutati põhikirjaga seonduvaid küsimusi ja valiti seltsi juhatus.

Järgmiseks sammuks on projektile kinnituse saamine ülikooli nõukogult.

Seltsi liikmeteks võivad astuda kaubandusüliõpilased ja teadlased-praktikud, kes tegelevad kaubandusega.

Kontaktid ülikooli majandusteaduskonna kaubandusõkonoomika kateedri kaudu!

Lugupeetud korp! korp!

FRATERNITAS ESTICA, SAKALA, UGALA, ROTALIA, FRATERNITAS LIVIENSIS, REVELIA, INDLA

Teie pöördumist minu poole **31. märtsi ülikoolilehes** käsitasin ma eelkõige kui Tartu Ülikoolis taasasutatud sõltumatute üliõpilasorganisatsioonide soovi aidata kaasa ülikooli uuenemisele ja akadeemilise vaimsuse taastamisele. Et ülikooli tähtsamate asjade otsustamine toimub parlamentaalselt (ülikooli nõukogus) ja et pöördumises tõstatatud vaieldamatult oluliste küsimuste suhtes nõukogu veel lõplikku seisukohta võtnud ei ole, saan siinkohal esitada peamiselt oma isiklikud arvamused.

● **1. Teklid.** See küsimus oli arutusel ka 28. **aprillil** õpetatud nõukogus. Tartu Ülikooli ametliku sini-puna-valge tekli kandmine ei ole kellelegi kohustuslik. Samuti ei ole keegi keelanud korporatsioonidel kanda oma värve. Üleülikoolilise tekli muutmine üheainsa käskkirjaga oleks ju ikka jälle too paljukirutud ebademokraatia. Asja võib otsustada kõiki tudengeid hõlmav referendum. Ei maksa unustada sedagi, et nüüdseks on musta randi ja valge põhjaga tekkel akadeemiliste kooride tunnusmärk, ja seda mitte ainult Tartus.

● **2. Varad.** Ülikooli juhtkonnal pole midagi selle vastu, et pöörduda Ministrite Nõukogu poole taotlusega tühistada 1940. aasta 31. augusti kurikuulus määrus. Sisuliselt oleme selle oma praktilise tegevusega juba tühistanud (ega muidu võinuks teoks saada korp! korp! ja seltside taassünd). Korporatsioonide varade tagasisaamise asjus on ülikooli juhtkond moodustanud komisjoni, mille eesotsas on prof. A. Kallikorm ja millesse kuuluvad mõistagi ülikooli muuseumide esindajad (suurem osa teadaolevaid varasid on hetkel meie muuseumide arvel). Loodame, et viisaka asjaajamise korral saavad korporatsioonid ja seltsid oma endised varad tagasi.

● **3. Rahad.** Arvan, et seda, mis puudutab ülikooli juhtkonna poolset **moraalset** toetust taastekkivatele tudengiorganisatsioonidele, oleme me piisava selgusega näidanud ja kavatseme osutada edaspidigi. **Materiaalse** ergutuse rahad on nüüdsest antud jagada teaduskondadele endile ning neile on tehtud korraldus töötada välja uus summade jaotamise kord. Kuid ma olen seisukohal, et sõltumatud üliõpilasorganisatsioonid peavad olema isemajandavad; rippumatus väljendugu ikka kõikides eluvaldkondades. Muide, mitmed eestlastest väliskoondiste liikmed on mulle avaldanud siirast imestust, kui nad on kuulnud siin taasasutatud tudengiorganisatsioonide soovist saada raha ülikooli käest, kes niigi sipleb majandusraskustes. Rahaliste vahendite hankimisel olgu põhitoeks vastava organisatsiooni vilistlaskond ning tegevliikmete endi aktiivsus ja ettevõtlikkus.

● **4. Laulik.** Ka selle vastu pole ülikooli juhtkonnal midagi. Palun pöörduda üliõpilaslauliku asjus kirjastusküsimustega tegeleva prorektori Valter Haameri poole.

● **5. Ruumid.** Vabanevad ruumid on otsustatud anda ülikooli uutele allüksustele (laborid ja kateedrid), mis viimasel ajal ja lähitulevikus luuakse rahvusteaduste edendamise eesmärgil.

● **6. Põhikiri.** Tõepoolest on 30. septembril õpetatud nõukogus vastu võetud põhikirja kinnitamine piinlikult pikale veninud. Suusõnalised lubadused ja lubamised (kuni peaminister Toomeni välja) põhikirja praktiliselt realiseerida ei tähenda ju veel ofitsiaalset garantiid. Ma loodan väga, et see probleem laheneb veel enne suvevaheaega.

● **7. Üliõpilasorganisatsioonide koht.** Siiani on tegelikult määratlemata nende roll ülikooli struktuuris, suhted ülikooli juhtkonnaga ja teiste struktuuriüksustega. Arvan, et selle rolli määratlemine saab toimuda sõltumatute tudengiorganisatsioonide endi osavõtul, sellest aga saame rääkida siis, kui on tekkinud *Edustus*, mille üheks põhifunktsiooniks on parlamentaarne sidepidamine organiseeritud üliõpilaskonna ja ülikooli vahel.

Loodan, et meie aus ja rahulik dialoog saab üheks mõjuriks, mis aitab ellu viia pöördumise lõpuosas sõnastatud eesmärke. Tartu Ülikooli juhtkond tervitab sõltumatute üliõpilasorganisatsioonide initsiatiivi ja on juba ette tänulik kõigi koostöõpakkumiste ning ideede eest, kui need vaid on suunatud meie ainsa rahvusülikooli ees seisvate probleemide lahendamisele.

Siira tunnustusega ja ettevõtlikkust soovides

Teie JÜRI KÄRNER

16. 05. 89

● HARIDUSUUENDUS ● HARIDUSUUENDUS ● HARIDUSUUENDUS ●

Haritlase kolmühtsus ja ülikooliuuendus

TÕNU PEETS

● **Vt. ka «TRÜ» nr. 17 V. Ruttas — «Haridusuuendus ülikoolis»**

Kui oleviku poliitikud võib-olla tõepoolest **a v a v a d** tee meie ideaalidele lähedasse tulevikku, siis see tee vältimatult **k u l g e b l ä b i** haridusasutuste, ka läbi ülikooli. Pärast teatud poliitiliste, sh haridusposliitiliste eelduste rajamist kujuneb just kooli ja hariduse[1] uuenemine ühiskonna uuenemist limiteerivaks staadiumiks, *conditio sine qua non*.

Kõigil tasanditel uueneva kooli ja hariduse sihiks võiks olla h a r i t l a s e k o l m ü h t s u s: professionaalne, sotsiaalne (eetiline) ja bioloogiline kvaliteet. Ehk teisisõnu: haritud inimene on erialaselt (ja kultuuriliselt) tark, kodanikuna arukas ja terve nii kehaliselt kui vaimselt. Nii enesestmõistetav kui see kõik ongi, eeldab see ühtaegu kolme erinevat liiki ümberkorraldusi koolis ja hariduses, sh ülikoolihariduses, ja tundub, et mitte kõik need ümberkorraldused pole üldiselt nii enesestmõistetavad[2].

Alustagem olulisimast:

TERVIS

Ei ole vaja sellist haridust, mis ei väärtusta tervist ega õpeta terve olema, nagu ka sellist kooli (ülikooli), mis saadab ellu kõrge erialase ettevalmistusega, kuid madala terviseteadlikkusega poolhaigeid või haigeid. **Tervis on isiksuse põhiomadus; sellesse koondub tema erialane, ühiskondlik ja looduslik (bioloogiline) võimekus.**

Eesti noorsoo tervis pole kaugeltki kiita[3]. Nii üldhariduskool kui ülikool on õpilase (üliõpilase) tervise suhtes vahel masendavalt ükskõikne. Peamine põhjus on vahest selles, et õpetajad ise on põliste nõukogude inimestena kaotanud tervise ja tervisetunde (sotsiaalne ja ökoloogiline stress). Lõpuks on ju meie sotsiaalsete gruppide enamiku elulaad orienteeritud aktsidentaalsematele[4] väärtustele, millega on heas kooskõlas meid elatava, toitva-katva tööstuse toodang ja üldse nii tööstuse kui põllumajanduse senini valdav struktuur ning tühisusi tiražeeriv massikultuur, mida rohelised ja sinimustvalged lained alles ümber vormivad. Läheb aega, kuni inimkeskksuse, looduskeskksuse idee teostub keskkonnas ja eluhoiakutes, ja teostub paljuski just kooli ja hariduse kaudu.

Kõigepealt tuleks tervis väärtustada ülikoolis endas. Nimetaksin siin **nelja valdkonda**: terviseõpetus, jälgiv-ennetav tervishoid, olme, psühhokliima ja õppetöö korraldus (sellest lähemalt ülikooliuuenduse teiste aspektide juures).

Esiteks. Vältimatult on vaja üleülikoolilist **t e r v i s e õ p e t u s e** kursust, sama enesestmõistetavat kui sissejuhatavad ühiskonna-ained. Selles kursuses oleks omaette küsimustering vaimse töö hügieen. Juba esimesel ülikooliaastal tuleks tudengile õpetada, millised on mälu seaduspärasused ja kuidas neid kõige otstarbekamalt kasutada; kuidas pingelistel perioodidel töötada tervist kahjustamata (kuidas ennast stimuleerida ilma medikamentideta); milline on kõige tulemuslikum töö ja puhkuse vahekord. See kursus sisaldaks praktilisi soovitusi tervisliku toitumise ja loodusravi osas, hügieeni kitsamas mõttes, esmaabi kursust, seksoloogiat akadeemilisel tasemel, perekonna-psühholoogiat jne. Terviseõpetus võiks loovalt seostuda erinevate kehalise arengu tundidega kogu stuudiumi vältel.

Teiseks. Võiks viia sisse kogu üliõpilaskonda haaravad funktsionaalsed, laboratoorsed ja ankeetuuringud **(j ä l g i v - e n n e t a v t e r v i s h o i d)**[5], et välja selgitada, milliste haiguste riskigruppi tudeng kuulub ja millist eluviisi, toitumist, kehalist koormust talle soovitada. Igal tudengil võiks ülikooliajal olla oma arst, kellega ta oma tervise ja eluviiside üle nõu peab. Ta saab seda arstipunktis muidugi praegugi teha, kuid küsimus on põhimõtteliselt erinevas lähenemises. Muide, aineliselt võiks stimuleerida terveid eluviise, näiteks lisades paarkümmend rubla nende stipile, kes ei suitseta. Arstiteaduskonnas võiks suitsetajad üldse stipendiumist ilma jätta. Võiks tõstatada küsimuse, kas neile diplomit tohib anda, sest millestki väga olulisest pole nad aru saanud[6].

Kolmandaks, o l m e. Eeskujulikuks on vaja muuta üliõpilaste toitlustamine, mille antinäiteks võiks olla krooniline makaronism ja retsiidiveeruv perversne sinikartulsus ülikooli söökla. Ma arvan, et ülikoolis võiks inimene õppida ka tervislikke putrusid, täisteratooteid ja toorsalateid sööma, isegi kui kokkadele tervislikud toidud ei maitse või kui nende hankimine pole mugav. Elementaarne on planeerida lõunavaheaeg tunniplaani. Eelmisel semestril oli arstiteaduskonna ühes õpperühmas koolipäeva pikkuseks 12 tundi, loomulikult lõunavaheajata. Pidevalt tuleks kontrollida ja normidega vastavusse viia auditooriumide ventilatsioon ja valgustus.

Neljandaks, p s ü h h o k l i i m a j a õ p p e t ö ö k o r r a l d u s. See on küsimus tudengi enesetundest ülikoolis, õppetöö stressogeensusest. Tudeng vajab teatud vabadust oma ajakasutuse planeerimisel, sest õppetöö pole ju ainuke elamisviis siin maismaal. Üks päev nädalas võiks kuuluda loodusele ja vähemalt 2—3 tundi päevas võiks jääda kehaliseks arenguks. Oleks hea, kui vahearvestused, testid, kontrolltööd poleks alati seotud fataalsete kuupäevade ja kellaaegadega, vaid pigem teatud perioodiga. Nii on võimalik koormust arukamalt jaotada, vältida öötööd jne.

(Järg 4. lk.)

Jriin Soomets

varjude ehmatav pikkus
tumepunasel lossiseinal
suvi nagu oleks olemas
— — — —
vastuarmastus
tark pilk pragunenud raamide taga
kivist kaelakee rohu sees
jahe valge hämarus
lõpuks vaba ometi olemas
ometi kerge
ämber täis siledat vett
lõhnavad kased udu sees
valged karikakrad kimpudena seisavad
ja on tõepoolest olemas.

* * *

vaatan aknast välja syles
Mats Traadi kõige uuem raamat
tuul — värskelt lõigatud juuksed
võimalus võtta kohustus iga päev
välja mõelda vähemalt yks keeruline kujund
mitte liiga keeruline
hääled ulatuvad aknast sisse
võõrad tyhjad
võimalus jääda oma kohale edasi.

* * *

See armastusluuletuse viimane salm
on raamatukogu tempel
nii võikalt lilla
et enne tema sisu avamist
on juba näha: see on vilets hytt
ei kutsugi sisenema
uks avaneb
aken läheb pauguga kinni.

* * *

ainult mu nägu huvitab mind
peeglis kus jõõrab Kuu
läbi kollaste ja roosade lillede
on midagi uut iga öö
kuumil sõrmil põski kompan võõras
punased plekid sygavusen laieneden
lilledest mööda ja läbi kõik laguneb libiseb eemale
kaelale puhkeb vistrikke
suruden käed sinna pöördub kõik
tuikuden hõre voodisse
keerduvad linad kahisevaks kõduks haaran
pimedusest seegi on uskumatult hõre
hommikuks kõik meelest
muide kuidas kunagi.

Postkaart Tartust

lund sajab Raekoja piatsil
ma närin kyysi sealsamas
mu sõbral on pikad patsid
ta syda on valutamas.

* * *

Uudiseid inglise filoloogidelt

Sel õppeaastal on TÜ inglise filoloogid süvenenud T. S. Elioti loomingusse. Detsembris kutsuti ÜTÜ korraldamisel kirjanikust kõnelema vilistlased **Anne Allpere-Lange** ja **Toivo Pilli**. Kuulajad olid õhtuks põhjalikult valmistunud: oli peetud ettekandeid Elioti esseedest, peensusteni analüüsitud XX sajandi inglise luule üht tippteost — poeemi **«Tühermaa»** («The Waste Land»), mille lähem mõistmine nõuab ulatuslikke taustteadmisi. Vilistlaste sisutihedale esinemisele järgnes arvukalt küsimusi ning elav arutelu.

Veebruaris ja märtsis valmistati ette **«Tühermaa»** lavastus, mis esitati poolesajale vaatajale 14. märtsil. Tegemist polnud tavapärase luulelugemisega: lavastaja **Ene-Reet Soovik** (inglise fil. III) oli poeemist loonud tervikliku etenduse. Teoses põimuvaid, üksteisesse tungivaid inimhääli, ajastute ja vaimulaadide vaheldumist väljendasid laval kontrastsuseni erinevad tegelased (näitlejad **Ene-Reet Soovik, Triinu Pakk, Siiri Odrats, Anneli Kõlaots, Tiit Lillipuu** (kõik inglise III) ja **Margus Sardis** — inglise II). Lavalises liikumises oli täpselt tabatud poeemi sisemist rütmi.

Etendust on tehnilistel põhjustel raske korrata. Tänu õppetehnika osakonna meistri Paul Vesiku lahkele abile on õnneks kogu õhtu salvestatud videolindile.

* * *

Aprillis võeti osa ÜTÜ konverentsidest **Vilniuses** (Anneli Külaots, inglise III), **Odessas** (Aet Varik ja Triinu Pakk — mõlemad inglise III) ja **Tallinna Pedagoogilises Instituudis** (Ene-Reet Soovik, inglise III). **Tartus** korraldati ÜTÜ konverents 5. mail. Ettekanded käsitlesid teemasid inglise keele ajaloost kuni anglo-india kirjanduseni. Külalisesinejad olid Vilniusest ja Leningradist.

Juba mitmendat aastat ei hinda inglise filoloogide ÜTÜ konverentside ettekandeid mitte väikesearvuline žürii, vaid kogu kuulajaskond. Peale töö teadusliku kaalu on tähtsad hindamiskriteeriumid esituse meisterlikkus, selgus ja atraktiivsus. Tänavu peeti parimaks **Olesja Likkemetsa** (Leningradi RÜ) ettekannet fonosemantikast. Kõik ülejäänud auhinnad jäid Tartusse. Ülikooli medali sai teisele kohale tulnud **Siiri Odrats** (inglise III), kes tutvustas oma psühholingvistilise eksperimendi tulemusi. Järgnesid **Eva Rein** (inglise V) ettekandega rütmi tähtsusest proosatekstide tõlgetes ja **Triinu Pakk** (inglise III) («Onomatopõa Joyce'i romaanis «Ulysses»»).

Võib veel lisada, et kõik kirjeldatud ettevõtmised toimusid inglise keeles — tava, millest Tartus pole kunagi taganetud.

KRISTA SOOMERE

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu kauaaegse laitmatu töö eest 50. sünnipäeva puhul laborant ELLE ESSAU, 60. sünnipäeval autojuht EINARD KASE, 70. sünnipäeval valvur AINO NAHKUR ja 80. sünnipäeval majahoidja ALFRED LEHESTE.

Eesti NSV Haridushomitee käskkirjas avaldati tänu seoses UNESCO seminariga välissuhete osakonna töötajale REET LEHEMETSALE.

TÜ audoktor professor Jiri Rotta surnud

15. aprillil varises ootamatult manalasse *doctor honoris causae Universitatis Tartuensis* arstiteaduse doktor prof. Jiři Rotta. Lakkas tuksumast ühe tänapäeva tippõpetlase-mikrobioloogi süda, keda sidusid meie ülikooliga tihedad teadussidemed.

J. Rotta sündis 20. juunil 1925 Králův Dvůr'is. Aastal 1950 lõpetas ta Praha Karli Ülikooli arstiteaduskonna. 1960 omistati talle teaduskandidaadi ja 1967 teadusdoktori kraad. Tema teadustöö on kulgenud Praha Hügieeni ja Epidemioloogia Instituudis, kus ta juhatas streptokokkide laborit. See labor on Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni (ÜTO) keskuseks streptokokkide uurimise alal. Lahkunu sulest on ilmunud 4 monograafiat, üle 150 põhjaliku uurimuse streptokokkide bioloogia ja nende poolt põhjustatud nakkuste diagnoosimise, epidemioloogia ja profülaktika valdkonnast. ÜTO juhtiva spetsialistina on J. Rotta olnud konsultandiks peaaegu kõikides maailma suuremates vastava suunitlusega teaduskeskustes, aktiivselt osalenud reuma laboratoorse diagnoosimise laboratoorse baasi loomisel arengumaades.

Esimesed teadussidemed meie ülikooli mikrobioloogia kateedriga sõlmusid J. Rottal aastal 1972. Möödunud aastal kirjutati Prahas alla koostöölepingule Praha Hügieeni ja Epidemioloogia Instituudi ja Tartu Ülikooli vahel.

Ülikooli audoktoriks valiti J. Rotta 1982. aastal meie õppeasutuse 350. aastapäeva puhul. Oma tohutu koormuse tõttu ei õnnestunud tal kordagi Tartusse tulla. Kuu aega enne surma 15. märtsil saadetud kirjas teatas ta, et koostöölepingu järgi on tema sõit Tartusse kavas sel aastal. Meie plaan oli seda sõitu ajastada rahvusülikooli 70. aastapäevale pühendatud üritustega. Paraku otsustas karm saatus teisiti.

Prof. AKIVO LENZNER,
mikrobioloogia kateedri
juhataja

Haritlase ...

(Algus 3. lk.)

Lõpuks mõjutab siin tudengi enesetunnet kogu akadeemilise suhtluse laad, täpsemalt, kas õppejõu-üliõpilase suhtlus ongi akadeemiline, vastastikku vabadusi arvestav ja teadlikkust eeldav või vastupidi — sundiv, hirmutav, alandav. Kuid sellest edaspidi.

Järgmises lehenumbris lisaksin mõne kaemuse ülikooliüuenduse teistest aspektidest. Lähtetõdemuseks võiks siiski olla tervise väärtustamine. Selleta pole haridusel mõtet. Kas mitte kõik teadused pole teatavas mõttes vahendiõpetused tervise teenistuses?

[1] Siin võiksid olla eristatud kool (kõik haridusasutused ja neis toimuv) ja haridus (koolis õpetatavad ja omandatud teadmised). Kooli- ja haridusuuendus oleksid seega erinevad, ehkki lahutamatud mõisted.

[2] Ülikoolis näen ma tudengina keskset kohal õppetööd ja seile vahetuid tingimusi. Mõistagi pole ma pädev puudutama teadustöö korraldust, finantstegevust, ülikooli töötajate probleeme. «Suunaklubi» poolt algatatud rubriigis käsitellakse kindlasti ka neid küsimusi.

[3] Vt. R. Silla, M. Teoste, Eesti noorsoo tervis, Tln., 1989, lk. 180—195.

[4] juhuslikumatele teisejärgulisematele

[5] võimalikke massuuringutel järgitavaid tervise ja patoloogia näitajaid vt. R. Silla, M. Teoste, 1989, lk. 195.

[6] Ärge muretsege, suitsetajad, niikuinii midagi ei muutu, sest paljud teie profid on sama kirglikud suitsumehed kui teie ise. See on üks miljonist näitest sõna ja teo ühtsuse ja hariduse võime kohta maailmas midagi muuta. Tegelikkuses on inimese kõrgeim eesmärk ikkagi nauding.

Sotslaalse arengu fondi toimkonnas

11. mail kinnitas toimkond TÜ sotsiaalse arengu fondist %-ta pangalaenu andmise juhendi (vt. allpool).

Toimkond leidis, et %-ta laenu ei võimaldata suvilate või maamajade ehitamiseks ja ostmiseks, turismireisideks, autode ostmiseks jne. Laenu tagastamisel tehtavad soodustused konkretiseeritakse igaaastase sotsiaalse arengu fondi kasutamise korraga.

Lepinguliste töötajate 10% summade kasutamine on võimalik sotsiaalse arengu fondi jaotuse korra kõigi tingimuste piires.

Toimkond pakub kiiresti (1. juuniks) ametiühingubüroodel välja selgitada:

1) individuaaelamuehitajad, kes soovivad maja ehituse lõpetamiseks %-ta laenu;

2) kooperatiivkorterite omanikud, kes pole saanud kompensatsiooni pangakrediidi jäägi kustutamiseks;

3) perekonnad, kelle ülalpidamisel on laps-invaliidid või juba täisealiseks saanud invaliidid.

TÜ SOTSIAALSE ARENGU FONDIST %-TA PANGALAENU ANDMISE JUHEND.

I. Laenu võimaldatakse:

1) individuaalelamu ehitamiseks, kapitaalremondiks või ostmiseks;

2) kooperatiivkorteri sissemaksuks;

3) korteri ostmiseks;

4) elamistingimuste parandamiseks või majapidamise sisseseadmiseks noortele peredele (kuni 30 a.) või paljulapselistele peredele (3 ja enam last);

II. Laenu saamise tingimuseks on:

1) töötamine ülikoolis üle 5 aasta;

2) elamine Eesti NSV-s üle 15 aasta;

3) laste olemasolu.

III. Laenu tagastamise maksimaalne tähtaeg on 10 aastat.

VENIA LEGENDI

Üldajaloo kateedri dots. kt. **Aadu Musta** loeng dotsendi kutse taotlemiseks teemal «Eesti kultuuri- ja haridusajaloo allikad ENSV RAKA fondides» toimub reedel, 2. juunil kl. 10.15 ENSV RAKA aud. (J. Liivi t 4).

Programmeerimise kateedri dots. kt. **Rein Prangi** *venia legendi* loeng «Arvutite kasutamisest matemaatilise loogika õpetamisel» toimub kolmapäeval, 24. mail k. 16 TÜ arvutuskeskuse hoones Liivi t. 2 aud. 104.

NÄITUSI TEADUS-RAAMATUKOGUS

Viimaseid päevi saab vaadata sarjast «Eesti ilukirjandus võõrsil» romaane ja novelle, välja pannakse ka võõrsil ilmunud luuleraamatud.

TÄNUAVALDUS

Avaldame südamlikku tänu kõigile buršidele, kes sel aastal ülikooli lõpetades loovutavad oma eramispinna niisama tublidele järeltulijatele (pesa võiks olla kahe või kolme uruga).

Saaja aadress: 202400, Tartu, Nõukogude 55—9.

ARMSAD KIRJUTAJAD!

Toimetusel on väga suur palve. Palume tuua oma kirjatükid toimetusse kõige kõige hiljemalt esmaspäeva varahommikul, loomulikult ka fotod. Et need ka reedesesse lehte jõuaksid, peavad nad kohe trükikotta jõudma (trükikojas on osa inimesi puhkusel). **Teateid võib tuua veel teisipäeva ja kolmapäeva hommikul.**

SESOONILÕPU PRALLE KLUBIS

26.—28. MAI

Reedel, 26. mail

kl. 18 Madis Trossi naljakava «Kuhu tõttad ratsavägi?»
kl. 22 Aivar Pilv & CO Diskoshow I
kl. 00 Kesköörogramm!
kl. 00.30 Diskoshow läheb edasi.
kl. 05 Head ööd! Kohtumiseni homme ja ülehomme õhtul!
kl. 23—03 Programm keldrikorruse videoteegis.

Laupäeval, 27. mail

kl. 18 Priit Aimla ja Jüri Aarma kammerkavas «Kaks kärbest»
kl. 22 Aivar Pilv & CO Diskoshow II
kl. 00 Kesköörogramm!
kl. 00.30 Diskoshow jätkub.
kl. 05 Head ööd! Kohtumiseni homme õhtul!
kl. 23—03 Programm keldrikorruse videoteegis.

NB! Külla on oodata majasõber P. Pohm'i jagelema teemal «Kuivast seadusest» ülikooli klubis». Näiteagitatsioon.

Pühapäeval, 28. mail

kl. 18 Videosalong «Kolm tundi naeru Harold Lloydi seltsis»
kl. 22 Aivar Pilv & CO Diskoshow III
kl. 00 Kesköörogramm!
kl. 00.30 Diskoshow jätkub.
kl. 03 Head ööd! Kohtumiseni sügisel!
kl. 23—03 Programm keldrikorruse videoteegis.

«VANEMUISE» KONTSERDISAALIS

Laupäeval, 20. mail kl. 19.30
KONTSERT
«NEID LAULE EI LAULDA ENAM KUNAGI»

Esinevad Tööpunalipu ordeniga TPI Akadeemiline Meeskoor, J. Kreuksi nim. Kultuuripalee Eesti NSV teenelise kollektiivi aunimetusega segakoor «Noorus» ja Suures Isamaasõjas fašistliku Saksamaa üle saavutatud võidu 40. aastapäevale pühendatud I üleliidulise taidlusfestivali laureaat Tartu Akadeemiline Meeskoor.

Pääsmed müügil kontserdisaali kassas.

SUVEKS

Sangaste lastelaager vajab tööle
II vahetusse **4.—25. juuli**
ja
III vahetusse 28. juuli — 17. august
- **4 kasvatajat**
- **1 kehalise kasvatuse instruktorit**
- **1 ujumisinstruktorit**

Toiduraha palgast maha ei arvestata. Preemiavõimalus. Vastutasuks võimaldab tootmiskoondis «Estiko» kasutada Sangaste lossi talvelaagriks.

Soovijail võtta ühendust TK «Estiko» ametiühingukomiteega (tel. 7 18 80).

Praktikagrupp

NÄITUSELE!

Teisipäeval, st. 26. maist saab elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori saalis Leningradi mnt. 6 vaadata **näitust «Rakenduslikke ideid ülikoolilt»**. Avatud 23. mail kl. 13—16, 24. mail kl. 10—17 (seminarilettekanded) ja 25. mail kl. 10—11.

TRÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 20. mail kl 21 diskoprogramm «Käib töö ja vile koos...», diskotaat eksamisessiooni ootel äratamas seina ääres tukkuvaid lumipepukesi.

Pühapäeval, 21. mail kl. 21 diskovurrkann.

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2041. Tiraaž 3000 eks. MB-01535.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 19 (1566) | Reede, 26. mai 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Sõjandusest arstiteaduskonnas

PROF. A.-E. KAASIK: «KAHJUKS EI PANDUD HÄÄLETUSELE KÜSIMUST, KAS KATEEDER JÄTTA ALLES VÕI MITTE»

Intervjuu arstiteaduskonna dekaani prof. A.-E. Kaasikuga. (vt. ka «Edasi» 27. apr.)

● Teie kommentaar TÜ nõukogu otsusele 28. aprillist 1989 sõjalisest õpetusest?

Ma ei saanud nõukogust osa võtta, kuna olin seotud erialase kongressiga. Kuid eemalseisjana leian, et kahjuks ei pandud hääletusele küsimust, kas jätta kateeder alles või mitte. Algul ju lubati nii toimida. Ja ikkagi peavad kõik oma võlgnevused hiljemalt 15. septembriks likvideerima, vastasel korral järgneb eksmatrikuleerimine.

● Kuidas hakkab sõjaline õpetus arstiteaduskonnas toimuma praegu ja millised on tulevikuväljavaated?

Sõjalisega on kujunenud kriis ja see pole lõplikult lahenenud. Üliõpilased on segaduses. Kui kateeder oleks likvideeritud, oleks arstiteaduskond võtnud sõjameditsiini õpetamise enda peale kasutades ära osa sõjalise kateedri koosseisudest. Sõjanduse ja tsiviilkaitse õpetamine arstidele on vajalik, aga seda ei pea tegema vene ohvitserid. Tartu kliinikutes on personali, kel on välimeditsiini kogemusi ja keda saaks ära kasutada. Üldtaktika osa on aga arstidele täiesti mittevajalik ja selle õpetamine tuleks lõpetada. Uue õppeplaani järgi on sõjanduse tundide arv sama suur kui ennegi (254), kuid aine on jagatud kokku viiele semestrile (4.—8. sem.). Oliime saavutamas kokkulepet, et aine oleks kontsentreeritud vaid kahele semestrile kolmandal kursusel, kuid läbirääkimised kateedriga nurjusid tudengite boikoti tõttu. Boikott on halb vahend asju lahendada. Dekanaat ise loodab olukorda parandada kompromisside teel.

Tekkinud situatsiooni inimlikustamine oleneb eelkõige kateedrist endast. Sõjanduse kateedri kaadri valik kuulub rektoraadi kompetentsi, kuid siiski on Balti sõjaväeringkonna soovitused määravamad.

Kokkuvõttes: probleemile saame lahenduse leida alles siis, kui olukord on täielikult stabiliseerunud.

● Ja lõpetuseks ...

... tahaksin veel rõhutada, et

✣ tsiviilkaitse ja sõja(väli)meditsiini õpetamine on arstidele tarvilik. Meie arstid on väga abitud, kui tegu on massiliste õnnetusjuhtumitega (näit. Armeenia sündmused);

✣ arstidena meestel ja naistel vahet ei tehta. Kohustused on võrdsed;

✣ seni on õppeplaan dokument, millest tuleb kinni pidada;

✣ dekanaadi ühine seisukoht on: põhjalikult reguleerida sõjanduse ja ühiskonnateaduste õpetamist.

HANDO SINISALU
AIN PROTSINI foto

Tartu Ülikool mari keeleteadlaste kasvatajana

Mari ülikooli professor Ivan Ivanov on 1988. aastal avaldanud 157-leheküljelise teose «Марийские филологи. Библиографический сборник», milles on toodud üksikasjalikult esile endised ja tänapäevased mari keele õppejõud ja uurijad Mari Riiklikust Ülikoolist, Mari Teaduslikust Uurimisinstituudist ja Mari pedagoogikainstituudist. Sissejuhatavalt on esitatud ülevaade mari keele uurimisest alates 1775. aastast, millal ilmus esimene mari keele grammatika. 19. sajandil avaldatud uurimustest on eriti esile tõstetud Kaasani ülikooli soome-ugri keelte õppejõu **Mihkel Veske** 1889. aastal ilmunud uurimusi mari (= tšeremissi) keele murretest. 20. sajandil on pikemalt peatutud 1930. aastal asutatud Mari Teaduslikul Uurimisinstituudil, kus **Valerian Vassiljev, Guri Karmazin** ja nende kaaslased korraldasid mari kirjakeelt ning harrastasid murrete uurimist. Murdeainestiku varal rikastati kirjakeelt ning tuletati uusi keelendeid. Nende innukate filoloogide tegevust takistas ja koguni katkestas marrism ja stalinlik suhtumine eri rahvaste kirjakeelde ning kirjakeele arendamisse. G. Karmazin ja mõned tema kaaslased pidid isegi elust lahkuma.

Alles sõjajärgseil aastail elustus taas mari kirjakeele teaduslik harrastus. Teadlaste kasvatamiseks suunati noori aspirantuuri Moskvasse, Leningradi ja Tartusse. Tartu RÜ soome-ugri keelte kateedri õppejõudude pedagoogiline ja teaduslik tegevus oli leidnud tunnustust kõikjal Nõukogude Liidu soome-ugri keskustes. Enamik noori marilasi saadetigi Tartusse.

Kronoloogiliselt asusid nad soome-ugri keelte kateedrisse järgmiselt: **Lidia Vassikova 1951, Ivan Galkin 1953, Ivan Ivanov 1961, Gennadi Tužarov 1963, Jelizar Mustajev 1971, Emma Jakimova 1972, Juri Anduganov 1973, Zoja Ivanova 1975, Anatoli Kuklin 1978, Valerian Kuznetsov ja Valentin Vassiljev 1979.** Käsiteldavas teoses mainitud aspirantidel on üha olnud järglasi, kellest **Arkadi Jefremov 1982 ja Serafima Sibatrova 1983** on lõpetanud aspirantuuri. Soome-ugri keelte kateedris töötavad mari aspirandid praegugi usinasti. Tartu suunatud mari noored on kõik olnud andekad ja töökad. Siin alles on neil olnud häid võimalusi edasi õppida ning oma ala uurida. Tartu raamatukogudes on küllaldaselt fennougristikaalast ning teoreetilist kirjandust, millesse süvenemine on olnud vajalik. Soome-ugri keelte ning eesti keele alal on ikka olnud käepärast teadlasi, kellelt aspirandid on võinud saada juhiseid ja andmeid. Soome-ugri keelte kateedri perioodilises üllitises «Fenno-ugristica» ja Tallinnas ilmuvas rahvusvahelises ajakirjas «Советское финноугроведение» on mari aspirandid võinud ning võivad avaldada oma uurimusi. Viimasena mainitud ajakirja toimetajaks on mari keele eriteadlane ning pädev fennougrist **Paul Kokla**. I. Ivanovgi toob oma kogumikus tema esile mari filoloogina. Mari aspirantide arenemisele oli ja on tähtis eesti keele ja mõne võõrkeele (saksa või inglise) selgeks õppimine. Eesti keele omandamisega on neile saanud arusaadavamaks, kuidas oma emakeelt peab austama, arendama ja tarvitama, kui rikkalikud saavutused sel võivad olla jne.

Kõik omaaegsed mari aspirandid on kaitsnud kandidaadiväitekirjad. Tartus on kaitsnud kandidaadiväitekirja ka mõned noored mari filoloogid, kes pole siin olnud aspirantuuris. Tartu Ülikoolis on asjaomane nõukogu, milles saavad kaitsta oma väitekirju eri kohtades asuvad fennougristid. Kandidaadid töötavad Joškar-Olas või mujal kas dotsentidena või teaduritena. Tartus on marilastest doktoriväitekirja kaitsnud Lidia Vassikova, Ivan Galkin ja Ivan Ivanov. Nad on Joškar-Olas professoriteks.

Kõik Tartus koolituse ja teaduslikud kraadid saanud mari filoloogid moodustavad omaette fennougristika koolkonna. Kuidas on töötanud mari filoloogid, kes on saanud Tartu koolituse, kõrgema fennougristikaalase ettevalmistuse, seda on I. Ivanov esile toonud. Vene tähestiku järgi on nad võetud bibliograafilisse ülevaatesse. Kõigepealt on toodud asjaomase filoloogi foto koos vajalike elulooliste andmetega. Sellele järgnevad bibliograafilised andmed avaldatud teostest ja uurimustest. Lõpuks on andmeid sellest, mida igast filoloogist on trükis ilmunud. Bibliograafia on ulatuslik, kuid selles puuduvad andmed välismail ilmunud kirjutistest.

Marimaal ja mujalgi «Tartu koolkonnaks» nimetatud fennougristikal on vanad juured. Sellele on pannud aluse juba omaaegsed professorid **Andrus Saareste, Julius Mark ja Julius Mägiste**. Nende õpilased ja järglased on seda jätkanud ja täiendanud.

PAUL ARISTE

ARNOLD JANNUS 70

Homme saab 70-aastaseks hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateedri juhataja professor Arnold Jannus. Kolleegidelt õnne- ja edusoovid paljudeks aastateks.

Avalik küsimus

TEADUSRAAMATUKOGULE MALTSAKASVATUSE ASJUS

Miks on teadusraamatukogu ümbritsevad kunagised ilusad muruplatsid muudetud võililles ja maltsakasvatuse katselappideks? Mis imelik lillepeenar seal peasissekäigu kõrval — pool lillede, pool suitsukonide jaoks? Ja veel maja ees see umbrohus vohav madalpõõsastik?!

Kas tuli kevad liiga äkki, et seni pole saadud hakkama või ootate kuni umbrohu kultiveerimise pärast trahv kaela sajab? Või on muud põhjused. Olge siis head inimesed ja pange **kolmes keeles** *sildid välja, kus teatate näiteks, et .. «Direktor on ära, keegi ei anna korraldust» või «Raamatukogu palgaline aednik on haige» kui niisugune ametimees juhtub olema. Võib olla ka traditsioonilisem «Ümbrus korrastatakse jaanipäevaks». Peaasi et oleks sadadele raamatukogu külastajatele midagi rahustavat teatatud, milles asi. Oleks korrektsem eriti välismaalaste suhtes, kes meid alles tundma õpivad.*

Lugupidamisega
TULLIO ILOMETS,
raamatukogu lugeja 1948.-st aastast

KÄSITÖÖNÄITUS

TÜ üliõpilaste käsitöönäitus lahti 29. V — 2. VI Tiigi 78—208 kl. 12—18.

KRISTLIK ILMAVAADE JA VABADUSSÕDA

... on tähelepanu keskmes **TARTU KIRJANDUSPÄEVADEL 89**, mis toimuvad **27. ja 28. mail** ülikooli raamatukogu konverentsisaalis. Korraldab Eesti Kirjanike Liidu Tartu osakond. Kavas on järgmised ettekanded:

Laupäeval, 27. mail kl. 15

1. Barbi Pilvre: Johannes Aaviku vaateid usukirjandusele.
2. Kristiina Ross: Ühest Piibli tõlkimise võimalusest.
3. Hando Runnel: Hendrik Adamson ja Teine Saamueli raamat.
4. Tiit Hennoste/Mart Orav: Valguseigatseja Reed Morn.

Pühapäeval, 28. mail kl. 11

1. Margus Kasterpalu: Sõja-teema Vabadussõja-aegses eesti kirjanduses.
2. Pärt Lias: Albert Kivika «Nimed marmortahvlil».
3. Ain Kaalep: Vabadussõja motiive Gustav Suitsu luules.
4. Peeter Olesk: Kolm -iooni Hando Runneli luules. (Kaassõnavõtt Udo Kolgilt).

Kõik huvilised on oodatud.

NÄITUS VENE IKOONIDEST

Klassikalise Muinasteaduse Muuseumis välja pandud ikoonid esindavad muuseumi ikoonikogu. Näitus on meenutuseks eelmise aasta suurpidustustele Venemaal — 1988. aasta juunis pühitses Venemaa ristimise 1000. aastapäeva.

SELTSLUSE MÕTTEST

Seltsi kui seltskondliku koondumise viisi võib vaadelda mitme kandi pealt. Ühest küljest on selts sõpruskond, mille tegevuse määravad selle sisemised seadused. Teisest küljest saab seltsi hinnata ka osa järgi, mida ta mängib ühiskonnas. Ja just viimast lähenemist arvan üliõpilasseltside vaatlemisel viljakama olevat. Üliõpilasseltsi näol on tegemist haritlaskonna organisatsiooniga, millel sellisena on avalikus elus ka kindel koht. Sisusse süüvimiseks on tululik vaadata seltse nende ajaloolises arengus.

* * *

Kuigi EÜS oli nimeliselt selts juba 1880-ndate aastate algul, saavutas seltslik mõtteviis seal lõpliku võidu alles sajandi vahetusel, seega ajal, mil hakkas tekkima rahvuslik haritlaskond. Mõneti sarnases lätl ühiskonnas tekkis esimene samasugune selts «Austrums» 1883. aastal Moskvas. Rlia Polütehnikumi juures aga jõuti seltsideni samuti sajandi vahetusel, ajal, mil hakkas kujunema läti haritlaskond.

Nii siin kui seal ilmusid seltsliku ideoloogiat kõige selgemini kandvad ühendused aga alles omariikluse aegu, rahvuskeelsete ülikoolide avamisel Tartus ja Riias. Hoopis teistsuguse arenguloogikaga leedu ühiskonnas tekkisid esimesed haritlaskonna organisatsioonid alles 1922. aastal avatud Kaunase Ülikooli juures, siis veel korporatsioonidena. Seltsliku sisuni jõuti omariikluse teisel aastakümnel, mis on seletatav nii traditsioonide puudumise, riigi majandusliku kehtivuse kui lõhega ilmaliku ja vaimuliku haritlaskonna vahel.

Niisiis näeme, et üliõpilaste ehk haritlaste seltslik organiseerumine langeb kokku rahvusliku haritlaskonna tekkega ja jõuab täiuseni alles omariikluse olemasolul. Seega tekivad seltsid ajal, kus üksikute haritlaste kogum jõuab mingisse uude kvaliteeti, muutub sotsiaalseks grupiks. Toetun siin haritlaskonna määratlemisel leedu kultuurifilosoofi **Stasys Šalkauskise** intelligentsikontseptsioonile kui hetkel mulle kõige käepärasemale. Tema järgi **on intelligents mittepartikulaarne alaliselt eksisteeriv ühiskondlik grupp, mis oma universaalse vaimse hariduse tõttu on ühiskonnas selle eneseteadvuse väljendaja, tasakaalu hoidja, kultuuriloome ja progressi ergutaja, isikuvabaduse kaitsja ja ühiskondliku juhtimise ergutaja.** Šalkauskis vaatleb intelligentsi kui ühiskonnale vajalikku gruppi. Nii nagu rahvuslik ühiskond vajab täiuslikuks kultuuriliseks arenguks omariiklust, nii vajab ta ka **oma** haritlaskonda — vaimset eliiti.

Kuid kõik see ei seleta veel piisavalt seltside ja rahvusliku haritlaskonna üheaegset teket. S. Šalkauskise poolt välja toodud haritlaskonna ülesannete sisu poole pöördudes näeme, et selle tunnused langevad üldjoontes kokku omal ajal seltsidele esitet nõuetega. Näiteks peab **Ilmar Tõnisson** 1931. aastal ilmunud üliõpilase käsiraamatus korporatsioonide ja seltside erinevuseks seda, et esimesed on suunatud sisse-, teised väljapoole. Tema nägemuses iseloomustab seltsi osalus avalikus elus. Seega leidis noor rahvuslik haritlaskond just seltsides sobiva vormi oma ülesannete realiseerimiseks ja sellest vaatepunktist tuleks mõista ka seltslust kui mõtte- ja tegutsemisviisi. Üliõpilasseltsi vorm rahuldas eesti haritlaskonda 1930-ndate aastate alguseni, kui tehti järgmine samm.

1931. aastal astus kokku eriti rafineeritud haritlaskonna organisatsioon — Eesti Rahvuslaste Klubi, mis juba täiesti teadlikult hakkas tegelema ühiskonna ja rahvusriigi arengu suunamisega.

Artiklit nõnda pealkirjastades pidasin silmas erinevust omariikluseaegse ja praeguse haritlaskonna vahel. Kuigi seltsid ja korporatsioonid tollal teineteisele kiiresti lähenesid, säilis siiski mõningane vahe. Praegustel seltsidel ja korporatsioonidel on minu arvates aga suured eeldused kasvada just seltsluse mõtte kandjaiks ülalpool osutatud tähenduses. Praegu jagunetakse organisatsioonidesse vaid isikliku meeldivuse printsiibil, organisatsioonide loomus on aga sama.

* * *

Ülalpool sai viidatud omariiklusele kui hädavajalikule eeldusele rahvuskultuuri täiuslikuks arenguks. On aga selge, et omariiklus nõuab praegusest erinevat sotsiaalset struktuuri, ning haritlaskonna taasorganiseerumist üliõpilasühinguisse võikski vaadeida kui alternatiivse struktuuri loomist. Sisuliselt teenib see ettevõtmine sama eesmärki mis Kodanike Komiteedki. Kui kommunistliku partei dirigeeritud valitsus näeb siin vaid alternatiivset võimustruktuuri, siis ma arvan, et hetkel mitte vähem oluliseks tuleb pidada alternatiivse **sotsiaalse** struktuuri loomist. Et senini kehtiv ühiskonnakorraldus on igati püüdnud takistada rahvusliku individuaalsuse avaldumist, siis tuleb luua uus ja sobilikum. Ühiskonna uut moodi korraldamine annab võimaluse ka riigi teistmoodi korraldamiseks.

AAVO KOKK

Kirjanike maja aias 13. mail 1989. a.

Jaan Kroon

Mus puudub täius
(vist nagu kõigis meis) —
vaid tänases
ma elada ei suuda.

Mis sest,
et midagi ei muuda
unerännud ammu käidus.

Ma koban käsikaudu avanevat ust.
Mus silmad
on pimestunud mõõdunust
ning sisemuses keerleb, tantsiskleb ja keeb
mälestuste imeline lähe.

Veel
ja veel...

Ma kummardan
ja astun ü l e l ä v e.

1985

✤ ✤ ✤

Jalutades kord Tallinnas Glehni lossi ligidal, jäin silmitsema ühte kõrgete kuuskedega ümbritsetud eraaeda. Puud olid võimsad, sihvakad ja kaunid. Nad võisid olla umbes poolesaja-aastased: oksad hargnesid alles paari meetri kõrguselt. Tüvede vahel oli laiutavatele kaaslastele ette jäänud jõuetumate kände. Aed oli kui peo peal, iga möödamineja võis visata pilgu üle peenarde, hõreda lehtla, puuriitade, pesunööride. Ometi tundus seal olevat midagi, mis ei lubanud mul niisama edasi astuda.

Lühikese mõtlemise järel mõistsin, et neid puid polnud istutatud mitte pilvede läbitorkamiseks või silmarõõmuks, vaid selleks, et pererahvas end oma mikromaailmas, võõraste pilkude eest kaitstuna ja puutumatuna võiks tunda. Oleksin nagu leidnud mõttelise väljenduse pidevalt, iga päev kogetud muljele, mis võib-olla just oma tavalisuse tõttu polnud mind varem ärgitanud end sõnadesse panema.

Kujutlesin nende puude elukroonikat. Peremees istutas nad põlvepikkustena ümber oma aia. Viieteistkümneaastastena varjasid nad juba aias toimuvat välise uudistaja eest. Kahekümneviiestena seisid kui müür: proovigu keegi meist läbi murda! me kaitseme oma seljatagust! Kümme aastat hiljem langesid maa ligidalt esimesed kuivanud oksad, tugevamate vahele surutud kiduramad kuused paistsid läbi, kuid siiski võis pererahvas veel tunda end kindlana uudishimutsejate ja — kes teab — ka kaetajate eest. Neljakümneviiesena olid ladvad juba kõrged ja võimsad, tihe roheline müür oli ülespoole nihkunud, ladvad õõtsusid tuules, mida all tundagi polnud.

Tekkis loomulik paralleel inimestega, ühiskonnaga. Mängudeajast välja jõudes, viieteistkümneaastasena mõistetakse äkki, et ollakse loodud ja võimelised midagi ära tegema: hõisatakse ja tehakse järele ideaalidele, mida pakuvad välja kahekümneviiesed, kes on omandanud intellektuaalse mõtlemise alge. Seistakse «tühiasjade» eest ja tehakse romantikat otsides meeletusi. Unistatakse parimast võimalikust ja veel enamast. Kui võimalik, kaitstakse oma seljaga põhimõtteid, mida vanem põlvkond rumaluseks peab. Kolmekümneviiestena hakatakse hülgama noorusaateid, perekond ja majandusmured sunnivad elusse realistlikumalt suhtuma, minevikule ülalt alla pilke saatma. Võib-olla siis tuntaksegi esimest korda, et sel kõigel pole mõtet: peamine on hoida elu sees endal, see, mis on seljataga, on siiski ainult selja taga, omast nahast eemal. Ja aetaksegi pead üha kõrgemale, elutarkused ja kogemused panevad justkui mõistma mingeid kõrgemaid väärtusi. Tormilisuse asendab tasakaalukus ja ettevaatlikkus, otsekohesuse oskus jätta vajalikku muljet.

See on ju hirmus! Ma ei taha iialgi saada ratsionaalselt äraelavaks enesesse keskendunud «targaks». Põrgusse kristall kappides ja ülemuste usaldus, kui ma seejuures hülgan oma ülesande: seista kui müür mulle hoida antud aia eest.

Ja ikkagi: noorelt surra ma ei taha, täiskasvanud lapseks ei taha ma samuti saada. Järelikult on normaalne areneda ennast alalhoidvaks ja kõrgustes rangelt pead vangutavaks elutargaks. Lihtsalt pole teist teed — paratamatult kogunevad kogemused teevad oma töö.

Praegu oleme aga noored. Tehkem siis meeletusi ja kulutagem tühja väärtuslikku energiat! Vanemate targutusi kuuldes arvestagem, et läheme nendega täpselt sama rada — ka nemad olid kunagi sellised — ning unustagem nende õpetussõnad ja etteheited. Kaitskem oma seljatagust võõra pahatahtlikkuse eest, sest peale meie ei tee seda keegi. Tehkem ära oma töö, vananegem, ja hakakem hurjutama meie jälgedesse astunud uusi unistajaid!

TIIT PALU

EÜS «LOGOS»
4. okt. 1988—26. mai 1989
Mälestame õigeaegselt lahkunut
EÜS «Veljesto»

EESTI ÜLIÕPILASTE LOGOS SELTS

Eesti tulevikule mõeldes

(Algus 4. lk.)

See kõik iseloomustas eestlasi ka mujal. Kaasaegsete mälestuste põhjal oli 1917. aasta väljaastumistest Petrogradis kõige enam organiseeritud ca 40 000 eestlase 26. märtsi demonstratsioon autonoomia nõudmiseks. Organisatsioonide rohkus on iseloomulik ka eestlastele eksiilis. Näiteks on ainuüksi Göteborgis üle viiekümne eesti seltsi. Niisugune hulk võib paista äärmuslik, ometi on see eestlasena säilimiseks hädavajalik, samuti iseloomulik rahvusele ekstreemseis tingimusis — võõrkeelses keskkonnas. Ilmselt on organiseeritus, mis ühendab individuaalsuse ja ühistegevuse, väikerahvale ja -riigile optimaalne ning vajalik ka igapäevaseks püsimiseks. Just selle struktuuri lammutamisest alustas võõras võim pärast 1940. aasta poliitilist rabandust. Esimeste ukaasidega saadeti laiali enamik seltse ja organisatsioone.

Arenenum sotsiaalne korraldus ja laiemad võimalused koostöökś erinevate tõekspidamistega inimühenduste vahel eristavad Eestit ka praegu. Ometi pole meil kaugeltki tänapäevale vastavat ja kandvat, nagu 1918, ühiskonna sisemist struktuuri. Struktuuri, mis peaks vastu nii survele idast kui ka sissevoolule läänest ja mis kaitseks nii majandust kui kultuuri. Praegu on väga palju katusorganisatsioone: Rahvarinne, Interliikumine, Töökollektiivide Ühendnõukogu ja Liit, Maa- ja Linnatöötajate Ühendus, samuti Maaliit, Naiste Ühendus, ELO *etc.* Neid iseloomustab amorfsus ja manipuleeritavus, võimetus jõuda iga liikmeni ning nõrk vastupanuvõime kõiksugu (ülalt tulevatele) ideoloogiatele. Päris sirge seljaga pole ses suhtes ka rohelised ja EMS. Sellistes organisatsioonides on väga suur vastutus juhtidel ja teravas olukorras satuvad lõõgi alla ainult nemad.

Kummalisel kombel on üliõpilasorganisatsioonid ülal loetletud hädadest praktiliselt puutumata. Siinkohal tuleb tänusõnad öelda komsomolile. *De mortuis nil nisi bonum.* Komsomol suutis kompromiteerida noorte hulgas organisatsiooni kui niisuguse. Mingi restauratsioon ei tulnud kõne alla. Väga umbusklikult suhtuti omavalitsuse loomise katsetesse. Ja oh imet — teatud aja möödudes hakkas passiivseks näägutatud üliõpilaskond ise organiseeruma.

Loodusteaduse järgi tekivad igas süsteemis spontaanselt korrapärad, kui sealt vaid piisavalt energiat läbi voolab. Prognoosimaks lähemat tulevikku, tuleb pisut uurida üldhariduskooli kui kohta, kust tuleb peamine aines ja sisemine energia üliõpilaskonda. Liiatigi suunatakse sinna paariks aastaks arvestatav osa üliõpilasi. Koolisüsteem on ühiskonnaga tihedamalt seotud kui suhteliselt autonoomne kõrgkool. Koolis toimuvad üldjuhul needsamad protsessid mis kõrgkooliski. Õpilaskomsomoli enam ei eksisteeri, õpilasnõukogude ja omavalitsuste aeg hakkab sedapuhku ka mööda saama. Nad on oma ülesande üldjuhul täitnud — keskkooliõpilane enamasti ei pea enam kandma vormi ega korda pidama, õpilaste esindaja istub õppenõukogus, suhtlemine on muutunud vabamaks, õpetajat õpilasest eraldav sein on õhenenud. Kuid muutused on peamiselt vormilised.

Erinevalt ülikoolist on koolis eestvedajaks ikkagi õpetaja. Õpetaja, kelle enda asend on suuresti muutunud. Hetkel ei ole koolist kõrgemal tasandil enam ühtegi organit, mis haridust juhiks või koordineeriks, ning õpetaja, kelle tegevus alles eile oli küllalt rangelt reglementeeritud, vastutab täna praktiliselt ise kogu «toodangu» eest. Hariduskomiteele (PTÜIle, VÕTile) lisaks luuakse pidevalt juurde eespool mainit hädadega katusorganisatsioone — Haridusselts, Õpetajate Liit, Hariduse Päästekomitee, Haridusnõukogu, all aga tõmbab tuul üha tugevamini. Närviline õhkkond ja inflatsioonist tingitud majanduslik surutis sunnib koolist lahkuma ka ärksamaid ning tugevamaid õpetajaid. Lisaks on otsustatud muuta programme ja õppeplaani. Ühe suure segaduse puhul (millel sel suvel juubel) öeldi: **Prantsusmaa käärib, ainult ei tea, kas sest vein tuleb või äädikas.**

Eestimaal aga valmib homne intelligents.

TOOMAS LIIVAMÄGI

Ülikool ÜLIKOOLIKS

Praegune olukord eesti humanitaarhariduses on iseloomustatav ühe sõnaga: p õ h j a s. Seda tunnistavad vist kõik asjaosalised. Tähendab, tuleb lõpetada suurte utoopiate loomine ja alustada olukorra muutmist. Ja seda tuleb teha otsekohe, vähemalt kahel põhjusel.

1. Teaduses on toimumas paradigmavahetus, kvalitatiivne muutus nii praktikas kui teoorias, mis vajab uut moodi mõtlevaid inimesi.

2. Eesti teaduses ja hariduses on tulemas suur põlvkonnavahetus, mis tähendab, et praegused tulijad määravad meie humanitaarkultuuri üsna pikaks ajaks.

Mida peaks tegema, et olukord saaks kardinaalselt muutuda? Üks asi on juba tehtud. See on konkurentsi loomine kõrgkoolidele alternatiivsete hariduskanalite näol (Goethe gümnaasium, Humanitaarinstituut). Mida aga teha ülikoolis endas? Siin on minu arvates tarvis lahendada vähemalt 10 põhimõttelist probleemide kompleksi.

1. Vaja on muuta töötingimusi ja tasusüsteemi nii, et palk ja stipendiumid stiimuleeriksid tõeliselt head tööd, mitte tööl oldud aastaid või läbitehtud sesse.

2. Vaja on luua ülikoolis instituutide süsteem, mis seoks ühte õppetöö ja teaduse, samal ajal lahutades ja eraldi hinnates õppejõu kaht eri rolli: lektorit ja uurijat.

3. Vaja on suurendada õppejõu ja üliõpilase vabaduse ja vastutuse määra, anda suuresti nende otsustada, mida ja kuidas õpetada ja õppida. Samal ajal on tarvis luua tingimused selliseks vabaduseks ruumide, raamatute, ajakirjade, stažeerimisvõimaluste jm. kaudu.

4. On vaja viia nooremad õppejõud välja praegusest paariast seisundist, kus neil pole raha isegi elatusminimumi tasemel ning puuduvad võimalused ja õigused kaasa rääkida ülikooli asjades isegi üliõpilase tasemel.

5. On vaja ehitada õppeprogrammid üles kvalitatiivsel, mitte kvantitatiivsel printsiibil ja teha nad selliseks, et andekamatele üliõpilastele oleks jõukohane nende ületamine. See tähendab filoloogias loobumist mõtteviisist, et filoloog on see, kes on seinast seina üle kuulanud õpitava keele grammatika ja üle lugenud seinast seina õpitava kirjanduse klassika.

6. On vaja viia programmidesse oluliselt enam teoreetilisi ja üldkultuurilisi aineid, et üliõpilane saaks aluse ja võimaluse loetavaid tekste sügavamalt mõista ja neid mitmesuguste teaduslike meetoditega analüüsida.

7. On vaja teha pedagoogilisest teaduskonnast tõeline filoloogiateaduskond, likvideerida olukord, kus filoloogiks saamiseks on vaja eriprogrammi või eraharidust. See tähendaks eelkõige hariduse ja ametiõpetuse lahutamist, kaheastmelist ülikooli, kus esimene aste oleks üldfiloloogiline ja teine ametiõpetuslik, vähemalt kolme haruga: pedagoogiline, teaduslik ja praktiline. Viimane annaks õpetust, mis meil seni täielikult puudub, nimelt oskuse teha kotitäiest käsikirjadest fond ja publikatsioon. Selliseid inimesi vajavad nii kirjandusmuuseum kui kirjastused.

8. On vaja kaotada kursusesüsteem, mis paneb kokku inimesed, kelle tegelik teadmiste tase on erinev, ja nivelleerib niiviisi antavat õpetust. Vajalik on süsteem, mis lubaks kokku panna võrdse taseme ja sarnaste huvidega inimesed.

9. On vaja kaotada loengusüsteem, mis uinutab aastateks õppejõud ja semestriteks üliõpilased. Et tõesti saavutada pidevat tööd, on tarvilikud kollokviumid, seminarid, rollimängud, ettekanded jne.

10. On vaja kaotada praegune eksamisüsteem, kus üliõpilased seisavad kaks kuud õppejõudude uste taga sabas. Selle asemel peaks olema kord, mis lubab eksameid teha siis, kui üliõpilane on selleks valmis, ja sellises vormis, nagu õppejõud ja üliõpilane kokku lepivad.

Sellised olid lühidalt need 10 probleemipundart ning lahendust, mis oleks vaja läbi arutada ning ellu viia kõige lähemal ajal, ootamata korraldusi ja lube kõrgelt ja kaugelt. Ainult siis võib loota, et ülikoolist saaks taas õpetamise, õppimise ja teaduse tegemise koht — ÜLIKOOL.

TIIT HENNOSTE

Ja keel voolab

«...ENSV kirjanduses on tunduval määral pääsnud mõjule nivelleeriv norm. Eksperimenteerimisvaim on haihtumas, stiil akadeemistund, individuaalsus tasandunud ja taandund. Keeleuuenduse «lühendet lõppude», isegi rahvapärase ja üldtarvitetava nd-partitsiibi kadumine vaateväljalt on vaid üks selle tendentsi sümptoome, mis selgesti avaldub ka väga taltund tõlkestiilis.» Nõnda arvas veljestolane Ants Oras Nõukogude Eesti kirjakeele kohta veerandsada aastat tagasi (*«Shakespeare ja Eesti kultuur», «Virittäjä»* 1961, lk. 94). Murrang kroonulikkuse suunas, mis vallandati meie kirjakeeles stalinlikel aastatel, lõhestab meie keelejulgust praegugi. Talumees ei hakanud kolhoosnikuks muundudes kohe kodus **seltsimehetama**, kuid aruannete peitekeelt pidi ta õppima. Kakskeelsus saavutati kõigepealt ühe keele piires. Sunnitud kõnepruugid on aga andnud võimaluse meie keelepädevuse väärdumiseks. Nõnda on suutnud **tõstatumine** ja **teostamine** imbuda nii meelt- kui keeltpidi isegi kõõgikõnesse.

Keel on hää juht inimkoosluse mängureeglite mõistmisse. Sotsiolingvistikas on mitmel puhul osutet an. ühiskonna keskklassi hüperkorrektsuse fenomenile. Eelkõige seostatakse seda kõrgkeskklassiga. Just püüdlik keskpärasus üritab kõnes rangelt järgida norme, rääkida nii nagu **on ette nähtud ja õige.** USA sotsiolingvist B. Gulden väidab, et erilist kalduvust normitruult kõnelda ilmutavad isikud, kes on küll rahul oma hinnatud kohaga ühiskonnas, kuid ei suuda sisimas siiski endast ega teistest lugu pidada. Peteri printsiibi järgi oma ebakompetentsuse tasemele tõusnud kodanikud on seega eriti andunud õigekeelsuslased. Ning eeldatavasti ei piirdu nende korrataotlus ainult keelega.

Ent teotsemas on veel normiarmastajate kitsam ring ehk innukad levispetsialistid. Nemad ei rahuldu hoolitsemisega oma käitumise eest. Nende tublidus on suunatud kaugemale. Selliste entusiastlike emakeeleõpetajate eestvõttel sai teoks lausrünnak Eesti murretele ehk maainimeste kodukeelele. See üritus kulmineeris 1960-ndail aastail. Laste mõnitamise ja ähvardamise hinnaga võeti ühelt põlvkonnalt õigus oma vanemate keelele. Eesti keele loomulik areng väärati. Saavutati, et inimesele loomuomaselt vajalike rühmakeeltena ei toimi tihti enam murdealuselt lähtuvad keeletavad, vaid on lokkama hakanud alternatiivsed kõnepruugid, mida ilmestavad sõnad nagu **tavai** ja **padjom**. Selleni viinud aktsioon oli omalaadne jätk 1941. ja 1949. aastal alustatule. Eelnevast mõneti koletumgi, kuna selle peamiseks direktiiviks oli asjaosaliste agar rumalus.

Nõnda nagu poliitiline vaakum kipub täituma mitut masti hädapoliitikute esiletõusuga, toob ka keeleline surutis kaasa asekeelte kujunemise; surutise lõdvenemisele järgneb omakorda nende asekeelte levik. Viimasel ajal võib kohata inimesi, kes usuvad end tõemeeli kirjutavat või kõnelevat Võru vm. keelt. Sageli on nende kõnepruuk ometi eripärane murde-, aguli- ja kantseleikeele segu, mida võiks pigem arvata päris uueks keeleks ja tähistada terminiga **lingua estoperestroikae.**

Kas siirduda eelnimetet keelele või võtta taas malli ainuõigete normide teadjailt?! Või hoopis näha, et meiegi *«sõnade kaevud on avatud»*, ehkki teisiti kui Homerose aegadel kreeka keeles? Meie täistehtud *«maakeele kaev»* kutsub ennekõike end kõlvuliseks seadma. Seejuures ei tasu uskuda, et juba esimesed ammutused toovad väärtuslikku esile, ja unustada, et keelekaevu toitva meelkonnagi põhjaveed tuleb puhastada.

KARL PAJUSALU

Rahvuslane Johannes Aavik

1894. aasta sügisest kuni 1902. aasta juunini õppis Johannes Aavik Kuressaare gümnaasiumis. Seega ajal, mil vene keel tehti sundkeeleks. Vastukaaluks venestussurvele moodustus ärksamatest eesti soost õpilastest rahvuslik noorteorganisatsioon. Kuressaare nooreestlaste — «Noor Eesti» eelkäijate — tuumikuks olid Kuressaare kihelkonnakooli abikoolmeister Aleksander Jakson, gümnaasiumi õpilased Johannes Aavik ja Villem Grünthal (Ridala) ning linnakooli õpilane Karl Kider (kirjanikunimega Redik Soar). Rühmituse olulisemaid teeneid oli eesti keele õpetamise sisseseadmine Kuressaare gümnaasiumis. Nii teatab ajaleht «Saarlane» 1901. aastal: *«Esmaspäeval, 27. augustil kell 4 pärast lõunat tuli Kuresaare linnas üks nähtus ilmsiks, mis üle maailma esimeseks sarnaseks nähtuseks tuleb lugeda. Sest siis avati esimene tund Kuresaare gümnaasiumis Eestikeele õpetamise tarvis.»* Eestvõitlejaiks ses asjas olid Johannes Aavik, Villem Grünthal ja Reinhold Paas.

Aaviku varastest tõekspidamistest saame ilmselt parima ülevaate tema 1898.—1900. aasta päevaraamatust: *«Venelased päästsivad individuumi orjusest, panivad aga rahvuse orjakütke. Sakslased pidasivad Eesti rahva 700 aastat orjakütkes, ülma et oleksivad sulanud. Eestlased on ikka alles; venelased pidavad eesti rahvuse 100 aastat orjakütkes, ja Eesti rahvus on kadunud. Rahva surm ei ole nii kibe, nii haledust äratav, kus rahvuse surm.»* Nii nägi Aavik suurimat ohtu rahvusele just Vene valitsuse poliitikas: *«Saksa meel ja mõju on meie maal murtud, nüüd tarvis veel koledama kolli, vene vaimu, võimu ja valitsuse vastu võitlema hakata.»* Ainus tee, mis võis eestlasi demoraliseerimisest päästa, oli Aaviku arvates *«täielik autonoomia, se on koolides olgu Eesti keel õpetuskeelena, eestlastel olgu oma ülikool, kohtu ja valitsuse keeleks olgu Eesti keel. Ohesõnaga Eesti maa peaks enam ehk vähem iseseisev riik olema.»*

Nii sai Kuressaare aastatel alguse Johannes Aaviku elutöö, mis kokkuvõttes kõlaks: **kõik Eesti ja eesti keele nimel.**

Pärast töö- ja rännurohket elukümnendit sai Aavikust 1912. aasta oktoobris Tartu kaheksaklassilise kommertskooli eesti ja prantsuse keele õpetaja.

Aavik teadis ja tunnetas, et just keel on kõige altim võõrmõjudele, ja seda entusiastlikumalt püüdis ta eesti keelt õpetada — ka salaja, ametlikult keelatud kursustel. Tema isiksusel oli õpilaste seas suur mõju, mida on hiljem tunnistanud mitmed meie kultuurielus tuntuks saanud inimesed.

Nii hindas Harri Moora oma käsikirjalises eluloos Aavikut kõrgelt: *«Temal oli minu ilmavaate kujunemisele, pean ütlema, kõige suurem mõju. Ta ei õpetanud ainult keelt, kaldus tihti kõrvale, rääkis meie kirjandusest, kirjanikest, poliitikast, kirus vene kooli jne., ja seda kõike niisuguse elavuse ja vaimustusega, mis pidi kaasa tõmbama. — Nüüd alles hakkasin iseseisvalt mõtlema, sain aru, et meil on oma keel, kirjandus, ajalugu, et seda kui meie oma on tarvis tunda. Hakkasin ise õppima ja korraldama kursusi, millel Aavik alati oli valmis õpetama.»*

Aaviku eesti keele kursused andsid olulise tõuke ka Eesti Noorsoo Rahvusliku Liidu asutamisele 1917. a. Tartus. Mõne aja pärast oli ENRL juba üle-eestiline: tal olid osakonnad Tallinnas, Viljandis jm. Üsna kõnekas on seegi, et 1917. aasta oktoobri lõpul valitud ülemaalise keskjuhatuse kuuest liikmest olid viis tulevased veljestolased: J. Aavik, A. Annist, A. Kivikas, H. Moora, J. Ounapuu. Ka oma ideedelt ja tegutsemissuundadelt oli ENRL «Veljesto» eelkäijaid, aga ühtlasi ka pind, tänu millele «Veljesto» üldse tekkis. «Veljesto» algusaastate rahvusaateline ja hõimumeelne värving sai paljuski alguse Johannes Aavikult.

PEKKA ERELT

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2156. Tiraaž 3000 eks. MB-01546.

«Tartu Pärkinn Kõnnoor» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, райкома и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту, Эстонской ССР.

Toimetaja VARJE SOOTAK

EESTI ÜLIÕPILASTE LOGOS SELTS

SÕNUM

SELLE LEHENUMBRI ILMUMISEGA LOEB EÜS «LOGOS» OMA TEGEVUSE LÕPPENUKS.

TÄNA, 26. MAIL KINNITAS ÜLIKOOLI NÕUKOGU EÜS «VELJESTO».

EÜS «VELJESTO» POSTIAADRESS ON: 202400 TARTU POSTKAST 287.

MÕTTEID VALMIVAST ? -ST

Teadjam lugeja tabas pealkirjast vihje **EÜS «Veljesto» I koguteosele «Mõtteid valmivast intelligentsist» aastast 1923.** Omas ajas on ka käesolev kirjatükk pühendatud samale probleemile ehk täpsemalt: kas saab pruukida terminit «intelligents» praeguste eesti üliõpilaste tähenduses?

Olles asjaosalisena huvitet võimalikult positiivsest vastusest, võtan luubi alla selle osa kõrgkooliõpilastest, kes isekeskis olles on arvanud end üliõpilaskonna eliidi olevat. Tõesti, EV-aegne kogemus näitas, et akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid olid intelligentsile vägagi viljakaks taimelavaks. Et aga mõtet edasi arendada, tuleb leida vastus küsimusele, mis või kes on intelligents. Teatmeteosed seda paraku ei võimalda ja nii olen sunnitud pöörduma ülalmainitud koguteose juurde, milles A. Annist kirjutab: «... Et objektiivselt mõelda, on vaja olla ainult intellekt, olla vaba kõigest. Eriti aga parteidest. Intelligents «kui niisugune» on täiesti iseseisev. Midagi, mis ei allu kõikvõimsaile puhtmajanduslikele sotsiaalsäädusile/.../ osa võttes ühel või teisel pool võitlusest on tema, intelligentsi kohus mõjuda vähemalt seks, et see oleks kultuuriline võitlus, et selleks valitaks abinõusid kultuuri üldsihi seisukohalt /- - -/ /kultuuritöö on/ nende päämine ülesanne, see, mida võivad teha ainult nemad. Olgu kord milline tahes, selleks on neid tarvis /- - -/»

Siit saab tuletada mõned meid rahuldavad intelligentsi tunnused. Niisiis! **Intelligents on:**

— mõtlevate inimeste kogum;
— vaba poliitilistest ja majanduslikest mõjutustest;
— kultuuri kandja ja levitaja.

* * *

Saanud tugipunkti arutluse jätkamiseks, võime tagasi pöörduda meie praeguste akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide juurde. «Üliõpilaskonna eliit» tunneb end olevat õigustatud taolist enesekohast asesõna pruukima, kuna nad on koondunud seltsidesse/korporatsioonidesse. Seega, kui tahame kontrollida, kas «eliit» on intelligents, peame vaatama, kuivõrd on intelligentsi tunnused omased nende organisatsioonidele.

● **Väide 1: Akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid on mõtlevate inimeste kogumid, mis väljendub eelkõige nende tekkimise ja tegevuse läbimõelduses ning põhjendatuses.**

Selle väite valguses jagunevad seltsid/korporatsioonid selgelt kaheks rühmaks. Esimese rühma moodustavad need, mille liikmed olid sõpruskonnaks koondunud juba ammu enne organisatsiooni formaalset sündi. Nende ühenduste teket õigustab tõik, et organiseerumist peeti vajalikuks teatud kaugemaleulatuvate eesmärkide saavutamiseks. Nende tegevus on algusest saadik olnud läbi mõeldud ja nonde eesmärkide olemasoluga ka põhjendatud. Telse rühma kuuluvad organisatsioonid, mis tekkisid esimeste seltside/korporatsioonide formeerumisele järgnenud vaimustuspuhangu tulemusena. Seega puudub esialgu ka tegevuse läbimõeldus ja põhjendatus.

● **Väide 2: Akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid on iseseisvad, välistest poliitilistest ja majanduslikest mõjutustest sõltumatud üksused.**

Mis puutub majanduslikku külge, siis on see momendil kõikide seltside/korporatsioonide nõrk koht. Varakusega ei saa keegi kiidelda, pigem vastupidi. Meie materialistlikus maailmas, kus valdavaks on kujunenud ühelt poolt valitsejate tahe ja teiselt poolt meie endi madalamat sorti kired, võib peagi asi nii kujuneda, et meele määrab see, kes maksab.

Poliitiliste mõjutustega on lugu keerulisem. Peamine hädaoht peitub inimestes enestes. Stagnatsiooniajal saadud brežnevismi doos ei tapa üksikisikut, kuid võib saada saatuslikuks organisatsioonile. On juba saamaski. Põõrake vaid tähelepanu sellele, kuivõrd loomulikult võeti üle must-valged väärtushinnangud, sallimatus teisitimõtlemise suhtes, põhimõte: organisatsiooni huvid on alati üle üksikliikme omadest. Paljudes kohtades lisandub sellele veel autoritaarne juhtimine. Niisiis on meie seltsid/korporatsioonid pahupidise brežnevismi küüsis.

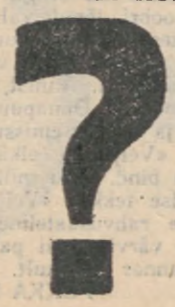
● **Väide 3: Akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid on eesti rahvuskultuuri kandjad ja levitajad, seda peamiselt oma liikmetes sügava kultuurihuvi ja töötahtega haritlaste kasvatamise tõttu.**

Väide on pretensioonikas ja sellele ligi pääsemiseks peab alustama kaugemalt. Leian, et ei ole vajadust tõestada rahvustunde tarvilikkust. See on väikerahvale üks peamisi kultuurilisi tundeid, mis peaks ärgitama rahvuskultuuri edendamisele. Miks «peaks»? Aga seepärast, et rahvustunde kultuuritööle ärgitav roll pole meis ise veel ärganud. Ma ei eita, et kultuuri arenguks tuleb luua vastavad sotsiaal-poliitilised tingimused. Kas pole me aga tõstnud neid tingimusi kohale, mis kuulub kultuurile endale. Öeldakse, et aeg on selline, ja nõutakse kõigilt poliitilises elus kaasalöömist. Ent mõelgem korraks, mida see tähendab, kui poliitika saab intelligentsi jaoks primaarseks. S e d a tähendab, et kultuur muutub tema jaoks sekundaarseks.

Meie üliõpilasseltsid/korporatsioonid kipuvad praegu tegelema aga just poliitikaga. Poliitika on igal vähegi sobival juhul «Eesti asja ajamine» ja ka rabelemine positsiooni pärast teiste üliõpilasorganisatsioonide seas. Taoline tegevus on kõigi südameile nii armas, et kipub ununema, mille pärast ülikooli üldse tuldi — hariduse saamine. Et aga haritus on peamine intelligent-olemise tingimus, tuleb välja nii, et seltsid/korporatsioonid on kujunenud takistuseks intelligentsi taastootmisel, seega ka rahvuskultuuri säilitamisel ja edendamisel.

Nõnda selgus, et minu lootused tõestada organiseerunud üliõpilaste kuulumist intelligentsi hulka olid puha põhjendamata. Enamgi — tulemused on lausa vastupidised ja nüüd ei aita enam miski peale deus ex machina: tunnistan ausalt, et lisasin pidevalt musta ja kraapisin maha roosat värvi. Seetõttu sai pilt paistma kõverpeeglist, kuid ma arvan, et kui esitatu just tegelikkus ei ole, siis reaalne oht kindlasti. Seepärast: vaadakem siia peeglisse ja otsigem palki oma silmist!

TAGO HOLSTING

Eesti tulevikule mõeldes

Vist iga kultuuriinimene on üritanud mõtestada praegusi ühiskondlikke suundumusi. Muuhulgas püütakse seletada seda üle-eestilist organiseerumistarvidust, mis nüüd on vallanud ka üliõpilaskonda. Keegi ei või kindlalt öelda, kui palju on ses tegelikele vajadustele vastavat, edasiviivat ja kui palju restauratiivset «olnu olevaks olemist» või koguni «olematu olevaks olemist». Me ei saa üle, mööda ega lahti oma minevikust. EÜS-i taastamisel räägiti, et oleme jälle iseseisvuse idanemise juures. Vene Impeeriumi lugu uurides ilmneb meie olukorra sarnasus 1905. aastaga. Tõepoolest, on aktuaalne küsimus kindral Bezobrazovist ning sellest, kas ja millal tema tankid Eestisse jõuavad. Venemaa seisukohalt võiks oluline olla Stolõpini esilekerkimine ja see, mis tast saab. Tagasi Eesti juurde tulles huvitab meid kõiki 1918. aasta.

Fakti, et Eesti Riigi tekkimise päev pole üheselt määratav, on nõukogude ajaloolased tõlgendanud kui kogu sündmuse juhuslikkust. Pigem oli tegemist paratamatusega, mille puhul sündmuse kuupäevaline fikseerimine ei omagi erilist tähtsust. Eesti ühiskonna sisemine struktuur hakkas kujunema kohe pärast «ärkamist». Siin võib nimetada liikumist eestikeelse Aleksandrikooli eest, mille toetuseks loodi abikomiteed üle maa peakomiteega Tartus, aga ka laulupidude korraldamist, vanavara kogumist *etc.* Side «pääkomiteega» oli lõtv, vaba ja demokraatlik. Järgnevalt organiseerusid praktiliselt kõik elualad. Olid ühisused tootmise edendamiseks, majandus- ja tarvitajateühisused, laenu-hoiuühisused, lisaks haridus-, põllumeeste-, karskus-, laulumängu- jm. seltsid. Tavaliselt tekkis nende töö koordineerimiseks ka keskühisus või liit. Ikka alt üles. Korraldati kursusi, vaieldi, õpiti koos tegutsema. 1918. aastaks oli eesti ühiskond praktiliselt välja kujunenud ja töötava sisemise struktuuriga.

(Järg 3. lk.)

VOLDEMAR VAGA:

«Aga kui ma räägin «Veljesto» taotlustest tol. ajal, siis tahaksin ma veel ühte esile tõsta. See on see, mida stalinlik ajalooteadus ja filosoofia nimetab Lääne ees lõmitamiseks. Ühest küljest loomulikult vankumatu patriotism ja isamaa-armastus, aga teisest küljest sõvenemine Lääne kultuurisse, samuti püüd seda täiendada, laiendada, sõvendada. Meie olemegi ju Läänes. See on teile, noorsoole, väga tähtis. Ärge tehke endale illusioone sellest, et te juba tunnete huvi Lääne kultuuri ja elu vastu. Ma ütlen teile ühte asja. Te olete siiski nõukogude inimesed. Ma ütlen labaselt: lapsest saadik on teie peaajusid loputatud stalinismiga. Olge teadlikud sellest. Ja teie esmane püüdlus peab olema sellest lahti saada!»

24. veebr. 1989

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 20 (1567) Reede, 2. juuni 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

TÜ nõukogus

26. mail

- TUNNUSTUSI
- VALIMISED
- ÜLIKOOLI VÄIKEETTEVÕTTED
- KVALIFITSEERITUD KAADRI ETTEVALMISTAMINE
- UUED ÜLIÕPILASSELTSID

● Koosoleku algul anti kaks autoritunnistust molekulaarse modelleerimise labori juhatajale meditsiinikandidaat **Raik-Hiio Mikkelsaarele** molekulimudelite eest.

Veenide ühendamise meetodi eest said autoritunnistuse prof. **Endel Tünder**, assistent **Alari Ilves** ja aspirant **Sandor Sabo**.

● Enne hääletamise juurde asumist tuletas rektor prof. Jüri Kärner meelde, et ülikooli nõukogu üritab nüüd ise kutseid anda. Teadussekretär Veera Andil oli veel hommikul kõne Moskvaga, kust oldi arvamusel, et vormistatagu ülikoolis taotlused ära ning toodagu Hariduskomiteesse. Lubati, et atestaadile jäetakse tartlaste endi kuupäevad. Tartu Ülikooli nõukogu toetub siin 16. veebruari otsusele, kus ka TÜ on nende 23 kõrgkooli hulgas, kes võivad hakata ise andma kutseid vastava kraadiga õppejõududele.

Hääletatigi professorikutse andmise poolt psühholoogiadoktor **Peeter Tulvistele** ja filoloogiadoktor **Tiit-Rein Viitsole**.

Dotsendikutse said füüsika-matemaatikakandidaadid **Arvet Pedas** ja **Rein Prank**. Erandkorras otsustati taotleda dotsendi kutse vanemõpetaja **Martin Loimile**.

Nõukogu liikmed hääletasid ühehäälselt selle poolt, et taastada õigusteaduse kandidaadi kraad ja dotsendikutse EDGAR TALVIKULE. Küsimuse kandis ette õigusteaduskonna dekaan dots. Inge-Maret Orgo.

E. Talvik (sünd. 1911) töötas siin 1940. aastast algul assistendina, seejärel kateedrijuhatajana, 1948—1950 oli dekaan. 1940. aastal registreeris ülikooli nõukogu tema magistrikraadi ümber kandidaadikraadiks. 1946 andis VAK kandidaadikraadi ja dotsendikutse. 1950. aastal suunati E. Talvik kaheks aastaks NSVL TA Õiguse Instituuti doktorantuuri. Kuid veel enne doktorantuuri lõppemist arutas partei Tartu oblastikomitee 1952. aasta detsembris tema personaalküsimust ning poliitilise mineviku varjamise pärast heideti ta parteist välja. See oli ka ülikoolist vallandamise põhjuseks. Teadusliku kraadi ja kutse tühistas VAK 1953. aasta veebruaris.

1966. aastal pöördus rektor prof. Feodor Klement küll VAKi poole ettepanekuga see otsus tühistada, kuid põhjenduseks peeti seda, et tühistamise aluseks on partei otsus, mida ei ole muudetud.

Selle aasta 30. märtsil arutas EKP Keskkomitee büroo E. Talviku küsimust ning leidis, et tegemist oli poliitilise vägivallaga teadustöötaja suhtes. Kunagine partei otsus tühistati ja VAKi saadeti sellekohane EKP Keskkomitee esimese sekretäri Vaino Väljase allkirjaga kiri ettepanekuga taastada kraad ja kutse. VAK omakorda pöördus asja vormistamiseks ülikooli poole. Õigusteaduskonna ettepanek oli taastada Edgar Talvikule õigusteaduse kandidaadi kraad ja dotsendikutse.

Prof. Heino Siigur tundis huvi kas on teada, kes tegi omal ajal VAKile tühistamise ettepaneku. Paraku ei ole see teada, pealegi ei pruugi toimikus kõik materjalid alles olla. Prof. Johannes Kalits, kes oli õigusteaduskonna üliõpilane aastail 1945—1950, toetas taastamise ettepanekut 1950. aasta lõpetanute nimel.

● **Ülikooli juures on loodud viis väikeettevõtet.** Nende direktorid olid kutsutud nõukogu informeerima oma tegevusest. Kohale olid tulnud kolme firma esindajad.

«Uniconsult» on välissidemete vahendus- ja konsultatsioonifirma.

«Estar» asutati TÜ ja Biokeskuse arendus- ja katsetootmisväikeettevõttena.

«Metar» on TÜ ja Tartu Katseremonditehase ühendatud väikeettevõte kõrgtehnoloogilise aparatuuri tootmiseks ja uute teadusmahukate aparaatide väljatöötamiseks ning katsemakettide valmistaja.

● **Päevakorrapunkti kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamisest esitasid kõrgkooliuurimise labori juhataja dots. Valdo Ruttas ja dots. Agu Tamm.**

Hariduse seis on meil igaühel endal kõige paremini teada, seepärast piirdun vaid lõpparvamusega. Rektor prof. Jüri Kärner pani südamele konkreetsemat tegutsemist. Ülikoolis peaks kaaluma seda, milliseid **teaduskraade ja kuidas saame ise hakata kaitsma.** Moodustati kaks toimkonda, nendest dots. **Heino Türnpu** juhendatav toimkond hakkabki sellega tegelema. Teiseks oluliseks küsimuseks on **astmelisele haridusele ülemineku ettevalmistamine.** See jääb prof. **Heino Siiguri** juhitava toimkonna ülesandeks. Esitatud otsuse projekti vastu ei võetud.

● **Jooksvatest küsimustest võiks märkida:**

✻ **doktorantuuri suunati Janno Reiljan, Hele Everaus ja Rafik Grigorjan. Vanemteaduri kohale viidi Heidi Maaroos;**

✻ **otsustati avada sporditeooria kateeder;**

✻ **registreeriti üliõpilasseltsid «RSR» (rahvusvaheliste suhete ring) ja «Hermes». Selts «Logos» registreeriti ümber «Veljestoks».**

VARJE SOOTAK

Mikk Titma ülikoolis. Moskvast ka.

EKP Keskkomitee sekretäridega on alati omamoodi huvitav kohtuda. Ärge leidke selles lauses irooniat ega sedagi, et kõik kuuldu on alati meie jaoks uus ja huvitav. Pigem paneme tähele ju seda, mis ütlemata jäetakse, kui täpselt küsimustele vastatakse, kuidas inimene on muutunud või muutub oma uuel ametipostil. Küllap seda peavad kohtuma tulijad isegi silmas, ja kerge neil ei ole.

EKP Keskkomitee ideoloogiasekretär filosoofiadoktor Mitt Titma esines nõukogu saalis 24. mail. Ta on ülikooli õigusteaduskonna vilistlane, oli ka 1965. aastal ülikooli komsomolikomitee sekretär. Kohtumisel said täis mitmed-mitmed märkmikulehed ja kassett — ühesõnaga oli, mida kuulata. Kuid kirjutajale ja eks meile kõigile ole peale sadanud ja sadamas igapäevane kongressipoliitika Moskvast. Ahmime erinevaid kanaleid (mis nüüd viga — mitmel väljaandel omad ajakirjanikud kohal, s. t. vähemalt Moskvas, kui mitte kongressisaalis). Eriline heameel on sellest, et üliõpilasest «Edasi» mees Tiit Pruuli suudab nii värsket infot nii värske pilguga Tartusse läkitada.

Ja nii me kuulame-vaatame Moskvat, tõmmates paralleele sellegagi, mida arvas eelseisva kongressi kohta Mikk Titma. Aga ehk järgmises lehes Moskvas olnute endi muljeid.

KAIA PAJU

Limericki ülikool?!

Lugupeetud õppejõud-teadlased!

Kes on huvitatud koostöö algatamisest Limericki Ülikooliga Iirimaal, püüdku kontakti võtta **Andres Raukasega (3 54 47, sõna jätmiseks 3 36 35).** Tutvumiseks on pakkuda Limericki Ülikooli loodusteaduste- ja tehnoloogiateaduskonna ning humanitaarteaduskonna uurimissuunad ja publikatsioonide nimistud. Nimetatud pragmaatilise suunitlusega kõrgkooli kolmanda, äri- ja raaliteaduskonna materjalid seni kahjuks puuduvad.

Tooksin mõned näited **humanitaarteaduskonna** artiklite pealkirjadest:

«Rahvusvähemused ja lõhestatud ühiskondade valitsemine»,

«Euroopa Ühenduse regionaalpoliitika eesmärgid»,

«Ekspressgarantiid kindlustusseadusandluses»,

«Konstitutsiooniline debatt tsaristlikus Soomes»,

«Naiste õigused ja katoliiklus»,

«Lesepõlve maailmatunnetus»,

«Väikefirmad — kasv ja areng»,

«Naised ja ettevõtlus».

KROONIKA

Filoloogiateaduskonnal uus dekaan

TOIVO KULDSEPP

1. septembrist asub filoloogiateaduskonna dekaanikohustusi täitma dotsent Toivo Kuldsepp (valimised toimusid 19. mail).

Energiline mees sündis 1945. aastal Tartus. Kooliaastad möödusid Pärnus, kus 1964. aastal lõpetas keskkooli. Seejärel viibis kolm aastat Riias sõjaväeteenistuses. 1972. aastal lõpetas Tartu ülikooli soome kirjanduse erialal. Samast aastast töötab ülikooli õppejõuna. 1978. aastast filoloogiakandidaat, dotsent. 1973. aastast töötas vaheaegadega Soome ülikoolides eesti keele ja kirjanduse õppejõuna.

Teaduspoolel on tema ülesandeks hoida soome ja eesti kirjanduse kontakte.

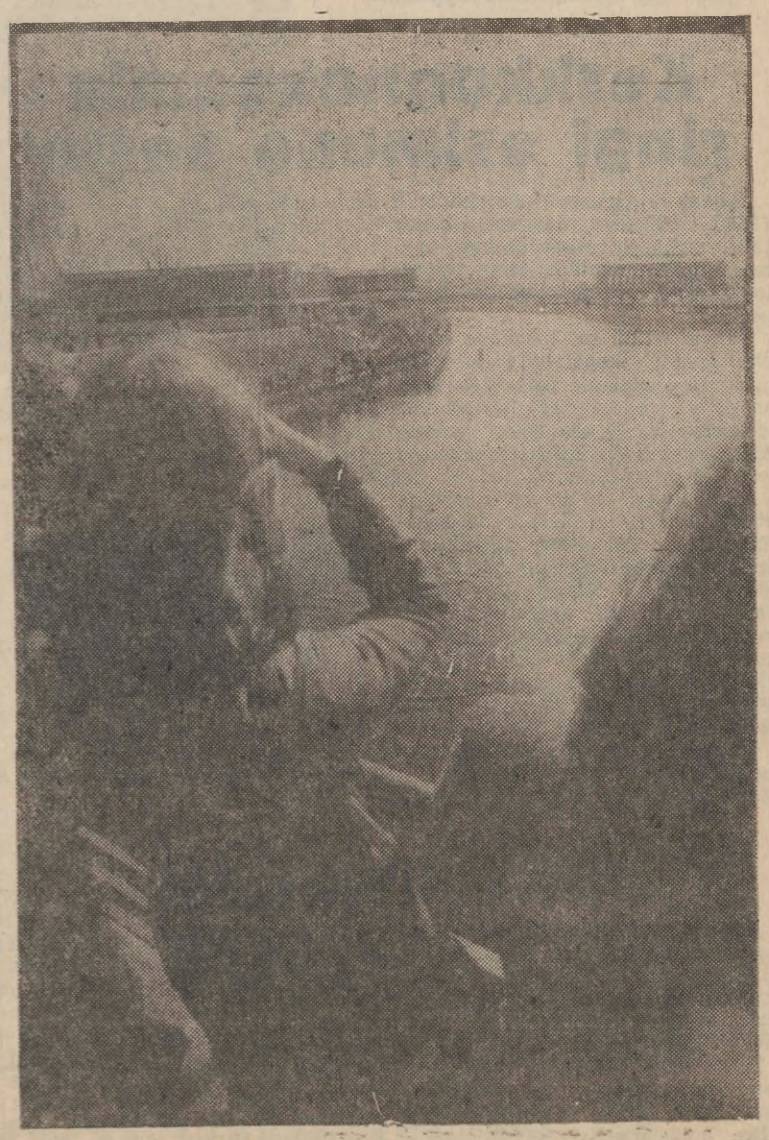
Abielus, kaks tütart.

* * *

Põhilist eesmärki dekaani töös näeb lükumises detsentraliseerimise suunas. Iga allüksus vastutagu oma tegude eest ise.

Altpoolt tulevad initsiatiivid peab õigeks ülespoole võimendada, ülalt tulevad ettekirjutused pehmendada, et inimesed saaksid rahulikult tööd teha.

Kuidas filoloogiateaduskonda sohu vajumisest päästa, sellest räägime uue dekaaniga lähemalt sügisel.

Mis sealt paistab? Ei muud, kui sess...

Komsomolikomitee info 15. maist

I

Soovitused astuda EKP liikmeks anti järgmistele üliõpilastele: Alo Jüriloole (ravi VI), Paavo Kollomile (kaub-ök. IV), Marko Seemenile (maj-küb. V) ja Jaan Tammele (maj-küb. V).

II

Komsomoliarvelt võeti maha 28 endist üliõpilast (ühel või teisel põhjusel k. a. jaanuarikuus TÜ statsionaarsetest osakondadest lahkunut).

III

Isikliku avalduse põhjal arvati TÜ komsomoli ridadest välja järgmised daamid ja härrad: Eva Raud (ajal II), Liina Viil (def. I), Anu Mikk (def. I), Andres Pinsel (ravi II), Ülle Teearu (ravi II), Andres Kulla (ravi III), Maie Luide (stom. IV), Kaire Praats (stom. IV), Aivar Liiv (biol. I), Ülo Niinemets (biol. I), Meelis Pärtel (biol. I), Märt Kivine (eesti f. II), Kerttu Veldi (eesti f. II), Jaano-Martin Ots (žurn. II), Vilja Kallaste (žurn. IV), Piret Tamm (žurn. IV), Andres Rekker (keem. III), Aivo Orav (keem. IV), Tarmo Bakler (maj-küb. I), Jaanus Varu (maj-küb. I), Pirje Kass (mat. V), Raili Lahi (mat. V), Aivi Mehide (mat. V), Kai Niinepuu (mat. V), Kersti Soosalu (mat. V), Raili Veelmaa (mat. V), Uve Sustrova (teenistuja).

P. S. Vabandame avalduse esitanud **Lea Morgeni** ja **Ivo Rulli** ees, kes on juba TÜ komsomoli ridadest välja arvatud seoses ülikoolist komsomoliarvelt maha võtmata lahkumisega vastavalt TÜ komsomolikomitee otsusele 28. märtsist k. a.

Analoogilise avalduse esitanud **Tarmo Kariisile** (ravi II) teatame, et isikuid, kes ei kuulu TÜ komsomoliorganisatsiooni (Tarmo Kariis TÜ komsomoliarvel ei ole), ei saa ka sealt (kahjuks!) välja arvata.

IV

TÜ komsomolikomitee palub oma komsomolipiletile järele tulla või informeerida komsomolikomiteed avaldusega oma edasistest suhetest TÜ komsomoliorganisatsiooniga järgmistel daamidel ja härradel: Jaanus Leim (MO insener), Eve Kümnik (tead. rmtk. — pole pilte), Küllike Lääne (ravimtaimede õppelabor), Märt Läänemets (ajal. ja sem. labor), Külli Zeigo (Ansip) (ÜMPI), Airi Korbun (def. V), Jaak Viitso (ravi II), Kadri Palo (Muuk) (ravi V), Ave Aava (ravi V), Küllike Kask (ped. VI, pole pilte), Ene Seppa (stom. I), Eve Vuks stom. IV), Andrei Kazakov (spordimed. IV, komsomoliarvel mujal), Anatoli Zorin (spordimed. IV, komsomoliarvel mujal), Daisy Holm (ingl. f. II), Krista Pikkat (Härm) (inglise f. II), Marve Allik (Viira) (ingl. f. III, kaugõpe 051289), Klea Vaher (ingl. f. IV), Ene Kaasik (saksa f. V), Kaia Käosaar (saksa f. V), Aivar Klimbek (vene f. II, pole pilte), Ilona Jägel (keem. V), Anna Aunap (Sõrmus) (keem. V), Kaja Kits (keem. III, pole pilte), Anneli Norden (rah. ja kred. V), Art Soonets (maj-küb. II), Peeter Kamberg (kaubatundm. I), Andres Jaadla (õig. III), Tiina Roht (õig. IV), Agne Koks (õig. V).

Täname juba ette!

Rahvakunstiansambel saab uue juhi

Teisipäeval, 23. mail toimus rahvakunstiansambli kevadkoosolek. Kuulati aruannet eelmise aasta tööst («Gaudeamus», kontsertreisid Vietnami, Saaremaale ja Kaunasesse), valiti uus juhatus.

Juunikuus võõrustatakse Uppsala Ülikooli rahvakunstiansamblit (Folk Dance Society). Koosolek otsustas, et on väja välja vahetada ansambli kunstiline juht, sest koostöö praeguse juhiga ei laabu ning ansambel elab madalseisus.

TÜ RKA

Keskkonnakeemia ringi esimene aasta

Johann Georg Dragendorffi (1836—1898) eestvedamisel alustas 1888. aastal tegevust keemilis-bakterioloogilise analüüsi labor. Uuriti toiduaineid, vett ja pliisisaldust tapeedis.

Tänapäevalgi on toksiliste ühendite leviku, tuvastamise ja mõju uurimine keemikute seas popp. Eriti on seda soodustanud elektroonika ja keemia areng, mis annab võimalusi pidevaks ja kiireks keskkonna seisundi jälgimiseks.

Keskkonnas toimuva uurimine nõuab mitmete teadusharude koostööd. Tartu üliõpilaste looduskaitseringis on see õnnestunud tudenglikul tasemel. Ringi liikmeskond kasvab ja kõikide kaasalöójate rakendamiseks on tekkinud jagunemine huvialade järgi. **Keemiatudengitel tuli mõte oma keskkonnakeemia ringi moodustamiseks. Mõte sai teoks 3. oktoobril 1988.**

17. mail marssis seltskond tulevasi keskkonnakeemikuid Karl XI bastionile semestrit lõpetama. Vabade tudengite vabas käitumises oli vist midagi imelikku, et nõukogude miilitski heitis vennaskonnale valvsa pilgu. Veendunud, et tordi kõrvale rüübati ainult «Pepsit», ta lahkus.

Kavas oli Katrin Idla ettekanne «H_2S elektrood», mis valmis dots. Mihkel Pärnoja juhendamisel. Kuulati ka Jüri Ruudu reisimuljeid Poolast õhu puhtuse kaitse aktsiooni nädalast.

JAAK JAAKU

Autasustamisi

Eesti NSV Hariduskomitee aukirjaga autasustati 60. sünnipäeval kauaaegse kohusetundliku töö eest teadusraamatukogu katalogiseerimisosakonna operaatorit LEA TRIKKANTIT.

Eesti NSV Arhiivide Peavalitsuse ja Riigiasutuste Töötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee aukirja pälvisid nõukogude arhiivinduse 70. aastapäeva puhul prof. HELMUT PIIRIMÄE ja dots. AADU MUST.

TÜ aukirja said kauaaegse kohusetundliku töö eest 50. sünnipäeval vaneminsener SIRJE ARRAK ja 60. sünnipäeval tänuväärse töö eest pedagoogina ja teadlasena prof. KALJU PÕLDVERE.

Korporatsioon «Revelia»

3. detsembril 1920. aastal kinnitati Tartus Ülikooli valitsuse juures korporatsioon «Revelia».

Asutajaliikmed tulid valdavas enamikus teistest korporatsioonidest ja olid kantud mõttest luua uus, ajastu nõudele vastav intiimorganisatsioon. See mõte sai alguse korp. «Sakala» noorliikmete väljasõidust Haaslavale, mis kujunes korp. «Sakala» «teiseks» kevadkommersiks, sest tegelik korp. «Sakala» kevadkommerss peeti ära Tartus noorliikmete puudumisele vaatamata.

Sügisel ülikooli õppetöö algul lahkus korp. «Sakalast» rida liikmeid, nende seas ka uue koondise loomise mõtte algatajaid. Kohe peale lahkumist asusid nad aktiivselt kavatsetava korporatsiooni loomisele. 1920. aasta oktoobri alguses peeti ära esimene mõtteosaliste koosolek, kus fikseeriti põhimõtted ning koostati esialgne põhikiri. Et korporatsioonid olid algselt moodustunud maakondlikul printsiibil ja kandsid valdavalt maakondade nimesid, jäädi pärast pikki nimeotsinguid pidama «Revelia» nimel, mille all nii Läti Hendriku kroonikates kui ka «Taani hindamiseraamatus» oli mõistetud Tallinna ümbruskonda.

Korporatsiooni välistunnusena otsustati tarvitusele võtta **rohelinemust-valge** lipp, tekkel ja rinnapael. Lipukirjaks ja kooseksisteerimise põhimõtteks sai **«Üks kõigi, kõik ühe eest».**

1924. aastal oli lõpetanud ülikooli palju korporante, seetõttu otsustati luua korp. «Revelia» **vilistlaskogu.** Koosolekuil töötati välja vilistlaskogu põhikiri ning 1925. aasta algul registreeriti vilistlaskogu ametlikult.

Poliitiliselt hoiti erapooletuse joont, algul ei sekkutud ka üliõpilaskonna tegevusse. Alates 1924. aastast hakkas korp. «Revelia» osa võtma Edustuse tööst ning alates 1928. aastast kuuluti ka EKL-i koosseisu.

Seoses liikmeskonna kasvuga ja mitmete liikmete siirdumisega Tallinna alustas tegevust korp. «Revelia» **Tallinna osakond, mis registreeriti Tehnikaülikooli juures.**

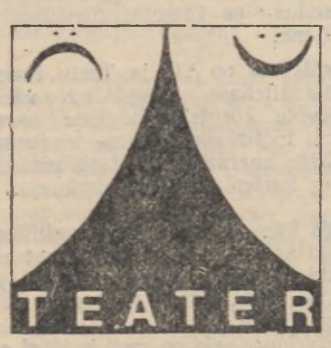
Enne korporatsioonide likvideerimist oli korp. «Revelias» 250 liiget. Välismaale pääsenud 70 liikmest on välja kasvanud korp. «Revelia» väliskoondised Rootsis, Kanadas, USA-s, Austraalias ja Saksamaal.

* * *

Seoses võimalusega taastada üliõpilasorganisatsioone on käesolevaks momendiks asunud oma tegevuse jätkamisele ka korp. «Revelia». Korp. «Revelia» on registreeritud Tartu Ülikooli juures 31. märtsil k. a.

Taastamisel on ka vilistlaskogu ja seoses sellega palutakse kõigil korp. «Revelia» endistel liikmetel endast märku anda aadressil:

Tallinn
Voolu tn. 9a
Voldemar Silla
tel. 51 37 68

«In corpore»—mille nimel

(Nõutu repliik)

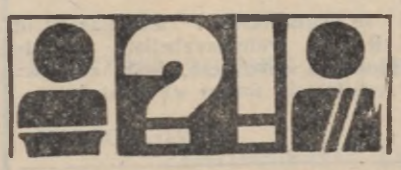
Vaatasin A. E. Kerge lavastust kaks korda (25. ja 29. apr.) ja nõutus hämmingus otsisin võtit mõistmiseks. On selleks sõja absurdsus, unenäolisus? Täitsa mõeldav, kas või nukrasilmse Ahase meenutusena. Aga absurd peaks sel juhul olema ängistav, ent laval toimuv kisub kohati koomilisevõitu kohmakaks «ballett-draamaks». Rühm tormab põõrdlaval sihituis suundades ja saal itsitab. Esimesel taganemisel mõjus ja efektne võte — aegluubis «kaadrid» — saab pärast mitu korda ekspluateerides tüütuks. Rikkalik püssipaugutamine teises pooles matab teksti, häirivat «elevust» sünnitab ka kohatu saali sihtimine. Lasud lindilt olid ärevamad ja stiilsemad. Kehast lahkuvad alasti hinged jäävad jälle eraldi kujundiks, muus laadis.

Kahi etendust võrreldes oli teises tõstetud tekstiandmise tempot, mitmed kohad vuristati lohakalt maha, mõttelaeng hajus. Kui nii edasi läheb, hakkab sõjamäng «poistele» laval lõbu tegema ja tüki vaimline pool lagunema. Siiski on tõsiseid terviklikke osatäitmisi. Eelkõige Ahas — **Rain Simmul,** *mõtlik, unistav ja äraolev nooruk. Aga ka* **Jüri Lumiste** *Martinson ning* **Hannes Kaljujärve** *Kohlapuu. Ja enesestmõistetava professionaalsusega loodud* **Heikki Haravee** *kooli-direktor. Mõni siseen läheb hinge õrna ja puhtana: Ahase kojujõudmine; Hilda antud põsemusi. Mõni teine koht jälle jääb lohisema, nagu vana Nika (Tiit Lilleorg) soolo jt. Kummaline küll, kuid liikumisele rajatud massilavastuses puudub tegelikult läbiv rütm, puudub pingestatus. Tulemus saab kaootiline ja see pole taotlusena võetav sõjakaos, pigem lavastuse kreedo ja idee puudumine. «Sõjateater» on lugeda vahe-eesriidelt. Heakene küll, aga mängureeglid peaks ikkagi kehtestama nii, et sünniks kunstiline tervik. Mosaiik iseseisvalt võttes huvitavatest leidudest ei sula ühtseks nägemuseks. Või oligi mõeldud pakkuda «igaühele midagi»? Ei usu, tahan arvata A.-E. Kergest paremini. Ometi jääb minusse küsimus: mille nimel seesugune «In corpore . . .» sai loodud?*

PILLE-RIIN PURJE

Küünlavalgusõhtud

PÄNTRI B-KORPUSE III KORRUSEL JA MUJAL

Rõõmsalt väreleb küünlaleek. Tule sära kandub seda hardunult vaatavasse silmapaari. Hanesulg krabiseb pärgamentpaberil. Uued ja uued lõhnaküünlast inspireeritud teaduslikud mõtted saavad kirjasõnaks. On XX sajandi lõpp. Sess läheneb kelleltki küsimata.

Mitu hämaralt õdusat õhtupoolikut kinkisid Pälsoni 14 elanikele ülikooli ehitusjaoskonna elektrimehed: tudengi päev lõppes koos astronoomilise päevaga, seda võis pikendada vaid küünal või petrooleumilamp. Külmutuskapid sulasid tühjaks ja hakkasid haisema.

Asi sai alguse tegelikult juba sellest, kui ühiselamus hakkas käima mitut masti töömehi, kaablirull õlal. Neid oli igasuguseid: tuletõrjesignalisatsioonimehed, teleantennimehed ja muud mehed. Ja muudkui puurivad aga auke seina. Pälsoni 14 kaitsevaim Juhan näitas mulle, kuidas kolmandal korrusel tuletõrjekaablimehed augu niimoodi läbi seina puurisid, et elektrijuhtmedki krohvi all ära õõnestasid. Asi lõppenud lühisega. Tuletõrjetraat põlenud sootuks ära.

Ka nüüd oli kolmandal korrusel elektrijuhtmetega midagi lahti. Kas ka ära puuritud? Ei tea. Aga parandamiskatsele vastuseks lendas läbi maja peakilbi ühe faasi kaitse. See oli õõl vastu 17. maid. Osas tubadest kadus vool laevalgustitest, osas kadus vool sootuks. Kaks päeva telefoniväntamist ei andnud mingeid tulemusi. Elektrikuid oma toru tõstmas polnud. Üldtelefonilt kostis kellegi daami kõrgendatud pahasusega hääl, et see polevat nende asi ja las valveelektrikud teevad oma töö ise ära. Hommikul vastu 19. maid (pioneeriorganisatsiooni sünnipäeva auks vahest?) saadi asi siiski korda. Aega võttis, aga asja sai. Ja küünlaromantika maksab ka midagi.

Mis tuletõrjesignalisatsioonisse puutub, siis ei ole Päntri elanikud aru saanud, mistarvis mitusada meetrit kaablit on tuksi keeratud. Signalisatsioonijuhtmed jooksevad kokku valvuriruumi, seal on neisse sõlm keeratud. Piiksuv aparaat on aga komandandi toas. Võib-olla oskavad pritsimehed asja mõtet seletada.

Aga elektrimeestele teen ettepaneku küünlavalgusõhtuid korraldada hoopis talvel, eriti pakasega. Siis on romantika veelgi ehedam. Lisaks vara saabuvale pimedusele külmutab aknast—uksest sisse puhuv vinge külm ehk lõhki ka muidu leige radiaatori.

Jääme põnevil ootama!

EBERHARD SAMMELSELG

Tänu

Kauaaegse laitmatu töö eest pälvis rektori käskkirjas tänu 50. sünnipäeva puhul vanemõpetaja ELVI PRII, 55. sünnipäeval insener LUDMILLA VALKOVAJA ja 80. sünnipäeval valveteenistuja RICHARD VENGRI.

Kauaaegse eeskujuliku töö eest ülikoolis avaldati tänu vanempreparaator REGINA KIIVILE.

Trükiseid

I. Gussak, H. Gussak, R. Teesalu. Südame rütmihäirete kliinilised aspektid. Tartu 1989, 500 eks., 154 lk., 30 kop.

Metoodilised materjalid kondiitrikaupadest. I. Siimon. Tartu 1989, 300 eks., 120 lk., 25 kop.

Optika praktikum VI. Interferents. Difraktsioon. Metoodiline juhend füüsikaosakonna üliõpilastele. Matti Laan, Peeter Paris. Tartu 1989, 500 eks., 84 lk., 15 kop.

Schriftliche Gebrauchsformen in Deutsch. Textmuster für Studenten und Aspiranten. Von Susanne Müller. Tartu 1989, 350 eks., 60 lk., 10 kop.

Abitabelid pediaatritele. Metoodiline vahend arstiteaduskonna pediaatriaosakonna üliõpilastele ja jaoskonnapediaatritele. Helju Tälli, Aino Paves, Ulita Nigesen, Karin Orgulas. Tartu 1989, 1500 eks., 128 lk., 25 kop.

Haritlase kolmühtsus ja kooliuuendus 2.

Tõnu Peets

Üle-eelmises lehenumbris oli nimetatud võimalusi, et uuenevas ülikoolis väärtustada tervist kui haritlase kolmühtsuse üht osa. Teiseks osaks oleks tema erialane ja kultuuriline pädevus,

professionaalsus

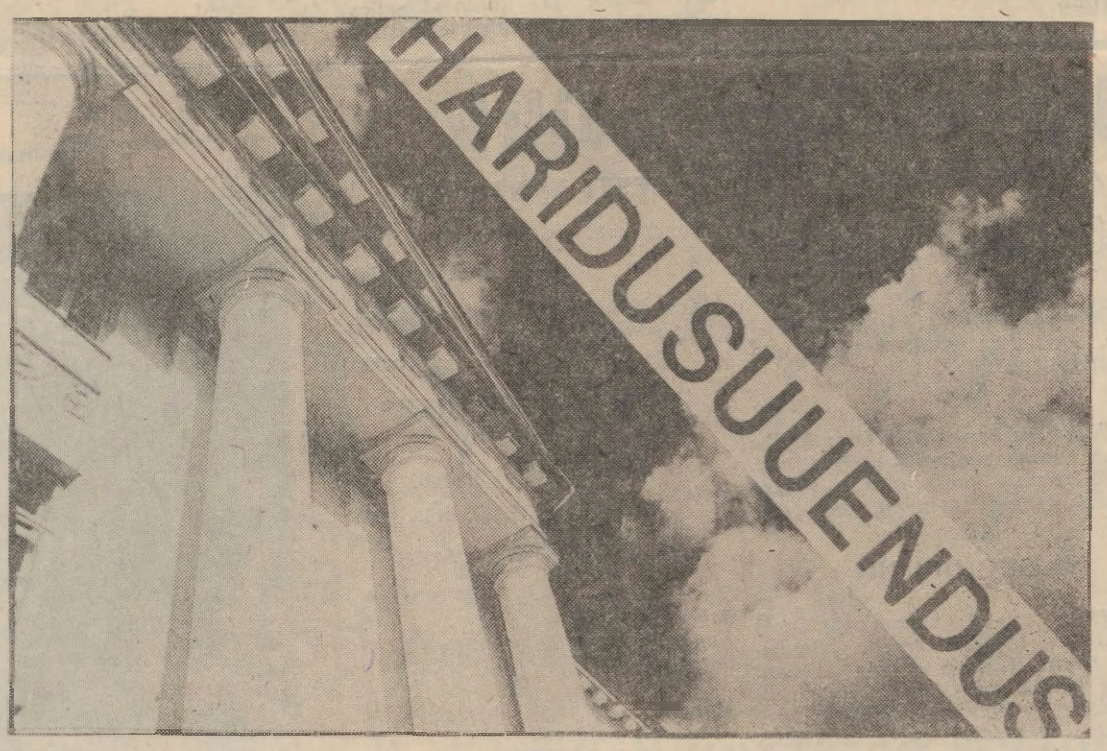
Ülikool on *via scientiarum et artiarum*[1] ja Õpetaja on teejuht. Õpetaja ja Õpilase teedrajav suhtlus vajab tingimusi: vahendeid, reegleid ja kaitset — lärmaka päevakaja ja eksleva odavuse eest. Neid tingimusi on vaja paljuski uuesti luua, nii nagu ka tingimusi Õpetaja eneseloomeks. Palju on kõneldud välissidemetest ja stažeerimisvõimalustest välismaal, ülikooli autonoomiast, uutest õppeplaanidest, ühiskonnaõpetuse ümberkorraldusest, ainesüsteemist, õppekirjandusest, paljundusvõimalustest, õppe- ja teadustöö lähendamisest, arvutus-, video- ja laboratooriumitehnikast jne. Üleminek IME-le loob palju uusi võimalusi. Lisaksin **neli diskutiivset küsimust.**

1.

Esiteks, kateedrite kõrgeim kompetents aineõpetuse korraldamisel. On ilmne, et nagu kõigel, on sellelgi piirid. Kateedrite kompetents erineb. Miks? Esiteks, mitte kõik teadusala tipud ei ole koondunud ülikoolikateedrisse, vaid osa töötab ka mujal: instituutides, laboratooriumides jne. Niisiis pole võimatu, et kateeder esindab pigem teoreetikuid ja pedagooge kui eksperimenteerivaid teadlasi ja tipp-praktikuid, mis mõistagi ei välista, aga iseenesest ka ei eelda nendega tihedat sidet. Kateeder võib esindada vaid ühte vaatenurka ja ei pruugi esindada kõrgeimat taset teoorias ega metoodikas. Teiseks, kõik ei ole pedagoogikakateedrid. Aineõpetuse metoodika valdamine ei tähenda iseenesest kõiges veel parimat kõrgkoolipedagoogikat. Eriteaduslikult kompetentne kateeder võib vahel kasutada pedagoogikas monstroosseid, düsfunktsionaalseid meetodeid. Kolmandaks, väikese ja pikka aega maailmale suletud linna ülikoolis, kus kodurahu ja sidemed maksavad ka midagi, pole mitte alati tagatud, et kateedrisse on läbi aastakümnete valitud oma ala parimad. Muidugi, Eesti on väike, parimaid ehk polegi igal alal väga palju (või, nagu öeldud, ei soovi nad kõik tegelda õppetööga). Tuleb sügavasti lugu pidada neist, kes vahel ka kohusetundest on jäänud Alma Materi juurde ega ole pööranud «laiale teele», suurema hüvituse suunas.

Jah, kuid ei saa ka öelda, et õppejõu **töod** lausa ei hüvitataks. Kui loengukursus on juba sisse tallatud, siis võibolla alati ei olegi väga raske seda käigus hoida. Pealegi Eestis üldiselt pole samal (kitsamal) teadusalal konkureerivaid kateedreid ning maailma õppe- ja teaduskirjanduse teatav keeleline ja eriti füüsiline kättesaamatus tudengi jaoks võimaldab vahel läbi ajada ka koduvillasemalt (see ei tähenda halvustust rahvusliku teaduse traditsioonidele). Neis kirjeldatud oludes võibolla ei lähe ka kolleeg seda koduvillasust ilmtingimata ette heitma.

Nende kolme teguri (teadlaskonna hajutatus, puudulik pädevus kõrgkoolipedagoogikas, ülikooli isolatsioon) summatsioonis võibki (võiski) ajapikku kujuneda välja **«Teadus — see olen mina»-sündroom (TSOMS)**, mis võib (võis) komplitseeruda, kui lubate nii radikaalset väljendit, **kateedrifüürerluseks**, teatud minitotalitarismiks, mille eesmärgiks on säilitada positsioon ja autoriteet, võibolla ka sissetulek, kusjuures kõneldakse ikka parimatest kavatsustest. Jah, muidugi, need ongi parimad, kuid peamiselt vaid enda jaoks. Halvimal, vist väga harva, kuid siiski esineval juhul, kui on teatud pärilikke eeldusi «raske isiksusena», avaldub kateedrijuhikultus, nagu kõneldakse, mitte just sõbralikus kollegiaalsuses, üsna varjamatus halvakspanus üliõpilaste vastu, sunni- ja hirmupedagoogikas ja, *last but not least*, üsnagi madalas õppe- ja küllap ka teadusliku töö tasemes, ehkki nõudlikkus võib olla kõrge, mis olukorda veelgi komplitseerib. Aastakümnetega hukutab taoline juht terve kateedri, tõrjub kõrvale konkurendid ja järelkasvu, valib kaastöötajaid oma mõõdu järgi, ei soovi ega suuda välja anda korralikku õppekirjandust, ja mis peamine — muutudes professori karikatuuriks, tekitab teatud vastumeelsust ka oma aine vastu, mida õpitakse eksamihirmus, teades, et paljugi tuleb hiljem ümber õppida. Selline võimukas karikatuur on mitte ainult teaduskonna, vaid terve ülikooli häbi, mis ühelegi vastava eriala tudengipõlvkonnale ei jää märkamata.

Paradoksaalsel moel on kateedri pedagoogilise ja kaudselt ka teadusliku kompetentsi hindamisel just üliõpilased kõige objektiivsemad. Kuidas nii? Esiteks, neil on hea võrdlusvõimalus, sest igal semestril kohtuvad kümnekonna erineva kateedriga, kellest vähemalt enamus on omal alal tõeliselt asjaliku pessimismi ja usaldamatusega üliõpilaste vastu. Kas see saab siis olla Õpetaja lähtekohaks? Ma ei usu, et nimekad ja lugupeetud professorid oleksid kunagi kartnud, et tudengid neid endale «ei vali». Kui aga keegi kuskil seda tõepoolest kardab, siis ... *Titulus non facit professorem*[2].

Ma ei arva, et ülikoolil oleks kateedrite kompetentsi ja TSOMS-iga erilisi probleeme. Olukord erineb võibolla ka teaduskonniti. Kui aga kuskil tekib see oht, vajab see vast ka laiemat tähelepanu ja kiiret lahendust.

Tuleks muidugi hoiduda sellest, et suures hindamise tuhinas mõni inimene kuulutatakse kõlbmatuks. Taotluseks võiks olla aidata tal leida sobivaimat rakendust. Inimesed on ju erinevad: mõni on tagajärjekas teadlane, teine — hea sulega, kolmas — võrratu lektor, neljas — mõistev ja abistav, viies — suurepärane organisaator. Need omadused põimuvad erinevates vahekordades, parimal juhul on nad esindatud võrdse küllusega. Hinnangu andmisel tuleks alustada voorustest. Üliõpilaste hinnang on vaid olukorra indikaatoriks, kaadri alal langetab otsuseid muidugi dekaan, teaduskonnanõukogu ja rektor, kusjuures kaebekirjavastused kõrgetelt parteilistelt protektoritelt ei tohiks nüüdsel ajal enam omada määravat tähtsust.

2.

Teiseks, õppetöö korraldusest. Aine ja eriala omandamiseks on oluline tudengites huvi, huvitatuse ja soodsate hoiakute kujundamine, nende teadlikkuse äratamine. Oluline on vältida hirmu ja sundust, sest see uinutab teadlikkust. Seepärast oleks ülikoolis vaja selgesõnaliselt välja kuulutada **loengute vabakuulamisõigus koos pideva teadmistekontrolli ja praktikumide (seminaride) range kohustuslikkusega.** Puudujate kontroll loengutes on naeruväärne fiktsioon, eriti kui sellest tehakse järeldusi õppedistsipliini kohta. Kohalolija võib vargsi tegelda muude asjadega ja tegelikult on puudujaid märksa rohkem kui tavaliselt märgitud. Vahel ongi õigem loengu ajal kodus või raamatukogus seda või teisi aineid õppida, eriti kui loeng on kehv või nõudmiste ulatusele vastav materjal olemas. Lõpuks, teadmistel puudub omadus ette loetuna külge kleepuda, nii nagu õpikust pole palju kasu, kui ta on padja all. Kõige tähtsam on huvi ja tahe[3].

Tuleks tagada nõudlikkuse kõrge tase ühelt poolt ja õppekirjanduse kättesaadavus või nõudmiste ulatuse selge määratlus teiselt poolt[4]. Iga ainekursuse alguses peaks tudeng saama **õppeaine detailse programmi** koos metoodiliste nõuannetega, rõhuasetuse ja peamiste seoste määratlemisega ning ulatuslike viidetega õppekirjandusele, monograafiatele, artiklitele.

Mõnedel erialadel, näiteks arsti-teaduskonnas, oleks vahest otstarbekas sama õppeplaaniga juba esimesest kursusest minna üle **tsüklilisele õppetööle**, et minimeerida ümberlülitus- ja meeldetuletusaega faktiküllaste ainete õppimisel. Selline üleminek nõuab muidugi suurt osavust tunniplaani koostamisel. Kas selleks ei saaks kasutada arvutit?

3.

Kolmandaks, loengu eesmärgiks ei maksa pidada ainult õppematerjalide vahendamist. Üliõpilane pole Gutenbergi press. Mõni kateeder on suutnud aastatega välja anda terve raamatukogu õppevahendeid, mõni teine — paar vähenõudlikku või koguni eksitavat brošüüri. Rahvuskultuuri vajadusi silmas pidades tuleks küpses eas võimekatele autoritele kiiresti luua kõik tingimused (loominguline stipendium, õppekoormuse vähendamine, abitööjõud) **akadeemiliste käsiraamatute koostamiseks või õpikute tõlkimiseks** ja need ülikooli vahendusel kvaliteetselt kirjastada.

«Loengu eesmärkideks peaksid kõigepealt olema sissejuhatus ainesse ja praktikumidesse, ettevalmistus tööks teistes õppevormides ning iseseisvaks tööks, terminoloogia tutvustamine, nõudmiste ulatuse määratlemine, aine ja eriala omandamiseks soodsa motivatsiooni kujundamine.»[5]

4.

Neljandaks, mõni mõte **haridusest kui pagasist.** Üliõpilane vajab oma tulevasel erialal rohkem kui vaid kitsalt erialaseid teadmisi. Näiteks võibolla psühholoogiat, loogikat, kindlasti aga **võõrkeelt.** Ei ole ju ilus, kui Tartu ülikooli diplomiga haritlane laseb end Londonis või Leningradis maha müüa. Vabatahtlikkuse jutlustamine selles küsimuses pole vist mõttekas. Ka siin peaks nõudlikkuse ulatuse määrama ülikool[6]. Umbkeelsus pärsib ka professionaalsust. **Võõrkeel on erialaaineks igal erialal ja sellisena peaks olema ülikoolis kohustuslik.** Tuleks taastada ka **ladina keele** õpetus akadeemilises mahus. (Juba selleks oleks vaja klassikalise filoloogia kateedrit.)

Selline oleks tudengi nägemus ülikooli uuenemise võimalustest haritlase professionaalsuse tagamisel. Järgmises lehenumbris lõpetaksin selle käsitluse, arutelles ülikooli laiema sotsiaalse eesmärgi üle.

---

[1] **tee teadmiste ja kunstide (asjatundlikkuse) juurde**

[2] **tiitel ei tee professoriks**

[3] **Õppeosakonna juhataja Mati Salundi vestluses 17. 05. 89.: «Praktika näitab, et loengul käimine iseenesest ei tähenda edasijõudmist, võib osutuda vastupidi: loengus käivad need, kes õpivad hästi.»**

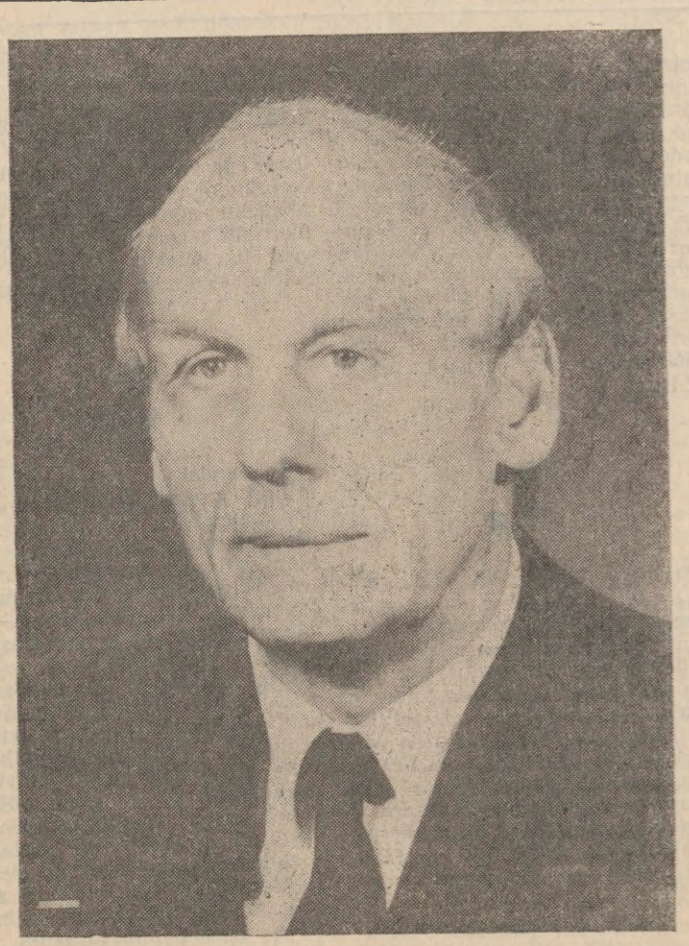
[4] **Vt. Ülikooli Rahvarindeühenduse programm, II, p. 2. — «TRÜ» nr. 16, 28. 04. 89.**

[5] **M. Salundi vestluses 17. 05. 89.**

[6] **Vt. ÜRRÜ programm, II, p. 7.**

Haritlase kolmühtsus ja kooliuuendus 2.

PROFESSOR HEIGO MIIDLA

1919—1989

29. mail sängitasid sõbrad, kolleegid ja õpilased Vana-Jaani kalmistule professor Heigo Miidla. 29. detsembril saanuks Eesti esimene taimefüsioloogia doktor seitsmekümneseks. Sellest auväärsest east üle poole, ligi nelikümmend aastat oli elatud *alma mater*'i rõõmude ja muredega. Assistendist markantse professorini, see on sihikindla teadlase tüüpiline, kuid raske karjääritee sõjajärgsete aastakümnete Tartu Ülikoolis.

Heigo Miidla sündis 1919. aastal Harjumaal Kloostri vallas. Maaelu mõjul tekkinud huvi põllumajanduse ja bioloogia vastu realiseerus pärast Nõmme humanitaargümnaasiumi lõpetamist ülikooli põllumajandusteaduskonnas. Järgnesid intensiivse teadusliku töö aastad Eesti TA Polli katsebaasi puuviljanduse sektoris, kus lõplikult kujunes edasise uurimistöö temaatika — viljapuude füsioloogia, taimede kasv ja areng. Kandidaadivaitekirja kaitses Heigo Miidla 1959. aastal, töötades sel ajal juba TRÜ taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedris.

Tema elutööks sai fenoolsete ühendite biosünteesi, ainevahetuse ja funktsioonide uurimine taimedes. Ligniftiseerumise biokeemilise mehhanismi väljaselgitamisel oli Heigo Miidla esirinnas Eesti ja Nõukogude Liidu bioloogiateaduses, kaitses doktoridissertatsiooni 1970. aastal ja kujunes selles valdkonnas rahvusvahelise mainega teadlaseks, millest annavad tunnistust korduvad esinemised rahvusvahelistel kongressidel ja konverentsidel, kodu- ja välismaistes ajakirjades ilmunud publikatsioonid (kokku üle 150), laialdased välissidemed, hulgalised oponeeringud.

Viljaka teadusliku tegevuse kõrval oli Heigo Miidla hinnatud õppejõud. Tema sulest on ilmunud mahukas taimefüsioloogia õpik kõrgkoolidele, tema juhendamisel on diplomeeritud üle poolesaja taimefüsioloogi, ta oli ka bioloogia-geograafiateaduskonna esimene dekaan. Kõigile bioloogiaosakonna üliõpilastele jääb kindlasti meelde tema entusiasm võõrkeelte õpetamise organiseerimisel.

Vitaalse isiksusena ja oma eriala patrioodina oli Heigo Miidla üleliidulise Taimefüsioloogia Seltsi ja Vabariikliku taimefüsioloogia ja -biokeemia probleemnõukogu juhatuse liige, ELUS-i taimefüsioloogia sektsiooni esimees, iga-aastaste taimefüsioloogia sügiskoolide organiseerija. Tänu tema organisatoorsele visadusele on suuresti välja kujunenud Eesti taimefüsioloogide eneseteadvus ja kokkukuuluvustunne. Energiat, elurõõmu ja tahtmist osaleda jätkus alati, alati on tööd tehtud armastuse ja vaimustusega.

Oleme kaotanud erudeeritud õppejõu, abivalmis ja energilise kolleegi.

Kolleegid

VENIA LEGENDI

2. juunil kl. 11 toimub Nooruse 9 aud. 301 majandusüberneetika ja statistika kateedri dotsendi kt. **Villem Tamme** *venia legendi* loeng «Üliõpilase iseseisva töö planeerimise mudel reaalse ajabüdžeti tingimustes».

2. juunil kl. 12 toimub samas kateedri dotsendi kt. **Riina Veirami** *venia legendi* loeng «Objektorienteeritud lähenemine majandusinfosüsteemide loomisel».

AJALEHT ILMUB JUUNIS

16. kuupäeval ja kas 30. või paar päeva varem. Viimane lehenumber on pühendatud ainult lõpetajatele. Nii et kes veel sel semestril sõna soovib, kähku lugu toimetusse!

ARMSAD LÕPETAJAD!

Teile pühendatud «TRÜ» erinumber ilmub arvatavasti juuni viimastel päevadel (sõltub viimastest riigieksamitest). Et see leht jõuaks iga lõpetajani, soovitame teha ühistellimusi: tooge toimetusse tellijate arv, raha ja koht, kuhu ajalehed jätta (soovitame dekanaati).

Taastrükk ✣ Taastrükk

EKSAMIL

Õppejõud: «Kuidas te kujutlete üliõpilaste olukorda kommunismi tingimustes?»

Üliõpilane: «Igaühelt tema teadmiste kohaselt, aga stipendiumi... vajaduste kohaselt.»

MÕISTATUSI

Lapsena läheb, habemega tuleb?

(Teadusliku töö saatus trükikojas)

Inglismaalt sõitis läbi, Prantsusmaalt sõitis läbi, Saksamaalt sõitis läbi. Itaaliast sõitis läbi, Gruusiast sõitis läbi, Ukrainast sõitis läbi, saabus Eestisse, jõudis Tartusse ja lendas kraavi.

(Eesti filoloog kolme kirjanduse eksamit sooritamas)

«TRÜ» nr. 34, 31. dets. 1958

UUT RAHVATARKUST

Kes kitse karielajaks arvab
või lutsu leivakõrvaseks
või võimlemist ülikooli peaaineks.

VANASÕNU

Ööl üheksa poega, päeval mitu mõtet, koosolekul tuhat kõnet.

* * *

Kes siis näppu põletab, kui pihid on, kes siis spikrit kasutab, kui teadmisi on.

* * *

Kõige raskemad tööd on: lamba kael niita, seasoolikad harutada, õela ämmaga elada ja kolm kirjanduse eksamit sessioonil ära teha.

SEE OLI NII

1959. aastal korraldati Tartu Riiklikus Ülikoolis tervete eluviisside nädal. Kahjuks ei taha eluviisid (ka terved) hästi ühe nädala raamesse ära mahtuda. Seetõttu võib loota, et tuleval aastal pühendatakse TRÜ-s tervetele eluviisidele kaks nädalat.

«TRÜ» nr. 40, 31. dets. 1959

VANASÕNA EI VALETA

Eksamist

Oleks, kes algu alustaks ja lugu lõpetaks, küll mina keskel keerutaksin. (Viru-Nigula).

Kuldsuu eksamil

Hää pernaine kiit rattapulgast ka pudru. (Rõuge).

Osav kisub kivistki leiva välja. (Tõstamaa).

Dekanaat

Igaüks teab oma asjad ja dekanaat teab karja asjad. (Torma).

Kellel hais nõnna lätt, küll tuu tarrõ tuulutas. (Põlva).

«TRÜ» nr. 38, 29. dets. 1967

EESTI VANASÕNU

Sandi vald on suur.

(Konspektikerjaja)

Kes lõikuse ajal und armastab, saab leivast lahti.

(Sess)

SUUR MÕTE VÄIKSES VORMIS

Sõna pistab, sõna päästab.

«TRÜ» nr. 39, 27. dets. 1968

SESSIHABE-SASSIHABE

Sessi ajal pole aega
habet ära ajada.
Kui ta kasvas, las siis olla —
ilmselt teda vajan ma.

Muudkui õpin, habe kasvab
raamatute vahele.
Leiab õiged leheküljed —
ma ei vasta kahele.

Pärast sessi habe sassis,
vaja maha ajada.
Sest et mõne maja klassis
habet küll ei vaja ma.

Nagunii ei lubata
ja ju siis pole vaja.
Nii ei jäägi üle muud
kui habe ära ajada.

«TRÜ» nr. 1, 14. jaan. 1983

LÕPUAKTUSED

Biol-geogr. t.	**20. VI**	**kl. 15.**
Õigust.	**21. VI**	**kl. 12.**
Filoloogiat.	**22. VI**	**kl. 12.**
Matem.	**23. VI**	**kl. 12.**
Majandust.	**23. VI**	**kl. 15.**
Ajaloot.	**24. VI**	**kl. 12.**
Füüs.-keemiat.	**27. VI**	**kl. 12.**
KKT	**28. VI**	**kl. 12.**
Arstit.	**30. VI**	**kl. 13.**

TRÜ

Ajaleht «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 8 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2254. Tiraaž 3000 eks. MB-01552.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту, Эстонской ССР.

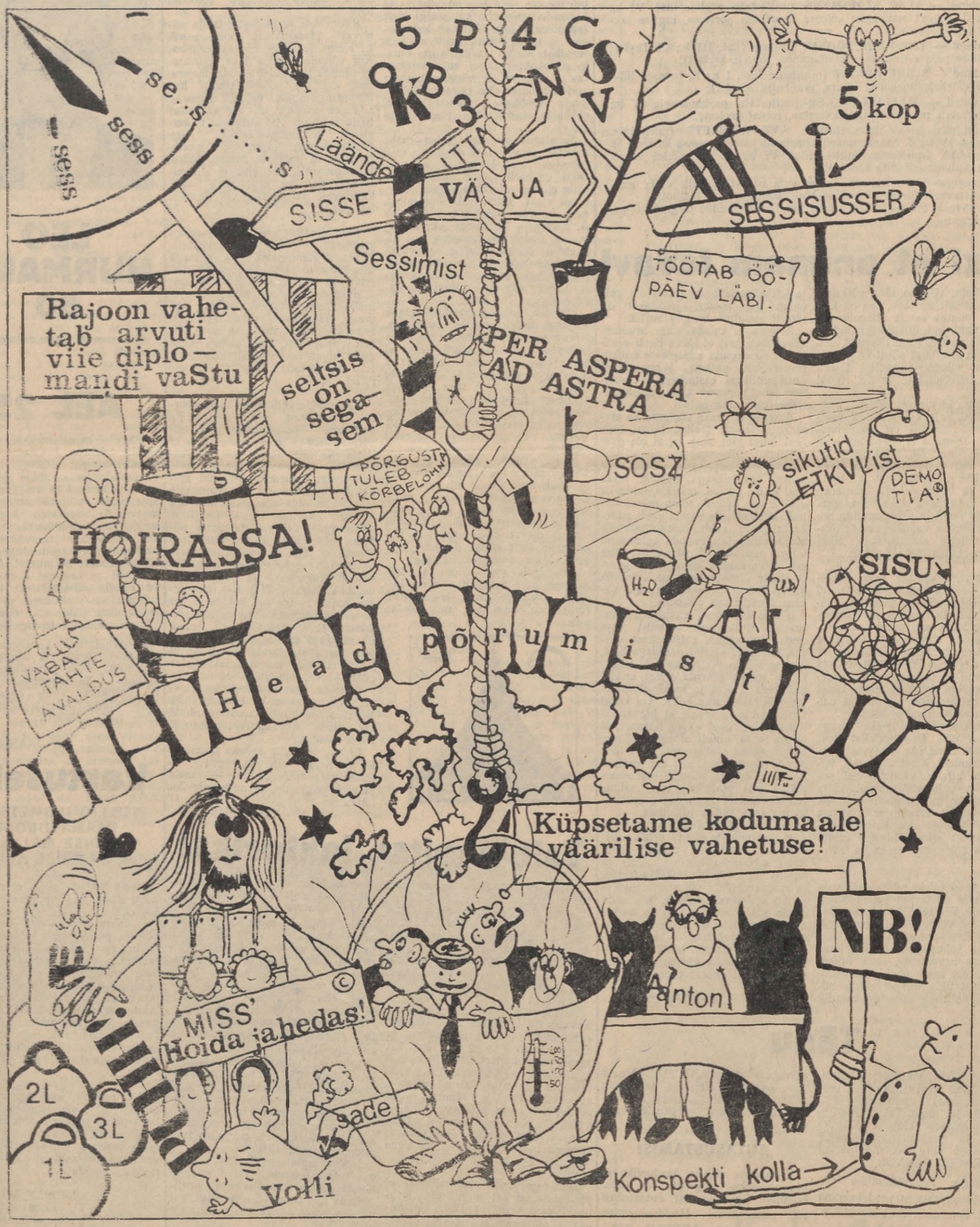
Toimetaja VARJE SOOTAK

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 21 (1568) | Reede, 16. juuni 1989 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Margus Sanglepa joonistus

Tõlkevõistlus 1989

12 tõlget (inglise, saksa, prantsuse, vene, läti ja rootsi keelest) oli laekunud ülikooli 1989. aasta tõlkevõistlusele (võistlus ise on ühe arvestuse järgi 19., teise järgi 21.).

Žürii (koosseisus Jüri Talvet, Urve Hanko, Mari-Ann Palm, Kersti Unt, Peeter Torop ja Riho Laanemäe, konsultantidena Ita Saks ja Tiina Mullamaa) andis tõlgetele lõplikud hinnangud 8. juunil. Otsustati välja anda järgmised auhinnad:

I auhind — LEEVI SELLIOV (mittestats. inglise filol. II k.; F. Mowati jutustus «Kahest, kes olid üks», inglise keelest);

II auhind — ALAR STREIMANN (mittestats. inglise filol. VI k.; katkend J. Joyce'i romaanist «Noore kunstniku portree», inglise keelest);

II auhind — ENE-REET SOOVIK (inglise filol. III k.; P. Taylori luuleproosa pala «Armukese koolitamine», inglise keelest);

II auhind — SIGNE ERNIST (prantsuse filol. I k.; E. Ionesco lühinäidend «Meheleminekueas tütar», prantsuse keelest);

III auhind — MEELI TANKLER (mittestats. psühholoogia IV k.; D. Anderssoni novell «Surmamõistetu», rootsi keelest).

Äramärkimist leidsid kaks tõlkijat: **AVE ROOMETS** (mittestats. saksa filol. IV k.; T. Manni novell «Prohveti juures», saksa keelest) ja **MARE KASK** (mittestats. inglise filol. VI k.; K. Mansfieldi novell «Feuille d'album», inglise keelest).

««Loomingu» Raamatukogu» eripreemia otsustati jätta välja andmata: vastaval tasemel tõlkeid seekord (kahjuks!) ei leidunud.

Nagu tavaks, toimub tõlkevõistluse pidulik lõpetamine järgmise õppeaasta alguses.

Dixi et animam levavi

Sooviksin, et juba täna võiksime järelemõtlikult arutada, kas on kõlbeliselt lubatav asuda ülikoolis õppima, juhul kui üliõpilaskandidaat on edukalt sooritanud eksamid, esialgu valitud erialal siiski välja jäänud, ent tulemuste poolest täiesti konkurentsivõimeline mõnel teisel erialal.

On selge, et praegu kehtivad normid sellist asja ette ei näe. Harvad järelkonkursid on ametkondlikkuse väljendus ja seepärast hoopis miski muu. On selge seegi, et praegu, mil ükski allsüsteem Hariduskomitee halduskonnas ei tööta krigina ja hõõrdumiseta, suureneb katsest rakendada suvalist ettepanekut töö maht ja segadus ning see juba on jõuline vastuargument ükskõik millisele ettepanekule. Kuid seegi on hoopis midagi muud.

Sellepärast olekski vaja kõigepealt ja ilma igasuguseid muid konsekventse silmas pidamata küsida ja vastata, kas hea lõputunnistus ning hästi sooritatud sisseastumiseksamid õigustavad kehvema sisseastuja tahapoole nihutamist? Ja teiseks, kas need tingimused õigustavad kõlbeliselt mõne kehvema tahapoole surumist mõnel teisel erialal, mida parem sisseastuja esialgu endale valinud ei olnud?

Põhimõttelisi vastuseid, nagu näha, on neli. Põhimõttelist huvi aga pakub neist üks. Kui vastatakse, et esimesel juhul õigustab, teisel juhul aga ei õigusta! Sel puhul oleks vaja radikaalselt välja prepareerida implitsiitsete eelduste bukett, millel säherdune otsustus rajaneb. Samuti aga ka normaalsetes oludes silmanähtavad eeldused, mis sel puhul on maha surutud.

Arvesse ei tuleks võtta neid vastuseid, mis on antud selt pinnalt, et vastaja kas tegelikkuses või kujutluses on võtnud istet ametikandja toolil, kus parajasti kehtivad eeskirjad on kohustuslikud, ning leiab siis hulga argumente, miks üliõpilaskandidaat tohib ühel eksamihooajal ainult ühte kitsast eriala silmas pidada ning miks on kasulik ja kõlbeline olla truu valikule, mis enam kui pooltel juhtudest on täiesti suvaline ning juhuslik.

Arvesse ei tuleks võtta arvamuseavaldusi, mis ei lähtu Eesti eestikeelse ühiskonna edaspidise konkurentsivõime pinnalt, kõrghariduse ühiskondlikust otstarbest ja haritlase suutlikkusest täita ühiskondlikke rolle ning ootusi.

Arvesse ei peaks võetama ka elutarku heietusi: tõeline talent lööb igal juhul läbi, sest asi ei ole paari-kolme subgeeniuse võimalikus mahamagamises aasta vältel, vaid selles, kas nihkega erialalt, mida veel ei ole õpitud, erialale, mida ka veel ei ole õpitud, tohib mõnekümnele kuni mõnele sajale veidi andekamale või veidi õpisuutlikumale keskkoolilõpetajale anda eelisasend vähem andekate või vähem õppinute ees. Normaalselt korraldatud suurte keelte ühiskondades on võimalik asuda tudeerima sedasama ala vähem prestiižikas ülikoolis.

Niisiis on enne tehnilise teostatavuse arutamisele asumist vaja anda õiglusmeele seisukohast vastus, kas ühel erialal pallidega 5, 4, 4 ning keskkoolihindega 4,44 väljajäänu tohiks hõivata teisel erialal pallidega 3, 4, 4 ja keskkoolihindega 4,04 sissesaanu koha. Kui keegi vastajaist aga arvab, et keskkoolilõpetaja on ühel suvel kohustatud olema truu ainult ühele valikule, automaadina realiseerima vaid ühtainsat programmi, siis see vastaja peaks ka ütlema, miks ei tohi sisseastuja olla plastiline, s. o. selline, nagu ta peaks olema loova spetsialistina oma tõises tulevikus.

Kui hakkaksin üldjuhu poolt ja vastu argumente otsima eriala spetsiifikast, tõestaksin sellega oma likku mõtlemisvõimetust. Arsti ja hambaarsti, majanduskuberneetiku ja raamatupidaja või sotsioloogi ja juristi eripärast rääkida, kui seda eriala veel õpitud ei ole ja kutsenõustusametil ei ole selgeid eristuskriteeriume pakkuda — see on samuti katse kõrvale hiilida õiglusmeele ja hariduse ühiskondliku otstarbe pinnalt antavast vastusest.

VALDAR PARVE

Tänu

Rektori käskkirjas pälvisid õnnitluse ja tänu eeskujuliku töö eest 50. sünnipäeval vanemõpetaja ELVI PRII ja dots. TÕNU MÕLS, 60. sünnipäeval elektrik KALJO LEHIS ja preparaator MARET LAASPERE ning 70. sünnipäeval prof. ARNOLD JÄNNUS.

Kauaaegse kohusetundliku töö eest arstiteaduskonna prodekaanina avaldati tänu dots. ARVED JENTSILE.

Dots. LJUBOV KISSELJOVA ja vanemõpetaja ANN MALTS said tänu osaliseks Helsingi ja Tartu ülikooli kirjandusteadlaste-russistide ühisseminari organiseerimise eest.

AUTASUSTAMISI

Kauaaegse viljaka teadusliku ja pedagoogilise ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest autasustati 70. sünnipäeval Hariduskomitee aukirjaga prof. ARNOLD JÄNNUST.

«In corpore» — aate eest

(Nõudlik repliik)

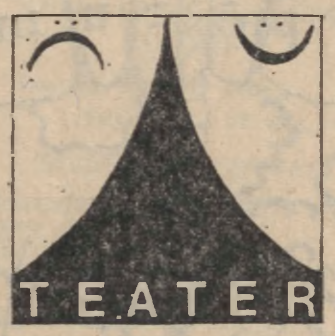
Meie, praegusaja noorpõlv, elame väga muretul ajajärgul, ükskõik kui palju lähenevast globaalsest või sotsiaalsest katastroofist ka ei kõneldaks. Kõik need mondäänsed probleemid jäävad ilusti teispoole meie rahuloleva igapäeva ust ega kosta läbi meie stereotapeedist. Olemise küsimus vilksatab me ees vaid kirjandustunnis ja filosoofiaseminaris, kui sealgi. Meie ärasõõmata leib hallitab kapinurgas ja meie näpud krutivad helitehnikat. Me ei tarvitse võtta omale seisukohta mujal kui järjekorras ja meie tõdede kõrgeim hind on ajalehehonorar. Me oleme rikka rahuaja veidikene nõutud lapsed, ehkki kindlasti mitte täiesti rikutud.

Seepärast on meil vahel raske mõista sõja-aastate noorust, eriti vabaduse eest langenud noorust. Õieti on meil raske mõista neid, kelle elu on allutatud aatele. Aatelisest ajast, aatelistest inimestest, Aate ja Tõe vahekorrast kõneleb **A. Kivika — E. Kerge «In corpore...»**, meisterlik lavastus, kus allikatruu dramatiseering saavutab poeetilise üldistuse ja noorte näitlejate ühtlane tugev väljendusrikas ansambel inimliku veenvuse. Lavastuses on Tõe jõud.

Etendus, nagu romaangi, algab ajajärgu sotsioloogilise portreega. Näeme tavatut: igapäeva kõnelustes hüüavad inimesed aateid, keegi ei saa jätta võtmata aatelist seisukohta plangule löödud teate ees, sest see teatab maa ja rahva saatusest. Kooliklass käriseb pooleks aadete järgi. Aated relvastuvad, aated maksavad elu. Kas sotsialism või rahvus — nii seati küsimus.

Nagu vaataja, nõnda ei oska Ahaski selles kohe seisukohta võtta. Rain Simmul ei ütle esimesed kümmekond minutit peaaegu mitte sõnagi, kuid me näeme Ahase kahtlusi ja veendumusi. Rain Simmul tundub olevat Eskola-tüüpi näitleja: napp, kuid täpne, ilmekas, kuid vaba. Noor, kuid hea näitleja.

Ahas teeb oma valiku ja läheb rahvuse aate eest sõtta. Sõda täidabki suurema osa lavastusest. Kaitsesõda oligi see, mis teostas aate.

Sõda ise ongi kohati koomilisevõitu kohmakas «ballett-draama» ja sõda sellisena esitades on E. Kerge vist tabanud olulist sõja olemuses. J. Peegli fragmentaariumi lavastades olid K. Ird ja M. Säre lahingustseenides olustikulisemad, kuid võib-olla ka välisemad.

E. Kerge toob sõja absurdi, unenäolisuse esile mitmes stseenis, kuid neis kõigis võidab aade absurdi. Sellepärast nad võitsidki sõja.

Rännakute ja lahinguhetkede piinavat lõppematust eksponeerib E. Kerge leidlikes misanstseenides. Kui võitlejate rühm laval tüütuseni rändab ja rändab — siis tõepoolest, kas see polnud tüütu? Kui püssipaugutamine valutab kõrvu — siis kas sõjas oli see vaiksem? Sõda ei saagi vist kujutada biidermeieri portselanesteetikas. Aegluubihetkedest kujunevad monumentaalsed poeemid. Muide, väärib tähelepanu, et näitlejad ei sihi relvadest kordagi otse saali, vaid külglavale ja seintele või kaugele üle peade.

Tähenduslik on lavakujunduse juhtmotiiv — suur marmorrist selili maas. Kangelased oleksid nagu üles tõusnud sealt alt... ja kui nad lahingus langevad, pöörduvad alasti hingedena tagasi sinna alla, ajalukku. Tekib terviklik kujund igavesest lähedusest vabadussõjalastega. Lõpuks pärineme ka meie sellest Vabadusest. Ilma selleta oleks meie tänane leht võibolla kirillitsas, aga me oleksime muidugi ka siis rahul.

Aga muide, milline on meie noorsoo vahekord praegusaja aadetega — demokraatia, IME, suveräänsusega? Kas mitte taas ei aatle siin meie rahva eest väsimatud 1960ndate aastate noored, heastades oma vanematele tehtud ülekohut või lunastades oma vanemate süüd, teostades oma paleusi. Aga meie? Kas me lepime kapriisse nõutusega? Või kas me üldse pädeme osalema nendes aadetes? Muuseas, ülikooli rahvarindeühenduses on registreeritud vähe üliõpilaste tugirühmi ja paljud nendestki ei tegutse. Nojaa — me õpime, kuid kas me muuhulgas ei õpi ka mugandumist? Rohkem tegutsetakse vist kooperatiivides... See on muidugi tasuvam, ja ka aateid pole tingimata tarvis. Aated on ju üsna tülikad, kui tahetakse elus edasi jõuda. Või mis?

Aadelda saab muidugi ka vaikset viisi, pässide paukumata. Aga kenakesti saab olla ka aateta, täiust või üldist hüvangut taotlemata. Kasu otsides.

Ei tea, võib-olla selleks lavastaski E. Kerge «In corpore...», et meenutada meile aateid — meie oleviku jalgealust ja meie tuleviku hinda.

TONU MIKURA

Tsiviilkaitse lektoriks?

Arstiteaduskonna prodekaani Helgi Silma intervjuust («Edasi» 7. skp.) sain teada, et «tsiviilkaitse õpetaja kohale kandideerib ainult seda ainet lugenud Jakov Samodumski, kes on küll vahepeal eesti keelt õppinud, kuid loengupidamiseks vajaliku eesti keele oskuses julgen ma endiselt kahelda».

Arvan, et aine õpetamise edukuse huvides on väga tähtis ka õppejõu suhtumine. Selleks kirjeldan 15 aasta vanuseid sündmusi, kui KK inspektorid-ohvitserid Moskvast kontrollisid sõjalispatriootilist tööd ülikoolis. Seda ajendanud asjaolu, et ohvitseriks läheb õppima vähe eestlasi. Pidasin põhjuseks õppuse võtmist ajaloost: eestlastest ohvitsere on kõikjal vähe ellu jäänud, teenisid nad Eesti, Saksa või Vene väes.

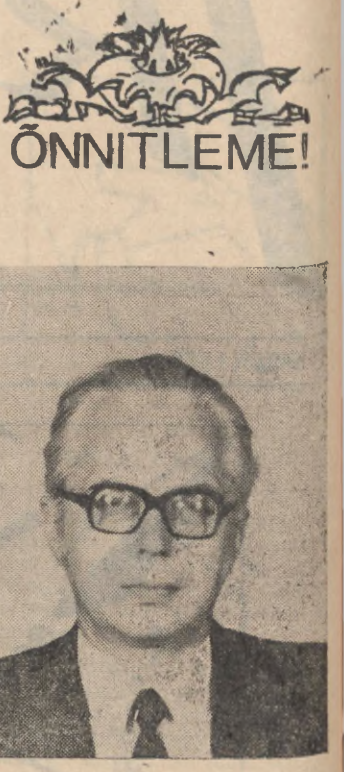
Juhtinspektorile loomulikult ei piisanud sellisest selgitusest. Järgnesid vastavate rubriikide tõlkimised teaduskondade õppe-kasvatustöö plaanidest ning parteibüroo tööplaanidest, vestlused parteibüroo liikmetega, sõjalise kateedri külastamine, kohtumised rektoriga jne.

Tol ajal oli lausa kirjutamata seaduseks olla revidentide silmis viisakas ja püüdlik koolipoiss, vältimaks äikest ülikooli ning vabariigi vastu. Sestap tundus lausa ülikooli reetmisena sõjalise kateedri parteibüroo liikme J. Samodumski kaebus revidendile ülikooli parteikomitees, et nende edukust ahistab eestlaste kehv keeleoskus ja suur natsionalism.

Viimast diagnoosi tuli alati ja eriti karta. Oli ju teada, et selle raske poliitilise nakkushaiguse ravi nõudis menetlusi diapasoonis tuharaputamisest kuni lahustamiseni nakkusvabas ümbruses. Näitasid seda ju kahe viimase rahvaloenduse andmed (1959, 1970).

Hiljem mainis mulle üks vabariigi komsomolijuht, et komisjoni koondaruanne olnud tugevalt kriitiline. Ja mis ta muud olla saigi, kui natsionalismi pealekaebaja oli meie endi leival.

JAAN REIMAND

LEO NURMAND 60

Õnnesoovid farmakoloogia kateedrilt!

AEL 25

TÜ aeroelektrilaboratoorium (AEL) tähistas 2. juunil oma 25. tegevusjuubelit. Labori teadustöö peasuundadeks on olnud õhuelektrilised mõõtmised ja vastava mõõteaparatuuri väljatöötamine, aeroioonide ja aerosooli kasutamine meditsiinis, veterinaarias ja tööstuses, elektriliste teraviklahenduste uurimine kõrgsageduspingel ning elektromeetria küsimused. AEL-i temaatikal on kaitstud 1 doktori- ja 14 kandidaadiväitekirja. Uurimistulemusi on praktikasse juurutatud lepinguliste tööde abil (kokku ligi 300 mitmesugust lepingut).

Koosviibimisel Leningradi mnt. kohvikus meenutasid labori staažikad töötajad ja juhendajad AEL-i ajalugu. Teadusprorektor prof. A. Kallikorm andis edasi Eesti NSV Riikliku Hariduskomitee aukirja AEL kollektiivile.

JAAN SALM

Vastuseks

TULLIO ILOMETSALE RAAMATUKOGU ENDISE MALTSA-KASVATUSE ASJUS

on meil teatada seda, et raamatukogu muru ja lillepeenrad on nüüd korras.

Et asjaajamine nii konarlikult läks ja pikale venis, võlgneme me mõningaid selgitusi. Nimelt oli raamatukogul suusõnaline kokkulepe kooperatiiv «Dendroga», kes oli ülikooli teiste allasutuste seas lahkesti nõus hooldama ka raamatukogu muru. Pärast seda, kui selgus, et asja finantsiliselt lahendada ei ole võimalik, asus meie majanduspersonal muru niitma. Tõsi, selle aja peale oli pilt juba üsna näotu...

Mis puutub «vohavasse madalpõõsastikku», siis loodame, et olukord peagi paraneb. Arhitekt Ethel Braffmannil on valmimas raamatukogu ümbruse uus haljastusprojekt, sest enelapõõsastik ei ole ilus ja on raskesti hooldatav.

INDREK DSILNA,
raamatukogu majandusosakonna juhataja

Haritlase kolmühtsus ja kooliuuendus 3.

Tõnu Peets

KODANIKUKVALITEET

Nii nagu ajaloos vahelduvad ühiskonna avatuse ja suletuse või kitsamas tähenduses ühiskonnaehituse innoveerimise ja stabilisatsiooni perioodid, nõnda vaheldub ka **ajajärgu tüüpkodaniku kuju.** Võrrelgem näiteks Turgenevi «Eelõhtul» noori ja Gogoli aevastusse surnud ametnikku või Vilde Mahtra mehi ja tema Mäeküla piimameest Prillupit.

Tõstkem siin paljude tunnuste seast esile üks iseloomulik — ühiskondliku olemise mõtestamine. Nii eristuvad kolm kodanikutüüpi.

Kõigepealt stabiilsusaja inimene, kes on häälestatud juhinduma suletud ühiskonna astmestikus ülalt alla kostvale monoloogile ja ise valmis seda allapoole pidama. Ta võib hirmust surra mõtte ees, et on milleski eksinud. Nimetame teda **kuulekaks, monoloogiliseks kodanikuks.** Tema kreedo on eeskiri.

Teine on muutuste, avatuse ajajärgu tegelane, kes peab aina uuenevas olukorras üha usaldama omaenda mõistust ja osaleb parimaid lahendusi otsides dialoogis ühiskonna kõigi tasandite ja gruppidega. Nimetagem teda **arukaks, dialoogiliseks kodanikuks,** kelle kreedoks on aade. Ta võib aate eest elu anda, kuid see võib kujuneda revolutsiooniliseks monoloogiks, mis toimub alt üles, äärmuseks, mis ühendab vastandeid.

Ajajärkude vaheldumise ajajärgul esineb ikka ka nii-öelda **nõutu, õnnetu kodanik,** kellel polegi kreedot, kes ei saa aru sellest, mis siis nüüd õieti toimub. Ta ei kuuletu eeskirjadele «ülalt» ega ole tal ka endal midagi öelda või küsida. Ta on ükskõikne ja kapriisne ning veedab elu hallis pragmatismis. Ta ei sure hirmust ega kangelasena, vaid pigem vähki kui infarkti ja võib hoopis ise, asja ees, teist taga, oma tühisuse koorma all murdudes, endalt elu võtta.

Inimese elavikus, tema «subjektiivses reaalsuses» pole sotsiaalne intensioon muidugi mitte kõigil ja mitte alati domineeriv. Kord pöördub inimene endasse, kord argipäeva; kord andub armastusele, siis tarretub igavikulise tõdemuse ees. Lõpuks oleme ju kõik teel oma õitsva õunapuu alla nagu Vargamäe Andres Toominga lavastuses.

Meie kodanikukvaliteet — kuulekus, arukus või ükskõiksus — läbib teljena kogu meie olemust ja avaldub kõigis suhetes, ka kõige intiimsemates, nii erinevad kui me ka oleme. Me jääme ikka oma Aja lasteks, ehkki, jah, iseküsimus on, kuidas me keegi mõistame oma Aega. Siin on väga oluline, mida meile õpetab Ülikool.

Niisiis, *tempora mutantur et Universitas mutat in illis*[1]. Siit aga järgneb meie käsitluse seisukohalt keskne tõdemus: Aeg muutub kiiremini kui Ülikool. Olles teatud mõttes — ja heas tähenduses — teadmiste konserv, konserveerib ülikool akadeemilise sametiga hästi peidetult ka paljutki sellest, mis lõppeval «õitsengust» lehkaval ajajärgul sinna sadestus. **Ülikool kultiveerib kohati ikka veel lühinägelikku kuulekust, sellal kui ajajärk vajab ja soosib avarapilgulist arukust.** Selles olukorras tekkivaid vastasseise ei saa käsitella kui isiklikke konflikte või kui üliõpilaskonna vaimse devalvatsiooni pealetungi akademismile, nagu mõnedel haridusametnikel on soodus seda näha, vaid kui ajajärgu põhiküsimuse kandumist kõrgkoolipedagoogika[2] valdkonda. Ka siin on vaja uuendusi. Milliseid?

Arukate kodanike kujundamisel on ülikooli esmane vajadus taasluua dialoog õppetöös endas ja ülikoolielus üldse. Pärast rektori vahetust on ülikool selles suunas ka kindlalt liikunud, kuid mitte kõiges. Otsustavalt oleks vaja lõpetada monoloog.

Õppetöös kehastub monoloogiline konservatiivsus vahel kõige ehedamal kujul: lektor kaugel, praktikumijuhendaja kõrgel. Olen kuulnud, kuidas juhendaja ütleb tudengile: «Ärge minult midagi küsige, minu töö on hindeid panna. Mina ei pea teile õpetust andma ja ma ei kavatsegi seda teha.» Või loengul vastusena küsimusele aine kohta ütleb lektor: «Ärge segage loengut. Teised saavad kõik aru.» See pole nii. Kahjuks mitte alati ei saa kõik aru, kui nad ka on loobunud küsimusi esitamast. Arusaamine asendub päheõppimisega. Sest **aru saada tähendab osata öelda teiste sõnadega.** See kehtib nii matemaatikas, meditsiinis kui kirjanduses ja filosoofias, ehkki terminoloogiat tuleb igal alal muidugi vallata. Igal alal on vaja teada sõnade tähendust. Õppimine kui protsess ongi ümberütlemine, Õpilase dialoog nii Õpetajaga kui iseendas. Mõnel eksamil aga te võite läbi põruda, kui te tarvitate sidesõnu, mida konspektis pole, või mõne teise autori terminoloogiat või klassifikatsiooni. Ülikooli akadeemiline reglement kaitseb sellist kõrki koitanud kateedrifüürerlust[3]: tudeng ei pea mitte endale professorit valima.

See pole õige. Ta peab seda tegema. Hea õppejõud on dialoogivõimeline isiksus, kellest kiirgab tarkust, vaimsust ja headust. Tudeng tunneb selle ilmeksimatult ära.

Enamasti pole küsimus õppejõu võimekuses, vaid tingimustes, millistesse ta meie alatise vaesuse tõttu on asetatud. On vaja tunduvalt vähendada praktikumirühmade suurust ja suurendada dialoogi, tagasisideme osa aineõpetuse metoodikas. Ja kõigiti soosida noori andekaid populaarseid õppejõude, keda praegu mõnel pool peetakse veidi tülikaks. Üldse tundub vahel, et mitte ainult tudengile pole õppetöö üks tülikas asi.

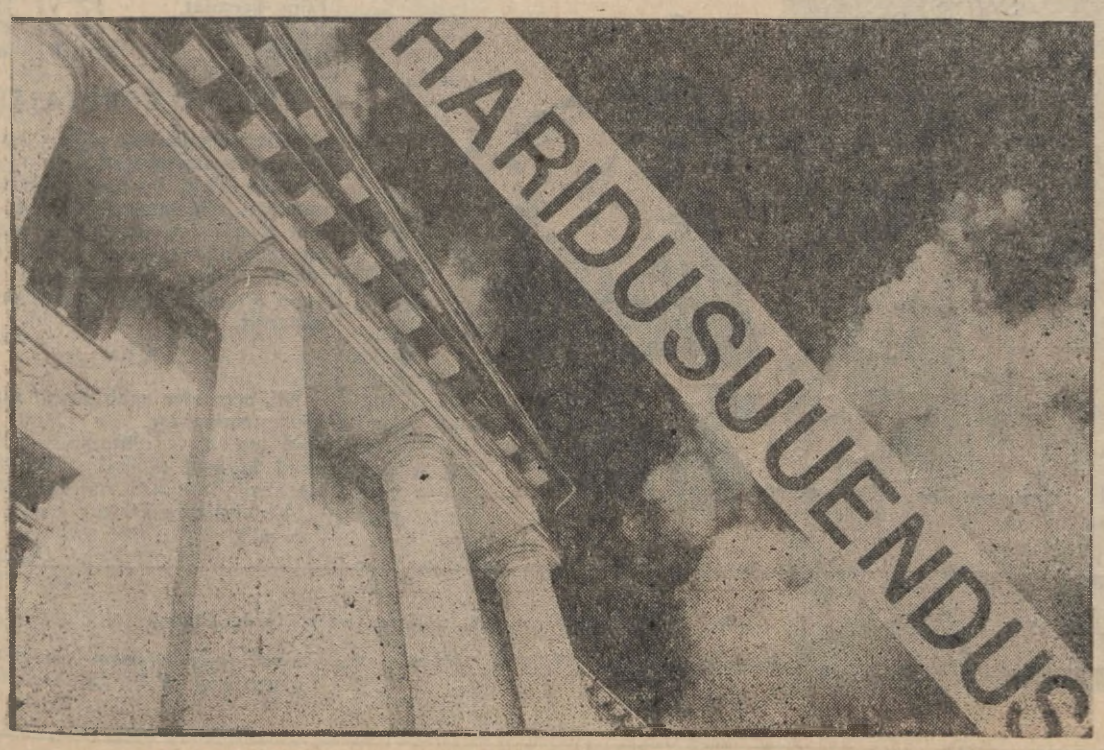
Akadeemilise elukorralduse juhtmõtteks võiks olla üliõpilaste ja õppejõudude ning administratsiooni vaba mõttevahetus elukorralduse enda üle, mis annaks parimaid lahendusi ja looks soodsa motivatsiooni. Nii nagu psühhoanalüüs vabastab isiku alateadlikest tabudest, nii toimib avalikkus kollektiivile kui **sotsioanalüüs,** mis vabastab kollektiivi seni sõnuks seadmata pingeist. Alguses on sotsioanalüüs raske ja harjumatu, eriti kui ollakse harjunud rahuloleva vaikusega. Ülikooliaastad võiksid olla katartiliseks avalikkuse-kogemuseks, kus tudeng kõiges lähtub teadlikust arukusest, mitte tuimast kuulekusest.

Erinevatel elualadel on muidugi üsna erinevad distsipliini- ja subordinatsiooninõuded, erinev kutseeetika, loomingu erinev tähendus, näiteks kui võrrelda filoloogiat ja meditsiini. Loomulikult põhjustab see möödapääsmatuid erinevusi erialaettevalmistuses, nõudmiste laadis. Tahaks aga uskuda, et teadlikkus, arukus ja dialoog pole vastunäidustatud ühelgi elualal. Ka neid kvaliteete võiks tudeng õppida ülikoolis.

Tuleb stimuleerida õppetööd ennast, mitte selle väliseid vorme. Kui tudeng veab seanahka, süüdistatakse selles ainult keskkooli. See pole õige. Tudeng tihtipeale lihtsalt kohaneb semestrist semestrisse ülikooli õppetöö tasemega: lohiseb ristikese täiteks loengult loengule ja vehib rahumeeli kontrolltöid maha. Esimesel semestril ta seda veel nii hästi ei oska. Selleni viib formaalsus — dialoogi, elava tagasiside puudumine õppetöös ja elukorralduses.

Niisiis, seadkem Ülikooli ideaaliks AKADEEMILINE DIALOOG, Õpilase ja Õpetaja vaba väärikas arutelu õppetöö käigus ja õppetöö üle.[4] Eeskujuks võiksid olla need õpetajad, kateedrid ja osakonnad, kes ka kõige kärkivama monoloogi ajajärgul on suutnud ja soovinud olla oma Õpilastega ausas dialoogis. Tänu neile ongi rahva ainus ülikool ka kõige raskematel aegadel jäänud auga Ülikooliks.

(Järg 4. lk.)

Vastu närvilisele sügisele

Küllap tuleb juba suvigi närviline. Ent siis on meil võimalik lohutada end kujutlusega, et on puhkuste aeg ega juhtu midagi, kui me kõik närvi ajavad asjad sügisele edasi lükkame. Kui me sügisel taas nõndasamuti mõtleksime... oleksime ise samasugused järgmise stagnatsiooni loojad nagu need, kes venitavad juba praegu.

Sügisel tuleb jätkata seda, mis kesksuveks pooleli jääb (ning suvega lisandub). Nii Moskvas, Eestimaal, Tallinnas kui ka ülikoolis. Moskvas lõppenud **rahvasaadikute kongress** kujutas endast mitmekordset võidujooksu. Reglemendiga, millest kinnipidamine käis enamikule, sealhulgas nii M. Gorbatšovile kui ka J. Koganile, varjamatult üle jõu. Päevakorraga, mis oli isegi protseduuriliste küsimuste lahendamiseks ülekoormatud. Seni välja ütlemata jäänud muredega, mis huvitasid küll kindlasti pealtvaatajaid ja kommentaatoreid, kuid mida ei kärsinud kuulata ei need, kes tahtsid samas saalis rääkida oma muredest, ega needki, kes tahtsid kongressi iga hinna eest vaid ettenähtud lõpp-punkti viia. Tahtmisega koguda poliitilist kapitali, mida loodeti saavat üksnes kõikidele nähtavate esinemistega, pidades telgitagust ning kuluaarset asjaajamist vähem efektiivseks kui kõnetooli trügimist.

M. Gorbatšovi isikliku poliitilise tahtega, mis oma meeskonna võimalusi suurendades (L. Abalkin, G. Kolbin, küüniline J. Primakov) ja kõigis võtmeküsimustes peale jäädes, saavutas demokraatia soovijate ning pelgajate vahel selleks korraks jälle rahuldava tasakaalu. See tasakaal oli Moskva võidujooksude eesmärgiks rohkem kui võimaluste avamine sõimu- ja valevabadeks otsekõnelusteks. Me ei ole veel Nõukogude Liidu sees omavahel võrdsed partnerid.

Eestimaal määrab sügise palge **kodanike komiteede liikumise** initsiatiiv. See on kahtlemata radikaalsem kui laulev revolutsioon, mis oli olemuselt ikkagi vaese, vahenditeta rahva ettevõtmine. Kodanike komiteede liikumine annab selle sajandi rahvuslikule ajaloole üsna ühemõttelise tõlgenduse ja teebki nõnda just ajaloost poliitilise võitluse relva. Kuhu see relv suunatakse? Kui MRP tühistamisest on peale Balti riikide põlisrahva huvitatud lõpuks ka Moskva, siis sugugi mitte ainult seepärast, et meile põhjendatult vastu tulla.

Selle huvi taga on ka ärilised kaalutlused. Kuid needsamad kaalutlused ei laiene enam sugugi niisama ühemõtteliselt Eesti ning eestlaste saatusele MRP sõlmimise järel ja Teise maailmasõja tulemustele tervikuna — juba kasvõi ainult seepärast, et viimaste määramisel oli osalisi kaugelt rohkem kui MRP sõlmimisel. Tahe teha Eesti Vabariigi annekteerimisest samasugune üldtunnustatud tõsiasi nagu Prantsuse revolutsioon on kestvas konfliktis Venemaa ajaloolise õigusega vabaks väljapääsuks Balti merele. Kuni seda õigust postuleeritakse (niisiis ei ole tegemist mitte valge laiguga, vaid väljakujunenud ja läbiviidud doktriiniga), seni võidakse annekteerimist omaks tunnistada üksnes silmakirjaks. Nii raske ülesande korral, eriti kui arvestada meie rahvuslikus ühiskonnas valitsevat pragmatismi, võib kergesti juhtuda, et tülpimus tekib varem kui otsustavus on oma haripunkti jõudnud.

Kuidas hakkavad nüüd käituma need, kes peaksid sügisel tulema **valima**, ja need, keda võidakse **valida?** Milles seisneks konstruktiivne opositsioon ning kes kellega koaleerub? Ja üldse — mis oleks strateegilisem — kas jätkuv lähedus M. Gorbatšovi liinile või selle ajamine Eestiski või sellest järjekindel eemalehoidmine (mis sellest, et niisugune eemalehoidmine viib säärasesse opositsiooni, mida pragmaatik heaks ei kiida!)? Elementaarsetegi vahendite kriisis on esimesi väga lihtne süüdistada suvalises laveerimises, teisi põikpäises obstruktsioonis — ilma et reaalne elu kummastki väga hooliks.

Tõestuseks viitaksin tõsiasjale, et organiseeritud kuritegevus on individuaalsele teenistuspüüdlikkusele reageerinud märksa kiiremini kui õiguskaitse. Väljatöötatud programmide puudumisel jääb valijaskond sisuliselt passiivseks ka siis, kui ta oma enamikus läheb valima: leppimine sellega, mis pakutakse, jääb võrreldes isikliku otsustusvõime tugevusega seni veel peale. Kuid detailseid ja kriitiliselt läbivalgustatud programme ju tõesti veel ei ole. Ei ole näiteks programmi, mis vastaks ühemõtteliselt küsimusele, millal me siis hakkasime üle jõu elama? Ei ole ka seda programmi, mis tagaks kaht eluliselt tähtsat asja: seda, et andekamaid ning võimekamaid ei karistataks hariduse järjekindla keskpärastamise kaudu, ja seda, et haridus sotsialiseeriks võimalikult kõiki, laskmata tekkida nendel tõrjututel, kes on ühiskonnale täiendavaks nuhtluseks. Ei ole programmi, mis teeks lõpu inimeste raiskamisele.

Ülikooli puudutab just see ennekõike ning kohe tulevast sügisest, täpsemalt juba algavatest **sisseastumiseksamitest** alates. End isemajandamisele asutavas Eestis ei ole enam kohta siiani kujunenud haridus- ja teadussüsteemil. Esimestena on sellest aru saanud need, keda võõrad eeskirjad on kammitsenud vähem — ülikooli teadusosakond, Goethe Gümnaasiumi, Eesti Humanitaarinstituudi, kiriklike pühapäevakoolide ja vähemusrahvaste autonoomsete rahvuskoolide loojad ning eestvedajad. Kuid kõik need initsiatiivid kokku ei kompenseeri neid puudusi, mida ülikoolipoolses õppetöös võib näha, kuid mille kõrvaldamiseks on vaja võrratult rohkem konkreetseid vahendeid kui rahvuslik ühiskond raatsib vabatahtlikult anda. Hindaksin rõõmu meie ülikooli tähtpäevast eeloleval sügisel suureks just sedamööda, kuidas ülikooli argipäevane sisu meie ühiskonnakaaslastele korda läheb.

PEETER OLESK

Peeter Olesk

Haritlase...

(Algus 3. lk.)

Millised on **tagatised**, et selles akadeemilises jutuhoos ei tee tudengid endale elu liiga kergeks? E s i t e k s, nõudmiste kõrge tase ja objektiivne teadmistekontroll. T e i s e k s, teadlaste ja õppejõudude endi osavõtt akadeemilisest dialoogist, kus nad esindavad akadeemilisi väärtusi. K o l m a n d a k s, **akademismi presumptsioon**: vastastikune lähte-eeldus, et ühed t a h a v a d õppida ja teised t a h a v a d õpetada, kuni praktika üksikjuhul pole tõestanud vastupidist.

Millised oleksid **akadeemilise dialoogi vormid**? Õppetöös — õppejõu ja üliõpilase elav suhtlus seminarides ja praktikumides põhimõttel «kuni kummalgi poolel enam küsimusi pole», st kui tudeng on saanud asjast aru ja õppejõud on omakorda sellest aru saanud. Elukorralduses — akadeemiline demokraatia. Õppejõud on organiseeritud kateedrite, dekanaatide, akadeemiliste nõukogudena. On vaja demokraatlikel alustel organiseerida ka akadeemilise dialoogi teine pool.

Kõigil kursustel oleks vaja demokraatlikult valida kursusevanem ja eestseisus, kes oleks esindatud nii teaduskonna üliõpilasnõukogus kui ülikooli üliõpilasparlamendis (Eduskunnas?), kus ühtse esindusnormi alusel (näiteks 1 delegaat 15 tudengi kohta) oleksid teaduskondade kõrval ka seltsid ja korporatsioonid. Eduskond moodustaks üliõpilaste Edustuse. Selline struktuur võiks ülikooli siseelus täita seda korraldavat, ühendavat ja esindavat rolli, mida komsomol enam ei suuda ega ole õigustatud kandma. Praegune komsomolikomitee ongi vist kavandanud parlamenti ammu enne selle loo ilmumist.

Rõhutagem vajadust, et parlamendis oleksid esindatud Ülikooli kõik üliõpilaskollektiivid: mitte ainult seltsid ja korporatsioonid kui tudengite organiseeritum osa, vaid ka kõikide erialade kõik kursused. See võimaldaks parlamendil käsitleda ülikooli kui terviku ja õppetöö kui põhitegevuse probleeme ning vajaduse korral koordineeriks kõikide teaduskondade tegevust üleülikooliliste ürituste läbiviimisel.

Võib-olla mõned siingi puudutatud teemad tõuseksid üliõpilaste foorumil kõneks. Septembris võiks jätkuda dialoog üliõpilasparlamendi üle ja ehk saab see sügissemestril äragi peetud.

Siinne käsitlus haritlase kolmühtsuse (tervise, ametipädevuse, kodanikuarukuse) tagamisest ülikooliuuenduses, rõhutagem lõpetuseks, esindab ü h t tudengivaatenurka ja taotleb olla ü h e k s repliigiks arenevas akadeemilises dialoogis. Selle dialoogi eesmärk on üks nii Õpilasel kui Õpetajal. Me kõik kuulume ühte Ellu.

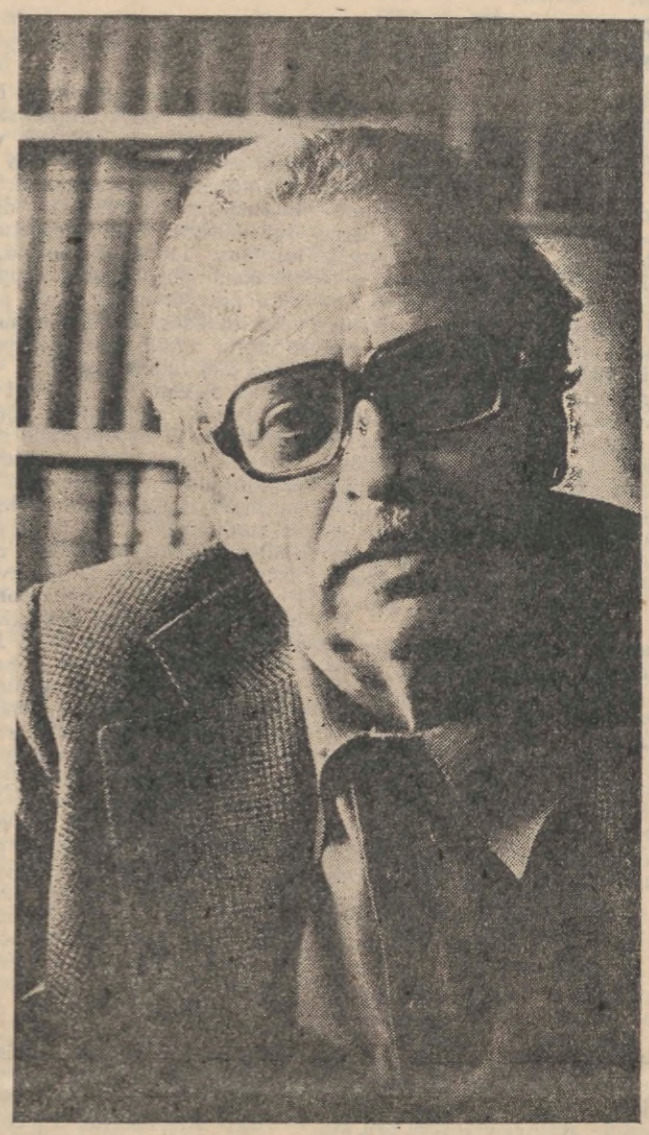
[1] **ajad muutuvad ja Ülikool koos nendega.**

[2] **Kõrgkoolipedagoogika eripära tingib see, et tudengi koljus on kuju võtmas teadlikkuse substraat. Seepärast ongi loomulik, ehkki veel mitte alati enesestmõistetav, et ülikoolis domineerib partnerlik dialoog mänguliste ja didaktiliste elementide üle. Ilma dialoogita see substraat võib känguda.**

[3] vt. artikli 2. osa eelmises lehes.

[4] **vt. Tartu Ülikooli põhikiri, p. 50.2, 51.3. — «TRÜ» nr. 34, 09. 12. 88, ja ülikooli Rahvarindeühenduse programm, I.3 ja 8, «TRÜ» nr. 16, 28. 04. 89.**

PROFESSOR REM BLUM

Meie hulgas ei ole enam professor Rem Blumi. Lahkunud on silmapaistev teadlane ja armastatud pedagoog, lahkunud on suurepärane inimene.

Ligi neli aastakümmet oli Rem Blum meie ülikooli peres. On raske tõmmata piiri teadlase, pedagoogi ning ühiskonnategelase Rem Blumi vahel. Rikka inimliku natuuri tahud olid sulanud ühte. Tohutu eruditsioon, humaansus, oraatorivõimed olid teaduse, ühiskonna ja õpilaste teenistuses. Paljud õpilased on läinud õpetaja jälgedes. Nende hulgas on tuntud ühiskonnategelasi, teadlasi, pedagooge. On häid ja inimlikke inimesi. Vahest see ongi suurim, mida inimese elu anda suudab.

Rem Blum ei tunnistanud ainult ühte kompromissi — kompromissi südametunnistusega. Ainult ühte tüüpi inimestega oli ta leppimatu — inimestega, kes sellele kompromissile läksid. Iseendaks jäi Rem Blum ka lähimineviku lämmatavates tingimustes, suutes edasi anda ja alal hoida vaimliku mõtte ja inimliku kõlbluse. Hoolimata ametlikest raamidest ja ametlikust ebaseosingust suutis ta olla kõikjal, kus teda vajati. Ta oli oma aja inimene, kuid ta leidis endas mehisust astuda üle ajastu piiridest, kui valus see ka poleks olnud.

Rem Blumi koht on tühjaks jäänud. Püüdkem seda täita nii palju, kui see on meie võimuses.

Kolleegide ja õpilaste nimel

JÜRI TAMMARU

JURIS H. PONI,
meie eriline korrespondent telefoni teel Patagooniast

Hallo! Halloooo...

Kokkuvõtteid on vara teha. Siinsetes ülikoolides käib sess juba kolmandat nädalat ja paljude välisvaatlejate arvates pole niipea veel lõppu näha. Mõõdunud sessi pikkus oli üheksa kuud. Tavaliselt lõpeb sess kõrgkoolides valitsuse kukutamisega, kuid on olnud ka erandeid.

Pingestatus eksamite ajal on tuttav ka meie tudengitele, kuid siin võetakse kõike hoopiski tõsisemalt. Kiirabibrigaadid on ametis ööpäevad läbi. Sireenide ulgumine ei ole kodanikele mingiks uudiseks. Eks ole ju alati kedagi viidud või toodud. Arstide töökoormus tõuseb järsult esimeste eksamite algusega kehakultuuriinstituutides, kus kaotused on väga suured. Eksitakse peamiselt vibunööri pingutamisel.

Palju kõmu on kohalik ajakirjandus üles keeranud «Viieteistkümne venna» juhtumi ümber. Kui poisid mägedest alla tulid, keeldusid nad läbimast kõigile kohustuslikku demokraatia kooli. Kolm nooremat olid viimaks siiski nõus, kuid said vanematelt enne kere peale, kui koolimaja paraadtrepini jõudsid. Noorukid on nüüdseks leidnud lohutust religioonist ja ootavad imet.

Patagoonias on koogu võtmas ka üliõpilasliikumine, eriti armastatakse luua seltse. Peamise eesmärgina näevad noormehed oma tegevuses Patagoonia asja ajamist, varade võõrandamist ülikoolidelt ning sponsorite rahakottide revideerimist. Muidugi peab aasta läbi olema hea õlu. Seda jooki tuntakse ka siin.

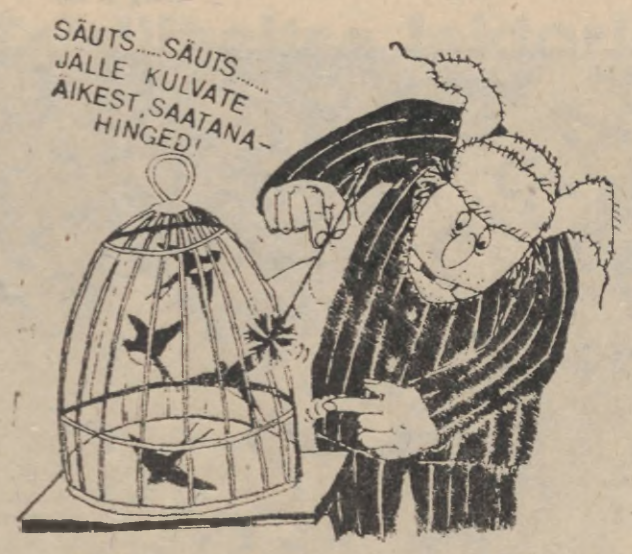
Eksamite vaheajal üliõpilased õpivad kõigest ja kõikjal. Endastmõistetavalt peavad nad vabal ajal muulatalle puhastama ja pappkarpe voltima. Viimaste sees eksporditakse maailma teadusasutustele kooreüraskeid. Nii et Patagoonia üliõpilane on oma riigis tugevalt rahvamajandusega seotud.

Suurt rõõmu valmistas kohalikule noorsoole valitsuse otsus moodustada pensionile lastud valitsusjuhtidest noorsooseadust koostav komisjon: vanadel meestel on rohkem aega, kogemusi ja võib-olla mõni raamatki läbi loetud.

Lõpetuseks tahaksin veel öelda, et sõjalise probleeme Patagoonias üldse ei esine. Põhjus on väga lihtne. Kes sellel teemal julgeb suud pruukida, see on rahvavaenlane ... piip ... piip ... piip ... piip ....

Toimetuse poolel oli telefoni otsas

MADIS MAHL

MARGUS SANGLEPA joonistus

VASTUSEKS TARTU KLIINILISE SÜNNITUSMAJA KIRJALE

«TRÜ» toimetusel ei ole oma infotahvlit. Toimetus ei ole ka teadlik kõigist seal väljapandud materjalidest, sealhulgas H. Harju kirjast.

KÜLALISLEKTOR KUOPIOST

Esmaspäeval, 19. juunil kl. 13 toimub keemiahoone ruumis 216 Kuopio Ülikooli professori dr. Pentti Kauranemi loeng «Mutagenic activity of drinking waters in Finland».

Oodatud on kõik huvilised!

VEEL ARMASTUSE KULTUURIST

21. juuni õhtuks on planeeritud kahe grupi töö (kl. 18 ja 21). Kui soovijaid on rohkem, jätkame tööd ka 22. juuni õhtul. Gruppide tööd juhib Tõnu Randla. Vaadatakse õppefilmi «Kaamasuutra».

Gruppidesse registreerimine toimub osavõtupääsmete eelmüügi ajal 20. ja 21. juunil kl. 14—18 **TÜ klubis (ruum 207).**

Terve Keha ja Vaimu Klubi «Erato»

RAAMATUKOGU LUGEJATELE!

Et raamatukogu saaks paremini valmistuda septembris algavaks õppekirjanduse laenutamiseks, oodatakse kirjanduse tagasitoomist kohe pärast õppeaasta lõppu. Siis saab teaduskirjanduse kojulaenutusletis pikendada ka lugejapileti järgmiseks õppeaastaks. Raamatute tagastamise tähtajaks on 1. august. Kes tähtajast kinni ei pea, ei saa raamatute kojulaenamise õigust 1. septembrist, vaid hiljem, vastavalt viivitusele kirjanduse tagastamisel.

Tuletame meelde, et juulis ja augustis töötab raamatukogu suvise graafikuga. Kojulaenutused on avatud esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel kl. 12—16.

LÕPUAKTUSED

Biol-geogr. t.	**20. VI**	**kl. 15.**
Õigust.	**21. VI**	**kl. 12.**
Filoloogiat.	**22. VI**	**kl. 12.**
Matem.	**23. VI**	**kl. 12.**
Majandust.	**23. VI**	**kl. 15.**
Ajaloot.	**24. VI**	**kl. 12.**
Füüs.-keemiat.	**27. VI**	**kl. 12.**
KKT	**28. VI**	**kl. 12.**
Arstit.	**30. VI**	**kl. 13.**

ARMSAD LÕPETAJAD!

Teile pühendatud «TRÜ» erinumber ilmub arvatavasti j u u n i v i i m a s t e l p ä e v a d e l (sõltub viimastest riigieksamitest). Et see leht jõuaks iga lõpetajani, soovitame teha ühistellimusi: tooge toimetusse tellijate arv, raha ja koht, kuhu ajalehed jätta (soovitame dekanaati).

NB!

Nii, semester saab varsti otsa ja lehetegemine ka. On jäänud veel vaid lõpetajate erinumber. Sellesse muid lugusid ei mahu. Praegu ei ole veel ilmumise kuupäev selge, kuid arvatavasti 28. v õ i 29. j u u n i l.

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2400. Tiraaž 3000 eks. MB-01565.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

Toimetaja VARJE SOOTAK

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 22 (1569) Kolmapäev, 28. juuni 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

BETTI ALVER

LOOTUS

Üht lootust ma vajan,
olen alati
vajand —
et iial ei alga
julm
lobisev
sajand,
et iial ei alga
must
marduse
aasta,
et surutud südant
leinad
ei laasta,
et ka painatud elu
ei paadu,
ei pleegi,
et me suuri surnuid
ei kamanda
keegi.

ARVO VALTON

on kirjutanud

* *Lugege kaks tuhat aastat tagasi välja öeldud mõtteid ja mõelge, mida uut on teil lisada. Ja küsige siis: kas tulite siia maailma selleks, et korrata nii vanu asju? ... Ja siiski olete teie üksainus, kordumatu.*

* *Maailm elab sinu kujutlustes. Aeg-ajalt küsi endalt, kas see või teine sinu kujutlustest on maailmale vajalik ...*

* *Kui usud, et elus on midagi olulist, milleni sa iialgi ei jõua, siis sa oled teel selle poole. Kui sa seda ootamatult kohtad ja ära ei tunne, siis mata lootus ...*

* *Ajad on sellised, et isegi tuleviku on juba eilne päev.*

* *Kuni sul pole last, võid olla ise laps. Oma lapse eest salaja oled seda ka edaspidi. Vähemasti seni, kuni sul on alles veel ükski vanematest ...*

* *Kolm on tähtsat asja elus: olla vaba ja õiglane ning mitte näha nende kahe vahel vastuolu ...*

* *Mõnd sarjatakse kulunud tõdede ütlemise eest, aga kui paljusid peaks sarjama kulunud valede ütlemise eest.*

* *Teadmistest saad suurimat rõõmu siis, kui sa neid mõnel määral kardad — aimates keerukusi, mida need toovad su ellu ...*

* *Mees tellis keskusest tõe, aga see läks posti peal kaduma.*

Ajaloo-teaduskond

Ajaloo-osakond

Jaago, Kalev
Lindström, Elo
Lippmaa, Aivar
Lippmaa, Ivi
Mägi, Reet
Mägi, Silver
Ollerma, Avo
Otsepp, Riina
Pavelts, Epp — kiitusega
Petersell, Külli
Põdder, Helbe
Rohtla, Karin
Ruusing, Helle
Savisaar, Eva
Sillivask, Mart
Turba, Vilja
Uusmaa, Riho
Vislapuu, Ain-Andris

Kursusejuhendaja
dots. HILLAR PALAMETS

Defektoloogiaosakond

Ereline, Eva
Jahu, Maret — kiitusega
Juhanson, Krista
Kiipus, Signe
Kokk, Marge
Kreevald, Heli
Kriisa, Signe
Kuiva, Sirje
Laur, Merle
Nook, Leelo
Pari, Eve
Remmel, Eelika
Remmel, Meego
Sildnik, Karmen
Tina, Katrin
Veede, Ülle
Vellendi, Anneli

Kursusejuhendaja
dots. TIIU-KAI AUNAPUU

Psühholoogiaosakond

Isat, Pille
Ojap, Sulev

Kursusejuhendaja
vanemõp. GALINA VUKS

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Ajaloo-osakond

Bruus, Aino
Einberg, Tiit
Ermel, Inga
Grosberg, Heli
Krigoltoi, Liivika
Kruus, Olav
Liflak, Ülle
Mark, Reet
Pupart, Mehis
Põvvat, Lea
Ratassepp, Ingrid
Reichardt, Heiki
Tammoja, Jüri
Tilk, Simmu — kiitusega

Kursusejuhendaja
vanemõp. VILLU TÄMUL

Defektoloogiaosakond

Angerjas, Liivi
Hansen, Aire
Hommik, Anne
Jalakas, Piret
Kaljuste, Marika
Kaminskas, Piret
Kuningas, Ly
Lüütsepp, Hele-Mall
Põldsaar, Kalev
Rebane, Anneli
Saulin, Reet
Toom, Maive
Varik, Ene

Kursusejuhendaja
dots. TIIU-KAI AUNAPUU

Psühholoogiaosakond

Koolipsühholoogia eriala

Aader, Helve
Bork, Sirje
Horm, Heldur
Kaidro, Ester
Kivipõld, Elmar
Linnamägi, Anne
Männi, Aita
Org, Helgi
Piirimaa, Karin
Rannik, Lea
Rõuk, Astrid
Rümmel, Helle
Takk, Koidula

Sotsiaalpsühholoogia eriala

Asi, Inge
Kikas, Eve — kiitusega
Kleemann, Karli
Lüüs, Indrek
Murdvee, Mart — kiitusega
Niinoja, Külli
Raba, Janne
Raudsepp, Esta
Reva, Sirje
Rull, Kaie
Tüür, Eduard
Vapper, Tiina

Tööpsühholoogia eriala

Alikas, Arnold
Erik, Inna
Gross, Laine
Havakats, Asta
Mitt, Tiina
Mitt, Valdur
Oit, Monika — kiitusega
Pajula, Aili
Raun, Mait-Hando
Rebane, Riina
Ruus, Heino
Rätsep, Silver
Säue, Kaupo — kiitusega
Sepp, Tõnu
Siilbek, Valdur
Vakurov, Igor

Kursusejuhendaja
dots. JAAN HUIK

Raviosakond

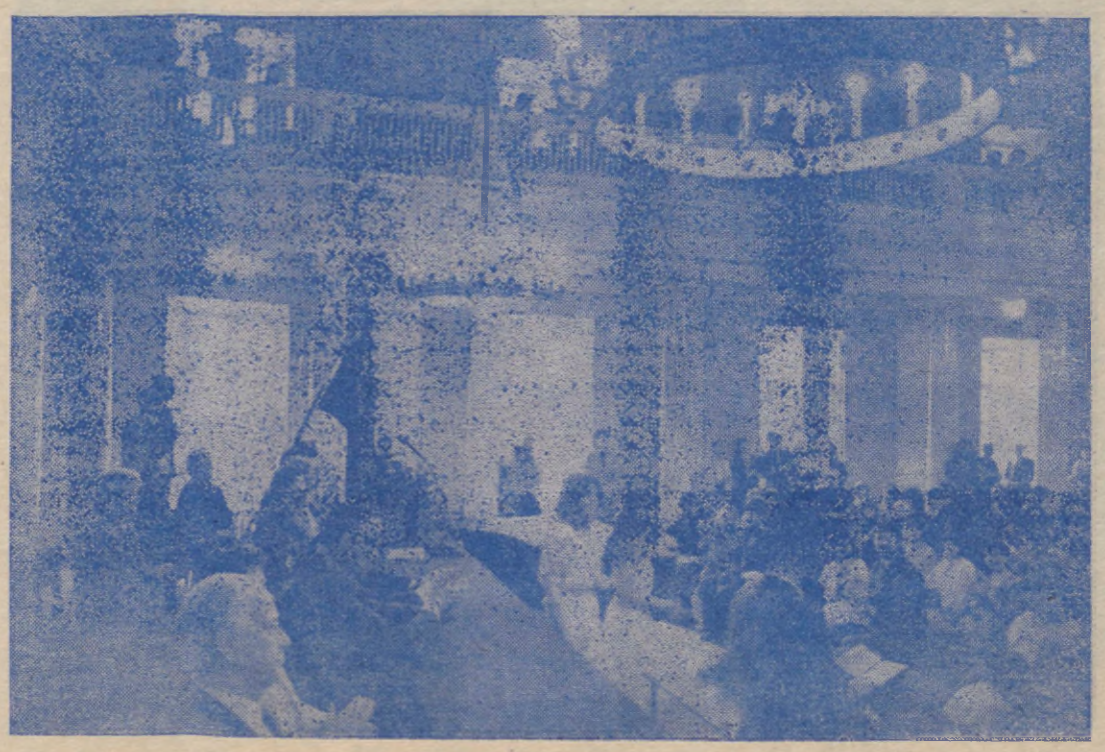
Aas, Endla
Allikmets, Erik — kiitusega
Allikmets, Kristina — kiitusega
Allikmäe, Riho
Arak, Terje
Arming, Siiri
Brand, Ruth
Enniko, Merike
Guardado, Siiri
Haldre, Kai
Haller, Ruth
Hansson, Kai — kiitusega
Idla, Andres — kiitusega
Jõgi, Rain
Jüriloo, Anne
Kadarik, Merle
Kahusk, Anneli
Kaibald, Valke
Kazmina, Galina
Keldrima, Tiina
Kelk, Margus
Kirr, Maire
Kirss, Anne
Kirss, Fred
Kivi, Kersti
Klet, Artur
Kokk, Kadri
Kolk, Marit
Kree, Sirje
Kubjas, Mare
Kukk, Marina
Kulpson, Allan
Kurik, Margit
Kuusik, Esta
Kõljalg, Siiri
Lagzdina, Mari-Ann

Arsti-teaduskond

Lega, Karin
Leht, Kai
Lember, Elo
Lepp, Lilian
Liigant, Aive — kiitusega
Loime, Lia
Loorents, Jüri
Looring, Harri
Lutter, Piia
Margus, Benno — kiitusega
Müürisepp, Piret
Nelis, Marje
Nigu, Marju
Nurm, Vahur
Ojassalu, Ene
Pallo, Heli
Parik, Triin — kiitusega
Park, Mare
Pauman, Tiina
Pedak, Anne
Ploom, Irina
Pollus, Ilona
Põldvee, Tõnu-Rasmus
Raap, Ülle
Raudsepp, Eve
Raukas, Marika
Reim, Svea
Reinet, Priit
Reintam, Jüri
Sadu, Ülle
Siiber, Marge
Soom, Ingrid
Starkopf, Anu
Talk, Maret
Talvis, Lemme — kiitusega
Tamm, Toomas
Tammist, Piret
Taro, Heli
Tarraste, Pille
Tasane, Piret
Tilk, Ingrid
Toomla, Kadri
Uustalu, Ülle
Varmets, Ulvi
Varvas, Mall
Ventsli, Ülle
Vink, Kai
Vään, Siiri
Õun, Maret

Kursusejuhendaja
prof. VELLO SALUPERE

Haritlase...

(Algus 3. lk.)

Millised on **tagatised**, et selles akadeemilises jutuhoos ei tee tudengid endale elu liiga kergeks? Esiteks, nõudmiste kõrge tase ja objektiivne teadmistekontroll. Teiseks, teadlaste ja õppejõudude endi osavõtt akadeemilisest dialoogist, kus nad esindavad akadeemilisi väärtusi. Kolmandaks, **akademismi presumptsioon**: vastastikune lähte-eeldus, et ühed tahavad õppida ja teised tahavad õpetada, kuni praktika üksikjuhul pole tõestanud vastupidist.

Millised oleksid **akadeemilise dialoogi vormid**? Õppetöös — õppejõu ja üliõpilase elav suhtlus seminarides ja praktikumides põhimõttel «kuni kummalgi poolel enam küsimusi pole», st kui tudeng on saanud asjast aru ja õppejõud on omakorda sellest aru saanud. Elukorralduses — akadeemiline demokraatia. Õppejõud on organiseeritud kateedrite, dekanaatide, akadeemiliste nõukogudena. On vaja demokraatlikel alustel organiseerida ka akadeemilise dialoogi teine pool.

Kõigil kursustel oleks vaja demokraatlikult valida kursusevanem ja eestseisus, kes oleks esindatud nii teaduskonna üliõpilasnõukogus kui ülikooli üliõpilasparlamendis (Eduskunnas?), kus ühtse esindusnormi alusel (näiteks 1 delegaat 15 tudengi kohta) oleksid teaduskondade kõrval ka seltsid ja korporatsioonid. Eduskond moodustaks üliõpilaste Edustuse. Selline struktuur võiks ülikooli siseelus täita seda korraldavat, ühendavat ja esindavat rolli, mida komsomol enam ei suuda ega ole õigustatud kandma. Praegune komsomolikomitee ongi vist kavandanud parlamenti ammu enne selle loo ilmumist.

Rõhutagem vajadust, et parlamendis oleksid esindatud Ülikooli kõik üliõpilaskollektiivid: mitte ainult seltsid ja korporatsioonid kui tudengite organiseeritum osa, vaid ka kõikide erialade kõik kursused. See võimaldaks parlamendil käsitleda ülikooli kui terviku ja õppetöö kui põhitegevuse probleeme ning vajaduse korral koordineeriks kõikide teaduskondade tegevust üleülikooliliste ürituste läbiviimisel.

Võib-olla mõned siingi puudutatud teemad tõuseksid üliõpilaste foorumil kõneks. Septembris võiks jätkuda dialoog üliõpilasparlamendi üle ja ehk saab see sügissemestril äragi peetud.

Siinne käsitlus haritlase kolmühtsuse (tervise, ametipädevuse, kodanikuarukuse) tagamisest ülikooliuuenduses, rõhutagem lõpetuseks, esindab üht tudengivaatenurka ja taotleb olla üheks repliigiks arenevas akadeemilises dialoogis. Selle dialoogi eesmärk on üks nii Õpilasel kui Õpetajal. Me kõik kuulume ühte Ellu.

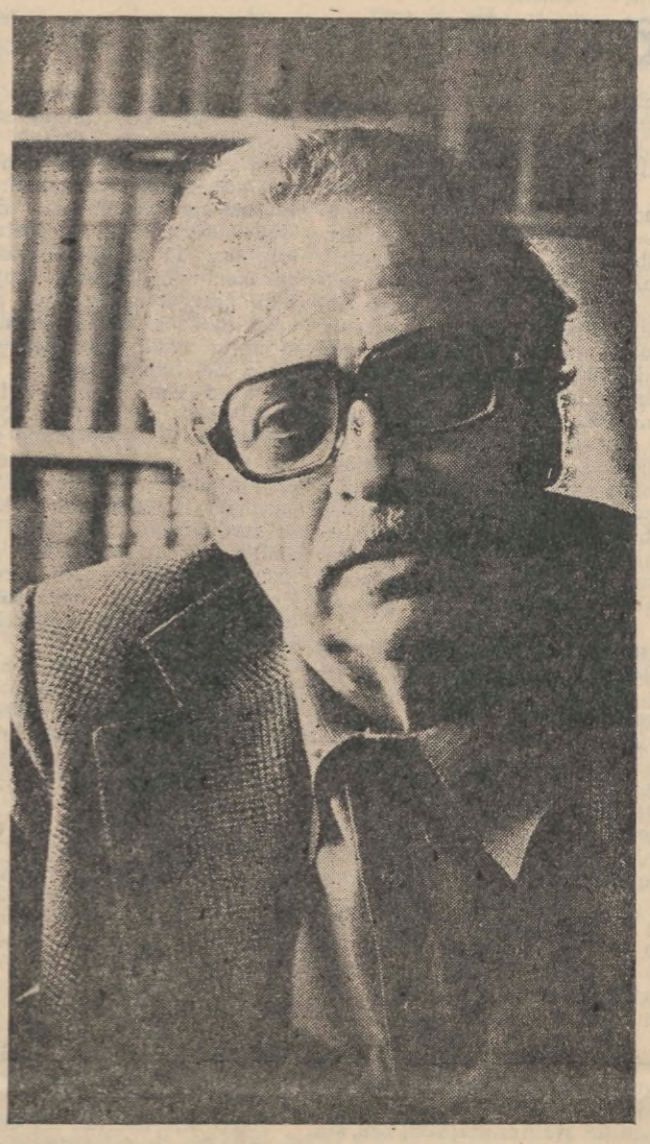
[1] **ajad muutuvad ja Ülikool koos nendega.**

[2] **Kõrgkoolipedagoogika eripära tingib see, et tudengi koljus on kuju võtmas teadfikkuse substraat. Seepärast ongi loomulik, ehkki veel mitte alati enesestmõistetav, et ülikoolis domineerib partnerlik dialoog mänguliste ja didaktiliste elementide üle. Ilma dialoogita see substraat võib känguda.**

[3] **vt. artikli 2. osa eelmises lehes.**

[4] **vt. Tartu Ülikooli põhikiri, p. 50.2, 51.3. — «TRÜ» nr. 34, 09. 12. 88, ja ülikooli Rahvarindeühenduse programm, 1.3 ja 8, «TRÜ» nr. 16, 28. 04. 89.**

PROFESSOR REM BLUM

Meie hulgas ei ole enam professor Rem Blumi. Lahkunud on silmapaistev teadlane ja armastatud pedagoog, lahkunud on suurepärane inimene.

Ligi neli aastakümmet oli Rem Blum meie ülikooli peres. On raske tõmmata piiri teadlase, pedagoogi ning ühiskonnategelase Rem Blumi vahel. Rikka inimliku natuuri tahud olid sulanud ühte. Tohutu eruditsioon, humaansus, oraatorivõimed olid teaduse, ühiskonna ja õpilaste teenistuses. Paljud õpilased on läinud õpetaja jälgedes. Nende hulgas on tuntud ühiskonnategelasi, teadlasi, pedagooge. On häid ja inimlikke inimesi. Vahest see ongi suurim, mida inimese elu anda suudab.

Rem Blum ei tunnistanud ainult ühte kompromissi — kompromissi südametunnistusega. Ainult ühte tüüpi inimestega oli ta leppimatu — inimestega, kes sellele kompromissile läksid. Iseendaks jäi Rem Blum ka lähimineviku lämmatavates tingimustes, suutes edasi anda ja alal hoida vaimliku mõtte ja inimliku kõlbluse. Hoolimata ametlikest raamidest ja ametlikust ebasoosingust suutis ta olla kõikjal, kus teda vajati. Ta oli oma aja inimene, kuid ta leidis endas mehisust astuda üle ajastu piiridest, kui valus see ka poleks olnud.

Rem Blumi koht on tühjaks jäänud. Püüdkem seda täita nii palju, kui see on meie võimuses.

Kolleegide ja õpilaste nimel

JÜRI TAMMARU

JURIS H. PONI,
meie eriline korrespondent telefoni teel Patagooniast

Hallo! Halloooo...

Kokkuvõtteid on vara teha. Siinsetes ülikoolides käib sess juba kolmandat nädalat ja paljude välisvaatlejate arvates pole niipea veel lõppu näha. Möödunud sessi pikkus oli üheksa kuud. Tavaliselt lõpeb sess kõrgkoolides valitsuse kukutamisega, kuid on olnud ka erandeid.

Pingestatus eksamite ajal on tuttav ka meie tudengitele, kuid siin võetakse kõike hoopiski tõsisemalt. Kiirabibrigaadid on ametis ööpäevad läbi. Sireenide ulgumine ei ole kodanikele mingiks uudiseks. Eks ole ju alati kedagi viidud või toodud. Arstide töökoormus tõuseb järsult esimeste eksamite algusega kehakultuuriinstituutides, kus kaotused on väga suured. Eksitakse peamiselt vibunööri pingutamisel.

Palju kõmu on kohalik ajakirjandus üles keeranud «Viieteistkümne venna» juhtumi ümber. Kui poisid mägedest alla tulid, keeldusid nad läbimast kõigile kohustuslikku demokraatia kooli. Kolm nooremat olid viimaks siiski nõus, kuid said vanematelt enne kere peale, kui koolimaja paraadtrepini jõudsid. Noorukid on nüüdseks leidnud lohutust religioonist ja ootavad imet.

Patagoonias on koogu võtmas ka üliõpilasliikumine, eriti armastatakse luua seltse. Peamise eesmärgina näevad noormehed oma tegevuses Patagoonia asja ajamist, varade võõrandamist ülikoolidelt ning sponsorite rahakottide revideerimist. Muidugi peab aasta läbi olema hea õlu. Seda jooki tuntakse ka siin.

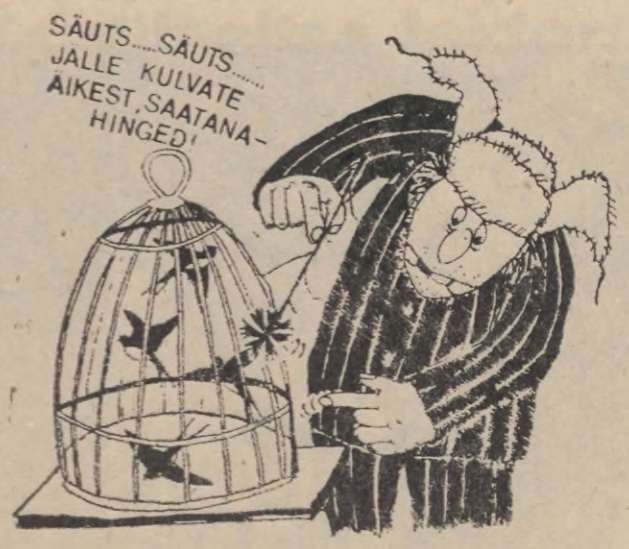
Eksamite vaheajal üliõpilased õpivad kõigest ja kõikjal. Endastmõistetavalt peavad nad vabal ajal muulatalle puhastama ja pappkarpe voltima. Viimaste sees eksporditakse maailma teadusasutustele kooreüraskeid. Nii et Patagoonia üliõpilane on oma riigis tugevalt rahvamajandusega seotud.

Suurt rõõmu valmistas kohalikule noorsoole valitsuse otsus moodustada pensionile lastud valitsusjuhtidest noorsooseadust koostav komisjon: vanadel meestel on rohkem aega, kogemusi ja võib-olla mõni raamatki läbi loetud.

Lõpetuseks tahaksin veel öelda, et sõjalise probleeme Patagoonias üldse ei esine. Põhjus on väga lihtne. Kes sellel teemal julgeb suud pruukida, see on rahvavaenlane ... piip ... piip ... piip ... piip ....

Toimetuse poolel oli telefoni otsas

MADIS MAHL

MARGUS SANGLEPA joonistus

VASTUSEKS TARTU KLIINILISE SÜNNITUSMAJA KIRJALE

«TRÜ» toimetusel ei ole oma infotahvlit. Toimetus ei ole ka teadlik kõigist seal väljapandud materjalidest, sealhulgas H. Harju kirjast.

KÜLALISLEKTOR KUOPIOST

Esmaspäeval, 19. juunil kl. 13 toimub keemiahoone ruumis 216 Kuopio Ülikooli professori dr. Pentti Kauranen loeng «Mutagenic activity of drinking waters in Finland».

Oodatud on kõik huvilised!

VEEL ARMASTUSE KULTUURIST

21. juuni õhtuks on planeeritud kahe grupi töö (kl. 18 ja 21). Kui soovijaid on rohkem, jätkame tööd ka 22. juuni õhtul. Gruppide tööd juhib Tõnu Randla. Vaadatakse õppefilmi «Kaamasuutra».

Gruppidesse registreerimine toimub osavõtupääsmete eelmüügi ajal **20. ja 21. juunil kl. 14—18 TÜ klubis (ruum 207).**

Terve Keha ja Vaimu Klubi «Erato»

RAAMATUKOGU LUGEJATELE!

Et raamatukogu saaks paremini valmistuda septembris algavaks õppekirjanduse laenutamiseks, oodatakse kirjanduse tagasitoomist kohe pärast õppeaasta lõppu. Siis saab teaduskirjanduse kojulaenutusletis pikendada ka lugejapileti järgmiseks õppeaastaks. Raamatute tagastamise tähtajaks on 1. august. Kes tähtajast kinni ei pea, ei saa raamatute kojulaenamise õigust 1. septembrist, vaid hiljem, vastavalt viivitusele kirjanduse tagastamisel.

Tuletame meelde, et juulis ja augustis töötab raamatukogu suvise graafikuga. Kojulaenutused on avatud esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel kl. 12—16.

LÕPUAKTUSED

Biol-geogr. t.	**20. VI**	**kl. 15.**
Õigust.	**21. VI**	**kl. 12.**
Filoloogiat.	**22. VI**	**kl. 12.**
Matem.	**23. VI**	**kl. 12.**
Majandust.	**23. VI**	**kl. 15.**
Ajaloot.	**24. VI**	**kl. 12.**
Füüs.-keemiat.	**27. VI**	**kl. 12.**
KKT	**28. VI**	**kl. 12.**
Arstit.	**30. VI**	**kl. 13.**

ARMSAD LÕPETAJAD!

Teile pühendatud «TRÜ» erinumber ilmub arvatavasti juuni viimastel päevadel (sõltub viimastest riigieksamitest). Et see leht jõuaks iga lõpetajani, soovitame teha ühistellimusi: tooge toimetusse tellijate arv, raha ja koht, kuhu ajalehed jätta (soovitame dekanaati).

NB!

Nii, semester saab varsti otsa ja lehetegemine ka. On jäänud veel vaid lõpetajate erinumber. Sellesse muid lugusid ei mahu. Praegu ei ole veel ilmumise kuupäev selge, kuid arvatavasti 28. või 29. juunil.

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2400. Tiraaž 3000 eks. MB-01565.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

EKP TRÜ komitee.
TRÜ rektoraadi.

ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 22 (1569) Kolmapäev, 28. juuni 1989 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 3 kop.

BETTI ALVER

LOOTUS

Üht lootust ma vajan,
olen alati
vajand —
et iial ei alga
julm
lobisev
sajand,
et iial ei alga
must
marduse
aasta,
et surutud südant
leinad
ei laasta,
et ka painatud elu
ei paadu,
ei pleegi,
et me suuri surnuid
ei kamanda
keegi.

ARVO VALTON on kirjutanud

* *Lugege kaks tuhat aastat tagasi välja öeldud mõtteid ja mõelge, mida uut on teil lisada. Ja küsige siis: kas tulite siia maailma selleks, et korrata nii vanu asju? ... Ja siiski olete teie üksainus, kordumatu.*

* *Maailm elab sinu kujutlustes. Aeg-ajalt küsi endalt, kas see või teine sinu kujutlustest on maailmale vajalik ...*

* *Kui usud, et elus on midagi olulist, milleni sa iialgi ei jõua, siis sa oled teel selle poole. Kui sa seda ootamatult kohtad ja ära ei tunne, siis mata lootus ...*

* *Ajad on sellised, et isegi tulevik on juba eilne päev.*

* *Kuni sul pole last, võid olla ise laps. Oma lapse eest salaja oled seda ka edaspidi. Vähemasti seni, kuni sul on alles veel ükski vanematest ...*

* *Kolm on tähtsat asja elus: olla vaba ja õiglane ning mitte näha nende kahe vahel vastuolu ...*

* *Mõnd sarjatakse kulunud tõdede ütlemise eest, aga kui paljusid peaks sarjama kulunud valede ütlemise eest.*

* *Teadmistest saad suurimat rõõmu siis, kui sa neid mõnel määral kardad — aimates keerukusi, mida need toovad su ellu ...*

* *Mees tellis keskusest tõe, aga see läks posti peal kaduma.*

Ajaloo-teaduskond

Ajaloo-osakond

Jaago, Kalev
Lindström, Elo
Lippmaa, Aivar
Lippmaa, Ivi
Mägi, Reet
Mägi, Silver
Ollerma, Avo
Otsepp, Riina
Pavelts, Epp — kiitusega
Petersell, Külli
Põdder, Helbe
Rohtla, Karin
Ruusing, Helle
Savisaar, Eva
Sillivask, Mart
Turba, Vilja
Uusmaa, Riho
Vislapuu, Ain-Andris

Kursusejuhendaja
dots. HILLAR PALAMETS

Defektoloogiaosakond

Ereline, Eva
Jahu, Maret — kiitusega
Juhanson, Krista
Kiipus, Signe
Kokk, Marge
Kreevald, Heli
Kriisa, Signe
Kuiva, Sirje
Laur, Merle
Nook, Leelo
Pari, Eve
Remmel, Eelika
Remmel, Meego
Sildnik, Karmen
Tina, Katrin
Veede, Ülle
Vellendi, Anneli

Kursusejuhendaja
dots. TIIU-KAI AUNAPUU

Psühholoogiaosakond

Isat, Pille
Ojap, Sulev

Kursusejuhendaja
vanemõp. GALINA VUKS

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Ajaloo-osakond

Bruus, Aino
Einberg, Tiit
Ermel, Inga
Grosberg, Heli
Krigoltoi, Liivika
Kruus, Olav
Lillak, Ülle
Mark, Reet
Pupart, Mehis
Põvvat, Lea
Ratassepp, Ingrid
Reichardt, Heiki
Tammoja, Jüri
Tilk, Simmu — kiitusega

Kursusejuhendaja
vanemõp. VILLU TÄMUL

Defektoloogiaosakond

Angerjas, Liivi
Hansen, Aire
Hommik, Anne
Jalakas, Piret
Kaljuste, Marika
Kaminskas, Piret
Kuningas, Ly
Lüütsepp, Hele-Mall
Põldsaar, Kalev
Rebane, Anneli
Saulin, Reet
Toom, Maive
Varik, Ene

Kursusejuhendaja
dots. TIIU-KAI AUNAPUU

Psühholoogiaosakond

Koolipsühholoogia eriala

Aader, Helve
Bork, Sirje
Horm, Heldur
Kaidro, Ester
Kivipõld, Elmar
Linnamägi, Anne
Männi, Aita
Org, Helgi
Piirimaa, Karin
Rannik, Lea
Rõuk, Astrid
Rümmel, Helle
Takk, Koidula

Sotsiaalpsühholoogia eriala

Asi, Inge
Kikas, Eve — kiitusega
Kleemann, Karli
Lüüs, Indrek
Murdvee, Mart — kiitusega
Niinoja, Külli
Raba, Janne
Raudsepp, Esta
Reva, Sirje
Rull, Kaie
Tüür, Eduard
Vapper, Tiina

Tööpsühholoogia eriala

Alikas, Arnold
Erik, Inna
Gross, Laine
Havakats, Asta
Mitt, Tiina
Mitt, Valdur
Oit, Monika — kiitusega
Pajula, Aili
Raun, Mait-Hando
Rebane, Riina
Ruus, Heino
Rätsep, Silver
Säue, Kaupo — kiitusega
Sepp, Tõnu
Siilbek, Valdur
Vakurov, Igor

Kursusejuhendaja
dots. JAAN HUIK

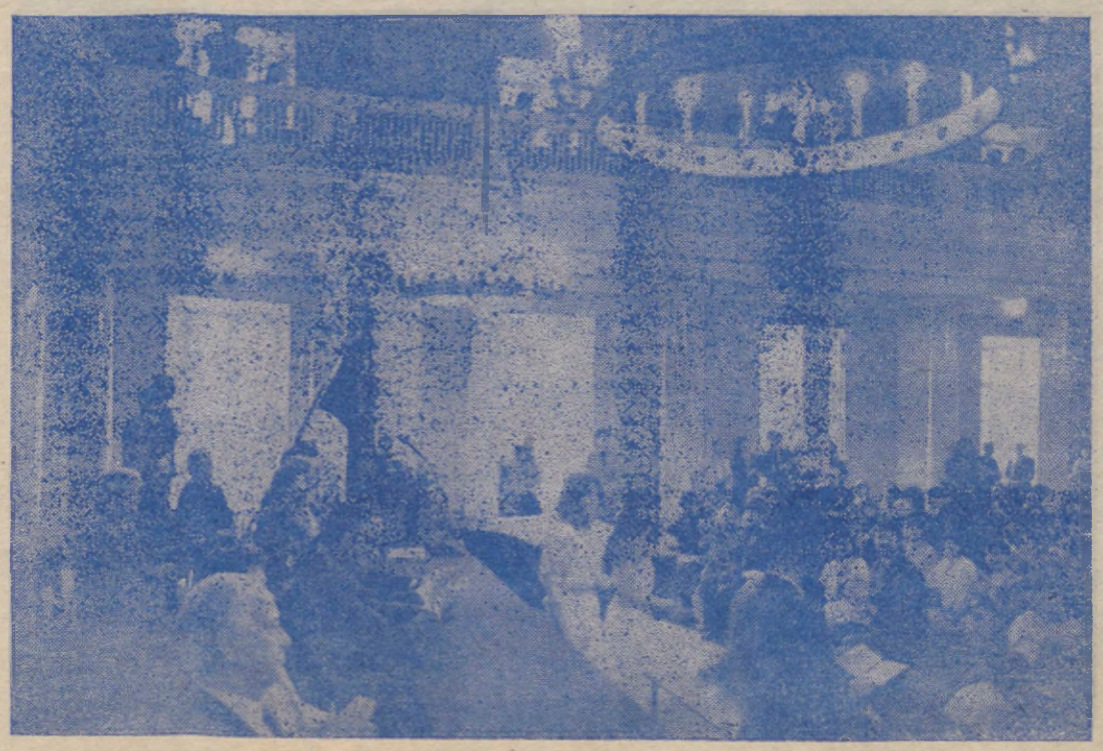
Arsti-teaduskond

Raviosakond

Aas, Endla
Allikmets, Erik — kiitusega
Allikmets, Kristina — kiitusega
Allikmäe, Riho
Arak, Terje
Arming, Siiri
Brand, Ruth
Enniko, Merike
Guardado, Siiri
Haldre, Kai
Haller, Ruth
Hansson, Kai — kiitusega
Idla, Andres — kiitusega
Jõgi, Rain
Jüriloo, Anne
Kadarik, Merle
Kahusk, Anneli
Kaibald, Vaike
Kazmina, Galina
Keldrima, Tiina
Kelk, Margus
Kirr, Maire
Kirss, Anne
Kirss, Fred
Kivi, Kersti
Klet, Artur
Kokk, Kadri
Kolk, Marit
Kree, Sirje
Kubjas, Mare
Kukk, Marina
Kulpson, Allan
Kurik, Margit
Kuusik, Esta
Kõljalg, Siiri
Lagzdina, Mari-Ann
Lega, Karin
Leht, Kai
Lember, Elo
Lepp, Lilian
Liigant, Aive — kiitusega
Loime, Lia
Loorents, Jüri
Looring, Harri
Lutter, Piia
Margus, Benno — kiitusega
Müürisepp, Piret
Nelis, Marje
Nigu, Marju
Nurm, Vahur
Ojassalu, Ene
Pallo, Heli
Parik, Triin — kiitusega
Park, Mare
Pauman, Tiina
Pedak, Anne
Ploom, Irina
Pollus, Ilona
Põldvee, Tõnu-Rasmus
Raap, Ülle
Raudsepp, Eve
Raukas, Marika
Reim, Svea
Reinet, Priit
Reintam, Jüri
Sadu, Ülle
Siiber, Marge
Soom, Ingrid
Starkopf, Anu
Talk, Maret
Talvis, Lemme — kiitusega
Tamm, Toomas
Tammist, Piret
Taro, Heli
Tarraste, Pille
Tasane, Piret
Tilk, Ingrid
Toomla, Kadri
Uustalu, Ülle
Varmets, Ulvi
Varvas, Mall
Ventsli, Ülle
Vink, Kai
Vään, Siiri
Õun, Maret

Kursusejuhendaja
prof. VELLO SALUPERE

Arsti-teaduskond

(Algus l. lk.)

(vene õppekeelega)

Barkova, Tamara
Bizjaiko, Rimma
Dobraja, Elvira
Galustjan, Vladimir
Gorodetskaja, Galina
Holodkova, Svetlana
Hozomia, Rada — kiitusega
Iljuško, Svetlana — kiitusega
Jankovskaja, Olga
Jegorova, Jelena
Jegorov, Nikolai
Kilmar, Evi — kiitusega
Kozõreva, Natalja
Kvatsadze, Tamta
Levadnaja, Jelena
Loiož, Aleksandr
Mihaillkova, Galina
Paitšadze, Nino
Petrosov, Vladislav
Petrosova, Elena
Rešetnikova, Veronika
Sapon, Oleg
Šlštšenkova, Jelena
Ubilava, Mai
Vakullna, Natalja
Vestfal, Rudolf
Tšetõrkina, Olga

Kursusejuhendaja
prof. VELLO SALUPERE

Pediaatriaosakond

Allik, Hiie
Amjärv, Kristel
Jürisson, Maie
Kallandi, Ülle
Kask, Küllike
Kies, Kaisa
Klaassen, Tiina — kiitusega
Klamas, Reet
Kosk, Annika
Krigul, Piret
Kurepõld, Katrin
Kõrgemaa, Rita
Leetma, Marge
Lind, Tiina
Miggur, Anne-Ly
Murumets, Ülle
Nilbe, Silvia
Nurm, Ülla-Karin
Pihl, Eve
Pärnpuu, Meeli
Rea, Tiina
Rogova, Marina
Rulli, Maris
Sikka, Maire
Soonvald, Lilia
Suluste, Jaanika
Talvik, Inga
Tõnisson, Tiiu
Uuekülа, Sirje
Viirsalu, Mairi
Välnsalu, Vilve

Kursusejuhendaja
prof. LEA BOSTON

Spordimeditsiiniosakond

Belskaja, Jelena
Brutšene, Laimute
Deveikis, Saulius
Fahrutdinov, Marat
Golub, Irina
Jahjajeva, Zohra
Javorskaja, Marina
Kalabuhova, Tatjana
Paronjan, Vita
Sapon, Rima
Šljakota, Lorita
Volokitin, Aleksander
Volokitina, Ljudmila

Kursusejuhendaja
prof. TOOMAS KÄRU

(kõrgema kehakultuuri-haridusega)

Bolšakova, Aleksandra
Borissov, Aleksander
Galentas, Arvidas
Golovnjov, Igor
Gurko, Aleksei
Jevtušenko, Viktor
Kasatkin, Gennadi
Paranjan, Eduard
Savinova, Oksana
Sinenki, Vladimir
Šošorin, Sergei
Zaripova, Elmira
Zukovskaja, Jelena

Kursusejuhendaja
prof. TOOMAS KÄRU

Stomatoloogiaosakond

Adler, Erika
Artma, Agnes
Ausing, Signe
Bachmann, Mirja
Ilves, Kati
Jurtom, Jana
Jänes, Valdur
Kaldma, Merle
Kiiver, Kaie
Koitla, Anu
Koppel, Irje
Kotlova, Inga
Kriisk, Siivi
Lepik, Raile
Olak, Jana
Paesüld, Evelin
Pinnas, Ene
Raudjalg, Junika
Rebane, Kadri
Silm, Hiie
Sivonen, Angela
Schihalejev, Heli
Tamme, Tiia
Targo, Lana
Tenso, Riina
Tepper, Katrin
Veri, Piret

Kursusejuhendaja
ass. RUTH VASAR

Farmaatsiaosakond

Aru, Angela
Avestik, Virge
Demant, Evelin
Eichelmann, Maire
Kannelmäe, Pille
Kargu, Ly
Kaseniit, Anu
Kivimägi, Sirje
Kurg, Piret
Maasik, Külli
Mölder, Signe
Nežinets, Kaie
Nummert, Marjaana
Nummert, Merike
Pihu, Marika
Pogost, Marina
Slimo, Kristiine
Song, Reine
Sova, Estra
Ujok, Merilin
Vildalepp, Anne
Tomingas, Valve

Kursusejuhendaja
dots. ILMAR KRUSE

*

Bioloogia-geograafia-teaduskond

Bioloogiaosakond

Annuk, Tiina
Asi, Tiina
Aren, Lea
Eek, Kaja
Ehrlich, Loore — kiitusega
Ehrlich, Üllas
Eller, Heli
Evik, Karin
Fomitšov, Robert
Holst, Karin
Jaanus, Andres
Jaanus, Tiia
Jürgenstein, Toomas
Hõrak, Peeter
Kalamees, Andres
Knoll, Pille
Kollin, Mariell
Lehtmets, Plia
Liiv, Urmas
Luigujõe, Leho
Matt, Tiina
Moora, Kristjan
Moora, Mari
Nigul, Lenne
Paakspuu, Triin
Perner, Krista
Pomerants, Riina
Purre, Evelyn
Päid, Imbi
Pärn, Kaia
Püttsepp, Juhani
Rasso, Tuuli
Remm, Anu
Remmelkoor, Reele
Remmelkoor, Toomas — kiitusega
Rumberg, Ilona
Rööp, Tiiu
Saarva, Evelin
Sepp, Silvia
Sillasoo, Ülle
Songisepp, Epp
Tartes, Urmas — kiitusega
Tänav, Ago
Tänav, Rutt
Tääkre, Kristel
Veersoo, Urve
Undrits, Liis

Kursusejuhendaja
ass. ILLE HILPUS

Geograafiaosakond

Aunap, Raivo
Aunap, Tiina
Ennok, Katrin
Jänes, Meeli
Kraav, Madis
Krumm, Maret
Küberson, Mairi
Land, Anu
Lukk, Piret
Mikk, Jaanus
Nuu, Andres — kiitusega
Pallo, Toomas
Peedumäe, Tiia
Püüa, Aimi — kiitusega
Raam, Raivo
Roose, Antti — kiitusega
Seevri, Andres
Seevri, Ülle
Tauer, Pilvi
Vasser, Kaie

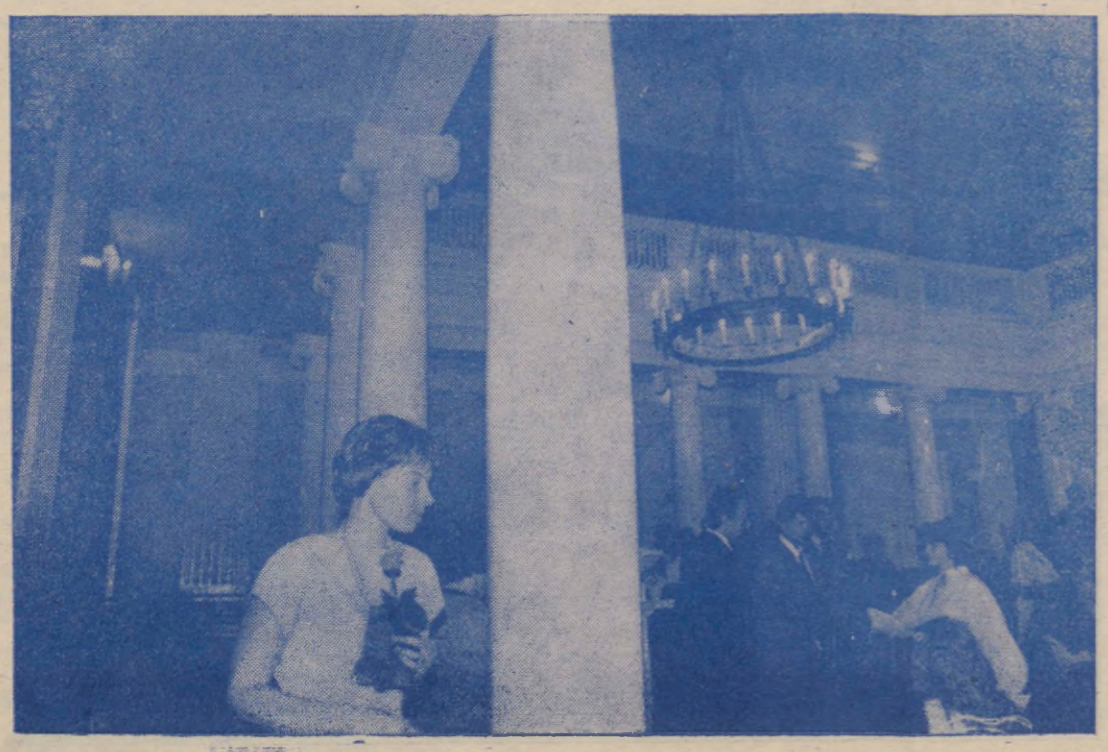
Kursusejuhendaja
dots. IVAR AROLD

Geoloogiaosakond

Alasi, Aira
Agasild, Donald — kiitusega
Eek, Külli
Eek, Peeter — kiitusega
Karjus, Anne
Kattel, Taavo
Pomerants, Marko
Puura, Erik — kiitusega
Puusepp, Mait
Soesoo, Alvar
Tinn, Oive
Veski, Slim — kiitusega

Kursusejuhendaja
dots. ASTA ORASPÕLD

Filoloogiateaduskond

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Elijas, Eve
Jaas, Kerttu
Kasterpalu, Karin
Kivastik, Mart
Kronberg, Janika
Kuusk, Margit — kiitusega
Laumets, Anu
Lebrecht, Ülle
Leppik, Helle
Margus, Malle
Nõmm, Mari
Pöör, Rita
Raid, Katrin
Riismaa, Kersti
Tammaru, Ivi
Tarvo, Aili
Tiidla, Malle
Uibu, Krista
Vainik, Ene — kiitusega
Valdma, Tiina
Volt, Mihkel

Kursusejuhendaja
vanemõp. PAUL HAGU

Žurnalistika eriala

Alatalu, Epp
Eier, Tiina
Ernits-Kaljuste, Imbi
Kumberg, Eeva
Luik, Jüri
Pinn, Merike
Schwede, Indrek
Ugur, Kadri

Kursusejuhendaja
vanemõp. EPP LAUK

Inglise keele ja kirjanduse eriala

Abroi, Ave
Järv, Merle
Kriis, Ene
Laarmann, Pilleke
Laur, Irene
Lehismäe, Tiina
Lehtpuu, Mai
Lepik, Leela
Nurk, Sirje
Puusemp, Erika
Rahuoja, Vesta — kiitusega
Rattiste, Anu
Rein, Eva
Reinvald, Tea — kiitusega
Roose, Annetriin
Tamsalu, Evelin
Teigar, Ingrid — kiitusega
Tiirats, Anu
Timmusk, Ene
Tuhte, Plia
Vega Salamanca, Mare

Kursusejuhendaja
dots. AINO JÖGI

Saksa keele ja kirjanduse eriala

Aabreldaal, Svea
Aader, Eva
Hunt, Eve
Kaasik, Ene
Kannik, Hille
Kindsigo, Jana
Käosaar, Kaia
Loos, Virge
Lunge, Helle
Mihkelson, Kaja
Peda, Karin
Pärn, Eeva
Reinvart, Pille
Terve, Kaire
Värv, Marge

Kursusejuhendaja
dots. KARL LEPA

Prantsuse keele ja kirjanduse eriala

Leibak, Jana

Kursusejuhendaja
vanemõp. TIIU VILIMAA

Vene keele ja kirjanduse eriala (eesti rühm)

Aasumets, Regina
Amer, Ingrid
Hallang, Tuuli
Jürgens, Tiia
Kuusik, Pille
Org, Astrid
Rebane, Katrin
Ruusalu, Anneli
Saar, Viive
Salum, Aili
Steinberg, Erik

Kursusejuhendaja
vanemõp. ANN MÄLTS

Vene keele ja kirjanduse eriala (vene rühm)

Antonova, Tatjana
Gukasjan, Karine
Gurvitš, Jevgeni
Januševskaja, Lilia
Kazakova, Ilana
Krõlova, Ljudmila
Medvedjeva, Anna
Obatnin, Gennadi
Permjakov, Jevgeni
Prokofjeva, Olga — kiitusega
Sigalova, Tatjana
Suštšova, Svetlana
Tuisk, Viktoria — kiitusega
Valiulina, Tatjana
Vammus, Jelena

Kursusejuhendaja
vanemõp. PEETER TOROP

Filoloogia-teaduskond

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Aan, Anneli
Annuk, Eve
Asveit, Hannele
Jääger, Rita
Kikerpill, Tiina
Kuusik, Tiina
Köömnemägi, Tiina
Must, Ivi
Mõmmik, Tiia-Mai
Poom, Irja-Gea
Purje, Pille-Riin
Raudvere, Silva
Ribenis, Karin
Schmidt, Lianne
Sooberg, Jüri
Tamm, Katrin
Väljaste, Tiina

Kursusejuhendaja
dots. ELLEN UUSPÕLD

Žurnalistika eriala

Jürvetson, Astra
Karlep, Ivo
Klaats, Erika
Pupart, Meelis
Relve, Hendrik

Kursusejuhendaja
dots. MARJU LAURISTIN

Saksa keele ja kirjanduse eriala

Elias, Liivi
Rüütel, Pille
Suurmets, Mailis

Kursusejuhendaja
dots. KOIDU UUSTALU

Inglise keele ja kirjanduse eriala

Altmäe, Kairit
Ets, Mari
Kask, Mare
Luik, Heili
Nakkurt, Sirje
Raide, Ave
Sauter, Piret
Streimann, Alar

Kursusejuhendaja
vanemõp. LEILI KOSTABI

Vene keele ja kirjanduse eriala

Gordejeva, Natalja
Holdobova, Natalja
Kozlova, Marika
Laanemäe, Tiia
Laaneser, Melita
Logunova, Nlina
Semendjajeva, Natalja
Sulb, Anne
Švarjova, Irina
Zadorožnaja, Juliana

Kursusejuhendaja
dots. IGOR ČERNOV

Kehakultuuriteaduskond

Aasorg, Lembe
Aidla, Margit — kiitusega
Ambos, Heli
Arula, Alvar
Asi, Kaire
Daniel, Artur
Dobrovolskaja, Lia
Gescheimer, Heli
Hallaste, Leelo
Juga, Karin
Juudas, Margit
Jõelaid, Erki
Jürgel, Jelena
Kaljo, Margit
Kallit, Katrin
Kapp, Helen — kiitusega
Kliver, Merike
Kinna, Koidu
Kits, Aivar
Kool, Jane
Kull, Jüri
Kurg, Külliki
Kurruk, Triinu
Lippe, Sirje
Luht, Silvar
Mast, Toomas
Melnikova, Larissa
Mitt, Toomas
Musting, Kalmer
Mänd, Triina
Ojala, Valdur
Oro, Margus
Pikk, Aarne
Pukki, Liia
Ratnik, Esta
Roonurm, Aivo
Rooveer, Karin
Räbovõitra, Rutti
Sild, Astrid
Solovjov, Andrei
Soosaar, Maret
Tomera, Teele
Tuul, Heiki — kiitusega
Viljak, Pille
Volmer, Jaak
Võsaste, Rainer

Kursusejuhendaja
vanemõp. HANNO SELG

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Alakülа, Kristjan
Bergman, Eve
Divissenko, Andrei
Gromakova, Viktoria
Kroonberg, Liivi
Lepik, Krista
Mäesalu, Katrin
Olli, Haldur
Silm, Aivar
Šinkarjova, Irina
Vahtra, Peeter
Uudeküll, Katrin

Majandusteaduskond

Kaubandusökonoomika eriala

Statsionaarselt lõpetajad

Hindrichson, Viive
Irval, Anu
Kiisküla, Margus — kiitusega
Kollom, Paavo
Kuum, Toomas
Lauri, Eve
Lepik, Anneli
Lillemaa, Ela
Lillo, Marge
Nestra, Merle
Pavlova, Janika
Pikk, Ivar
Raudsik, Tiina
Roose, Ülle
Saar, Priit
Slimut, Merike
Siimut, Raul — kiitusega
Tamm, Katrin
Tomingas, Ingrid
Valdmaa, Anu
Vahemets, Heli
Vihmaru, Eve

Kursusejuhendaja
dots. TIIU PAAS

Rahanduse ja krediidi eriala

Alajõe, Toivo
Fjodorova, Jana
Haller, Marika
Hütt, Ahti
Kiho, Külli
Lokk, Eili
Madsen, Lea
Nagel, Kristiina
Norden, Anneli
Oopkaup, Inge
Rammus, Agne
Reigo, Anne-Ly
Reiman, Viive — kiitusega
Reitmann, Piret
Sandalane, Signe
Sasko, Jana
Sepp, Karin
Sulbi, Kaidi
Sõkkal, Marju
Vallandi, Peeter
Väljataga, Katrin
Oismaa, Meeli

Kursusejuhendaja
asp. MARGUS HANSON

Tööstuskaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Alliksoo, Aet
Ant, Anne — kiitusega
Haljaste, Pirje — kiitusega
Ilves, Ave
Karindi, Merle — kiitusega
Kattai, Tiina — kiitusega
Kingola, Tiia
Kitsing, Urmas
Lukke, Jana
Medžyte, Rita
Murutar, Alo
Müürisepp, Ülle
Oja, Ülle — kiitusega
Pajumäe, Anu
Pormeister, Enn
Preemel, Ene
Punger, Tarmo
Sillaste, Ludmilla — kiitusega
Valge, Piret
Oismaa, Kaupo

Toidukaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Aguraiuja, Tiina
Heinsoo, Heldur
Kuusvere, Kaja
Külm, Monika
Lahi, Mari-Ly
Lepik, Maiu
Pellenen, Aulis
Raidväli, Katrin
Rauk, Karin
Ruubel, Kristel
Sonn, Urve
Vals, Karin
Vorman, Katrin

Kursusejuhendaja
dots. NEEME ROOSE

Raamatupidamise ja majandusanalüüsi (kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi) eriala

Aunap, Riina
Berezin, Ingrid
Järvpõld, Tiina
Konsa, Anneli
Kreek, Evely
Krevald, Maret
Kuntur, Marje
Kõpp, Tiina
Laane, Tiina
Ladva, Riina
Lahtmaa, Külli
Lepmets, Eve
Matt, Merike
Ojamu, Katrin
Paas, Vello
Reissar, Tiina
Sarik, Elna
Selgmäe, Eve
Tomson, Riina
Vahter, Liivi

Kursusejuhendaja
dots. SINAIDA KALNIN

(Järg 4. lk.)

Füüsika-keemiateaduskond

Keemiaosakond

Arulepp, Mati
Aunap, Anna
Heinoja, Kalju
Idla, Katrin — kiitusega
Ispravnõi, Aare
Jaaniste, Kaire
Jägel, Ilona
Jänes, Alar
Kaasik, Sulev
Kahre, Olev
Kalaus, Külli
Kaljuste, Kalle
Kalmus, Kaja
Kask, Kalev — kiitusega
Kiintok, Krista
Kokk, Raili
Kubja, Monica
Land, Tiit — kiitusega
Ninaste, Ülle
Olesk, Andres
Perkson, Anti
Prodel, Annely
Rebane, Ana
Sädeme, Marianne
Tammeveski, Raidi
Tammeveski, Urho-Kaido — kiitusega
Tillmann, Ülle
Tõnutare, Tõnu
Vellerind, Anneli
Välis, Meelis

Kursusejuhendaja
dots. TOOMAS TENNO

Füüsikaosakond

Aabloo, Alvo — kiitusega
Jaek, Andres
Jägel, Arvo — kiitusega
Kaasik, Marko
Lindmaa, Üllar
Lippmaa, Mikk — kiitusega
Lüsi, Matti
Ollikainen, Olavi — kiitusega
Mullari, Tanel
Pihl, Arvo — kiitusega
Pullonen, Kalev
Raudsepp, Urmas
Rebane, Jüri — kiitusega
Rebane, Meeri
Reimand, Indrek — kiitusega
Repän, Villu
Sool, Rait

(vene õppekeelega)

Jermakova, Tatjana
Karpov, Igor
Matisen, Eduard
Perelõgin, Viktor
Päsok, Andrei
Roots, Katrin
Solodov, Jevgeni
Strugovets, Juri
Štšerbakov, Pavel
Zadunaiskaja, Eleonora
Väli, Lidia

Kursusejuhendaja
ass. MART TAMMEORG

Bioloogia-geograafiateaduskonna lõpuaktuse kolm pilti on MEELIS LOKILT.

Majandusteaduskond

(Algus 3. lk.)

(vene õppekeelega)

Astahhova, Jelena — kiitusega
Fedosejeva, Jelena
Hodnevitš, Tatjana
Härm, Marina
Ivanova, Evi
Jodkina, Anna
Kedrova, Inga
Kisseljova, Inna
Koros, Jelena
Kulikova, Galina
Matvejeva, Valentina
Otškanova, Tatjana
Popkova, Svetlana
Tšuhljajev, Andrei
Vodolažskaja, Tatjana

Kursusejuhendaja
staž. ANNELI KÕLU

Majanduskübernetika eriala

Arendi, Heidi
Huik, Üllar
Kallakmaa, Angelika
Kalmer, Aarne
Kivimägi, Maris
Korss, Terje
Lauri, Maris
Ohlau, Aili
Ruubel, Henn
Pallum, Priit
Perens, Priit — kiitusega
Pelska, Liivi
Pung, Tiina
Seemen, Marko — kiitusega
Seli, Kersti
Tamm, Jaan — kiitusega
Tõiste, Liina
Vahter, Rita
Viin, Ülla
Vool, Jaan
Oun, Anneli

Kursusejuhendaja
teadur AIVAR VALGE

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Kaubandusökonoomika eriala

Filatenko, Maire
Hõlpus, Maia
Kangro, Riina
Karik, Mare
Kartau, Lea
Katušin, Marina
Kraft, Marge
Kuusemäe, Kaja
Kuusk, Liina
Kõlves, Taivo
Loog, Liane
Metsik, Tiina-Mary
Onga, Tiiu
Palvadre, Piret
Peterkop, Külli
Põldma, Liivi
Raitar, Heli
Riiet, Kersti
Rimmeld, Aive
Sinimets, Ene
Tamberg, Aime
Truss, Ester
Udras, Ene
Vann, Piret
Varend, Õnneli
Vetka, Vaike

Kursusejuhendaja
dots. AINO SIIMON

(vene õppekeelega)

Aleksandrova, Liliana
Banahevitš, Aleksei
Baranets, Irina
Bodaševskaja, Irina
Bondartšuk, Marina
Dunajeva, Svetlana
Essers, Irina
Izotova, Tatjana
Kuprina, Irina
Mazjakina, Irina
Mehtijev, Movsum
Rjabinina, Valentina
Seleznjova, Jelena
Sokolova, Vanda
Solovei, Larissa
Zahharova, Valentina
Trifonova, Katerina
Tselikina, Marina

Rahanduse ja krediidi eriala

Aamer, Andrus
Aasmäe, Jaan
Alljärv, Tea
Dsilna, Silva
Elias, Ruth
Jõgeva, Piret
Kuusik, Martin
Mõller, Taivo
Ots, Heikki
Otsus, Maire
Perfiljeva, Olga
Randoja, Lembe
Sepp, Henri
Tiisler, Marge
Viimsalu, Anneli

(vene rühm)

Barinova, Valentina
Efa, Tatjana
Kazunina, Valentina
Koppel, Larissa
Medvedeva, Olga
Narits, Natalja — kiitusega
Nikolajenko, Jelena
Sapegina, Jelena
Sokolova, Tatjana
Šimf, Emilia

Kursusejuhendaja
prof. VAMBOLA RAUDSEPP

Raamatupidamise ja majandusanalüüsi (kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi) eriala

Heinla, Eda
Karu, Kaia
Kliskŭla, Tiiu
Leheste, Tarmo
Lina, Ülle
Miilius, Rein
Nurmeots, Eva
Puidak, Jüri
Sannik, Anneli
Sirk, Katrin
Tamm, Merle
Vainola, Kersti
Vallimäe, Valdek

Kursusejuhendaja
vanemõp. PRIIT PEETS

Õigusteaduskond

Ahlberg, Indrek
Aleksandrov, Veljo
Alliksaar, Ahto
Ambos, Vahur
Aru, Marlin
Heitur, Merle
Ilmjärv, Margus
Kaljuste, Üllar
Kivistik, Taivo
Konnatam, Ruth
Krüger, Kaia
Krüger, Urmas
Kulu, Andres
Lainde, Kaja — kiitusega
Lekko, Hiie
Lekko, Indrek
Liivamägi, Linnar
Lillepea, Mariza
Martens, Urvo
Mehide, Argo
Meister, Inga
Menets, Tarmo
Mets, Margus
Mäe, Reet
Mühlberg, Anton
Paas, Harland
Parv, Andrus
Pohla, Asko — kiitusega
Põld, Kersti
Ritsoson, Maris
Rood, Heiki
Roosalu, Kristina — kiitusega
Saarma, Toomas
Sehver, Monika — kiitusega
Sepp, Ülvi
Tammiksaar, Urmas
Trikkel, Tuuli
Tropp, Mare — kiitusega
Tusti, Mariann
Vichmann, Marcel — kiitusega
Väljaots, Ly
Õnnik, Andrus
Ülviste, Endla

Kursusejuhendaja
dots. HEIKI PISUKE

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Antipin, Andrei
Aver, Allan
Bobkov, Vladimir
Dumnov, Juri
Embrih, Irina
Glaase, Vahur
Hint, Aivar
Hint, Kristel
Husnullina, Žanetta
Ignatjev, Villem
Ivaškevitš, Anatoli
Kallaste, Rein
Kasper, Liina
Kodusaar, Katrin
Korka, Küllike
Kostjunin, Konstantin
Kullõr, Ülle — kiitusega
Kunman, Leo
Kurepalu, Ivar
Kuznetsov, Andrei
Külavee, Urmas
Lall, Annika
Mikli, Airi
Mikli, Valmond
Murro, Õie
Mälk, Helle
Müürsepp, Viktoria
Orlovskaja, Jelena
Ostikova, Ljudmila
Ortikova, Marina
Ostapenko, Raissa
Otsalu, Aleksandr
Otto, Liivi
Paulson, Maile
Pielberg, Anu
Pihlak, Heino-Vello
Pištšev, Sergei
Poret, Peeter
Prokudina, Svetlana
Pugonen, Valeri
Puolakainen, Karin
Raave, Riho
Rebbas, Tõnis
Santašov, Vjatšeslav
Sõmer, Rita
Zernand, Mati
Talvik, Rinaldo
Teiv, Kersti
Tihhanski, Vladimir
Travnikov, Sergei
Tsirlina, Alla
Utkin, Juri
Vahemets, Kaja
Valdas, Irina
Velitško, Oleg
Viira, Kadi
Vinni, Helgi

Matemaatikateaduskond

Matemaatika eriala

Aava, Urmas
Arandi, Tiina
Hinno, Krista — kiitusega
Hollas, Tea
Hüva, Ülle
Kalamees, Katrin
Kalberg, Eero
Kalda, Katrin — kiitusega
Kalda, Raivo
Kass, Pirje
Kivisto, Liina
Klemmer, Karin
Kuusk, Cedrut
Krabi, Daire
Käis, Tiina
Lahi, Raili
Laius, Mariann
Lepp, Karin

Lill, Aivo
Lill, Margit
Matiisen, Kärt
Mehide, Aivi
Mullari, Anu
Niinepuu, Kai — kiitusega
Pandis, Alar
Peetre, Suule
Põldaru, Kauri
Sakk, Ain

Sepp, Toivo
Simmo, Piret
Soosalu, Kersti
Sorgus, Marina
Sündema, Liivika
Taal, Deivi
Timmermann, Riina
Toom, Tuuli
Vaaks, Andres
Veelmaa, Raili

Kursusejuhendajad
dots. VIRGE SOOMER,
dots. KALLE KAARLI

Rakendusmatemaatika eriala

Haabpiht, Ago
Halapuu, Sirje
Helekivi, Jüri
Järg, Tiina
Kalamees, Valdeko
Kangro, Urve — kiitusega
Kolde, Tiit
Nikiforova, Margarita
Palm, Tiia
Paulus, Tiiu
Pettai, Ülle
Puksand, Rein
Saare, Ingrid
Sadrak, Peep
Sammpere, Ly
Sammpere, Meelis — kiitusega
Schotter, Natalja

Kursusejuhendaja 1989. a. alguseni
dots. MATI TOMBAK

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ ÜLIKOOLI AJALEHT

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240. 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2536. Tiraaž 4000 eks. MB-01573.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета. г. Тарту, Эстонской ССР.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 23 (1570) REEDE, 1. SEPTEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

„Tudengitelt sooviksin rohkem kultuursust“

SÕNA ON REKTOR PROF. JÜRI KÄRNERIL

● Olete juba aasta ülikooli juhtinud. On teil selle aja jooksul välja kujunenud oma meeskond?

Lõplikult muidugi ei ole. Mitmed allüksused siin rektoraadis pole kahjuks täielikult komplekteeritud. Aastaga on võimatu nii suurt ja kohmakat süsteemi muuta. Lühike vastus sellele küsimusele oleks ikkagi ei.

● Läheneb emakeelse ülikooli juubel. Kas ettevalmistused käivad?

Jah. Praegu toimuvad rajoonipäevad. Ka täna on väljasõidul grupp eesotsas prorektor Valter Haameriga. Nemad osalevad Rakveres õpetajate päeval. Kohtumised rajoonides korraldatakse deviisi all «70 aastat emakeelset ülikooli». Homme on analoogiline üritus Kohtla-Järvel.

Tihedad sidemed on meil Eesti televisiooniga. Tema alustab tööd juba 1. septembri avaaktusel, mis seekord on rohkem akadeemiline ega ole pühendatud esimeste kursuste immatrikulatsioonile. Tahame aktusel keskenduda ülikooli ees seisvate probleemide väljatoomisele ja kogu akadeemilise seltskonna mobiliseerimisele. Kooskõlastasime televisiooniga kümmekond teemat, mis sügissemestri jooksul enne juubeli kulminatsiooni jõuavad teleri vahendusel Eesti vaatajateni. Lõviosa sellest tuleb Tartu tunni raames või ka eraldi. Juttu tuleb ülikooli tegemistest rahvusülikoolina. Samuti praegustest õpetajatest ja üliõpilastest.

● Seltsid ja korporatsioonid on enam-vähem jalad alla saanud. Mida ülikool nendelt algaval õppeaastal loodab?

Iga algus on raske. Taasalgus muidugi ka. Ülikooli jaoks on kõige keerulisem see, et ei ole üliõpilasliitu või esindust, mis esindaks üliõpilasi ülikooli võimuorganites. Me ei saa ühekorraga suhelda kõikidega. On vaja ikkagi esindust. Akadeemiliste organisatsioonide tegevliikmed peaksid kohe hakkama mõtlema, kuidas kliiremas korras see esindus ülikooli juurde luua. Muus osas ma olen rahul. Tahan veel märkida ainult seda, et ülikoolilt ei maksa loota suurt rahalist toetust. Selliste nõudmiste peale on ka korporatsioonide välisliikmed väga imestanud.

● Sügis toob taas päevavalgele rea sõjalisega seotud probleeme. Viimane suurem muudatus oli seotud valitsuse otsusega kõrgkoolides õppivad noormehed sõjaväeteenistusest vabastada. Kas rektoril on midagi lisada?

Tulin puhkuselt ja hetkeseisu praegu veel täpselt ei tea. Kuulsin, et on tulnud väga põhjalikud juhtnöörid ümberkorraldusteks sõjalise ettevalmistuse osas. Nendel päevadel kohtun rektor Olev Saveliga, et aru pidada asjade üle, mida annaks ühiselt korraldada.

● Mida soovite üliõpilastelt?

Tudengitelt sooviksin rohkem kultuursust. Mind vaevab selle aasta üliõpilaskandidaatide käitumine ühiselamutes. Kunagi ei ole nii palju purustatud ja laastatud. Muidugi on võimalik kõike põhjendada ja vabandusi leida, aga eks me pea ühiste jõududega sellest saastast lahti saama. Arvata ainult seda, et kõik ümberringi on valest läbi imbunud, ei ole õige. Nii me oma kodu järgnevatele põlvedele ei säilita. Peame oma rahva kultuurikihi hoolikalt välja kaevama ja vastavalt sellele ennast turgutama. Siis ehk suudab meie väike rahvas sellel väga tulisel pinnal kõige keerulisemadki ajad üle elada.

Nädala alguses küsitles
rektorit
MARGUS SANGLEPP

Tartu Ülikooli

PARTEIORGANISATSIOONI KOOSOLEKU OTSUS 29. AUGUSTIST 1989 NLKP KESKKOMITEE AVALDUSEST «OLUKORRAST NÕUKOGUDE BALTI VABARIIKIDES»

Tartu Ülikooli kommunistid nendivad, et Nõukogude Liidu majanduse ja poliitilise elu seisund nõuab igalt kommunistilt, kõigilt parteiorganitelt ja -organisatsioonidelt äärmist vastutustunnet. Läbi arutanud NLKP Keskkomitee nimel tehtud avalduse «Olukorrast Nõukogude Balti vabariikides», märgib ülikooli parteiorganisatsiooni koosolek, et see dokument käsitleb olukorda Balti liiduvabariikides, sealhulgas parteiorganisatsioonides ja ühiskondlikes liikumistes moonutatult: natsionalismi lalaldase levikuna, mille teatud jõud on esile kutsunud võitluses Nõukogude Liidu terviklikkuse vastu. Avalduses puudub nende ajalooliste protsesside analüüs, mis on lõppkokkuvõttes viinud praeguse olukorra kujunemisele. Tuntav on Nõukogude Balti kumi nüüdsissituatsiooni paljude tunnusjoonte teadlik ignoreerimine.

Tartu Ülikooli parteiorganisatsiooni koosolek **otsustab:**

1. Mitte nõustuda NLKP Keskkomitee avalduses antud hinnanguga Balti liiduvabariikide olukorrale. Ülikooli kommunistid leiavad, et NLKP Keskkomitee avaldus sisaldab alusetuid süüdistusi Balti liiduvabariikide parteija riigijuhtide ning rahvaliikumiste aadressil. Viited vandalismiaktidele ja genotsiidiga piirnevad ähvardused, Balti rahvaste edasise eluvõimelisuse kahtluse alla seadmine sõnavad pingeid ja provotseerivad konflikte. Nõukogude Liidu terviklikkust esiplaanile seades lükkab avaldus faktiliselt tagasi rahvaste tahteavalduse võimalused, eitab rahvaid kui end ise määratlevaid ühiskondlikke subjekte ja sisaldab neid solvavaid hinnanguid. Ülikooli parteikoosolek jõudis järeldusele, et need avalduse seisukohad on kantud stalinismi vaimust. Avalduse toimel võib Balti liiduvabariikides süveneda ka konfrontatsioon ja ebarealistlik poliitiline separatism. Avaldus kahjustab NLKP autoriteeti, selle seisukohad teevad kommunistidel raskemaks oma ülesannete täitmise olukorra stabiliseerimisel ning ühiskonna arengu poliitilisel suunamisel uuendusteed mööda. Murelikuks teeb ja nõrdimust põhjustab NLKP Keskkomitee avalduse koostajate suutmatus teadvustada neid tegelikke põhjusi, mis kutsuvad esile Molotovi-Ribbentropi pakti tulemusena iseseisvuse kaotanud Baltikumi põhirahvuste protesti. Peamine nende hulgas on rahvuste enesemääramise ja riikliku suveräänsuse taotluste aastakümneid kestnud mahasurumine. Kooskõlastatud kursi uutmise edasisele süvendamisele.

2. Toetada EKP Keskkomitee ja Eesti NSV juhtide tegevust poliitilise olukorra stabiliseerimisel ja Eestimaa suveräänsuse realiseerimisel parlamentaarsel teel. Toetada EKP Keskkomitee büroo pöördumises 28. augustist kinnitatud kursi uutmise edasisele süvendamisele.

3. Pöörduda ülikooli kollektiivi, tartlaste ja kõigi eestimaalaste poole üleskutsega säilitada meelekindlus ja vaosholtus, vältimaks olukorra kontrolli alt väljumise võimalusi. Pidada vajalikuks garantiide väljatöötamist, mis tagavad kõigi Eestis elavate rahvuste liikmete, kõigi eestimaalaste ja eriti vähemuste huvide arvestamise ning turvalisusetunde. Korraldada ülikooli osavõtt selliste garantiide väljatöötamisest ja rakendamisest.

4. Taotleda EKP tegevusprogrammi projekti konstruktiivset läbiarutamist ja programmi vastuvõtmist. Ülikooli kommunistid on arvamusel, et EKP tegevusprogramm võiks olla aluseks uutmisjõudude konsolideerumisele ja selgele eristumisele Eesti ühiskonna uuenemisest sisuliselt mittehuvitatud kommunistidest.

(Järg 2. lk.)

TEABETALITUSELT

● **ESMASPÄEVANE REKTORAADI LAIENDATUD NÕUPIDAMINE** — esimene pärast suvevaheaega — algas rektori teadaandmisega: sama päeva hommikul läkitas Tartu Ülikooli juhtkond toetustelegrammi Tallinna Vaino Väljasele, ajendiks teadagi meeleolud, mis esile kutsutud Moskva jõhkrast rünnakust Baltikumi iseseisvumispüüete vastu.

● **Siis võeti jutuks PÕLLUMAJANDUS.** See eluvaldkond on kriitilises seisukorras kogu aeg, olgu siis ilmastik milline tahes. Tänavune aasta pole erand ning vaevalt et olukord lähiaastatel üldse paranebki. Ülikooli tudengitele tähendab see aga, et sügis ei saa olema kuldne, vaid muldne. Esmaspäeva hommikul saabus ülikooli Tartu ATK juhi Mart Avarmaa telefonogramm, milles palutakse kolmeks nädalaks (alates 4. septembrist, esmaspäevast) Tartu Ülikooli üliõpilasi appi sügistöödele.

Laiendatud rektoraadi nõupidamise seisukoht oli: saata I kursuse tudengid põllutöödele kaheks nädalaks alates 4. septembrist. Tartu, Valga, Põlva ja Võru rajoonis hakkab tööle ühtekokku 800 ülikooli esmakursuslast. Matemaatikateaduskonnast läheb tööle II kursus. Juura rebasepoisid antakse ülikooli ehitusjaoskonna käsutusse, tüdrukud peahoone komandandi teenistusse. Ehitusjaoskond saab abijõudu teistestki teaduskondadest, osa rebaseid läheb tööle konservitehasesse, märkimisväärne hulk hakkab abistama arheoloogilistel kaevamistel. Soovitati aktualiseerida ka töö eest tasumise probleem: siiani on olnud nii, et majandis tudengiga niisamasugust tööd tegev turuvarblane teenib päevas 5—10 korda rohkem. Üliõpilasele aga makstakse ajast ja arust normatiivide järgi, mis on ammu inflatsioonile jalgu jäänud. Selge, et niisugust nööki kauem taluda ei või.

Ja üldse on tudengite kolhoositöö tänapäeva oludes (mõelgem saabuvale IME-le!) anakronistlik nähtus. Nõupidajad väljendasid ka mõtet, et laiema asjakohase nurina, konfliktide ja arusaamatuste vältimiseks oleks tingimata vajalik, et avalikkuse ees esineks selgitustega Gustav Tõnspoeg, Eesti NSV põllumajanduse juhtmees.

● **RAHVUSÜLIKOOLI 70. SÜNNIPÄEV läheneb iga tunniga.** Nüüd, suve lõpuks on valminud Eesti erinevais paigus korraldatavate ürituste kava. Seekord on nii, et regioonid ja linnad jagatakse ära teaduskondade vahel, kes vastutavad, korraldavad, otsivad esinejaid (loomulikult teistestki teaduskondadest), ajavad asju, peavad sidet kohapealsete korraldajatega. Mida teaduskond talle määratud ajal ja kohas ette võtab, on juba tema enda fantaasia ja ettevõtlikkuse teha. Ja nüüd rajoonid ning linnad, nagu nad on ära jagatud teaduskondade vahel:

- **ajalooteaduskond — Viljandi ja Tartu raj.**
- **arstiteaduskond — Saaremaa ja Võru raj.**
- **bioloogia-geograafiateaduskond — Rakvere raj.**
- **filoloogiateaduskond — Kohtla-Järve raj. ja Pärnu linn**
- **füüsika-keemiateaduskond — Valga ja Rapla raj.**
- **kehakultuuriteaduskond — Harju raj.**
- **majandusteaduskond — Paide raj. ja Kohtla-Järve linn**
- **matemaatikateaduskond — Haapsalu ja Pärnu raj.**
- **õigusteaduskond — Hiiumaa**
- **teadusosakond — Narva linn ja Põlva raj.**

Ürituste toimumise ajad, mis on rajoonidega täpsustatud, on järgmised: **Haapsalu raj. — 15. sept., Valga raj. — 21. sept., Rakvere raj. — 27. sept., Kohtla-Järve raj. — 5. okt., Viljandi raj. — 12. okt., Saaremaa — 18.—20. okt., Paide raj. — 24. okt., Harju raj. — 27. okt., Hiiumaa — 13.—14. nov., Narva linn — 23. nov.**

Praeguseks hetkeks ei ole veel Võru raj., Põlva raj., Pärnu linn ja raj., Tartu raj., Rapla raj. ning Kohtla-Järve linn oma aegu täpsustanud.

● **Taas tõusis jutuks ÜHISELAMUTE probleem,** seekord rohkem sissekirjutuste poole pealt. Paljud lahkuvad ülikoolist, ent jätavad end ühiselamust välja registreerimata. Sellest tõuseb palju jama ja segadust. Arstide dekaan prof. Lembit Allikmets pani ette lahenduse — sissekirjutused ühiselamusse ühe aasta kaupa. Kas see aga on võimalik kehtivate eeskirjade ja seadusandluse taustal? Ettepanek on hea, asja uuritakse, võimalusi selgitatakse. Kui lahendus käes, tehakse ka otsus, millest teabetalitus loomulikult rahvale teada annab.

TIIT MATSULEVITS

MAJANDUSUUDISEID

HALDUSPROREKTOR VELLO PEEDIMAALT

● Kõigepealt sellest, mis valmis. Valmis on 8 korteriga elamu Kääriku töötajatele. Ilmselt saavad septembris valmis ka Kääriku spordibaasi välisvõrgud. Valga EPT alustab Kääriku suusaradade põhjalikku rekonstrueerimist, valmib ka ülikooli ehitatav stardimaja.

● Alanud on Lossi tänava humanitaarteaduste õppehoone alajaama ehitamine. Õppehoone nurgakivi loodame panna 1. detsembril.

● Suvel panime nurgakivi Soinaste katseaiale, töö käib.

● Viimases kvartalis alustab Tartu Ehitustrust veespordi ja raskejõustiku õppehoone olmekeskuse ehitamist.

● Võru KEKilt valmib Viljandi mnt. viilhall.

● Enamikes hoonetes käib remont, kõige suurem ehk peahoones. Remonditud on aula, uue värvi saavad peahoone fuajeed, põrandatele pandi plaate, rektoraadi poolel käib koguni ümberehitus. Ka väljastpoolt saavad peahoone praod kinni, värv peale, ja mis peaasi, katus korda.

Kirju liblika suvi

Eestlane olen ja sakslaseks jään,
kui mind mustlaseks loodi.
Eestlane olla on uhke ja hää
vabalt venelase moodi.
Trallalllaa-trallallaa-tararallallaa . . .

Jumal teab, miks just need segased ja mõttetud read mulle 25. juunil Tahkurannas pähe tulid, aga mingi reaktsiooni pidid tundmatuseni moonutatud presidendi näopilte müüvad kooperaatorid ja mõned purjus tudengid igas inimeses tol päeval tekitama. Kas me ikka teame, kes me oleme ja mida tahame? Kui Jüri Estam raadiost «Vaba Euroopa» ütles, et Konstantin Pätsi ausamba taasavamine oli tema elu kulminatsioon, siis oli mul lihtsalt häbi, et pean sügisel nende pühaduseteotajatega ühe katuse all õppima hakkama.

Nii see suvi algas. Kes pages malevasse, kus tööandja isemajandamise loosungite all noori kooris, kes võttis õlut ja tõstis teepervedel aeg-ajalt põialt. Paljud aga pidid kallist vaba aega sisustama sellega, et otsisid siin Tartus endale meeleheitlikult järgmiseks hooajaks elamispinda. Konkurentide ületrumpamiseks pandi mängu viimane raha ja isegi välissuhted!!! Kahju ainult, et tudenginaine nii kannatlik on ja ei küsi, mida mõtleb üliõpilaste ametiühing. Tudengite majandusliku heaolu eest peaks seisma eelkõige see organisatsioon. Arvatavasti tuleb ka ametiühingule luua alternatiive, et ta õiged tööotsad üles leiaks või halvimal juhul hingusele läheks.

Lootuste ja unistuste aeg on läbi. Reformide tee on ummikus. Midagi meie unistustest on teostunud. Mis saab edasi? Südasuvel ütleb Edgar Savisaar või Rõžii Edik nagu vene rahvusest inimesed teda kutsuvad, et noored nõuavad erilist tähelepanu — maksab kurjasti kätte, kui ei mõisteta nende politiseerumise tähendust. Edgar Savisaare arvates on meie jaoks kõige tähtsam perspektiiv reaalne poliitiline-, sõna- ja trükivabadus ning osavõtt IME teostamisest. Julgen siiski arvata, et suurem osa ärksamaid noori leidsid oma koha juba tublisti varem, kui rahvarinde liider noorusele tähelepanu osutas. Mis puutub aga sõna- ja trükivabadusse, siis nende vahekordi üliõpilaskonnaga näitab aeg. Tahaks loota, et vähemalt ülikooli lehe veerud jäävad võrdselt avatuks nii üliõpilastele kui õppejõududele vaatamata kõigile muudele tunnustele.

Ringhääling hõikas ühel päeval maha, et Tallinnas on koostamisel noorsooseadus. Komisjoni loetelust jäi meelde ühe instituudi rektor ja mitu komsomoliliidrit. Hiljem pole sellest suurt räägitud, nii et võib arvata, kui eluvõõras see seadus saab olema.

Akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid koondasid suvel vaatamata töö katkestamisele oma jõude. Osa püüdis end majanduslikult kindlustada, teine osa sõlmis sõprussidemeid, kolmandad taastasid kultuurilugu. Sügisel tuleb ülikoolil arvatavasti välja õelda selge seisukoht, mis saab tema katuse all olevatest üliõpilasorganisatsioonide varadest ja millisena nähakse seltside-korporatsioonide osa ülikoolis. Vaated viimastele probleemidele on kaunis erinevad ja vajavad ühtlustamist.

26. augustil näitas Moskva veelkord, et ta sülitab väikerahvaste õiguste peale. Piisas ühest paberist, et meie kodumaja tublisti raputada. Püüame nüüd üheskoos tõestada, et me pole siia Läänemere kaldale ehitanud mitte kaardimajakest, vaid korralikku tellistest Eesti kodu.

MARGUS SANGLEPP

♣ ♣ ♣

Lõikuskuu kaskedesse imbub kollast, — ja mõttedki juba ülikooli peal. Oo jaa, veel tahaks teha ühe maasikapeenra uuest Ungari sordist. Siis tuleb kartul . . . Kiirus, kiirus ja nukruski. Jälle on läbi üks imelühike põhjamaa suvi, mis oma peregi teinud üksteisetihedamaks kui talvine linnamelu.

Ülikooli seinte vahel muidugi ei tukutud. Täna saab üliõpilaspileti üle tuhande verisulis tudengi. Olid suvepraktikad, reisid, külalised . . . Ja seda kõike olukorras, kus meid jälgis terve maailm vist terasemalt kui ei kunagi varem. Elasime hoolimata streikijatest ja vahelesegamistest suveräänse riigi siseasjadesse. Kui oleksime tõepoolest suveräänsed, mis siis igasugustest avaldustest ja ebaobjektiivsetest artiklitest. Küllap tunnevad paljud sellele kõigele vaatamata iseendagi iseseisvumist, vabanemist käskudest-keeldudest.

Kui me saaksime vaid rahulikult harjuda teise inimese niisuguste mõtetega, mis meile eriti vastuvõetavad pole. Ajakirjandusest jääb küll vahel selline mulje, et ikka peab veel kellegi teistmoodi mõtlemisele vastu astuma, temagi mõtteid pehmendama. Sõnavabaduse ja isevastutamise seosest oleme vist veel kaugel. (Jään selles loos minagi ebakonkreetseks, nii nagu suure pressigi kaudu asju aetakse.) Kummaline küll, aga mitmed väitlejad loevad või kuulevad vastaspoole sõnu suvaliselt. Just nii, nagu ise tahetakse mõista, mitte nii, nagu pakutud. Aga eks me kõik veel õpime ja septembrist alates õpivad mõned tuhanded veel eriti. Ja õpivad Tartu Ülikooli üliõpilased välismaal ja välismaalasi tuleb siiagi. Sellest kõigest jõuame veel kirjutada.

Kahju ainult, et uut õppeaastat tuleb mitmel teaduskonnal alustada mõne kolleegita. Suvel saadeti teele, kust enam tagasi ei tulda, matemaatik Ivar Kull, meditsiiniprofessor Albert Kliiman . . . Isegi vastuvõtukomisjoni tuli kurb teade: majandusteaduskonna kaugõppesse oli sisse saanud tütarlaps, kes hukkus Osseetias. Tolles õnnetus grupis oli ka mitu ülikooli vilistlast.

* * *

Tartu Ülikool aga jätkab, nüüd juba ametlikult kinnitatud nime all. Kuigi me kasutasime oma põhikirja järgi TÜ nime juba eelmisel semestril, on Eesti NSV Hariduskomitee kolleegiumi otsus 22. juunist otsustanud toetada mitme kõrgkooli nime ennistamist. Nii on Eestis TPI asemel Tallinna Tehnikaülikool ning TRK asemel Tallinna Konservatoorium. Järgmises lehes püüamegi anda natuke meie teiste kõrgkoolide uudiseid.

Tänasest on meie lehel ka uus nimi. Selle on kujundanud IMME VIIDALEPP.

VARJE SOOTAK

Sisseastujatega tegeles ligi paarsada inimest

Kõiki neid (vastuvõtukomisjonis, ainekomisjonides, arvutuskeskuses, arstipunktis, ühiselamuis jm.) palus selle aasta **vastuvõtukomisjoni vastutav sekretär dots. SINAIDA KALNIN** väga tänada. On ju sel ajal enamik ülikoolirahvast juba puhkamas, ega tea õieti midagi siin toimuvast. Näiteks kümnes ainekomisjonis oli ametis 112 liiget, kellel tuli vastu võtta ainuüksi päevastes osakondades 6195 eksamit. Muide, hinnetelehele kirjutati 5786 positiivset hinnet (see on 10st 3 pallini). Edasi ring ümber sisseastumisarvude koos Sinaida Kalnini kommentaaridega.

* * *

● **VASTU VÕETI:** päevastesse osakondadesse 1190 (avaldusi laekus 2525) ja kaugõppesse 384 üliõpilast. Mööda aastaga võrreldes toodi 393 avaldust rohkem. Selle 1190 tudengi hulka kuulub ka 65 ettevalmistusosakonnast tulnut, samuti 9 spordimeditsiini õppijat Lätist ja Leedust ning 84 ilma eksamiteta sissesaanud noort füüsika-keemia- ja matemaatikateaduskonnas. Viimased said sisse medali ja kutsevestlusega, oli ka olümpiaadivõitjaid. Väljaspool konkurssi astus ülikooli 9 inimest (nende seas oli 2 noormeest valitsuse poolt tehtud soodustusega, põhjuseks Afganistan ja Tšernobõl, ja 7 orbu või vanemate hoolduseta jäänut).

● **KONKURSS.** Keskmine konkurss ühele kohale kujunes 2,33. Võrdluseks võib tuua eelmisi aastaid: 1988 — 2,04, 1987 — 1,89, 1986 — 1,96, 1985 — 1,69).

Erialati kujunes konkurss kõige pingelisemaks inglise filoloogias — 4,26 (edaspidi märgime sulgudes 1988. aasta vastavad arvud, siin siis 3,0), rakendussotsioloogias 3,96 ning ajaloos, eesti filoloogias ja kaubatundmises 3,85 (3,28; 3,86; 3,86).

Tagasihoidlikumaks jäi konkurss keemia ja füüsika pedagoogilises harus — 0,45 ja 0,76 ning füüsika ja keemia teoreetilises harus 1,04, 1,08 ja matemaatikas 1,15. See ei ole viimastel aastatel küll mingi uudis, kuid kas siis tulevikukoolid vajavad ainult humanitaarainete õpetajaid. Mõtlema paneb seegi, kui näiteks mõnelt konkursitihedalt erialalt (kasvõi majandusest) tuuakse dokumendid reaalainete pedagoogilisse harru.

Mööda aastal oli suurim konkurss kaubandusökonoomikasse — 4,35 ja geograafiasse — 4,06. Viimasele erialale tuli tänavu vähem soovijaid. Huvitava tõusu tegi kehakultuur. Seal oli aegade suurim konkurss — 3,49 kandidaati ühele kohale.

● **UUED ERIALAD** on tänavu **rakendussotsioloogia** (15 kohale 59 avaldust, sealhulgas 14 medaliomanikku). **praktiline eesti keel** — konkurss 1,44 (25 kohale 36 soovijat) ja **sanitaarhügieen** — 1,40 (10 kohale 14).

● **MEDALIOMANIKELT** laekus 403 avaldust (370). Probleemiks näib kujunevat medalistide läbikukkumine. Kõige enam medaliomanikke soovis õppida matemaatika (vene) osakonnas, pediaatrias ja ravi osakonnas. Kaubandusökonoomika 16 kohale kandideeris ka 16 medalisti, kellest ühe eksamiga sai sisse 6). Rakendussotsioloogia 14 medaliomanikust tuli ühe eksamiga toime 7).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et 403st medalistist on nüüd TÜ üliõpilased 292 (72,5%). Nendest sai eksamiteta sisse (füüsika-keemia- ja matemaatikateaduskonda) 37, ühe eksamiga 198 ning 57 pidid tegema kõik eksamid.

Medaliomanike seas on ka kaks missi. Ingrid Nigola lõpetas keskkooli mööda aastal ning töötas kriminaalõiguse ja -protsessi kateedris. Tartu Miss õpib nüüd kaubandusökonoomikat. Valga Miss Mairi Põder alustab õppimist pediaatria osakonnas.

● **NOORMEHI** tuli avaldusi tooma 855 (s.o. 33,9%). Vastu võeti neist 499. Ilmselt tekitas kõrgkoolis õppimise soovi ka suurem võimalus sõjaväest pääseda. Rohkem poisse püüdles eesti füüsikaosakonda — 92,3%, majanduskiberneetikasse — 90,5%, žurnalistikasse — 80%, ajalukku 76%, kehakultuuri 75,5%, õigusesse — 73,3%. Mehi oleks rohkem vaja aga mitmele teiselegi erialale, kus neid praegu napilt, nagu näiteks kaubanduslikku raamatupidamisse, farmaatsiasse, defektoloogiasse, stomatoloogiasse jm.

● **TARTLASI** oli vastuvõetute hulgas 28,1% (26,4%), keskkoolilõpetanuid 95,9% (sealhulgas tänavu keskkooli lõpetanuid 66,9%). Ritta saab seada ka koolid, kust rohkem tudengeid tulnud: Tartu 2. kk. — 4,29%, Tartu 5. kk. — 3,61%, Tallinna 7. kk. — 2,35%, Tartu 1. kk. — 2,27%, Võru 1. kk. — 2,18%, Tartu 10. kk. — 2,18%, Nõo kk. — 2,10%.

* * *

Sisseastumiseksamite veski on oma terad jahvatanud. Edasi . . .

Edasi loodavad kõik verivärskete tudengihakatistega tegelnud, et viie-kuue aasta pärast lähevad *alma mater*'i seinte vahelt ühed väga targad ja head inimesed. Olgu teil tahet ja jaksu edasi pürgida!

Vahendas VARJE SOOTAK

Tartu Ülikooli...

(Algus 1. lk.)

5. Ülikooli kommunistid on seisukohal, et praegustes tingimustes on Eestimaa enesemääramise ainus reaalne tee suveräänsuse saavutamine uuendatud Nõukogude Liidu koosseisus. NSV Liidu poliitilise süsteemi uuenemise tähtis tingimus on partei ja riigi vahekorra uutmine. Koosolek teeb ülikooli kommunistidele — rahvasaadikutele ettepaneku taotleda seadusandliku initsiatiivi korras Eesti NSV ja NSV Liidu konstitutsioonis NLKP erilist osa sätestava paragrahvi äramuutmist.

6. Taotleda, et EKP Keskkomitee pöörduks NLKP Keskkomitee pleenumi poole ettepanekuga anda selgitus ja hinnang kõnealuses avalduses esitatud seisukohtadele, mis on esile kutsunud hukkamõistu ja arusaamatust Eesti kommunistide hulgas.

7. Saata käesolev otsus NLKP ja EKP Keskkomiteele, ajalehtede «Pravda», «Izvestija», «Rahva Hääl», «Sovetskaja Estonija», «Noorte Hääl», «Edasi» ja «Vperjod» toimetustele, samuti NSV Liidu kõrgkoolide parteikomiteedele.

Tehisintellektist

Tartu Ülikoolis on pikka aega tegeldud tehisintellekti probleemidega. Lähenemise aluseks on olnud keeleliste tekstide tunnetuslik analüüs, mis võimaldab tekstidest formaalsete tunnuste põhjal moodustada tunnetuslikke struktuure. Need on struktuurid, milles inimesed eeldatavasti tunnetavad ja mõistavad tegelikkust, kujundavad oma teadmisi ning opereerivad nende teadmistega (mõtlevad).

Alates käesolevast aastast on Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia poolt meie ülikoolis oluliselt suurendatud selle uurimissuuna materiaalseid võimalusi. Sellega seoses laiendab tehisintellekti labor oma koosseisu. Vajame eelkõige programmiste, keele filosoofe, psühholooge, loogikuid jt. erialade esindajaid, kes on huvitatud erialase mõtlemise probleemidest (matemaatikud, arstid jt.).

Sellest uurimissuunast huvitatuil pöörduda **esmaspäeviti kella 15—17 tehisintellekti laborisse Tiigi tn. 78 (hoovipoolne tiib, teine korrus, tuba nr. 234, tel. 3 08 03.**

Prof. ILO SILDMÄE

ÕNNITLEME!

SELMA LAANES

16. augustil sai 75-aastaseks mikrobioloogia kateedri dotsent Selma Laanes. Austatud juubilar lõpetas arstiteaduskonna 1940. aastal *cum laude*. Juba sama aasta 1. novembril asus ta prof. K. Schlossmanni kutsel tööle mikrobioloogia kateedrisse. Aastal 1988 ilmus tema sulest metoodiline juhend «Mikroorganismide füsioloogia» ja käesoleval aastal «Viirusnakkuste viroloogilisest diagnoosimisest». Viimasel ajal osaleb juubilar ka Tartu Arstide Liidu ja Eesti Naisüliõpilaste Seltsi ülva laienevates ettevõtmistes.

Jah, pikad-pikad tööaastad ei ole suutnud ammendada dotsent Selma Laanese energiat, piirata tema laiahaardelist edukat tööd ning tegevust. Tasuks on meie vabariigi arstkonna, paljude-paljude õpilaste, kolleegide ja sõprade sügav lugupidamine, austus ning tänu. Nende nimel südamlike juubeliõnnitlustega

mikrobioloogia kateedri juhataja professor AKIVO LENZNER

OLAF PRINITS

3. septembril tähistab oma 65 sünnipäeva matemaatika õpetamise metoodika kateedri professor Olaf Prinits.

Õnnesoovid kolleegidelt!

AUTO-MOTOKLUBI TEATAB

B-kategooria autojuhikursused üliõpilastele algavad 7. sept. kell 16.15 ja ülikooli töötajatele 7. sept. kell 17.00 Tiigi 78—237.

Konsultatsioonid liikluseeskirjade tundmises ja sõiduoskustes eksteerinina autojuhieksameid sooritajatele toimuvad teisipäeviti kell 15—17 ja neljapäeviti 10—12 Tiigi 78—236, tel. 3 08 15 Ants Pilt.

TÜ ALMAVÜ TSK vajab 0,5 kohaga instruktor-metoodikut. Info Tiigi 78—236, tel. 3 08 15. Võimalik kohakaaslus.

Korp! Fraternitas Estica esindus Soomes

Kui me ka praegusel segasel ajal just mitte kõige üle rõõmustada ei saa, siis selle üle vähemalt, et «raudne eesriie» lõpuks ometi läbipääsetavaks on roostetanud. Taastatakse vanu ja luuakse uusi sidemeid, võõrustatakse külalisi ja käiakse ise võõrsil. Vaba maailma huvi meie vastu on kaunis suur, küllap oleme siis ikkagi midagi ära teinud, et seda huvi äratada. Meie poole jaoks annab aastakümnetepikkune vaakum end ilmselt veel tükk aega tunda, aga küllap kosume selleski suhtes.

/.../ Oleme rõõmuga jälginud praegu Eestis toimuvat arengut, mille tõttu soovime taas elustada sidemeid Eestis uuesti tegutseva korp! Fraternitas Esticaga. Kutsume selle tõttu kaht korp! Fraternitas Estica esindajat osa võtma meie suvisest Tervahöyry-retkest, mille sel aastal korraldame 28.—30. 7.. Sellel meie traditsioonilisel järvedel ristlemisel võiksime koos planeerida koostöö elustamist ja suurendamist ja sidemetele uue ametliku aluse andmist.

Nii lõppes ametlik kiri, mille C! FE maikuus Tartus viibinud Savo osakonna esindajailt sai. Mida tähendab siis «taas elustama»? Tsiteerin kevadel ülikooli lõpetanud ksv! Aivar Lippmaa diplomitööd, mis korp! «Fraternitas Estica» ajalugu käsitleb. «Mõningase vaheaja järel said suhted Soomega sisse õige hoo. 1929. a. soovitas «Fraternitas Estica» Helsingi üliõpilaskonna stipendiaadiks Hugo Taela. Viimane asus 1929. aasta teisel poolel Helsingisse elama. /.../ Eriti soojad suhted kujunesid Savo osakonnaga. Osakond moodustub Soomes maakondliku päritolu järgi. Savo osakonda kuuluvad Savo maakonnast pärit üliõpilased. Osakond on segaorganisatsioon. Ka ülikooli lõpetamise järel kuulutakse osakonda vilistlasena (senior) edasi. Savo osakonna tuntumad liikmed olid tollal president P. E. Svinhufvud, kirjanik Juhani Aho, prof. O. Manninen. Eestlastest on Savo osakonda kuulunud näiteks Gustav Suits. /.../

«Fraternitas Estica» lepingupartneriks sai Savo osakond (Savolainen Osakunta). Lepingule alla kirjutama läks Eestist kaheliikmeline delegatsioon (H. Tael ja Erich Siil). Kolmas delegaat, Otto Leesment, viibis juba stipendiaadina Helsingis. Suure pidulikkusega kirjutati lepingule alla 28. veebruaril 1930. aastal.

Seejärel tehti savolaste poolt teatavaks, et osakonna auliikmeks on vastu võetud Konstantin Päts, olles seega ka esimene eestlane Soome üliõpilaskondade auliikmete seas.»

Kui 1940. aastal üliõpilasorganisatsioonid laiali saadeti, katkesid loomulikult ka Eesti ja Soome tudengite sellelaadilised sidemed. Uueks tähiseks korp! Fraternitas Estica ja Helsingi Ülikooli Savo osakonna suhetes oli suvine suurüritus Tahkurannas, millest meie kutsel ka Savo osakonna liikmed osa võtsid. Nende auliikme ja meie auvilistlase Konstantin Pätsi ausamba avamisel lehvisid kahe organisatsiooni lipud taas kõrvuti.

Tervahöyry retk, millest sel suvel 3 Fraternitas Estica ja 2 Indla (Savo osakond ja korp! Indla sõlmisid sõpruslepingu 1931. a.) esindajat osa võtsid, on traditsiooniline laevareis Savo maakonna järvedel. Tervahöyry tähendab tõlkes tõrvaauru ja selle nime all on need suvised sõidud ka algusaegadest peale toimunud.

Tänavune retk algas Joensuust, kuhu kõik osavõtjad eelmisel õhtul-öösel kogunesid. Sel Savomaa väikelinnal on isegi oma ülikool, mida retkelistele enne reisi algust tutvustati. Siis algas proviandi laadimine ja seda kogunes trümmi kenake hulk. Pidi sellest ju ligi kuuekümnele inimesele kolmeks päevaks jätkuma. Üks Tervahöyry kenadest traditsioonidest on puude istutamine. Igast retkepäevast jäi kasvama üks puu.

Tervahöyry majandusmurede ja muude ettevalmistustega tegeleb Admiral. Tema on ühtlasi retke juht. Äärmiselt tähtis kuju on vaieldamatult merejumal Ahti, kes uustulnukate ristimisega tegeleb. Oma rebasesaatusest ei pääsenud meiegi. Kokku oli meid, kes esimest aastat Tervahöyryl, kümmekond. Kõigepealt pidime üsna tükk aega trümmis ootama. Vahepeal käidi värvidega all ja võõbati meid kenasti kirjuks. Siis hakati ristitavaid ükshaaval välja kutsuma. Kinni seotud silmadega ukerdasime võimatuseni libedal laevalael ja mingitel trappidel (hiljem selgus, et need olid vedela seebiga üle valatud), siis anti igale suutäis mingit ebamäärase maitsega salatit ning lükati merejumala juubelduste saatel järve.

Retke üks pidulikumaid momente oli sini-must-valge heiskamine laevamasti. Sel aastal mõõdus Tervahöyry kolme lipu all — mastitipus lehvis Soome riigi-, selle all meie rahvus- ja siis Savo osakonna lipp. Ma ei tea kas need Savomaa järved kunagi varem meie trikoloori kandnud olid, küll selgus, et olime esimesed Eestist tulnud eestlased Tervahöyryl viimase poole sajandi jooksul. Igal aastal antakse retkest osavõtjatele Tervahöyry embleemid ja alati kannavad osavõtjad kõiki oma embleeme kas tekli, särgi või mõne muu riietuseseme küljes. Kümnesed embleemipatsid ei olnud mingiks harulduseks, ühel vanahärral rippus rinnal terve põll, milles koguni üle kolmekümne märgi.

Sidemed korp! Fraternitas Estica ja Savo osakonna vahel on taastumas. Ärasõidupäeva hommikul võeti meie esindajad pidulikult Savo osakonna liikmeiks. Detsembris ootame Tartusse Savo esindajaid — osalema eestikeelse ülikooli juubelipidustustel. Juttu oli lepingu ametlikust taastamisest veebruaris — Savo osakonna aastapäeval, mis on ühtlasi ka meievahelise lepingu 60. aastapäev.

Raudne eesriie on ometi läbi roostetanud.

VALLO NUUST,
korp! Fraternitas Estica
s/a kirjatoimetaja

Ka vene fillile haridus!

1. septembril 1988 kuulasime oma tulevasi õppejõude, kes rõhutasid, et õpime ülikooli ühes tugevamas teaduskonnas. Dekaan rääkis mitmekesistest eneseteostusvõimalustest, suurest valikuvabadusest ka väljaspool kohustuslikku õppeprogrammi. Kuulasime huvi ja õhinaga, aga nüüd on meie eufooria hajunud. Tagasi mõeldes jäävad aktiva poolele üksikud väljavõtted õppeprogrammist, üsna kasin keeleteoskus, tüdimus ja pettumus kõrgkoolist.

Mida siis lootsime? Klassikalise filoloogiahariduse sisuks on etnilise üksuse vaimse arengu ajalugu (ENE). Ja nii kujutlesime end tulevikus Eesti haritlastena Euroopa ülikoolist, kes hakkavad vahendama vene kultuuri. Aga see tähendab teatavasti ka ladina keele oskust, teadmisi kunsti ja kultuuri ajaloost, religioonist, Eesti ajaloost ning slaavi keelte valdamist. Tõsi, see võiks ehk osaliselt olla iseseisva töö materjal (on ju teada, et keskkoolist, nagu see oleks tegelikult normaalne, pole me seda haridust saanud), kuid praeguse õppeplaani jäikuse ja karmi puudumiste kontrolli tõttu osutub see peaaegu võimatuks.

Tudengid avaldavad arvamust. Dekanaadi korraldatud ankeetküsitluses palutakse üksmeelselt juurde võõrkeeletunde. Tulemus — nende arvu vähendatakse veelgi. Ja ladina keel piirdub vene filoloogidel niigi vaid ühe semestriga! Vastuseks meie üllatunud järelepärimistele vastati samuti üllatunult — kas te ei tea, et auditoorset töökoormust tuleb vähendada tudengite soovil. Jah, õigus küll, aga kui filoloogiateaduskonnas tuleb seda teha niigi väheste keeletundide arvelt, siis paistab, et kogu antud süsteemi sisesed parandused hakkavad ennast ammendama. Ehk oleks aeg muuta süsteemi ennast ja tõsiselt reorganiseerida kogu humanitaarharidus? Võib-olla oleks tänapäeva ülikoolis siiski mõeldav nn. **probleemõpe ja mobiilsem õppeplaan**, et tekiks tõesti valikuvabadus.

Kaaslaste küsitlusest selgub veel üks probleem — «käärid» õppejõudude kõrge erialase eruditsiooni ja nende pedagoogilise tegevuse teatud saamatuse vahel. Ka teiste erialade tudengite küsitlemisest jäi kõlama, et kateedrit tuntakse just õppejõudude väärika rea poolest. Tudengite (ja eriti eesti grupi) kohta kehitatakse õlgu. Kas tõesti võetakse ülikooli vastu massiliselt lollpäid? Või mida siis teha, et õppejõud edastaks oma teadmistepagasit nii, et see rõõmuga (täiesti kaduv nähe) vastu võetav oleks? Arvame, et selleks ei piisa perfektsest tunnikonspektist, vaid peaks valdama ka elementaarset suhtlemiskultuuri. Ootame teadlikku mõjukuse ja enesekontrolli võimet inimeselt, kelle professionaalsete oskuste hulka peaks kuuluma produktiivse koostöö organiseerimine, mitte lihtsalt info edastamine. Mistahes õpetuse andmine on üheaegselt ka väärtuste vahetamine inimliku suhtlemise läbi. Kui aga õppejõud väldib paaniliselt silmsidet tudengiga ja suhtleb pigem akna all õitseva õunapuuga, jääb tudeng kurvaks ja õpetus lahjaks. Tundub, et vajaksime hädasti ka tugevdatud psühholoogiakursust.

Lõpuks soovime kultuurikeskse rõhuasetusega haridust, tugevat keelte valdamist ja tõesti, tõesti — rohkem vabadust ja iseotsimisrõõmu! Nagu näete, me ei ole ükskõiksed selle suhtes, mida meile pakutakse ja kuidas seda tehakse.

E. NÕMM
R. VELMET
vene fil. II k.

Ülikooli raamatukogu

on sel suvel saanud rikkamaks mitme välismaalt saabunud raamatukingituse võrra.

Juba septembri algul (4.—8.) saavad huvilised raamatukogu metoodikakabinetis tutvuda psühholoogiaalase võõrkeelse kirjandusega (sealhulgas ajakirjadega), mis on saadud Kanadas elavatelt tuntud psühholoogiaprofessoritelt **Endel Tulvingult** ja **Vello Sermatilt.**

Paljud väliseestlased eesotsas härra **Endel Arujaga** Torontost on kogunud Eesti raamatukogude jaoks väliseesti kirjandust, võõrkeelset teaduslikku, populaarteaduslikku ja ilukirjandust. Ülikooli raamatukogule määratud osast oleme juba üle 60 kastitäie raamatuid kätte saanud ja lähemal ajal on oodata uut saadetist.

Härra **Uno Oja** Rootsist kinkis meie raamatukogule võõrkeelset meditsiinikirjandust, teatmeteoseid ja ilukirjandust, mis loodetavasti jõuavad lugejateni veel selle aasta jooksul.

TÜ endise professori **Julius Mägiste** raamatukogu andsid meie raamatukogule üle professori Rootsis elavad lapsed. Kogu (umbes 3000 eks. raamatuid ja dissertatsioone) sisaldab väärtuslikku üldkeeleteaduslikku ja soome-ugri keelte alast kirjandust, samuti võõrkeelset keeleteaduslikku perioodikat.

KARIN VASSEL

Põhi ja tipp

Aigaval akadeemilisel aastal ootavad meid vähemasti **kahed valimised** — ühed Tartu linna volikokku, teised Eesti saadikutekotta. Kardinaalselt uued need valimised veel ei ole, tegemist on vahelmiste valimistega ilmselt veelgi muutuvas poliitilises struktuuris. See peaks valiku tegemisel mõtlema panema.

* * *

Ent mõtlemapanevalt palju on valida juba ennegi valimisi. Inimeste poliitiline energia on kindlasti suurenenud. Rahvusliku ajaloo talletamise ja avamise kõrval ning inimeste kommunikatiivsuse tõstmisele lisaks, altpoolt tulevat initsiatiivi võimendavate organisatsioonide tekkimisele ja poliitiliste leeride hargnemisele pealekauba kinnitab seda minu arvates kõige rohkem see, et, välja arvatud agressiivset anarhismi kandev Interliikumine ja teda dubleerivad streigikomiteed, ei taha ükski rühmitus olla ainult survegrupiks, kõik tahavad olla ka loomegrupid. MRP poliitilise orientatsiooni ja toime andmestikuline ning hinnanguline määratlemine ja vastaspoole sundimine MRP olemasolu ning sihti meelde tuletama ei ole ju sugugi väiksem looming kui näiteks Keeleseadus (et praegu on initsiatiiv ses suhtes Rahvarinde käes, näitab MRP olulisuse kõrval ka RR mobiilsust, ei tohi aga ühelgi juhul kahandada ERSP eelkäija MRP AEG prioriteeti ja fundamentaalsust). Ja niisugusele loomingule tuleb nüüd ainuüksi mitmesuguste seaduseelnõude näol aina lisa. Mida selle loominguga teha, see ongi õigupoolest kõigi järgnevate valikutegemiste sisuks.

Rohkem kui inimeste vahel tuleb valida leeride, hoiakute ja probleemide vahel. Seni ei ole parteide ning liikumiste konkurents ülikooli siseelu veel teravdanud. Ent ootuspäraselt on kõik juba asutatud parteid 1) huvitatud üliõpilaskonna ning diplomeeritud haritlaste toetusest ja 2) peavad nad oma platvormi terviklikkuse nimel töötama välja ka argumenteeritud (kõrg)haridusprogrammi. Teiselt poolt saavad tudengid-õppejõud omaenese poliitilisi veendumusi realiseerida embkumb, kas juba tegutsevate parteide poole või nendest eemale hoides. Poliitiliste vahekordade selginemisest akadeemiliste inimeste keskel ei ole seega pääsu. Ofitsiaalse üheparteisüsteemi ja poollegaalse mitmeparteisüsteemi konfrontatsioonis ei jää üheski traditsioonilises juhtimisskeemis ju näiteks *partorgile* ning *komsorgile* enam algusest peale garanteeritud kohta.

Paraku on *haridus* selleski konfrontatsioonis pigem erinevate poolte objektiks kui iseseisvaks, kõhklustesse takerdumatuks subjektiks. Loomulikult peab haridus looma selle vaimse vundamendi, põhja, mida inimene võib alati usaldada. Ühtlasi peab ta aga ka ergutama inimest tõusma sellelt põhjalt kõrgemale, oma võimete tippu. Ent meil ei ole enam ammu ühtset haridust, meie haridus jaguneb selgesti kaheks — **ametlikmonopolistlikuks ja alternatiivseks.** Hariduse olemine pigem objektiks kui subjektiks on just monopolistliku haridus-poliitika pärandiks. Innustumine alternatiivse haridusega pakutavatest vabadustest lähtubki sellest, et põhi, mida monopolistlik haridus taotleb fikseerida, on tegelikult ebakindel — nagu ka sellest, et monopolistlik haridus ise ergutab inimest üksnes silmakirjalikult.

Ülikool on seni olnud monopolistliku hariduse osaks. Mida kauem viimase inerts ülikooli haarab, seda raskem on ülikoolil oma põhimõttelist asendit intellektuaalse hariduse tipus õigustada. Sest pole kahtlust, et tudeng, kes on õppinud semestrigi välismaal, näeb sealt tagasi tulles koduülikooli hoopiski kriitilisemalt kui seni. Sama käib ka nende tudengite kohta, kellel on omavahel võrrelda Eesti kõrgkoole. Rääkimata juba õppejõududest, kellel on pärast välismaa-kogemust taas Tartu ülikooli traditsioonilisse argipäeva sisse elada olnud üsna vööravõitu. Ülikooli põhimõtteline koht rahvuslikus — kuid mitte ainult rahvuslikus! — haridussüsteemis tingib vaimse apaatia ja künismi ületamiseks kiiret (ent siiski kaalutletud!) ettevõtlikkust!

Omalt poolt osutaksin siin lisaks juba varasemale (**vt. «Utoopiate asemel» — «TRÜ» 17. III 1989, nr. 9; «Isiksus ja diktatuur» — «Muinsuskaitse Seltsi Sõnumid» 1989, nr. 4.** Neis esitatud seisukohtadest pole mul mingit alust taganeda!) veel järgmistele kohustustele.

1. Solidaarsus tudengitega, kes on astunud välja vastu senist sõjalise õpetuse korraldust. Siinkirjutaja arvates on omal kohal iga tegu, mis kõrghariduse ja sõjalise õpetuse konfrontatsiooni alandab, ent radikaalne lahendus saab seisneda ikkagi vaid kõrgkooli ja sõjakooli põhimõttelises lahutamises ning Eestimaa poiste vabastamises sellest silmakirjalikkuse diktatuurist, kus akadeemilinegi historiograafia tunnistab viimaks okupatsiooni, kodurahu huvides aga soovitatakse siiski armeeteenistus kehtival kujul läbi teha.

2. Õppeainete nomenklatuursuse ja teadmiste fundamentaalsuse vastuolu lahendamine viimase kasuks. Nomenklatuuri ümbernimetamine on iluravi, tarvis on õppeainete ja õppetöö-korralduse rahvusvahelises mõttes konkurentsivõimelist funktsionaalsust (muuhulgas eeldab see ka seda, et IME-t juhtivad majandusmehed, üldse need, kes tahavad olla ülikoolist huvitatud, peavad leidma täiendavalt vahendeid soome-, inglise-, saksa- ja prantsuskeelse õppekirjanduse hankimiseks).

3. Kõik ülikooliga seotud ettevõtmised nõuavad kattega raha. Sellise raha tekitamise abinõud peavad olema märksa energilisemad kui need tendentsid, mis rahalt katte maha kisuvad. Nagu puhtpoliitiliste, nii ka rahanduslike abinõude läbimõtlematu rakendamise tõttu sugenevad meie keskele aga vältimatult üleliigsed inimesed, sotsiaalselt tõrjutud. Kahtlemata osutuvad sotsiaalselt tõrjututeks migrandid (veelgi enam, osa migrante on ise endid sellistena juba käsitlenudki!). Kuid tõrjututeks võivad osutuda ka need haritlased, kes denatsionaliseerimise (s. o. erakätesse ja kooperatiividele loovutamise) ja resp ublikaniseerimise (s. o. Moskva seisukohalt Isemajandava Eesti NSV ülalpidamisele andmise) vastuoludes kaotavad erialastes sissetulekutes veelgi. Ja väga kardavad tõrjututeks saada need diplomeeritud inimesed, kes senini on saanud palka pigem elukalliduse tõusu kompensatsiooniks kui vajaliku töö eest. Tõrjutud on igale ühiskonnale, eriti aga just meiesugusele, vaesele ühiskonnale, neetud koormaks. Seepärast tuleb ülearuste inimeste tekkimisele järjekindlalt vastu astuda!

* * *

Kui me soovime, et kõigi nende kohustuste täitmine läheks võimalikult valutult, siis peaksid loodetud muutused aset leidma mõeldavatest aeglaseima tempoga. Kui me aga

(Järg lk. 4.)

Põhi...

(Algus 3. lk.)

soovime, et see kõik läheks võimalikult kiiremini ja oleks juba ükskord ometi seljataga, siis see toob enesega kaasa mõõdapäsmatuid vapustusi. Kumb on parem?

Kristlik moraal manitseb siin kannatlikkusele. Humanistlik moraal kohustab taas inimsõbralikkusele. Kuivõrd meie aeg on ent moraali kriisi ajajärk, niisiis epohh, kus moraalne printsipiaalsus ei ärata usaldust, sedavõrd jääb rohkesti vaba ruumi hoopiski sotsiaalsele hüsteeriale. Näen ülikooli tõusu just selles, et intellektuaalne aktiivsus jätaks niisugust ruumi võimalikult vähem — kuid et ta samas ei täidaks seda sugugi sotsiaalse apaatiaga.

PEETER OLESK

28. augustil 1989 Tartus

Peeter Olesk

Raha vähem!

Ülikooli materiaalse ergutamise fondi II poolaasta eelarves on tehtud muudatus seoses otsusega teadustöö ülevliimisest isemajandamisele alates 1. jaanuarist 1990. Allpool avaldame MEF-i parandatud eelarve ja teadusnõukogude fondi (kulutused p. 2) summad.

MATERIAALSE ERGUTAMISE FONDI 1989. AASTA EELARVE

Laekumised (tuh. rbl.)			Kulutused (tuh. rbl.) Kokku	I	II	III	IV
1. 1988. a. MEF-i jääk	5,3	1. Teadustöö täitjate fond	115,8	19,0	40,2	25,0	31,6
2. I poolaasta plaaniline MEF	93,3	2. Teadusnõukogude fond	29,0	4,0	10,8	4,6	10,2
3. II poolaasta plaaniline MEF	94,4	3. Rektori ja prorektorite fond	29,0	7,0	7,8	4,0	10,2
		4. Juhtkonna fond	9,6	2,0	2,9	2,0	2,7
		5. Reservfond	9,6	3,0	1,9	—	4,7
Kokku:	193,0	Kokku:	193,0	35,0	63,6	35,0	59,4

MATERIAALSE ERGUTAMISE FONDI KULUTUSTE (p. 2 — TEADUSNÕUKOGUDE PREEMIA) JAOTUS

Ajaloot.	1,10	(tuh. rbl.)	Ühiskonnatead.	
Arstit.	5,42	„	ja ped. kat.	2,02 „
Bioloogia-geograafiat.	1,36	„	Ted. Raamatukogu	2,92 „
Filoloogiat.	3,12	„	Südamekeskus	0,26 „
Füüsika-keemiat.	3,45	„	ÜMPI	0,87 „
KKT	1,42	„	Sotsiol. osakond	0,41 „
Majandust.	1,17	„	Teadusosak.	
Matemaatikat.	2,01	„	Nõukogu	1,60 „
Õigust.	0,68	„	ETB	1,14 „
			Kokku:	28,95 „

Mis siis, et taidlus!

Sina, kes Sa oled ühiskonnakirpudest puretud ja parajal määral kõrgemal seisvatest tahetest sasitud, saaksid nüüd tulla ja ISE ütelda, teha, näpuga näidata, ennast korralikult raputada, ilma et Su palju näinud silmade ees tohletanud kana raputama peaks.

Kuigi taidlus üks kulunud sõna on, saad Sa seda ometigi oma tahte järgi teha ja võib-olla ennast ja teisigi avastada.

Kui Sa nõus oled, et tudeng omaenese näoga elama peab, siis kogu sõbrad kokku ja tule

21. SEPTEMBRIL KL. 18 EPA KLUBISSE (Veski tn. 6),

et pead kokku panna ja aru pidada tulevase ürituse nimel.

Sind ootavad ees avastamata maad, teed, hindamatud väärtused ja eelkõige võimalused.

TULE JA SA EI KAHETSE KUNAGI!!!!!!

ÜLESKUTSE EPA JA TÜ REBASTELE

EPA üliõpilasmaja

TERE tulemast taas Ülikooli klubisse!

Täna kl. 21 ÕHTU ANSAMBLIGA *JUST KNUD Q* Avatud videoteek.

Laupäeval, 2. septembril kl. 21 *ÜLEMAJA DISKOTRAMP*.

Pühapäeval, 3. septembril kl. 21 videoteegis «VAIKNE ÕÕMUUSIKA...!»

Teisipäeval, 5. septembril kl. 20 PEETER KOPVILLEM JA TEMA BÄND (Toronto). (Pääsmete müük 4. ja 5. sept. kl. 16—18 TÜ klubis ruum 209).

* * *

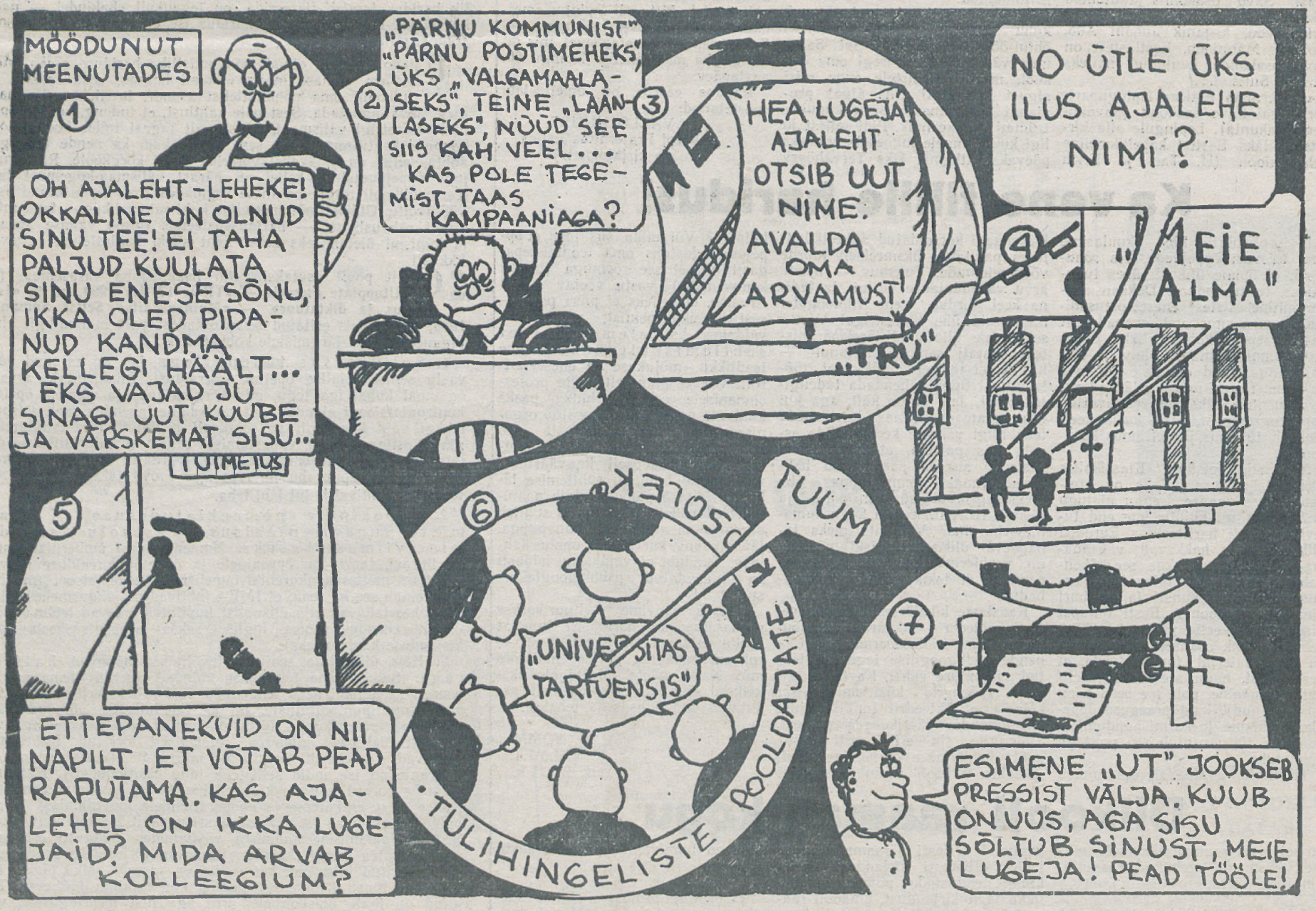
1. septembrist avatud baar ja kehtima jääb vana komme — KLUBISSE TULLES VÕTA ÜLIÕPILASPILET KAASA!

ÜLIKOOLI NAISKOOR kutsub kõiki lauljaid taaskohtuma 5. septembril kell 18. Alustada pole kellelgi hilja! Uustulnukaid ootame 5., 7. ja 12. septembril kell 18 peahoone auditooriumis 128.

NB!

JÄRGMINE AJALEHT ILMUB 15. SEPTEMBRIL.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Joonistas MARGUS SANGLEPP

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3217. Tiraaž 3500 eks. MB-01602.

«Universitas Tartuensis» — Орган парткома, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского университета, г. Тарту, Эстонской ССР

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 24 (1571) REEDE, 15. SEPTEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

„Meil oleks vaja rohkem enda sisse vaadata!“

- MIDA ME PEAME ENESELE SELGEKS TEGEMA, MIDA ME TOETAME?
- MEIE PÕHISUUND ON ASTMELINE HARIDUS PAINDLIKU TÄIENDÕPPE SÜSTEEMIGA
- VAJAME ÜLIÕPILASESINDUST, VÄIKEST NÕUKOGU

*

Lugupeetud kolleegid, kallid üliõpilased, head külalised!

Tervitan teid kõiki täna siin ülikooli aulas ülikooli avaaktusel. Ilm on sügisene. Mida tähendab sügis? Sügis tähendab küpsust. Loodus on küpsemas. Kas me võime seda ütelda oma mõtete, mõtterägastike kohta meil peas. Ei, need on kevadised. Seetõttu on ülim aeg, et selgust saada oma mõtetes.

Tere tulemast teile kõigile!

Terve tuloa, teille, hyvät ystävät Suomesta!

Приветствую вас, дорогие гости, дорогие друзья из Польши! Благодаря вам мы имеем наш актовый зал такой как он сегодня у нас есть. Спасибо!

*

Nende sõnadega avas rektor professor JÜRI KÄRNER 1. septembri aktuse. Järgnevalt toome ära tema päevakõne.

Meie igapäevaelu on viimasel aastal niivõrd politiseerunud, et ilma üldpoliitiliste teesideta ei ole võimalik läbi viia ühtegi üritust. Välja ütelda selgelt oma hoiak on aja nõue.

Pole kahtlust, et meie inimeste aktiivsuse vallandas perestroika. Perestroika ise on aga jõudnud sügavasse kriisi. Meil on praegu alust ütelda, et üha enam on hoogu võtmas rahvuslikud vabastusrevolutsioonid. See geograafia laieneb. Julgesti võime ütelda ka seda, et meie maa majandus läheb jätkuvalt allamäge. Allakäiku ei ole suudetud pidurdada. Ja kogu senine võimumehhanism (s. o. partei, komsomol, ametkonnad) on sügavas kriisis.

Oma uut õppeaastat alustame reaalses pluralismis. See väljendub nii ideedes kui organisatsioonis. Meie ühiskonnaelu keskseim küsimus on rahvuslik enesemääramise õigus. Selle mahavaikimine oleks andestamatu. Nagu kriisiseisundis ikka, langeb eelkõige löögi alla haridus. Hariduskriitika on saanud peaaegu moeasjaks. See kriitika saab toitu ebaõnnestunud reformikatsetest ja sellest kriitikast ei jää kõrvale ka ülikool. Võime päris kindlad olla, et lähemal ajal kriitika koguni suureneb. Aga sellest pisut hiljem.

Niisuguses keerulises olukorras on hädavajalik, et me teeme endale selgeks, mida me toetame.

● **ME TOETAME Eesti praeguste juhtide ja rahvasaadikute tegevust,** mis
* kindlustab Eestile suveräänsuse,
* stabiliseerib poliitilist olukorda;
* loob eeldusi IME realiseerimiseks.

Sügav tunnustus tehtule. Me oleme jõudnud kaugele, ent elame rahus, vägivallata. See on suur asi ja ühiselt peame seda joont toetama.

● **ME TOETAME iseseisvuspüüdeid,** mis said avaliku väljenduse MRP 50. aastapäevaga seoses. Mis vormis taastub suveräänsus — ei ole koheselt ette antav. Selge on see, et oleme vastu unitaarriigi säilitamisele. Selge on ka see, et oleme vastu arutule separatismile. Ei oota meid ei siin ega seal keegi hea onu ja kui me siin targalt ei tegutse, võime järjekordselt selle maailma vägevatele jala alla jääda.

● **ME TOETAME IME-t** kui reaalset alust Eesti ühiskonna majanduslikule, sotsiaalsele uuenemisele. See on IME kui vorm niisuguseks inimteguri ja tehnoloogia arendamiseks, mis lubab Eestil jõuda nüüdisaja arenenud maade perre, loob aluse kõrghariduse arenguks ja eelkõige haritlaste tööks.

● **ME TOETAME KÕIKE,** mida tehakse Eestile, kõigile eestimaalastele **rahuliku, turvalise tänase ning homse tagamiseks,** alates võitlusest militarismiga kuni vähemuse huvide arvestamiseni.

● **ME TOETAME DEMOKRATISEERIMIST** kõigil ühiskonna tasanditel. Meile on eriti oluline elukorralduse tõeliste subjektide kujunemine, regionaalne iseseisvus. Meile endile on siinjuures eelkõige tähtis ülikooli autonoomia, õigus ise oma asjade üle otsustada.

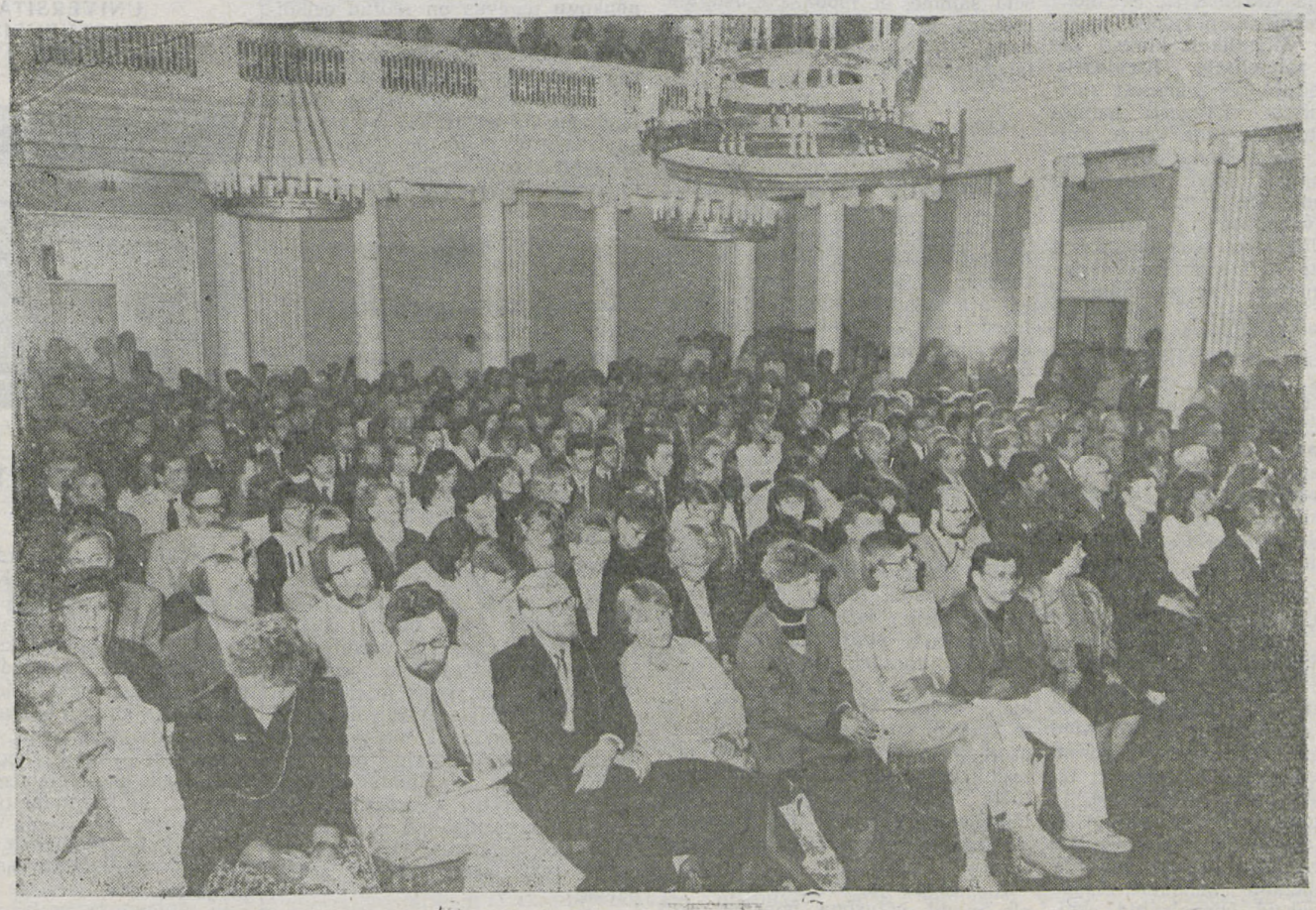
Selliste toetusülesannetega südames püüame üldjoontes selgusele jõuda ülikooli põhiülesannetes. Võib-olla kasutatakse praegu liiga palju sõnu *strateegia* ja *taktika*, aga ma teen seda siiski.

*

MIS ON MEIE ÜLIKOOLI STRATEEGIA ja MIS ON MEIE TAKTIKA, et seda STRATEEGIAT ELLU VIIA? Oleme **rahvusülikool — siit meie missioon eesti rahvuse, kultuuri, keele, intelligentsi arengus.** Eriti selgelt peame teadvustama seda rolli nüüd, kui me valmistume tähistama 70. aastat rahvusülikooli sünnist.

*

(Järg 2. lk.)

Nii palju Soome külalisi ei ole varem küll meie 1. septembri aktusel olnud. Siin nad istuvad mitmes reas, teadusajakirjanikud naabermaa ajalehtedest, raadiost ja televisioonist.

EDUARD SAKI foto

TARTU ÜLIKOOL

UNIVERSITAS TARTUENSIS 1632

LÄHEB LAHTI!

«Nii, nii. Juubel on tulemas, aga ma ei tea midagi.». Just nii on selles septembris küsitud toimetuse käest küll telefonitsi küll silmast silma. Kes ei läbe oodata järgmisi lehenumbreid, võiks korraks lapata eelmise semestri ajalehte, sest ühtteist sai ikka avaldatud. Nii oleme teada andnud 11 juubelitoimkonnast, pressikonverentsist, memoriaaltoimkonnast jne. Nüüd on ka juubelistaabi käskkirjale rektor alla kirjutanud. Ühtlasi palub toimetus kõigil oma head mõtted, rääkimata infost ülikoolilehe toimetusele teada anda. Üks vahva mõttevilgatus on ka 2. leheküljel kirjas.

JUUBELISTAAP

ehk kesktoimkond, kes koordineerib ja juhib juubeli ettevalmistamist ja läbiviimist, samuti alakomisjonide, teaduskondade ja allüksuste juubelitoimkondade tööd, on siis järgmine:

esimees — dots. JAAK KARU, majandusüberneetika ja statistika kateedri juhataja;
asetäitja (külaliste vastuvõtt) — AAVO LUUK, teadusosakonna teadussekretär;
asetäitja (üritused) — KALEV VILGATS, teadusosakonna insener;
liikmed: kultuuritöö — HEINO VARIKU, TÜ klubi juhataja;
info, seltsid ja korporatsioonid — TIIT MATSULEVITS, pressi ja teabetalituse peatoimetaja;
kunstiline kujundamine — ANDI PÄRN, botaanikaaia direktor;
finants-majandus — RIINA VEIRAM, majandusüberneetika kateedri dots.;
alakomisjonid ja teaduskondade juubelitoimkonnad — MILVI HIRVLAANE, kõrgkooliuurimise labori teaduse ja kõrgkooli ajaloo sektori juhataja.

Kesktoimkonna laiendatud koosseisu kuuluvad alakomisjonide, teaduskondade jt. allüksuste juubelikomisjonide esimehed.

HAAPSALLU!

Täna varahommikul sõideti ülikooli päeva asjus Haapsallu matemaatikateaduskonna eestvedamisel. Nendega koos lähevad ülikooli rahvakunstiansambli tantsijad. Nemad annavad kontserdi Haapsalu 1. keskkoolis. Dots. Raul Narits õigusteaduskonnast, prof. Hans Trass bioloogia-geograafiateaduskonnast, dots. Heino Türnpu ja dots. Kalju Soonets matemaatikateaduskonnast ning dots. Endel Türi arstiteaduskonnast külastavad linna ettevõtteid. Kell 15 toimub partei rajoonikomitees ühine foorum.

(Vt. ka 2. lk.)

„Meil oleks vaja rohkem enda sisse vaadata!“

(Algus 1. lk.)

Põhiküsimus ülikoolide puhul, sõltumata nende asukohast, on ikka keerelnud selle ümber, kuivõrd kõrgkool peab otseselt täitma ühiskonna hetkevajadusi (majanduslikus mõttes) ja kuivõrd ta võib olla vabade ideede taimelava (isiku huvide rahuldaja). Tean hästi, et mõlemale seisukohale on alati küllalt poolehoidjaid. Neid on ka meil, mistõttu, nagu ma varem ütlesin, on täiesti ootuspärane kriitika ülikooli aadressil mõlemalt poolt. Mis on aga meie hetkevajadused? Ärgem kiirustagem praegu selliste vajaduste kirjapanemise ja nende rahuldamisega.

Vaatame hetkeks mujale. Mul on silme ees **New Jersey Riikliku Ülikooli presidendi professor Edward Blousteini artikkel (1982, 1985),** kus ta on kokku võtnud kõrghariduse põhiülesanded ameerikalikus postindustriaalses ühiskonnas. Esikohal peab olema matemaatika ja puhtrakenduslik kompuuterkasutus reaalteaduste üldisel kõrgenenud foonil. Põhirõhk on suunatud kompuuterkirjaoskuse põhjalikule omandamisele. Kõik muu tulevat iseenesest. Üha suurenev kommunikatsioonivajadus nõuab, et õpitaks rohkem keeli, teiste rahvaste ajalugu ja kultuuri. Ilma selleta ei ole lihtsalt võimalik suhelda.

See kõik on lihtne ja arusaadav. Tõepoolest, see on ainuõige programm, kuid **antud ühiskonna** jaoks, kus 46% töövõimelisest elanikkonnast on hõivatud informatsiooniteenistusega (1982. aasta andmed). Tahan siinkohal tõsiselt hoiatada kõiki automaatselt kopeerida püüdjaid, ükskõik kui ahvatlev see ka ei oleks.

Praegu on meil oma kontseptsioonide ja programmide püstitamise aeg. Ärgem püüdkem midagi mehaaniliselt üle kanda. Minu meelest on hoiatusnäiteid nii lähedalt kui kaugelt, näiteks kasvõi Aafrika kontinendi kogemused kõrghariduse korraldamisel. Sealsed arengumaad olid ja tõenäoliselt on seniajani veendunud, et kõrgharidusega saab parandada kõiki ühiskonna hädasid. Teadupoolest on sealsed ülikoolid väga hästi varustatud ja finantseeritud. Valitsused nõuavad endist viisi kõrghariduselt spetsialiste ja kõrgtehnoloogiaid, kuid mida ei ole, see on nende arengumaade majanduselu õitseng.

Kas see ei tuleta meelde ka meie paljusid kurbi kogemusi, kus kampaaniate kaudu oleme püüdnud kõrghariduse olukorda muuta? Ära on unustatud peamine: kas pinnas on soodus, **kas inimene on selleks valmis.**

Sama küsimus tuleb tahtmatult keelele, kui me vaatame praegusi NOORI. Ülikooli oli sel aastal varasemast suurem konkurss. See on tore! Kuid kunagi varem ei ole ühiselamuid ka nii võikalt laastatud. Mingi eriline vandalism on vallutanud praegused üliõpilaskandidaadid. Teeb nõutuks, kui vaadata jalaga sissepekstud uksi. Jääb teadmata, kui suur osa sisseastujaist selliselt aega viidavad. Seda peetakse nii loomulikuks. Kui küsida, siis ei ole keegi näinud ega kuulnud. Võiks loota, et ehk jäävad sellised konkursiga välja. Kuid samasugust ebaadekvaatset suhtumist leiame hilisemate üliõpilaste hulgas küll ja küll.

Mis on põhjus? Ei oska arvata muud, kui et see on meie rahva üldise haigestumise tagajärg. Oma osa on siin alkoholi massilisel pruukimisel kõige sellest tulenevaga. Kuid mainimata ei saa jätta noorte agressiivsuse üldist tõusu, mis on seotud armeeteenistuse pahupoolega. Armeest ülikooli naasnud noormehed ei saa sageli arugi, kuidas nad on nakatatud *dedovštšina* kirjutamata seadustest, mida nad ise nii palju kiruvad. Igal juhul läheneme olukorrale, et oleme unustamas, mida õieti tähendab sõna «kultuurikõlblik tõug» **(A. Annist '69).** Võib-olla meil polegi õigust noortele etteheiteid teha. Oleme aastakümneid kasvanud vales ja see on kindlasti jätnud oma jälje. Samasugune käitumine jätkub nüüdki, kus oleme märksa vabamad. Võib-olla on tõesti nii, nagu ütleb **U. Masing 1933.** aasta ülikooli aastapäeva jutlusel, et «Välise vabadusega võib olla liidetud

«Palju loomingulist energiat, julgeid mõtteid ja nende mõtete realiseerimist,» ütles hariduskomitee esimees Väino Rajangu.

EDUARD SAKI foto

sisemine orjus». Ja seda ei saa käsukorras olematuks tunnistada, vaid ajapikku välja ravida. Lihtne see ei ole, **«sest kõigist muist ahelaist on kergem vabaneda kui usu puudusest oma rahva, oma hõimu jõusse» (A. Annist, 1969).** Meie **hetkevajadus on see usk tagasi anda.**

*

SIIT KOORUB VÄLJA MEIE RAHVUSÜLIKOOLI **STRATEEGILINE PEAJOON.** Kasutan jälle **Uku Masingu** tabavat sõnastust 1933. aastast: «Meie ülikoolist peavad tulema need, kes teavad, mis ja kus me oleme, et ükski vägi ei saaks meist võimust.» Kitsaste spetsialistide asemel on Eestile rohkem vaja haritlasi, kes oskavad selgesti kirjutada ja rääkida meie minevikust, olevikust ja tulevikust.

ET SEDA PEAJOONT järgida, peatun mõnel momendil taktikaülesandel.

Alustagem **üliõpilastest.** Käesoleval aastal võeti päevasesse osakonda vastu 1190, eelmisel aastal 1130. Pangem tähele — ikka rohkem ja rohkem. Aga see on tüüpiline stagnatsioon, mida saksa teadlased oma ülikoolide kohta nimetavad. Baas on välja ehitamata, baasi ei ehitatagi sellise kiirusega. Aga me võtame vastu üha rohkem üliõpilasi, ilma et oleks tehtud mingit momendi kvalitatiivset analüüsi. Ei maksa minust valesti aru saada, et ma kutsun nüüd vastuvõttu vähendama ja üliõpilasi massiliselt välja viskama. Ei. See oleks meie strateegilise peajoone vastu. Me peame võimalikult kiiresti üle minema **astmelisele haridusele,** hoidudes siinjuures varasest spetsialiseerumisest. Esimeses astmes ei tohiks toppida talle varast kutseharidust, vaid üldharidust. Seal, kus võimalik, tuleb rakendada **ainesüsteemi.** See annab õppejõule suurema vabaduse ja võimaldab teha ka üliõpilaste seas täiendavat selektsiooni — kes milleks suuteline. Astmelise õpetuse puhul ei saa siiski kutseõpetust päris kõrvale jätta. See oleks kurjast. Üheaegselt peab olema välja töötatud **tälendõppe süsteem,** sest väga paindliku täiendõppe intensiivkursustega peame saama nii süvendada oma haridust kui ka ümber õppida. Sellega käib kaasas ka meie **teaduskraadide süsteemi korrastamine.** Komisjon töötab. Loodame, et veel sel õppeaastal jõuame siin selgete tulemusteni.

Kogu astmelise hariduse juures on üks asi, mida me saaksime kohe ära teha. See on **üleülikooliliste fakultatiivkursuste** korraldamine.

Kui me teeme õppeprogramme ja -plaane, ei maksaks öelda, et meieni ei ole ikka veel jõudnud põhimääruse kinnitatud variant. Võin julgelt öelda, et keegi ei takista meid oma programme ja plaane tegemast. Üha rohkem peaksime aga arvestama välisülikoolide distsipliine. Mida rohkem me üliõpilasi vahetama hakkame, seda rohkem peaksid õppeplaanid ekvivalentsed olema. Üliõpilaste **välisvahetus** peab saama õppetöö normaalseks osaks. See hoiab meid praadimisest omas soustis, see võimaldab pidevalt uuendada meie teadmisi, arusaamasid, inimeste mõtemaailma.

Tänavu oleme alla kirjutanud **koostöölepingutele 8 ülikooliga:** Gdanski, Göttingeni, Kieli, Helsinki, Florida, Joensuu ja Londoni ülikooli ning Lübecki Meditsiiniülikooliga. Kohale on saabunud ka teleksiga saadetud lepinguprojekt Oulu ülikoolist, millele loodame koos sealse rektoriga alla kirjutada septembri lõpus. Varem on sõlmitud lepingud Uppsala, Turu, Jyväskylä, Tampere, Sofia, Varssavi, Toruni ja Praha Karli ülikooliga. Oxfordi ülikooliga ei ole otsest lepingut, kuid sinna õppima suunamiseks on stipendium olemas.

Selle aasta 8 kuu jooksul on ülikoolil olnud 478 väliskomandeeringut, kogu möödunud aastal oli ainult 326. Mitmed üliõpilased õppisid välismaal, nagu näiteks 3 USA-s, 11 suundub Helsingi ülikooli... Järgmiseks aastaks pakutakse Joensuus õppimisvõimalust 10 majandusüliõpilasele.

*

MEIE ÜLIÕPILASKONNAS ON VIIMASE AASTA JOOKSUL HOOGUSTUNUD ORGANISEERUMINE, intiimorganisatsioonide loomine. See on tore. Aga mida meil ei ole, see on ühtne **üliõpilasesindus.** Nüüd on seda eriti vaja. Me ootame kiireid üliõpilastepoolseid samme, et loodaks niisugune esindus, kellega saaks kontakti pidada, mitmed asjad läbi arutada ja lahendus leida.

*

ÕPPEJÕUD. Mis meil varjata — professuur on juba suhteliselt pensioni lähedal. Ei olegi vahest sellist teaduskonda, kus ei peaks üha rohkem mõtlema järelkasvule. Tuleb ära kasutada kõik oma võimalused, samuti värvata ülikooli tööle ka välismaale õppima saadetud üliõpilased.

Milline peaks olema meie strateegilist joont ellu viies üks ideaalne ülikooli õppejõud? Seda ei tule mul endal välja mõelda. **Juhan Luiga ütleb 1919. aastal nii:**

«On suur vahe: ülikooli õpetaja, professor olla ja olla viljakas teadlane, uurija teadusväljal. Loenguid pidada ja praktilisi teadusi himulistele jagada, see on ülikooli kõige väiksem, kergem külg. Aga rahvalikkude teaduslikkude raamatute kirjutamine teaduste propaganda sihis ei ole mitte teaduslikkude teoste kirjutamine. Raskem ja kõrgem ülesanne on ülikoolil, — professoril juhatada noorsugu süsteemilisele teaduslikule uurimistööle, teda **kaasa tõmmata oma töövõimega teaduse alal,** tema usku luua tõe võimu ja ainuõiguse sisse.»

Kui tabav ja kui aktuaalne! Ei ole muud võlusõna õppejõul, kui olla omal alal kompetentne. Ja kui tore on lugeda selliseid välismaalaste pöördumisi, kus soovitakse tulla stažeerima ühe või teise meie õppejõu juurde. Just eile tuli üks niisugune soov Uppsalast. Kui palju on aga siiski meil neid, kes on suutelised kirjutama rahvusvahelisi monograafiaid?

Võib ju vastu öelda, mida me ise teeme selleks, et õppejõudude elutingimused oleksid normaalsed, et see ahvatleks neid meile tulema, kui ta ei ole lihtsalt fanaatik. Tõsi, tänasest päevast tõusevad assistentide ja vanemõpetajate palgad keskmiselt 50 rubla kuus, 1. detsembrist dotsentidel ja professoritel. Sel aastal saime 33 uut korterit, elamistingimused paranesid ligi 50 leibkonnal. Midagi on, kuid kas see on piisav? Ei. Praegusel kooperatiivide ja väikeettevõtete massilise tekkimise ajal ei ole need näitajad sugugi ahvatlevad.

*

Sel õppeaastal jätkame juba varem alustatud **õppe- ja teaduspoole kokkusulatamist.** Autonoomiakinnitus annaks siin veel täiendava jõu, liites eelkõige kateedrid ja laborid ning saades tugevad instituudid. Selliste suurte instituutide baasil on juba võimalik luua väikeettevõtted, millel suurem vabadus ja vahendid nende instituutide eluks. Me oleme aga selle vastu, et väikeettevõtetega püütakse praegu kateedreid lõhkuda, muuta akadeemilist süsteemi olematuks ja sageli ainult selleks, et rohkem raha teenida. Me ei saa niiviisi täita oma strateegilist põhijoont, ei saa toetada humanitaarsuundi, kellel endal ei ole võimalik rakendusteadustega raha teenida. Siin peab olema tasakaal.

Millised võimalused on meil raha teenimiseks? Eelmisel aastal oli meil 5 miljonist lepingurublast (tänavu 4,5 miljonit — isemajandamisele üleminekul on üha vähem neid, kes tahavad raha välja anda) Eestiga seotud vaid 40%, Tartu linna ja rajooniga 7%. Kuidas on mõeldav selliste arvudega teadusparki teha? Siin on, mille üle mõelda, kuhu poole liikuda. Me peaksime laiemalt vaatama kogu Eesti teadust. Tervitan igati akadeemik Parmasto ettevõtmisi — üha rohkem liita oma instituudi allüksusi ülikooliga.

Kui me loome ülikoolis instituudid, üha rohkem detsentraliseerime, siis eelkõige selle arvel, et tsentraalset aparaati koondada, anda rohkem vahendeid, finantse teaduskondadele, instituutidele, et nad ise otsustaksid ning ei peaks iga väikese asja pärast rektoraadis aru pidama.

Meie kõrgeima võimuorgani **suure nõukogu** tegevus on seotud eelkõige kutsete ja kraadide andmisega, kaadriküsimustega. Suure nõukogu baasil on vaja tingimata luua operatiivsem, väiksemaarvuline **väike nõukogu** või **senat,** kes suudab ülikooli igapäevaasju otsustada ja on piisavalt kompetentne nii rahade jagamisel kui ka kasutamisel.

*

ME SEISAME OMA RAHVUSÜLIKOOLI JUUBELI KÜNNISEL. Probleeme on palju. Tahaksin juubelimeeleolu süstides toonitada üht. Meil oleks vaja rohkem **enda sisse vaadata** ja siit uut jõudu ammutada. Meil jätkub seda, kui me seda väga tahame. Oleme vana kultuurrahvas ja meie ülikoolil on sajanditepaksune akadeemiline kiht. Muidugi, praegu on vaja väikest vaba kosumisaega, et teadused «...ülikoolis tarvilisele kõrgusele saada ja nende kaudu teaduslikku tõde harida» **(J. Luiga, 1919).** «Sest eks ole meiegi asendamatu väärtus maailmas. Miks peaksime siis olema arad, miks mõtlema, et oleme kõige tühisem rahvas taeva all. Ometi on igal sipelgal oma ülesanne, igal põõsalgi oma otstarve ja kõik, mis Jumal on teinud, on ühtviisi väärtuslik, olgu see siis taevas ülal või maa all, vasakul või paremal» **(U. Masingu sõnad 1933. aasta ülikooli aastapäeval).**

Tänan teid!

1. septembri suur aktus on olnud ikka vaid esmakursuslaste päralt. Seekord prooviti teisiti: aulasse paluti kogu ülikooli peret. Muidugi ei mahu me kõik siia korraga ära, aga ega kõik korraga saagi tulla.

Mis siis oli? Kuulasime rektor professor **Jüri Kärneri** avakõnet, professor **Kuno Kõrget,** kes pöördus tänavuste sissesaanute poole, minister **Väino Rajangut.** Professor **Johannes Kalits** viis koos üliõpilastega lilled aula memoriaaltahvli ette. Kaks edukat teadlast professor **Olaf Prints** ja dotsent **Jüri Lembra** said kätte üleliidulise preemia. Viis poolakat pälvisid ülikooli aukirja ehitus- ja remondiabi eest. Need olid: **Stanislaw Weglarz, Waldemar Praga, Eugeniusz Jarowski, Edmund Paruch ja Prysek Mieczyslaw.**

Õppeaasta alguse tegi meeldivaks **Tartu Akadeemilise Meeskoori** mehine laul dirigent **Alo Ritsingu** juhatusel.

Aulas viibis sel korral ka mitukümmend **Soome teadusajakirjanikku,** kes hiljem tutvusid ülikooliga. Et meie sidemed naabermaaga juba ülitihedaks on muutunud, pakume ülikoolilehe lugejale teada sedagi, mida tehti õppeaasta alguse puhul Helsingi ja Turu ülikoolis.

*

HELSINGI ÜLIKOOLI vana üliõpilasmaja aulas kõneles avamispeol loomulikult rektor Päiviö Tommila (kevadel Tartus käies avaldasime ka oma lehes temaga intervjuu). Infolehes «Yliopisto», mille 25. augusti numbri tagakaanel on kava avaldatud, antakse tema avakõne teemaks «Riiklik ülikool». Peale rektori said sõna veel HÜ Üliõpilaskonna valitsuse esimees, õigusteaduskonna üliõpilane Kristina Stenman ja HÜ dotsentide ühenduse esimees dotsent Anssi Jokipii. J. Sibeliuse ja W. A. Mozarti muusikat esitasid Üliõpilaskonna mängijad. Olgu lisatud, et aulasse tuldi akadeemilises rongkäigus ette nähtud järjestuses. Pärast aktust mindi tavakohasele jumalateenistusele.

TURU ÜLIKOOLI infolehe (meie mõistes siiski pigem infoajakiri) esikaanel trükitud 5. septembri aktusekavas on rektor Arne Rousi teemaks «Turu kultuuripärand ja ülikooli tänapäev». Üliõpilaskonna tervitused tõi selle esimees Kari Karjalainen. Kõlas Erik Tulindbergi Keelpillikvartett. Esitajate nimed on küll mainitud, kuid kahjuks ei tea, on nad üliõpilased või mitte. Ka siin järgnes jumalateenistus.

UNIVERSITAS TARTUENSIS 1632

KUI ÕIGE VÕTAKS LAEVA...

ja sõidaks tuleval kevadel või sügisel Läänemerele. Külastaksime Skandinaaviamaid, kus ülikoolil rohkesti tuttavaid. Võtaks nii suure laeva, et sellele mahuks õige palju üliõpilasi ja õppejõude, et neid oleks igasugustest liikumistest ja neidki, kes kuhugi ei kuulu. Et meid oleks koos päris palju, mitte ainult esindajad. Pealegi tähendab Läänemeri meile meie elamise edaspidist viisi... keskkonnakaitse! Nii et miks mitte meenutada koos laevasõidul oma 70-aastast emakeelset ülikooli ja viia selle hõngu põhjamaadele.

Kes haaraks ideest ja aitaks organiseerida õppejõu Hillar Padu mõtet!

ÕNNITLEME!

Suvekuudel, mil lehte ei ilmunud, jõudis toimetusse palju tänukirju. Toome need ära tänases lehes ning soovime kõigile sünnipäevalastele veel kord palju õnne.

50

Vaneminsenerid MARJU SAAR ja VELLO PÄLLIN, insener MALL ELBING, ajaloomuuseumi direktor ELA MARTIS, laojuhataja SIRJE LAHK, õppekabineti juhataja LAIDI LAIVERIK ja lukksepp NIKOLAI LAVRENTJEV.

55

Trükitööline HELVE MÕTTUS.

60

Dotsent ALFRED PISUKE, assistent ALEKSANDER PILLE, lepinguline töötaja KARMEN-SIGNE VELDRE ja riidehoidja LAINE TASKIN.

70

Vanemõpetaja PJOTR FOMENKO ja riidehoidja ILSE AAS.

75

Dotsent SELMA LAANES ja teadur HEINRICH ARUKSAAR.

80

Preparaator MARTA PÄLL.

AUTASUSTAMISI

Ülikooli aukirjaga autasustati kauaaegse kohusetundliku töö eest kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri dotsenti MÄIT MILJANIT, assistent AINO KONSINIT ja vanemteadur ANTS AAMERIT, sõjanduse kateedri meistrit ANDREI VASSILTSENKOT, hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateedri dotsenti VIKTOR KALNINIT ja Tartu linna arengu kompleksuurimise labori juhatajat URVE NOUD.

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu **rahvusvahelise lektlinikonverentsi Interlec-11** hea organiseerimise eest teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORM, prof. LEMBIT ALLIKMETS, ÜMPI direktor AAVO-VALDUR MIKELSAAR, laborijuhatajad RAIVO UIBO ja AGU TAMM, dotsendid AIN HEINARU, TULLIO ILOMETS ja ÜLO LANGEL, vanemõpetaja TÕNU PÜSSA, vanemteadurid MARIKA MIKELSAAR ja ENDEL PEETS, teadurid RIINA MAHLAPUU ja TIIU SILLA, nooremteadur KALLE KISAND, aspirant MEEME UTT, juhtiv insener ÜLLE VAHER ning vaneminsenerid SIRJE MÄESALU ja RIIA NELIS.

Ehk lugesite

täpselt nädal tagasi ilmunud «Rahva Hääle» esiküljelt meie rahvusprobleeme ja ülikooli vene rühmade vastuvõttu puudutavat artiklit «Palun mitte minu nimel». Artikli autor Violetta Vain töötab elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboris konstruktorina.

Ta palus meie lehe kaudu ära öiendada ühe arusaamatuse. Nimelt on artiklisse sattunud mingil moel lause «Olin vastuvõtukomisjoni liige...» Ei, seda ta polnud, kuid loos kasutatud andmed on saadud vastuvõtukomisjonist.

„Kunst vajab sellist ühiskonda, mis tunneb vajadust kunsti järele“

22. juulil sai 60-aastaseks filosoofiadoktor **LEONID STOLOVITS.** Tuntud esteetikaprofessor ei vaja vist meie lugejale pikemat tutvustamist. Kes soovib lähemalt tutvuda juubilari loominguga, võib vaadata vastavat näitust ülikooli raamatukogus. Lugejale võiks huvi pakkuda lugupeetud professori vastused mõningatele küsimustele, mis puudutavad tema viimase aja töid ja tegemisi.

● Kas poliitikal on ka esteetilisi omadusi?

Esteetiline on üleüldine. Ta on ka konkreetses poliitikas. Kuid esteetiline võib olla nii ilus kui inetu, nii ülev kui madal, nii traagiline kui koomiline. Mis siis määrab poliitiliste suhete ilu või inetuse? Arvan, et see sõltub kõigepealt nende suhete humaansusest või antihumaansusest, vabaduse olemasolust või selle puudumisest. Seetõttu esteetiline väärtus on poliitiliste suhete humaansuse, vabaduse ja demokraatlikkuse näitaja. Oma 1969. aasta raamatus «Ilu kui väärtus ja ilu väärtus» ma üritasin näidata, et ilu on ühiskondlike ideaalide proovikiviks. Ja see kehtib mitte ainult ideaalide, vaid ka nende realiseerimise kohta, reaalsete sotsiaal-poliitiliste struktuuride kohta. Kunsti seisund on ühiskonna seisundi üks olulisemaid näitajaid. Kunst vajab sellist ühiskonda, mis tunneb vajadust kunsti järele.

● Millist rahuldust saab esteetikaprofessor tegelemisest poliitikaga?

Erinevalt minu kadunud sõbrast Rem Blumist ei tundnud mina kunagi tungi tegelda poliitikaga n.-ö. elukutseliselt. Kuid kuigi sa ei tegele poliitikaga, tegeleb poliitika sinuga. Nii sain minagi poliitikasse kaasa tõmmatud nagu paljud minu sõbrad ja õpilased. Roi Medvedeviga õppisin koos ülikoolis ja ka edaspidi ei katkenud meie sõprus. Ülo Vooglaiuga me võitlesime ausa sotsioloogia eest, Marju Lauristin oli minu aspirant. Kõik nad, nagu ka minu sõbrad Viktor Palm ja Mihhail Bronštein, on nüüd NSV Liidu rahvasaadikud. Minu osalemine poliitikas on seotud minu professionaalsete huvidega. Ma kuulun RR ajalehe «Тартуский Курьер» toimetusse, kus tegelen kirjanduse ja kunsti valdkonnaga. Selles töös ma saan ära kasutada oma ammusi tutvusi ja sõprust paljude andekate ja ausate sulemeestega. Nii õnnestus mul korraldada ajalehes «Тартуский Курьер» professor Juri Borevi bestselleri «Staliniaada. Memuaarid võõraste mälestuste alusel, ajalooliste anekdootidega ja autori mõtisklustega» ilmumist. Trükitakse Moskva luuletaja ja tõlkija Vladimir Mikuševitši, Leningradi luuletaja ja kunstiteadlase Lev Motšalovi ning kuulsa näitekirjaniku Aleksander Volodini luulet. Minu palvel hakkab meile koostööd tegema Roi Medvedev. Lähemates numbrites näeb trükivalgust tema artikkel M. Suslovi tegevusest Leedus. Kõik need teosed on kõrge kunstilise tasemega ja nende autoritel on kõige soojemad tunded Eestimaa ja eesti rahva vastu.

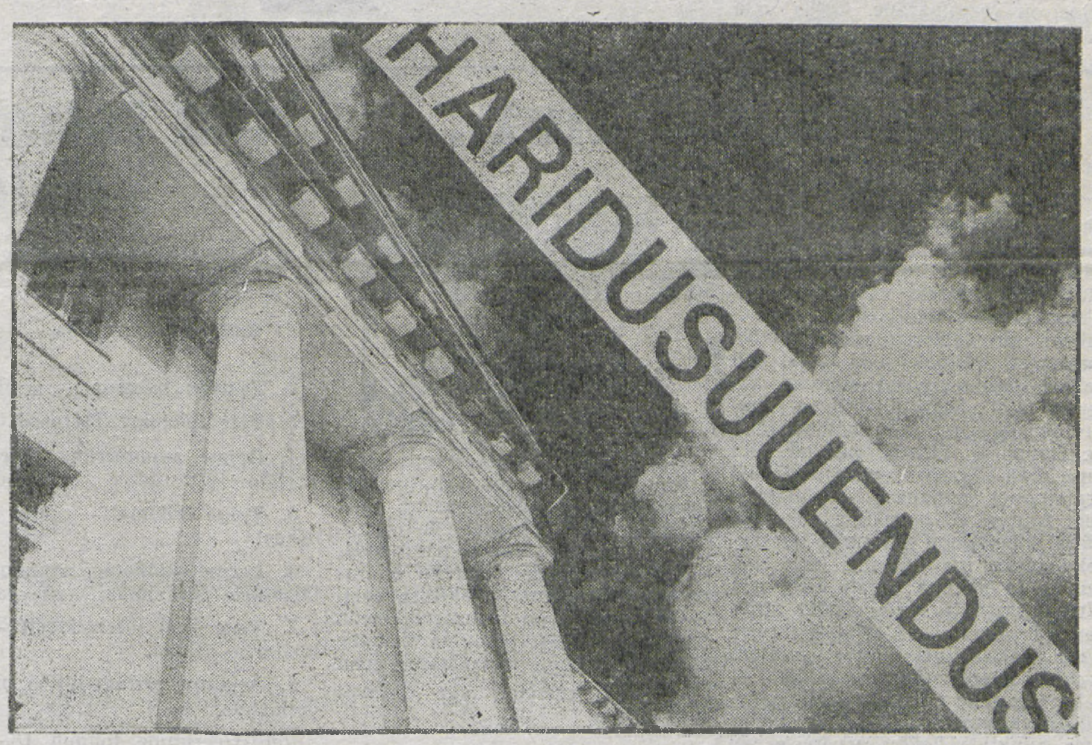
Ise kirjutan lühikesi esseesid ja koguni luuletusi. Oma missiooni näen selles, et aidata kaasa selle loomisele, mida Issaak Babel nimetas «ausate inimeste internatsionaaliks». Selles ühinebki minu jaoks esteetika ja poliitika. See ühendus annab aga kõlbelise ja esteetilise rahulduse.

● Ning viimane, traditsiooniline küsimus: mille kallal momendil töötate?

Minu praeguste teaduslike pingutuste objektiks on suur raamat «Esteetiline väärtus väärtuste maailmas». Väärtuse probleemiga tegelen juba 30 aastat. Uues teoses on märgatav koht pühendatud esteetilise aksioloogia ajaloole. Olen ette valmistanud ettekandeid rahvusvaheliseks Mihhail Bahtinile pühendatud kongressiks. Kirjastuses «Eesti Raamat» on valmis avaldamiseks eesti keeles kaks minu raamatut: «Esteetika, kunst, mäng» ja «Kunsti funktsioonidest».

JÜRI TAMMARU

Õppeaasta alul eksamitest

Aasta tagasi vastu võetud Tartu Ülikooli põhikirjas on järgmised punktid: 68. /- - -/ Kasutatavad õppetöö vormid ning nende konkreetse vahekorra määravad vastavalt oma pädevusele teaduskonnad ja kateedrid.

69. Õppeaasta jaguneb reeglina kaheks semestriks, millest kumbki lõpeb eksamisessiooniga. Teaduskonnad võivad kasutada ka teistsuguseid õppetöö perioode. /- - -/

Alljärgnev ettepanek puudutab eksamite korraldamist ning selle realiseerimine toob lisaks vormi muutusele — suuliselt kirjalikule — kaasa mitmeid sisulisi muudatusi nii teadmiste kontrollis kui kogu õppetöö organiseerimises üldse.

* * *

Kirjalike eksamite korraldamise süsteem on järgmine. Eksamid toimuvad kogu õppeaasta (semestri) kohta ette teatatud kuupäevadel ja kellaaegadel, näit. (esialgu on nähtavasti vajalik seostada uus süsteem seniste, ametlike sessioonidega):

nov.: 1 eksamipäev
dets.: 1 eksamipäev } nn. ettetegijad;

jaan.: 4 eksamipäeva;

veebr. 1 eksamipäev, nn. võlglased;

apr.: 1 eksamipäev
mai: 1 eksamipäev } nn. ettetegijad);

juuni: 4 eksamipäeva;

sept.: 1 eksamipäev, nn. võlglased.

Nädal-paar enne eksamit teatavad üliõpilased kateedrisse/dekanaati õppeaine ja õppejõu nime, kellele soovivad eksamit teha. Avaldused antakse edasi eksaminaatoritele, kes koostavad küsimused. Eksamipäeval saavad üliõpilased küsimused, kirjutavad neile vastused, mis eksami juures viibinud õppejõu(dude) vahendusel jõuavad küsimuste autorini. Määratud aja, näit. nädala möödumisel teatab see hinded. Vastused säilitatakse teatud aja jooksul.

Missugused on selle süsteemi plussid?

1. Üliõpilastel on võimalik oma aega paremini planeerida. Igaüks saab koostada just talle sobiva eksamigraafiku (etteantud eksamipäevi arvestades). Legaliseeruvad senised «põrandaalused» ettetegemised. Väheneb kahtlaste arstitõendite kasutamine — keegi ei sunni kedagi just sellel kindlal päeval eksamile tulema. Lisaks võib teha mitu eksamit korraga — eeldusel, et teadmised ei ole üheks korraks pähe tuupida.

2. Eelmisega seostub koormuse ühtlasem jagunemine seniselt jaanuarilt ja juunilt kogu õppeaastale, kaob sessiooniga seotud vaimse ülepingutuse oht, millest palju räägitud.

3. Paraneb ūpris kriitilise piirini (või alla selle) langenud emakeelse kirjaliku väljendumise oskus.

4. Õppejõud saavad oma aega planeerida. 40—45-üliõpilaselise kursuse eksamineerimine tähendab õppejõu praktiliselt täielikku väljalülitamist kõikidest muudest toimingutest 2—3 päevaks. Väikseima tähtsusega argument pole eksaminaatori säästmine 8—9-tunnistest vaimsetest ja füüsilistest ponnistustest.

5. Suureneb hindamise objektiivsus. Suulise eksami situatsiooni pole kunagi võimalik taastada, kirjalikku vastust saab soovi korral alati analüüsida. Kõrvalepõikena teeksin ettepaneku tasuliste eksamite sisseseadmiseks, näiteks alates kolmandast üritusest. See kaitseks õppejõudu vaid heale õnnele lootvate üliõpilaste eest; viimaseid kaitseks subjektiivsete õppejõudude eest võimalus alati nõuda ekspertiisi.

6. Väheneb auditooriumide hõivatus. Selle selgitamiseks väike näide. 20 üliõpilase kirjalikuks eksamineerimiseks kulub 2 tundi. Kui suulisel eksamil esimese vastaja ettevalmistusajaks arvata 1 tund, vastamiseks keskmiselt 20 minutit ja eksaminaatori lõunaks 40 minutit, siis kestab eksam kokku 8 tundi ja 20 minutit. Kui eksam õppejõu lõunasöögi ajaks täielikult katkestatakse, pikeneb auditooriumi kinniolek veel tunni võrra.

Millised võiksid olla võimalikud vastuväited selle süsteemi rakendamisele? Üritan neid leida ja samas ka ümber lükata.

1. Üliõpilastel kaob korralik suulise väljendumise oskus. Kahtlen eksami eriliselt olulises rollis seda säilitada või parandada (kõikidest suulistest esinemistest moodustavad eksamid kaduvväikese osa). Kui see aga siiski peaks olemas olema, siis võib kaotust eksamil kompenseerida võiduga mujal. Näiteks võiks suurendada seminariettekannete hulka, tulla tagasi kursusetööde sisulise kaitsmise juurde jne.

2. Hakatakse rohkem maha kirjutama. Seda saab teha suuliselgi eksamil. Ja eks või ühe õppejõu/laborandi asemel eksamiruumis olla veidi rohkem kontrollijaid. Ka on võimalik formuleerida eksamiküsimused loomingulistena, nii et vastus eeldab kogu kontrollitava materjali, selle osade vaheliste sisemiste loogiliste seoste tundmist. Arvan, et meie kõrgeid vaimseid ideaale kuulutavad üliõpilasorganisatsioonidki mahakirjutamise kohta oma seisukoha ütlevad. Eesti ei vaja vargaid, vaid haritud intelligentsi.

3. Väheneb loengute külastatavus (kui semestri kestes eksameid korraldada). Nähtavasti väheneb natuke. Loengule peaks siiski kutsuma esitatava aine vajalikkus ning õppejõu isik, mitte aga administratiivsed ähvardused. Võib ka küsida, missugune on loengute külastatavus praegu.

4. Väheneb dekanaadi roll õppetöö korraldamises, raskeneb aruandlus (seni oli suhteliselt lihtne iga sessipäeva kohta ette kanda, mitu % sooritas, mitu % kukkus läbi, mitu % oli haige («haige»). Õppetöö ja ka tulemuste kontrolli põhikorraldaja peab olema kateeder (kateedrid) kui üliõpilastega kõige tihedamalt suhtlev üksus. Mis puutub aruandlusesse, siis peab loomulikult iga allüksus omal tasemel vastutama lõpptulemuse eest ning sellest ka kõrgemalseisjale teada andma. Vahepealset ülidetailset aruandlust pean usalduse puudumiseks. Usu asemel, et igaüks püüab teha oma tööd korralikult, eeldatakse, et niikuinii ei tee.

* * *

(Järg 4. lk.)

Kuidas on lood stipendiumiga?

Vanaema MAIMU (Üliõpil. 1965): *«Ühe stipendiumi eest ostsin endale korralikud talvesaapad. Mees oli sõjaväes, kasvatasin väikest last. Vanemate abi vaja ei läinud... Meie lemmiktoiduks olid kuumad viinerid rohelise hernega. Sõime seda peaaegu iga päev... Jätkus!»*

● TEGELIKKUS ●

Õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI:

«Stipendiumi jääb praegu napiks. Tegime neil päevil taotluse saada 300 tuhande rubla ringis stipifondi juurde. Kui me selle saame, siis ei teki probleeme.

Olukorda on raskendanud see sõjaväest naasnud poiste grupp, kes viibis seal lühemat aega. Neid on palju. Ainuüksi neile tuleb fondi juurde taotleda 100 tuhande rubla ringis. Samas on antud ülalt kohustus sõjaväest naasnutele tingimata stipendiumi maksta. Armee nagu heastaks sellega oma võlad. Nii et kui me saame raha juurde, on kõik korras, kui ei, siis tekib probleeme.

Püüame liikuda selle poole, et kolmedega stipendiumi maksmine muutuks täielikuks erandiks. Praegune, 1987. aasta juulist kehtiv stipendiumimäärus tekitab olukorra, et normaalstipendiumi — 40 rubla esimestel ja 45 rubla vanematel kursustel — saavad kolmedele õppijad, sest niipea kui on neljad, makstakse juurde 20 protsenti. Viitele õppijad saavad lisaks viiskümmend protsenti. Siit paistab, et stipendiumimäärus juba iseenesest tekitab olukorra, kus kolmede puhul maksmine on reeglipärane. Oleks vaja kohe selgelt kirja panna, et stipendiumi saavad ainult need, kellel on head ja väga head tulemused või siis mõningad erandid lastekodu kasvandike, lapsi omavate emade ja füüsiliste puuetega inimeste näol.

Ülalt hariduskomiteelt tuli initsiatiiv muuta stipendiumimäärust. Meie käest küsiti, kuidas kõrgkoolid näeksid stipendiumi jagamist lähitulevikus.

Esimeseks meiepoolseks ettepanekuks oli stipendiumi algmäära tõstmine, sest nelikümmend rubla ei kata praegu sageli erakorteri üürigi. Stipendium tuleks tõsta elatusminimumini — 75—100 rublani kuus.

Sellele järgneks nimeliste stipendiumide kahekordistamine ja nende jagamise usaldamine ülikooli nõukogu pädevusse. Samas peab nõudma, et nii Marxi-nimeline kui Lenini-nimeline liiduline stipendium tuleks liidust, mitte vabariigi fondidest, nagu seni.

Kui kursuste süsteem läheb üle ainesüsteemile, hakatakse stipendiumi maksma arvatavasti üks kord aastas.

Jutud selle kohta, et ühel või teisel juhul pole stipendiumisummasid õigesti jaotatud, ei vasta minu meelest tõele. Kindlasti ei ole igaüks komisjoni otsusega nõus. Lapsevanemad pahandavad tihti, et tütrele või pojale on liiga tehtud. See kõik tuleb infopuudusest. Kui kolmedega makstakse, siis pole minu arvates tähtis, kas neid on üks või kaks. Kursustel ju ometi teatakse, millistes tingimustes üks või teine üliõpilane elab. See peaks tagama rahade jaotamisel õigluse.

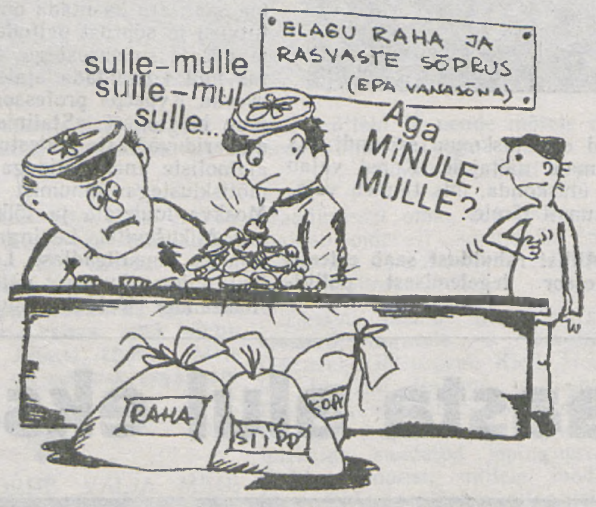
● NATUKE ARVE ●

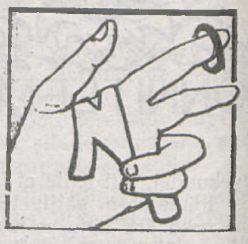
Plaani-finantsosakonna juhataja Oleg Andla: «Stipendiumi ei jätku väga mitmetel põhjustel. Võrreldes möödunud aastaga saime käesolevaks aastaks 220,9 tuhat rubla fondi vähem. 1. jaanuarist tuleb maksta matemaatikuile ja rakendusmatemaatikuile 70 rubla kuus. Välismaalaste koolitamise rahad moodustavad 12 tuhat rubla. Armeest naasis 171 noormeest, kellele nüüd tuleb nelja kuuga välja maksta 38,5 tuhat rubla. Möödunud aastal sai tudeng keskmiselt 53 rubla, selle aasta praegune keskmine on 56 rubla. Teaduskonnad peaksid hoolsamini kinni pidama stipendiumide jaotamise protsendist.

● TOIMETUSELT ●

Anonüümsed telefonikõned toimetuse aadressil midagi ei muuda. Ükski normaalne inimene ei pöördu ju juuste pügamise sooviga pesumajja, kui endal juukseid polegi. Kui keegi tunneb, et stipendiumide jaotamisel midagi valesti on, pöördugu kõigepealt jagajate endi poole. Siis saab kõik selgeks.

MARGUS SANGLEPP

TÜ RAHVARINNE

Neljapäeval, 21. septembril kell 16.15 toimub ülikooli nõukogu saalis **Tartu Ülikooli Rahvarinde Ühenduse volikogu laiendatud koosolek.** Päevakorras on Tartu Rahvasaadikute Nõukogu valimistega seotud küsimused.

Palve kõigi tugirühmade volinikele — arutage oma tugirühmas läbi võimalikud ülikooli poolt esitatavad saadikukandidaadid. Samuti oleks hea juba varakult teada, kes on valmis tegudega kaasa lööma valimiskampaania läbiviimises.

Arutame ka muid TÜ RRÜ tööga seotud probleeme.

TÜ RRÜ eestseisus

AKADEEMILINE MUINSUSKAITSE SELTS

teatab, et **esmaspäeval, 25. septembril kell 16 algab üllkooli aulas AMS-i asutamise /23. 09. 1987. a./** teisele aastapäevale pühendatud koosolek. Päevakorras: mis tehtud, mis teoksil ja mida veel vaja teha. Muinsuskaitsest meil ja mujal.

Oodatakse seltsi liikmete rohket osavõttu, teretulnud on kõik asjast huvitatud.

Korraldajate nimel
TULLIO ILOMETS

Ü. S. «RSR»

Ootame seltsi liikmeid ja ka uusi välispoliitikahuvilisi tudengeid raamatukogus kolmapäeval, 20. septembril kell 18 aud. 321. Kuulame suviseid muljeid Lääne-Saksamaalt ja meie esindajate käigust Soome.

NB!

Palume kõigil ülikooli akadeemilistel organisatsioonidel teatada oma kontaktaadress ja ametlik nimi meie toimetusele hiljemalt kolmapäeva, 20. septembri lõunaks. Vastastikuseid kontakte hõlbustav koondnimekiri avaldatakse järgmises «Universitas Tartuensise» numbris.

NÄITUSI TEADUSRAAMATUKOGUS

- Anna Ahmatova 90
- Günther Reindorffi graafika
- Suure Prantsuse revolutsiooni aegne kirjandus
- Leonid Stolovitši teaduslikud tööd

Kunstinäitus — Evi ja Kaja Siliksaare patikad.

HEI!

TÜ rahvakunstiansambel annab teada:

Kellel jalg kerge, tulgu tantsima.
Kellel hääl hele, tulgu laulma.
Kellel näpp nobe, tulgu pilli mängima.

Esmaspäeval ja neljapäeval kell 18 TÜ klubisse.

Tantsijatel kaasa trenniriided ja hea tuju!

KODUNDUSE KABINET

alustab üliõpilaste registreerimist rühmadesse 18.—21. septembrini kell 12—15 Tiigi 78 ruum 208.

«EMMANUELLE»

Teisipäeval, 19. septembril kell 19 Vanemuise ringauditooriumis prantsuse film «Emmanuelle» (3. osa). Pileti hind 1.40.

Sissejuhatav kommentaar E. Intilt. Kooperatiiv «Ingrid»

NAISKOOR

TÜ Akadeemiline Naiskoor ootab uusi lauljaid proovilaulmisele 21. ja 26. septembril. Täpsem info TÜ peahoone teadetetahvlil. Julget pealehakkamist!

Toimetaja VARJE SOOTAK

Õppeaasta alul...

(Algus 3. lk.)

Ülikool ja kõik, mis siin toimub, on tervik. Ei saa reformida üht osa ülikoolist, jättes muutmata teised. Järelikult toob eksamikorralduse muutmine mitmeid vastuolusid senisesse kroonulikku süsteemi. Nimetaksin siin eelkõige **stipendiumide maksmist.** Kuidas seda teha, kui selged sessioonipiirid kipuvad kaduma? Kõik stipendiumidesse puutuv on väga suur reformimist ootav valdkond ja ilmselt peavad siin oma sõna ütlema ka need, keda asi esmajoones puudutab — üliõpilased. Ajutise ettepanekuna pakuksin välja stipendiumi maksmise kursustele: oleks iga kursuse oma asi, kuidas ta summa jagab ning mis alustel (ja mitu korda aastas stipisaajaid ümber jaotatakse). See oleks lisaks kõigele muule ka samm reaalse iseotsustamise poole — raha lugemine pole võrreldav minevikku vajunud sotsialistliku võistluse punktide kokku arvamise või ÜPP atesteerimisega.

Kindlasti saab siin esitatud eksamite korraldamise süsteemi, mille sarnast näiteks Soomes edukalt rakendatakse, täiustada ja parandada. Palju selgub selle tegeliku ellurakendamise käigus. Praktilise eesti keele kateeder on otsustanud seda oma üliõpilastega proovida. Ootame kõikidelt ülikooli instantsidelt häid nõuandeid, eelkõige aga sallivat suhtumist.

JÜRI VALGE

Kes tahab täiendada keeleoskust?

Sügissemestril saavad üliõpilased täiendada oma **vene keele oskust** mitmesugustel fakultatiivkursustel. Õppimise aeg 3 kuud, õppimine tasuta.

1. **Õpime diskuteerima** — soovitav tulevastele juristidele, ajakirjanikele.

2. **Dialoog haigega** — arstiteaduskonna üliõpilastele.

3. **Tere tulemast Tartusse!** — neile, kes tegelevad giidindusega.

4. **Õpime annoteerima, refereerima teaduslikku kirjandust** — tulevastele aspirantidele, teadustöötajaile.

5. **Tulge tõlkima!** — neile, kelle tulevane kutsetöö eeldab tõlkimise oskust.

6. **Loeme, kuulame, arutame...** — neile, kes soovivad keeleoskust täiendada perioodika, raadio ja TV põhjal.

7. **Vene keel intensiivselt** — neile, kelle tulevane kutsetöö eeldab tõlkimise oskust.

8. **Arutame pedagoogilisi probleeme** — pedagoogiliste erialade üliõpilastele.

Registreerimine toimub 18.—20. septembrini vene keele metoodika kateedris keeltemaja III korrus, ruum 311.

Veel üks „avalikustamine"

Head ja armsad eesti neiud, kes te endale Tartusse pesapaika otsite! Kui olete juhuslikult «Edasi»-lehes oma soovist teada andnud, võib juhtuda, et teile pakutakse tasuta tuba aadressil Ravila 3, koguni pedagoogi poolt. Isiklikest kogemustest võin öelda, et garanteeritud on tuba põhiliselt üheks ööks. Kui just **kõik** *peremehe esitatud nõudmised vastutulelikult täidate, siis võib ka juhtuda, et rohkemaks. Peagi võib aga isegi sel juhul selguda kurb tõsiasi, et vastastikusest sobimisest vajaka jääb. Ja kuna pretendente palju olevat, siis peate nõnda taas korteriotsinguid alustama ...*

Kõike head soovides
kaasvõitlejanna MARI

Uusi trükiseid

Organic Reactivity. Vol. XXV. ISSUE 3(91)—4(92). September-December 1988. Tartu 1989, 350 eks., 148 lk., rbl. 1.70.

70 aastat eesti ülikooli. Tartu ülikooli ajaloo küsimusi XXIII. (TÜ ajaloo muuseumi materjalid). Tartu 1989, 350 eks., 256 lk., rbl. 3.10.

Milvi Kivistik. Rahvaspordivõistluste korraldamine. Tartu 1989, 250 eks., 48 lk., 10 kop.

Veinart Põkk. Luuoperatsioonid. Teine trükk. Tartu 1989, 800 eks., 52 lk., 10 kop.

TRÜ keemiaosakond 1977—1987. Materjale keemiaosakonna esmakursuslastele. Tartu 1989, 400 eks., 56 lk., 10 kop.

Üldise keemia praktikumi ülesanded. Erika Jüriado, Lembi Tamm, Peeter Vares. Tartu 1989, 600 eks., 68 lk., 10 kop.

Nakkushaiguste patomorfoloogia. Loengukursuse abiõppematerjal ja juhendid iseseisvaks tööks. Ado Truupõld. Tartu 1989, 1000 eks., 92 lk., 15 kop.

Kemoterapeutikumid. Leo Nurmand. Tartu 1989, 1000 eks., 132 lk., 25 kop.

Metoodilisi juhendeid naha- ja suguhaiguste praktikumiks. Teine, täiendatud trükk. Tartu 1989, 700 eks., 76 lk., 15 kop.

Ученые записки ТУ. Выпуск 856. Финансово-кредитный механизм в региональной экономике. Труды по экономическим наукам. Тарту 1989, 280 экз., 100 с., 1 руб.

Ученые записки ТУ. Выпуск 864. Социальные и правовые вопросы развития вычислительной техники и научно-технического творчества. Труды по социальным проблемам кибернетики. Тарту 1989, 600 экз., 172 с., 2 руб. 10 коп.

Ильмар Ребане. Вопросы правовой реформы. Тарту 1989, 400 экз., 60 с., 65 коп.

IV всесоюзная научно-техническая конференция «Применение многомерного статистического анализа в экономике и оценке качества продукции». I. Тезисы докладов. Тарту 1989, 400 экз., 176 с., 65 коп.

IV всесоюзная научно-техническая конференция «Применение многомерного статистического анализа в экономике и оценке качества продукции». II. Тезисы докладов. Тарту 1989, 400 экз., 172 с., 65 коп.

Тезисы докладов I конгресса иммунологов Эстонии. 21—22 сентября 1989 г. Тарту 1989, 250 экз., 104 с., 40 коп.

Реакционная способность органических соединений. Том. XXV. Вып. 3(91)—4(92). Сентябрь—декабрь 1988. Тарту 1989, 350 экз., 148 с., 1 руб. 70 коп.

С. Исаков. Материалы к библиографическому указателю мемуарной литературы о Тартуском университете. Тарту 1989, 500 экз., 48 с., 10 коп.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehetalitluse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3373. Tiraaž 3000 eks. MB-01611.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эст. ССР. Тарту. ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 25 (1572) REEDE, 22. SEPTEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

TÄHELEPANU!
Kõigile arstiteaduskonna üliõpilastele!

Meie teaduskond on ülikooli suurim ja seetõttu kõige raskemini juhitav, eriti nüüd, mil senine noorsooühing on jõudnud raugaikka ja tema lippude alla ei minda enam. Komsomol meid enam ei juhi ega esinda, kui ta seda varem kasvõi formaalselt on teinud. Ometi on meie teaduskonna ligi kahe tuhande tudengi akadeemilises elus paljugi sellist, mis vajab ühist korraldamist. Hoogsalt laienevad teaduskonna kontaktid välismaailmaga. Välissidemetele andis hoo Erik Allikmets, teaduskonna endine komsomolisekretär. Ta teeb praegu aspirantuurieksameid. Kes esindab teaduskonna tudengeid välissuhetes nüüd? Kes juhib meie ühisüritusi, näiteks läheneva eestikeelse ülikooli juubeli aegu? Kes ütleb tudengisõna sekka teaduskonna «siseasjades» — õppetöö, tudengiteaduse, olmekorralduse küsimustes? Kes väljendab sõnaselgelt meie suhtumist sõjanduse õpetamisse ülikoolis?

Arstiteaduse tudeng ei armasta sõnutseda. Juba esimesest kursusest keskendub ta kõrge intellektuaalse pingega erialaellu ega vaata sellest kuigi sageli väljapoole. Meie sotsiaalne valentsus on madal, me oleme võib-olla rohkem kui keegi teine orienteeritud oma sageli küllaltki kitsale erialale. See ei saagi teisiti olla. Kui me midagi soovime, siis vahetevahel lihtsalt lõõgastuda, et seejärel taas lülituda õppekõrgepingesse. Lühidalt, me oleme selles mõttes üsna passiivne rahvas.

Ometi peame nüüd organiseeruma. Seesmine korrapära kergendab iga kollektiivi tegevust. Meil tuleb endal tegusalt ja arukalt korraldada oma akadeemilist elu, et meie ülikooliaastate kasutegur oleks võimalikult kõrge. Meil oleks hea vabaneda mõnevõrra levinud eelarvamustest, nagu oleks ülikool üksnes repressioonimehhanism, nagu seisaksid tudeng ja professor alati võitlusvalmilt teine teisel pool eksamilauda ja nagu oleksid karjeristid või komplekside küüsis kõik need, kes püüavad tegutseda üldistes huvides. See on küsimus meie sotsiaalsest küpsusest. Meie puhul tähendaks sotsiaalne küpsus võimet näha eksamihindest kaugemale, näha oma erialase tuleviku, ülikooli kui terviku ja meie rahva, maailma ühe kõige haigema rahva vajadusi.

Niisiis, **arstiteaduskonna dekaan professor Lembit Allikmets kutsub kokku**

teisipäeval, 26. septembril
kell 17
Uues Anatoomikumis
ARSTITEADUSKONNA
ÜLIÕPILASNÕUKOGU
(ÜLDKOOSOLEKU).

Sinna on kohustatud tulema arstiteaduskonna kõigi osakondade kõik kursuse- ja rühmavanemad ja teisi esindajaid igalt kursuselt. Ka kursuste juhendajad on oodatud.

Ühisel lahtisel üliõpilaste koosolekul tuleb kõigepealt läbi arutada ja võimaluse korral vastu võtta meditsiinitudengite ühenduse (assotsiatsiooni) **põhikiri või reglement,** mille projekti toimkond praegu välja töötab. Teiseks tuleb moodustada arstiteaduskonna keskne **üliõpilasesindus, eestseisus või juhatus** (eks nimigi selgub), kellele kavatsetakse anda võib-olla enneolematult suured volitused teaduskonna akadeemilise üliõpilaselu korraldamisel. Kolmandaks on päevakorras juba ka konkreetsed tegevussuunad.

«Ja kui nad ei taha endale kedagi valida, siis ma pean ise ühe tudengi ametisse nimetama,» sõnas härra dekaan.

TÕNU PEETS

NB! NB! NB!

GRUPI «ARSTITEADUSKOND RELVAVABAKS» TEADAANNE

Esmaspäeval, 25. septembril kl. 4 p. l. toimub TÜ raamatukogu kohvikus arutelu teemal «Arstiteadus-kond ja sõjaline õpetus». Oodatud on kõik, kellel midagi öelda.

GAR

Arbuusid? Oo ei, meie omad viljad kõrvitsad. Pilt on pärit ühest varasemast kolhoosisügisest. Huvitav, kas tänavu ka keegi kõrvitsas oli?

MEELIS LOKI foto

1919
1989
TARTU ÜLIKOOL

UNIVERSITAS TARTUENSIS 1632

Kesktoimkonna ühisistumiselt

Kesktoimkond on paika pandud, nagu eelmisest lehest lugeda võis. Teisipäeval tehti nõukogu saalis koos linna mitmete juhtidega ettevalmistusseisu ülevaatamine eesotsas rektor prof. Jüri Kärneri ja kesktoimkonna esimehe dots. Jaak Karuga. Esmalt andsid aru toimkondade esimehed.

● **JUUBELIÜRITUSTE TOIMKOND (prof. ANTS KALLIKORM).** 1. ja 2. detsembri ürituste põhiskeem on olemas, lihvimine jätkub.

1. detsembril: hommikupoolikul on külaliste tervitusvisiidid rektorile, kl. 11 aulas juubeliaktus, lõuna külalistele «Püssirohukeldris», õhtupoolikul teaduskondlikud üritused, kohtumised seltsidega jne., rektori pidulik vastuvõtt ajaloomuuseumis.

2. detsembril: hommikupoolikul tutvuvad külalised linna ja ülikooliga, kl. 12 aulas audoktorite promoveerimine, pressikonverents teadusraamatukogus, ball «Vanemuises».

Küsimusi tekitas rongkäik ja jumalateenistus. Arvati, et rongkäiku võis alustada ühiselamute juurest ning lõpetada Raekoja platsil. Jumalateenistuse korraldamisel on lubanud aidata EÜS. 17. septembril ära jäänud ülikooli inimeste mälestamine kalmistutel jääb samuti juubelisse. Ehk saab ülikool selleks ajaks endale ka uue lipu.

● **TEADUSÜRITUSTE TOIMKOND (prof. LEMBIT ALLIKMETS).** Vahetult enne juubelit toimub teadussessioon ajaloomuuseumis, on mitu konverentsi, teaduskondade üritused rajoonides, näitused teadusraamatukogus ja RAKA-s.

● **ÜLIÕPILASÜRITUSTEST kõneles ALAR PANDIS komsomolikomiteest.** Põhilised tudengiüritused toimuvad üliõpilaspäevade raames.

● **PROPAGANDATOIMKONNAL (dots. SULEV UUS)** on seoses teaduskondade päevadega rajoonides teaduskondadele palve: andke ka žurnalistikakateedrisse märku sellest, kas on kirjutajaid tarvis. Kateeder saab abiks anda ajakirjandustudengeid. Kevadel peeti Eesti ajakirjanikele pressikonverents. Koostöö käib TV ja Eesti Raadioga. Ilmselt on võimalik teha ka üks videofilm ja seda kassettidele paljundada. Juubeliartikleid ootavad TÜ lepingupartnerid välismaal.

● **KUNSTI- JA SUVENIIRIDE TOIMKOND (ELA MARTIS).** Asjad liiguvad. Audiplomi kaaned peaksid valmima 15. novembriks, tähtpäevamedal novembri alguseks, graafiline leht on V. Tollil valmis, tellitud on veel ülikooli eksliibris. Oktoobri teisel poolel peaksid valmima märk, kleebis, vimpel, laualipp jt. suveniirid.

● **MEMORIAALTOIMKOND (dots. TULLIO ILOMETS).** 80% tellimustest on tõös. Kunstnikkonna poolt ülikooli üleskutsele pakkumisi ei ole seni tulnud. Võib-olla keegi midagi tasahilju teeb.

PAAR ETTEPANEKUT. T. Ilomets tuletas EÜS-le meelde pastor Kallase haua hooldamist. Tema oli seotud lipu õnnistamisega.

Ülikooli koorid võiksid anda märku ülikooli kunagise muusikaõpetaja Enn Võrgu mälestustahvli vajadusest, näiteks endise kiriku seinale.

Kolmandaks mureks oli info vähene liikumine. Üks tellimustöö on juba pidulikult avatud, Eesti Arstide Foorumi ajal prof. Konstantin Koniku mälestustahvel. Memoriaaltoimkonnale sellest ei teatatud.

● **KIRJASTUSTOIMKOND (VALTER HAAMER).** Esmalt info kõigile 350. juubelist huvitatuile.

Kirjastuses on valminud TRÜ 350. aastapäeva kogumiku käsikiri. Selles on juttu juubeliüritustest, aktus koos kõnetekstidega, kroonika, külaliste nimed, komisjonide koosseisud jne. 20 trükipoognases raamatus on nii värvi- kui mustvalgeid fotosid. Koostaja on Milvi Hirvlaane, toimetaja Valter Haamer. Kuna raamatukauplustele ei ole eeltellimusi laekunud, ei osata määrata tiraaži. Rutake ja viige Tartu raamatukauplustesse eeltellimised (postkaardil, sissemaksuta). Kuni 5. oktoobrini.

Kavandatud trükistest on valminud prof. S. Issakovi koostatud mälestuste bibliograafia, tuleb dokumentidé kogu eestikeelse ülikooli sünni ja arengu kohta, raamat peahoonest jt. Ehk jõuab kokku panna ka lühiülevaate rahvusteaduste kohta. Filatelistid on avaldanud soovi näidata ülikooliga seotud materjale. Sobivaks kohaks võiks olla teadusraamatukogu.

● **KÜLALISTOIMKOND (dots. JAAK KARU).** Külaliste kutsumisel on uueks takistuseks see, et ülikool pole nende asutuste nimekirjas, kes võivad endale väliskülalisi kutsuda. Ülikoolipoolne taotlus end ka selles valdkonnas sobivaks teha on esitatud. Praegu toob see aga kaasa nimekirjade revideerimist.

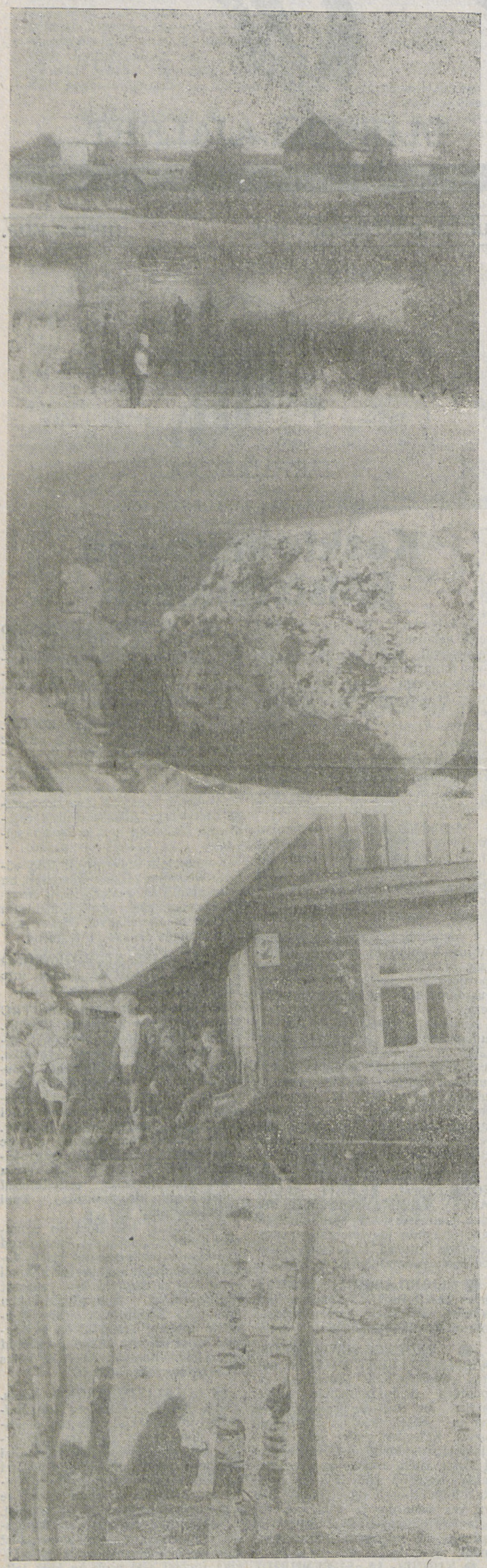
Veel on moodustatud mitmesuguseid alakomisjone ja toimkondi, sest tööd saab aina rohkem ja nii väärika juubeli ajal peab ka kõik laitmatult laabuma. Küllap oleks meil kõigil õigem selle asemel, et küsida, mis toimub ja kuhu pääseb, mõelda sellele, mida ise ära teha saaks või kuidas ülikooli aidata.

VARJE SOOTAK

NB! Eile oli ülikooli päev Valga rajoonis Sangastes. Loe ka 4. lk.

Põhjalaretkele tulime avastama iseennast

EESTI LOODUSKAITSE SELTSI ÕPPEEKSKURSIOONIST

● Hüljatud karjalaste maja Aunuse lähistel.

● Laplaste põha kivi umbes 400 meetri kõrgusel Tšuna tundra mägedes.

● Kui bussil kumm katki läks ja meid karjalase tarre paluti.

● Kaunis Karjala — kas saab see veel karjalaste maaks?

JAAN SOOTAKI fotod

IGA REIS

tahab natuke ettevalmistamist. Kasvõi kaartide muretsemist. Ei ole siin midagi rõõmustavat. Tartus suvel, vähemalt augusti algul Karjala ja teiste põhjaalade kaarte polnud. See-eest pakuti lõunapoolsete vabariikide omasid. Kui sinna peaksin sõitma, vaevalt siis jälle neid on. Onneks saime Karjala kaardi Petroskoi raudteejaama kioskist ja Murmanski oma sealsest raamatupoest. Siin on jälle paradoks: Murmanski ajalehekioskid olid kaartidest tühjad. Kuidas küll teada, kust mida otsida? Tagasiteel täienes reisikirjandus siiski kauni ja põhjaliku Karjala atlasega, suurema ajakirja formaadis raamatuga, mida müüdi Kivatšu looduskaitsealal.

Aja jooksul on kogunenud paras hulk geograafilist kirjandust, ka igasuguseid väljalõikeid. Äratundmisrõõm on tavaliselt suur. Seepärast võib sellessegi loosse midagi üle kanduda Enda Naabrilt, Juhan Aarelt või veel kelleltki teiselt, kelle kirjutusi sai üle loetud. Põhiliselt on need siiski mu enda põhjalatundmused Eesti Looduskaitse Seltsi tänavuselt õppeekskursioonilt Karjalasse ja Koolasse.

ISEENNAST AVASTAMA

5. augustil, reisi esimesel päeval, jõudis kaks «Ikaruse»-täit looduskaitseaktiviste (üks buss alustas teed Tallinnast, teine Pärnust) Leningradist üsna kaugele — päris Karjala ametliku piiri lähedale. Aeg-ajalt andis teeäärne viit M 18 teada, et asud Murmanski magistraalil. Äänisjärvest (Oneegast) voolab Laadogasse Süväri jõgi. Kaartidel kannab see Sviri nime. Siin ja edaspidi püüan kinni pidada Looduskaitse Seltsi esimehe, meie ekskursiooni juhi Jaan Eilarti soovitusest kasutada igal maal tema põliseid, omakeelseid nimesid. Süväri on olnud ajalooline Venemaa ja Karjala piirijõgi. Mis siin enam kunagisest riigipiirist, isegi praegune oblastipiir on viidud mitukümmend kilomeetrit Süvärist põhja poole.

See on imelik maa, see Venepoolne Soomemaa. Kus on need kaardid, ajalooraamatud, entsüklopeediad, kust saaks kohe teada endisaegsed (tõelised!) piirid, põliselanikud, vallutatud alad ja oma alade tagasivõtmised? Korjame ajalooraasukesi mälestustest, kuulame ekskursioonijuhte, katsume esimeses laagripaigas näpuga honga (vana suurt mändi). Tema oli see, kelle ümber ja üle käisid teisel pool Süvärit vallutuslahingud. Soomlased ei tulnud üle Süväri, nad suutsid vahepeal viimases sõjas vaid oma alad tagasi võtta, aga kui paljudel tuli sinna elu jätta. Ja oma õigus jäi taastamata.

Uurali poolt oleme tulnud, meie soomeugrilased: vepslased, karjalased, ingerlased, eestlased... Kas seepärast ei tundunudki esimest korda tundrasse jõudnule looduses karmi võõristust? See kõik tundus kuidagi lähedane, omane. Mis on aga põlisasukatest saanud, teame ju. Karjala autonoomses vabariigis on praegu «Neuvosto Karjala» andmeil karjalasi 11,1, vepslasi 0,8 ja soomlasi 2,7 protsenti. Aga ärkab ka see rahvas (õigemini, ärkamist ei saa ju enam otseselt ära keelata). On tekkinud mitmed kultuuriseltsid, Petroskois märkasime koguni Karjala Rahvarinde silti, mõnesse kooli on jõudnud karjala keel. Sellessamas ajalehes avaldatakse Soome jäänud karjalaste kirju, käiakse vaatamas oma kunagist sünnipaika, arendatakse ametlikke sidemeid.

Mõnda hakkas ka silma. Aunuse (Olonets) kandis on tüüpilised karjala majakesed, sellised kahekordsed puumajad. Isegi üksikud soomekeelsed sildid Aunuses ja Petroskois.

* * *

Meie reisi eesmärgiks ei olnud ja Looduskaitse Seltsil ei olegi kunagi olnud suurlinnad ja poodide kammimised. Linnas käime vaid lõunal. Õhtu- ja hommikutoit valmib lõkkel. Eesmärgiks on ikka looduskaitsealad, mõistagi ajaloo- ja kultuuriseostes. Meie tahtsime jõuda Lapi looduskaitsealale ja kõige lõpuks käia tõesti korraks ka maailma suurimas polaarjoonetaguses linnas Murmanskis. Aga meie teest jäid paremale pidevalt suured veekogud. Esmalt Oneega järv, siis Valge mere — Balti mere kanal.

VANGIMÜTSID MAHA — EHITAJAD OLID VABAD MEHED!

Valge mere — Balti mere 227 kilomeetri pikkust kanalit ehitati üks aasta ja üheksa kuud. Võrdluseks Panama kanali ehitamise andmed: 80 kilomeetrit 28 aastaga. Ei tea küll Panama kanali ehitajaid, aga selle kanali ehitasid vangid. Isegi tolle aja ametlikes andmetes öeldi, et kanalit ehitavad rahvavaenulikud insenerid ja rohkem kui 100 000 ühiskonnaohtlikku elementi (muide, 12 000 olevat jõutud ümber kasvatada!).

Stalin oli hoolsalt jälginud ehitustöid, oli ta ju ise ära märkinud kanali algus- ja lõpp-punkti. Selle veeteega sai Nõukogude laevastik väljapääsu maailmamerele, ühendab see ju Valget merd Oneega järvega. Povenetsis, kanali lõpppunktis, asunud varem isegi tohutu monument «Elagu kanali looja». Kuigi Stalin Kremlist palju väljas ei käinud, tulnud ta koos Kirovi, Vorošilovi, Jagoda jt. kanali avamisele. Karjala oblastilehes «Leninskaja Pravdas» (ikka on meil veel komsomoli tõde, Lenini tõde ja oi kui palju teisi tõdesid!) on katkendeid ajakirjas «Sever» ilmunud dokumentaaljutustusest kanali ehitamise kohta. Stalini teoste 13. köites olevat kirjutatud, et 1933. aasta 21. juulil esines Stalin kanali avamismiitingul kõnega. Sellest osavõtnud laevastikujuhid eitavad Stalini esinemist.

Asi olnud nii. Kirov rääkinud küll midagi majandusest, kuid siis tekkinud paus.... Stalin seisnud ja suitsetanud, olnud isegi natuke viltu rahva poole. Kui paus ülesrivistatud meremeeste ja ehitajate ees muutunud piinlikuks, sosistanud laevastiku poliittöötaja selja taga, et Stalinile oleks vaja sõna anda. Aga kuidas? Kõik seisid ju rivis. Vorošilov astunud küll Stalini juurde, sosistanud midagi kõrva, too aga võtnud piibu suust ja öelnud üsna tigedalt, kuid küllaltki kuuldavalt: «Ei räägi!» pöördunud ümber ja läinud ära.

* * *

Kanali ehitajate seas oli ka eestlasi, ingerlasi ja teisi Venemaal vaenulikuks elemendiks tunnistatuid. Pärast sõda kanali ehitamine jätkus, õigemini küll parandamine ja taastamine. Eestlasi (muidugi ka teisi rahvusi) toodi jälle kohale. Üks neist oli koguni meie reisikaaslane, Aserist pärit Kalev Oll. 1944. aastal topiti üle tuhande mehe Kohtla-Järvel vagunisse ja viidi üle Narva jõe. Kellel põhjuseks paar kuud Saksa sõjaväge, kellel midagi muud. Kui kolmekümnendatel aastatel ehitati kanalit mehhanismideta, siis sõjajärgsed tööd jätkusid samuti kirveste ja kangidega.

«Meie taastasime kanali põhja ja täitsime lüüside puust karkasse liivaga. Vist 25. juulil 1946 lasti vesi pidulikult sisse. Vangidele toodi natuke paremat süüa ja kalja ka. Akordionist Karu oli seal koos oma orkestriga. Aga vangimütsid kästi peast ära võtta, ehitajaiks pidid ju olema vabatahtlikud. Umbes 1500 meest oli meid, kui ära viidi, alles jäi vahest 500.»

Valge mere — Balti mere kanali ääred on täis eestlaste, venelaste ja teiste rahvaste luid. Maeti neid tranšeedesse, mitte haudadesse. Et midagi matmiskohast välja ei paistaks, löödi surnute jalad ja teised kondid katki.

Seda kõike on läbiteinutel raske meenutada, meil raske kuulata ja lugeda. Aga see minevik saatis meid tervel reisil. On ju vaat et kogu põhjamaa üles ehitatud mitte vabatahtlike, vaid vangide abiga. Ja kas on üldse eestlast, kelle perest või suguseltsist ei ole kedagi ära viidud? Esimesed kirjad, mida ma oma lapsepõlves nägin, olid vangide kirjad — tindipliiatsiga kiri kolmnurksetel ümbrikel, mille sisemine pool sisaldas sõnumeid. Vanaema käis õhtuti ümber maja ja palus Jumalat, et mees ja kaks poega (Arhangelskist, Vorkutast ja Uhtast) tagasi tuleksid. Ma ei mäleta lapsepõlvest muinasjutte, vaid vanaisa laagrijutte.

SÕIDAME EDASI!

Aitab, eks?! Sõidame edasi. Esmapilgul võib see reis igavgi olla: mõlemal pool teed vaid mets, mets. Vahel kiduram, vahel lopsakam, vahel sood. Külasid ei näe peaaegu üldse, Murmanski maanteed on nii viisi õgvendatud, et ka suurematest asulatest ja linnadest ei pea läbi sõitma. Kahju, sest elu-olu tahtnuks ikka näha.

670 kilomeetri kaugusel Leningradist sattusime suitsu kätte: põles mets. Vahepeal oli maantee nii suitsune, et ei kujutanud ette, kuidas bussijuhid üldse juhtida suutsid. Lehest lugesime, et sel suvel olid Karjala metsades suurimad tulekahjud.

Silm otsis tee äärest aga pidevalt suuremaid muudatusi. Millal ometi tulevad kaljud? Esimene suurem kaljusein oli kohe pärast Petroskoid Suja jõe ääres. Siis natuke siit ja sealt, enne kui nad päriselt valitsema hakkasid.

Teiseks oluliseks põhjamaa tunnuseks on muidugi siberi kuusk, selline kiitsakas, kitsa võraga. Tedagi tikkus hariliku kuuse sekka pärast Petroskoid aina enam ja enam.

Mind on alati imestama pannud eestlaste hüüatused teeäärsete räämas majade ja korratute õuede puhul. Mis siin rääkida, maanteekultuuri ei ole ollagi, seda teame siin Eestimaalgi. Ja ega Venemaal aias suurt midagi kasvagi, kasvatatagi (mõtlen põhjapoolsemaid alasid, linnade lähedal on pilt siiski etem). Igal rahval omad kombed, tööst ja ilust oma arusaamine. Olgu pealegi. Ja siis hüüame kõik kooris: «Oi, kui kole!» Aga sedasama ilusat, mis on, me justkui ei pane tähelegi. Ometi on teede äärtes palju venepäraseid värvirõõmsaid majakesi. Nad on kohe säravad, nii et Eestimaa majad jäävad hoopis tagasihoidlikumaks ja lihtsamaks, isegi mitte nii ilusaks. Ka puhtusest on meil imelik arusaamine. Ikka peame teisi rahvaid mustemaks, endid puhtamaks.

Nüüd tsiteerin viimasest «Vikerkaarest» Arvo Valtonit: «*Kas saab eestlasest kui kultuurrahvast rääkida, kui meenutate mõne väikelinna bussijaama väljakäigukohta või silmitsete paneelmajade trepikodasid? Ajada omaenese käegalöömist migrantide süüks on küll mannetu tegu. Peab ausalt tunnistama, et eesti maakodu on keskeltläbi (ka varasematel aegadel, mitte üksi eesti soost uusmigrantidest lagastajate ajastul) korratum kui näiteks traditsiooniline vene või ukraina tare; need mõlemad aga ei saa ligilähedalegi udmurdi maamaja puhtusele, kus võtad jalatsid ära juba välistrepil. Kas ei ole puhtuse pidamine üks kultuursuse tunnuseid?*»

Kui bussil kummi vahetati, kutsus üks lahke vana karjala naine meid oma majakesse. Kui puhas seal oli: pliidil ei tahma jälgegi, ei ühtegi pururaasu. Kõik värvitud, kohendatud, särav ja läikiv. Olen juhtunud ka uhketesse Karpaatia majadesse ja jällegi on imestama pannud just puhtus. Tunnistagem nüüd ausalt iseendale: kas me võime ennast alati puhtaks pidada? Sama lugu on minu arvates linnahaljastusega. Minu meelest ei saa paljud Eesti linnad, Tartu igatahes küll mitte, Läti linnade lähedalegi. Olen märganud neis väga oskuslikult kokku sobitatud püsililledе peenraid, isegi bensiinijaamades on kaunid lillepeenrad. Konkreetselt näiteks Talsi bensiinijaamad. Nüüd jõudsin küll Karjalast juba Lätimaale, leheruum sai otsa ja järgmises lehes satume meie reisi sihtpunkti LAPI LOODUSKAITSEALALE, nüüd juba siis biosfääri kaitsealale.

(Järgneb)

VARJE SOOTAK

ÕNNITLEME!

JAAN RIIV

24. septembril on sisehaiguste propedeutika kateedri kauaaegsel juhatajal, praegusel konsultantprofessoril, meditsiinidoktoril, ENSV teenelisel arstil

JAAN RIIVIL

70. juubel.

Parimate soovidega ja õnnitlustega tervitavad teda vanemad ja nooremad kolleegid.

Kiita said

rektori käskkirjas uute üliõpilaste vastuvõtu eest ainekomisjonide esimehed dotsendid MAIA RÕIGAS, KARL LEPA, LJUBOV KISSELJOVA, LINDA ERINGSON, MAIE TOOM, UUDO PRAGI, MADIS ALEV, AIVO PARRING ja MARILIIS ALLSALU, prof. LEMBIT PUNG ning teaduskondade asjaajajad EVE PARTS, JUTA KULL, LANA MIKK, ELLE LINKRUS, VALENTINA PISUKE ja TIINA PAAP.

Tähelepanu!

Mõõdunud lehes palusime ülikooli akadeemilistel organisatsioonidel toimetusse tuua kontaktaadress ja ametlik nimi. Siiani pole kõik veel meie palvele reageerinud. Hilinejaid ootame 27. septembri lõunani. Kes hiljaks jääb, jääb ilma!

Toimetus

Teame ise paremini!

15. septembri UTs teeb Jüri Valge ettepaneku eksamikorralduse muutmiseks: asendada suulised eksamid kirjalikega ning muuta eksamigraafikut. Allpool veidi sellest, missugusena paistab niisugune süsteem üliõpilase pilgu läbi.

Kirjalike eksamite idee on hea. Hindamine muutub sel juhul tõepoolest objektiivsemaks: hinnet ei mõjutaks üliõpilase isiksus ega eksamiõnn (mida teistel on alati rohkem!). Eeldades, et küsimused hõlmavad ühtlaselt kõike õpitut, poleks vaja karta ka üksikut läbivõtmata küsimust.

Ent Jüri Valge uuendusprojektil on veel teinegi pool — eksamigraafiku muutmine.

«Eksamid toimuvad kogu õppeaasta (semestri) kohta ette teatatud kuupäevadel ja kellaaegadel...» Paraku ei selgita autor aga seda, kes eksamipäevad kindlaks määrab: kursus, kateeder, dekanaat, õppeosakond?

Esimesel juhul ei sisaldaks ettepanek endas midagi uut, sest ka praegu koostavad ju kursused ise oma eksamigraafiku. Ülejäänud kolmel juhul oleks aga tegu lausa üliõpilasvaenuliku plaaniga. Ei kateeder, dekanaat ega õppeosakond ei tea ju, millise eksami ette oleks vaja jätta kahenädalane ettevalmistusaeg ja millisele piisaks kahest päevast. Järelikult läheb ettepaneku sisu lausa vastuollu Jüri Valge väitega, et uue süsteemi rakendamine annab üliõpilasele võimaluse oma aega paremini planeerida.

Seni on eksamiplaane tehtud ikka nii, et kursus otsustab, millal mis aines eksam anda, ja teatab sellest õppejõule. Enamikule üliõpilastest sobib sel viisil koostatud plaan hästi, sest on ju otsuse tegemisel arvestatud kõiki tegureid: eksami mahtu, raskust, õppejõu isikut, eelmisi ja järgnevaid eksameid jne. Kas oleks iga üksiku üliõpilase jaoks parem, kui ta saaks ise valida, kuidas 4—5 eksamit 6 päeva vahel ära jaotada? Kahtlen selles, sest vajalik ettevalmistusaeg juba ise dikteerib, mis päevale milline eksam panna — ja valikut tegelikult ju polegi!

Ei tahaks nõustuda Jüri Valge väitega, et hea ettevalmistuse korral on võimalik ühel päeval anda mitu eksamit. Eksamiks mobiliseeritakse kõik vaimse ja füüsilise jõu varud ning enne järgmist pingutust on vaja need taastada (selleks aga ei piisa paarist tunnist). Omajagu aega nõuab ka ümberlülitumine ühelt ainelt teisele.

Küsitav on seegi, kui palju võidab uue süsteemiga õppejõud, kui ta peab üht eksamit vastu võtma 6—7 eri päeval ning koostama igaks korraks uued küsimused. Eks võta ju seegi omajagu aega.

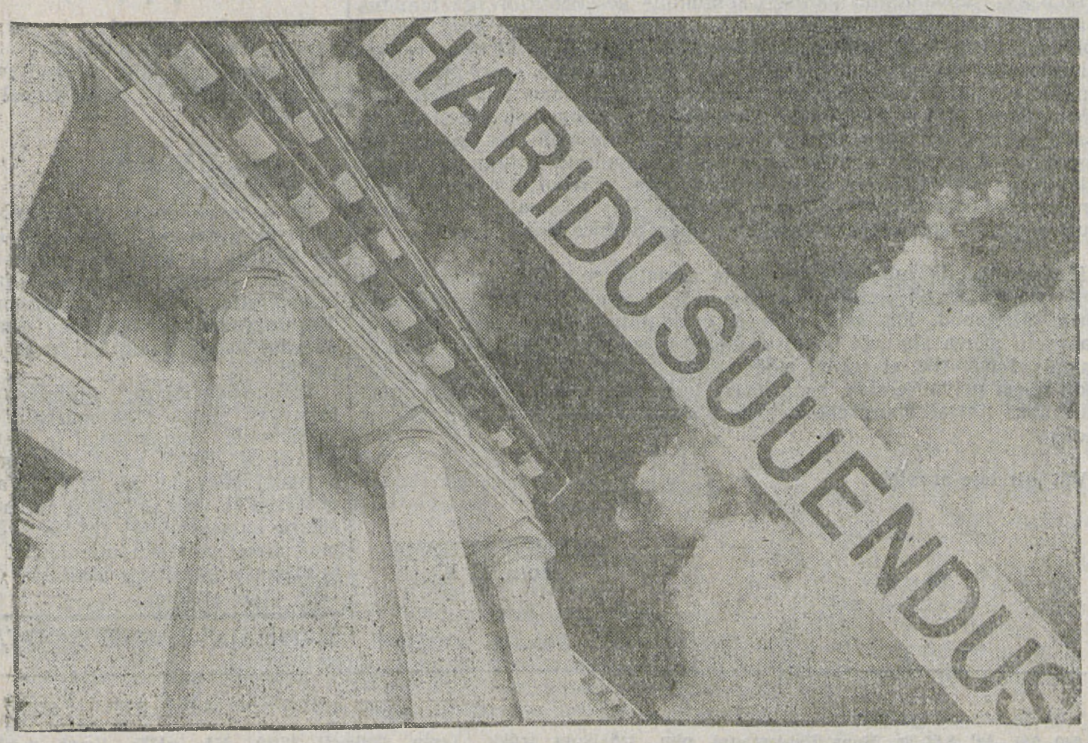
Ka auditooriumide hõivatus ei vähene nii oluliselt, nagu Jüri Valge arvutustest nähtub. Kui eksamit võib anda seitsmel eri päeval, siis on auditoorium ühe kursuse pärast kinni mitte 2, vaid 7×2=14 tundi. Seega hakkab hõivatus vähenema alles juhul, kui eksamineeritavaid on rohkem kui 36 (kaks tundi arvestasin ettevalmistuseks ja lõunaks).

Mulle jäi aga arusaamatuks, miks üldse oleks vaja kindlaks määrata, mitu eksamipäeva on igas kuus. Miks peaks üliõpilane oma õppejõuga suhtlema läbi dekanaadi käivate paberite vahendusel? Muidugi annaks see hea võimaluse terve rea uute formularide juurutamiseks, avalduste edasi-tagasi saatmiseks, kaustade sisseseadmiseks ja ametnike palgalevõtmiseks, kes suuremeelse ilmega annaksid allkirju.

Olen kindel, et eksamisüsteemi saab reformida ka palju lihtsamalt ja inimsõbralikumalt. Piisaks sellest, kui kuulutada välja, mis tähtajaks peavad eksamid tehtud saama. Kõik muu tuleb jätta üliõpilaste ja õppejõu otsustada. Kes tahab ja suudab eksamit ette teha, teatab sellest **suuliselt** õppejõule, nad lepivad **omavahel** aja suhtes kokku ning kellegi kolmanda isiku luba pole eksami andmiseks tarvis. Samuti jäägu õppejõu ja üliõpilase otsustada eksami vorm: suuline, kirjalik, nende kombinatsioon, vestlus, jooksvalt tehtud kirjalikud tööd jne. Nendes ainetes, kus on olemas korralikud õpikud, peaks olema võimalik anda ette ära ühekorraga mitu eksamit. See oleks ühtlasi samm ainesüsteemi poole.

Olen Jüri Valgega nõus, et iga asja head ja halvad küljed selguvad alles «tegeliku ellurakendamise käigus». Ometi pole mõtet hakata juurutama süsteemi, mis oma paremust isegi teoorias tõestada ei suuda. Eriti ohtlik oleks aga katsetada ettekirjutustele toetuvat süsteemi, sest mõttetust on kõige raskem välja juurida.

JAAGUP HERNES

Kes me oleme?

Diplomaatia kui suveräänse riigi tunnus Kodu-Eestil veel puudub. Rahvusvahelistes suhetes, sealhulgas ka suhetes Nõukogude Liidu sees, kompenseerib seda personaalne diplomaatia, poliitiliste asjade ajamine isiklike suhete kaudu. Eestimaa sees võiksime kõnelda omakorda leeride ja liikumiste vahelisest diplomaatiast, mis on seda intensiivsem, mida heitlikumalt need leerid ning liikumised kujunevad. Puudulikud on muidugi mõlemad diplomaatia vormid, kuid kuni pole konstitutsiooni, mida kõik tunnustaksid, ega riiki, mis tõestaks sellise konstitutsiooni praktilist kehtivust, seni on omaalgatuslikki diplomaatia suur asi.

Et säärase *quasi*-diplomaatia käigus saavad kõige tavalisemadki sõnad poliitilise tähenduse, millega ei tohiks suvaliselt ringi käia, see ei peaks olema üllatav. Ent on ometi. Näiteks sõna **eestimaalane**. Tähenduses «Eestimaa elanik» on see niisama vajalik sõna nagu «ameeriklane» või «küprioot». On tõsi, et *eestimaalane* võrdsustab omavahel Eestimaa eestlase ja Eestimaa muulase ning ei too nõnda esile inimeste erinevat rahvuslikku päritolu. Kui me tahaksime rõhutada üksnes viimast, siis tuleks muidugi kõnelda ainult Eestimaal elavatest eestlastest, venelastest, juutidest, mustlastest, vietnamlastest jt. Ühed neist on põlis-, teised aga hilisasukad, kelle hulgas eestlastest ja rannarootslastest põlisasukatele on siin põhiasuala, kuna ülejäänud on siin oma rahva sekundaarsel asualal.

Kuid meil on vaja esile tuua ka seda, et Eestis elavate rahvuste liikmeil võivad olla ühesugused huvid, mis seovad neid erinevast päritolust küsimata. Need huvid võivad koguni kokku langeda ja koondada niiviisi eri rahvad ühistesse aktsioonidesse — kasvõi näiteks IME nõudmisse. Et see nõnda hoopiski mitte alati ei ole, et võib olla Eestimaa elanik, olenemata samal ajal Eestimaa patrioot — see on kaua kestnud teadliku jõupoliitika tagajärg, mis paneb eestlase umbusaldama neidki eestimaalasi, kes tahavad tegelikult väga olla samuti Eestimaa patrioodid. Selliste inimeste määratlemiseks eestlastega koos ei tohi sõna *eestimaalane* tähenduses «Eestimaa patrioot» sugugi põlata. Sest kui eestlane reserveeriks õiguse olla Eestimaa patrioot ainuüksi enesele, missuguse õigusega kiikab ta siis Moskvasse või Washingtoni või Torontosse ja eeldab, et seal peavad leiduma ka estofiilid? Estofiilsus oleks täiesti välistatud, kui kõik oleksid ainult oma maa patrioodid.

Pragmaatilise rahvuslase meelest on muulane alati ülearune. Pragmaatiline rahvuslane sooviks üle kõige seda, et iga rahvas elaks rangelt oma põlisel asualal. See soov kohustaks inimesi oma rahva kodumaale jääma ka siis, kui see maa okupeeritakse, ja ka siis, kui seal elamine osutub võimatuks. Teiste sõnadega: see soov kohustab inimesi püsima oma põlisel asualal seni, kuni seal elu on võimalik, ja pigem hukkuma kui mujale siirduma. See soov on ebainimlik ning satub vastuollu ka eestlaste endi rahvusliku ajalooga isegi siis, kui arvata, et oma põliselt asualalt lahkutakse alati kahetsustundeta. Ei tohi nimelt unustada, et ka Eestisse on küüditatud — Ingerimaa soomlasi. Peale selle on Eestisse ka põgenetud — tagakiusamise eest. Eestimaa muulaste struktuuris kuulub neile, keda on siia assimilatiivsetel kaalutlustel teadlikult suunatud, üksnes osa, ja kuigi see osa võib kvantitatiivses mõttes olla kõige suurem — ikkagi ei anna see alust võrdsustada omavahel kõiki muulasi. Sõna «eestimaalane» on kasutusele toodud selleks, et ületada see lõhe, mis Eesti rahvuslase ja Eestimaa muulaste vahele rahvusliku eneseteadvuse tõusul paratamatult tekib.

Teine poliitilises mõttes kriitiline sõna on läbirääkimised. Pole kahtlust, et Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi moodustatud komisjoni vastas istuvad vabariikliku streigikomitee esindajad käsitavad asjaomaseid kohtumisi just läbirääkimistena. Sellest järgneb siis muidugi, et komitee esindajaid saab käsitada kaksikvõimu täievolilise kehastajana, keda, nagu näete, konstitutsiooniline organ on sunnitud arvestama võrdväärse partnerina. Mitte survegrupp, kes üritab võimukandjaid üksnes mõjutada, vaid võimugrupp, kes tahab vähemasti võimu jagada. Kui nii läheks, siis olekski tegemist kahe, vähemalt kahe kogukonnaga, millest praegu on olemas ainult sõna, kuid tundub väga, et pelgalt selle sõnaga ei rahulduta.

Kogukond loob illusiooni, et tema kaudu on rahvuslikud huvid kaitstud kõige kergema vaevaga. Kuid tegelikult tähendaks kogukond seda, et eestlaste ajaloolised õigused alandataks oma riigi loomiselt jagatud riigis elamiseni, suveräänse riigi tegemiselt konföderatsiooni raames poole riigiga leppimiseni. See oleks niisugune pool munast, mis oleks minu arvates selgesti halvem kui tühi koor. Suveräänsus kogukondlikes piirides tähendaks eestlastelegi piirdumist vaid teatava autonoomiaga, mille ületamist annab otsekohe tõlgendada kui teise kogukonna olukorra halvendamist. Kuivõrd vabariikliku streigikomitee taga olevad jõud on kogukondlikest õigustest varjamatult huvitatud, sedavõrd ongi nad eestlasi «oma» inimeste elutingimuste ahistamises pidevalt süüdistanud. Kahtlemata madaldaks kogukonnastamise idee omaksvõtmine ses suhtes pingeid. Ent ühtlasi oleks see ka saatuslik järeleandmine tuntud printsiibile «divide et impera», mis on alati toiminud eestlaste rahvuslike huvide vastu.

Kas Eesti Kodanike Komiteede liikumine ei aja aga «meie poolt» ometi sama kogukonnastamise joont? Nii on tõesti mõista antud, kuigi erineval moel. Anarhistide jaoks on Eesti Kodanike Komiteed rahvusliku segregatsiooni algatajad, pragmaatikute jaoks äärmusliku separatismi organisatsioonilisteks vormiks. Kellel on õigus? Õigus on sellel, kes leiab parima viisi integreerida erinevaid inimesi ja rahvusrühmi kellegi elulisi õigusi kahjustamata ning ajaloolisi õigusi taastades. Pole kahtlust, et sel juhul on ka migrant oma eluliste õigustega platsis. Kuid ei tohi unustada, et migrant ei kaitse oma elulisi huve siiralt, et migrant minetab patriotismi ja käsitab põliselanike patriotismi segava natsionalismina. Eesti Kodanike Komiteed õigustavad oma liikumist siis, kui nad tegutsevad vastu migrante loovale ideoloogiale, ent ei kehtesta omalt poolt seda segregatsiooniliini, mis aitab kogukonnastamisele veelgi kaasa.

Me ei tohi lasta endist kogukondlasi teha!

PEETER OLESK

Alustada uutmist põhjustest, mitte tagajärgedest

Repliik Mati Salundile stipi asjus (UT nr. 24)

Mati Salundi teatab UTs nr. 24: «Püüame liikuda selle poole, et kolmedega stipendiumi maksmine muutuks täielikuks erandiks.»

Kurb, et ülikool alustab perestroikat valest otsast. Hinne ei näita praegu kuigi palju, sest:

(1) väga palju eksameid tehakse üldainetes, mis teinekord erialast õige kaugel seisavad, mis seetõttu huvi ei paku ning millele püütakse võimalikult vähem aega kulutada (et erialale jääks rohkem, muide!);

(2) praeguse eksamikorralduse juures sõltub väga palju juhusest, meeleolust, suhetest õppejõuga jne. jne. — see tähendab, hindamine on väga subjektiivne.

Kui üliõpilane juhtub ülalmainitud põhjustel kolme saama, ei väära ta ometi nii ränka karistust — pooleks aastaks elatusrahast ilmajätmist! Ka tema on siiski tööd teinud ja oma erialal võib ta olla tugevam kui mõnigi tuupijast läbiviieline. Paraku on väga suur osa meie eksamitest suunatud mälumahule. Stipikomisjonid võiksid ju olla nõnda palju kompetentsed, et oskaksid **igal üksikul juhul** otsustada, kes on looder ja kes mitte.

Kahtlemata on konveiermeetod õppeosakonnale mugavam kui individuaalne lähenemine. Siiski tasuks end kokku võtta ja alustada uutmist põhjustest, mitte tagajärgedest.

LEOPOLD ISEMOTLEJA

● KRIMINULL ● KRIMINULL ● KRIMINULL

Eksitus

Tšehhovi ainetel

Kapten Sidorov vaatas järjekorras juba üheksandat fotot. Seda vaatasid ka vanemleitnant Grišenkov ja leitnant Tšerevaško. Fotolt jõllitas vastu mees, kes oli kinni võetud N linna peaväljakul, kui seal aeti laiali Rahvarinde miitingut. Sellest andis tunnistust ka tema välimus: ülikond oli määrdunud, parem silm paistes ning katkisest suunurgast immitses verd. Sidorovile tundus, et ta on seda meest kuskil näinud, kuid ei suutnud meenutada kus.

Kuna miiting oli toimunud õhtul, ei hakanud kapten Sidorov vahialuseid kohe üle kuulama. «Las istuvad ühe öö kongis,» arutas ta, «ning mõtlevad järele. Eks hommikul kuulame üle nagu kord ja kohus.» Ent praegu tuli neist rohkem teada saada ja Sidorov pöördus kolme erariides seltsimehe poole, keda võiks pehmelt nimetada miilitsa abilisteks:

«Noh, kas tunnete seda meest? Kas ta kuulub mõnda ühiskondlikku liikumisse?»

Mehed vahetasid pilke, siis avas üks neist suu:

«Ma olen peaaegu kindel, et ta kuulub Rahvarindesse. Olen teda justkui paaril kogunemisel silmanud.»

«Seda oligi arvata,» lausus kapten Sidorov kurjakuulutavalt. «Või Rahvarinne?! Ma talle veel näitan Rahvarinnet! Avaliku korra rikkumine, huligaansus ja võimudele vastuhakkamine! Lasen ta raisa kolmeks kuuks kinni panna!»

«Tõbras!» lisas vanemleitnant Grišenkov tundeküllaselt.

Leitnant Tšerevaško ei öelnud igaks juhuks midagi.

«Ma ei tahaks küll eelkõneleja andmeid kahtluse alla seada,» astus nüüd ette teine mees, «kuid arvan, et olen vahialust näinud hoopis Interliikumise üritustel, samuti mitmetel kinnistel kohtumistel töökollektiivides. Miitingul võis ta viibida lihtsalt uudishimulikuna, või mis tõenäolisem, Interliikumise koordineerimiskeskuse vaatlejana.

«Kurat võtaks!» kapten Sidorov läks näost valgeks ja ta vuntsid vajusid sorgu. «Kas te taipate,» pöördus ta siis kolleegide poole, «mis juhtub, kui ülemused asjast haisu ninna saavad. See lõhnab rohkema kui preemiast ilmajätmise järele. Ta tuleb otsekohe vabastada ja tema ees vabandada. Mida te üldse mõtlesite, Grišenkov, kui lasite ta kinni võtta?! Temasugune soliidne mees erineb ju täiesti neist teistest jätistest.»

Vanemleitnant Grišenkov vahtis oma kinganina ja pomises: «Tõbras!»

Leitnant Tšerevaško ei öelnud igaks juhuks midagi.

Esimene mees oli juba tükk aega püüdnud midagi öelda. Nüüd läks see tal lõpuks korda:

«Ei!» hüüdis ta. «See mees on Rahvarindest! Ta oli üks neist, kes bussijaamas konstitutsiooniparanduste projekti vastu allkirju kogus. Mäletate, seltsimees kapten, tal õnnestus tookord vist jalga lasta.»

«Õige küll,» noogutas kapten Sidorov. Tema tuju tõusis korraga mitme pügala võrra. «Vaat kui palju vaidlemist ühe näraka pärast! Ma teda õpetan, kuidas allkirju koguda ja loosungiga ringi joosta! Ta mu käes veel kiunub!»

«Tõbras!» ütles vanemleitnant Grišenkov põlglikult.

Leitnant Tšerevaško ei öelnud igaks juhuks midagi.

«Lubage,» lähenes äkki lauale kolmas mees, kelle ülejäänud sootuks unustanud olid. «Palun näidake veel kord fotot!» Ta võttis foto ja silmitses seda tükk aega. «Jah, enam pole kahtlust. See on keegi major pealinnast. Ta nimi on Gromov või Grumov. Aasta tagasi käis ta meie tehases loengut pidamas. Süs ta oli mundris ja tema nägu oli ... hm, hm. Sellepärast ei tundnud ma teda kohe ära.»

Kabinetis valitses üldine jahmatus. Pärast viimaseid sõnu saabus täielik vaikus ja alles siis tuli kapten Sidorovile meelde, kus ta major Gromovit kohanud oli.

«Või nii,» venitas ta. Tema hääl värises.

«Tõb...!» alustas vanemleitnant Grišenkov, kuid sai viimasel hetkel sõnasabast kinni.

Leitnant Tšerevaško ei öelnud igaks juhuks midagi.

ERKKI KÕLU

● KRIMINULL ● KRIMINULL ● KRIMINULL

Puudub veel mõrv

- Varastati ajakirjandustudengi reportermakk
- Näpati tudengineidude rahad ja väärtasjad
- Pummeldati mõistuse kaotamiseni, üks asjaosalistest lõpetas elu enesetapuga.
- .....

(nimekiri pole täielik)

Seoses sellega, et ülikooli ühiselamutes on viimasel ajal järsult kasvanud kuritegevus, teen ettepaneku:

■ Moodustada eeskujulikest, energilistest ja võitlusvõimelistest noortest võitlussalgad, mis võtaksid kontrolli alla kõikide ühiselamute territooriumid. Samas luua komandantide ühendnõukogu, kes koordineeriks nende salkade tegevust ja juhiks neid rasketel hetkedel innustava eeskujuga võitlusesse.

■ Katkestada üliõpilaste vastuvõtt ülikooli olukorra normaliseerumiseni. Nõuda, et keskkoolid lõpetaksid rämedate puberteetide vorpimise.

■ Nõuda vabariigi arstidelt, et kiiremas korras tagataks noorte mõistuse ja organismi üheaegne arenemine.

■ Lõpetada üliõpilaste taskust tuleva raha maksmine valvuritele (nagu seda tehakse Pälsoni 14), kui viimastest niikuinii asja ei ole.

■ Karistada pikanäpumehi käelaba maharaiumise läbi, raskemateks juhtudeks püstitada ühiselamute vahetusse lähedusse võllad.

ERNI VÄRNITS

MARGUS SANGLEPA joonistus

REPLIIGI KORRAS

Haapsalus kah käidud

... surises peas tüütuvõitu mõttejupp, kui möödunud reede hilisõhtul peahoone ette vuranud bussist rahvariideid maha tõstsin ja valvelauast käigupealt värske tudengilehe haarasin. Olin just saabunud esileheküljel hüüumärgiga väljahõigatud Haapsalus toimunud ülikooli päevalt.

Tõesti, täpselt nädala eest sõitis Läänemaa keskusesse peatse juubeliga seotud ülikooli päevale matemaatikateaduskonna organiseerimisel bussijagu rahvast — õppeprodekaan prof. Heino Siigur, õppejõude mitmest teaduskonnast ja ülikooli rahvakunstiansambli tantsupaarid. Võõrustajad andsid endast püüdlikult parima. Soliidsed kohaliku võimu funktsionäärid sisustasid päeva minutipealt. Tartu-sildiga «Ikarus» defileeris mööda linna peatänavat väärikalt edasi-tagasi, saatmas uudistavad silmapaarid. Kõik oleks ju tore...

Mõtteliselt tõmmatav liin: õppejõud — Haapsalu juhid/kultuuritöötajad/pedagoogid — toimis laitmatult. Kohtuti, vahetati viisakusi, arutati koostööplaane, jäädi rahule. Ent teine samaväärne liin: tudengkonna esindajad — kohalikud noored — jäi sootuks olemata. Haapsalu I Kk-s kavandatud kontsert-kohtumine keskkoolirahvaga taandus saalitäiele algklasside mudilastele. Vanemad olid lihtsalt tööl rajooni põldudel. Pisipõnnid lustisid ärajäänud koolitundide ja kirevate rahvarõivaste üle, sugugi taipamata, miks Tartust tulnud onud-tädid just nimelt neile tantsivad. Tegelikult saabub neil ju oma taipamiste aeg alles aastate pärast. Meie olime ju kutsutud ja tulnud peamiselt ikkagi nende pärast, kel juba tuleval kevadel haridusevalik ees seisab. Ka pärastlõunal partei rajoonikomitee saalis toimunud kohtumisel haapsalulastega jäid ülikooli rahvatantsijad niigi hõredalt täidetud saalis ainukesteks noorteks. Prof. Heino Siigur rääkis pikemalt, teised õppejõud lühemalt kõrgkooli ja -hariduse päevaprobleemidest...

Haapsalus-käik juhatas sisse teiste samalaadsete ürituste sarja. On ju juubelitoimkond igale teaduskonnale teatud Eestimaa piirkonna kätte juhatanud, kus neil ülikooli esindajateks tuleb olla. Paningi Haapsalu päeva ala- või hoopiski üleorganiseeritusest tingitud mõõdalaskmised paberile, et teistel mõõduvõttu jätkuks. Kuidas selliseid ülikooli päevi organiseerida, keda kaasa kutsuda, millele pearõhk panna? Vältimaks lihtsalt linnukest ürituste plaani, püüdlemaks millegi enama poole.

Või mis teie arvate?

HANNES KUUSMA,
žurn. II k.

«FRATERNITAS LIVIENSISE» LIPU TAASPÜHITSEMINE

Täna kell 15 toimub Tartus Peetri kirikus üliõpilaskorporatsiooni «Fraternitas Liviensis» violeti-rohelise-valge lipu taaspühitsemine.

Seega on organisatsioon läbinud pika ja raske taastamistee ning alustab oma sisulist tegevust.

Korp! «Fraternitas Liviensise» eestseisus

AKADEEMILINE MUINSUSKAITSE SELTS

teatab, et **esmaspäeval, 25. septembril kell 16 algab ülikooli aulas AMS-i asutamise /23. 09. 1987. a./** teisele aastapäevale pühendatud koosolek. Päevakorras: mis tehtud, mis teoksil ja mida veel vaja teha. Muinsuskaitsest meil ja mujal.

Oodatakse seltsi liikmete rohket osavõttu, teretulnud on kõik asjast huvitatud.

Korraldajate nimel
TULLIO ILOMETS

FILOLOOGILIST UKU MASINGU PÄRANDIST

Seminar EÜS «Veljesto» eestvõttel toimub **laupäeval, 23. septembril kl. 12 peahoone aud. 139.** Osalevad P. Ariste, K. Kasemaa, H. Runnel, K. Salve, K. Ross, K. Pajusalu, T. Tender, M. Velsker jt.

FILOSOOFIAPROFESSOR LEIPZIGIST

Neljapäeval, 28. septembril kl. 16.15 peab Leipzigi ülikooli professor filosoofiadoktor Frank Fiedler ülikooli raamatukogu aud. 202 saksa keeli loengu teemal «Philosophie als Vermittlung von Rationalität und Humanität».

Huvilised teretulnud.

VABAÕHUETENDUS

«Winnie Puh
ja tema uued sõbrad»
Toomemäel
sel pühapäeval kell 13.
Üliõpilasperedele etendus tasuta.

ÜLIKOOLI KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 23. ja pühapäeval, 24. septembril kl. 21

● DISKOÕHTU ● AUDIOS — VIDEOS

«Suvi läinud, sügis käes...»
Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Reedel, 29. septembril kl. 20 ansambli «MONARH» kontsert.

Pääsmete eelmüük klubis ruum 208 esmaspäeval ja teisipäeval kl. 16—18.

UJUMA!

TÜ ujumiskoondis, kes valmistub sõpruskohtumiseks Kaunases Leedu KKI-ga ja Krakovis sealse ülikooliga, alustab «Dünamo» ujulas treeningutega alates 2. oktoobrist. **Tunnid toimuvad iga päev esmaspäevast neljapäevani kl. 20 ja reedel kl. 18.**

Vetelpäästeühingu ujumistunnid toimuvad alates **9. oktoobrist** arvestusrühmale esmaspäeval ja kolmapäeval kl. 20.45 ning üldrühmale samadel päevadel kl. 21.15. Vastu võetakse ka uusi üliõpilasi arvestusrühma katsete alusel (nõutav vähemalt kahe sportliku ujumisviisi oskus) ning üldrühma aktiviste (vajalik ujumisoskus).

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3463. Tiraaž 3000 eks. MB-01615.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эст. ССР. Тарту. ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

Nr. 27 (1574) REEDE, 6. OKTOOBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Üliõpilastele arutamiseks!

Ülikoolis on kujunenud arvukalt üliõpilasühendusi, mis kokku haaravad siiski väiksema osa üliõpilaskonnast. Komsomol või üliõpilaste ametiühing ei saa esindada kogu üliõpilaskonda ega pretendeerigi sellele. Samal ajal on probleeme, mille lahendamine rektoraadis eeldab üliõpilaste suurema osa seisukohtade arvessevõttu. Selle näiteks olgu stipendiumi suuruse muutmine või üliõpilaslaenu sisseseadmisega seonduv.

Loeme vajalikuks moodustada rektoraadi juurde üliõpilaste esindus. Sellesse võiks kuuluda esindaja igast ülikoolis registreeritud üliõpilasühendusest. Veel tahame kutsuda sinna iga teaduskonna üliõpilaste esindaja, kelle valimise otsustaksid üliõpilased ise.

Palume väga teaduskondade üliõpilasi oma esindaja valimine nii läbi kaaluda, et rektor saaks üliõpilasesinduse hiljemalt oktoobri lõpul kokku kutsuda.

Rektoraat

MARGUS SANGLEPA joonistus

Ülikoolile tulevik

Nii. Täna, kolmapäeva hommikul kl. 9 («Ülikooli tuleviku» orgkomitee saab iga nädal sel ajal kokku) istus nõukogu laua taga juba rohkem inimesi. (Loe eelmist ajalehte.) Tulnud olid ka toimkondadesse pakutud. Kui kellelgi on küsimus just nimelt nende inimeste suhtes, kes hakkavad asja vedama, siis teadmiseks, et kedagi pole kusagilt kõrgemalt ega käskkirjaga (peale orgkomitee enda) määratud, vaid lihtsalt üks või teine inimene on arvanud, et see või too võiks seal olla. Aga kasutamata potentsiaali on ülikoolis veel küll ja küll. Vaat kui palju helgeid päid on välja tulnud Rahvarinde, IME, valimiste ja mitmesuguste seadusprojektide koostamisega. Pangem nüüd pead tööle ülikooli heaks.

Nüüd võib kirjutada toimkondade taha ka juba mõned nimed.

1. Ülikooli struktuur ja juhtimine — prof. Jüri Kärner.

2. Ülikooli teadus ja Teaduste Akadeemia — prof. Erast Parmasto.

3. Õppeprotsess: Mati Salundi, astmeline haridus, ainesüsteem, täiendusõpe — dots. Jaan Kõrgesaar, auditoorne ja iseseisev õppetöö — dots. Jüri Lembra, välismaal õppimine ja välismaalaste õpetamine — dots. Toomas Tenno, võõrkeelne õpetus, venekeelne haridus — prof. Sergei Issakov.

4. Teadus — dots. Jaak Järv, dots. Aavo Luuk, dots. Andres Piirsalu.

5. Üliõpilaskond: organisatsioonid — Aavo Kokk, Alar Pandis, ÜTÜ — Tõnis Lukas, olme — Marco Kirm, käitumiskultuur ja hingeharidus — Indrek Tarand.

(Järg 3. lk.)

Kui üks inimene teist õpetab, antakse selle töö tulemusele ka hinnang. Harilikult hindab oma töö tulemust kõigepealt õpetaja, hiljem teevad seda teised, ühiskond kaasa arvatud. Olgu see sissejuhatus veendumaks, et hindamist kaotada pole mingit lootust ja seda ka kõrgkoolis mitte. Iseasi, kuidas seda hindamist toimetada. Kas eksamid on suulised või kirjalikud või teostatakse kontrolli testimise vm. meetodil, sõltub juba paljuski asjaosalistest ja tingimustest. Kuni tulemust hindab inimene, on resultaat ikka seotud millegi subjektiivsega. Nii ilmuvadki eksamilehele hinded «mitterahuldavast» «väga heani». Vaidlus selle üle, mida näitab üks või teine hinne üldaines, eriaines, riigieksamil või kollokviumis, ei vii meid harilikult üheste seisukohtadeni. Liiatigi on ebaõiglane hinnata aineid, väärtuslikumaks (neid oleks siis nagu rohkem tarvis õppida) ja vähem väärtuslikuks (eriti ei pingutata ja tulemus ongi lahja). Kuigi ainete jaotus üld- ja eriaineteks on võimalik, ei saa täisväärtuslikus kõrghariduses neist kumbagi eelistada.

Mida siis peale hakata hinnetega? Ei saa kuidagi nõustuda, et need midagi erilist ei näitagi. Küsigem otse, kumb üliõpilane on oma teadmiste taseme poolest (kasvõi raskesti fikseeritaval nn. keskmisel nivool) eelistatavam, kas see, kellel hinnetelehe keskmine (aga see on harilikult 35—50 eksami tulemus stuudiumi vältel) on 4,5, või see, kellel sama näitaja 3,5 üldlevinud viiepallises süsteemis? Hinde (ka «kolme») väärtus selgub harilikult pisut üldisemat tausta silmas pidades.

Nüüd aga töö tasustamisest, kui tegemist on õppeprotsessiga ja nimelt üliõpilase õppetööga. Teadupoolest saab ülikoolis praegu stipendiumi 72—74% üliõpilastest. Seega mitte kõik, kes suudavad võlgnevusteta edasi liikuda (võlad tuleb nagunii likvideerida, sest neid enam aastast aastasse kaasa kanda ei õnnestu). Et võlgnikke on olnud viimase 10—15 aasta jooksul ca 10%, tekibki küsimus, mis tingimustel osa üliõpilasi stipendiumi ei saa.

Kes on need 16—18%, kes peavad vähemalt ühe semestri ilma riikliku abita läbi saama? On siis nende suhtes teatav ebaõiglus rakendunud, sest vähemalt «rahuldavale» on nemadki jõudnud? **Ka praeguste madalate stipendiumimäärade puhul ei jätku raha sällitamaks eeltoodud protsente.** Kuigi täielikult objektiivseid hindamissüsteeme ei eksisteeri, tuleb meil ometi millestki lähtuda. Praegu ja ilmselt ka edaspidi on paratamatu, **et lähtume hinnetest ja eksamite sooritamisest ettenähtud aja piires.**

Kas kolm on siis rahuldav?

● Loe ka «UT» 15. sept. — «Kuidas on lood stipendiumiga» — M. Sanglepp ja «UT» 22. sept. — «Alustada uutmist põhjustest, mitte tagajärgedest» — L. Isemõtleja

Põhimõtteliselt ei ole siin oluline, kas stipendiumi arvestamine toimub üks või enam korda ühe aasta jooksul. On arvestushetkel hinded vähemalt «head», on stipendium garanteeritud. Neile, kes omandatud teadmisi suudavad ka väga hästi eksponeerida, on stiimulina makstav lisa vaja säilitada. Möödunud aastal sai 14% üliõpilasi ülikoolis ainult «viisi», 48% ka «neljasid», 37% «ka kolmesid» ja 1% «ainult kolmesid». Seega siis makstakse praegugi igale kümnendale üliõpilasele ka «kolmede» puhul stipendiumi.

On tehtud ettepanekuid anda stipendiumifond teaduskondade käsutusse, et nende komisjonid ise fondist lähtudes määraksid, kellele kui palju maksta. Pikemalt kommenteerimata ei tasu sellise süsteemi rakendamisele kohe «ei» öelda. Mõelgem selle üle koos. Eks teaduskonna stipendiumikomisjon määra ju praegugi stipendiume. Üliõpilased saavad siin sõna kaasa rääkida ja tagada õigluse ka praeguse süsteemi juures. Lõpuks esitan siiski küsimuse kriteeriumidest. Kes peab siis stipita jääma, kui kõigile veel maksta ei ole võimalik? Veel olulisem on küsimus, kas «kolm» on rahuldav? Kui jah, siis kaua veel?

MATI SALUNDI,
õppeosakonna juhataja

Korporatsioon Amicitia

Tallinna Linna I Tütarlaste Gümnaasiumi 1923. a. lõpetanud lennust asus üle poole edasi õppima Tartu Ülikooli. Pidev omavaheline sõprusside suunas neid mõttele luua oma naiskorporatsioon alalise koduga, kus valitseks sõprus ja üksmeel. Korporatsiooni asutamise peaeesmärgiks oli Tallinnas õppivate üliõpilaste organiseerimine ja sellepärast sooviti luua konvent asukohaga Tallinnas.

Nii kinnitatigi ühel hilissügispäeval Eesti Vabariigi algusaastail — **novembris 1924 — EV TÜ valitsuse poolt korp! Amicitia põhikiri.**

Motoks sai *«Per aspera ad astra»*. Lipuvärvideks valiti helelilla, tumeroheline ja kuld, mis sümboliseerivad julgust, lootust ja ausust. Neid kolme põhimõtet, mis aitasid liikmeil tihedalt liituda, vajati eriti algusaastail, kuna tolleaegne avalik arvamus suhtus vägagi negatiivselt selliste korporatsioonide asutamisse.

Intensiivse sisetegevuse kõrval näidati üles ka aktiivsust väljaspool. Töötati üheskoos teiste akadeemiliste organisatsioonidega. Eriti tihedad sidemed olid Läti korporatsiooniga «Imeria».

Alates 10. jaanuarist 1925 algab konvendi elu Tartus, mis kestab kuni 1940. aastani, mil kõik akadeemilised organisatsioonid kui rahvavaenulikud likvideeriti. Algas arreteerimiste, küüditamiste aeg. Paljudel õnnestus põgeneda terrori eest Saksamaale, Rootsi või mujale, kus korporatsiooni tegevust jätkati.

(Järg 4. lk.)

TARTU ÜLIKOOL

Hakkab ilmet võtma

Juubelistaap pidas teisipäeva pärastlõunal järjekordse koosoleku. Staabiülema dots. Jaak Karu eestvedamisel vaeti juubeliürituste kavaga seonduvaid probleeme. Kuna Skandinaavia ülikoolide rektorid on avaldanud soovi lahkuda juubelipidustustelt 2. detsembril (laevaliikluse tõttu), tuli teha planeeritusse mitmeid muudatusi.

Juubeliürituste esialgne plaan on järgmine:

30. nov.

Õhtupoolikul ülikooli endiste õppejõudude mälestamine Raadi kalmistul.

1. dets.

9.00 Külaliste tervitusvisiidid rektori juurde.
11.30 Aktus.
13.30 Lõuna külalistele «Püssirohukeldris».
14.30 Jumalateenistus Tartu Peetri kirikus.
16.00 Rongkäik Peetri kiriku juurest Raekoja platsile, kus toimub loits.
20.00 Rektori vastuvõtt ajaloomuuseumis. Samal ajal üliõpilasüritused.

2. dets.

10.00 Audoktorite promoveerimine.
12.00 Lõuna.
15.00 Pressikonverents teadusraamatukogus.
19.00 Ball «Vanemuises».

See on kondikava. Juubelistaap on tänulik kõikide toredate ettepanekute eest, mis kellelgi välja pakkuda.

Tublisti aktiivsem võiks olla üliõpilaste osavõtt juubeliga seonduvatest aruteludest. Sellel koosolekul viibisid vaid korp! «Amicitia», korp! «Sakala» ja korp! «Fraternitas Estica» esindajad.

Loodame, et järgmisel korral on asjaosalistel juba terve rida palju konkreetsemaid ettepanekuid.

MARGUS SANGLEPP

Paul Ariste Läti Ülikooli audoktor

Sellise otsuse oli teinud Läti ülikooli nõukogu 30. jaanuaril. Nüüd tuli diplomit kätte andma Läti ülikooli rektor prof. Juris Zakis. Temaga oli kaasas tõlk Anna Zigure, kes tuli 1966. aastal Riiast Tartu ülikooli eesti keelt õppima. Naabermaa ülikool hindas prof. Paul Ariste teeneid läti keele uurimisel, lätlaste väitekirjade juhendamisel ja üliõpilaste õpetamisel.

Põhjalaretkele tulime avastama iseennast

EESTI LOODUSKAITSE SELTSI ÕPPEEKSKURSIOONIST

(Algus üle-eelmises lehes)

Külm on praegu siinses kuldses oktoobris. Ei saa võrreldagi Karjala ja Koola ilmesooja augustiga. Ja kui harjumatult valged õhtud ning ööd olid! Seda ei oskakski vist enam kirjeldada. Aga püüaks siiski veel kord — nüüd siis meenutavalt —

LAPI KAITSEALAL

ära käia.

Kui eriti tähele ei pane, võib kaitseala alguse isegi maha magada. Leningradist jääb siia 1220 kilomeetrit, Murmanskini tuleb sõita veel umbes 170. Juba ammu ahvatlesid bussiaknast Hibiinid, mille poole aina kihutasime. Nägime tee ääres mitmel korral ka Koola aatomielektrijaama teeviita, korstnadki paistsid.

Aga kaitseala ise? 1920. aastatel oli siia kanti välja saadetud sakslane German Kreps (1896—1944). Tema hakkas huvi tundma *poro* (põhjapõdra) vastu. Juba siis oli alles jäänud vaid paar sajapealist karja. Koos laplasest sõbra ja teiste abiga suudetigi 1930. aastal avada kaitseala. Ta ise oli esimene juhataja. Edenema hakanud uurimistöödele ja karja kasvule tõmbas kriipsu peale sõda. Mehed viidi rindele, põdrad pandi veotööle või tapeti lihaks. Ei olnud pärast sõdagi head aastad. Kui algul oli kaitseala territooriumi suurus 160 000 hektarit, siis mitmesuguste otsuste ja määrustega vähendati seda korduvalt. Pidid ju isegi kaitsealad õigustama oma olemasolu toodangu andmisega. Hiljaaegu saadi maad Soome piiri suunas juurde ning nüüd ulatub Lapi biosfääri kaitseala (jah, nimigi on teine — sellest kõneles zooloog Olga Makarova) 270 000 hektarini.

1957. aastast tuli direktoriks Oleg Semjonov-Tjan-Sanski. Koola poolsaare ühe parima tundja, 83-aastase bioloogiadoktori järel mäest üles astudes algas meie reisi ilusaim päev. Olime ühe öö juba kaitseala laagriplatsil karmi maastiku õhku hinganud ja mägede poole vahtinud, keskuse muuseumis teadlaste juttu kuulanud.

Ahtake rada lookleb rahulikult ojakeste ja siberi kuuskede vahel aina ülespoole Tšuna tundra mägedesse. Koos Jaan Eilartiga ees sammuv professor on seda teed mööda astunud sadu ja sadu kordi. Ei jää veel praegugi nädalat vahele, kui koos kolleegidega seda teed ette ei võeta. Eestlastest peetakse siin lugu. Peale ammuste sidemete oleme jätnud ka tõepoolest loodusekaitsja ja -hoidja mulje. Meist jäävat laagriplats koguni puhtamana maha kui enne.

Vähehaaval mets taandub, ilmuvad poolpõõsad. Kuused omandavad naljaka, nn. lipukuuse ilme (oksad vaid ühel küljel). Põhjuseks külmad tuuled ja lumi.

See tüüpiline tundra, kuhu jõuame, on lage, ümberringi vaid samblikud, puhmad, puitunud taimed. Algul oled veel päris ruttu vahelduva looduse ja alles seejärel avardunud silmapiiri mõju all — ümberringi mäed ja nende vahel veesilmad. Ühelt naabermäelt paistab vastu vaid tükk musta maad. Seal olnud põleng 18 aastat tagasi ja praegu ei ole veel midagi kasvama hakanud.

Kõik see, mis siinse loodusega lähemas ümbruses juhtunud ja edasi juhtub, saab selgemaks Montšegorski, Apatitõ ja Kirovski kandis, kus metsad keemiast hävinud, veekogud eluta. Kui palju on siin alles *porosid*, ei tea vist täpselt kaitseala inimesedki. Patt oleks süüdistada neid, sest nad püüavad teha kõik mis vähegi võimalik loodust mittesäästva tootmise valitsemise all. Ma ei lasku siin hävimisprotsessi üksikasjadesse. Võib-olla sellest mõni teine kord, sest näiteks ülikooli keskkonnakaitsekeemia ringi tudengil Jaak Jaagul on selle kohta üsna täpset materjali.

Daniel Maasingu foto

MÕNE SÕNA MURMANSKIST

tahaks küll veel lisada. Suur avar ilus linn. Mäenõlvadele uusi linnaosi ehitades on püütud mõelda kogu kujundusele. Majad moodustavad sageli pika ühtse rea, mis ei laskvat külma meretuult läbi. Ka värvidega on püütud maju ilmestada vastukaaluks külmale hallile talvele.

Nii Murmansk kui Severomorsk, mis veelgi põhja pool, on meelde jäänud ülikooli sõdurpoiste aadressidelt. Millegipärast oli just põhja saadetuid üsna palju.

Üks reis, kokku üle 4000 kilomeetri, andis omalaadse geograafilise tunnetuse sellest, kus asume meie, kust me võime tulnud olla. Ja isegi sellise kummalise kogemuse, et ka põhjas elavad ja töötavad inimesed, ükskõik, kuidas nad ka sinna läinud või meelitatud ei ole. See, mida nad teevad, kelle jaoks, ja kuidas, on juba iseasi. Looduse hävitamine on jõudnud aga sellisele astmele, et isegi Petroskoi ülikoolis (Karjala puit!!!) ei jätku üliõpilastele kaustikuid ning neid müüakse nüüd talongidega.

VARJE SOOTAK

Kas kriis ka muinsuskaitses?

23. septembril 1987 asutati keemiaringis AKADEEMILINE MUINSUSKAITSE SELTS.

Lühikonspekt aastapäevakoosolekust aulas 25. septembril.

● AMS-i ESIMEES INGVAR BÄRENKLAU (ajal. III k.)

Kaks aastat tagasi olid saalid rahvast täis, täna on siin kohal põhiliselt vanem generatsioon. Kus on üliõpilased? Aasta tagasi, kui vaimustuse aeg oli möödas, valiti uus juhatus ja volikogu, aga need ei ole praktiliselt tööle hakanud! Algul küll võeti osa suurüritusest Pärnus, käidi Pilistvere hingede päeval, kuid varsti ei tõmmanud enam ka suurüritused. Suured üritused tõmbavad algul ikka rahvast ligi, aga edaspidi nende võlu kaob. Sellist vaimustuse lainet, nagu oli veel 1988. aasta kevadel, pole enam saabunud, sest tudengid on üldse isepäine rahvas, ega nad eriti vaimustuma kipu.

Talvel organiseeris AMS **kaks loengusarja:** ühe Eesti ajaloost, teise usundiloost. Algul oli siingi rahvast palju, kuid mõõn saabus aastavahetuse paiku. Nimelt jõudis üliõpilaste sekka uus buum: hakati taastama vanu üliõpilastraditsioone. Siis moodustaski vanem generatsioon omaette **vilistlasklubi.** See oli seaduspärane käik, sest selts oli liiga suur ja kirev, rahvast oli ka raske koondada.

AMS-i üliõpilasliikmeid juhtisid edasi ajalootudengid, kuid varsti toimus suurem pereheitmine: paljud suundusid korporatsioonidesse ja seltsidesse. NII ET KAS SIIS KRIIS?

Arvan, et seltsi liikmeskond organiseeriti veidi valedel alustel ning et üliõpilastele ei ole seltsis meeldinud liigne politiseerimine. Üliõpilasele ei meeldi ka see, kui teda juhitakse eemalt, mingist parteist. Ta tahab midagi ise teha. Nii oli korporatsioonidesse minek täiesti seaduspärane nähtus. Ma ei taha sellega õelda, et üliõpilastele ei ole need muinsuskaitseideaalid pühad, mis neid kokku viisid. Vastupidi, nad on leidnud oma tegevusele uue vormi, mida tõestas ilmekalt tänavune suvi. Peamiselt EÜS-i eestvedamisel moodustati suvemalevarühmad. AMS-i osa selles ei olnud. Nii ongi praegu peamiseks töölepanevaks jõuks vilistlasklubi.

MIDA TEHA EDASI? Vastust anda on raske, kuid arvan, et on vaja seltsi reorganiseerimist. Aga selles peavad oma sõna ütlema nii vilistlasliikmed kui tudengid ise.

● VILISTLASKLUBI ESIMEES DOTS. TULLIO ILOMETS.

23. novembril 1988 tuli kokku üks initsiatiivgrupp, kes võttis vastu otsuse moodustada seltsi edasiseks tegevuseks vilistlasklubi nendest, kes töötavad ülikoolis, on sellega seotud või selle lõpetanud. Arvasime siia ka need, kes elavad paari lähema rajooni piires.

11. jaanuaril toimuski teadusraamatukogu saalis vilistlasklubi asutamine. Koosoleku õpetlikus osas oli film Jaani kiriku kaevamistöödest. Asutamist jäi meenutama ühispilt. Klubis hakkas käima töö **ettekandekoosolekute, ekskursioonide ja korrastustöödena.** On kuulatud ettekandeid aulast, Eesti Vabariigi mälestusmärkidest, arheoloogiast jm. Ühe lõigu meie tööst moodustab mälestuste kogumine õppejõududelt ja teistelt töötajatelt. 14. aprilli ülikoolilehes kutsusime kõiki üles kirja panema oma mälestusi. Eriti huvitab meid praegu Eesti Vabariigi periood, emakeelse ülikooli algus. Ülikooli juubeliga seotu ongi selle aasta tähtsamaid ettevõtmisi.

Peale koosolekute, s. t. hariva osa oli meie tegevus suunatud ka teiste sobivate töövormide otsimisele. Nii näiteks töötasime jõudumööda Raadil (186 tundi). Oleme kõik põhitööga väga seotud ning me ei püüdnudki saavutada massilist osavõttu. Tulid need, kes parajasti said.

Organiseerisime ka nn. õhtumatku (linna, Äksile), käisime Narvas ja kaks korda olid õppepäevad Pirgu arenduskeskuses.

Klubi on püüdnud propageerida oma tegevust natuke ka rahvusvahelises ulatuses. Oma esindajate kaudu oleme saatnud üleskutsed mälestuste kirjapanemiseks ja lindistamiseks Ameerikasse, Austraaliasse jm. Kahjuks on seltsi Tallinna mehed pealiskaudselt või väga vähe seda osa propageerinud. Rahvusliku ülikooli sünd on aga Eesti Vabariigi sünni kõrval tähtsuselt teine sündmus. See ei ole kahjuks kõlama jäänud ka MKS väljaannetes.

Praegu on vilistlasklubis 130 liiget (neist 86 asutajaliiget) 21—90 aasta vanuses. Keskmiseks vanuseks on 44, enamikul kõrg- või eriharidus. Teeme ka koosolekuprotokolle ja peame päevikut, et keegi ei peaks «rahvaluule» kaudu meie tegevust hiljem koguma hakkama. 16. septembril moodustasime oma juhatuse.

● EMS-i ASEESIMEES JAAN TAMM.

Meeldiv on siit kõnelema hakata, viimati rääkisin aulapuldist 19 aastat tagasi, kui tudeng **olin.**

Hetkeseis seltsis on selline, et kriitikat tuleb ülevalt ja alt, vasakult ja paremalt. Halvem oleks siis, kui kriitikat üldse ei oleks. Paistab, et kõikide ühiskondlike liikumiste traditsiooniline haigus on see, et teisel aastal tekib mingi surnud seis. Esimesel aastal minnakse kaasa küllaltki suure hurraa ja aktiivsusega. Mis puutub muinsuskaitse seltsi, siis see on eraldi nähtus, sest tegemist oli ju esimese altpoolt organiseerunud ühendusega. Kõik aktiivsed isikud püüdsid tollal ennast siduda MKS-iga. Kui vaadata seltsi volikogu, siis on seal küllaltki palju persoone: Lennart Meri, Jaan Kross, Villem Raam, Heinz Valk, Siim Kallas jt. Niipea aga, kui avanes võimalus tegelda muude, rohkem suunitletud tegevusega, toimis sama protsess, mis tudengitelgi. Tegemist on siiski ühise Eesti asjaga ja ega see asi nii hull olegi. Olen iseendagi puhul tähele pannud, et mida rohkem on sinu tegevus suunitletud, antud juhul siis kultuuri taastamisele ja säilitamisele, seda rohkem on sellel tulemusi. Eks aastad näita ja ajalugu anna oma hinnangu.

Aga Tartu ja Tallinna vahekorrast nii palju, et viimasel ajal on Tartu mehed harva volikogu koosolekule sattunud. Ei ole meil küll olnud soovi juhtida Tartut Tallinnast.

● Mõnda toimkondadest.

Arheoloogiatoimkonnas panime käima suvekooli Saaremaal. Soovi avaldusi tuli ligi paarsada, rahuldada suutsime vaid 40. Püüdsime haarata inimesi kõikidest Eestimaa nurkadest. Selle toimkonnaga haakub otseselt ka nende noorte tegevus, kes mujal arheoloogilistel kaevamistel olid, nii siinsete kui ka nende, kes piiri tagant tulid. Kahjuks on kaevamistesse aktiivset suhtumist vähe, ka ülikoolis. Selle suve kõige kurvem näide oli, kui pöördusime seltsi ühe või teise allüksuse poole. Abi oli minimaalne, v. a. mõned üksikud erandid. Kummalisel kombel on kõige suurem huvi vanemal generatsioonil ja päris väikestel lastel, nii 4.—5. klassist. Ka praegu käivad Raadil just 5. klassi õpilased. Tartu Muinsuskaitse Ühenduses on küll tuhandeid liikmeid, kuid Raadil käivad vaid mõned üksikud, kuigi oleme kuulutanud selle objekti oma rahvuse sümboliks.

(Järg 3. lk.)

Ülikoolile tulevik!

(Algus 1. lk.)

6. Õppjeõud: koormus, normatiivid — dots. Jüri Tamm, pensionid, palgad — Asta Liivak, finantsasjad — Oleg Andla.

7. Majandus — dots. Elvi Ulst.

8. Ehitus — Arved Tammik, jooksev remont ja hooldustööd — Arvo Mägi, plaaniline ja kapitaalehitus.

9. Poliitilised organisatsioonid (RR, partel) — dots. Ain Heinaru, a/ü — Otto Telier.

10. Teaduslikud seltsid — prof. Hans Trass, dots. Kalju Kudu.

11. Klubid ja sport — Heino Variku, Neinar Seli, dots. Teet Seene.

12. Raamatukogud — Laine Peep.

13. Muuseumid — Sirje Tamul.

14. Meditsiiniline teenindus — Aija Landõr.

15. Kirjastus ja paljundus — Marta Raisma.

16. Kõrgkoolilaborid, välismaine kõrgharidus — dots. Valdo Ruttas.

Lähemaks tegevuskavaks jääks igal toimkonnal teha lühiülevaade oma valdkonna hetkeseisust ja pakkuda ideid edasiminekuks nii oma alluksuses kui ka kogu kõrgharidussüsteemis. Nägemused ajalehte ja ka infolehte! 20.—21. novembri konverentsiks peaksid olema muidugi välja töötatud põhjalikud projektid, mida arutada. Ja siis? Ehk hakkaksime nende mudelite järgi töötama?! Ilmselt saab novembris enne konverentsi kuulata kahe — Soome ja Kanada kõrgharidusspetsialisti ettekandeid.

Mõned meeldejäänud mõttejupid kaasamõtlemiseks!

✻ Kui me ei suuda ise oma küsimusi näha ega analüüsida, on see meie endi moraalne kriis.

✻ Kuigi ideed võivad olla teostamatud, tuleb ideid anda. (Agu Tamm)

✻ Küsimus on ka meie meeleolus, vaimus. Veel on väga palju skepsist, ette loobumist. Häälestust on vaja muuta. Ma ei ole kindel, et me seda suudame, aga on vaja proovida. (Peeter Vihalemm)

Ei tea, kas maksab pead vangutada, et mis sellest ikka välja tuleb. Küll tuleb, kui väga tahame. Pakume oma mõtted leheski välja, peale põhjalikumate ülevaadete võiks olla kasvõi lihtsalt küsimuste tõstatamist — miks mitte lahendamata või provokatsiooniliste küsimuste nimel all. Mõelgem, kirjutagem, arutagem! Kohe praegu!

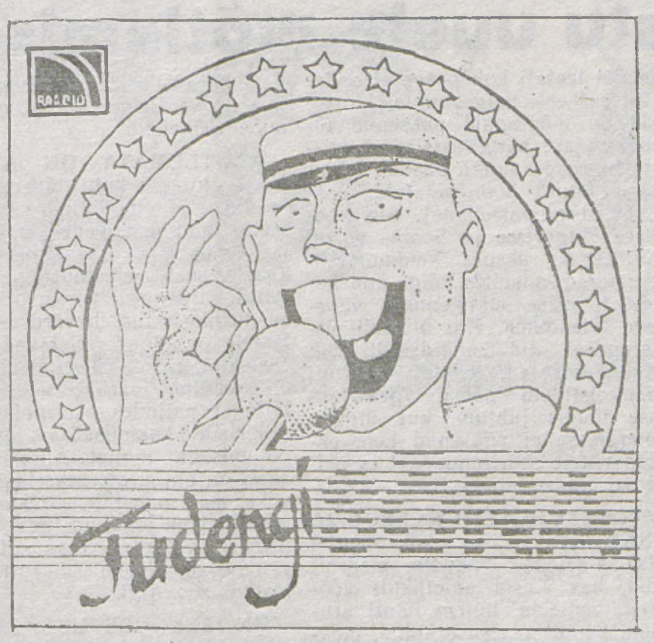
VARJE SOOTAK

Õnnitleme!

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega anti geofüüsika kateedri juhtivale insenerile **Aleksander Kirmile ENSV teenelise leiutaja aunimetus.** Ta on ülikoolis dots. Jaan Reineti ja keskkonnakaitsefüüsika labori juhataja Lembit Visnapuu kõrval kolmas teeneline leiutaja.

A. Kirm on ülikoolis töötanud keskkonnakaitseprobleemide lahendamisel alates 1968. aastast. Tal on 26 autoritunnistust. Vile leiutise juurutamine kalurikolhoosis «Oktoober» on andnud rahvamajandusele kokkuhoidu 23 miljonit rubla. Praegu juhib A. Kirm ülikooli juurde loodud edukalt töötavat väikefirmat «ESTOREX», mis annab tulevases Tartu tehnopolises tööd paljudele ülikooli lõpetanud füüsikutele ja keemikutele.

OLEV AVASTE

„Tudengisõna"

✻ Tudengitel ei ole üle-eestilist hääletoru. Eesti Raadio «TUDENGISÕNA» püüab seda lünka täita.

✻ «TUDENGISÕNA» on 15 minutit sõna ja muusikat.

✻ «TUDENGISÕNA» pakub tuge rasketel hetkedel ja keeruliste probleemide lahendamisel. Ta püüab ka meelt lahutada ja pakkuda teavet tudengite ettevõtmistest.

✻ «TUDENGISÕNALE» saab kirjutada: **202400, Tartu, Riia 12, Eesti Raadio «Tudengisõna».**

✻ «TUDENGISÕNA» on eetris **Vikerraadios üle nädala laupäeviti kell 16.30, järgmine kord 7. oktoobril.**

✻ «TUDENGISÕNA» ootab kuulama ja mõtteid vahetama.

«Tudengisõna»

Arstiteaduskonna dilemmast

Me oleme veidra dilemma ees, daamid ja härrad kaastudengid, just meie, ja me otsus eelseisval teisipäeval Uues Anatoomikumis — koosolekul algusega kell 17 — on tervele teaduskonnale tähtis. Sest me oleme põhimõttelise valiku ees.

On neid, kellel on tekkinud veider hirm. Nad arvavad, et akadeemilise reglemendi projekt ei paku tudengile kaitset dekanaadi eest. Nad arvavad, et meie peamine eesmärk on võidelda dekanaadiga viimse hingetõmbeni või vähemalt diplomini. Nende teadvusse on tekkinud müstiline Dekanaat kui «kurjuse impeerium», mille alamana nad end tunnevad.

Reglemenditoimkonna esitatud projekt esindab teistsugust suhtumist. Meie kõrgeim eesmärk on siiralt ja põhjalikult omandada oma eriala, õeldakse seal. Õpilane ja Õpetaja kuuluvad kokku, nende kaugem eesmärk on üks. Peamine on usaldus ja mõistmine. Mitte ultimaatum ega karistus, vaid akadeemiline dialoog.

Valik on selles, kas me peame Õpilase ja Õpetaja (kaugemaid) eesmärke kokkulangevateks või mitte. Aga ma arvan, et kui eriala põhjalik omandamine siin ja praegu pole meie kõrgeim eesmärk, siis on meil väga raske end dekanaadi eest «kaitsta». Peaaegu võimatu.

Ja üldse. Mitte võimu küsimus pole peamine suhetes inimeste vahel. Peamine on mõista, aga see on ikka raskem kui hukka mõista.

Ei maksa arvata, et reglemenditoimkond on oma sõbrameestele juba ära planeerinud kõik eestseisuse kohad ja pakib kohvreid välismaareisideks, kohe kui saabub võim ja voli. Ei. Ka mingeid salajasi ettekirjutusi pole. Kõik sõltub meist! Kas me valime aruka koostöö, akadeemilise dialoogi, ja moodustame teisipäeval teovõimelise eestseisuse või läheme kobaras nurga taha dekanaati kartma.

TONU PEETS

Ei, olukord ei ole nii pessimistlik.

(Algus 2. lk.)

Selle toimkonnaga haakub ka **arhitektuuritoimkond**, mida me ei ole suutnud välja arendada. Kogu meie riiklik arhitektuurisüsteem põeb krooniliselt, aga ma ei tahaks siiski kritiseerida süsteemi, mille kasvandik ise olen. Olen töötanud selles süsteemis 15 aastat ja parim kriitika on teha ise natuke teistmoodi. Pisut oleme üritanud, näiteks kabeleid korda teinud jne. Väga palju ettepanekuid on tulnud Tartust, kuid sinna pealinna jõud peale ei hakka. Oleme teinud ka Tartu Muinsuskaitse Ühendusele ettepaneku moodustada väikeettevõte. Kahjuks pole sellest asja saanud. Meie põhiline häda ongi see, et käime lippude ja loosungitega, kuid vähe on käe külgepanijaid.

Kahjuks ei ole eriti tööle hakanud ka **kunstimälestiste toimkond**, mida peaks juhatama muidu aktiivne popularisaator Jüri Kuuskemaa. Siingi peab midagi tõsisemat ette võtma, sest kunstimälestiste seisukord on lausa katastroofiline (nält. ka Tartu Jaani kiriku skulptuurid).

Eespool oli juttu suvemalevast, kellega tegelikult tegeles **noortetoimkond**. Minu meelest on kõige rohkem sealt järelkasvu oodata. Selle süsteemi käivitaja oli ülikooli kasvandik Tõnis Lukas. Töötas 28 rühma, väliseesti noori oli 57. Järgmisel aastal tahame nende arvu suurendada, sest nii palju, kui nende vanematega juttu oli, jäid kõik väga rahule. Paistab, et see on ainuke võimalus päästa seda kultuurikildu, mida me nimetame väliseesti kultuuriks.

On tekkinud ka **baltisaksa kultuuriga** tegelev seltskond. Suured lootused panime **käsitöötoimkonnale**. Üks käsitöökool hakkas tööle Sakus Hageri muinsuskaitseklubi abiga.

Mitmesuguseid muudatusi on **kesktoimkonnas**. Pikkade arutelude ja ka praktika põhjal oleme ära näinud, et juhatusel ei tasu tegelda üle-eestiliste asjadega. Iga vald tegelgu oma asjadega. Tahes või tahtmata on jäänud MKS-ist kõlama see pool, mida on üle võimendatud. Nii on abiga välismaalt. See ei ole normaalne, aga see on vajalik. Ka poliitiliseks parteiks ei kavatse me saada.

MKS-il on 3 sihtprogrammi: Tartu Jaani kirik, Eesti Rahva Muuseum ning Saaremaa ja Muhu kirik.

See aeg on möödas, mil valutasime südant Eesti asja pärast 1987. aastal. Kui saame Eesti Vabariigi, siis ei pruugi enam kultuurimälestisi ollagi.

● MKS-i VOLIKOGU LIIGE PROF. SULEV VAHTRE.

KAS MEIL ON KRIIS? On kuulda arvamusi, et kriis valitseb muinsuskaitseliikumises, kriis on rahvarindes, roheliste liikumises jne. Tähendab see, et me oleme üldse kriisiolukorras? Ma siiski kahtlen. Olukord ei ole nii pessimistlik, me läheme tõusuteed. Minu arvates peavad Eesti asjaga tegelema kõik. Sellest me mööda ei pääse. Ja sellepärast jääb ka MKS poliitikaga seotuks senikaua, kuni ei ole täitunud meie poliitilised eesmärgid. Minu arvates saavad muinsuskaitse seltsi ülesanded edukalt täidetuks alles siis, kui valitsus juhib ja korraldab kõiki neid asju. Ühiskondlikud organisatsioonid peavad kaasa aitama. Selleks peab olema ka korralik valitsus, aga selleks, et seda valitsust saavutada, ongi tarvis meil kõigil seda Eesti asja ajada.

Kui AMS loodi, oli tõesti elevuse õhkkond ning rahvast tuli palju kokku. Muinsuskaitset võeti siis laia tähendusega — kui kogu maa ja rahva kaitset ning tegevust selle heaks. Entusiastide ring ei olnud tegelikult suur, vahest mõnikümmend inimest, valdavalt ajaloo-osakonna üliõpilased ja nooremad õppejõud. Need, kes alustasid, töötavad nüüd teistes kohtades edasi, järelkasvu on küll vähe olnud.

Viimasel ajal annab AMS-i tegevusele ilme vilistlasklubi ja üliõpilased on tugevasti kõrvale jäänud. Üliõpilasi millegagi välja vabandada ei ole, see lihtsalt on nii. Selts on vabatahtlik ja ei olegi tarvis kedagi süüdistada. Aga üliõpilaskonna praeguse ühiskondliku tegevuse suhtes tekivad siiski mõned küsimused. Ilmselt on kõige tähtsam, et nad hakkaksid kõigepealt korralikult õppima, nii nagu üliõpilane peab. Selleni ei ole kõik kindlasti veel jõudnud.

Aga noorel inimesel jääb aega üle ka muuks tegevuseks ja on väga tervitatav, kui see läheb korporatsiooni või seltsi peale. Ent seltsidesse ja korporatsioonidesse kuulub veel õige väike osa. Üliõpilaste arvu poolest on kõige suurem arstiteaduskond ning see teaduskond peaks oma hoiakut, arvamust rohkem näitama. Viimases lehes (UT 22. sept., vt. ka 29. sept. — toim.) kutsutakse neid üles looma oma ühendust, aga tundub, et initsiatiiv on rohkem dekanaadipoolne ja vaevalt sellel niimoodi suurt tulevikku saab olla.

AMS-i reorganiseerimisega soovitaksin viivitada, mitte kiirustada. Arvan, et meil on veel jõudu rohkemaks. Vahel oleneb palju ühest inimesest. Ei ole paha, kui organisatsiooniline vorm ja liikmed on olemas. Võib ju seda kõike vaja minna. Üliõpilased on seda paiguti suurepäraselt teinud väga otsustavas küsimuses, näiteks fosforiidi puhul. Eesliinil olid just Tartu üliõpilased. On küllalt põhjust arvata, et sellelaadilisi olukordi võib meil veel küll ja küll ees seista ning et nad saavad jälle oma sõna öelda.

Mis puutub volikogu koosolekutesse, siis need on toimunud peaaegu ühel ja samal nädalapäeval ning kellaajal. Ja kui sel ajal on õppetöö, siis ei saa ju ära minna. Nõupidamiste kohaks võiks olla peale Tallinna ka mõni muu paik, sealhulgas ka Tartu.

● T. ILOMETS LISAS LÕPETUSEKS

Muinsuskaitseliikumises mingit kriisi olla ju ei saa. Seltsi põhieesmärgiks on Eesti füüsiliste ja vaimsete kultuurivarade kaitse, sellele kaasaaitamine ning selle eest seismine, et muinsuste kaitse üldse võimalik oleks. Konkreetne muinsuskaitsetöö ei tohi muutuda poliitika tegemise kõrvalasjaks. Aga ega selts tervikuna oma põhitegevust ju minetanud pole. Asi on hoopiski selles, et kohapealsed klubid peavad nüüd iseseisvamalt tegutsema ja konkreetseid ülesandeid lahendama. Ootamata, mida Tallinna kandist teada antakse.

AMS-i reorganiseerida pole praegu tõepoolest mõtet. Et tudengeid seltsi vähe on järele jäänud, ei tähenda, et neid edaspidi sinna juurde ei tule. Muinsuskaitsehuvilisi on alati olnud ja saab ka edaspidi olema. Üliõpilasorganisatsioonidesse kuulumine ei tohiks ju seda takistada. Tuleb kannatlik olla ja selgitustööd teha.

Oleme hakanud keemik-restauraatoreid ette valmistama. Nagu igal algusel on ka siin omad hädad ja raskused. Eriti teeb muret vajaliku välismaise kirjanduse kättesaamine. Siin saaksid meid kindlasti aidata välis-eesti muinsuskaitsjad. Me sooviksime meie tööks seda kõige olulisemat — informatsiooni ja tarkvara.

KAJA HARGLA

* * *

Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi Vilistlasklubi teatab, et klubi kõnetunnid on:

NELJAPÄEVAL kell 17—18.30 TÜ peahoones ruum 240 (ajalehe «Universitas Tartuensis» toimetus) tel. 35-180.

Info veel telefonidel:

35-414, 31-252 (klubi esimees dots. Tullio Ilomets),

71-037 (klubi sekretär Ille Palm), 35-384 (Anu Laansalu).

Kas imetabaste käskude-keeldudega vastu uuele mõtlemisele?

PIKEMAT AEGA ülikoolis töötanutele on hästi teada arvukad eeskirjad, korraldused, ringkirjad ja suuliselt kehtestatud hoiatused, keelud ning piirangud. Küllalt suure rühma moodustasid sellised, mis diskrimineerisid parteituid ja mittekommunistlikke noori. Erilise hooga teostati parteitute piiramise poliitikat rektor Arnold Koobi ajal, ellu viisid seda hoolikalt valitud juhtivtöötajad. Mõnes teaduskonnas muutus olukord tõepoolest masendavaks.

* * *

ALLPOOL ON VAID selliseid juhtumeid, millega on tulnud tavalisel õppejõul kokku puutuda. Aspirantuuri valikul nõuti kandidaadi kuulumist parteisse või komsomoli, seda põhjendati asjaoluga, et muidu võivad parteitud saada õppejõududeks, nagu seni oli juhtunud, teadustöö eeldused olid vähemtähtsad. Välismaale stažeerimiseks võisid dokumente esitada üksnes parteisse kuuluvad õppejõud (selle kohta oli ka vastav kirjalik korraldus). Kui avanesid võimalused lektoritena välismaal töötada, said kandideerida üksnes parteilased ja kommunistlike noortena arvel olevad isikud, kui teiste dokumendid siiski jõudsid ringlusse, said nad eitava vastuse või teatati kohapeale, et oodatu on raskesti haigestunud. Hiljem siiski on mõningaid pääsenud lühemaks ajaks parteilaste puudumiste tõttu (häda sunnil saadeti lektoriteks koguni kooliõpetajaid, peaasi, et oleks parteilane). Suvekoolidesse Ungarisse ja Soome võisid kandideerida üksnes kommunistlikud noored, mistõttu kõige andekamad ei pääsenudki ennast välismaale täiendama. Kui ülikooli sisseastumisel olid kandidaadil kõik näitajad võrdsed, eelistati muidugi kommunistlikku noort. Ajakirjandusse jõudis juhtum, kus inglise filoloogiasse ei pääsenud kõik eksamid viitele sooritanu, sest ta polnud «organiseeritud».

MITMESUGUSEID KEELDE JA KÄSKE oli seoses kokkupuutel välismaalastega. Ülikoolis määrati isikud, kes võisid ametlikult võõrastega suhelda, hiljem nõuti aruandeid nende meelsuse kohta, määrati kord, mida teha välismaalaste antud kingitustega (need tuli anda kontrollimiseks ja nendele valdaja määramiseks). Kindlaks olid määratud ka asutused ja allasutused, kuhu välismaalasi võis viia. Mäletatavasti käis 1976. aastal omaalgatuslikult Tartu asutustes eestlaste ausa ajaloo korüfee Toivo Raun. Ülikoolis läks õnneks, kuid Kirjandusmuuseumis leidus pealekaebaja, kelle ettekande tulemuseks oli külalislahke käsikirjade osakonna juhataja Hilve Rebase sunnitud lahkumine töökohalt.

KAHTLEMATA ON ALANDAVAD olnud tohutu täpsusega ankeedid, kus on nõutud isegi sugulaste matmispaikade nimetamist, iseloomustuste hankimise kord (partei peab iseloomustama ka parteitut, mitte aga vastupidi, mis on seaduslikustatud ebavõrdsus). Teadlastele on olnud ahistavad ekspertiisiaktid, mis lisaks kõigele muule on nõudnud venekeelsete paberite täitmist paljudes eksemplarides ja allkirjade hankimist koos lõppotsuse ootamisega ministeeriumist. Need aktid on olnud otseseks takistuseks, miks meie uurijate ettekanded ja artiklid pole jõudnud õigel ajal välismaa väljaannetesse. Teaduses vananevad tulemused ruttu, seda justkui soovitigi.

ON SELGUSETUKS JÄÄNUD, missugused jõud on otseselt olnud kõige taga. Enamasti on ebameeldivaid eeskirju, keelde, käske ja otsuseid pidanud lahke naeratusega teatavaks tegema välissuhete töötaja Riina Laidvee. On selge, et kunagi ei saa ta välja öelda kogu tõde.

ÜLIKOOL ON NÄILISELT asunud euroopaliku mõtlemise teele senise aasialiku asemel. Euroopalik mõtlemismall nõuab aga eeskätt demokraatiat ja avalikustamist, mis sisuliselt tähendab parteilaste ja parteitute võrdsustamist, igasuguste uduste keeldude-käskude tühistamist. Ülikooli praegune juhtkond pole aga üldse tegelnud minevikutaagast vabanemisega.

1989. AASTA ÜLIKOOLI STRUKTUURIS on antud teadusprorektori kaks asetäitjat, teadussekretär ja 35 töötajat (arvestatud ei ole laboratooriumide koosseise). See on tohutu hulk tööjõudu, kuid ometi ei suuda nad teha kõige vajalikumat: dokumente lõplikult vormistada, vajaduse korral ka vene keelde tõlkida. Olen veendunud, et teadusosakond peaks kõige kiiremas korras läbi töötama vananenud eeskirjad, käskkirjad, korraldused jms. ning koostama neist loetelu (kaasa arvatud ka salajased ja poolsalajased). See tuleks paljundada ning rektor peaks kõik ajast ja arust dokumendid tühistama, et usinad ametnikud ei saaks omatahtsi toetuda demokraatiavastastele alustele. Kui teadusosakond tuleb selle ülesandega kiiresti toime, on ta endises ajaloo-keeleteaduskonna raamatukogus tõepoolest midagi kasulikku teinud.

Imetabaste käskude-keeldudega ei saa vastu ega üle minna uuele mõtlemisele.

EDUARD VÄÄRI

IDA-EUROOPA TULEVIK

Reedel, 13. oktoobril kl. 16 peab Hawai Ülikooli (USA) professor **Johan Galtung** raamatukogu konverentsisaalis loengu «Euroopa poliitiline areng 90. aastatel». Pärast seda toimub sealsamas põhiliselt USA-st ja Saksamaa Liitvabariigist pärineva 35 üliõpilase osavõtul **poliitillne diskussioon (Ida-)Euroopa tulevikust.**

Kas nn. Euroopa sotsialismileer laguneb? Milliseks kujuneb Euroopa ühiskodu? Kuivõrd realistlik on unistus neutraalsest demilitariseeritud Baltoskandiast?

TÄNA

on meil külas Saksamaa Liitvabariigist prof. dr. HEIN RETTER, kes esineb loenguga «Lapse enesemääramisest ja loovusest». Algus kl. 17 Tähe 4, aud. 170.

TÜ KLUBIS

Reedel, 13. oktoobril kl. 19 HUUMORIÕHTU kupleeansambliga «TALONG» (uus kava).

Ühistellimused esmaspäeval, 9. oktoobril kl. 11—13 ja 16—18 klubis (tel. 34 700) ruumis 207. Üksikmüük 10.—12. oktoobrini kl. 16—18.

Reedel, 6. oktoobril kl. 19 põhjamaade ühe tuntuima intellektuaalrocki ansambli S.U.B. (Soome) ja «JUST KNUD Q» kontserti. Pääsmed enne algust.

VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 7. oktoobril kl. 21 kesköödisko.

Pühapäeval, 8. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «Eksootilisi rütme pühapäevaõhtuks».
Üliõpilaspilet kaasa!

NAISED, TULGE VÕRKPALLI MÄNGIMA!

Ülikooli naiste võrkpalliklubi «Volle» võtab vastu uusi soovijaid. Sobib igasugune vanus. **Tulla esmaspäeval või reedel kl. 10.30—11.30 Jakobi 5 suurde saali või helistada tel. 35 166 Kersti Jagomäele (päeval) või tel. 71 037 Ille Palmile (õhtul).** Nägemiseni!

NÄITUSED TEADUS-RAAMATUKOGUS

Martin Heideggeri näitus.
Sigmund Freudi näitus.
«Võõrsil ilmunud Eesti kirjandus.» Album.
Tiina Viirelaiu maalid.
Martin Välliku pisigraafika.
Eestikeelne piibel 250.
Fotokunst 150.

Ülikooli bridži-huvilised

Paljud teavad, et bridž, mis selle sajandi esimese veerandi lõpuks sai endale üldtunnustatud reeglid, on tänapäeval teiste hulgas ka N. Liidus tunnistatud male ja kabega võrdväärseks sportmänguks. Teatakse ka seda, et juba üle poole sajandi peetakse bridži MM-võistlusi. Agaramad huvilised on kursis meie meeste edusammudega väljaspool laia kodumaad, teavad vahest sedagi, et N. Liidu edetabeli esiviiekümnes oli selle aasta kevadel ka 19 mitte-eesti mängijat. 30. augusti NH veergudelt võis lugeda, et juulikuus käisid kaks TTÜ üliõpilast Poolas toimunud eurojuunioride treeninglaagris, kust üks ka alavõidu medali kaasa tõi.

Millega tegeleb aga ETBL (Eesti Turniiribridži Liit)? Igal nädalal toimub Eestis umbes 15 kohalikku klubiüritust. Aastas toimub umbes kakskümmend niinimetatud nädalavahetusturniiri erinevates Eestimaa paikades, kaks ülemaailmset simultaanturniiri, paar rahvusvahelist turniiri pluss veel turniirid A&B-liigades, samuti N. Liidu esiliiga võistlused.

Tartus toimub Turniiribridžiklubi iganädalane üritus esmaspäeviti Narva mnt. 27 kohvikus, kuid tudengitest osavõtjaid võib kahe käe näppudel üles lugeda, samuti nagu nende väheste poolt saavutatud märkimisväärseid tulemusigi. Nädalavahetusturniiridel on ülikooli tekleid näha olnud vaevalt nelja võistkonna liikmetel, sedagi mitte igal turniiril ja mitte igal inimesel.

1987. aastal toimusid TÜ lahtised meistrivõistlused bridžis, millekohane kuulutus ilmus ka tolleaegses «TRÜ-s». Osavõtu ainsaks tingimuseks oli üliõpilaseks olemine, millele vaatamata osavõtt kahvatuks jäi. Koos külalistega Moskvast, Leningradist, Riiast, Vilniusest ja Minskist, rääkimata tallinlastest, saime kokku 22 paari. Kahel paariturniiril suutsid TÜ esindajad endale kindlustada esimese ja kolmanda kokkuvõtliku koha, võistkondlikul lähiturniiril, mille võitis TPI esindus (hiljutised Poolas käijad), tuli aga meie parimatel leppida neljanda kohaga. Kokkuvõtlikult oli muude N. Liidu kõrgkoolide keskmine tase TÜ omast kõrgem.

Ometi on Tartu Ülikoolil 34-aastased bridžitraditsioonid. **1955. aastal loodi esimene ülikooli bridžiklubi,** mille tegevusest võtsid tudengite kõrval osa ka õppejõud. Üle kivide ja kändude (ebasoovitavate spordialade nimekirja sattumine peale Mexico olümpiamängude ebaõnnestumisi), vahel ka aastatepikkuste intervallidega, ei jäänud klubile ka väljaspoolne tunnustus tulemata. 1969. aastal võitis Eesti karikavõistlused võistkond nimega «Matik-2» (matemaatikateaduskonnast muidugi).

* * *

Ees on 1990. aasta ja juunioride Euroopa meistrivõistlused SLV-s, aasta hiljem on aga oodata järjekordset eurojuunioride treeninglaagrit, sedapuhku Itaalias. Pole võimatu, et sedapuhku sõidab Eestit esindama ka ülikooli mängijaid.

Ootame huvilisi igal teisipäeval kell 18 Vanemuise õppehoone 137. auditooriumis.

L. ROUK,
stud. phil. III k.

Tartu Ülikooli akadeemiliste organisatsioonide aadressid

Eesti Akadeemiline Filosoofia Selts
Tartu, Ülikooli 16, filosoofia kat. Ü. Matjus. Tel. 3 13 14, 6 10 90

Eesti Akadeemiline Õigusteaduse Selts
Tartu, Ülikooli 18, ruum 226. Tel. 3 51 54

Eesti Akadeemiline Pedagoogika Selts
Tartu Ülikooli pedagoogikakateeder. Tel. 3 43 42

Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor
Teated jätta ülikooli peahoone valvelauda. Tel. 3 54 67. Leeni Uba.

Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi Vilistlasklubi
Tartu Ülikool. Klassikalise muinasteaduse Muuseum. Tel. 3 53 84. T. Ilomets (Org. keem. kat.) Tel. 3 54 14 (Vt. ka 3. lk.)

Eesti Üliõpilaste Selts
Tartu, Jaan Tõnissoni 1.

Eesti Naisüliõpilaste Selts
Tartu, Riia 29-a

EÜS «Veljesto»
Tartu, Postimaja, pk. 287

Korporatsiooni «Vironia» Tartu koondis
Tartu, Tamme põik 10.
Tel. 7 38 69. Toomas Juhani

Korporatsioon «Fraternitas Estica»
Tartu, Puiestee 69—5.
Vallo Nuust.
või
«Universitas Tartuensise» toimetus. Margus Sanglepp.

Korporatsioon «Fraternitas Livlensis»
Tartu, Postimaja, pk. 265.
Tel. 3 66 57. Jaak Koppel

Korporatsioon «Ugala»
Tartu, Tähe 18—8

Korporatsioon «Indla»
Tartu, Struwe 2

Korporatsioon «Amicitia»
Tartu, Riia 34.
Tel. 3 33 54. Piret Lemming

Korp! Amicitia

(Algus 1. lk.)

Nii asutatigi 1952. aasta novembris Korp! Amicitia Toronto koondis. Taastati kodukord ning kohaldati eriolukorrale. See algatus kandis head viija — kaheksast liikmest kasvas liikmete arv rohkem kui sajale.

4. märtsil 1955. aastal kutsuti kokku koosolek New Yorgis, et jätkata korporatsiooni tegevust Ameerika Ühendriikides. Kohe loodi ka kontaktid teiste akadeemiliste organisatsioonidega.

Alates 18. juulist 1976 tegutseb USA koondise raames korp! Amicitia Seattle'isi koondis, 1985. aastast ka San Francisco koondis.

Kahjuks ei ole asutatud meie koondist Rootsimaal.

Kevadel, 28. **aprillil 1989** kinnitati Tartu Ülikooli nõukogus korp! Amicitia põhikiri. Praeguse seisuga on Eestis üheksa tegevliiget ja 19 vilistlast. **Korporatsioon võtab oma ridadesse uusi liikmeid.**

Korp! Amicitia tuntumate vilistlaste hulka kuuluvad Anna Tõrvand-Tellmann, Kenia Poska ja Maria Laidoner.

TERJE TARI,
korp! Amicitia esinaine

Kui kaua veel?

Tiigi tänava ühiselamus, kus on räästa all peamiselt matemaatikud ja juuratudengid, pandi kohalike elanike kallal toime järjekordne terroriakt. Esmaspäeva õhtul pidasid esmakursuslased ja sõjaväest naasnud poisid pidu. Algul joodi ja lauldi rahulikult, hiljem hakati koridori tõstetud mööblit lõhkuma. Öösel, veerand kahe paiku tundsid kära tõttu ärkvel olevad üliõpilased koridoris imelikku lõhna. See oli niivõrd lämmatav, et lühikese ajaga kogunes rõdule mõnikümmend inimest. Avati aknaid. Segaduse põhjustas sõjaväest tulnud noormees hüüdnimega Ats, kelle õiget nime pidavat teadma vaid matemaatika II kursuse tudengid. Tema heitis neljandale korrusele p i s a r g a a s i p o m m i. Arvatakse, et noormehel on neid veel. Inimestel jooksid silmad vett veel teisipäeva pärastlõunal. Millal pannakse toi-

me järgmine vägivallaakt, seda ei oska toimetus ennustada. Küll aga oleks viimane aeg ühiselamutega midagi ette võtta.

MARGUS SANGLEPP

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3641. Tiraaž 3000 eks. MB-01623.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эст. ССР. Тарту. ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

Nr. 28 (1575) REEDE, 13. OKTOOBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

TÜ nõukogus

- TUNNUSTUSI
- VALIMISED
- ÕPPETÖÖ JA PÄEVA-PROBLEEMID
- ATESTEERIMISKOMISJON
- UUED ÜLIÕPILAS-ÜHENDUSED

Rektor prof. Jüri Kärner ja teadussekretär Veera Ant andsid eduka leiutustegevuse eest kätte mitu autoritunnistust. 2 autoritunnistust sai elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori juhtiv teadur **Arved Tammik** ja 4 vanemteadur **Leonti Kromonov.**

Nõukogu valis 9 kateedrijuhatajat: dots. **Henn Voolaid** — üldfüüsika kateeder, dots. **Jüri-Hain Kaljusto** — sporditeooria, dots. **Rein Torm** — võimlemine ja biomehaanika, dots. **Jüri Kiho** — programmeerimine, prof. **Kaljo Valgma** — arstide täiendusteaduskonna teraapia, prof. **Vambola Raudsepp** — rahandus ja krediit, dots. **Mait Miljan** — kaubatundmine ja kaubanduse organiseerimine, dots. **Jaan Simisker** — taimefüsioloogia ja biokeemia, dots. **Vello Järve** — raamatupidamine. Viimase kateedri juhatajaks oli teaduskonnalt kaks kandidaati. TÜ nõukogu hääled jagunesid nii: dots. Vello Järve 44: 4 ja dots. Sinaida Kalnin 2: 46.

Spordifüsioloogia kateedri professori kohale valiti bioloogiadoktor dots. **Teet Seene** ja sisehaiguste propedeutika kateedri professori kohale meditsiinidoktor prof. **Elmut Laane.**

Eelmise õppeaasta õppetöö lühiülevaade õppeprorektor prof. Heino Siigurilt.

Kevadel lõpetas ülikooli 1024 üliõpilast, neist päevases osakonnas 762, kaugõppes 262. Päevaste hulgas oli *cum laude* diplomi pälvinuid 72, kaugõppes 6. Riigieksamitega ei tulnud toime 7 üliõpilast (1 ajaloo-, 6 õigusteaduskonnas). See ei ole etteheide teaduskondadele. Diplom kajastagu spetsialisti kvaliteeti, ärgu olgu formaalne.

15. septembri seisuga oli päevases osakonnas 5747 üliõpilast (armeest tuli juurde 287). Meile on tulnud ka mõned Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilased jt., on ka eriala vahetanuid. Selles ei ole midagi ebaloomulikku.

Kevadisel eksamisessioonil ei sooritanud eksameid 264 üliõpilast, neist 144 ei ilmunud üldse eksamile. Kõige kehvema õppeedukusega oli kehakultuuri (vene) I — 47,1%, matemaatika (vene) I — 52,9% ja füüsika (vene) I kursus — 54,5%.

100%-lise õppeedukusega kursuseid oli 37, neist esimeste seas filoloogid: inglise fil. I—IV, saksa fil. I—IV, prantsuse fil. I, IV ja raamatupid. (eesti) I ja III kursus. Üliõpilaste endi vahel võib täheldada õppetaseme diferentseerumist, positiivsete hinnete tõus näitab hariduse väärtuse kasvu.

Teaduskonniti on toimunud langus kehakultuuris (92,2—83,1%), arstidel (92 — 89,2%) jm. Suurim tõus on olnud õigus- ning füüsika-keemiateaduskonnas.

Väljalangevus 1. septembrist 1988 1. septembrini 1989. Selle aja sees eksmatrikuleeriti 311 üliõpilast: edasijõudmatuse tõttu 178, omal soovil 96 ja muudel põhjustel 37. Septembri esimesel poolel sai veel eksmati 53 tudengit eksamivõlgade pärast.

Rektori käskkirjaga karistati 111 üliõpilast: dokumentide lohaka hoidmise eest 57, õppedistsipliini rikkumise eest 35, ebaväärika käitumise eest 16 ja ühiselamueeskirjade rikkumise eest 3. Peale karistuste rektori käskkirjas karistavad ka dekaanid, kuid sageli ei ilmutata teaduskondades vajalikku rangust. Pealegi püütakse üleastumisi oma teada jätta, mitte majast välja kanda.

Positiivse poole pealt tõi õppeprorektor välja uute õppeplaanide rakendamise I—II kursustel (arstiteaduskonnast I—III kursusel), samuti ühiskonnateaduste õpetamise ümberkorraldamise. Kuigi teaduskondadel on nüüd suuremad õigused õppetöö korraldamisel, on omaalgatust vähe. Ka uusi õppeplaane ei olnud paljud 1. oktoobriks veel õppeosakonnale esitanud. Keegi teine ei tule seda aga teaduskondade eest tegema.

Teatud probleeme tekitab **auditoorse ja iseseisva töö vahekord.** Kuigi üliõpilastel on üleliiduliste eeskirjade järgi loengust osavõtt nüüd vabatahtlik, ei ole keskkoolist tulnud noored veel alati võimelised otsustama, kus käia, kus mitte. Siin on vaja rohkem abi teaduskondade metoodikakomisjonidelt.

Parem võiks olla **võõrkeelte õpetuse** tase. Kuigi paljud õpetavad keeli ka kooperatiivides, peaks põhirõhk langema ülikoolitööle. Kooperatiivitunde ei tohi ülikooli ruumides ilma üürita teha. Pealegi on ülikoolil endal väga suur ruumipuudus. Et ülikooli lähitulevik on seotud ainesüsteemi ja astmelise õpetusega, siis on vaja jõuda selleni, et enam ei kõneldaks *võiks*, *peaks* ja *tuleks* nii ja nii teha, vaid täpselt, kuidas midagi teha.

Praeguseks suurimaks puuduseks pidas õppeprorektor nõudlikkuse taseme langemist (ei nõuta võlgade likvideerimist 1. septembriks, ei peeta kinni ka individuaalgraafiku tähtaegadest). Enne 1. septembrit peab teaduskond kindlustama võimaluse üliõpilasel vastata paari päeva jooksul. Edaspidi nõutakse välismaale sõitva üliõpilase puhul dekaani jaa-sõna, et tudengil tõesti kõik asjad teaduskonnas korras oleks.

Sageli jääb ka õppejõudude loeng lihtsalt ära (sõidetakse komandeeringusse), ilma et kateeder või teaduskond organiseeriks midagi asemele.

Üsna sageli jäetakse teaduskondades reageerimata mitmesugustele ringkirjadele. Nii näiteks pakkus Teaduste Akadeemia stažeerimisvõimalust, kuid sellele kirjale ei vastanud keegi.

Korda ei ole ka **abiõppepersonali** puhul. Enne poolt kümmet ja pärast kella nelja ei saa sageli kedagi kätte. Kuigi siseinspektsioon on ära kaotatud, hakkab õppeosakond ka töölkäimist kontrollima. Muidu ei saa enam asjaajamist korras hoida. «Peab olema elementaarne kord, nimetage mind või bürokraadiks.»

Täiesti on kord käest ära **ühiselamutes.** Iga teaduskonna ülesanne peab olema oma üliõpilased üle vaadata. Ka rektoraat hakkab kontrollima. Kes korrast kinni ei pea, visatakse armutult välja.

Kaugõppesessioonist tegi ülevaate õppeprorektor Valter Haamer.

Ta täheldas nõudlikkuse kasvu, mis siis, et rohkem on väljalangenuid ja eksameid mittesooritanuid. Mitmes teaduskonnas (õigust. — 62%, ajaloot. — 60%, majandust. — 45% jne.) on kaugõppijaid rohkem kui päevaseid üliõpilasi. Niimoodi peaks olema jagatud ka dekanaatide hool. Kõige rohkem on suutnud tegelda kaugüliõpilastega õigus-, majandus-, filoloogia-, ajalooteaduskond. Kahes esimeses on seda kõige raskem teha olnud.

V. Haamer soovitas teaduskondadel rohkem õppekirjanduse koostamisele mõelda, trükkimise taha asi seisma ei jäävat.

Küsimused, sõnavõtud. Prof. **Harald Peep** ütles trükisõnas tõstatatud venekeelse ülikooli loomise kohta, et isegi meie ülikoolis jäi kaks vene kursust kaugõppes komplekteerimata — pole soovijaid.

Prof. **Paul Kenkmann** lisas, et ülikool on teinud ühe uurimuse keskkoolilõpetajate kohta, millest on näha, et vene eriklasside valdav osa läheb õppima väljapoole Eestit.

Rektor prof. **Jüri Kärner** püüdis südamele panna ikkagi oma õppeplaanide vajadust. Neid ei ole vaja ainult õppeosakonda seisma, vaid meile endale. «Nende vastu tunnevad huvi ka välismaalased. Uuenduste sisseviimine ei sõltu sellest, kas meie põhikiri on lõpuks kinnitatud või mitte. On vaja enda peale hakkamist, soovin selleks kõigile palju jõudu.»

Professor Ilmar Rebane luges ette ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi Eestis 1940. aasta sündmuste ajaloolis-õigusliku hinnangu väljatöötamise komisjoni otsuse. Ülikooli nõukogu toetab otsust.

Kinnitati üliõpilasseltside «Raimla» ja «Põhjala», üliõpilasühendused «Arche» ja «Humanitas», korp! «Vironia» Tartu koondis, TÜ juures tegutsev AIESEC-i paikne ühendus.

Atesteerimiskomisjoni koosseisu valiti professorid Ain-Elmar Kaasik, Ülo Lumiste, Vambola Raudsepp, Lembit Pung ja Huno Rätsep ning dotsent Inge Orgo.

TARTU ÜLIKOOL

JUUBEL! JUUBEL?

Igateisipäevane juubelistaabi koosolek otsustas 10. oktoobril, et juba järgmiseks korraks tuleb asjaosalistel kokku panna terve nomenklatuur juubeliüritustest. Sellesse peavad kuuluma nii tipp- kui üliõpilasüritused, nii et kiirustagem oma ettepanekutega. Aeg ei oota.

Memoriaaltoimkonna esimees Tullio Ilomets rääkis mälestustahvlite paigaldamisest. Toimkonnal on raskusi transpordiga.

Suveniiritoimkonna esinaine Ela Martis ütles resoluutselt, et teaduskondade palvetele vaatamata suveniire juurde ei tehta. Kui oli õige aeg ettepanekuteks, siis ei avaldanud keegi soovi.

Propagandatoimkonna nimel võttis sõna dots. Sulev Uus. Tema kurtis informatsiooni vähesuse üle. See on õige. Teaduskonnad võiksid agaramad olla ja kas või telefonidel 3 51 80 ja 3 51 88 paari sõnaga öelda, mis mureks või mis kuskil toimub.

Pressikeskus otsustati juubelipäevadeks luua raamatukokku. Keskuse etteotsa seisab Tiit Matsulevitš. Igale pressiesindajale, korraldajale valmistatakse kaelakaardid.

Üksmeelselt nenditi, et halvad lood on juubeli eel ülikooli majandusega. Lausa häbi on vaadata, kuidas peahoone fassaad seisab nädalaid puutumata. Sama lugu on kraaviga keemiahoone ees, rääkimata veel millestki muust. Kas ülikoolis on üldse meest, kes suudaks need probleemid korralikult ära lahendada? MARGUS SANGLEPP

Ülikoolile tulevik!

MINU ARVAMUS ÜLIKOOLI MAJANDAMISEST IME-s

1. Tartu Ülikool on põhikirja alusel tegutsev institutsioon. Põhikirja kinnitab vabariigi valitsus (MN). Selle järgi on ülikool autonoomne ka rahaasjade korraldamisel. See tähendab, et eelarve kinnitab vabariigi valitsus.

2. 1990. aasta eelarvega tagatakse finantseerimine 1989. aasta tasemel. Edaspidi summa suureneb vastavalt inflatsiooni, töötasude ja pensionide tõusule.

3. Ülikooli tähtsamad finantseerimise allikad:

- vabariiklik eelarve (jooksev ülalpidamine ja osa kapitalimahutustest) MN-i poolt määratud ulatuses;
- Eesti Teadusfond garanteerib fundamentaaluuringute jätkumise 1990. aastal eelmise aasta tasemel, kapitaalmahutuste programmide täitmise kavandatud ulatuses. Teadusprorektor on teadusfondi ekspertnõukogu liige;
- lepingutest laekuvad summad (1989. aasta maht ca 5 miljonit rubla);
- annetused, erivahendid jm. (kõrgtehnoloogia arendamise finantseerimine);
- Eesti Innovatsioonifond.

TÜ põhieelarve projekti paneb kokku plaani-finantsosakond ja esitab läbivaatamiseks TÜ nõukogule.

Eelarve koostamise aluseks on olemasolevad struktuurid: allüksuste taotlused, kehtivad palgamäärad, tariifid, hinnad jmt.

TÜ nõukogu moodustab ekspertide komisjoni, kes analüüsib eelarvet allüksuste viisi (kateedrid, instituudid, osakonnad) ja esitab nõukogule järeldused. Projekt esitatakse MN-le läbivaatamiseks ja kinnitamiseks koos TÜ nõukogu otsuse ja finantseerimismahu kasvu põhjendusega jmt.

Pärast eelarve kinnitamist MN-s otsustab TÜ nõukogu, mil määral allüksuste finantseerimistaotlusi järgmisel rahandusaastal rahuldatakse, millised allüksused likvideeritakse või tulevad juurde.

Eelarve täitmise aruande koostab raamatupidamine. Eelmise aasta aruanne vaadatakse läbi ja kinnitatakse koos järgmise aasta eelarvega.

Erisummade tulude ja kulude eelarved esitab TÜ nõukogule plaani-finantsosakonna juhataja. Nõukogu vaatab läbi ja kinnitab need.

Taotlused Eesti Teadusfondile esitatakse läbi TÜ teadusnõukogu.

Eesti Innovatsioonifondi poole võivad ülikooli allasutused, teadlasrühmad ja üksikteadlased pöörduda oma programmidega nii otseselt kui ka ülikooli teadusnõukogu vahendusel.

TÜ kasum kujuneb lepingulisest tegevusest ja mitmesugustest teenustest. Ülikooli arendamiseks (kapitaalmahutused, aparaatide ja seadmete muretsemine) suunatav kasum maksustamisele ei kuulu.

Ülikooli töötajad võivad osaleda innovatsioonitegevuses ja ettevõtluses sõltumata ametikohast ülikoolis.

ELVI ULST,
teadusökonoomika labori
teaduslik juhendaja

ORGKOMITEE 11. OKTOOBRI KOOSOLEKULT:

1. Kõigile toimkondadele palve: 18. oktoobriks kl. 9-ks esitada kokkuvõtlikult (1—2 mkl.) oma lõigu põhiseisukohad, mis tulevad kohe arutusele orgkomitees ja toimkondade ühiskokkusaamisel nõukogu saalis. Toimkonna koond peaks arvestama ja välja pakkuma reaalsusest lähtuvaid, kuid otstarbekaid tegevussuundi;

2. Arutati TÜ võimaliku finants-majandusliku arengu suundi (vt. eelmist lugu). Kohe tunnetati vajadust kaasata Plaanikomitee tippjuhte, eelkõige E. Savisaart, aga ka haridusminister V. Rajangut, R. Loiku jt., samuti Eesti Teadlaste Liidu esindajad jne. Ebaselge oli ja seetõttu vajabki täpsustamist hariduse finantseerimine, sh. ka kõrghariduse osa IME kontseptsioonis.

3. Teaduspool ajab omi asju samuti toimkondadega. 17. oktoobril arutatakse neid küsimusi TÜ nõukogus.

4. Üliõpilaskond on kaasatud mitmesse toimkonda, esialgu on neid siiski vähe. Orgkomitee püüab neid kokku võtta reedel, 13. oktoobril, et nad saaksid tegutseda siis juba täpsemalt fikseeritud alalõikudes.

5. Lisandus veel 2 toimkonda: **välisüliõpilaste esindus (T. Klaar, W. Traxel) ja õpetajate ettevalmistus ülikoolis — prof. Gunnar Karu.**

MATI SALUNDI

(Vt. ka 4. lk.)

Täna on XIV arstiteaduskonna päev

Dotsent VIKTOR KALNIN

Arstiteaduskond Eesti Vabariigis

Kokkuvõte akadeemilisest kõnest

Aastail 1919—39 **LÕPETAS ARSTITEADUSKONNA** (AT) 798 inimest, farmaatsiaosakonna 336 ja kehalise kasvatuse osakonna 40. Meditsiinidoktori astme omandasid sellel ajavahemikul 77 inimest, see on umbes kümnendik arstidest.

ÜLIÕPILASTE ametliku **VASTUVÕTUGA** Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli tehti algust 20. septembril 1919, ent AT-s ainult filosoofikumile, kahele esimesele kursusele, sest erikursused lükati õppejõudude puudumisel edasi. Loengud algasid 6. oktoobril 1919. Ametlikult avati ülikool alles 1. detsembril.

Esimestel aastatel (1919—20) oli üliõpilasi kõige rohkem AT-s, järgnesid õigus- ning matemaatika-loodusteaduskond. Hiljem langes AT üliõpilaste arvult ülikoolis 5. kohale. Temast tagapool olid vaid loomaarsti- ja usuteaduskond. 1919—29 lõpetas keskmiselt 50 arsti aastas, 1929—39 keskmiselt 30. Teatud osa selle arvu vähenemises etendasid 1935. a. ülikoolis sisse seatud võistluseksamid juhtudel, kui arstiteaduskonda soovijate arv ületab 50, ning ranged nõudmised *examen philosophicum*'i, eriti anatoomia ja histoloogia sooritamisel.

ÕPPETÖÖ KORRALDUS 1919 jätkas suurel määral tsaariaegseid traditsioone, kuid rajati ka uusi aluseid. AT üliõpilaste õppekavadest jäeti välja mineraloogia ja farmaatsia farmakognoosiaga, seevastu lisandusid uued ained, mis varem puudusid või polnud kohustuslikud, nagu bakterioloogia, neuroloogia, kõrva-, nina- ja kurguhaigused, sisehaiguste patofüsioloogia, füüsikalised ravimeetodid, ortopeedia, massaaž, röntgenoloogia, hamba- ja suguhaigused.

Aastail 1919—21 peeti AT-s ligi pooled loengud saksa keeles. Prof. L. Puusepp, kes valdas eesti keelt halvasti, pidas loenguid algul vene keeles. Peaaegu kõik selleaegsed üliõpilased valdasid vene keelt, mistõttu tol ajal oli loomulik tolerantne suhtumine teistes keeltes loengupidajatesse. 1927. aastal andsid juba kaks kolmandikku õppejõududest õpetust eesti keeles.

Eksamineeriti kindlatel tähtaegadel, milleks sügispoolaastal nähti ette 2, kevadpoolaastal kuni 3 nädalat. Lõpueksamid tuli sooritada komisjoni ees. 1920. a. kinnitati AT-le uus doktorieksami määrus. Suuremaks muudatuseks oli eksamite sooritamine erialade järgi: anatoomias, füsioloogias, üldpatoloogias koos patoanatoomiaga, farmakoloogias ning eriala järgi veel 4—5 ained. Doktorieksamitele lubati 2 aastat pärast arstieksamit. Teaduslikke astmeid kinnitati farmaatsiaosakonnale kaks (magister ja doktor), AT-s aga ainult doktor, mille juurde arvati esimese kutsenimetusena arst.

Õppetöö suurem ümberkorraldus oli 1926, mil võeti vastu uus õppekava 6-aastase õpiajaga (senise 5-aastase asemel), kusjuures viimane aasta oli puhtpraktiline — töö ülikooli kliinikutes. See kestis 8 kuud ja üliõpilased olid kohustatud töötama 2 kuu kaupa sisehaiguste ja haavakliinikus, 1 kuu naistekliinikus ja oma valikul veel kolmes kliinikus, kuulates samal ajal ka loenguid ja töötades polikliinikus kummalgi poolaastal à 6 tundi nädalas.

Omariikluse esimestel aastatel oli instituutide ja kliinikute **AINELINE BAAS** kehv. Täiesti uuesti tuli sisustada hospitaalkliinikud ja närvikliinik, haavakliinik Toomemäel ja silmakliinik, hügieeniinstituut ja bakterioloogiakabinet. 1920-ndate aastate lõpuks olid need aga uurimis- ja õppevahenditega niivõrd täienenud, et võisid nii teaduslikus kui praktilises töös võistelda Lääne-Euroopa analoogiliste asutustega. Mitmed kliinikud ja instituudid said uued või endisest paremad ruumid. I maailmasõja alguseks Maarjamõisa väljale rajatud suurtesse ajakohastesse haiglahoonetesse viidi üle hospitaalteraapia ja -kirurgia kliinikud. See 150 haigevoodiga II haavakliinik oli suurim kirurgiahaigla Eestis. Närvikliiniku organiseeris professor L. Puusepp Maarjamõisas II sisehaiguste kliiniku ruumides. Algul oli närvikliinikus 50, hiljem 75 haigevoodit, kuid ikka ei suutnud kliinik rahuldada kõiki abivajajaid. Siia tuli haigeid neurokirurgilistele operatsioonidele teistestki Balti riikidest, Poolast, Soomest, Jugoslaaviast, Palestiinast, NSV Liidust.

Omariikluse lõpul oli AT-l 11 kliinikut ligi 800 voodikohaga.

1919. a. sügisel oli AT-s viis **ÕPPEJÕUDU**. Osa õppetoole täideti saksa soost optantidega või Nõukogude Venemaalt Baltikumi põgenenutega. AT esimesest 24 õppejõust olid pooled eestlased, 10 sakslased ja 2 — saksa päritolu juudid. Neist valdav enamik oli TÜ kasvandikud, kolm professorit, sh. L. Puusepp, olid lõpetanud Peterburi Sõjameditsiini Akadeemia. Muulastest õppejõudude enamik oli Baltikumist, neli sündinud Venemaal.

Omariikluse aja lõpuks oli AT-s 29 õppetooli, kõik professuuridena. Muuseas, 1938. a. loodi AT juures ka kaks sõjaväelist õppetooli (sõjaväe sanitaarteenistus ja sõjaväetervishoid), mis samuti kujunesid professuurideks. See johtus vabariigi presidendi 16. septembril 1938 antud määrusest ülikoolides riigikaitseõpetuse korraldamise kohta, mille alusel asutati TÜ juures Riigikaitse Õpetuse Instituut.

AT dekaanidest tegid eriti suurt organisatoorset tööd professorid **K. Konik** (1920—31), kelle ajal pandi tööle laste- ja närvikliinik ning kehakultuuri instituut, **K. Schlossmann** (1934—37) ja **E. Saareste** (1938—39), kellega on seotud farmaatsiaosakonna hoone — praegune keemiahoone, silma- ja LOR-kliiniku hoone.

Tolle aja AT SILMAPAISTVAMAID TEADLASI JA PROFESSOREID olid neurokirurg akad. **L. Puusepp**, bakterioloog **K. Schlossmann**, leproloog **A. Paldrock**, hügienist **A. Rammul**, farmakoloog **S. Loewe**, histoloog **H. Kull**, füsioloog **A. Fleisch.**

Üliõpilaste erialase huvi arendamiseks asutati 1922. a. AT juurde **AKADEEMILINE ARSTITEADUSE SELTS**. Seltsi eesmärkideks ja ülesanneteks olid: 1) seltsi liikmete vaimne arendamine, eriti arstiteaduse vallas; 2) eesti arstiteadusliku keele arendamine ja oskussõnade loomine; 3) meditsiiniteadmiste ja tervishoiuküsimuste populariseerimine ja levitamine; 4) rahvalike raviviiside ja -vahenditega tutvumine ja nende kogumine. Selts pidas aastas 10 koosoleku ümber, kus esinesid referaatidega peale õppejõudude ka üliõpilased. Juhatusse kuulusid üks õppejõud ja neli üliõpilast. 1924 asutati ka **Akadeemiline Rohuteaduse Selts.** Üliõpilaste huvi teadustöö vastu tõstsid ka igaaastased **auhinnatööd** väljakuulutatud teemadel, auhinnaks 50—200 krooni.

Dotsent Viktor Kalnin, ajad ja olud on poole sajandiga palju muutunud, kuid siiski: milles Te näete praeguse arstiteaduskonna sisulist, vaimset erinevust Eesti Vabariigi aegsest?

Tudengid ei õpi enam nii nagu tol ajal, ja õppejõud liberaalitsevad. Pärast EKP KK VIII pleenumit 1951. a. märtsis hakati nõudlikumaid õppejõude nimetama natsionalistideks. Aga varem — näiteks professor Aunap oli üliõpilasena *philosophicum*'is mitu korda läbi kukkunud. Ka praktiline ettevalmistus oli siis tugevam: üliõpilasi oli vähem ja kliinikud ning instituudid olid oma aja kohta rahvusvahelisel tasemel.

Viie väärika kandidaadi seast valiti kevadel arstiteaduskonna dekaaniks pärast viieaastast vaheaega taas farmakoloogia kateedri juhataja ENSV teeneline teadlane professor **LEMBIT ALLIKMETS.** Tuntud kui otsusekindel ja teotahteline organisaator, on professor Lembit Allikmets aegade voolus ilmutanud paindlikku mõtteviisi ja hoolsat osalust akadeemilise elu korraldamisel. Nõnda on ta püüelnud tihedate välissidemete poole ja väitles ägedasti Tartu uue hotelli eest, pidades selle tulevikku lükkumist suureks kaotuseks linnale ja ülikoolile. Mineval nädalal ütles Lembit Allikmets linna täitevkomitees veenva sõna kuulsa Lille mäe maja määramiseks ülikooli keeleteaduskonnale ning võõrustas siin viibivaid Kieli ülikooli farmakolooge. Sellises tegevuses — ja tema loomuomase liikuvuse juures — kujunes vestlus dekaaniga selliselt, et iga vastuselause on üles tähendatud teaduskonnaorbiidi erinevas ruumipunktis.

Quo vadis, facultas?

Mis on teaduskonnas muutunud Teie eelmise dekaaniajaga võrreldes?

Teaduskond on vananenud. Mõlemad anatoomikumid on veel rohkem amortiseerunud.

Millised kavatsused jäid Teil teostamata oma eelmisel «viisaastakul»?

Teaduskond ja kateedrid ei saavutanud küllaldast iseseisvust ega efektiivsust. Prekliiniliste kateedrite ja laborite kompleksi ehitus takerdus.

Millega Te pole rahul tänases ülikoolis ja arstiteaduskonnas?

Finantside jagamisega. Me peaksime jõudma selleni, et teaduskondadel ja kateedritel oleks pangas oma numbritega arved, nagu see kogu maailmas tavaks on. Ülikoolisisene infoteenistus on puudulik. Külalislektorite loenguid peaks operatiivselt kõigile kateedritele teatavaks tegema.

Teaduskonnas teeb murelikuks mitme kateedri nõrk järelkasv. Meil tuleb saata noori välismaale kestvamaks uurimistööks esmajoones neil aladel, kus meil on mahajäämus kõige suurem — patoloogilise füsioloogia, nakkushaiguste, hügieeni, väliskeskkonna toksikoloogia, sisehaiguste erialadel. Seda tehti edukalt Eesti Vabariigi aegses ülikoolis ja ka 60ndatel aastatel, mil palju meie teaduskonna noori saadeti aspirantuuri Moskvasse ja Leningradi.

Meil on teaduskonnas liiga palju sisemisi kohakaaslusi. Kui inimene töötab poolteisel õppejõu kohal, ei jää tal teadustööks enam aega.

Kirjastused ja trükibaas pole võimelised operatiivselt välja andma õpikuid ja teatmeteoseid. Käsikirjad vananevad. See häirib oluliselt õppetööd.

Milliseid muudatusi õppetöös peate vajalikuks?

Oleks vaja rakendada samal erialal alternatiivmahuga erikursusi, see tähendab üldkursuse kõrval lugeda mõnda selle osa põhjalikumalt. Teiseks oleks vaja üle minna tsüklilisele õppetööle ka prekliinilistes ainetes. Tsükliline õppetöö on kindlalt efektiivsem ja selle tõttu meditsiinihariduses laialt levinud. Kõigeks selleks on muidugi vaja rohkem õpperuume.

Kolmandaks, oleks vaja kohandada meie õppeplaane, et oleks võimalik 1—2 õppeaastaks vahetada üliõpilasi välisriikidega. Samal eesmärgil tuleb leida võimalused fakultatiivseteks saksa, rootsi, poola, soome keele kursusteks. Kui meie ülikoolist ei leia õppejõude, peame läbirääkimisi rootsi ülikoolidega. Nimelt on tekkinud võimalus suunata üliõpilasi suvel poolteiseks kuni kaheks kuuks sanitaridena tööle suurtesse Stockholmi ja teistesse Rootsi Kuningriigi haiglatesse. III—IV kursuse erialase suvepraktika rühmade vahetamiseks on meil sõlmitud kokkulepped Poola ja Soome arstiteaduskondadega (Soomes suvel juba töötasid meie tudengid) ja sõlmimisel Saksa Liitvabariigi ja Rootsi ülikoolidega.

Mis on muutumas üliõpilaste vastuvõtul ja töölesuunamisel?

Vastuvõtu arstiteaduskonda tahame viia üldkonkursi alusele, lisaks tuleb võõrkeele eksam. Idavirumaalasi venekeelsetest koolidest võtame edaspidi vastu eesti voorudesse ettevalmistusosakonna kaudu, kus nad peavad saama selgeks eesti keele. Lõpetame vastuvõtu teistest liiduvabariikidest, välja arvatud spordimeditsiini erialal.

Üliõpilaste töölesuunamine on kavas lõpetada. Edaspidi hakkavad üliõpilased ise endale töökohta otsima. Tööotsimise kord on praegu Tervishoiuministeeriumiga väljatöötamisel.

Kõige tähtsam, kõige peamine?

Teaduskond välja ehitada. Praegu käib intensiivselt prekliinilise õppehoone projekteerimine. Ehitus nõuab palju raha. See raha tuleb leida. Muidu arstide teaduslik ettevalmistus kängub veelgi.

Uus eriala

Eestimaa **arste-hügieniste** õpetati seniajani Moskva Meditsiiniinstituudis ja Leningradi Sanitaarhügieeni Instituudis, kummaski oli viis vabariiklikku kohta. Sinna sõitsid siit viimasel ajal ainult vene keelt valdavad tudengid, kel tihti puudub ülevaade Eesti valupunktidest ja keelebarjäär segab siinmaal suhtlust. Tänavu alustas meie arstiteaduskonnas sel erialal viis noormeest ja viis neidu.

«Eesti elukeskkonna ja rahva tervise pidev halvenemine nõuab kiireid profülaktilisi meetmeid. Meie suhtumine tervisesse peab muutuma. Praegu veel on inimesel kasulik haige olla, kuna selle eest maksetakse.

On vaja minna sõnadelt tegudele profülaktilise meditsiini arendamisel,» arvab **hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateedri professor ASTRID SAAVA.** «Kuni III kursuseni on kümme meie tudengit koos raviosakonnaga, alates IV kursusest hakatakse süvendatult õppima hügieeni, epidemioloogiat, mikrobioloogiat, toksikoloogiat, kutsehaigusi. Kirde-Eesti olukorda arvestades ootame edaspidi väga Virumaa noori. Aga läheb aega, enne kui meie eriala tudengid saavad sanitaararstideks. Mõned raviosakonna vanemate kursuste üliõpilased võiksid ka spetsialiseeruda sanitaariale. Tööpõld on väga lai.»

Küsimusele, mis tõi teda siia, vastas grupivanema kohuseid täitev esmakursuslane Lauri Naisvee: «Huvi.» 10 kohale laekus tänavu vaid 14 avaldust. Küllap huvi edaspidi tõuseb.

ROLAND AAS,
žurn. I. k.

Meditsiini-üliõpilaste eestseisus valitud

Teisipäevasel arstiteaduskonna üliõpilasesindajate koosolekul Uues Anatoomikumis otsustati omavalitsuse loomisel aluseks võtta kahe nädala eest ette loetud ja vahepeal muudetud-täiendatud akadeemilise reglemendi projekt. Kohapeal moodustati ka ajutine 17-liikmeline eestseisus, kes võtab ülesandeks teaduskonna kõikide kursuste tudengeid kaasates ja esimesi pakilisi küsimusi lahendades reglement proovile panna. Ühtlasi sõltub eestseisuse liikmete vastutustundest ja võimest näha arstiteaduskonna üliõpilaste ühiseid vajadusi ja üldiseid eesmärke, kas takerdutakse ambitsioonidesse või luuakse aus ja avalik üliõpilasesindus üllaima ameti teenistuses.

TÕNU PEETS
ravi III k.

Ravirebasega katusekambris

Katusekamber Toome nõlva all kuulub ravirebase TAAVI TOOMELA sümpaatiale, kes pakub parajasti piparmünditeed.

● Taavi, peale «kartulitalguid» oled ligi kuu aega loenguid kuulanud ja praktikumides pusinud. Millise esialgse pildi teaduskonnast oled saanud?

«Esimene visioon ei lange sugugi kokku minu eelnenud ettekujutusega. Tudengi seisund on häirivalt ebamäärane. Tähtis näib olevat, et üliõpilased käiksid korralikult koolis. Mulle on viimase paari-kolme aastaga saanud omaseks aktiivsem eluhoiak, seetõttu tunnen end pisut kammitsetult.»

● Milles võiks tudengi aktiivsus väljenduse leida?

«Suur osa sellest peab olema suunatud õppimisele, eriala omandamisele, enese arendamisele inimesena. Muidu saab kannatada kaugem eesmärk — mina kui ARST.»

● Mida arvad arstiteaduskonna tudengite organiseerumisest?

«Sinu käes nägin täna omavalitsuse projekti. Eriti meeldivad sealt mõned aluspõhimõtted: aukartus Elu ees, eriala siiras ja põhjalik omandamine, õpetaja ja õpilase vahekorra käsitlemine akadeemilise dialoogina. ÜLIKOOL ei peaks olema miitingute ja streikide paik, vaid mõistusliku koostöö kants.»

● Mitte kõiki neid põhimõtteid ei peetud tudengite koosolekul vajalikuks sõnastada. Mõned pidasid aukartust elu ees liiga pateetiliseks. Kuidas kujutled end arstina pärast akadeemilist dialoogi stuudiumi vältel?

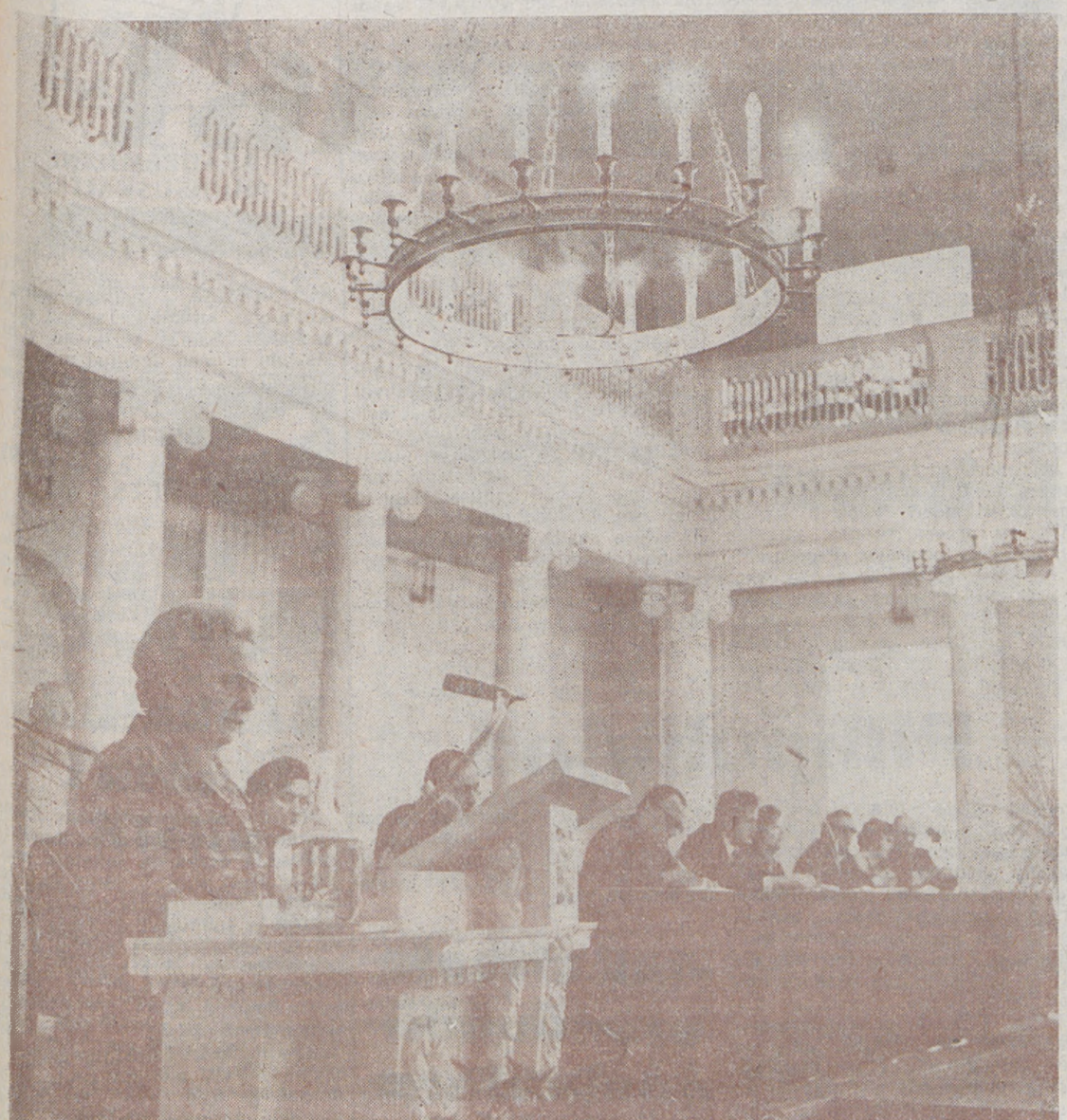
«Jah, eesmärk on salamõttes olemas. Tahaksin saavutada suhtumise igasse inimesse nagu oma emasse või venda. Suhtumise märksõnaks peaks olema HALASTUS. Olla arst — see peaks minu arust olema eluviis: terve eluviis ja terve ellusuhtumine.»

Aitäh kostmast ja jõudu Sulle Sinu TEEL!

Küsitles
PEETER PALUSAAR,
spordimed. II k.

Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem

Naeruga, väikemees, sa tervita nüüd oma ema (VERGILIUS)

Sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja professor KADRI GROSS akadeemilises kõnetoolis.

Saja neljakümne seitsmes aasta

«See on vahva maja,» alustab juttu naine, kes pool tundi tagasi Toome naistekliiniku III korrusel emaks sai. «Emakssaaja tuleb siia oma suure mure, suure ülesandega. Siin töötavad kuldsed naised. Neil jätkub kõige jaoks aega ja tähelepanu.» Ta räägib seda sünnitustoa ukse taga koridoris, raami peal. Miski ei häiri teda praegu. Tal on nüüd oma Liisu.

See maja siin, aastast 1800, on sünnitushaiglaks ümber ehitatud 1842. Praegu käib järjekordne remont. Seinte ääres virnades papp-kaste: ei ole laoruume ega panipaiku. Õues ajavad prügikonteinerid üle, ehkki kaks päeva on helistatud kommunaali... Need on ju ka Eesti mehed, kelle naised siin on sünnitanud või sünnitamas.

«Meil on mitmed töökohad täitmata,» räägib **Tartu Kliinilise Sünnitusmaja peaarst doktor Tiiu Aro.** «Ämmaemandad lähevad kooperatiivi pedikÜüri tegema, sest makstakse kolm korda rohkem. Mõnes kooperatiivis pidavat olema palk üle 800 rubla kuus ja rohkem. Meie nõuandla ämmaemand saab 90. Nõnda hindab riik meie tööd. Üha rohkem tuleb meile tööle neid, kes oskavad ainult vene keelt. Eestlane peab pigem ühe pika isamaalise kõne, kui läheb kuskile rasket tööd tegema. Sünnitajaid on igasuguseid ja nendega pole siin liiatne.

On nõutud isasid sünnituse juurde. Meil aga on ühes toas kolm sünnituslauda. Mina ei tahaks, kui keegi võõras mees näeks mind siin valudes... Ei olda rahul voodipesu mustriga. Hea, et meil on pakkuda sedagi pesu. Ja paljudele see meeldib: võtavad koju kaasa. On väga kainelt hinnata meie võimalusi. Meie siin teeme kõik, et õnnelikult sünniks uus elu.»

TIINA JOOSU,
žurn I k.

Et perekond oleks terve

Toome naistekliiniku I korrusel on sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja toas kõneks maailma tähtsaim asi: lapse ja perekonna tervis.

Dotsent VIRVE KASK: «Pole oluline, et meid oleks palju, vaid et me oleksime terved. Ettevalmistus emaduseks peab algama puberteedieas. Võistlussport näiteks on sel perioodil vastunäidustatud! Lastegünekoloogi ülesanne on jälgida murdeealisi tüdrukuid alates 10. eluaastast ja avastada sugulise arengu häired õigel ajal. Kuid samal ajal keegi ei vaata, kas poisid on sobivad isa rolli täitma. Eestis on praegu ainult üks **androloog**, meestearst. Androloge on palju rohkem tarvis, näiteks ka **perekonnatervise keskusesse**, mida 1992. aastal hakatakse ehitama. See tuleb Viljandi mnt. ja Ravila tn. nurgale. Seal saab olema kliinik ja nõuandla, kaasaegsed laborid.»

Professor KADRI GROSS: «Et sünniks terve laps, peab perekond olema terve. On vaja **planeerida** perekonda soovitud ajal soovitud arv lapsi. Mul ei möödu ainsatki vastuvõttu, kus mõni naine ei kahetseks, et ta õigel ajal ei sünnitanud, vaid pidas tööd tähtsamaks. Noortel tuleb tunda ka suurt vastutust oma tulevase lapse ees. Tuleb teadvustada, kui oluline on **lapse sünnieelne elu**, ema tegevus ja perekonna vaimne õhkkond selle ajal.»

V. K.: «Perekonna planeerimine eeldab teatud kultuurkihti — ja ka bioloogilist küpsust. See saabub meestel 25., naistel 20.—24. eluaastaks. Rootsis soovitatakse naistel sünnitada 27—28-aastaselt. Liiga noorte vanemate puhul on raseduse kulg suhteliselt sagedamini häiritud.»

K. G.: «Suguelu enne bioloogilise küpsuse saabumist võib mõjustada ebasoodsalt naise tervist. Seksuaalrevolutsioon pole ennast õigustanud. Varase suguelu ja partnerite vahetusega kaasneb sagedamini günekoloogiline haigestumine, sealhulgas emakakaelavähk ja lastetus. Hing haigestub. Hinnata tuleb tütarlapse ja noormehe vahelist sõprust. Võib-olla te arvate, et ma olen üks vana nunn? Kodu ja perekond peab olema!»

V. K.: «**Abielu on missioon!** Ideaalne on, kui haritud ja tark naine pühendub kodule.»

K. G.: «Peame üliõpilastes süvendama arusaama perekonna tervisest. Arst peab igas noores nägema tulevast isa ja ema. Patoloogia kõrval on vaja rohkem õpetada normi. Pereõpetus, laiemalt **terviseõpetus** oleks vaja viia sisse eraldi kursusena, mis kuuluks mitme kateedri juurde. Günekoloogia ja sünnitusabi vajavad tunniplaanis rohkem tunde.»

V. K.: «Palju rohkem tähelepanu on vaja pöörata **mittemedikamentoossele ravile**: psühhoteraapiale, akupunktuurile, ravikehakultuurile, taimravile, tervislikule toitumisele. Meie dietoloogia on väga tagasihoidlik.»

K. G.: «Kõiki aineid tuleks õpetada tsükliliselt ja tsükkel peaks olema pikem kui praegu. Üldse peab üliõpilasel olema rohkem vabadust, siis saab ka rohkem nõuda.»

V. K. «Meie õpiajal oli osavõtt loengutest täiesti vaba ja **õppedistsipliiniga** polnud mingeid probleeme. Meil oli suur respekt dekanaadi ees. Praegu on mindud üle väga sõdurlikule distsipliinile.»

K. G.: «On vaja ka loengukursust arsti eetikast. Eeskujud algavad kateedritest ja dekanaadist. Arstidena oleme andnud vande, et teeme kõik selle nimel, et säiliks elu. Selles on väga sügav mõte. Inimesel, kes seda ei taotle, pole õige koht arstiteaduskonnas. **Meil meditsiinis eriti on vaja elu ja surma filosoofiat.** Võtke abort: kes annab õiguse otsustada elu ja surma üle? Mida kõrgemasse ikka te jõuate, seda suuremaks kasvab austus elu ees. Lapse sünd on midagi mõistetamatut, ebatavalist. See on ime.»

Kaks kateedrit

1802 Keiserlikus Dorpati ülikoolis kirurgia ja sünnitusabi kateeder.
1804 Eraldub sünnitusabi ja veterinaaria kateeder, professoriks Christian Friedrich Deutsch, kes õpetab muuhulgas ka lastehaigusi.
1805 Prof. Deutsch võtab esmakordselt üliõpilaste juuresolekul sünnitusi vastu.
1806 Luuakse 5-kohaline kliinik, mis 1808 asub ümberehitatud kasarmuhoonesse (praegune sisekliinik Toomel). Vastsündinud viibivad seal 3 nädalat. Lastehaigused on esimest korda loenguplaanis.
1817—1918 Sünnitusabi, naiste- ja lastehaiguste kateeder.
1834—1853 Kateedrijuhatajaks prof. Piers Uso Friedrich Walter.
1838 Arstikutse omandamiseks on tarvis ühel ja samal päeval vormiriietusse rõivastunult ladina keeles — osaliselt kirjalikult — vastata kuueteistkümnes eksamiaines, sealhulgas «sünnitusabi, rasedate, sünnitajate ja laste haigused».
1842 6-kohaline naiste- ja lastekliinik asub praegusesse, tollal kahekordsesse hoonesse Toomel.
1859—1883 Prof. Johannes Holst hakkab esimesena lugema günekoloogiat.
1883—1888 Kateedrijuhatajaks professor Max Runge; hakkab tegema suuri günekoloogilisi operatsioone; esimesena Venemaal organiseerib sünnitusabi polikliinilise süsteemi. Kliinikus 40 kohta.
1888—1893 Kliinikus emade suremus 1,57%; vastsündinute suremus 10,5%. Esimesed keisrilõiked.
1903—1918 Kateedrijuhatajaks akušöör-günekoloog dr. S. Mihnov.
1908 Esimeseks pediaatria dotsendiks Vassili Žukovski.
1909 Üliõpilaste initsiatiivil (kogusid 58 allkirja ringkirjale) avatakse Ülikooli t. 28 lasteambulatoorium, kus esimesel aastal registreeritakse 886 külastust.
1911 Lastehaiguste kursus muutub kohustuslikuks.
1911—1922 Ülikooli lasteambulatoorium Burdenko (Veski) t. 6.
1912 Lastehaiguste professuur sünnitusabi, naiste- ja lastehaiguste kateedri juures (V. Zukovski).
1912 Naiste- ja lastekliinikule ehitatakse III korrus, kohtade arv tõuseb sajani. Avatakse röntgenikabinet.
Esimese maailmasõja ajaks evakueeritakse kateeder ja kliinik Voroneži.
1918 Eralduvad sünnitusabi ja günekoloogia kateeder ning pediaatria kateeder.

Pediaatria

1919 Lastekliiniku juhatajaks tuleb Aadu Lüüs, a-st 1924 professor, kateedrijuhataja kuni 1944.
1922—1944 Burdenko (Veski) t. 6, praeguse EPA üliõpilasklubi II korrusel avatakse Eesti Vabariigi esimene ja ainuke lastekliinik, kus a-ni 1940 spetsialiseerub pediaatriale 15 arsti.
1945 Lastekliinik asub praegusesse hoonesse Oru t. 2.
Kateedrijuhatajad 1945—1954 dots. K. Kaur; 1954—58 dots. Z. Saar); 1958—75 dots. L. Keres; 1975—77 dots. L. Sildver; 1977—85 dots. L. Tamm; 1985-ndast a-st dots. A. Paves.
1955 Kateeder alustab regulaarseid täienduskursusi arstidele.
1967 Avatakse pediaatria osakond.

Sünnitusabi ja günekoloogia

1920—1937 Esimese eestlasena sünnitusabi ja günekoloogia professoriks-kateedrijuhatajaks Jaan Miländer.
1960 Luuakse dots. Virve Kase eestvõttel laste- ja noorukiea günekoloogiliste haiguste konsultatsioonikabinet.
1967 Prof. Kadri Grossi juhendamisel avatakse endokrinoloogialabor.
Kateedrijuhatajad 1938—1944 prof. H. Perli; 1944—1950 prof. R. Bernakoff; 1950—1958 dots. I. Veerma (seejärel kuni 1986 peaarst); 1958—1971 prof. V. Fainberg; 1971—1974 dr. V. Meipalu; a-st 1974 prof. K. Gross.

Mõtteski lastega

Arstid, nagu paljude teistegi erialade inimesed, on valdavas enamuses head suhtlejad. Harjunud patsientidele nõu andma, pole nad sõnadega kitsid ka teiseteemalistele küsimustele vastama. Nõnda sündiski: somaatiliste ehk mittenakkuslike haiguste osakonna uksest sisse astunud ja terekäed ulatanud, hargnes jutt juba kohvilaua ümber hubases miljöös.

Meie vestluskaaslasteks olid pediaatriaosakonna juhataja dots. **Aino Paves** ja dots. **Helju Tälli** ning kaks alles mõned aastad tagasi TÜ arstiteaduskonna lõpetanud noort naist.

Dots. Aino Paves: «Meie õpinguaastail, s. t. 1950-ndail aastail oli suureks eeskujuks dots. Leida Keres, tolleaegne kateedrijuhataja. Tema on kogu sõjajärgsele pediaatriale aluse pannud.»

Dots. Helju Tälli lõpetas ülikooli raviarsti diplomiga aasta varem, 1955. Tollal oli suur vajadus eriarstide järele, kuid pediaatrid eraldi väljaõpet ei saanud. Tekkis kurioosne situatsioon, kus meil Eestis eriarste polnud, hädavajalikud lastearstide kohad täideti aga Leningradist või isegi Gruusiast suunatutega. Ravi erialalt valiti välja osa tudengeid, kes käisid mitteametlikult (võib võrrelda põrandaaluse õppetööga) lastearstiks studeerimas. Lõpetamisel tunnistas diplom endiselt üldarsti eriala, kuigi tööle mindi ka eriarstidena. Alles 1967. jõuti pediaatriaosakonna avamiseni.

Millised on kogenud pediaatrite tähelepanekud

noorte väljaõppest?

Sageli ei oska lastearst aidata täiskasvanut, võiks panna tugevamat rõhku üldarsti õpetamisele, hiljem lisanduks alles eriharu. Praegu ongi üles tõstetud nn. perearstide väljakoolitamise suund. Tulevaste õppeplaanide järgi toimub spetsialiseerumine alles pärast üldarsti diplomi kättesaamist (nii on ka mujal maailmas).

Veel peaks pediaatritele tublisti lisama psühholoogia loenguid ja lastega suhtlemise õpetust. Praegune ametlik programm ei näe ette ka lapse kasvatamise ja suunamise pedagoogikat. Isegi õppejõud on selles osas halvasti ette valmistatud.

Kaks tähtsaimat omadust, mis pediaatril tingimata peavad olema, on

lastearmastus ja suhtlemisoskus.

Kahjuks pole mõningaid lastearstiks pürgijaid nende omadustega õnnistatud ning sellistest inimestest tavaliselt häid pediaatreid ei saa. Kui nad on endale siiski elu eesmärgiks arstikutse seadnud, miks mitte valida mõni teine arstiteaduskonna osakond.

Mis aga rääkida arstidest, kui isegi

lapsevanemad

oma lastega rahuldavalt hakkama ei saa. Tihti tuleb päris tervet last nädal või rohkemgi haiglas hoida, sest ema ei suvatse oma maimukesele järele tulla (kas on ta oma järeltulija unustanud või arvab, et haigla on lõplikuks paranemiseks siiski kindlam koht).

(Järg 4. lk.)

MARGO MIKS,
RISTE UUESOO,
žurn. I k.

Arstiteaduskonna erileheküljed koostas TÕNU PEETS.

Ülikoolile tulevik!

(1. lehekülje järg)

AMETIÜHING ÜLIKOOLIS

Seoses «Ülikooli tuleviku» konverentsi ettevalmistamisega pidas esmakordselt nõu ametiühingutoimkond eesotsas Otto Telleriga. Osalesid Urve Liin kõrgkoolilaborist, Tõnu Kauba arstiteaduskonnast ja Kersti Meiesaar majandusteaduskonnast, kes kuuluvad Tartumaa Ametiühingute Koordinatsiooninõukokku ning on tegelenud Eesti ametiühingute reformimise küsimustega. Arutati edasist töökorraldust. Otsustati kokku kutsuda ülikooli ametiühingu tulevikust huvitatud. **Kohtutakse füüsikahoone fuajees 18. oktoobril kl. 15.**

Krediit üliõpilastele

Juba kahel korral on ülikoolilehe veergudel pilatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt töörühma moodustamist, kes kavandab ettepanekuid noorsoopoliitika kujundamiseks. Töörühma ühe aseesimehena võin kinnitada, et vähemasti noorsooseaduse väljatöötamise ülesannet ei ole me endale seadnud. Veel enam, kaldume arvama, et sellenimelist seadusandlikku akti ei olegi praegu tarvis. Olgu see teatatud faktilise märkusena.

Töörühmas on muuhulgas arutatud, miiliste meetmetega peaks riiklik noorsoopoliitika kompenseerima noorte majandusliku seisundi ebakindlust. Küllap ei pane ka IME kehtestumine kohe piiri inflatsioonile ega lisa kõrgkoolide eelarvesse stipendiumirublasid. Üks võimalikke teid üliõpilaste ainelise olukorra halvenemise pidurdamiseks on stipendiumi tõstmine. Võiks olla näiteks nii, et kehtestatakse «kahvel»: stipendiumi alammäär on praegune summa, ülemmäär aga üldtunnustatava metoodika järgi määratav elatusminimum. Niimoodi oleks võimalik iga üliõpilase stipendiumi suurust tema vajaduste-võimaluste alusel individuaalselt määrata. Võimalikud on teisedki teed. Stipendiumi tõstmine aga loob olukorra, kus seda raha hakkab saama vähem praegusest 74 protsendist.

Üliõpilaste kõrval vajavad õpiajaks elatisraha ehk teisedki noorterühmad. Praegustes majandusoludes võiksid noored taotleda vastuvõetavail tingimustel krediiti perekonna loomisel, korteri muretsemiseks jne. Siit ongi tekkinud idee **luua Eestis noorsoopank**, mille tegevuse alustamiseks eraldaks raha valitsus ning mille kasum läheks eelkõige noorsooga seotud programmide toetamiseks. Nii võiksid üliõpilased taotleda noorsoopangalt õpingute ajaks näiteks kolmeprotsendilist laenu, mida tuleks tagasi maksta peale tööleasumist. Ehk muutub heaks tooniks, et ettevõtted, kus noored. spetsialistid tööle asuvad, aitavad neil laenu kustutada.

Selle ettepaneku kohta soovib noorsoopoliitika töörühm saada üliõpilaste arvamust. Ootame neid ülikoolilehe toimetusse või allakirjutanule parteikomiteesse.

PAUL KENKMANN

Mõtteski...

(Algus 3. lk.)

Vastukaaluks võib tuua näite läänemaailmast, kus kergemalt haigeid lapsi ravitakse alati kodus, sest vaevalt laps haiglast võõraste inimeste keskelt tervendavat kodusoojust leiab. Seetõttu on Tartu Oru tänava haigla (kuigi kitsamate tingimustega) lapsesõbralikumgi kui Lunini tänava osakond. kus 3—4-aastane põngerjas üksi eraldi boksi pannakse. Mida peab mudilane seal tundma — ei ühtki tuttavat, ainult valgetes kitlites tädid. Kes süstib, kes annab süüa, kes jutustab niisama. Loomulikult on probleemiks meie emade suur tööhõivatus, üks kõrgemaid maailmas. Oleme küll teel turvalise kodu loomisele, kuid mis aitavad loosungid, kui tegelikud sammud sinnapoole puuduvad. Dots. A. Pavesi sõnade järgi peaks lapsepuhkust pikendama kuni väikese 7-aastaseks saamiseni. Emad peavad ka ise muutma oma suhtumist peresse. Siiani tugevneb tendents materiaalsete väärtuste tähtsustamisele perekonnas. Tihti juhtub, et ema ei saa lapsega haiglasse jääda, kuna töö ootab või veel hullem — loomad tahavad talitamist. Ime siis, et järelkasv muutub egoistlikuks, kaaslasi terroriseerivaks, julmaks.

Noortelt lauanaabritelt pärisime rohkem nende endi

hingemaade

järele.

Oivi Koger, pediaatriakateedri stažööruurija, ning Kaja Julge, kateedri aspirant arvasid, et valge kitli pärast nad seda ametit küll ei valinud. Oivi lisas, et plaan arstiks õppida oli selge juba varakult. Pea kõik suved möödusid Pärnus. onu ja tädi juures, kellest üks suuri ja teine väikesi inimesi ravib. Sellel on oluline vahe. Lapsed on avalamad ja nende tervenemine on tihti käegakatsutavam kui täiskasvanute oma. Seepärast sai otsus tehtud pediaatria kasuks.

Kaja õppis esmalt ravi, ent III kursuse lõpust läks pediaatriasse üle. Iseoma väite kohaselt sundis teda selleks häirivalt tihe joomameestega sekeldamine.

Nüüd on mõlemal endal lapsed. Paraku on nõnda, et väljakutse saanud lastearst peab omad väikesed pisarsilmil üksi koju jätma, olgugi et päevast päeva taolise olukorra taunitavusest jutlustab.

Kas võtate töömured koju kaasa?

«Oh ei! Kodused nõuavad oma. Huvitav on, et tööl olles tahaks seal aina kauem viibida, kodus olles ei raatsi jälle tööle minna. Ju on mõlemad kohad nii südamelähedased, et kummastki on võrdselt raske lahkuda.

Lapsed on rõõmsameelsed, ei lase endalgi kurvastada, ammugi mitte vananeda.»

Noorte näod lausa kiirgavad optimismi. Küsimuse peale, kas lastega konflikte ka ette tuleb, naeratavad mõlemad hämmastunult. Ülimalt harva, palju enam tuleb vaeva näha vanematega, kellest mõned lihtsalt millestki aru ei taha saada.

Noore arst-interni Maris Rulli jutule saime kõige viimaks. Tema arvamus tööst oli üsna ühene: «Opinguaegu praktikumis käies tegelesin rohkem ravimisega, nüüd nõuab suuremat tähelepanu paberimajandus. Lastega tegelen päevas ehk vaid kaks tundi. Kurb.» Nõnda on see arvatavasti kõigil selle eriala valinutel. Paraku.

KES TAHAKS DISKORINA TEGUTSEDA?

Ülikooli videoteek pakub diskotööd neile, kes seda juba kunagi varem teinud ja ka päris uustulnukatele. Tehnikaga tutvumine ja väljaõpe on võimalik kohapeal professionaalsete diskorite juhendamisel. Oodatakse nii noormehi kui neide.

Asjast huvitatuil palume kiiresti pöörduda klubisse **Heino Variku** või **Kaupo Kadaste** poole. Võite ka helistada tel. **3 47 00 või 3 52 08.**

Tõlkehuvilistele!

5. oktoobril alustas oma järjekordset aastaringi **tõlkekabinet.** Kogunesid uued tõlkehuvilised ning jagati tunnustust läinudaastase tõlkevõistluse laureaatidele. Möödunud tööaasta oli pühendatud peamiselt tõlketeoreetiliste algteadmiste omandamisele. Kuulati Peeter Oleski loengusarju tõlkimise ja tekstoloogia seostest ning tõlkimise probleemidest luule puhul; ülevaate sellest, mis toimub tõlkeõpetuse alal laias maailmas ja kokkuvõtte mitmesugustest tõlketehnikatest andis Peeter Torop. Meeldivaks lisaks osutus Tartut väisanud Tampere tõlketeoretiku ja -õpetaja Hannu Tommola ettekanne Tampere ülikooli tõlkekateedri tööst. Sissejuhatava loenguga tõlkeajalukku esines Jaan Unt ning oma kogemustest luule tõlkimise alal kõneles Jüri Talvet. Tõlkimise praktiliste probleemidega tegeldi seminarõppustel.

Käesoleva aasta avab kolmeloengulise tsükliga taas **Peeter Olesk, kes 12. oktoobril kõneleb teemal «Mis on proosa rütm?»**, jätkates **19. oktoobril loenguga «Proosa rütmi loomise vahendid»** ja 25. **skp. teemal «Proosa rütmi saatus tõlkimisel».** Hiljem on kavas tegelda teksti mõistmise ja tõlgendamise probleemidega nii teoreetilisest kui praktilisest küljest ja naasta ka läinud kevadel pooleli jäänud praktiliste luule tõlkimise küsimuste ja tõlkeajaloo juurde. Muidugi loodame kasutada iga võimalust saada osa meie tegevtõlkijate ja toimetajate rikkalikust kogemustepagasist.

Kui eelmisel aastal toimusid teoreetilised ja praktilised seminarid eraldi, siis edaspidi on kavas igal õppusel tegelda nii tõlkimise teoreetiliste kui ka puhtpraktiliste aspektidega, säilitades endise paindliku tööstiili, mis suuresti sõltub külalislektorite ajalistest võimalustest.

Kabinet ei mõtle ainult filoloogidele, kutsutud on tõlkehuvilised teisteltki erialadelt. Pole ka osalejaskonna suletust ega osalemise järjepidevuse sundust: iga järjekordse loengu kohta leidub info ülikooli peahoone fuajee teadetetahvlil ning ootatud on iga kuulaja, kellele see teema huvi pakub. Ka võib praktika põlgaja piirduda ainult teooriaga ja üldküsimustega, mis on samad ükskõik millisest keelest tõlkimisel. Kabinet pakub samuti võimaluse saada praktilist konsultatsiooni tõlkimisel või leida kontakti vastavalt pädevate inimestega.

Tõlkekabinet kohtub igal neljapäeval kell 18.30, aud. 139.

KERSTI UNT,
kabineti juhendaja

Pillipuhujad

Akadeemiline aasta on hoo jälle sisse saanud ning paljud tudengid endale loodetavasti ka sobiva huvialaringi leidnud. Pikisilmi ootab täiendust ka **ülikooli puhkpilliorkester.** Kes puhkpillimuusikat tõepoolest ei salli, see võib lugemise selle koha peal katki jätta, sest järgnev jutt on just selle muusikaharu reklaamiks kirjutatud.

Tartu Ülikooli puhkpilliorkester saab varsti 30-aastaseks. Selle aja sisse on mahtunud nii paremaid kui halvemaid perioode, ent orkester on siiski kogu aeg olnud ja ka häält teinud. Olid ajad, mil ülikooli pasunapuhujad igal laupäeval tantsupidu tegid, igal ülikooli pidulikumal sündmusel mängisid ja olid selle kõige tegemisel nõutavad (et mitte öelda asendamatud) asjamehed. Kahjuks ei ole see suhtumine meie orkestrisse säilinud.

Nüüd on orkester võtnud nõuks end uuesti üles töötada. Sellepärast kutsume kõiki **trompeti-, klarneti-, saksofoni-, aldi-, tenori-, baritoni- ja bassimängijaid** neide ja noormehi julgust kokku võtma ja tulema juba **ülehomme, s. o. esmaspäeval kella 20-ks ülikooli klubi (Tähe 3) diskosaali meie orkestri proovile.** Proovid on praegu E ja N 20—22.15, s. t. 2×3 akadeemilist tundi nädalas. Meie repertuaar on praegu veel täielikult välja kujunemata. Oleme viimastel tegevusaastatel mänginud meeleolumuusikat, eesti koorilaulu- ja orkestrimuusika klassikat, bluusi ja džässi, ühesõnaga muusikat igale maitsele. Nüüd tulevad orkestri repertuaari juurde veel 1990. aasta üldlaulupeo lood.

Pillimehed, kiirustage proovi tulekuga, sest üldlaulupeo ajaks saab orkester ka uued ülikonnad ja nende valmistamisega läheb varsti päris kiireks. Kes hiljaks jääb, see ilma jääb!

P. S. Lugupeetud TÜ tudengitest ja õppejõududest mängijad EPA «Popside» hulgas! Teadke, et meie Tartu kultuuripilti taas tulev orkester on alati heameelega valmis teid oma rüppe tagasi võtma ning teie «ankeedivead» unustama. Kas EPA-l endal on rahvast vähe, et oma orkestrisse ülikooli rahvast meelitab? Küllap oleks ülikooli orkestril midagi vägevamatki meelituseks välja panna, kui seda vaid vaja oleks! Aga töötahteliste muusikutega komplekteerunult (praegu on täidetud vaid 50% täiskoosseisust) on ta iga kell arenguvõimelisem ja kõrgematasemelisem kui nii mõnigi teine tudengite muusikakollektiiv. Nii et tule Sinagi taas ülikooli puhkpilliorkestrisse!

Saagem parimateks võrdsete seas, *primus inter pares*!

Ülikooli puhkpilliorkestri
nimel
VALMAR MORITZ

HEI!

Sügis on saabunud,
Sügis ON ...
Sügis hakkab lahkuma.

Kuidas see kõik päris täpselt looduses välja näeb, seda läeb kaema
TARTU ÜLIÕPILASTE
LOODUSKAITSERING
AVAMATKAGA
TAEVASKOJA maile
pühapäeval, 15. oktoobril kell. 9.00 Tartu raudteejaamast väljuva Petseri rongiga Taevaskoja peatusse.

Lisaks mööda Ahja jõe ürgorgu matkamist ja looduse nautimist, võib juhtuda, et ringi oraatorid satuvad jutuhoogu ja peavad vanadelt vankritelt nii mõnegi kõne ja kergitavad katet saladuselt, mis see RING tegelikult on, mida ja keda ta ÜHTE SEOB JA MIS SELLEL KÕIGEL LOODUSE JA TEMA KAITSMISEGA PISTMIST ON.

Ehk huvitab see Sindkit!

Kui kõikidest tubastest tegemistest pea pulki täis on saanud, valmista võileib, pane kruus kotti, kott selga ja tule end tuulutama koos meiega Taevaskoja põlismändide alla.

Tartu üliõpilaste looduskaitseringi juhatus

TÜ KLUBIS TÄNA

kl. 19 kupleeansambel «TALONG». Pääsmed müügil tund enne algust.

Laupäeval, 14. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «Ühe bändi lugu...» (kuulamiseks «The Smiths & Morrisey»).

Pühapäeval, 15. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «Viisiratas veereb» (vaatamiseks-kuulamiseks Mike Oldfield).

Teisipäeval, 17. oktoobril kl. 19 «KUMIKAMELI» (Soome) J. M. K. E. ühiskontsert.

Pääsmete müük klubi ruumis 208 esmaspäeval, 16. oktoobril kl. 16—18.

AKADEEMILINE MUINSUSKAITSE SELTS

Teisipäeval, 17. oktoobril kl. 1 räägib nõukogu saalis JÜRI KUUSKEMAA muinsuskaitsega seotud hulgas kirikutega seotud probleemidest. Samas alustavad vilistlasklubi liikmed ilmunud memuaarkirjanduse tutvustamist. Ootame huvilisi!

AKADEEMILINE BALTISAKSA KULTUURI SELTS

kutsub taas kõiki huvilisi oma oktoobrikuisele ettekandekoosolekule. Dots. TIIT ROSENBERG ajalooteaduskonnast esineb teemal «Mõisad ja mõisnikud Eestis XIX sajandi lõpul — XX sajandi algul». Toimumisaeg ja -koht: **teisipäev, 17. oktoober kl. 16 teadusraamatukogu 202. aud.**

TIIT MATSULEVITS

Prof. VIKTOR MUTT TARTUS

16.—22. oktoobrini viibib Eestis Stockholmi Karolinska Instituudi II biokeemia osakonna juhataja prof. Viktor Mutt. Prof. V. Mutt on kogu maailma biokeemikute hulgas hästi tuntud ja tunnustatud. Tema laboris on esmakordselt puhtal kujul isoleeritud paljud praeguseks juba meditsiinipraktikassegi jõudnud gastrointestinaalsed ja tserebrogastrointestinaalsed hormoonid (sekretiin, koletsüstokiniin-pankreotsümiin, VIP, motiliin jpt.). Oma kopsakast teadustööst peptiidhormoonide uurimise alal peab prof. V. Mutt loenguid nii Tallinnas TA KBFI-s kui ka Tartu Ülikoolis. Loenguga Tartus esineb prof. Viktor Mutt **teisipäeval, 17. oktoobril** kl. 13 TÜ nõukogu saalis (peah. r. 204).

II RISTIKIVI PÄEV

toimub esmaspäeval, 16. oktoobril kl. 17 peah. aud. 139. Ettekanded on prof. **Endel Nirgilt** («Mälestusi Karl Ristikivi biograafia kirjutamisest») ja dots. **Ants Järvelt** («Martin Musta saladus»). Oodatud on kõik kirjandushuvilised.

VÄLISKIRJANDUSE RING

7. aastakonverents teemal **«Maailmakirjanduse perspektiivid: uusimat ameerika, austraalia, inglise, rootsi ja eesti kirjanduses»** toimub kolmapäeval, 18. oktoobril kl. 18 peah. aud. 138. Oodatud kõik kirjandushuvilised!

KEELEHUVILISED

Alustab tööd **ladina keele** fakultatiivkursus edasijõudnutele (aastase kursuse läbiteinutele). Koguneme teisipäeval, 17. oktoobril kell 16.30 km. 217.

Võõrkeelte kateeder

EÜE PÄEVAD

Tartus 19.—21. oktoobrini.

Neljapäeval, 19. oktoobril kell 14—17 talgud Eesti Rahva Muuseumis Raadil.

Reedel, 20. oktoobril kell 11 malevakonverents Tartu Ülikooli peahoones;

kell 17.30 korvpallikohtumine EÜE koondis — EÜE Keskstaap EPA võimlas.

Laupäeval, 21. oktoobril kell 19 ball RAT «Vanemuine».

EMAD-ISAD PISIPEREDEGA

Ootame teid **pühapäeval, 15. oktoobril kl. 16** TÜ klubi videokohvikusse MULTIFILME vaatama.

Toimetaja VARJE SOOTAK

ÜT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehetoimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240. 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «ÜT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3775. Tiraaž 3000 eks. MB-01631.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эст. ССР. Тарту. ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

Nr. 29 (1576) REEDE, 20. OKTOOBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

SÕNUM

Külalised Tartust Kielis

Eelmise reede ajaleht «Kieler Nachrichten» kirjutab, et 1989. aasta jaanuarist peale on Tartu ja Kieli ülikooli vahel koostööleping. Nüüd käisid Kielis koostööplaane täpsustamas Tartu Ülikooli rektor prof. Jüri Kärner ja teadusprorektor prof. Ants Kalikorm. Oldi üksmeelsed selles, et vahetust tuleb laiendada kõigis valdkondades, sealhulgas suurendada üliõpilasstipendiaatide osa. Detsembris tuleb meie rahvusülikooli juubelile ka Kieli Christian-Albrechti Ülikooli rektor prof. Michael Müller-Wille ning siis täpsustatakse üksikasju.

Sakslasi rõõmustab, et teaduskontaktide sõlmimine ei käi enam Moskva kaudu. Ja ajaleht avaldab ka lootust, et ehk saab Tartu varsti esmaklassilise hotelli ... 30-leheküljelise ajalehe 19. leheküljel avaldatud Tartu-uudisel on ka TÜ esindajate foto.

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid sünnipäevaõnnitluse ja tänu hea töö eest 60. sünnipäeval vanempreparaator ELLI RÜNK ja dots. IVAR PIIR, 70. sünnipäeval valvur LINDA LILLEMETS ja 80. sünnipäeval valvur JENNY JÄÄS.

Avati uus osakond

Esmakordselt Tartu Ülikooli ajaloos hakatakse käesolevast aastast andma kõrgharidust pedagoogika erialal. Varem ei näinud üleliidulised eeskirjad ette võimalust süvendatult õpetada pedagoogilisi aineid. Pedagoogikateadlased ja õppejõud pidid seetõttu iseseisvalt omandama teise kvalifikatsiooni pärast kõrgkooli lõpetamist. Nüüd võeti kaugõppesse vastu kõrgharidusega haridustöötajatest rühm üliõpilasi, kes kolme aasta jooksul omandavad põhjalikumalt mitmesuguseid kasvatusteadusi. Kolmapäeval algas neil pidulikult esimene sessioon.

Prof. JAAN MIKK,
pedagoogika kateedri
juhataja

Meditsiini-üliõpilaste eestseisus

pidas mineval nädalal esimese töökoosoleku, kus valis esimeheks **Ivo Valteri** (ravi IV k.) ja tema asetäitjateks **Laur Saare** (ravi IV k. ning **Alar Sepa** (ravi V k.). Jaguneti toimkondadesse. Otsustati avada teaduskonna ühiselamutes ja dekanaadis infostendid eestseisuse koosseisu, ülesannete jaotuse ja päevakorraküsimustega.

Arstiteaduskonna üliõpilastele, eriti vanematel kursustel, on praegu valusaim sõjaliste õppeainete küsimus. Eestseisus otsustas taotleda sõjaväemeditsiini õpetamist arstiteaduskonna kateedrites ja sõjanduse (ohvitseriõppe) vabatahtlikkust sõjanduse kateedri juures. Akadeemilises dialoogis dekanaadi ja rektoraadiga soovib eestseisus leida ülikooli väärivat lahendust nendele üliõpilastele, kes on seni keeldunud õppetööst sõjanduse kateedris.

TONU PEETS

Kolmeteistkümnendal, reedel...

kutsuti üliõpilasorganisatsioonide esindajad ja mõned omaette olijad Matsalu lahe põhjakaldal asuvasse Haeska mõisasse. Kokkukutsumist korraldasid Raivo Salumäe (TTÜ) ja Andres Vaatman (TTÜ, korp! Rotalia), et arutleda kõrgkooli(de) demokratiseerimise võimalusi ning selgitada üliõpilasorganisatsioonide eesmärgid ja ülesanded: miks, mida, ja kuidas teha?

24 mõisasse jõudnut esindasid-ühendasid 11 üliõpilasühendust, peamiselt Tallinna omi. Tartust viibisid kohal Aave Abroi (korp! «Rotalia»), Hardo Lilleväli (korp! «Revelia»), Piibe Paap, Piret Korjus (korp! «Filiae Patriae»), Terje Tari ja Eva Raud (korp! «Amicitia»), Silvia Sepp (korp! «Indla») ning allakirjutanu.

Ebaõnnestunud ava-Gaudeamuse tunde tasandas hea kõnega korp! «Rotalia» vilistlane Henn Kalmet. Ta mõtestas järjepidevust: *«Me tegutseme eesmärgiga luua vabale Eesti ühiskonnale vastavat kodanikku ja teisipidi — et vabariik tunneks end tugevana nende inimeste tõttu. Eesti üliõpilaste korporatsioonid ja seltsid on kasvatanud Eestimaale mitmekülgselt haritud inimesi, kellega alati käib ühes ausus, usaldus ja eneseväärikus.*

* * *

Edasi väike valik järgnenud mõttekilde, millest võiksid ise tervikliikuma mõttemosaiigi luua.

✣ Kuni ülikool ise ja teaduskonnad-kateedrid ülikoolis ei ole vabad, jääme nõupidamistega suletud ringi. Aga me **peame valmis olema** üleminekuks normaalsele õppetöö korraldusele ... riigikorraldusele, kus haridus on väärtustatud.

✣ Vaevaga väljavõideldud eriprogrammid on poolik lahendus.

✣ Kas üliõpilased on ainesüsteemiks valmis?

✣ Õppejõu professionaalsus on praegu üliõpilase jaoks aine sisust määravam.

● Kultuuris on kahte moodi tekste. Ühed genereerivad mõtteloomet, teised pärsivad seda. Sama on õppejõududega.

● Inimeste (riigi, rahvuse) eetiline-moraalne tase limiteerib võimalikku vabaduse hulka.

Hingehariduse ja pakutava hariduse vahel on seosed. Praegu hakkab meil Eestis peaga politseinik rohkem palka saama kui õppejõud.

✣ Loodushoiu- ja humanitaarained peaksid olema kõigil erialadel, s. o. inimest inimese, looduse ja kultuuri(de)ga ühendav sideaine. Välismaalastega vestlemisel on selle sideaine tähtsus eriliselt tuntav.

✣ Koos haritusega peaks käima ka mõistmisvõime ja sallivuse suurenemine. Küllalt sage on siiski üliõpilastepoolne **üleolevus** lihtsate(??) tööinimeste või pensionäridega suhtlemisel. Rahvas ei ole oma praeguses haridusolukorras süüdi.

● Usk-usaldus-armastus-lootus võib veel päästa Eestimaa totaalsest eetika-AIDS-ist.

✣ Maailma parandame eneseparanduse kaudu.

✣ Mida väiksem on allüksus, seda tugevam on üksikliige, mida suurem, seda rohkem tekib kompromisstõdesid ja parlamentaarsust.

* * *

Üliõpilasorganisatsioonide elitaarsus on väga oluline. Üliõpilaste enamiku jm. noorsoo poolt hinnatud üliõpilaskorporatsioonid ja -seltsid loovad Eesti ühiskonnas eeskujusid, väärtustavad eetilisi ja moraalseid printsiipe, mille(kelle) poole püüeldakse.

(Järg 4. lk.)

Ülikoolile tulevik!

MÕNED MÄRKMED ORGKOMITEE IGAKOLMAPÄEVASELT KOOSISTUMISELT

● «Ülikooli tulevikuga» seotud toimkondade inimesed saavad kokku igal kolmapäeval kl. 9 nõukogu saalis. Kutseid selleks ei saadeta, igaüks tuleb, kui mahti saab. Kitsam arutelu kulgeb järgmine kord ülikooli tegeliku autonoomia suunas, samuti ülikoolihariduse sisu ja eesmärkide ümber.

● Esimesed reageeringud kateedritelt on tulnud. Neid on küll veel vähe, aga ehk on oma tulevikunägemuse väljatulemisega teisigi. Ettepanekud vaadatakse läbi ja kasutatakse ära esimeses infobülletäänis.

● Toimkonnad tegutsevad, lähemal ajal peaksid ajalehte jõudma ka nende kirjatükid (ametiühing, ÜTÜ, jne.)

Edasimõtlemiseks aga:

● IGA ÕPPEAASTA EEST MAKSAB ÜLIÕPILANE ÕPPEMAKSU näit. 3000 RUBLA (Lätis ja Leedus on mõned näited olemas); kuid selle eest «tellib ta ka muusika»;

● MIS JUHTUB ILMA AMETIÜHINGUTA? KAS ÜLDSE MIDAGI JUHTUB?

● KAS REKTORAAT JULGEB OLLA TELLIJAKS, ET TEADA SAADA ÜLIÕPILASTE ARVAMUSI ISEENDA JA MUU TUDENGEID HUVITAVA KOHTA?

● KAS VEEL KINNITAMATA POHIKIRI JUBA EI VANANE!?

Tuletame meelde, et konverents ülikooli tulevikust toimub 20. ja 21. novembril.

1919
1989
TARTU ÜLIKOOL

ASI EDENEB!

Ülikooli juubelist on nüüd räägitud nii ja teisiti. Ürituste selgroog pandi paika juba eelmistel koosolekutel. (Vt. «UT» nr. 27). Aeg on asuda konkreetsete tegude juurde.

Sellenädalane juubelistaabi koosolek püüdiski üht-teist täpsustada. Dots. Jaak Karu luges veel kord ette esimese ja teise detsembri põhilised ettevõtmised. Üliõpilasürituste kohta oli teavet Kalev Vilgatsil. Plaanis on korraldada kontserte, teatrietendusi, öödisko, filmiminutid, stiiliõhtu, kantriõhtu... Lisaks klubi poolt korraldatavale toimuvad veel korporatsioonide ja seltside iseseisvad üritused. Arvatavasti saab nende kulminatsiooniks organiseerunud üliõpilaste ball.

Seejärel vahendas staabiülem mõtlemapanevaid arve. Rektoraadi külalised, Eesti valitsuse esindajad, teaduskondade külalised, külalised linnakomiteest, ettevõtetest... Kas jaksame?

Heakorrastuse ja ühiskondlike tööde toimkonna esimees dots. Rein Pullerits kurtis, et ei jätku tööjõudu. Ajad pole enam sellised, mil võis tudengit vägisi tegema panna seda, mille linn või vastutavad inimesed tegemata on jätnud. Üllatusena tuli talle seltside ja korporatsioonide nõusolek ülikoolile raskel ajal appi tulla.

Majandus- ja finantsasjadest rääkis dots. Riina Veiram. Kaebamise ja kurjustamisega selles vallas midagi ei saavuta. Remont peahoones käib ja küllap saavad teisedki asjad korda. Ka raha jätkub, kui mõistlikult toimida. Samuti arvas ta, et tudengitele pööratakse juubeli eel vähe tähelepanu. Üliõpilased on suur jõud, nendest oleks palju abi, kuid neid ei tohi käsutada. Alati on võimalus kokku leppida.

Juubelistaabil on oma ruum, peahoones nr. 118, tel 3 52 29.

MARGUS SANGLEPP

* * *

Ülikooli päevad toimusid sel nädalal Põlvas ja Saaremaal. 24.—27. oktoobrini minnakse Kohtla-Järvele.

KÕIGILE, KES KIRJUTAVAD

Ole hää ja ära jäta oma kirjatüki äratoomist enam teisipäevale ega kolmapäevale. Olgu need toimetuses ikka nädal varem, s. o. reedel või esmaspäeva hommikul. Pildid viime trükikotta esmaspäeval kl. 10.

Teated jõuavad reedesse numbrisse ka veel kolmapäeva hommikul.

Olgem täpsed, siis saab ka leht varem valmis.

Toimetus

Vene filoloogide metoodika päevad Saaremaal

Vene filoloogidel on hea traditsioon korraldada metoodikapäevi Saaremaal. Seekord külastasid III kursuse üliõpilased tunde Leisis, Kuressaare I ja II keskkoolis.

Ühtekokku kuulati, vaadati, analüüsiti 11 eri õpetaja tunde. Vestlusringis õpetajate ja koolijuhtidega lahati tänapäeva kooli ja keeleõpetuse probleeme.

Õpilastega vesteldi Tartu Ülikooli tänapäevast ja minevikust üliõpilase vaatevinklist vaadatuna. Kohtumine lõppes keeletunniga, kus tudengid olid õpilaste ja metoodika kateedri juhataja Antidea Metsa õpetaja rollis. Tunnis kasutati aktiivseid keeleõppe meetodeid.

Metoodikapäevade kordaminekule aitas kaasa Kuressaare Hariduskoondise nõunik Tiiu Kallas, kellest paremat ekskursioonijuhti on vist küll raske leida.

Aitäh ülikooli õppeosakonnale sõidu eest!

ANNE ALTING

Komsomolikomitees

● **Komsomolikomitee rahuldas 13. oktoobril järgmiste üliõpilaste taotlused komsomolist väljaastumise kohta:** Tõnis Tamm (aj. I), Erve Leetsar (arst. III), Tiit Aleksejev (aj. IV), Anna Šparberg (v. fil. IV), Piret Kikas (s. fil. V), Andrus Vaher (ž. III), Ülo Siivelt (teenist.). Jaak Lehtsaar (arst. III), Helen Kallit (arst. II), Kalvi Veiler (arst. III), Madis Veskimägi (arst. III), Valeri Mizer (arst. III), Laima Neniškyte (arst. V), Veiko Herodes (arst. III), Villu Tamm (maj. II), Sulev Margus (arst. III), Tanel Martis (arst. II), Urmas Loit (ž. III), Daire Krabi (lõpetas kevadel mat.-teaduskonna).

Komsomolikomitee vabandab Parvel Pruunsilla (maj. II) ja Mati Kröönströmi (aj. IV) ees, keda me ei saa komsomolist välja arvata sel lihtsal põhjusel, et ei seisa ülikoolis komsomoliarvel.

Lisaks peame õiendama ühe võlgnevuse nende ees, kes senini oma nime väljaastunute hulgast pole saanud lugeda. 30. juunil astusid komsomolist välja veel Ervin Org (fil. II), Andres Meesak (aj. I), Alar Sepp (arst. II), Ülle Sillasoo (bio. V), Priit Tiru (maj. II), Reigo Lehtla (keem. I), Marina Remennik (fil. I), Darius Radkevičius (arst. IV), Eduardas Pabarecius (arst. V), Ester Kraav (bio. II), Helle Salong (bio. II), Ruudo Annus (arst. I), Anu Rommot (aj. IV), Külli Kossolapov (aj. IV), Ülle Männart (i. fil. III), Peeter Riba (ž. III).

Arvestades ülikooli komsomolikomitee otsust, mille järgi tuleb lõpetanutel end kolme kuu jooksul maha võtta komsomoliarvelt, arvati komsomolist välja 575 inimest, kes lahkusid arvelt maha võtmata. 51 tänavust diplomandi võtsid siiski arvestuskaardid siit kaasa.

Vanuse poolest on komsomolist välja langenud 19 inimest.

Isikliku avalduse alusel on komsomolist välja arvatud ajavahemikus 1988. aasta novembrist selle aasta oktoobrini 110 üliõpilast ja ülikooli teenistujat. Seisuga 1. oktoober 1989 kuulus ülikooli komsomoliorganisatsiooni 3544 inimest. Ülikooli komsomolikomitee sekretär Alar Pandis võtab jutulesoovijaid vastu komitees esmaspäeviti kl. 14—15 ja reedeti kl. 11—12.

Esmakursuslastel on võimalus end arvele võtta samadel aegadel.

Muudel nädalapäevadel lahendab jooksvaid küsimusi asesekretär Kalev Vilgats.

26. oktoobril toimub Tartu linna komsomolikonverents, kus tuleb otsustamisele komsomoli tulevik. Kes tudengitest on asjast huvitatud, andku endast märku kuni 24. oktoobrini.

Matemaatikateaduskonnas algasid mõttevahetused uuest teaduskraadide omistamise süsteemist juba selle aasta kevadsemestril. Kateedritesse oli jagatud tutvumiseks projekt, mis nüüd veidi muudetud kujul on ära trükitud ka ülikooli lehes (UT 26, 29. 09. 89). Juba projektiga esmatutvumisel tekkis mul küsimus, millele rahuldavat vastust seni saanud ei ole. On ilmselge, et teaduskraadide omistamise süsteem peab olema ühtne kogu ülikoolis, seepärast tahan jagada oma mõtteid laiema avalikkusega.

* * *

MINU KÜSIMUS ON: MIKS VAJAME KAHT LIIKI DOKTOREID? Mulle on selgituseks toodud mitmeid argumente: **a)** mõnel maal on mitut liiki doktoreid (näiteks SLV), **b)** meie süsteem peab ühilduma N. Liidu omaga, **c)** (kõige rohkem kõlama jäänud) kuidas me ikka paneme ühele pulgale vast kaitsnud aspirandi ja staažika rahvusvaheliselt tunnustatud teadlase.

Mind ei veena ükski neist argumentidest, sest: **a)** mõnel maal, sealhulgas ühel kõige eesrindlikumal teadusmaal USA-s, on kasutusel vaid üks doktorikraadi tase, **b)** ma ei näe ühtegi põhjust, miks meie süsteem peab kokku langema N. Liidu omaga, mis ise kokku võib variseda, **c)** teadlase üle peab otsustama tema teadustulemuste, mitte aga sildi järgi, mille kandjaks tal on õnnestunud saada.

Viimati öeldust võiks järeldada, et peaks loobuma igasugustest akadeemilistest kraadidest. Arvan siiski, et magistri- ja doktorikraadi olemasolu oleks õigustatud. Esimene neist peaks garanteerima ülikooli lõpetaja teatud arvestatava taseme. Muidugi muutub selle kraadi saamine reaalseks stiimuliks alles siis, kui meie ühiskond tõeliselt väärtustab haridust ja tema omamine hakkab andma eeliseid töökohal. Aga selle poole me ju püüdleme.

Doktorikraadist üldse loobuda ei saa kasvõi sellepärast, et peame maailmaga ühte sammu käima. Olgugi see kraad siis üheks teadlase küpsuse näitajaks. Olen kohtunud kolleegidega paljudest välisriikidest ja selle põhjal võin täie kindlusega öelda, et maailmamastaabis doktori tasemel olemiseks piisab vähemalt matemaatikas küll meie normaalse kandidaaditöö kirjutamisest. Kahe erineval tasemel doktorikraadi säilitamine tundub aga lihtsalt absurdina tingimustes, kus TA loobub akadeemikute liigitamisest ja avalikult naerdakse välja kunstiinimeste kastisüsteemi. Miks peame säilitama olukorra, kus teadlane peab kulutama aja, mil ta võiks tegelda loometööga, kraadi hankimisega seotud formaalsustele?

* * *

Tahaks peatuda veel ühel tehnilisel küsimusel. Meie väikese vabariigi tingimustes ei kujuta ette, et

Ainult üks arvamus

AKADEEMILISTEST KRAADIDEST

võime leida alati vajalikud **oponendid** Eestist. Mida tähendab siis see, et oponent peab olema vähemalt sama teaduskraadiga? Projektist saame vastuse vaid siis, kui leiame oponendi N. Liidust. Kes on aga pädev ütlema, millisele meie teaduskraadile vastab näiteks USA *Doctor of Philosophy*? Kui me aga selle probleemi ära lahendame, siis ei ole ikkagi selge, kuidas oskab see USA doktor otsustada, kas talle esitatud töö vastab meie kõrgema või madalama doktorikraadi nõuetele.

Lõpuks veel ühest terminoloogilisest detailist. **ENE andmetel on habiliteeritud doktor loengupidamisõigustega doktor.** Selle tähenduse juurde võiks ka jääda ja järelikult vastaks see umbes meie dotsendi kutsele. Vajaduse korral võib veel arutleda, kuidas tulevikus anda õppejõule loengupidamisõigus, kuid kindlasti ei saa see olla sõltuvuses teadustulemustest, mis vastavad praeguse N. Liidu doktori tasemele.

KALLE KAARLI,
algebra ja geomeetria kateedri õppejõud

Reaktsioon minu 15. septembri UT-s ilmunud eksamikorralduse muutmise ettepanekule oli meeldivalt kiire (vt. Jaagup Hernes, Teame ise paremini! — UT nr. 25, 22. sept). Tundub siiski, et kiirus on saavutatud probleemidesse süvenemise arvel: kohati on vastuväited asja olemusest nii kaugelt mööda läinud, et tekib tunne, nagu tahaks oponent sel teel kritiseeritava süsteemi häid külgi esile tuua. Viimases võimaluses paneb küll kahtlema kirjutise lähtekoht, mille järgi üliõpilast ja õppejõudu peaaegu et vaenlastena nähakse. Olen alati arvanud vastupidist. Lubatagu tsiteerida Tõnu Peetsi: «Meil oleks hea vabaneda mõnevõrra levinud eelarvamustest, nagu oleks ülikool üksnes repressioonimehhanism, nagu seisaksid tudeng ja professor alati võitlusvalmilt teine teisel pool eksamilauda ja nagu oleksid karjeristid või komplekside küüsis kõik need, kes püüavad tegutseda üldistes huvides.» (Tähelepanu! Kõigile arstiteaduskonna üliõpilastele! — UT nr. 25, 22. sept.). Olen ka seisukohal, et ülikooli saab paremaks muuta vaid igast küljest **avalik** mõttevahetus.

* * *

Püüan järgnevas J. H. vastuväidetele vastuväiteid otsida.

● **Kursus pole kunagi oma eksamigraafikut lõplikult kindlaks määranud.** Ikka on see kinnitatud mitmel kõrgemal tasemel, kusjuures igaühel neist on olnud õigus tudengite pakutut kinnitamata jätta. Pole õige väide, et «kursus otsustab, millal mis ainet eksam anda, ja teatab sellest õppejõule.» Seni on ikka õppejõuga **kokku lepitud.** Teatamine ja kokkuleppimine on aga kaks hoopis eri asja. Minu poolt pakutava süsteemi käikumineku korral otsustab eksamipäevad kateeder või osakond (loomulikult on nii päevade arvu kui kõige muu asjasse puutuva üle ka üliõpilastega võimalik nõu pidada ning nende soove ja seisukohti arvesse võtta).

«Ei kateeder, dekanaat ega õppeosakond ei tea ju, millise eksami ette oleks vaja jätta kahenädalane ettevalmistusaeg ja millisele piisaks kahest päevast.» Ära on unustatud see, et normaalselt teeb iga üliõpilane iga eksamit esimest korda elus — seega on vajalike ettevalmistuspäevade planeerimine kas õigeks või vääraks osutuv oletus. Õppejõududel seevastu on kogemus kunagi (tõsi, mõnikord üsna ammu!) ise sooritatud samast eksamist, samuti on teada, kuidas eelmiste kursuste üliõpilased oma sessiooniaega jaotasid ning sellega rahule jäid või ei jäänud. Uue süsteemi puhul õppejõupoolse mõjutamise küsimust üldse ei teki — eksameid võib ju minu näites pakutust tihedamini korraldada.

Kui minu poolt ette pandavas eksamikorralduses miski midagi dikteerib, siis seni jõus olev kohustus kaks korda aastas kindlal ajal oma tööst aru anda, see tähendab konkreetsel sessioonil nõutavad eksamid sooritada (muuseas, samast nõudest lähtub ka pr Hernes). Vahemärkusena arvan, et kontroll ning sellega seotud piits (eksmatrikuleerimine) ja preemia (stipendium) võiks olla kord aastas (muidugi on sellel süsteemil ka miinuseid). Uue eksamikorralduse plussides saab veenduda lihtsa eksperimendi abil (aluseks võttes näiteks praktilise eesti keele kateedri poolt oma üliõpilastele 4 eksami jaoks välja pakutud 6 vastamisvõimalust: 21. dets, 5. jaan, 9. jaan, 12. jaan, 19. jaan, 23. jaan): tehtagu oma isiklik eksamigraafik ja võrreldagu seda kursusekaaslas(t)e oma(de)ga. Kui need kokku ei lange, on uue süsteemi sobivus tõestatud.

● **Mis puutub ühel päeval mitme eksami sooritamisse** (seda on mõnikord senigi tehtud või siis tehtud üksteisele järgnevail päevil, mis on põhimõtteliselt sama), siis ei pea ma seda mingil juhul ideaaliks. Ometi on see legaalne võimalus, mille kasutamiseks pole vaja mingit täiendavat palvekirja ega nõrveerimist, kas õppejõudude töögraafik üldse võimaldab millegipärast kuhjunud eksameid ühel päeval sooritada. Ei pea õigeks kõikide vaimse ja füüsilise jõu varude mobiliseerimist (J. Herne termin) üheks eksamiks. Jõudu peaks muukski jätkuma.

Õppejõupoolne ajavõit (veel enam aga oma aja suhteliselt vaba planeerimise võimalus) peaks olema ilmselge: pole ju kõikide dotsentideprofessorite viibimine eksamiruumis, kus korraga sooritatakse 4—5 aine eksameid (ja rohkemgi, kui eksamipäev on osakondlik), vajalik. Küsimusi mõelda ja vastuseid lugeda võib tööl, kodus, rongis või hotellitoas.

● **Mõistetamatuks jääb auditooriumide hõivatuse kohta sooritatud rehkendus.** 7×2 on muidugi 14, ununenud on aga see, et selle aja sisse mahuvad kõik 4—5 eksamit. Eksamipäeva ja kellaaja ette kindlaksmääramine on vajalik kasvõi selleks, et sobiv auditoorium kinni panna. Mis puutub kirjalike eksamisooviavalduste kulgemisse läbi kateedri või dekanaadi, siis on viimastel ainult korraldav, mitte lubav või keelav roll. Avaldust aga on vaja selleks, et õppejõud teaks, kui mitmele üliõpilasele ta küsimused ümbrikku paneb. Avaldusblanketile (eks selle vormgi kujuneb töö käigus) võiks üliõpilane muude tarvilike andmete kõrval kirjutada loetud teosed (kui kohustuslik kirjandus on valikuline), samuti märkida teema või teemad, milles ta ennast eriti tugevaks peab. Küsimuste koostamisel oleks õppejõul võimalik seda informatsiooni arvestada. Uusi kaustu, formulare, avalduste saatmist ja suuremeelseid allakirjutajaid ei peaks vaja minema.

Loomulikult pole väljakuulutatud päeval eksamile tulekuks vaja kellegi luba (küll on vastavast soovist vaja informeerida). Millegipärast kardab mu oponent väga kirjalikku avaldust. Kas sellepärast, et suulist kokkulepet on lihtsam ühepoolselt tühistada? Tegelikult ei tähenda eksamile mitteilmumine õppejõu altvedamist, vaid ainult üliõpilasele antud ühe võimaluse kasutamata jätmist. Võiks mõelda ka sellele, kuidas peaks toimuma ühe õppejõu ja 2—3 kursuse üliõpilaste läbirääkimised kõiki rahuldava eksamigraafiku üle. Eeldused vähegi vastuvõetavateks tulemusteks loob ainult pakutav kirjalike eksamite süsteem.

● **Edasine jäi muile arusaamatuks:** «Nendes ainetes, kus on olemas korralikud õpikud, peaks olema võimalik anda ette ära ühekorraga (J. V. sõrendus) mitu eksamit.» Kuidas sobib see kokku eelneva tekstiga: «Ei tahaks nõustuda Jüri Valge väitega, et hea ettevalmistuse korral on võimalik ühel päeval anda mitu eksamit»?

Et meid kõiki puudutavad küsimused ühemõtteliselt selgeks saaksid, esitan veel kord lühidalt kirjalike eksamite korraldamise põhimõtte.

Kursusel või osakonnas on teada päevad ja kellaajad, millal eksameid saab sooritada. Nendest aegadest lähtudes teeb iga üliõpilane **enda jaoks** oma **isikliku** eksamite tegemise plaani. Nädal-poolteist enne tema poolt valitud eksamipäeva teatab ta õppejõule oma vastamissoovist kateedrisse või dekanaati jäetava avaldusega. Vaheinstants on vaid **koht**, kust õppejõud sooviavalduse leiab ning kuhu ta küsimused jätab. Eksamipäeval saab üliõpilane ümbriku küsimustega, vastab neile ning eksamikorraldajate vahendusel jõuab vastus eksaminaatorini. Ei juhtu midagi hullu, kui üliõpilane eksamile tulemata jätab (ei mingeid tõendeid ega avaldusi!). Ainult vastuse asemel jõuab eksaminaatorile tagasi avamata ümbrik, mille võib uuesti käiku panna, kui üliõpilane uuesti vastamissoovist teatab.

Loomulikult eeldab selline eksamisüsteem üliõpilastelt senisest suuremat vastutustunnet, **ise** mõtlemist ja otsustamist. See stimuleerib õppima kogu semestri vältel, jätab aga andekamatele võimaluse kontsentreerida oma pingutused lühemale ajale. Minu meelest on see üks samm teel lasteaia- ning keskkoolipikendusest ülikooli poole, mis valmistab ette iseseisvalt mõtlevaid haritud inimesi.

JÜRI VALGE

«Teame ise paremini!» Kas tõesti?

EÜE juhtimine muutumas

Viimase paari aasta jooksul on EÜE Keskstaabist, maleva tööd organiseerivast kontorist välja kasvanud isemajandav ettevõte «EÜE». Suvine üliõpilasehitus on jäänud vaid ettevõtte üheks tegevusharuks.

Maleva tegevuse parandamiseks kuulutab «EÜE» välja konkursi EÜE komissari (edaspidi *vanem*) ametikohale.

Konkursil võivad osaleda kõigi Eesti kõrgkoolide üliõpilased ning vilistlased, kel ei ole veel täitunud 32 eluaastat. Ainsaks tingimuseks osalejatele jääb osavõtt EÜE tööst. Viimase viie aasta jooksul (s. o. 1985—1989) peab kandideerija omama vähemalt kaheaastast malevastaaži, kusjuures nõutakse ka regiooni- või rühmafunktsionääri aastat.

Maleva vanemaks pürgijatel tuleks teha kirjalik avaldus EÜE komandörile, esitades peale isikuliste andmete ka oma malevabiograafia. Viimane avalduse esitamise tähtaeg on 5. päev pärast vastava teate ilmumist.

Esimest maleva vanemat loodame tutvustada juba EÜE ballil 21. oktoobril teatris «Vanemuine».

«EÜE» juhtkond

Seltsimees Stalin kandideerib Tartu Oblasti Töörahva Saadikute Nõukogu valimiste Tartu linna valimisringkonnas nr. 9. Au meie üldrahvalikule saadikukandidaadile!

NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI KESKKOMITEE JA NSV LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU MÄÄRUS

PANTEONI—

NÕUKOGUDEMAA SUURTE INIMESTE IGAVESE MÄLESTUSMÄRGI EHITAMISEST

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määravad:

Selleks, et jäädvustada mälestus suurtest juhtidest Vladimir Iljitš Leninist ja Jossif Vissarionovitš Stalinist, samuti kommunistliku partei ja Nõukogude riigi väljapaistvatest tegelastest, kes on maetud Punasele väljakule Kremli müüri juurde, püstitada Moskvas monumentaalne hoone — Panteon — Nõukogudemaa suurte inimeste igavese kuulsuse mälestusmärk.

Pärast Panteoni valmisehitamist paigutada sinna sarkofaag V. I. Lenini põrmuga ja sarkofaag J. V. Stalini põrmuga, samuti kommunistliku partei ja Nõukogude riigi väljapaistvate tegelaste põrmud, kes on maetud Kremli müüri juurde, ning avada pääs Panteoni laiadele töörahvahulkadele.

NLKP KESKKOMITEE
NSV LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU

Vastutustundetus

Komsomoligrupi koosolek, mis pidi toimuma 9. oktoobril, jäi ära, sest 44 kommunistlikust noorest oli kohal 24! Siinjuures ei saa mainimata jätta põhjusi, mis põhjustasid kommunistlike noorte puudumist. Nii näiteks eelistas kommunistlik noor Konovalova koosolekule tulemisele saunaskäimist. Pljaplina aga leidis just määratud aja kõige sobivama olevat ühiselamus kalu praadida jne.

Väärtuslik film kinos „Ateen"

21.—24. veebruarini linastatakse kinoteatris «Ateen» nõukogude filmikunsti uut monumentaalset meistriteost — kunstilist suurfilmi «Vladimir Iljitš Lenin». See äsjavalminud film on tulvil pinevust, üllust ja võitude suurust, ta on üks parimaid filmidokumente geniaalse Lenini elust, tema kirglikust revolutsioonilisest võitlusest ja seltsimees Stalinist kui Lenini suurte ideede elluviijast. Ükski üliõpilane ärgu jätku kasutamata võimalust selle tähelepanuväärse filmi vaatamiseks.

Tänu

Õigus haridusele on kindlustatud igale nõukogude noorele Stalinliku konstitutsiooniga. Seltsimees Stalin õhutab noori väsimatule tööle teadmiste omandamisel, konstitutsiooni loojana avab ta meile selleks ka võimalused. Selle eest on kõik nõukogude noored seltsimees Stalinile sügavalt tänulikud.

Pika habemega mees on II kursuse vene filoloog Israel Olšanetski. Habe oli nii pikk, et isegi õppejõud ei tundnud noormeest ära. Habe oli nii pikk sellepärast, et ei olnud aega seda ära ajada.

Valikuline taastrükk 1949.—1953. aasta üllkooli ajalehest.

Mõned märkmed

O. KRUUSI PROOSALOOMINGU JA SELLE KRIITIKA KOHTA

«Tartu Riikliku Ülikooli» 37. numbris (12. XII 1952. a.) ilmus A. B. arvustus O. Kruusi jutustuse «Jällenägemise» kohta, mis on osa pikemast jutustusest «Ülikoolilinnas». Kahjuks on aga pealkirjaga «Ebaküps kirjandusteos» avaldatud kriitika vigane ja vastuoluline, nii lugejat kui ka autorit desorienteeriv.

Kriitika olulisemaks veaks on see, et jutustuse peakangelast Meeme Kiuru vaadeldakse distsiplineerimatu ja individualistliku üliõpilasena. Seda põhjendatakse asjaoluga, et Meeme, kohtudes hommikul loengule minnes pärast kaheksa-aastast lahusolekut armastatud tütarlapsega, unustab hetkeks oma üliõpilaskohustuse — minna loengule ja hilineb. Kuid mainitud põhjusel on see siiski täiesti andestatav nähtus. Järgnev tekst aga, professor Salumi märkused, tavaliselt hoolikalt koostatud konspekt jne., tõendavad, et Meeme on distsiplineeritud üliõpilane. Meeme eesrindlikkusele ja teadlikkusele osutab seegi, et ta seab ühiskondlikud huvid kõrgemale isiklikest: selle asemel, et saada kokku armastatud tütarlapsega, sõidab ta kolhoosi loengut pidama, kuna see on vajalik.

Meeme kuju suurimaks puuduseks on asjaolu, et ta sündmuste mõjul (võib-olla see jutustuses tervikuna on olemas) ei kasva ega kasvata seetõttu ka lugejat. Samal ajal pannakse talle pähe või suhu rida arutlusi, mis ei tohiks olla omased kommunistlikule noorele Meemele.

Kruusi loomingus ei kajastu komsomoliorganisatsiooni tegevus, tema võitlus teadlike eriteadlaste kasvatamisel. Samuti ei ole kommunistlikuks nooreks s. o. aktiivseks kommunismi ehitajaks kasvamise probleem leidnud kajastamist ja just see tingibki kasvatusliku külje nõrkuse.

. . .

K. SIILIVASK

ÜLKNÜ-le

Taskus pilet hallikarva,
kuuel märgi punakuld,
sees on rohkemgi kui arvad
jõudu vaimustust ja tuld.

Sellest tõusnud nagu ime
on me elu õnnelik,
tõusnud õigus kanda nime,
võitvat nime — leninlik.

Noorus õpib selles rindes,
mis on — olla seltsimees:
see on olla aus ja kindel,
see on seista tules, vees
õiguse ja sõbra eest;

See on igat mõtiskelu
täita loova hoolega,
mitte hoida töös ja elus
südant ühe poolega;

see on täielt ära anda
omakasu, egoism
selleks et kord auga kanda
uhket nime — kommunist.

Abiks agitaatorile

● RIIGILAEN ●
● RIIGILAEN ●

Meie ülikooli õppejõud on igal aastal andnud suuri summasid laenuks riigile. Ka tänavu jätkasid nad seda traditsiooni, tellides riigilaenu obligatsioone vähemalt kuupalga ulatuses.

Eeskujulikemate tellijate hulka kuulub rektor, kes tellis riigilaenu kahe kuupalga ulatuses.

Väga edukalt realiseeriti riigilaenuobligatsioone sõjalise õpetuse kateedris, kelle kollektiiv tellis laenu üksmeelselt suurte summade eest.

* * *

Patriotismi suure tõusu tähe all toimus uue riigilaenu obligatsioonide tellimine õigusteaduskonna esimesel kursusel. Esimesena tellisid riigilaenu kommunistlikud noored eesotsas kursusevanemaga. Need seltsimehed andsid riigile laenuks enam kui ühe kuu stipendiumi. Kommunistlik noor sm. Jalakas tellis riigilaenu aga nelja nädala stipendiumi ulatuses.

● RIIGILAEN ●
● RIIGILAEN ●

NÕUKOGUDE KOHUS ON KÕIGE RAHVALIKUM KOHUS

Eriline asend Nõukogude Liidu riiklikus aparaadis kuulub kohtuile, kui riigiorganeile, kelle ülesandeks on teostada õigusemõistmist. Nõukogude kohus kui tööliste ja talupoegade sotsialistliku riigi kohus on uut, kõrgemat tüüpi kohus võrreldes kõigi teiste riikide kohtuasutustega. Nõukogude kohus on tööliste ja talupoegade sotsialistlik kohus selle sõna tõelises ja ainuõiges tähenduses. Ta on kohus, mis põhineb sotsialistliku demokratismi avarail rahvalikel põhimõtetel.

Bolševistliku kriitika tähe all

Dots. Alttoa möönis, et lääne-euroopa kirjanduse kateedri töötulemused pole tõesti rahuldavad. Ta tunnistas, et tema loenguis on olnud nõrgemaiks kohaks need osad, mida ta on pidanud iseseisvalt koostama ilma nõukogude allikate abita: ta ei osanud lääne autorite seisukohtadele läheneda küllalt kriitilise pilguga. Nüüd on dots. Alttoa asunud õppima Marksismi-leninismi Õhtuülikoolis, mis lubab eeldada töö edasist paranemist.

Ühest eesrindlikust noorest

Seoses komsomoli 31. aastapäevaga astub iga päev eesrindlikke noori kommunistlikusse noorsooühingusse. Need on noored, kes tahavad organiseeritult osa võtta kommunistliku ühiskonna ülesehitamisest.

Alles hiljuti võeti vastu III kursuse üliõpilane Hilda Tuul. See on tütarlaps, kes juba ülikooli astumisest peale on silma paistnud väga tõsise suhtumisega õppetöösse. Ta on püüdnud maksimaalselt kasutada võimalusi, mida pakub nõukogude ülikool noortele. Ta teab, et Saaremaa vaese kaluri tütrena poleks ta kodanlikul ajal kunagi pääsenud ülikooli. Tänu nõukogude korrale on Hildal võimalus omandada zootehniku austav ja väärikas elukutse.

Ülikoolis olles tutvus sm. Tuum marksismi-leninismi alustega ja omandas marksistliku maailmavaate.

Kahtlemata täidab sm. Tuul kommunistliku noorsooühingu ridades veelgi paremini oma kohustusi.

Täname kõiki, kes kadunukese surmale kaasa aitasid.

Omaksed

Matkakem kodumaal!

Kasutagem suvist vaheaega silmaringi laiendamiseks ja tervise korrastamiseks! Mingem matkama! Turism on Nõukogudemaal massilise sportliku tegevuse vorm, mis võimaldab parimat puhkuse veetmist kõigile.

Turism ongi kujunenud meie maal suurepäraseks vahendiks meie sotsialistliku kodumaa tundmaõppimisel. Noorust kõigist liiduvabariikidest ühendavad matkarajad.

Sõita Läänemere radadelt alati elava, vallatleva Musta mere äärde, sõita esmakordselt läbi kogu nõukogudemaa, merest mereni, põhjast lõunani — juba see on rõõm, millist enne pole tundnud.

Matkakem meie avaral kodumaal, nähkem uut, nõukogulikku elu kõiges ta mitmepalgelisuses!

Fotol: lehekülje koostajad Tarmo Vahter ja Margus Sanglepp sümboliseerivad traktori järel vankumatu tõe ühtsust ja ustavust suurele kodumaale.

Kolmeteistkümnendal, . . .

(Algus 1. lk.)

✻ Ilu parandab maailma (A. Tšehhov) ja teisiti öeldes: korralagedus köögis ei võimalda korralikku vaimset tööd.

● Millise kultuurilis-aatelise väärtusmaailma said kõrgkoolidest enesesse praegused Eestimaa juhid, õpetajad . . . ja milliseks kujuneb see (keskmiselt) meie põlvkonnal? Aeg toob meie põlvkonna 15—20 aasta pärast kõikides Eesti elusfäärides juhtivale kohale. Kas oleme siis haritumad, professionaalsemad??

● Eesti eri kõrgkoolide üliõpilased peaksid oma jõud ka maakondlikul printsiibil ühendama, et luua koduvallas, -kihelkonnas, -maakonnas vaimselt ja aineliselt turvalisi sõpruskondi-oaase /. . ./ Maakultuur on rahvusliku olemise vaimne juurestik, millest tõusevad tipud /. . ./ Need oaasid võimaldaksid ülikooli ajal kinnistunud vaimseid põhimõtteid koos tugevana hoida ning aitaksid ka valla normaalse elukorralduse taastamisele kaasa.

Sotsialistliku kolonialismi löök on suunatud eeskätt intelligentsi ja maarahva vastu.

✻ Koos Hardo Lilleväljaga panime tuleviku tarvis idanema EESTI ÜLIÕPILASTE KOMMUUNI idee. Üks vana mõis võiks olla see koht, kus toimub eri alade vaimne integratsioon ja töö ning mis oleks samuti varjupaik neile hapramatele loovisiksustele, kes vahel sellest ühiskonnast ja sellest kõrgkoolist ära väsivad. Maailmas on iselaadseid kommuune palju, majandusaluseks põllumajandus, arvutiprogrammid, teaduse ja kunstimüük, kirjastustegevus jm. On muidugi vaks vahet, kas eraldutakse jõukogumiseks Lääne tarbimisühiskonnast või meie sotsialistlikust realismist.

* * *

. . . Nii. Haeska mõisas toimus tutvumisüritus. See on hea. Põhiarutelu keerles ühiskonna eliidiks saamise-olemise soovi ümber. Mina? Sina? Tema? Nemad? Koos? Koos — kuidas? Kui arutelu mõnele seltskonnale vähem huvi pakkus, libiseti teistesse ruumidesse . . . laulma, vestlema või leili viskama . . .

Hoopis teiselaadilisi elamusi pakkus Matsalu lahe vaikiv ümbrus päikesepaistelise Eestimaa looduse sügisnäitusega ning ööga, sooja ööga, kus täiskuu tähistaevast alla vaadates mere hõbedaselt sillerdama pani ning kus luiged lainete hõbevalguses luigekeeli häälitsedes oma koosolekut pidasid . . .

●-ga tähistatud mõtted pärinevad EPA ringi «Juht ja juhtimine» ja Eesti maakultuuri seminaride ideepangast.

AARE KASEMETS,
žurn. II k.

Hei, mulgid ja mulgi sõbrad!

Nagu te kindlasti juba kõik teate, toimub 1990. aasta jaanikuu viimasel nädalal Viljandis üle-maailmne mulkide kokkusaamine. Miks ei võiks tudengid minna sinna oma mulkide seltsiga? Seoses sellega on targemates peades tekkinud suurepärane idee — **luua uus üliõpilaste selts, mille liikmeteks võivad astuda kõik mulkidest tudengid ja ka need kõrgkooli lõpetanud, kes Mulgimaa vastu ükskõiksed pole.** Selts võiks olla segaselts, samuti ei tohiks ta pretendeerida (vähemalt alguses) erilisele elitaarsusele. See oleks meeldiv vorm, kuidas nii mulgid kui ka Mulgimaa sõbrad Viljandis, Tartus ja Tallinnas omavahel kokku saaksid. Siis ei kao ka ehk nii kiiresti mujale elama asunud kõrgharidusega noorte mulgimaalised juured. Kasu oleks sellest ühendusest nii tudengitele kui ka Mulgimaale!

Viljandis võiks asuda peamine seltsi keskus, kuhu saaks siis asutada ka seltsi raamatukogu. Sellest ruumist (ja miks mitte ka majast) võiks saada Viljandi kõrgharidusega ja ka muidu haritud noorte kooskäimise koht. Oma väiksemad osakonnad peaksid seltsil olema siis Tartus ja Tallinnas.

Sellised ideed on tudengite seas liikumas. Mida te sellest arvate? Mida juurde lisaksite? Kuidas võiks kõlada seltsi nimi, milline peaks olema sümboolika? Aidake oma nõu ja jõuga sellel toredal ideel ka teoks saada! Oma mõttevälgatustest andke märku «Universitas Tartuensise» toimetusse.

* * *

Reedel, s. o. täna, 20. oktoobril kl. 18 väljub Viljandis Looduskaitse Valitsuse juurest (Jakobsoni 19) buss Hüpassaarde.

Milleks?

Jaak Jaaku (keemia IV): «Retke üks mõte on Viljandi ja Viljandimaa üliõpilaste ning vilistlaste ühendamine, võib-olla pannakse alus ka Viljandimaa Üliõpilaste Seltsi loomisele. Vaimseks eestvõtjaks on sealtkandist pärit EPA professor Jaan Lepajõe.

Reede õhtul koguneme Hüpassaare 130 aasta vanusesse koolimajja, laupäeval toimub laudtee ehitamine Kuresoo rabas. Tagasi saab pühapäeval kl. 2. Asja toetavad mitmed sponsorid.

Mis veel? Taustmõtteks on ja jääb inimese, kultuuri ja looduse ühtsus.

AARE KASEMETS

Mure keha pärast

Viimasel ajal on ÜSK-s (ülikooli spordiklubi) palju poleemikat tekitanud ülikooli spartakiaadi korraldus. Juhend on koostatud 70-ndate aastate lõpul ja arvestab tudengite massilist osavõttu. Tol ajal oli eesmärgiks võimalikult suure hulga VTK-märklaste produtseerimine. Sellest ajast saadik on see üritus vahelduva eduga kippunud ikka rohkem ja rohkem vähikäiku astuma.

On jäänud paar-kolm teaduskonda, kes aktiivselt spartakiaadidel osalenud ning proovinud ka spordiradadel oma sisukust tõestada. Sellegipoolest on üldine suhtumine jahe. Põhjus on ka väga lihtne. On ju teada, et spartakiaadivõit ei kätke endas mitte mingisugust tunnustust võitnud teaduskonnale, jääb vaid pelgalt teadmine oma söakusest. On ka selge, et teaduskondade erinev suurus ja proportsioon (mehed-naised) ei luba massilisuse aspektist sellele üritusele kuidagi läheneda. Ka KKT olemasolu pärsib reaüliõpilase osalustahet. Siit edasi võiks veel pikalt heietada.

Teades, kui kerge on vana lammutada ja kui raske uut luua, kutsuksimegi kõiki asjast huvitatuid oma ettepanekutega ning ideedega pöörduma **spordiklubi (Jakobi 25)** poole.

RIHO JÄRVELÄINEN

„Tudengisõna"

✻ Tudengitel ei ole üle-eestilist hääletoru. Eesti Raadio «TUDENGISÕNA» püüab seda lünka täita.

✻ «TUDENGISÕNA» on 15 minutit sõna ja muusikat.

✻ «TUDENGISÕNA» pakub tuge rasketel hetkedel ja keeruliste probleemide lahendamisel. Ta püüab ka meelt lahutada ja pakkuda teavet tudengite ettevõtmistest.

✻ «TUDENGISÕNALE» saab kirjutada: **202400, Tartu, Riia 12, Eesti Raadio «Tudengisõna».**

✻ «TUDENGISÕNA» on eetris **Vikerraadios üle nädala laupäeviti kell 16.30, järgmine kord 21. oktoobril. Sedakorda pakume helikilde EÜE jämmilt Tartus.**

✻ «TUDENGISÕNA» ootab kuulama ja mõtteid vahetama.

«Tudengisõna»

*

Nii palju meid siis on

Hiljuti õnnestus korraks pilk heita viimaseks tähtsaks pleenumiks trükitud rahvaloenduse tulemuste teatmikku. Arvan, et meie kohta käivad numbrid pakuvad huvi kõigile.

Eesti NSV-s	Inimeste arv 1979	1989	1989 %-des 1979-s	Rahvuse keel emakeeleks 1989, %	Valdavad vabalt vene keelt 1989, %	Valdavad vabalt eesti keelt 1989, %
Kogu elanikkond	1464476	1565662	106,9	94,0	24,1	5,5
eestlased	947812	963269	101,6	98,9	33,6	0,6
venelased	408778	474815	116,2	98,6	1,1	13,7
ukrainlased	36044	48273	133,9	44,2	39,7	6,9
valgevenelased	23461	27711	118,1	31,9	29,9	6,1

Eestlasi oli NSVL-s 1979. aastal 1019851, 1989. aastal 1027255 inimest. Eesti NSV-s on 1989. a. 61,5% elanikest eestlased, 30,3% venelased ja 8,2% teistest rahvustest.

Ülaltoodud arvudest ja protsentidest leitud Eesti NSV elanikkonna osa, kes valdab vabalt eesti keelt on 1044565 inimest (66,7% rahvastikust). Vabalt vene keelt valdab 844755 inimest (54% rahvastikust). Nn. venekeelne elanikkond, kes eesti keelt ei mõista, on 521097 inimest (33,3% rahvastikust).

Lõpetuseks väike tabelike iseloomustamaks rahvaste sõpruse ja vendluse erinevaid tendentse Balti mere ääres ja Taga-Kaukaasias. Paneb mõtlema.

Venelasi liiduvabariikides (inimeste arv)	1979	1989	Vahe
Läti NSV	821464	905515	84051
Eesti NSV	408778	474815	66037
Leedu NSV	303493	343597	40104
Aserbaidžaani NSV	475255	392303	— 82952
Gruusia NSV	371608	338645	— 32963
Armeenia NSV	70336	51553	— 18783

AAVO LUUK

AUSTATUD KOLLEEGID,

kes te tegelete teadusliku tööga — loodetavasti on teieni jõudnud **ankeet «Tartu Ülikool 1989»** ja te olete juba sellele vastanud. Kolmapäeva (18. okt.) lõunaks oli žurnalistika kateedrisse tagasi jõudnud paarsada täidetud ankeeti. Pärast vabade vastuste klassifitseerimist (kodeerimist) hakatakse küsitluse tulemusi järgmisel nädalal arvutisse sisse viima.

Selleks, et küsitlustulemusi saaks ülikooli tulevikku käsitleval konverentsil 20.—21. nov. ette kanda, palume kõigil neil, kes ei ole veel ankeeti täitnud, seda lähemail päevil teha. Täidetud ankeedid palume tuua žurnalistika kateedrisse. Sealt saab ka puhtaid ankeete, kui need millegipärast teieni ei ole jõudnud.

PEETER VIHALEMM

KÜLALISPROFESSOR USA-st

Neljapäeval, 26. oktoobril kl. 10—12 peab aud. 139 külalisloengu teemal «Eesti luuletaja välismaal» Oklahoma Ülikooli kirjandusprofessor, luuletaja ning rahvusvahelise kirjandusajakirja «World Literature Today» toimetaja Ivar Ivask. Loengule on oodatud kõik huvilised. Sama päeva õhtul kell 17 loevad Tartu Kirjanike Majas Õpetaja tn. 12 oma luulet Ivar ja Astrid Ivask.

TULEVANE PEDAGOOG!

Tartu Rajooni Hariduskoondis pakub tööd noortele spetsialistidele.

Soovitav pöörduda **Tartu, Riia 15 IV korrus tuba 52 esmaspäeviti kl. 10.00—13.00 või helistada tel. 3 17 02.**

Tulge ja öelge omapoolsed soovid, lepime aegsasti enne suunamist kokku.

SPORDIHUVILINE!

Teisipäeval, 25. oktoobril kl. 17 on ülikooli spordiklubi koosolek Jakobi 25 aud. 302.

Palume osaleda kõigil üliõpilastel, kes tahavad mitmekesistada ja muuta ülikoolisisest spordielu. Puudutame ka Üliõpilaste Spordiliidu (ÜSL) loomisega seonduvat.

ESMASPÄEVANE PSÜHHOLOOGIALOENG

toimub 23. oktoobril kl. 19 Tähe tn. 4 aud. 170. «Suhtlemiseetikast» kõneleb sotsiaalpsühholoog Tõnu Lehtsaar.

TARTU KODU-UURIMISPÄEV

on **pühapäeval, 22. oktoobril kl. 13.15 TÜ nõukogu saalis.** Kavas 3 ettekannet: O. Kurs, «Kodu-uurimine ja TÜ 1919—1940»; J. Linnus, «Museoloogia ja TÜ 1919—1940») A. Ollerma, «Tartu keskaegse ainelise kultuuri iseloomulikke jooni».

ANTIIKKULTUURI

lektooriumi avaloeng on **kolmapäeval, 25. oktoobril kl. 18.15 TÜ nõukogu saalis.** Ain Kaalep tõmbab võrdlusjooni E. Vilde ja H. Raudsepa loomingu ning antiikkomöödiate vahel. Änne Lill iseloomustab Apuleiuse loomingut kuldse eesti eksirännakute taustal.

ÜTÜ FÜSIOLOOGIARING

kutsub ringi liikmeid ja kõiki füsioloogiahuvilisi üliõpilasi koosolekule 25. oktoobril 1989 kl. 18 Näituse 2 auditooriumi. Ringivanem A. Kulla räägib sellest, mis varem tehtud, ja dotsendid O. Imelik ja H. Kingisepp jagavad muljeid XXXI rahvusvaheliselt füsioloogiateaduste kongressilt, mis toimus käesoleva aasta juulikuus Helsingis.

Ringi juhatus

SOS!

Väljapaneku pealkiri iseloomustab tänast olukorda Riiklikus Ajaloo Keskarhiivis, mis sisaldab kogu meie vanema ajaloo. Seal asub muide ka kaks mahukat fondi TÜ materjalidest, sh. korporatsioone puudutavad dokumendid. **Säilitamatustingimuste** tutvustamiseks on eksponeeritud putukaid, hallitusseeni ja muudki . . .

Näitus on avatud oktoobrikuu lõpuni.

MÄNGU- JA LAULUHUVILISED

ÜET mängujuhtide ring jätkab tegevust neljapäeval, 26. oktoobril kl. 20 peahoones (kohtume kella all). Õpime laulumänge meie rahva varasalvest, laule pühadeks ja seltskondlikke mänge. Kutsume kaasa lööma ka uusi huvilisi.

Ühiskondlike erialade teaduskond

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 20. oktoobril kl. 21 «DISKOSEIKLUS LUSTIGA». Üles astub diskotaat Riho Bauman & CO.

Laupäeval, 21. oktoobril kl. 21 laupäevadisko.

Pühapäeval, 22. oktoobril kl. 21 õhtu neile, kes endaga tõeliselt rahul on. Vaatamiseks Duran Duran kontsert '88.

Üliõpilaspilet kaasa!

FAKULTATIIVKURSUSED

alustavad tööd järgmistel aegadel:

1. **Õpime diskuteerima** — E. Vassiltšenko
   kolmap., 25. okt. kl. 16.
   keeltemaja aud. 309.
2. **Dialoog haigega** — L. Dulitšenko
   teisip., 24. okt. kl. 16.
   keeltemaja aud. 309.
3. **Vene keel intensiivselt** — N. Valk
   esmasp., 23. okt. kl. 16.
   keeltemaja aud. 309.
4. **Tulge tõlkima** — R. Tepp
   neljap., 26. okt. kl. 16.
   keeltemaja aud. 309.

Ootame registreerunuid. Veel on mõned vabad kohad fakultatiividesse 1, 2, 4.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3868. Tiraaž 3000 eks. MB-01641.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 30 (1577) REEDE, 27. OKTOOBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Kes võetakse vastutusele?

Üle kõige tahaksin ma seda, et vabadussõda oleks juba võidukalt lõppenud ja ma võiksin tegelda tõesti ainult sellega, mis mulle kõige paremini istub ja rohkem meeldib. Praegu ei ole paraku selge isegi mitte see, mitu rinnet selles sõjas on ning kus, kelle vahel see sõda õigupoolest käib. Veel ei ole *bellum omnium contra omnes*, kuid see on võimalik. Ja see on võimalik seda enam, mida rohkem me jätame hooletusse need konstruktiivsetena mõeldud algatused, mis on juba tehtud ning võivad moodustada väga väärtusliku kapitali.

* * *

Usaldusväärse kapitali alusena ei tohiks sugugi põlata näiteks artiklis **«Ülikooli autonoomla realiseerimine — akadeemiliste teaduskraadide süsteem» (UT 29. IX 1989, nr. 26)** visandatud põhimõtteid teaduslike kraadide sisu ja nende taotlemise korra kohta. Siiani on seda dots. H. Türnpu juhtimisel koostatud projekti kommenteerinud ainult dots. K. Kaarli samast matemaatikateaduskonnast («Ainult üks arvamus» — UT 20. X 1989, nr. 29). H. Türnpu jt. projekt näeb ette kolm teaduslikku kraadi — magistri, doktori ning habiliteeritud doktori. K. Kaarli peab õigeks kaht, magistrit ja doktorit, kuna loengupidamise õigus tuleks tema järgi omistada täiesti eriomaste põhimõtete kohaselt. Olen omalt poolt K. Kaarliga sama meelt, kuivõrd peale muu on H. Türnpu jt. projektis fikseeritud nõuded habiliteeritud doktoritele põhjendamatult elitaarsed.

Ent selleks, et H. Türnpu jt. projektist kandev kapital teha ning see siis pädeva kaadri taastootmist teenima panna, tuleb lahendada hulganisti selliseidki küsimusi, mis siiani on jäänud kõne alt välja. Kraadide taotlemise uus kord rajaneb ilmselt eeldusel, et ülikooli õppekord on juba jagatud kolledži ja magistrikursuse vahel. Mis saab siis nendest praegustest õppejõududest, kes lõpetasid ülikooli esitõstetud diplomitööga vana korra ajal, kuid kes ei ole seni kandidaadikraadi kaitsnud või kelle vastavat tööd pole Moskvas kinnitatud? Arvaksin ainuõigeks, kui Moskvas kinnitamata jäänud väitekirjadele antaks ametlikult need kraadid, mille kasuks ülikooli kaitsmisnõukogu ja suur nõukogu omal ajal otsustasid. Õigusriik saab teoks üksnes siis, kui tema heaks garanteeritakse ka akadeemiline rehabilitatsioon! Seejuures ma laiendaksin akadeemilist rehabilitatsiooni ka nendele õppejõududele, kellelt oleks ülekohtune nõuda kunagise diplomitöö ning järgnenud uurimuste täienduseks veel erilise magistritöö esitamist.

Teiseks — kellele antakse õigus teaduslikke kraade omistada? Eesti Teadlaste Liidu töörühm koosseisus P. Saari (FI), A. Raitviir (ZBI) ja allakirjutanu paneb ette kinnistada see õigus Eesti parlamendile. Viimase koosseisus moodustatud teaduskomisjon teeks siis parlamendi täiskogule ettepanekuid selle kohta, missuguste asutuste nõukogudel on õigus teaduskraade ja -kutseid omistada. Teiste sõnadega, Eesti teadusasutuste kraadipoliitikat jälgiks seadusandlik võim.

Finantsküsimused on teravad ilma kraaditasu probleemidetagi. Dots. E. Ulst on esitanud neis asjus samuti niisuguse seisukoha, mis ootab korralikku järelemõtlemist **(«Minu arvamus ülikooli majandamisest IME-s» — UT 13. X 1989, nr. 28).** Tõhus ülikoolitöö nõuab vanusetsensuse sisseviimist. Minu arvates on õige fikseerida see praegu küllalt kõrgena ja tuua ta siis järk-järgult allapoole, ent ühelgi juhul ei saa teda rakendada seni, kuni ootuspäraselt oma tööd jätkava teadlase pension on vaid pisut kõrgem elatusminimumist nõukogulikus mõttes. Kui ülikool saab vajaliku autonoomia, siis peaks ta oma palgamäärade üle ise otsustama, seejuures muidugi ametiühingute tähelepanu alla jäädes. Kuid siis peaksid pensionimäärad ka palgamääradega vastavuses olema, mis kogusummas nõuab vähemasti sissejuhatuseks sääraseid kulutusi, mida käesoleval ajal ei taha ei ülikooli ega üldse haritlaste heaks teha mitte keegi. Ülikooli rahaasjade parandamiseks on ülikoolisisese majanduskorralduse põhjendamisest vähe, on vaja nähtavasti kategooriliselt näidata, mida ühiskond veelgi kaotab, kui ta haridusse vallas jätkab senist poliitikat. Ja ta ei taha sugugi sellest lahti öelda!

ülikoolile tulevik!

Ega meieaegne avalikkus ei tea kuigi täpselt, kes millegi eest konkreetselt vastutab. Tema hakkab süüdistama umbropsu ja massiliselt. Seepärast eksitakse minu arvates rängalt, kui püütakse teatav kord luua üksnes oma kujuteldaval territooriumil ja hoidutakse püüdlikult kõrvale naabri ning naabrite omast. Me oleme vastastikku seotud nii tihedalt, et üksi oma krundil ehitamine pole lihtsalt võimalik. Nõnda aga üritatakse jonnakalt teha, kui ülikooli tulevikku projekteeritakse lahus sellest, mis saab elust Eestimaal ja eestlaste keskel üldse. Euroopaliku praktika kohaselt on ülikool intellektuaalse progressi keskus. Kui Tartu ülikool tahab olla sedasama, siis ei tasu ootama jääda, millal nõukogulik teaduste akadeemia süsteem ülikooli selle püüdega soostub. Vabatahtlikult ta seda igatahes ei tee, sest tüüpilistes oludes töötava õppejõu igapäevane leib on võrratult kibedam õppetöost eemal seisva teaduri omast.

Paneksin kõige selle üle kes teab juba mitmendat korda mõeldes ette, et **konverentsi «Ülikooli tulevik» eel** koondataks tähelepanu just nendele küsimustele, mis puudutavad kõiki ja kus samas võiks läbilõõgijõud olla kõige suurem:

1) võimalus jagada ülikooli õppekorraldus kaheks, s. o. kolledžiks ja ülemastmeks ning võimalus kõrgkooliti assotsieeruda,

2) õppe- ja teadustöö integratsioon nõnda, et see oleks teaduskonniti autonoomne ning samas vähendaks seda lõhet, mis on õppejõu ja mitte-õppejõust teaduri vahele kiuslikult aetud,

3) teaduskraadide süsteemi väljaarendamine üleülikooliliseks ning selle põhjendamine vabariigi teadusüldsuse ees,

4) rahandusliku seisu ja majanduslike soovide määratlemine,

5) ülikooli ruumimajanduse määratlemine,

6) akadeemiliste suhete määratlemine tudengkonna, vilistlaskonna, õppejõudude, ülikooli juhtkonna, vaimse avalikkuse ja üldise ühiskonna vahel.

Mulle tundub, et neis küsimusis oodatakse midagi. Kui vastutuse saabumist, siis see on eksitus: VASTUTUS ON MEIL JUBA PEAL.

24. oktoobril 1989

Peeter Olesk

Kui a/ü-d on vaja, siis millist?

10. oktoobril oli esmakordselt koos «Ülikooli tuleviku» ametiühingutoimkond eesotsas Otto Telleriga. Toimkonnaga ühinejad on tegelnud ametiühingureformiga juba üle poole aasta. Märtsis valiti Tartumaa ametiühingute I konverentsil koordinatsiooninõukokku 6 ülikooli töötajat. Nõukogu on aktiivselt tegelnud ametiühinguseaduse projektiga, mis on lõpuks läbinud esimese lugemise ENSV Ülemnõukogus ja antud rahvaarutelule («Rahva Hääl» 13. okt. 89). Samuti tegeldi põhjalikult uue näidispõhikirja väljatöötamise ja Eesti ametiühingute programmiga. Selle nõukogu liige majandusteaduskonna dotsent Kersti Meiesaar valiti vabariiklikku komisjoni, kes valmistab ette Eesti ametiühingute erakorralise kongressi dokumentide projekte. Ametiühingute probleeme on arutanud ka ülikooli rahvarindeühendus ning vastu võtnud oma resolutsiooni («TRÜ» 21. apr. 89).

PROBLEEMIKS

on praegu see, kuidas viia seaduse ja põhikirja projektid iga ametiühinguliikmeni, kuidas äratada neis huvi a/ü reformimise vastu. Kas ja kuidas võiks kulgeda ülikooli a/ü reform?

Selleks peame esmalt vastama kahele küsimusele.

1. Kas ja milleks on ülikoolis a/ü-d vaja?

2. Kui on vaja, siis milline ta peaks olema?

1. Esialgu toimkonnaga ühinenud jõudsid arvamusele, et praeguses situatsioonis on a/ü ülikoolis siiski vajalik. Kehtivate seaduste ja tööjaotuse järgi on a/ü-l ülesandeid, mida ei saa kohe mõnele teisele organile üle anda. Arvestades väga keerulist ja ebastabiilset olukorda töötajate palkade, töötingimuste ja ka töökohtade (s. o. vallandamised, võimalikud koondamised) osas ning arutusel oleva a/ü seadusega antavate volitustega on ülikoolis a/ü-d vaja. Siit ka toimkonnale ja kõigile, kes on valmis selles kaasa mõtlema, esimene suur ülesanne: **määrata täpselt kindlaks a/ü ülesanded ülikoolis.**

2. MILLINE PEAKS OLEMA ÜLIKOOLI AMETIÜHING? Kõigepealt muidugi **sõltumatu ja vaba,** suuteline kaitsma oma liikmeid, kindlustama neile turvalisuse, s. h. näiteks tingimused viljakaks loovaks tööks ja sisukaks puhkuseks, ka töö eest väärilise tasu.

Kuidas aga tagada a/ü sõltumatus ja vabadus? Üks tingimus oleks see, et tööandjad ja töövõtjad ei saa kuuluda ühte ja samasse ametiühingusse. **Struktuurilt võiks ülikoolis olla mitu ametiühingut, nad ühendaksid ühesuguste huvidega inimesi.**

Iga a/ü peaks olema iseseisev. Eelkõige tähendab see iseseisvust liikmemaksude kasutamisel ja käsutamisel, ka aruandekohustust üksnes oma liikmete ees.

Ülikooli iseseisvad ametiühingud võivad omavahel ühineda liitudeks ühiste probleemide lahendamisel. Samuti võivad nad ühineda kutsesarnasuse või muu põhjuse tõttu väljaspool ülikooli (näit. teadusraamatukogutöötajad teiste raamatukogude töötajatega, autojuhid teiste autojuhtidega, teadustöötajad ja õppejõud teiste teadus- või õppeasutuste töötajatega jne.).

Ametiühingute ja nende liitude struktuur peaks olema selline, et oleks välistatud pseudoprobleemide teke ning et iga järgmine lüli lahendaks vaid alt tulevaid probleeme. Aruandekohustus oleks vaid allpool seisvate organite ees.

Tavaliselt tekivad just töötajate huve kaitsvad ametiühingud ning nende liidud, mis peaksid olema vastukaaluks ülevalt alla tulevale majanduslikule juhtimisele. Sellised ametiühingud suudaksid tagada, et praegusest raskest majandus- ja sotsiaalsest kriisist välja tulles saaksime silmas pidada ka töötajate huve.

* * *

● 31. OKTOOBRIL TULEB KOKKU ÜLIKOOLI AMETIÜHINGUKONVERENTS. Seal saab diskuteerida a/ü reformi üle. Praktiliste tegude juurde saame asuda alles pärast a/ü seaduse vastuvõtmist vabariigi Ülemnõukogus. Seetõttu on meile antud ajapikendust mõelda, kas ja millist (milliseid) ametiühingut(id) vajame ülikoolis. Mida Teie arvate?

ÜRVE LIIN

See joonistus pidi iseloomustama rahvusülikooli filoloogiateaduskonna dekaanikandidaatide valimisvõitlust, mida... ei tulnudki. Kus te olete — julged, võimekad, loomingulised juhid?

TÜ a/ü ette tuleks seada konkreetne ülesanne

Viimasel ajal räägitakse üha sagedamini ülikooli a/ü kriisist. Ülikooli ajalehes on tõstatatud isegi retoorilised küsimused («Universitas Tartuensis» nr. 28): «Mis juhtub ilma ametiühinguta? Kas üldse midagi juhtub?»

Perspektiivseks võib kujuneda ülikooli a/ü organisatsiooni(de) mobiliseerimine võitlusse hariduse väärtustamise eest. Kas saab tekkida üldine austus teadmiste ja hariduse omandamise vastu olukorras, kus paljudel (kui mitte enamikul) meie õppejõududel, teaduritel ja teistel kõrge kvalifikatsiooniga töötajatel on kehvad elu- ja töötingimused, rääkimata juba palkadest! (Igaüks võib siinkohal leida piisavalt konkreetseid näiteid

(Järg 3. lk.)

TEABETALITUSELT

Teisipäevast laiendatud rektoraadi (ülikooli kõrgemad ülemused + dekaanid) nõupidamist juhatas rektor prof. Jüri Kärner.

● **SISULISI MUUTUSI TAOTLEV ÜLIKOOL peab uuenema ka vormiliselt.** Kui see lehenumber lugeja kätte jõuab, on ülikooli suure nõukogu esimene arupidamine uue juhtimisstruktuuri üle juba lõppenud. Kuna tegemist on väga tähtsa asjaga, võib arvata, et debatid juhtimise küsimustes kestavad päris kaua. Põhjapanevaid otsustusi pole oodata enne novembri lõppu.

● **PRAEGUSE SUURE NÕUKOGU volitused lõpevad tuleva aasta jaanuaris.** Kuidas moodustada uus nõukogu? Mullu vastuvõetud põhimäärus jätab ses vallas rektorile palju tegutsemisvabadust. (Muide, nimetatud põhimääruse kinnitamine on arusaamatutel asjaoludel takerdunud: Tallinna võimukoridorides ei teata, kes peab küll selle määruse registreerima, kes aga kinnitama. Neetud lugu!)

Teisipäevasel rektoraadi nõupidamisel esitati neli võimalikku moodustamisvarianti:

a) ülikooli juhtkond + kogu täiskohaga professuur,
b) ülikooli juhtkond + kõik kateedrijuhatajad,
c) ülikooli juhtkond (niikuinii!) + igast teaduskonnast peale dekaani kaks teaduskonna enda poolt valitud esindajat,
d) ülikooli juhtkond + teaduskondade nõukogude iga 5 liikme kohta üks esindaja.

Kuna suure nõukogu töövõimelisust ja mobiilsust arvestades ei tohiks tema liikmeskond ületada 60 inimest, jäid sõelale kaks viimast varianti. Tudengite esindatuse kohta arvati üksmeelselt: igast teaduskonnast üks üliõpilane (või aspirant).

● **REKTOR AKTUALISEERIS VAJADUSE luua suure nõukogu baasil operatiivne kolleegium**, mille suurus ei oleks üle 20 liikme ning mis tegutseks suurest nõukogust erinevalt märksa paindlikumalt ja regulaarsemalt. Näiteks Rootsi ülikoolides on niisuguse kolleegiumi suuruseks 11—12, Soomes 17—18 liiget. Koosolijate arvamust mööda võiks meilgi selle kolleegiumi nimetada ülikooli valitsuseks, mis nn. valitsusjuhi kaudu (selles terminite süsteemis tähendaks rektor presidenti, «valitsusjuht» aga peaministrit) peaks sidet vabariigi valitsusega. Teise variandina tuleks kõne alla mõne prominentse poliitikategelase või riigimehe kuulumine ülikooli valitsusse.

● **SUURE NÕUKOGU KOMPETENTSUSE TÕSTMISEKS** tuleks luua mitmeid pidevalt tegutsevaid püsikomisjone. Eesmärk on nõukogu liikmete pidev kursisolek arutlusele ja otsustamisele tulevate küsimustega.

● **PÕHIMÄÄRUSE MUUTMISETTEPANEKUGA ESINES REKTOR.** Ta tunnistas, et rektori amet toob teadlase jaoks kaasa erialase pädevuse languse ning seda ei sooviks ta mitte ühelegi kolleegile. Rektorit võiks valida mitte viieks aastaks, vaid kolmeks või koguni üheks aastaks. Austrias näiteks on rektori ametisoleku perioodi pikkuseks 2 aastat, Saksamaa LV-s mindi hiljuti ühe aasta pealt kolme aasta peale. Et rektor ei peaks nii palju tegelema administratiivse sehkendamisega, oleks tarvilik sisse seada kantsleri ametikoht. Aga kõik need küsimuseasetused, nii nentis rektor, on meil veel väga toored ja nõuavad head läbimõtlemist.

* * *

● Teaduste Akadeemiast on prof. Mihkel Aitsami kaudu Tartu Ülikooli jõudnud ettepanek: mereuuringute instituut tuua Teaduste Akadeemia alluvusest Tartu Ülikooli alluvusse. Seda instituuti finantseeriks edaspidi valitsus. Kohalolijad nentisid, et kuigi ettepanek võib olla ahvatlev, tuleb enne ära kuulata ekspertide arvamus. Pealegi on kuulda olnud, et nimetatud ettepaneku taga pole mitte ainult teaduse edendamisest johtuvad kaalutlused, vaid Teaduste Akadeemia sisetülid.

● **14. NOVEMBRIL ON MEIL ÜLIKOOLIS OODATA EBATAVALIST SÜNDMUST.** Seni on ülikooli inimesed ikka väljaspool käinud ja ülikooli — iseäranis nüüd juubeli eel — Eesti rajoonides tutvustanud. Nüüd on võrulased esinenud vastupidise initsiatiiviga ning korraldavad eelmainitud kuupäeval Võru päeva Tartu Ülikoolis. Avamine on kell 17. Mõttevahetus teaduskondades algab kell 19, puhkeõhtu kell 20.

● **SELGUMA HAKKAB JUUBELIKÜLALISTE NIMEKIRI.** Sellega seoses saab ülikoolis lähemal ajal loodetavasti palju nalja: nimelt on külalisi kutsutud hulga rohkem, kui juubeliüritused mahutavad. Koosolijad olid seetõttu mõneti nõutud, sest arvatagi ei kuulu seda tüüpi naljad just kõige vaimukamate hulka.

● **HOOPIS TÕSISEMAD ON ASJAD SÕJALISE VALLAS.**

Probleemid ei taha siin kuidagi mõistlikult laheneda. Teisipäeva hommikul jõudis rektori kätte Tartu Ülikooli akadeemiliste intiimorganisatsioonide pöördumine, milles organiseeritud tudengkonna esindajad paluvad lahendada sõjameditsiiniga seotud küsimused. On kahetsusväärne, et rahvusülikooli juubeli kõmas on ikka veel lahendamata see militaarne, venekeelne ja venemeelne asi. Pöördumises ei puudu ka pisuke ultimaatum: organiseeritud tudengkond seab enda osavõtu juubeliüritustest sõltuvusse sellest, kuidas lahendab juhtkond militaarmeditsiini õpetamise probleemid.

Võib öelda, et selle asjaga tegeldakse. Koosolekul õeldi välja palju teravaid sõnu, sekka ka praktilisi ettepanekuid. Rõõmustab konkreetsus, millega püütakse seda ebameeldivat asja lahendada. Aga nägelemine ei rõõmusta: Lembit Allikmets arvas, et peahoone ees intervjuude jagamine ei nõua just suurt vaimukust; Mati Salundi leidis seepeale, et tudengite eksmatrikuleerimine kümnete kaupa pole ka eriti vaimukas tegu. Loodetavasti leitakse rektoraadi ja arstiteaduskonna dekanaadi ühisjõul lähemal ajal tudengeid ja õppejõude rahuldav lahendus. Püüdlus naisterahvast ohvitseri teha on akadeemilisusest igatahes kaugel.

● **KOSTIS KURTMIST:** ülikoolis on kriit otsakorral. Kriis on küps. Kriidi kohta arvas prorektor Peedimaa, et see on veel väike asi. Varsti jõuab kätte ka energiakriis, ja siis hakkame õppetööd tegema küünlavalgel. Kust aga küünlaid saab, selle peale ei osanud prorektor midagi kosta.

TIIT MATSULEVITS

Autasustamisi

Ülikooli aukirjaga autasustati 60. sünnipäeval kauaaegse kohusetruu töö eest prof. FELIKS KINKARIT. Kauaaegse töö eest raamatupidamise kateedri juhatajana ja dotsendina autasutsati TÜ aukirjaga ka EUGEN KAITSAT.

Hariduskomitee aukirja pälvisid 60. sünnipäeval prof. FELIKS KINKAR ja 70. sünnipäeval prof. JAAN RIIV.

NLKP ajaloo kateedri kauaaegse juhatamise eest autasustati TÜ aukirjaga professor JOHANNES KALITSAT.

Kuidas edasi?

Ülikooli administratsiooni parteialgorganisatsiooni oktoobrikuu koosolekul arutati algorganisatsiooni võimalikke töösuundi 1989/90. aruandeperioodiks. Käsitleti ka kommunistide aktiivsust ning leiti, et parteidistsipliini ei täida pooled kommunistid (arvel on praegu 44 liiget). Mööda minnud perioodil astus NLKP-st omal soovil välja 3 kommunisti. Otsustati, et taolises olukorras on tööplaani kinnitamine formaalne toiming, liiatigi tingimustes kus pole selge, milleseks kujuneb EKP ja sellest tulenevalt ka ülikooli parteiorganisatsioon. On tarvis jõuda selgusele põhilises:

— millises suunas töötab kogu ülikooli parteiorganisatsioon?
— kuidas saavad algorganisatsioonidesse kuuluvad kommunistid sisuliselt kaasa aidata ja ühises suunas tegutseda?

Koosolek võttis vastu otsuse: pöörduda EKP TÜ komitee poole ettepanekuga viia veel sel aastal läbi üleülikooliline parteikoosolek, kus arutada ja selgitada

1) ülikooli kommunistide suhtumine EKP tegevusprogrammi projekti;
2) ülikooli parteiorganisatsiooni tegevuse põhisuunad lähimaks ja kaugemaks perioodiks;
3) erakorralise parteikonverentsi kokkukutsumine enne plaanilist (teadaolevalt 1990. a. sügis) konverentsi.

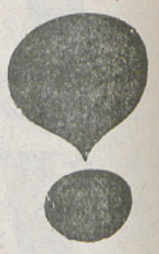
MATI SALUNDI

Esimene teadusdoktor

panganduse alal EestiNSV-s on Tartu Ülikooli rahanduse ja krediidi kateedri dotsent MART SÖRG. Tema väitekiri krediiditeooria ja põllumajanduse krediteerimise alal sai Leningradi Finantsmajandusinstituudis toimunud kaitsmisel väga kõrge hinnangu. Tõsteti esile dissertandi kui üleliiduliselt hästi tuntud krediiditeoreetiku põhiseisukohti ning nende tähtsust dogmatismi ja elukauguse ületamisel.

Prof. VAMBOLA RAUDSEPP

Ülikoolile tulevik!

ÜLIKOOLI JA EESTI AKADEEMILISE TEADUSE

Ühistulevik

Kas võtame eeskuju teistest arengumaadest? Või Euroopa arenenud (väike)maadest? Või leiutame rahvusliku jalgratta? — Need, kellel reaalsust mõnevõrragi arvestavaid (r)evolutsioonilisi ettepanekuid, helistagu pärast **kella 8 õhtul 3 43 72 jututoa organiseerijale veerandprofessor Erast Parmastole.**

✤ ✤ ✤

Me viimane arupidamine kolmapäeva hommikul oli juba nii pagana huvitav, et makilt maha kirjutades saaks sellest täis terve «UT» lehekülg. Aga, ... nüüd palun kohalolnute ees vabandust, et ma selle edasiandmisega intrigeerivalt toime ei tule. Põhjusi on mitu. Eelkõige see, et kolmapäeva õhtuti me ei saa trükikoja ladujaid üle koormata. Sel kolmapäeval oli aga elektrikatkestus...

Vaid niipalju, et täpsustus 20.—21. novembri konverentsi plenaaristungi kava, millesse jääb kolm teemaderingi: ülikooli struktuur ja ülesanded, majandus, inimesed (kaader).

Orgkomitee esitab täna mõned põhimõttelised küsimused rektoraadile. Neile ei oodata ajalehes kirjalikku vastamist, vaid konverentsi ettekannetes. Kaasamõtlemisainet on siin meil kõigil.

VARJE SOOTAK

Küsimusi rektoraadile

1. Kas ülikoolist on võimalik kujundada enam tervikut (ka tervikutunnet), kui seda on olnud eelnevatel aastatel?
2. Millisena paikneb ülikool tuleviku-Tartus? Kas linna generaalplaanis on peale Maarjamõisa välja ülikoolile krunte varutud?
3. Novembrikuu konverentsile soovitakse valmivate ja planeeritavate ehituste projekte, makette jms. Kuhu need tulevad?
4. Kui ülikooli materiaalse baasi vajadused on palju suuremad sellest, mida linn katta suudab, kas juhtkond soostub siis alarmeerima vabariigi üldsust ja seadusandjaid selliselt, et ohus on rahvuskultuuri areng, tulevik jääb katteta jne.?
   Kelle poole tuleks konkreetselt pöörduda, eeldades, et praegune Hariduskomitee pole see organ?
5. Millisel viisil peaks demokratiseeruma teaduskondade juhtimine, nii et peale juhtiva professuuri ja üliõpilasesindajate kuuluks hääleõigus ka õppejõudude põhiosale?
6. Kas tulevikus on mõeldav õppejõudude pidev täiendamine välisriikides, näiteks üks kord viie aasta kohta?
7. Milliseks kujunevad kvalifitseeritud eriharidusega ja kõrgharidusega töötaja palk ja korteriolud ülikoolis 1990-ndail aastail? Kas ülikoolil on kavas esitada omapoolsed kaalutlused täidesaatvale või seadusandlikule võimule?
8. Mitmes teaduskonnas on võetud suund õppeprogrammide sarnastamiseks Lääne-Euroopaga (eeldus ka üliõpilaste vahetamiseks)? Kas 1990-ndail aastail õppejõudude koormus oluliselt väheneb?
9. Kuidas on seni kasutatud Canada fondi?
   Kas ülikool saab kasu või kahju tema juures tegutsevaist kooperatiividest ja väikeettevõtetest? Mis saab edasi?
   Kuidas hakatakse 1990-ndail aastail kasutama majandusmeetodeid ülikooli oma majanduspoole efektiivsemaks kujundamiseks (remont, aparatuuri hooldus, sisekord jms.)?
10. Kas ülikool saab isemajandavas Eestis omaette eelarve alajaotusena vabariigi eelarves?
11. Kas sõjaline õpetus leiab lahenduse ülikoolivälise õppekeskuse loomisena? Kas tsiviilkaitse meditsiiniõdede ettevalmistus on lõpetatud? Mis tuleb asemele?

Zooloogiliselt, botaaniliselt ja... ajalooliselt

Kas teate, missugune näeb välja üks harilik soomukas? Aga nahanäklaste perekonda kuuluv tilluke leivamardikas? Missugune erinevus on koduõgilase ja peiteõgilase vahel? Või kui suur see suur toonesepp õieti on? Aga ehk huvitute hoopis botaanikast või olete koguni kunstiliste kalduvustega ja teid huvitaks tutvumine erivärviliste 8 sugukonnast pärinevate 23 liiki hallitusseentega?

Kõigi eespool nimetatute ja veel nii mõnegi muuga on võimalik tutvuda **Liivi tn. 4** avatud isevärki **näitusel.**

* * *

Kunagine Riigi Keskarhiiv, nüüd Riiklik Ajaloo Keskarhiiv on oma algusaegadest peale ruuminappuse all kannatanud. Imetlemist väärib leidlikkus, millega sajandi alguses ehitatud üliõpilaste ühiselamus on ruumi leitud enam kui kahele miljonile säilikule. Seni on hoidlatena kasutusele võtmata veel paar juhtkonnale kuuluvat kabinetti ja tualettruumid. Imetlusväärne on samuti tuletõrjemeeste vastutulelikkus, kes toolidel, redelitel jm. asetsevad raamatu- ja kaardivirnad märkamata jätavad ning maja ikka veel sulgenud pole. Hoone täielikust mittevastavusest arhiivile esitatavatele nõuetele annavad tunnistust lubamatult suured niiskuse ja temperatuuri kõikumised, mis kahjustavad arhiivis hoitavaid materjale.

Praegu arhiivis leiduvatest säilikutest vajab kaks kolmandikku kondenseerimist, kolmandik kõrgema kategooria restaureerimist. Ca kakssada tuhat ehk 10% on saastunud elusa hallitusega. Stagnaajast pärinevad Moskva ettekirjutused nõuavad aga siingi plaanitäitmist. Sõltumata hiigelnormide kohapealsest kärpimisest on tulnud pika aja jooksul kasutada restaureerimisel ebatäielikku tehnoloogiat ning dokumente kahjustavaid materjale. Näiteks üleliiduliselt soovitatud happeline kondensaatorpaber kaotab aja möödudes kogu teksti. Tegemata on jäetud enne restaureerimist vajalik paberi analüüs ja keemiline töötlus, normatiivid ei näe ette paberi happelisuse määramist. Nõnda ilmneb, et vanaviisi restaureerides võib ainult kiirendada ajalooliste ürikute hävimist. Nüüdseks väljatöötatud uus meetod nõuab aga suuremaid ruume, uusi vahendeid ja eelkõige seniste normide tühistamist.

Et selle maja probleeme enamasti rahulikult, kultuurse inimese kombel on lahendada püütud, tunneb nii mõnigi tänane asjamees end õigustatult pahane olevat, et «tühjast asjast» nõnda ebamugavat kära tõstetakse. Tänase olukorra kestma jäämisel jätkub tõepoolest muretsemist vahest lähemaks veerandsajaks aastaks veel. Kõigi arvestuste kohaselt peaks selle ajaga lahti saama nii uue hoone ehitamise kui ka materjali säilitamise küsimusest üldse...

(Järg 4. lk.)

Pluss - miinus tuhat...

... lilleõit. Kes küll ütleks selle õige arvu, mis juubeli ajal külalistele ja esinejatele kinkida tuleb? Aga teada on vaja. Seepärast palub botaanikaaia direktor Andi Pärn allüksustel oma **lillesoovid** (õied, korvid, pärjad) ruttu teada anda.

Ühte jalga pidi oleme juba rahvusülikooli juubeli sees. Üks osa vaid siiski piletite, kutsete, suveniiride sooviga. Üks osa, kindlasti see väiksem, rabeleb oma põhitöö kõrvalt tuhande põhi- ja pisiasjaga. Igal kesktoimkonna arupidamisel selgub aina ilmekamalt, kui vaesed me oleme ja kuidas aina vaesustume (näiteks tooksin kasvõi ainult selle, et praeguses vabaduses, kus praktiliselt keegi enam asutusi sundida ei saa, ei võeta vabatahtlikult teha ka ülikooli objekte).

Ja selles vaesustuvas riigis oleme ise aina rabedamad, solvunumad, hellamad. Paljud meist ei ole harjunud oma tegemisi avalikkuse ette tooma, aga nüüd avalikkus nõuab. Muidugi ei peagi iga telgitagune kõigile teada olema, aga põhimõtteline asjaajamise käik, (kus midagi toppab jne.), varade ja rahade jagamised jm. küll.

Praeguse vana süsteemi lagunemise ajal, kus meie kärsitus uue sisu ootel nii suur, annab ehk tagasivaade rahvusülikooli aastaisse ja ühine pidu vahest jõudu ja meeleolu vastupidamiseks, edasiminekuks. Aga seda oleks vaja üksteise paremaks mõistmiseks ja abistamiseks.

Paraku ei jõua teisi- ja kolmapäevased sündmused enam pikemalt lehte, seepärast on täna infot vähe. Nädala sees täpsustub veel üht-teist, nii et järgmise ajaleheni.

* * *

Ülikooli päevad toimusid sel nädalal Kohtla-Järve rajoonis ja Paides ja Viljandis.

Eesti päevadest Rootsis võtsid osa prorektorid Ants Kallikorm ja Valter Haamer ning prof. Helmut Piirimäe.

VARJE SOOTAK

NB! Juubelisuveniiridest on praegu raamatupoodides müügil plakat. Hind ainult 15 kopikat. Mainin hinna seepärast, et nii odavat asja ei tasuks juubeliinfo stendilt varastada. Ka mina ostsin selle kauplusest.

Puhastugem totalitaarriigi «saavutustest»

Nõukogude riigis on igasugu juubeleid, aastapäevi ja muid tähtsündmusi alati väljapaistvalt ning meeldejäävalt tähistada suudetud. Nii oli ka seitsme aasta taguse **TRÜ 350. aastapäeva juubelipidustustega.** Toona oli minu ülesandeks organiseerida tudengeid ja õppejõude nii ülikooli kui Tartu linna heakorrastustöödele. Seda kampaaniat hinnati väga kõrgelt, kogunisti medaliga «Töövapruse eest». Tagantjärele arvan, et hukka tulnuks mind mõista kui «naela mikroskoobiga seina tagujat», kuna olin inimestele sunnitud paratamatuseks seadnud olukorra (töötalongid, tänukaardid, enam-vähem korrektne arvepidamine), kus neil tuli teha tööd, mis kaugeltki neisse ei puutunud ja mille eest keegi teine sai nii mõnigi kord kusagil palka.

Kvalifitseeritud teadus-, õppe-, kultuuri- jm. tööd jäid aga tegemata, sest oli ju siis meie kõigi kohuseks ohverdada viis päeva juubeli heaks. Tõsi, üliõpilastele maksime suuremate tööde eest ja enam teinud inimesed said õiguse osa võtta mitmesugustest juubeliüritustest. Tookord, seitsme aasta eest, olime kõik tüüpilised väärastunud sotsialismi elluviijad. Ajastu seadis oma vaidlustamata paratamatusega inimesed fakti ette, kus akadeemikuil tuli kartuleid sorteerida ja professoreil Toomel heina niita, rääkimata üliõpilastest, kes seniajani käivad sügiseti põllutöödel.

* * *

Jälle oleme juubeli künnisel. Kuigi, jah, aega on vähe — napilt kuu. Ja ei tea, kelle tahtel tuleb mul taas olla **emakeelse ülikooli juubeli heakorrakomisjoni koosseisus.**

Viimase seitsme aastaga on meie arusaamad tunduvalt sirgenenud. Kuid jääb faktiks, et külalisi ei kutsuta koristamata tuppa. Niipalju on siiski muutunud, et Toomemäe eest hoolitseb nüüd kooperatiiv. Kummatigi ei tahaks aga kuidagi nõustuda, et muruniitja tööd hinnatakse poolteist korda kõrgemalt kui ülikooli dotsendi oma. Sellele vaatamata töötegijaid pole. Raha inimesi tööle ei stimuleeri, järelikult on ainus võimalus aktsepteerida kapitalistliku tööpuuduse tonti, mis on töö ja tema kvaliteedi kõige tugevam regulaator.

Eelmisel nädalal käisime kommunaalosakonna juhataja asetäitja, elamukoondise esindaja ja linna peakunstnikuga juubelimarsruudid läbi. Kurb, et korrast ära on veel ka ülikooli enda objektid. Linn suuri klantsimisi enam ette ei võta, sest talv on ukse ees ja aprillist alates pole meie kolmel korral vaevunud linnaisade järelepärimisele reageerima: **mida ja kus me juubeliga seoses sooviksime linnas spetsiaalselt korda teha.** Üllatav oli neile ka see, et läbirääkimistesse astus lõpuks mitte majandusaparaat, vaid keemiaõppejõud.

Mu jutt on pessimistlik, kuid südametunnistus ei luba pöörduda vanade mallide juurde, mis sageli kulmineerusid repressiivsete meetoditega. Ülikooli 350. juubeliks sai tõesti kogu kavandatud töö tehtud. Aga kui imekähku lasti jälle kõik käest minna! Liialt väär oleks taas kampaania korras potjomkinit teha, et paari nädala pärast kõik uuesti vanadesse rööbastesse läheks.

Jääb küsimus: mida siis nüüd teha? Meil on siiski igal pool olemas inimesed, kes peavad ühe või teise objekti heakorra eest head seisma. Nüüd oleks üksnes vaja, et administratiivaparaat, kelle kohus on organiseerida ja kontrollida, hakkaks üles näitama nii teovõimet kui nõudlikkust. Jääb loota ülikooli rahva missioonitundele. Üliõpilasseltsid ja korporatsioonid on lubanud käed külge lüüa. Loodame, et mitte oma põhitöö arvelt.

Aga meie, kõik ülejäänud ülikooli inimesed, tehkem, et niigi nappivale koristajate tööjõule lisatööd mitte juurde teha.

REIN PULLERITS,
keemiadotsent

Üliõpilasnimestik emakeelse ülikooli 70. aastapäeva eel

Eesti keel on Eestis riigikeel. Meie kõigi tahe on see ja kohus — jälgida keeleseaduse rakendamist.

Helevalgel heal paberil reastuvad erialade kaupa tänavu sügisel Tartu Ülikooli astunute nimed — pärisnimed. Näiteks:

BEZDENEZNQHH T. V.
KQGEL K. T.
KYYNEMЯE A. H.
LAUR JYRI YLO
LINDSTRƏM R. I.
MЯNNIMЯGI M. M.
MYRK P. A.-A.
MƏLDRE MAARJA TQNIS
PЯRN URVE JYRI
SCHƏNFELDT N. B.
ШARUBINA N. A.
ШTSERBAKOV J. P.
ШEVEREVA EDA JYRI
ЖUKOV J. S.
TEЯR K. H.
TOOMMЯGI KЯTY AARE
TЯЯR E. L.
TЯNAV YLLE UNO
TYRNA INES YLLAR
YTT P. K.
VQIMRE M. K.
QIM K. P.

Lisaks veel vigaselt esitatuid: KRYNBERK = KRÜÜNBERK, ZURAVL'JOVA-JUR = ZURAVLJOVA-JUROVA, SAHAROVA ANZELIKA = SAHHAROVA ANZELIKA, TIHONOV = TIHHONOV, ШEBARASIN = ŠEBARAŠIN, POLMA = POLNA, LEITSONOK = LEITSONOK, RODITSENKO = RODITSENKO jt. Kommentaarid on liigsed. Nimi, mis üksikuna nimestikust on välja kirjutatud «saladustesse» pühendamatu poolt, muutub täiesti arusaamatuks.

Miks arvutiga koostatud nimestik on selline, leidis selgitamist ajalehes «TRÜ» 1988 nr. 33. Rahvusülikooli arvutuskeskus peaks ka hea seisma keele ja inimese nime puhtuse ning õigsuse eest. Ilmselt EPA ja Tallinna Tehnikaülikool arvestavad just seda, kasutades arvutil puuduvate tähtede esitamist kahekohalistena: esimesel kohal alustäht, teisel — ülamärk. Ka suurtäheline lühend TRY ei ole ju õige! Olemasoleva üliõpilasnimestikuga ei saa nõustuda.

MAARE KÜMNIK

TÜ a-ü...

(Algus 1. lk.)

meie igapäevasest elust.) Üleminek IME-le võib oluliselt halvendada meie olukorda, sest eeldab ju IME tootmissfääri prioriteetsust teiste elualade ees (vähemalt esialgu).

Seega on vaatamata üle-eestilise tervikliku a/ü kontseptsiooni puudumisele võimalik formuleerida ülikooli a/ü organisatsiooni(de) spetsiifiline ja konkreetne ülesanne — **võidelda kõrgelt kvalifitseeritud haridus- ja teadustöötajatele oma kvalifikatsioonile ja tööpanusele vastavate majanduslike ja sotsiaalsete tingimuste tagamise eest.** Sealjuures tuleks lähtuda mitte ainult elatusmiinimumist, vaid hariduse ja teaduse prioriteedist tuleviku Eestis. Tõenäoliselt tuleb selleks loobuda otseste materiaalsete hüvede (korterite, autoostulubade, turismituusikute jne.) jagaja rollist ja pöörata põhitähelepanu võitlusele selle eest, et

1) Eesti eelarvest eraldataks piisav osa hariduse ja teaduse arenguks;

2) et ülikooli eelarvest eraldataks piisav osa adekvaatse palgasüsteemi ja sotsiaalsfääri loomiseks.

Kõik teised üldised a/ü funktsioonid ülikoolis peaksid vähemalt esialgu lähtuma sellest konkreetsest ülesandest.

RAIVO RAID

Arstide koolitus Uppsala Ülikooli mustri järgi

AIDULA-TAIE KAASIK,
kõrgkooliuurimise labor

AIN-ELMAR KAASIK,
arstiteaduskonna neuroloogia ja neurokirurgia kateeder

ALLAKIRJUTANUIL

on olnud võimalus jälgida arstiteaduse ja tervishoiukorralduse mitmesuguseid aspekte Rootsis enam kui 20 aasta vältel. Nimelt stažeeris üks meist (A.-E. K.) aastail 1967—1968 11 kuud Lundi ülikooli juures ning oli seal taas teadustööl 1975. aastal. Hiljutisel lühiajalisel (24. septembrist 1. oktoobrini) visiidil Uppsala Ülikoolis tutvusime muuhulgas arstide õpetamisega, pöörates erilist tähelepanu ümberkorraldustele. Arusaadavalt tuli seejuures tugineda peamiselt õppeplaanidele ja vestlustele teaduskonna juhtidega, sest visiidi lühiajalisus ei võimaldanud näha kõike ise.

* * *

UPPSALA ÜLIKOOL,

nagu teame — Tartu Ülikooli «ema», on asutatud 1477. aastal, töötanud sellest ajast vahet pidamata ja on seega vanade traditsioonidega. **Rektor prof. Stig Strömholm, arstiteaduskonna dekaan prof. Hans Ulfvendahl, teaduskonnas õppeplaane kavandava ja suunava perekonnameditsiini** (*allmänmedicin*) **kateedri juhataja prof. Gösta Tibblin ning sama kateedri õppejõud (meie mõistes metoodikakomisjoni esimees) dots. Kerstin Graffmann** rõhutasid üksmeelselt, et Uppsalas kajastuvad õppetöö korralduses vanad traditsioonid, mis kahtlemata tingivat suure annuse konservatismi.

Kateedrid on suutnud õpetatavaid aineid veel vähe integreerida, sageli on märgatav õppejõu püüe kujundada oma eriala «mikrospetsialisti». Varasemad püüded korrigeerida õppeplaane «ülalt», administratiivsete meetoditega, ei ole andnud soovitavaid tulemusi. Õppetöö kaasajastamine olevat lihtsam uutes kõrgkoolides, Rootsis näiteks Linköpingis. Mööndi siiski, et lõpptulemuses, s. t. arstide kvalifikatsioonis, olulisi erinevusi ei ole.

ROOTSI ÜLIKOOLIDES

puuduvad ühtsed õppeplaanid ja iga kõrgkool koostab need ise. Seetõttu märkab näiteks Stockholmi Karolinska Instituudi ja Uppsala arstiteaduskonna õppeplaanides kohe küllalt suuri erinevusi. Need seisnevad siiski peamiselt õpetatavate ainete järjestuses, vähem mahtudes. Ühistunnusteks on diplomieelse õppeperioodi kestus (11 semestrit), semestrite pikkus (sügissemester umbes 20. augustist 20. jaanuarini; kevadsemester samast 20. juunini), kindla semestrivaheaja puudumine, eksamisessioonide puudumine (jooksvad eksamid tuleb sooritada kohe aine lõpul, integreerivad eksamid aineblokkide lõpul) ja eriti püüd integreerida omavahel prekliinilisi ja kliinilisi aineid.

Oluliseks peetakse nn. **longitudinaalseid kursusi**, mida tegelikult ei ole olemas, kuid mida õpetatakse fragmentide kaupa paljude erialade raamides. Üks niisugune on näiteks **terviseõpetus.** Diplomijärgne õpetus on pikk ja mitmeastmeline. Just selles avalduvad erinevused arstide ettevalmistamises meil ja muus maailmas.

Vaatamata teatud «konservatismile», on siiski ka Uppsalas pidevalt rakendatud uusi suundi ja renoveerimist tehakse praegugi, et veelgi lähendada ja koordineerida prekliiniliste ja kliiniliste kateedrite õppetööd. Huvitav on mainida, et selles on juhtiv **perekonnameditsiini kateeder**, mille juures tegutseb meie mõistes metoodikakomisjon, kes lükkab asja käima. Tegelik töö toimub seminaridel, kus kohtuvad kateedrijuhatajad. Niisuguseid seminare on korraldatud kaks aastat. Algul peeti seminare kaks korda kuus. Praeguseks oli põhilised küsimused lahendatud, kuid ühisseminarid koostöövormina jäid kestma sagedusega kord kuus. Eesmärgiks on alati olnud konsensuse saavutamine, omavahelised kokkulepped. Alles niisuguse töö tulemusena viib dekanaat sisse õppeplaanide korrektiivid.

MATERIAALNE BAAS

on ülikoolil väga hea, seda täiendatakse pidevalt. Arstiteaduskond koos ülikooli kliinikutega moodustab omaette linnaku, mis mahutab nii vanad mitmesuguseks otstarbeks kohandatud hooned (näiteks üliõpilaste iseseisvaks õppetööks erialaõpikute ja videoteegi kasutamisega) kui ka uued ruumirohked haigla- ja õppekorpused.

Prekliiniliste ainete õpetus ja teadustöö toimub biomeditsiinilises keskuses, mis paikneb kuues ühesugustest viiekorruselistest üksteisega paralleelselt paigutatud ja ristihoonetega ühendatud hoonetest (põrandapindalaga 90 000 m²). Ehitus on väga funktsionaalne, võimaldades kerge vaevaga muuta ruumide suurust ja otstarvet. Füsioloogia kateedris oli ruume ja aparatuuri nii palju, et inimesed kadusid sellesse ära: neid tundus olevat vähe, kuid lähemal vaatlusel selgus, et kõikjal käis töö. Ehkki kaevati üliõpilaste vähese huvi üle teadustööks prekliinilistes ainetes, hakkas silma koguni selline naistudeng, kes oli tulnud uurimistööd tegema koos oma imikuga (magas parajasti vankris).

Biomeditsiinikeskus ei ole päris uus. Selle planeerimine algas 1960-ndate aastate algul, esimesed kateedrid asusid sinna 1968. aastal ja kompleksi ehitamine lõpetati 1984. Nüüd on tegemist suurepärase õppe-teaduskompleksiga, kus paiknevad arstiteaduskonna prekliinilised kateedrid, samuti bioloogiateaduskonna kateedrid, kuid ka Rootsi Põllumajandusülikooli ja Veterinaariainstituudi vastavad allüksused. Kõnealuses kompleksis on edukalt ühendatud õppe- ja teaduspool, töötavad meie mõistes aspirandid ka kliinilistelt erialadelt.

(Järgneb.)

Hakkame ise pihta!

See, kuidas Eduard Vääri kirjutas imetabavatest käskudest-keeldudest ning kutsus üles uuele mõtlemisele, tekitas tahtmise teha üks praktiline ettepanek (vt. UT 6. okt.). Hakkame ise pihta! Soovitan proovida, mis siis saab, kui mitmesugused ülaltpoolt tulevad mõttetud käsud ja keelud lihtsalt tähelepanuta jätta. Seda enam, et «ülemine pool» on ise täiesti umbne, tagasiside pöördumiste, ettepanekute ja palvete kohta puudub. Seda mitte ainult seal kuskil kaugel ja kõrgel, vaid meie ülikoolis endas. Sellekohased näited tulevad hiljem. Siin lollustest loobumise ajaloost.

* * *

Veel vanadel ammustel stagnaegadel võtsin sellise sotsialistliku kohustuse utiilinormi täitmise heaks, et ühe kolmandiku raamatukokku saadetud käsk- ja ringkirjadest maandame prügikasti. Olen tänaseni veendunud, et päästsime raamatukogu sellega hulgast tühitööst ja tülikast tegelemisest täistotrustega. Näiteks ei läinud me üle nn. nõukogulikule trükiste liigitamise süsteemile, vaid säilitasime vana, rahvusvaheliselt kehtiva. Ka talitatakse välismaalt saadud kingitustega tänini omatahtsi ja muret ei mingit neile valdaja määramisel. Eriti, kui on tegemist raamatutega. Aga ka pastapliiatsid kirjutame ise tühjaks ning kui kohvi kingitakse, joome ise ära. Igatahes ei oleks ülikoolil praegu sellist raamatute kogu, kui oleksime passima jäänud välismaa- ja välismaalastega suhtlemise hirmus, või sellist raamatukogu, kui oleksime täpselt järginud kõiki ehitust ja töökorraldust reguleerivaid pabereid.

Rektoril peaks olema muudki teha kui tühistada rumalaid või ajast-arust käske ja korraldusi. Seda ta ei saagi, kui paberimajandus on ilma saadetud tema võimkonnast väljaspool ja kõrgemal.

Kirjutasin nõnda ja jäin mõtlema. Kukkus kuidagi nii välja, et rektor justkui ei saaks ka **ülikoolisisese bürokraatia** vastu. See vohab meil tõepoolest aina jõudu võttes. Ametnikel on vaja tuge ja tõestust enda vajalikkusele. Töö sisulisest küljest on mugav mööda libiseda. Peaasi, et paberid on korras, siis ei saa keegi nii kergesti külge hakata. Siin ongi see koht, kus tulevad näited asjatutest asjaajamistest või töökorratusest ülikoolis endas. Rektori võitlus vananenud käskkirjade, ettekirjutiste ja juhtnööridega on tühi vaevanägemine, justkui käe tõstmine mitmepäise lohe vastu. Ei aita siin dokumentide tühistamisest, kui ametis on ametnikud, kelle ametiasi on tegelda paberitega, mitte asjaliku tööga.

Võtame kasvõi kõik need päevikud ja paberid ja instruktaažilehed, mida me raamatukogus peame pidevalt täitma seoses raamatukoguhoidjate ohutustehnikaalase instrueerimisega küll töös elektriajamitega, mürgiste kemikaalide või tont teab veel millega. Palju sisulisem ei ole ka see paberimäärimine, mis seostub aastainventuuridega. Näiteks raamatukogus olevate väärismetallide inventuurid. Või mis siin olematust kullast-hõbedast kui ka kõik statsionaarsed hoidlariiulid tuleb iga aasta ükshaaval üle lugeda. Tsiviilkaitse dokumentidest on targem hoopistükkis vaikida. Peaasi on usin papkade ümberkirjutamine. Neis mehelikes mängudes tuleb papagoina korrutada tekste, mille mõtet pole mõtet otsida ja mida kolmandat aastakümmet Riia tänava sõjamajas sisult muutumatutena maha leierdatakse. Leian, et sellise leierkastimängu vastu peab rektor astuma.

Küllap on ülikoolis terve hulk korraldamata pisiasju, niisuguseid, mis kuuluvad aruka asjaajamise aabitsatõdede hulka. **Miks jäävad ülikoolisisesed kirjad, mille sisuks tellimused, ettepanekud, palved, pöördumised hoopis vastusteta?** Kes annab meile õiguse nõuda kiiret teabevahetust välismaaga, kui ülikool jääb seesmiselt kurttummaks väga eluliste ettepanekute vastu. Näiteks raamatukogu ettepanekutest seoses aastainventuuridega on varsti aasta läinud igavikku. Teistkordne pöördumine samas asjas on rohkem kui kuu vana, aga endiselt ei kippu ega kõppu. Asi on muuseas kiire veel selle tõttu, et allasutustele ei ole saadetud seda dokumenti, millest lähtudes kästakse teha uus aastainventuur. Peale selle ei rakendata õigesti individuaalse täieliku materiaalse vastutuse lepinguid. Asjameeste ajast ja arust arusaamade tõttu ei tule kunagi vastuseid varustustellimustele, remondiettepanekutele, rahataotlustele. Rahalised dokumendid kaovad raamatupidamises ära, ülekanded jäävad tegemata. Inimesi jooksutatakse raha kättesaamiseks ülikoolis halastamatult. Näiteks komandeering on selles mõttes kahekordne karistus: kaotad nii isikliku raha kui aja.

Poleks mõtet selliseid asju klaarida ajalehe vahendusel, kui ülikooli tulevik ei oleneks paljus just sellistest tühiasjadest. Läbimõtlematu ja vanameelse juhtimiskorraldusega ülikoolis jäävad allasutustele jalgu tuhanded pisiasjad, millesse takerdudes saab põhimureks see, kas Peedimaalt saab allkirja, Fink lubab komandeeringusse sõita või kas Andla annab raha. Seda selleks, et ajada ülikooli huvides raamatukogule eriomaseid asju. Direktor on tehtud materiaalselt vastutavaks ka hoidlariiulite eest, mida peab koos komisjoniga igal aastal isiklikult üle lugema.

Siinkohal kõrvalepõikena — inimeste vintsutamisel seoses välissõitude või väliskülaliste vastuvõtmiskulude kättesaamisega pole lõppu lootagi. Piletiraha tuleb sõna tõsises mõttes ülikoolilt välja lunida, jälgides dokumentide käiku Pinker Alberti meeste abiga.

Kuidagi ei saa selle närutamise vastu, mille nimi on **väliskomandeering (valuutavaba).** Rahvusülikoolile tehtud raamatukingituse vastuvõtmine, pakkimine, kohalevedu selle aasta juulikuus ajas nõnda kopsu üle maksa, et veel oktoobriski ei saa seda rahulikult meenutada. Kuna professor Julius Mägiste on juba ammu manalamees, ei olnud võimalik kurnata kinkijat ennast põhimõttel, et kui kutsusid sandi sauna... Annetatud raamatutonnide üleveoks Rootsist on kerjatud pappkaste juurvilja- ja tubakakaupluste juurest. Süüa saab heasoovlike eestlaste abiga. Öömaja on hullem, aga hakkaja naisterahvas saab siingi toime, kasvõi Pasatski pargis pingi peal, kui on soe juulikuu. Enesealandamine enesealandamiseks, meie põlvkond on harjunud isiksust ohvriks tooma, iseküsimus on see, kuidas selline almusepalumine toetab ülikooli autoriteeti rahvusvaheliselt ja kodumailgi. Muide, kevadisel raamatute järel käimisel tuli appi Indrek Toome ja Ministrite Nõukogu toetas üritust 200 krooniga, millest piisas täpselt allmaaraudtee kuupileti jaoks, pilt piletile pidi kaasas olema. Küsimus on selles, kuivõrd on avalikustatud ja asjalikult korraldatud ülikooli valuutafondi kasutamist. Raamatukogu rahvas ei osale rahaasjade arutamisel. Võibolla oleme ainsad ülikoolis, kes ei tea, mida on tehtud ja mida kavatsetakse teha ülikooli valuutaga.

Olen püüdnud alustada nende ja veel teistegi ülikoolielu üldküsimuste arutamist. Rektor soovitas mitte olla nii kärsitu. Teadusosakonna nõupidamisel andis dots. Jaak Järv nõu sõna võtta ülikooli nõukogus. Aga eks te proovige! **Ülikooli nõukogus** valitseb hoopis teine, ülev stiil ja domineerib suursõnavõttudele ning valimisrituaalide keerukusele järgnev üldine tüdinenud väsimus. Ja vaevalt on vajagi koormata professorkonda. Selliseid asju ei saa suur nõukogu paika panna. Neis asjus peaks rektor, asjasse puutuvad ära kuulanud, langetama selliseid otsuseid, mis vabastavad ametkonna mittevajalikust tööst. Niisugustes asjades on asja ainult rektorist ja tema meeskonnast. Kui rektor seda vajalikuks peab?

LAINE PEEP

TEKLEID

seltsidele, korporatsioonidele jt. õmbleb Tartu individuaalõmblusvabrik Rüütli t. 9.

TÜ KLUBI

Laupäeval, 28. oktoobril kl. 21 laupäevadisko.

Pühapäeval, 29. oktoobril kl 21 AIVAR PILVE *diskoshow*. Valgus ja heli Andres Trojanskilt.

Üliõpilaspilet kaasa!

LAPSI OMA VANEMATEGA

ootame videokohvikusse **pühapäeval, 29. oktoobril kl. 16** vaatama täispikka multifilmi «Gulliveri reisid» (Gulliver kääbuste maal).

Pääse 80 kopikat, koolieelikutele tasuta.

MAAILMANIMI ÜLIKOOLI KLUBIS!

Pühapäeval, 5. novembril kl 20 USA rockansambli «THE DEL-LORDS» kontsert.

Pääsmete eelmüük teisipäeval, 31. oktoobril kl. 11—13 TÜ peahoones ja kl. 15—18 klubis ruum 208. Pääsme hind 5 rbl.

* * *

Teisipäeval, 31. oktoobril kl. 20 klubis VIDEOKONTSERT (Mike Oldfield, Kate Buch «The Whole Story»).

THE DEL-LORDS ÜLIKOOLI KLUBIS!!!

Reklaamtutvustuse pealkiri väärib tõeliselt kolme hüüumärki, sest **pühapäeval, 5. novembril kell 20** tuleb tudengkonna ette maailmanilega bänd New Yorgist — DEL LORDS.

Ajakiri «Time» hindas bändi 1984. aasta lootustandvamaks debüüdiks. Lordide liider Scott Kempner on öelnud, et oma muusikaga soovib ansambel publikuga suhelda, mitte panna teda pead murdma selle üle, mida nad oma lauludega võiksid öelda. Mingil juhul ei tähenda see seda, et laulud oleksid lapsikud.

«Olen täiskasvanud mees,» ütleb Scott Kempner, «ja laulan asjadest, mis meie elus iga päev ette tulevad; arvan, et meie muusikat võib nimetada lihtsalt ameerika rockiks.» Ansamblilt on ilmunud kolm kauamängivat heliplaati.

DEL-LORDS pidi selle aasta «Rock Summeri» finaalbändiks saama, kuid Euroopa-turnee ja sekeldused Pariisis jätsid summerlased sedakorda lordidest ilma. Nüüd saabub DEL-LORDS Tartusse.

Pääsmete eelmüük kontserdile on 31. oktoobril kl. 11—13 ülikooli peahoones ning kl. 15—18 klubis.

Üliõpilased proovivad leida lahendust

Teisel arstiteaduskonna üliõpilaste esindajate koosolekul 10. oktoobril võeti pärast vaidlusi vastu omavalitsuse tööjuhend ja valiti eestseisus.

Juba reglemendi arutelul hakkasid võimenduma meie akadeemilise elu teravad kohad, millest kõige valusamaks osutusid suhted sõjanduse kateedriga.

Kogu ülikooli jaoks tõi lahenduse rektori käskkiri 30. maist, kuid septembris selgus, et lõplik lahendus meie teaduskonna jaoks on senini leidmata. Säilis kohustus jätkata õppetööd eelnimetatud kateedris toksikoloogia ja Nõukogude armee meditsiiniteenistuse struktuuri ja organisatsiooni tundma õppimiseks.

Pärast esimest sõjalise päeva lisandus suurem osa IV kursuse tudengitest eelmisel õppeaastal kateedrit boikoteerinute leeri. Nad mõistsid, et arstidele tegelikult vajalike välidistsipliinide (NB! mürgistused, massikatastroofid) õpetamine sel kujul 1989. aastal on hingele ja kainele mõistusele vastuvõetamatu. Prorektor prof. Heino Siiguri üleskutse jätkata õppetööd jäi vastukajata.

Eestseisus näeks ühe võimaliku lahendusena:

1) ohvitseriõppe ja välimeditsiini eraldamist, kusjuures esimene oleks vabatahtlik kõigile ning selleks loodaks kõrgkoolidevaheline õppekeskus;

2) välimeditsiiniainete õpetamise täielik üleandmine tsiviilkateedritele.

Mida arvab Arstide Liit ja kuidas lahendab olukorra teaduskonna nõukogu koostöös rektoraadiga?

14. novembril kl. 18 korraldab eestseisus Uues Anatoomikumis infotunni, kuhu on oodatud kõik teaduskonnaelu pärast muret tundvad tudengid.

LAUR SAAR,
IVO VALTER

kaan vajalikuks avada arstiteaduskonna juures juba järgmisest õppeaastast sõjaväemeditsiini kateeder.

«Kevadel hääletasid tudengid teaduskonnanõukogus omavahelisel kokkuleppel *in corpore* Teie poolt,» ütles **Alar Sepp** (ravi V k., korp! «Sakala»), «olgem siis ka nüüd Teiega ühel pool tara, et seda murda.» — «Meil tuleb teha vahet lähemate ja kaugemate eesmärkide vahel,» lausus prof. L. Allikmets. «Me ei saa siin võtta vastu otsuseid, mis eeldavad muudatusi terves süsteemis. Kõigepealt tuleb rajada riik.»

* * *

Esmaspäevasel koosolekul pidas eestseisus dekaani ideed luua sõjaväemeditsiini kateeder heaks tulevikulahenduseks, sõltuvalt kaadrist. Endist viisi püsib küsimus, kuidas toimib rahvusülikool sõjanduse kateedrist eemale hoidnud üliõpilastega. Akadeemilised organisatsioonid on avaldanud arstiteaduskonna tudengitega solidaarsust, teatas **Maris Jesse** (ravi IV k., korp! «Filiae Patriae»).

Selle päevakorrapunktiga eestseisus piirduski. Tulevik näitab, kas üliõpilasesindajad näevad endal teaduskonnas ka teisi ülesandeid.

TÕNU PEETS

Meditsiiniüliõpilaste eestseisus

kohtus eelmisel kolmapäeval arstiteaduskonna dekaani prof. **Lembit Allikmetsaga.** Osalesid ka prodekaan dots. **Helgi Silm** ja kolm üliõpilast eri ajalehtede esindajatena. Dekaan ütles, et ta näeks meeleldi üliõpilasi ise korraldamas oma ühiselamuid, stipendiume, välisvahetust, töökohaotsinguid. Ta kutsus üliõpilasi avalikult väljendama oma arvamust õpikute kirjastamisolukorra kohta. Tehti ettepanek ülikooli tehnikaga paljundada repetitooriume (loengukonspekte), kuni vajalikke õpikuid veel pole, ja leida võimalusi subordinatsiooni läbitegemiseks ka väljaspool Tartut.

Kõneldes sõjanduse õppimisest, tõdes dekaan, et kõigis Skandinaaviamaades on arstidel ohvitserikutse ja sõjaväemeditsiini õppeained kuuluvad kõikjal kohustuslikuna arstihariduse juurde, Soomes näiteks õpivad mehed neid kuuekuise ajateenistuse jooksul meditsiinilistes väeosades. Kujunenud olukorras, kus õppetöö sõjanduse kateedris üliõpilasi ei rahulda, peab de-

Uusi trükiseid septembrikuul

TÜ toimetised. Vihik 851. Allikaõpetuslikke uurimusi. Eesti ajaloo küsimusi XI. Tartu 1989, 400 eks., 136 lk., rbl. 1.90.

TÜ toimetised. Vihik 861. Kriminaalteaduslikke uurimusi Tartu Ülikoolis. Õiguseaduslikke tõid. Tartu 1989, 500 eks., 108 lk., rbl. 1.30.

TÜ toimetised. Vihik 866. Molecular Pharmacology of Receptors III. Tartu 1989, 450 eks., 140 lk., rbl. 1.60.

70 aastat eesti ülikooli. Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXII (I). (TÜ ajaloo muuseumi materjalid). Tartu 1989, 350 eks., 204 lk., rbl. 2.50.

70 aastat eesti ülikooli. Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi XXIV. (TÜ ajaloo muuseumi materjalid). Tartu 1989, 350 eks., 212 lk., rbl. 2.60.

Õigusriik I. Õigusloomingu probleemid. Tartu 1989, 600 eks., 256 lk., rbl. 3.10.

Tartu Ülikooli õigusteaduskonna lõpetanute ja õigusteadust õpetanute nimekiri 1919—1989. Tartu 1989, 1500 eks., 68 lk., 75 kop.

Kehakultuuriliikumise ja õppetreeninguprotsessi juhtimise aktuaalseid probleeme. 25. Vabariikliku kehakultuuri- ja spordialase metoodilise konverentsi teesid. 23.—24. oktoober 1989. Tartu—Kääriku. Tartu 1989, 300 eks., 108 lk., 40 kop.

Orgaanilise keemia väike praktikum. Tartu 1989, 200 eks., 80 lk., 15 kop.

Test Papers for Correspondence Students of the Law Faculty. Compiled by Ester Rahi. Tartu 1989, 500 eks., 36 lk., 5 kop.

Kleio 2. Teaduslik-populaarne ajaloo almanahh. Tartu 1989, 750 eks., 128 lk., rbl. 2.50.

Zooloogiliselt, ...

(Algus 2. lk.)

9. oktoobril oli näituse avamisele palutud ka üks meie auväärsetest linnaisadest. Saab näha... Eks näe siis nüüd, kas tõesti on seegi korraldus kõrgemalt poolt, et «mis kaduma peab, kaob niikuinii aja jooksul», olgu tegemist siis rahvuse enda või tema ajalooga. Või peabki tulevase «ühtse Nõukogude rahva» killukese minevikku jääma küllaldaselt ruumi kirjeldada tema igipõliseid soove ja ühtepüüdlusi? Või oleks vaja olnud projekteerida Lille mäele arhiivimaja? Või...?

Või tuleb IME ehk siiski?

HELEN VALLIKIVI

Näitust saab vaadata oktoobrikuu lõpuni.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3957. Tiraaž 3000 eks. MB-01646.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

Nr. 31 (1578) REEDE, 3. NOVEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Ülikoolile tulevik!

TÜ nõukogus

27. oktoobril

- KUTSED
- KAS MEREUURINGUD ÜLIKOOLI?
- TÜ JUHTORGANID VAJAVAD UUT STRUKTUURI
- AJALOOÜLIOPILASTEL OMA SELTS

● **Professorikutse** otsustati anda meditsiinidoktor REIN TEESALULE, poliitilise ökonoomia kateedri ettepaneku põhjal otsustati taotleda erandkorras professorikutset majanduskandidaat ÜLO VANAASEMELE;

dotsendikutse anti õigusteaduse kandidaadile RAUL NARITSALE, meditsiinikandidaat TOOMAS PODARILE, bioloogiakandidaat TAMARA ZARKOVSKAJALE ning majanduskandidaatidele ENN HANSBERGILE ja VILLEM TAMMELE.

● **Eelmise lehe kaudu jõudis lugejateni teabetalituse info mereuuringute instituudi ülikooli juurde toomise mõttest.** Nõukogus andis selle kohta selgitusi prof. A. AITSAM. Paljudes maades, sealhulgas Soomes, Rootsis, Saksamaal jm. tegeldakse mereuuringutega just ülikoolide juures. Nii on soodsam, sest ülikool oleks siis mereteadlaste õpetamise kohaks. Meie ülikooliski on selleks sobivad füüsika, geograafia, bioloogia jt. kateedrid. Igal aastal tuleks ette valmistada eriprogrammi alusel 4—5 spetsialisti. Õppetöö ajal saaksid nad lülituda instituudi teadustöösse.

Selle instituudi ületoomise üksikasju ei ole mõtet kirjeldada, sest nii olulist küsimust pole kohe ka suur nõukogu valmis otsustama. Informatsioon võeti teatavaks ning moodustati **ekspertkomisjon** (professorid Hans Trass, Olev Avaste ning dots. Heino Mardiste ja halduprorektor dots. Vello Peedimaa), kes asub asja plusse ja miinuseid läbi vaatama.

● **Eelmises ajalehes välja pakutud ülikooli juhtorganite struktuuri muutmisest kõneles rektor prof. Jüri Kärner.** Rektor ootab meie kõigi ettepanekuid **15. novembrini** (tuua teadussekretär Veera Andi kätte). Siis jõuab arvamused «Ülikooli tuleviku» konverentsiks läbi töötada.

Meeldetuletuseks veel kord kaks sõelale jäänud varianti.

✲ **TÜ NÕUKOGU koosseis:**

1) rektoraat, igast teaduskonnast dekaan + teaduskonna enda valitud 2 esindajat + 1 üliõpilane + 1 esindaja üleülikoolilistest kateedritest ja suuremate allüksuste juhatajad;
2) rektoraat + teaduskonna nõukogu iga 5 liikme kohta 1 esindaja + 1 üliõpilane + 1 esindaja üleülikoolilistest kateedritest + suuremate allüksuste juhatajad.

Praeguse nõukogu töökorralduse suurimaks puuduseks pidas rektor seda, et selle liikmed ei saa eelnevalt osa võtta arutusele tulevate küsimuste ettevalmistamisest. Samuti on praeguse nõukogu koosseis liiga suur. Ja kas ei tekita küsimusi seegi, et viimane kord tuli algusega viivitada, sest hääletamiseks vajalikku kvoorumit ei olnud õigeks ajaks koos.

Operatiivsete küsimuste arutamiseks oleks tarvis **kolleegiumi** või **ülikooli valitsust** (rektoraat + dekaanid), kes töötaks läbi jooksvad küsimused, ka mitmed põhimõttelised asjad ja esitaks need kinnitamiseks suurele nõukogule.

Rektor soovitas kaaluda rektori ametisolemise tähtaega: viie aasta asemel võiks olla vabalt kolm.

Muutmist vajab ka senine prorektorite süsteem, mis jagab õppeja teadusosa pooleks. Peaks olema jaotatud I (kolledžid) ja II (kraadid, täiendusõpe, välissuhtlus). Tuleb valmistuda ka teaduskondade iseseisvumiseks. Üha rohkem peaks mõtlema instituutide süsteemile.

● Registreeriti uus üliõpilasselts — **TÜ AJALOO SELTS** (see on välja kasvanud ÜTÜ ajalooringist, kus osalevad ajalootudengid ning Tartu piirkonnas töötavad ringi vilistlased).

Sel ajal kui

«alamad» ülikoolis ajude ragisedes lammutavad endise TRÜ rutiini ja otsivad kildhaaval ülikoolile uut tulevikku, sõidavad «ülemad» mööda välismaad. Aga ei too ju uut tulevikku ülikoolile rektori- ega prorektorilaua taga istumine. Kus siis veel?

KIELIS

Teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORM: Kieli kutsus meid (olime koos rektoriga) Kieli Ülikooli uus rektor prof. Michael Müller-Wille. Päevad olid äärmiselt pingelised, vastuvõtud, ekskursioonid, kohtumised minutilise täpsusega paika pandud. Ülikooliga saime väga põhjalikult tutvuda. Koostööleping on meil juba aasta algusest olemas, nüüd kirjutasime alla tuleva aasta programmile.

See oli jätkuks eelmistele käikudele Saksamaa Liitvabariigis, edasi arendamaks ka koostööd meedikutega. Sakslased on huvitatud regioonide koostööst ja meil on näiteks Schleswig-Holsteini Liidumaa firmale DRÄGER üht-teist pakkuda: hingamisanalüsaatoreid, lasertehnikat, vaakumtehnikat jm. Peame praegusel ajal väga pingsalt otsima kõiki teid, millega pääseda välismaa turule.

Rektor prof. JÜRI KÄRNER:

Saksamaa oli mulle ses suhtes suur avastus ja üllatus, et kõik hea ja halb on meil ühesugune, ka kombestik ja mõttelaad. Üldse tundub mulle, et kuigi Kieli ülikoolis on üliõpilasi palju rohkem — 18 000, sobime partneriteks päris hästi. Üliõpilaste arvu kohta öeldi küll, et hea, kui pooledki neist on pidevad õppijad, väga täpset arvu ei olevat võimalik kindlaks teha.

Meie süsteemid on siiski väga erinevad. Üliõpilaste vahetuse puhul on näiteks Kielis probleemiks majutamine. Seal ei tegelda üldse üliõpilase olme ja töölesuunamisega. Ülikooli asi on ainult haridus anda. Meie tudengite majutamiseks ei ole neil raha. Muidugi ei jää tudengite vahetus selle taha pidama. Aastas saame saata paar üliõpilast, samuti vähemalt 5 õppejõudu. Konkreetne kokkulepe puudutabki kolme osa: üliõpilaste ja õppejõudude õppe- ning teadusvahetust, administratsiooni- ja majanduspoolt ning spordi- ja kultuurivahetust.

Ja kui palju eesti keele oskajaid oli Saksamaal! Mida me seni õieti teadsime baltisakslaste ümberasumisest?

LÜÜBEKIS

A. KALLIKORM: Meie lepingupartner Lüübeki Meditsiiniülikool on veel noor, peab just praegu oma tegevuse veerandsajandi aastapäeva, kuhu sõitis prof. Lembit Allikmets. Ülikoolil on oma tugev lasertsenter, mille uue direktoriga läbirääkimisi pidasime. Meie poolt ongi üheks koostöö objektiks laserbioloogia ja -meditsiin. On välja töötatud väga mahukas ühistööprogramm 1990. aastaks.

JOENSUUS

J. KÄRNER: Joensuus käisime prorektor Heino Siiguri ja akadeemik Huno Rätsepaga lepingut sõlmimas eelmise semestri lõpus. Meil oli seda kerge teha, sest vahetult enne olid filoloogid läbirääkimisi pidanud. Lepingu põhjal hakkab

(Järg 3. lk.)

TARTU ÜLIKOOL

Kesktoimkonna

TEISIPÄEVASEL KOOSOLEKUL oli ka osa dekaane. Asjad olid juba eelmisel nädalal nii kaugel, et üritused vastutavate teaduskondade vahel on ära jagatud. Aeg ongi sealmaal, head ülikooli inimesed, et ei maksaks kellelgi solvunud olla (talle ei olevat keegi varem öelnud, kas ikka mina kõlban jne, jne), kui talle mõni palve ootamatult kaela sajab. Juubel tuleb meil kõigil ühiselt välja vedada.

Kava täpsustub pidevalt ja ilmselt on järgmisel nädalal kõik lõplikult paigas, seepärast ei ole praegu mõtet programmi ära trükkida. Et kõik, kel mingi konkreetse sündmusega pistmist, saaksid korraldajatega kontakti võtta, märgime ära vastutavad teaduskonnad.

28. nov. ajaloomuuseumi avamine, **30. nov.** — külaliste ekskursioonid muuseumidesse, keskarhiivi, kontsert ajaloomuuseumis — **ajalooteaduskond**;

1. dets. — külaliste õnnesoovid rektori kabinetis — **õigust.**, aktus (aula asemel ilmselt «Vanemuises») — **majandust.**, lillede panek kalmistuil — **matem.**, rongkäik ja emakeele ülistustseremoonia — **arstit., filoloogiat., KKT**, rektori vastuvõtt ajaloomuuseumis — **bio-geo**, ball «Vanemuises» (ka 2. dets.) — **füüskeemiat.**;

2. dets. — audoktorite promoveerimine — **ajaloot.**

NB! See ei ole ürituste täielik loetelu! Varem kavandatule on lisandunud veel rektor prof. A. Koobi mälestuskivi avamine, autasude kätteandmine Raekojas (1. dets.). Üks firma on pakkunud ka ilutulestikku, nii et ehk saame seda näha kahel päeval enne balli algust.

* * *

Rektori käskkirjaga on moodustatud ka mitmesugused **komisjonid**, kes tegelevad konkreetse ürituse organiseerimisega (eespool loetletud teaduskonnad muidugi ka!). Mainigem ära needki üritused ja komisjoni esimehed, et oleks teada, kelle poole pöörduda.

* **Aktus — Jaak Karu;**

* **TÜ nõukogu pidulik istung — Milvi Hirvlaane;**

* **pressikonverents — Tiit Matsulevitš;**

* **külaliste õnnitlusvisiidid rektorile — Aavo Luuk;**

* **rektori vastuvõtt, bankett — Ela Martis;**

* **ball — Heino Variku;**

* **jumalateenistus Peetri kirikus — Tiit Matsulevitš;**

* **rongkäik, emakeele ülistustseremoonia — Uno Sahva, Kalev Vilgats;**

(Järg 3. lk.)

ÜLESKUTSE

Praegusel hetkel, kui juubelieelselt sagib mitmeid toimkondi, kelle kavades kujunevad ülikoolis lähiaastatel toimuvad muutused, peaks kasu sündima igast asjalikust ettepanekust. Eeldada võib, et neid tärkab ka tuhandetes teklialustes peades üsna ohtralt.

Kujundagem siis Tartu Ülikooli. Ehk huvitavad mõned praeguseks välja pakutud ideed:

● **õppemaksu sisseseadmine** on vajalik, sest võimaldab saajatel valitseda pakutava kvaliteedi üle. Maksimaalse maksuna on kõneks tulnud 3000 rbl. aastas;

● **seoses ülikooli kavandatava üleminekuga instituutide süsteemile** langeb immatrikuleeritavate arv mõnedel erialadel tõenäoliselt mitmekordselt. Instituut määrab ise, millises mahus ta suudab tagada tasemel õppetöö ja korraliku teadusliku juhendamise;

● **ülikool läheb üle ainesüsteemile**, kaovad kursusekollektiivid praeguses tähenduses.

Kui need või kusagil mujal kuuldud pakkumised sünnitavad Teis vähestki kaasamõtlemist, palume väljendada seda omapoolsetes kirjalikes ettepanekutes. Sellised teatised võiks tuua või saata **«UT» toimetusse (ph. 241).**

Kõik laekunud mõttepudemed tulevad arutusele konverentsi «Ülikooli tulevik» sektsioonides 20. novembril.

Töögrupp «JÄRELKASV»

Teadusjärelkasvust

TRÜ Üliõpilaste Teaduslikul Ühingul ei jätkunud rammu oma 40. aastapäeva meeldetuletamisekski 1988. aastal. Organisatsiooni polnud juba siis, kuigi mõnda aega eksisteeris veel ÜTÜ kontor sekretäri vastuvõtuaegadega. Nüüd on kontori uks suletud — ei toimu enam formaalsetki tegevust, paberite libistamist laua ühest servast teise. Pole järel neidki, kes ÜTÜ pabereid võiksid toota ja kontorisse toimetada. Üle-eestiline ÜTÜ nõukogu ei tuksu enam tuntavalt. Ka Moskvas paistab koordineeriv tegevus sumbunud olevat, sest juba 1988. aasta aprillis üleliidulisele konkursile saadetud üliõpilaste teadustööde edust või ebaedust pole mingit märki.

Enamikus teaduskondades on erialaringide tegevus soikunud. Veel ei ole neis jõutud formeerida ka uutel alustel teadusühinguid. Loov ja moodustav energia on paiskunud peamiselt akadeemiliste intiimorganisatsioonide rajamisele.

Eelmisel kuul asutasid ajalooüliõpilased ja eriala vilistlased Tartu Ülikooli Ajaloo Seltsi. See on mõeldud endisest ajalooringist avaramana juba seetõttu, et võib ühendada kõiki Tartus õppinud ajaloolasi. Seltsile on kavandatud ka kõik need funktsioonid (avaldamisvõimalused, välissidemed, teaduskonkursid, finantseerimine), mida pidanuks kandma endine ÜTÜ, kes seda siiski teha ei suutnud. Ajaloo Selts on iseseisev, taotleb juriidilise isiku staatust ega vaja organisatsioonilist eestkostet mingi kõikekoordineeriva keskuse poolt.

ÜTÜ ringid on säilitanud elujõudu üksnes arstiteaduskonnas, sest sealne teaduslik juhendamine ning kitsamate erialaprobleemidega tegelemine on kõige loomulikumalt võimaldatud just selliste ringide kaudu. Teiste teaduskondade üliõpilasühenduste jaoks ei eksisteeri vajadust üleülikoolilise teadusliku ühingu tsentraliseeriva ja samas ahistava organisatsiooni järele.

Perspektiivne suund on isemajandavate sõltumatute akadeemiliste erialaühingute asutamine. See, mis teadusjärelkasvu küsimustes puudutab ülikooli aparaati, peaks olema koondatud teadusosakonna ühte kontorisse, mitte mitmesse. See ametkond jälgiks ka piisavate summade eraldamist järelkasvu ja selle juhendajate parema osa stimuleerimiseks (praeguse ÜTÜ fondi asemel). Küllalt tõenäone on, et vähemalt IME käivitamisel jäävad teaduse finantsvõimalused õige ahtakeseks. Seda mõttetum oleks vähest raha tarvitada mingite erinevate teaduste — üliõpilasteaduse ja tõsise teaduse — finantseerimiseks.

Üliõpilasteaduse eraldamine tõsisest teadusest tuleneb vajadusest määratleda kursuste süsteemiga kaasnevat ühemõõdulisust nii nõudmises kui pakkumises. Kursusetööd, kontrolltööd jms. on siiski vaid vahendiks õppetöös, erilist liiki teadust neist otsida ei saa. Pealegi on mõiste kursusetöö määratud kasutuselt taanduma seoses loodetava üleminekuga ainesüsteemile.

* * *

(Järg 4. lk.)

Ülikoolile tulevik!

Kõrgkooliteadus isemajandavas Eestis

1. ÜLDSEISUKOHAD.

Praegu N. Liidu teaduses toimiva süsteemi põhiliseks puuduseks on miinimumini viidud organisatsioonilised ja finantsilised võimalused uute uurimissuundade alustamiseks ja olemasoleva temaatika muutmiseks. Tugev on kontroll teadustöö korralduse üle teadusväliste faktorite poolt. Senise teaduspoliitika tagajärjeks on süvenev disproportsioon kõrgkooli ja akadeemia vahel.

Olukorra parandamiseks on vaja luua süsteem, mis tagaks kõikidele loomekollektiividele ja üksikisikutele võrdsed võimalused taotleda konkursi korras teadustöö finantseerimist. See eeldab mitmete sõltumatute fondide olemasolu ja demokraatliku ekspertiisisüsteemi loomist Eestis. Seetõttu peame igati põhjendatuks ENSV Ministrite Nõukogu juurde Teadusfondi ja Innovatsioonifondi loomist.

Kaadri kinnistamiseks uue finantseerimissüsteemi väljakujunemise ajal on vaja tagada teadustöö riigieelarveline finantseerimine niisugusel tasemel, mis ei ole madalam praegusest. Oleks loomulik, et selles osas toimuks ülikooli finantseerimine otse vabariigi eelarvest.

2. TEADUSFONDIDE LOOMINE.

Peame otstarbekaks, et Eestis moodustatakse rida teadusfonde, mis asuvad eri tasemetel ja kuuluvad erinevate ametkondade juurde (Ministrite Nõukogu, Haridusministeerium, TA, harukondlikud ministeeriumid, asutused ja organisatsioonid). Teadusfondidel peaks olema avaldatud põhikiri ja demokraatlikult valitud ekspertkomisjon. Komisjoni liikmeteks olevad isikud ei peaks konkureerima nende fondide graantidele. Konkursi alla peaksid kuuluma vahendid teadustöö läbiviimiseks ja tasustamiseks, aga ka kapitaalehituseks.

Laekumine teadusfondidesse peaks osaliselt olema planeeritud riigieelarve kaudu, osaliselt aga ametkondade ja ettevõtete kasumi arvelt.

Ka ülikooli juurde on vajalik luua üks või mitu fondi toetamaks uurimistöid vastavalt siin kinnitatud põhikirjale(dele).

3. TEADLASTE KVALIFIKATSIOONISÜSTEEM.

Eesti kõrgkoolidele tuleb anda õigus teaduskraadide ning teaduslike kutsete omistamiseks. Kõrgkooliharidus tuleb viia astmeliseks ning sisse seada erineva taseme diplomid.

4. KÕRGKOOL JA TEADUSTE AKADEEMIA.

Arvestades kujunenud olukorda, ei osutu ilmselt reaalseks kohe kaotada erinevust kõrgkooli ja akadeemia teadussüsteemide vahel, kuid selline eesmärk tuleb püstitada perspektiivina. Samal ajal on vaja alates 1990. a. luua edasiseks arenguks ühesugused tingimused mõlema süsteemi teaduskollektiivide ja üksikteadlaste jaoks. Eelkõige peab see puudutama tingimusi ja võimalusi nende osavõtuks ülalnimetatud konkurssidest.

5. ÕPPE- JA TEADUSTÖÖ ÜHILDAMINE TÜ-s.

Loodav süsteem peab tagama ülikoolis õppe- ja teadustöö loomuliku ühildamise, mille aluseks saab olla inimeste võimete, huvide ja materiaalse huvitatuse arvestamine. Võimalikult kiiresti peaks looma süsteemi, kus nii õppetöö kui ka teadustöö jaoks on allasutustel vaba palgafondi selliselt, et tasustada täiendavalt õppejõudude teadustööd ja teadurite õppetööd. Seadusandlikud eeldused selleks on olemas juba praegu.

Järgnevalt peaks muutma kõrgkooli struktuuris teadurite kohad professori, dotsendi ja assistendi kohtadeks nii, et nende kohtade arv ei sõltuks üliõpilaste arvust. Selliselt oleks võimalik ümber jaotada õppekoormus ja tagada teaduslik-pedagoogilisele kaadrile minimaalne sissetulek ka uurimisgraanti ajutise puudumise korral.

6. TEADUSTÖÖ FINANTSEERIMISE KORD TÜ-s.

Isemajandamise põhimõtted on vaja viia konkreetsete teemade ja lepingute tasemele. Selleks tuleb tagada riigieelarveliste uurimisteemade juhendajate ja lepinguliste tööde vastutavate täitjate iseseisvus ja vastutus nii sisulise uurimistöö kui finantstegevuse osas.

Alates 1. jaanuarist 1990. a. tuleks rakendada süsteem, kus igale riigieelarvelise teadustöö juhendajale ja lepingulise töö vastutavale täitjale avatakse tšekiraamat temale eraldatud summas.

Järgnevatel etappidel peaksid moodustuma suhteliselt iseseisvad ülikooli allüksused (instituudid), kellel on õigus kasutada õppe- ja teaduseelarvet ühtsena (senised paragrahvid 47 ja 52). Seejuures tuleb tagada olukord, kus kõik initsiatiivi korras hangitud täiendavad vahendid (graantid) kasutatakse sihtotstarbeliselt. Ülikooli kaudsete kulude arvestamise põhjendatud süsteem kehtestatakse rektori poolt.

TEADUSOSAKOND

Õppe- ja teadustöö — koos või lahus?

ENAMIKU SELLEST AJAST, mis mul on tulnud ülikoolis töötada, on asi olnud vähemalt ametlikult täiesti klaar. Otsustamisõigust omanud seltsimehed teadsid täpselt, et ülikoolis, mis on teatavasti üheaegselt nii õppe- kui teadusasutus, peab teadur innukalt tegema teadustööd, õppejõud nii õppe- kui teadustööd. Just nii ja ei kuidagi teisiti. Isegi vastavad normid olid töö tulemuslikkuse kohta välja töötatud. Seda, kui hästi õppejõud õpetamisega hakkama sai, näitas üliõpilaste õppeedukus (väljalangevuse protsent). Teadustöö edukuse näitajaks aga oli artiklite arv. Kuivõrd tõsiselt neid kvaliteedi kvantitatiivseid väljendajaid võeti, sõltus sellest, kes, kus ja millal. Et artiklite kirjapanek või õppeedukuse sobiva protsendi saavutamine oli mõningase südametunnistuse vaigistamise hinnaga ikkagi võimalik, siis õnnestus enamikul juhtudel teravat konflikti vältida või vähemalt varjata.

KUIDAS ÕPPETÖÖS OSALEJAD ise selle töö korralduse ja tulemustega rahul olid, seda targu ei uuritud. Kuidas ja mille arvelt võtta aeg viljakaks teadustööks, jäi tavaliselt õppejõu enda otsustada. Tõsist teaduslikku tööd said ülikoolis teha põhiliselt teadurid, aspirandid ja need õppejõud, kelle käe all töötas piisavalt teadureid ja aspirante. Ülikoolis kehtinud töö organiseerimise ja vahendite jaotamise põhimõtted (tegelikult küll nende puudumine) tõi tolle aja kohta loomuliku protsessina ka jagunemise võrdseteks ja kõige võrdsemateks. Küsimus, kas teadustöötaja tegevusvälja piiramine kitsalt töö temaatikaga tema arengule kasuks tuleb või mitte, tõusis enamikul juhtudel ainult teoreetiliselt. Üsna tavaline oli teadustöötaja totaalne ekspluateerimine tööjõuna, ja ainult. Teadustöötaja iseseisvumise püüde toetamine oli, isegi siis, kui seda aktsepteeriti, üksiknähtus ja ilmnes ainult tugevalt väljaarenenud missioonitundega teadusjuhtide puhul.

KUIVÕRD TÕSISELT SELLINE OLUKORD võib takistada ülikooli arengut, ilmneb, kui me kasvõi pinnapealselt vaatleme meie ülikooli arengulugu ja võrdleme seda teiste Euroopa ülikoolide omaga. Ei saa ju pidada normaalseks seda, et õppejõud jääb ülemäärase õppekoormuse tõttu kõige paremas loomeeas peaaegu täielikult kõrvale aktiivsest ja viljakast teaduslikust tegevusest. Samal ajal ei saa rahul olla ka sellega, et enamik teadustöötajaist ülikoolis ei osale õppetöös. Teine neist väidetest on ilmselt problemaatilisem ning vajab seetõttu täiendavat selgitust. Kõige olulisemaks pean siin mitte ainult isiklikele kogemustele tuginedes seda, et kohustus kellelegi midagi õpetada sunnib süvenema ainesse, analüüsima, eraldama olulist ebaolulisest, otsima seoseid nähtuste vahel jne. jne. Seega arendab õpetajaks olemine palju intensiivsemalt teadlasele olulisi omadusi. Teiselt poolt suhtlemine aktiivselt teadusliku tööga (või loometööga üldse) tegeleva inimesega on oluline ka üliõpilasele kui tulevasele haritlasele, teadlasele.

KAS ÜLALTOODU IGAL ÜKSIKUL JUHUL osutub piisavaks, et tõestada teadustöötajale vajadust tegelda õppetööga ja õppejõule vajadust tegelda teadustööga, **sõltub eelkõige tema kogemustele tuginevast hoiakust, tahtest ning võimest oma töökorraldust muuta ja muidugi tingimustest, milles tal uues olukorras tuleb tööle asuda.** Eeldades, et enamik ülikoolis õppe- ja teadustööga tegelevaid inimesi peab põhimõtteliselt vajalikuks õppe- ja teadustöö ühendamist nii enda kui ka oma kolleegide jaoks, jääb üle vaadelda ümberkorraldusi, mis sellisele ühendamisele võiksid kaasa aidata.

KÕIGEPEALT ON VAJA SAAVUTADA allüksuse valmisolek selliseks uuele töökorraldusele ülemineku kuks. Siin on kateedrid ja osakonnad väga erinevas olukorras. Ülikooli praeguse struktuuri järgi asuvad teaduslaborid küll kateedritest eraldi, kuid ajalooliselt ja töö temaatika järgi on nad kateedritega üsna tugevalt seotud. Paljudel kateedritel on mahukad lepingulised tööd. On aga kateedreid, kus pole ei ühte ega teist. Seega on teadustöötajate arv, keda kateedrid võiksid õppetöös rakendada, väga erinev. Kui teadustöötajaid ei jätku õppekoormuse vähendamiseks mõistliku piirini selle ümberjaotamise teel (lähemas tulevikus alla 400 tunni, lõppeesmärgina alla 200 tunni aastas), siis on mõõdapäämatu täiendavate töökohtade moodustamine. See toob aga kaasa terve rea juba ülikooli või vabariigi tasemel lahendamist vajavaid probleeme.

NEIL KATEEDRITEL, kellel on olemas potentsiaalsed võimalused teadustöötajate kaasahaaramiseks õppetööle, tuleb aga põhjalikult muuta töö organisatsioonilist külge. Õppe- ja teadustöö ühendamine nõuab osakondadeks või teaduskondadeks koondunud kateedrite ja teaduskonna all töötavate teaduslaborite ühendamist. Selline ühinemine võiks toimuda **instituutide moodustamisega**, mis ülikooli iseseisvate allasutustena korraldaksid nii õppe- kui teadustööd oma erialal. Instituutide ülejäänud funktsioonid sõltuvad juba nende iseseisvuse astmest. Kas ja kuidas instituutide moodustamise teele asuda, sõltub iga eriala iseärasustest ja peab selguma, kui me tõesti soovime ülikooli tõsiselt uuendada, juba lähemal ajal. Ilmne on, et põhjalikult muutuvad seejuures ka ülikooli juhtivate allüksuste funktsioonid ning ülikoolisisesed materiaaltehnilised ja rahalised suhted, mis on praegu niikuinii nii korrast ära, et nendest ei pääse me lähemas tulevikus tahes-tahtmata ei üle ega mööda.

ARVESTADES TARTU ÜLIKOOLI KOHUSTUSI uueneva Eesti ees, ei tohi me endale pikka vindumisaega lubada ja otsida eelkõige seda, mis meid takistab. Taotleda olulist lisa ülikooli materiaalsetele võimalustele lähematel aastatel muidugi tuleb, kuid jätta ümberkorraldused ülikooli elus seda lisa ootama ei oleks vist eriti mõistlik. **Seetõttu ongi vaja kiirendada arengut eelkõige sellega, mis meil endil olemas on.** Me peame leidma võimaluse oma sugugi mitte kehvade töötajate võimete arendamiseks ja täielikuks rakendamiseks, vabastades nad ülearustest kohustustest, makstes neile väärilist palka või võimaldades neile vähemalt täiendavat erialast teenistust ülikooli juures, et nad ei peaks peete või kapsaid kasvatama ja vaguneid tühjaks laadima. Ülikoolis on õppejõude ja teadustöötajaid nii palju, et iga üksiku töötaja tööolude vähenegi parandamine tõstab juba oluliselt ülikooli kui terviku loomepotentsiaali.

KÕIGE EELÖELDU PÕHJAL peangi kõige olulisemaks õppe- ja teadustöö tegelikku ühendamist ülikooli iga kõrgharidusega töötaja jaoks, iga allasutuse jaoks, kogu ülikooli jaoks. Sellele saab ja tuleb üles ehitada kõik muu. Ainuke kindel kapital, mis meil seejuures kasutada on, on tegudes kasvavad kogemused, vastastikune usaldus ja, miks ka mitte, valmidus halvemasse olukorda sattunut aidata.

MIHKEL PÄRNOJA

Eelprojekt

TÜ Keemia Instituudi

MOODUSTAMISE PÕHIMÕTTED

I. Üldsätted

1.1. TÜ Keemia Instituut (KI) luuakse keemia kui oma sisult ühtse eriala õpetamiseks ja selle alusel erinevatel elualadel töötavate laialdase silmaringiga keemikute kaadri kujundamiseks.
1.2. KI on organisatsiooniline vorm, mille raames toimub õppe- ja teadustöö loomulik ühendamine, õppejõudude ja teadurite tööülesannete järkjärgulise kattumise teel.
1.3. KI on TÜ-ga ühist materiaalset baasi omav finantsiliselt iseseisev (oma eelarvega) allasutus.
1.4. KI on TÜ osa, mida seovad ülikooliga õppetööalased, teaduslikud ja majanduslikud suhted.

2. KI struktuur ja juhtimine

2.1. KI põhiallüksuseks on kateedrid, mis moodustatakse praeguse keemiaosakonna kateedrite ja nende juures töötavate teaduslaborite baasil.
2.2. KI moodustab õppe- ja teadustöö vahendite otstarbekamaks kasutamiseks kateedritevahelisi laboreid ja muid allüksusi.
2.3. KI juhtimise kõrgeima organina moodustatakse allüksuste esindajatest **KI nõukogu,** kes valib **nõukogu esimehe.**
2.4. KI nõukogu ettepanekul määrab TÜ rektor **KI direktori.** KI nõukogu korraldab konkursid **kateedrijuhataja** ametikohale. KI nõukogu esimees, KI direktor ja kateedrite juhatajad kinnitatakse ametisse TÜ rektori poolt TÜ nõukogu otsuse alusel.

3. Õppe- ja teadustöö korraldus KI-s

3.1. Õppetöö KI-s korraldatakse KI nõukogu poolt kinnitatud õppeplaani alusel.
3.2. Õppetöö läbiviijaks on kateeder.
3.3. Teadustöö korraldatakse KI nõukogu poolt kinnitatud teadusliku uurimistöö temaatika alusel.
3.4. Teadusliku uurimistöö täitmiseks moodustatakse kateedrisisesed või kateedritevahelised töögrupid. Töögrupi moodustamise õigus on kõigil KI õppejõududel ja teadustöötajail kateedri nõusolekul. Töögrupp on aruandekohustuslik kateedri ja tellija ees.

4. KI finantsmajanduslik tegevus

4.1. KI-l on oma eelarve ja arveldusarve.
4.2. KI eelarve moodustub osana TÜ eelarvest (riigieelarvelised summad), sihteraldistest, lepingusummadest ja muudest eraldistest.
4.3. Rahaliste vahendite kasutamise õigus kuulub instituudile (riigieelarvelised summad ja tsentraliseeritud rahalised vahendid), kateedrile või töögrupile (sihteraldised ja lepingusummad).
4.4. Rahaliste vahendite kasutamisõigust omavad isikud määratakse KI nõukogu ettepanekul TÜ rektori käskkirjaga.
4.5. KI majanduslik tegevus tugineb lepingusidemetele TÜ allasutustega või asutuste, ettevõtete, väikeettevõtete, kooperatiivide ja üksikisikutega väljaspool ülikooli.

KI moodustamise põhimõtted on läbi arutatud keemiaosakonna arenguprobleemidega tegelevas nõukogus.

Soovime saada kinnitust, et me pole üksi.

MIHKEL PÄRNOJA

INFO

«Ülikooli tuleviku» orgkomitee jätkas kolmapäeval konverentsi (20.—21. nov.) päevakava arutamist. Kava ilmub nädal enne konverentsi infobülletäänis, mida jagatakse allüksustele, ja 17. novembri ajaleht. Loodetavasti ei jää infobülletään kuhugi kateedrinurka seisma, vaid toob konverentsile erksaid mõtteid.

Tänu

Rektori õnnitluskäskkirjas pälvisid tänu eeskujuliku töö eest 50. sünnipäeval TÜ nõukogu teadussekretär VEERA ANT, NSV Liidu rahvaste ajaloo kateedri juhataja prof. JÜRI ANT ja juhtiv insener LJUDMILA MIHKELSOO; 60. sünnipäeval vanemõpetaja LIA LOOGA ja desinfektor LINDA KARU.

Rektor avaldas tänu dotsentidele SINAIDA KALNINILE raamatupidamise kateedri juhatamise eest ning IVAR SIIMONILE kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri juhatamise eest.

Nõukogude Ülikoolide Assotsiatsioon

asutati Moskvas 20. oktoobril. Eriliste vaidlusteta (Tartu ja Vilniuse esindajad ei jõudnud alguseks kohale rongide hilinemise tõttu) võeti vastu põhikiri. Presidendiks sai Moskva ülikooli rektor, NSV Liidu Teaduste Akadeemia asepresident akadeemik Anatoli Logunov, asepresidendiks Leningradi ülikooli rektor. Uue ühenduse presiidiumi kuulub 14 rektori seas ka Läti ülikooli juht.

Juba varem oli otsustatud, et assotsiatsioon ei hõlma esialgu mitte kõiki ülikoole, vaid neid, kus on teatud tase: spetsialistide ettevalmistus vähemalt 15 erialal, üks professor või doktor vähemalt iga 100 statsionaarse üliõpilase kohta, doktoriväitekirjade kaitsmise nõukogude olemasolu jm. 21 kõrgkooli, Tartu Ülikool nende seas, on asutajaliikmed.

Mõttevahetus assotsiatsiooni tulevikust kujunes peamiselt arvamuste avalduseks selle kohta, millised takistused ülikoolide tegevusele sugenevad nende praegusest seisundist ja juhtimisest. **Kõige sagedamini toodi ette järgmisi hädasid:**

✻ korrast on ära õppe- ja teaduspersonali vahekord. Teadusallüksused, eriti suurte ülikoolide suured instituudid, iseseisvuvad ning pakuvad kateedritega võrreldes sedavõrd paremaid tingimusi, et raskemast ja madalamalt tasustatavast õppejõutööst hakatakse teaduse kasuks loobuma;

✻ ülikoolide vähene finantseerimine (TA instituutidel on eelisvõimalused!) ei lase nüüdistasemel spetsialiste ette valmistada. Eriti annab tunda valuutapuudus;

✻ ülikoolide nõukogude koosseisu määravad Hariduskomitee ettekirjutused on viinud asja niikaugele, et «teaduspoole» ja üliõpilaste esindus domineerib ning «õppepool» ja eriti professorid, kehastades ometi ülikoolis tähtsaimat funktsiooni, ei mahu ülikooli juhtimises otsustavalt kaasa rääkima.

Ei arva, et need hädad ka meil ja just sel kujul ette tulevad. Märkisime prorektor Valter Haameriga Tartu esindajatena, et põhipuuduste ületamiseks tuleb uutmoodi sätestada ülikoolide vahekord riigiga. Midagi ei muutu, kui järsult ei kasva haridusele eraldatavad ressursid. Peaküsimus on aga ülikoolide autonoomia. Põhimõtteliselt ei vaielnud keegi vastu meie poolt toonitatud seisukohale, et ülikool peab alluma ainult konstitutsioonile, seadustele ning omaenda põhikirjale. Peale jäi esialgu arvamus, et enesele autonoomia ning sellest tuleneva otsustamisõiguse võtmise asemel tuleb edasi minna sammsammult, taotledes autonoomia andmist.

Otsustati, et assotsiatsiooni nimel tõstetakse NSV Liidu Ministrite Nõukogu ette kõige rängemad ebakohad ülikoolide tegevuses. Taotletakse, et kasvaks ülikoolidele eraldatav raha iga üliõpilase kohta ning et see summa sisaldaks ka õppejõudude teadustöö kulud. Kuna viimasel ajal on Nõukogude Liidus avatud ülikoole, mis oma baasidelt ja töötasemelt kõrgeima õppeasutuse nime ei väärі ning seega ülikoolide üldist mainet alla viivad, peetakse õigeks, et uute ülikoolide loomisel kuulataks ära ülikoolide assotsiatsiooni ekspertarvamus. Akadeemik Logunovi ettepanekul kavandatakse ülikoolide ökoloogia-alase tegevuse süvendamist.

Kuigi assotsiatsiooni põhikirjas sõna «autonoomia» veel ei ole, tekkis lootus, et uue ühenduse kaudu hakkavad võimenduma uuendused, mida meilgi alustatud. Liikumine demokraatia ja autonoomia poole toimub ülikoolides üle maa.

PAUL KENKMANN

Kohtumine kandidaadiga

Neljapäeva hommik. Tiigi tänava ühiselamu. Läbi tolmunud akna langeb täissuitsetatud tuppa hämarat valgust. Laua ümber on kogunenud grupp väsinud olemisega härraseid. Lipsud on lõdvemaks lastud ning entusiastid on pintsakudki seljast võtnud. Seljataga on tõine öö, öö täis tuliseid dispuute. Aukohal istub pikakasvuline korrapäraste näojoontega raseeritud lõuaga noormees — MEIE saadikukandidaat ERIK SIMPSON. Ta on ümbritsetud oma usaldusmeestest ja arvukatest juhukülalistest. Ning annamegi nüüd viimastele sõna.

● **Ben A. Vaisma:** Saadikukandidaat Simpsonit õppisin isiklikult tundma ühel ammumöödunud sügisel ühe Mulgimaa kolhoosi avaratel kartulipõldudel. Sügavalt sööbis mulle mällu pikk pisut vimmas vihmamantlis kogu, kes entusiastliku hüüatuse saatel esimeste hulgas porist paakunud ämbri haaras ning pori ja niiskust trotsides kiiresti sinavasse kaugusse eemaldus...

● **E. Simpson:** Poisid, mis te nüüd! Pole vaja...: Te kõik oleksite minu asemel samuti talitanud, olen selles veendunud.

● **Rain Sepping** (saadikukandidaadi usaldusmees ja ihukaitsja): Pikad rutiinsed ühikaõhtud, mille ainsaks sisuks oli ootus — tuleks kord ometi Erik! Jah, need on mul meeles. Ja siis, kui ta tuli, täitus tuba nagu ebamaisest valgusest. Punnis põsed rõõmsalt punetamas, pajatas ta neist huvitavatest juhtumustest, millest kubiseb ta mitmekülgne ja intensiivne elu. Ning tema naljad... Muide paljud nendest on muutunud üldisteks kõnekäändudeks. Erik tegi elu huvitavaks, organiseerides rahvuslikke mänge. Toredad olid õhtud koos Erikuga...

Võpatades ärkab hetkeks tukastanud saadikukandidaat ja pomiseb: Nii ta on, nii ta on. Ja-jah.

● **Allan Jundas:** Mina tahaksin kah miskit ütelda... (Üksmeelse ümina, julgustavate hüüatuste saatel jätkab)... Tähendab see noh, mina, mehed ei saa hästi aru, miks siiski Erik S. kandideerib. Meil oleks ju veel teisigi väärikaid ja ontlikke kandidaadi kandidaate... Tal ei lasta lõpetada. Toas paisub ühtlane ja üksmeelne kakofoonia: «Uuu-buuu, vait, uuuuu!»

● **Indra Kaunis** (usaldusmees Nr. 1): Oodake nüüd pisut. Palun vaikust! Allan, mõista palun, ja teised ka, ehk oleks meil tõesti veelgi targemaid, ilusamaid jne. kandidaate, kuid just Erikus on midagi nii ürgsaadikulikku. Sõnajärg läheb nüüd kandidaadile endale. Väärikalt tõuseb ta lauale ja tasase, kuid autoriteetse häälega räägib ta endast. Lühikokkuvõte kuuldust on järgmine.

ERIK SIMPSON. Sünd. 1970 Tallinnas. Õppinud 11 vaheldusrikast aastat Nõmme mändide all. Praegune õigusteaduskonna tudeng. Õppeedukus väga hea. Iseloom põhjamaiselt flegmaatiline, kindel. Tõeline aarialane. Suurepärane sportlane. Vallaline. Usub IME-sse. UFO-desse suhtub vaenulikult.

● **Ben A. Vaisma:** Aga Erik, võib-olla valgustaksid üldsust veidi sellest, millal ja millistel asjaoludel võtsid vastu otsuse sekkuda meie sinimustvalgesse poliitikasse?

● **ERIK SIMPSON:** Juba lapsepõlves teadsin, et minust tuleb KEEGI ning keskkoolis oli mul selge, et minust tuleb hiilgav poliitik. Olen ja jään ma ju nii eriliseks, võiks öelda isegi — olen kordumatu (mürisev aplaus). Toetage mind ja te saate õnnelikuks. Mina olen lahendus! (Kõmab uus võimas aplaus, laest kukub krohvi, algavad kestvad tormilised kiiduavaldused, mis paisuvad peagi ovatsiooniks. Kõik tõusevad püsti. Kõlavad hüüded «Elagu Meie saadik! IME ja Simpson — Eesti rahva viimased lootused! Ovatsioonid katkestab ootamatult tuppa astunud, seni ukse taga pealt kuulanud Silver Sära, ajakirja «Pikker» kauaaegne kaastööline, huumorisõprade vana lemmik.)

● **S. Sära:** Pange jah Simpson kandidaadiks, pange jah! Pikkust tal ju on, jalanumber pole samuti laita, aga ... Ükskõik, mina olen ka poolt, miks ka mitte. Ammu pole enam nalja saanud. Erik on täiuslik inimene. Mina olen rääkinud.

Kes teab, kui kaua oleks veel kestnud jutuvada ja vestlused kandidaadiga, kui viimane poleks mitte uinunud. Teda äratada ei oleks olnud sünnis. Lahkusime vaikselt. Suurmees oli väsinud. Uks sulgus. Teisele poole ust jäi Lootus, siinpool aga ...: ühiselamu räämas seinad, rikkenud toidu lehk, porised põrandad...

* * *

Alles järgmisel hommikul, kui E. Simpson lõbusalt jalga keerutades oma toast välja astus, oli võimalus temalt võtta esimene intervjuu. Toome ta siinkohal ära lootuses, et see mitte viimaseks ei jää ja saadikukandidaadil tulevikus palju prestiižikamatele väljaannetele intervjuusid anda tuleb.

● **«UT»:** Esindad üliõpilaskonna huve. Üks erutavamaid probleeme tudengeile on sõjalise õpetuse küsimus. Milline oleks sinu panus selle lahendamisse?

● **ES:** Arusaadavatel põhjustel on see teema ka minule väga hell. Arvan, et pean veel uurima, mida saadikustaatus kaasa toob. Minu panus sõltub oluliselt sellest, kas rahvasaadik kui selline on sõjaväekohuslane või mitte. Rohkem ma esialgu ei ütle.

● **«UT»:** Kuidas suhtud vastaskandidaatidesse ja nende platvormidesse. Nende nõrgad kohad?

● **ES:** See on tõesti väga hea küsimus ning eks aeg annab sellele vastuse. Loodan, et õppejõud arvestavad saadiku(kandidaadi) tohutut koormust ja suhtuvad eksamivastustesse mõistvalt. Kardan ka ise, et õppimiseks jääb mul nüüd vähem aega.

● **«UT»:** Kas sa ei karda, et saadiku(kandidaadi) tegevus võib hakata mõjutama õppetööd ja eriti selle resultaate?»

● **ES:** See on tõesti väga hea küsimus ning eks aeg annab sellele vastuse. Loodan, et õppejõud arvestavad saadiku(kandidaadi) tohutut koormust ja suhtuvad eksamivastustesse mõistvalt. Kardan ka ise, et õppimiseks jääb mul nüüd vähem aega.

● **«UT»:** Kas sa ei karda oma vastastele alla jäädа valimiskampaania atribuutika puudumise tõttu?

● **ES:** Alla jäädа ei karda. See on võimatu. Küsige ükskõik kellelt Tiigi ühiselamus, kes võidab valimised, ja te saate vastuseks minu nime. Atribuutika leiame, loodetavasti aitab mind selles ka ülikool.

● **«UT»:** Millal sinust sai selline nagu sa oled?

● **ES:** Käesoleva aasta 31. mail pärast kella kuut õhtul. Muundumine toimus Tallinnas Raekoja platsil. Sadas vihma.

● **«UT»:** Mida sa taotled?

● **ES:** Ausalt öeldes on lõviosa ajast siiani kulunud enda kandidatuuri ülesseadmisele. Ning sellest johtuvalt on see platvormivärk pehmelt öeldes unarusse jäänud. Aga ma parandan end ja ilmun varsti välja OMA platvormiga, ja võidan. Võidan kindlasti!

● **«UT»:** IME ellu, saagid salve, Eesti vabaks!!!

● **ES:** Seda minagi, seda minagi.

* * *

Armas lugeja, küllap said juba aru, et tudengkonnal on nüüd tõeliselt OMA saadikukandidaat eelseisvatele Tartu linna volikogu valimistele. ERIK SIMPSON kandideerib 3. valimisringkonnas, nimelt Vaksali omas. Selle kandi üliõpilane või sina, kellele kodulinna huvid ja hüvang südamelähedane, anna oma hääl Erik Simpsoni poolt! Sul ei ole ju teist valikut.

Meie Simpson teeb IMET, me saame seda näha!

Lahendus, see on Erik Simpson!

ROBIN TRELL

✻ *19. oktoobril sai 50-aastaseks nakkushaiguste kateedri dotsent LARISSA GOLJANOVA. Kolleegidelt palju õnne!*

✻ *9. novembril tähistab oma 60. sünnipäeva sama kateedri assistent JOEL AASAV. Kateedrilt parimad õnnesoovid!*

✻ *30. oktoobril oli 60. sünnipäev neuroloogia ja neurokirurgia kateedri professsoril, vabariigi teenelisel arstil ARVO TIKUL. Kateeder ja kogu teaduskond õnnitlevad, soovivad edu ja jõudu!*

*

Sel ajal kui

(Algus 1. lk.)

järgmisel õppeaastal Joensuu ülikoolis õppima 10 meie majandusüliõpilast, 2 õppejõudu on siin käinud loenguid pidamas, oodata on rektorit ja üht majandusteadlast.

HELSINGIS

J. KÄRNER: Helsingi Ülikooli kutsus mind rektor Päiviö Tommila, kes kevadel mitu päeva Tartus viibis. Meie koostöösidemed on nii kaugele arenenud, et praegu õpib Helsingi Ülikoolis 11 meie üliõpilast. Ka seal on probleemiks raha, aga selle vahega, et raha ei ole rektori, vaid üliõpilasorganisatsioonide käes (Üliõpilaskonna organisatsioonid on seal moodustunud maakondade järgi).

Helsingi Ülikooli juurde kuulub ka Lahti Uurimis- ja Täienduskeskus, mis on Lahtile omamoodi ülikooliks. Siin on väga laialdane täienduskursuste programm, rääkimata moodsast õppetehnikast. Telekabinettides saab käia videoseansidel, s. t. loengutel, mida peetakse kasvõi teisel mandril. Toimib otseside, lektorile on võimalik esitada küsimusi. Kõik see on muidugi väga kallis. Ka lahtilased on meist huvitatud, eelkõige kultuurisuhetest.

Oleme viimasel ajal välismaa kõrgkoolides uurinud nende juhtimisstruktuuri, mida praegu ise uuendada püüame. Meile on külla oodata Helsingi Ülikooli valitsuse juhatajat Timo Eskot.

STOCKHOLMIS

A. KALLIKORM: «Arnold Veimer» viis Rootsi Eesti päevadele mitmeid ülikooli inimesi. Peale minu olid veel ajaloolased professorid Helmut Piirimäe ja Herbert Ligi, dotsent Aadu Must ja ajaloomuuseumi direktor Ela Martis. (Toimetus vabandab ebatäpse info pärast eelmises lehes, aga mis teha, kui kellelgi täpseid andmeid pole.)

Stockholmis on meil oma mees, õigusteaduskonna endine dekaan Eimar Rahumaa, kes töötab praegu Nõukogude Liidu konsulaadis ja kes aitab ülikoolil sidemeid luua.

Peale ametlike ürituste oli ülikoolis Balti Instituudi korraldatud sümpoosium, kus kõik külalised TÜ-st esinesid ettekannetega. Mul oli veel kontakt mitme firmaga. Näiteks ühes töötab eestlasest noormees, kelle abil on võimalik ülikoolile saada häid kaasaegseid arvuteid. Ühel teisel firmal on tõsine kavatsus paigutada mitte vähem kui miljon krooni millessegi tulutoovasse. Meie kaudu oleks neil võimalik suuremale turule minna. Kohtusin teist korda ka meie vilistlase Valdo Randperega. Ta töötab väga autoriteetses firmas, kelle esindajad ise siia varsti maad kuulama tulevad.

VARJE SOOTAK

TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70

Kesktoimkonna

(Algus 1. lk.)

* **toitlustus — Mait Miljan;**
* **majutus — Peep Raid;**
* **transport — Jüri Tapfer;**
* **info ja juubeli jäädvustamine — Sulev Uus;**
* **giidid-saatjad — Mall Tamm;**
* **mandaadid — Riina Laidvee;**
* **ühiskondlikud tööd, heakord, teenindus — Rein Pullerits;**
* **kunstilised kollektiivid — Ants Paabut;**
* **ühiskondliku korra kaitse — Aleks Uibo.**

Ja NB kolmandat korda — laiendatud kesktoimkonna arupidamised on ikka igal teisipäeval kell 13. Staap asub peahoone ruumis nr. 118, tel. 3 52 29.

VARJE SOOTAK

ÜLIKOOLI PÄEV

Raplas

toimus kolmapäeval, **25. oktoobril.** Kohalikus ajalehes ilmus kõrgkooliuurimise labori sektorijuhataja dots. Milvi Hirvlaane artikkel emakeelse ülikooli 70. aastapäeva puhul. Päev algas maavanema Martin Kuuse meeldiva vastuvõtuga kohvilauas. Kutsutud olid ka rajooni haridusnõunikud. Seejärel sõideti koolidesse.

Meie õppejõud rääkisid kohtumisel õpetajate ja õpilastega ülikooli minevikust, olevikust ja tulevikunägemusest. Abituriente huvitasid loomulikult sisseastumistingimused ja seetõttu kulus kaasavõetud tutvustav materjal marjaks ära. Lisaks olid koolid esitanud ka oma konkreetsed soovid-probleemid, mida püüdsime jõudumööda lahata.

Rapla I Keskkoolis rääkis prof. Eduard Väärі eesti keele arendamisest TÜ-s ja hõimuliikumisest. Pikemalt peatus ta akad. Johannes Voldemar Veski (1873—1968) osal eesti kirjakeele arendamisel ja normeerimisel, samuti eesti oskussõnavara loomisel.

Rapla II Keskkoolis käsitles vanemõpetaja Olev Saks füüsika aktuaalseid arengusuundi maailmas ja Eestis, ökoloogia ja tuumaenergeetika küsimusi.

Järvakandist pärit ülikooli kehalise kasvatuse õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna dekaan dots. Arnold Vaiksaar sõitis kodukandi keskkooli, kus ülikooli ajaloo ja tänapäeva kõrval rääkis ka veel suhtlemisest koolis, kooliväsimusest ja stressist.

Teoreetilise füüsika kateedri juhataja dots. Ivar Piir käis Juuru Keskkoolis, kus esines teemal «70 aastat füüsikat emakeelses ülikoolis».

Rapla LNSK-s viis praktilise tunni jooksutreeningu metoodikast treeneritele ja sportlastele läbi mitmekordne Eesti meister Tiina Torop.

Märjamaa Keskkooli sõitis terve meeskond; õppetehnika- ja metoodikateenistuse juhataja dots. Matti Fischer ja dots. Jaan Susi rääkisid ülikooli ajaloost ja füüsika päevaprobleemidest; üliõpilased Vallo Adamson ja David Ponetajev (füüs. IV k.) võtsid kaasa Tartu õhku nii vedelas kui gaasilises olekus ja demonstreerisid huvitavaid katseid.

Kohila Keskkoolis olid psühholoog Elve Pung ja prof. Lembit Pung. Räägiti õpetajate ja õpilaste vahelistest suhetest, stressist, tänapäeva Eesti ja ülikooli poliitilistest ja majanduslikest probleemidest.

Pärastlõunal olid kõik taas Raplas, kus toimus kohtumine rajooni koolide direktoritega. Vaeti hariduse ja harituse, ülikooli ja rajooni sidemete perspektiivi. Meeldiv oli taas tõdeda, et pole paika Eestimaal, kus poleks mõnd *alma mater*'i kasvandikku.

Ülikooli päeva üritused olid üsna kasulikud nii rajooni rahvale kui ka osavõtjatele ülikoolist. Õpilased said kuulata-vestelda ülikooli õppejõudude ja tudengitega. Mõttevahetused õpetajate ja direktoritega andsid uusi ideid.

(Järg 4. lk.)

(Eba)harilik käskkiri

Peaaegu kaks nädalat «ilutseb» peahoone käskkirjade tahvlil üks ebaharilik rektori käskkiri (kuigi õppeosakonna juhataja ja õppeprorektori allkirjadega). Eelkõige püüab see pilku tavalisest suuremate mõõtmete ja meetmete poolest: kuus üliõpilast eksmatrikuleeriti, neli said valju noomituse ja neliteist noomituse. Ja eks ebaharilik on ka karistamise põhjus — ajalehe «Edasi» sõnutsi üks pikalevenenud sünnipäevapidu, millega kaasnesid vandalismiaktid (lõhutud asjade nimekiri sisaldab mööblieseme id u. 185 rubla eest) ning kõik olevat lõppenud ühe noormehe enesetapuga. Lisaks traditsioonilistele kohtadele on see käskkiri üles riputatud Narva mnt 27. ühiselamu 7. korrusel, mis esialgu tekitas hulgaliselt «koridorikoosolekuid», aga virilavõitu nalja ja põhjust vihastamiseks pakub see tänaseni.

Allakirjutanu ei kavatse vähimalgi määral tehtut pehmendada, süüdlasi kaitsta või õigustada. Käesolev kirjutis on suunatud vaid üliõpilaste lollustele järgnenud karistuskampaania lolluste vastu. Paraku on see (rektori) käskkiri hea näide, kuidas viljapõldu umbrohust vikatiga puhastada.

* * *

Bioloogiatudengite andmetel on nimetatud käskkirjas vähemalt viis eksimust nimede osas, üks eksimine kursuse numbriga ja üks karistatav olevat juba kuu aega varem eksmatrikuleeritud. Võib-olla eksis masinakirjutaja, võib-olla see, kes karistatavate nimekirja esitas. Kui aga allakirjutajat ei häiri põrmugi, mis nimedele ta oma käe ja karistuse laseb langeda, siis sellest võib teha mitmesuguseid järeldusi. Eelkõige näitab see lohakust oma töös ja teiste inimeste suhtes elementaarseima austuse puudumist.

Muidugi võib oletada, et polnud oluline, keda karistati, vaid karistusaktsioon ise. Ja paraku antud juhul toimus see üpris stalinlikult. 7 neidu said rektori käskkirjaga noomituse sisuliselt ühikakoridoris tantsimise eest, ühes sellega ka vandaali «tiitli». Olgu lisatud, et koridoris tantsimine on vähemalt selles ühikas tavaline nähtus ja neiud palutakse tantsupõrandale otse tubadest ning sõltumata, kas nad peol seni osalesid või mitte.

Kaks noormeest said noomituse selle eest, et nad käisid peo alguses sünnipäevalapsele õnne soovimas. Kas nad viibisid piduliste juures 5 või 15 minutit, pole isegi oluline, sest karistamist vääriv sai teoks ilma nende osavõtuta. Siiski anti neile kahele formaalnegi võimalus ennast kaitsta (seletuskirja kirjutamine), aga kolmel noormehel puudus seegi võimalus, kusjuures üks neist kolmest lahkus Tartust paar tundi enne peo algust ning saabus tagasi pärast kõnealuste sündmuste lõppu.

Niisiis võib väita, et karistajatele ei olnud oluline ei see, keda nad karistasid, ega see, mille eest nad karistasid. Ka karistamine ise olevat toimunud väga kahtlasel moel: üks mees «ülendati» eksmatile alles rektoraadis ning tänu sellele pääses üks eksmatrikuleerimisele esitatud tudeng vaid valju noomitusega. Seekordses «siberirongis» oli vaid kuus kohta ning seda teadsid ka bioloogiatudengid veel enne, kui rongi üldse komplekteerima hakati.

* * *

Kuigi eelnevad seigad räägivad ise enda eest, lisaksin siiski mõned kommentaarid. Ilmselt oli see mõneti juhus, et kõnealune käskkiri kannab just nimetatud allkirju. Ja kui ülikooli juhtkond inimestega nii ükskõikselt ringi käib, siis eriti ei üllatagi, et üliõpilased suhtuvad riigi mööblisse nii ebaperemehelikult. Loomulikult ei moonutatud rektoraadis üliõpilaste nimesid tahtlikult, ja vaevalt, et üliõpilastepoolne laamendaminegi plaanitud oli. Kahjuks ei saa kummagi möödalaskmise kohta öelda, et see juhtus esimest korda, ega ole põhjust arvata, et viimast korda. Ning selline karistamine, nagu viimati aset leidis, lausa provotseerib järgnevaid lollusi tegema. Näiteks seda käskkirja põletama või seda ühes teadetetahvliga 7. korruselt alla viskama. Jääb vaid loota, et targem annab järele vähemalt antud sündmuste jadas, aga ka see ei ole lahendus.

Tegelikult ei ole keegi tõsiselt oma pead vaevanud, miks üliõpilased, üliõpilaskandidaadid, malevlased jne. panevad toime selliseid lõhkumisi. Kas iga kord üldse saadakse aru, et tegu on vandalismiga? Nii või teisiti — vaid kartus karistada saada ei hoia kurja ära. Tuleb välja uurida konkreetsed põhjused ja need kõrvaldada (iseenesest elementaarne tõsiasi ja samas küllaltki tüütu teostamiseks). Seda imelikum, kui selliseid põhitõdesid ei tea kraadiga jurist.

Muidugi võib väita, et ülikool ei ole uurimisasutus, nagu seda antud juhtumi puhul ka korduvalt öeldi. Kuid mispärast ülikool tahab siis täita karistusasutuse funktsioone, pealegi nii ebaõiglaselt?

Samuti võib väita, et ülikool ei ole kasvatusasutus. Olude sunnil, täpsemini partei juhtimisel ja vägivalla hirmus on Tartu RIIKLIK Ülikool olnud kogu oma eksisteerimise aja just nimelt kasvatusasutus. Ning vaieldamatult on ülikoolil oma osa selles, miks praegune (akadeemiline) noorus on selline, nagu ta on. Olgu see osa siis selles, mis antud või andmata jäänud, ent paljalt süü deklareerimine ei muuda midagi: noorus on ikkagi hukas. Seetõttu, kui üldse soovitakse, siis vähemalt ülikooli enda jaoks tuleb kõrge sisemise kultuuriga noori kasvatada. Nii et taas peab Tartu Ülikool esialgu täitma ka TRÜ-likke kasvatusasutuse funktsioone, kuigi diametraalselt vastupidises suunas, partei juhtimiseta ja vägivalla hirmuta. Seepärast tahaks loota, et ka kõnealune käskkiri, halenaljakas jõudemonstratsioon, kontrollitakse põhjalikult läbi.

ÜLO VELDRE

PS! Kõnealuseid sündmusi kajastanud «Edasi» kõmulugu (20. sept.) vajaks eraldi käsitlemist. Siinkohal vaid niipalju, et mitmete eri sündmuste üheks sidumine on ilmselt üle pingutatud ning Hannese surma põhjusi tasub otsida ikka sealt, kus see juhtus, seega siseasjade osakonnast, mitte aga juhuslikult sünnipäevapeolt.

Ü. V.

«TUDENGISÕNA»

Esmaspäeval, 6. novembril kl. 16.30 Vikerraadios — kes ja kas on rebased? Vägesid juhatab Pille Paalandi.

TARTU NAK-ilt

16. novembril kl. 18 hakkavad TÜ vanas kohvikus oma loomingut lugema Tartu NAK-i liikmed ja nende sõbrad. SELLEST värgist on ju villand saanud. Võib-olla teab täpsemat infot öelda esimene vastutulija. Meeldetuletused tulevad teadetetahvlitele.

KUI HEA ON OLLA TARK

Tule kuulama PEETER OLESKIT raamatukogu konverentsisaali kolmapäeval, 15. novembril kl. 16.

TÜMPS, TÜMPS, TÜMPS!

«No kuulge, mis disko see selline on? Ja vaata, kuidas ta seal puldi taga koogutab: ei mingit kaasaelamist. Kui läheks ja teeks ise sihukese diskopeo, et...»

«Ah, kes sind laseb, sa pole ju tarifiitseeritud. Kuigi jutt sul jookseb ja muusikat on sul ka palju paremat, kui siin lastakse...»

Aga nüüd, 17. ja 18. novembril on kõigil, kes sõbraga eespoolset dialoogi pidanud või lihtsalt mõtteid mõlgutanud, võimalus need diskopuldi taga realiseerida, sest **17. ja 18. novembril on TÜ klubis**

ALTERNATIIVDISKO KONKURSS.

Et olla lahe diskor, on vaja vaid geniaalseid mõtteid ja lintidel oma lemmikmuusikat. Kogu muu (aparatuur jne.) eest hoolitseb neil päevil klubi. Kui tunned, et tõmbab, võta ühendust klubiga tööpäeviti kl. 16—18 tel. 35 208 või tule ise ruumi 208. Võimalus enne rahva ette astumist tehnikat proovida on 15., 16. ja 17. novembril kl. 17—20. Kaotada pole midagi, võita — terve maailma!

ELAGU UNDERGROUND DISCO!

TÜ KLUBIS

Pühapäeval, 5. novembril kl. 20 ansambel «THE DEL-LORDS» (USA) ja DAVE LINDHOLMI ansambel «WHITE MIDNIGHT».

* * *

3., 4., 11. ja 12. novembril kl. 21 diskoõhtud üliõpilasnoorsoole. NB! Pidulik riietus!

LASTE LAULU-TANTSU- JA MÄNGURINGI

kutsutakse 3—7-aastasi lapsi. Registreerimine 9. novembril kl. 18 Tervishoiutöötajate Majas (Tiigi 11).

NB!

Pühadenädalal «UT» ilmuda ei jõua. Järgmine leht tuleb reedel 17. novembril!

VABANDAME

kõigi nende ees, kelle toodud fotod ajalehte pole jõudnud. Trükikojas on masinarike.

Ei jää muud üle, kui vabandada ka kõigi nende autorite ees, kelle lugu selles lehes ei ole, ülikoolile tuleb TULEVIK peale.

Toimetus

Toimetaja VARJE SOOTAK

● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ● TÜ 70 ●

Raplas

(Algus 3. lk.)

Pärast pikka päevatööd viidi tartlased Pirgu kõrgetasemeliselt restaureeritud klassitsistlikus stiilis mõisahoonesse. Hoone ja selle ümber laiuv park on väga maalilised. 12 majandit võtsid viis aastat tagasi kätte ja restaureerisid peaaegu varemetes Pirgu. Praegu asub hoones Arenduskeskus. Erinevaid mõtteid ja arvamusi tekitas Ülo Vooglaiu idee rajada Pirgusse Avatud Ülikool. Kas alternatiivne ülikool Tartule ja Tallinnale? Võib-olla.

ESTER KUKK

Kohtla-Järvel

Päevad 24.—27. oktoobrini kulgesid ladusalt ja edukalt. Meie juhtmõtteks oli «Ei ole üksi ükski maa». Kümnetes külastatud kollektiivides sündis nii eesti- kui ka venekeelne dialoog ja — mis eriti oluline — soov seda dialoogi jätkata ning teha TÜ-ga koostööd. Tublilt tegutses kohapeal meie üliõpilasrühm, kes oli eelnevalt kaasa aidanud mitmete TÜ eri tegevuslõike tutvustavate artiklite ilmumisele kohalikus ajalehes. Oluline oli rahvarinde venekeelse grupi liikmete tegevus.

Rajooni juhtkond palus soojalt tänada kõiki päevadel esinenuid või kuidagi teisiti kaasaaitajaid. Selle tänuga ühinen ka mina. Loodetavasti ei unusta me ka edaspidi paljukannatanud Virumaa selle kandi rahvast.

Päevade koordinaator
professor AGO KÜNNAP

REPLIIGI KORRAS

Et ülikooli päevadel Eesti rajoonides ja linnades mõtet pole, on liiga julge üldistus. Kuid minuni jõudsid Kohtla-Järve rajoonist ka järelkajad, mis meile au ei tee. Kahtlemata olid kõik esinejad eredad isiksused ja universitas*'e patrioodid, kuid samal ajal oma sünnikodust ja lapsepõlveradadelt pagenud. Kuulun isegi nende hulka ja kannan pagulase tiitlit. See ei anna meile privileegi, et kohalikke avalikult halvustada ja solvata oma isikliku arusaamaga piirkonna ja sealsete eestlaste muredest, tehes seda kõike koguni rahvusülikooli egiidi all. Et nimetatud regioonile hinnangut anda, peab tõesti hästi kursis olema, ja mitte ainult rajoonilehega või üleaedse käekäiguga.*

ANTTI ROOSE

Eestlaste antropoloogia

Antropoloogia sisuks on inimese individuaalsete ealiste, sooliste, rahvuslike erinevuste seaduspärasuste uurimine, tüpiseerimine, inimese kui terviku mudeli loomine. Ilma antropoloogiliste ja geneetiliste uuringuteta pole võimalik jõuda teoreetilise bioloogia ja teoreetilise meditsiini lõppeesmärgini — terve ja haige inimese individuaalsete konstitutsionaalsete iseärasuste tundmaõppimiseni.

Klassikaline antropoloogia jaguneb kolmeks haruks: antropogenees, morfoloogia ja rassiõpetus. Lisaks sellele on antropoloogiline meetod tänapäeval veel edukalt kasutusel spordis, meditsiinis, psühholoogias, pedagoogikas, kriminalistikas ja mujal inimesega tegelevatel erialadel nii praktikas kui teadustöös.

Ülaltoodut arvestades alustatakse kõikide erialade asjast huvitatud üliõpilastele, aspirantidele ja noortele õppejõududele esimest üldist loengukursust «Sissejuhatus antropoloogiasse».

Nendel loengutel registreerime huvilisi ning arutame läbi järgmise semestri loengute, seminaride ja praktiliste õppuste plaani. Üliõpilastele on võimalik korraldada individuaalprogrammi järgi õppimist ning lisaeriala saamist.

Kutsume üles jätkama prof. J. Auli tööd, arendama eesti rahvusteaduse üht põhieriala ning viima ta noorte jõudude kaasabil maailma tipptasemele.

Loengud toimuvad Vanemuise tän. 35 TÜ õppehoones zooloogia kateedri aud. 301 neljapäeviti kell 18—20.

1) **16. XI** Antropoloogia objekt ja sisu. Antropoloogia mõiste, tema koht teiste teaduste hulgas. Inimese päritolu. Inimese süstemaatika põhimõtted. Inimtõugude teke. Inimrasside tähtsamate tüüpide tundmine (europiidne, negriidne, mongoliidne).
   Lektor: L. Heapost
2) **23. XI** Antropoloogia uurimismeetodid. Kirjeldatavad ja mõõdetavad tunnused. Inimese füüsilise arengu hindamine. Antropomeetriliste tunnuste sisemise struktuuri seaduspärasused. Keha ehitustüübid. Tähtsamad klassifikatsioonid.
   Lektor: H. Kaarma
3) **30. XI** Inimese pärilik muutlikkus. Mutatiivne ja kombinatiivne muutlikkus. Individuaalne ja populatsiooni muutlikkus, nende vahekord.
   Lektor: M. Viikmaa
4) Eestlaste etnogenees. Soome-ugri rahvaste antropoloogilised iseärasused.
   Lektorid: K. Mark ja L. Heapost

Lähema informatsiooni saamiseks võib pöörduda zooloogia kateedrisse telefonil 30 615 (G. Veldre), sünnitusabi ja günekoloogia kateedrisse tel. 33 968 (M. Thetloff, H. Kaarma) või raskejõustiku ja veespordi kateedrisse tel. 35 247 (G. Jagomägi).

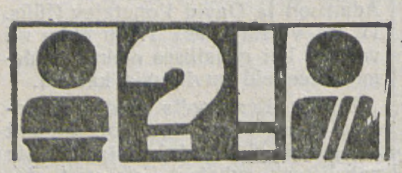
Teadusjärelkasvust

(Algus 1. lk.)

Kokkuvõtteks: ei eksisteeri enam üleülikoolilist ÜTÜ-d ja sellisena ei tohiks ta figureerida ka järgmise aasta eelarves. Ei ole olemas eraldi seisvat üliõpilasteadust. Teaduskond (tulevikus ehk instituut) on huvitatud oma järelkasvust ja tegeleb temaga enda raames toimiva akadeemilise seltsi kaudu pidevalt.

Ülikooli teaduspotentsiaal hakaku rektoraati huvitama aga kohe, s. t. tunduvalt enne, kui *alma mater* jõuab normaalsesse seisundisse. Arvestades avatud maailma ja isegi Tallinna kasvavat konkurentsi, võib praegune suhtumine teadusjärelkasvusse (aspirantide kuldsed elamistingimused ja lausa võimas stipendium) osutuda juba järgmisel aastal liigseks pillamiseks.

TÕNIS LUKAS

KAKS KÜSIMUST HALDUSE POOLELE

1. Millal puhastatakse keemiahoone vaheline ala seal mitu kuud vedelevast remondiprahist? Vana põrandamaterjal — mis kütteks kõlbas — kadus sealt kiiresti, aga ülejäänu pole kellegi asi!

2. Millal lõpetatakse keemiahoone uue küttesüsteemi paigaldamine? Mitu kuud tagasi pöörati Lossi tänava ots ja keemiahoone tagune segamini, aga et sinna mingeid torusid kavatsetakse panna, pole seni küll märgata olnud. Ja kas keemiahoone kanalisatsiooni ots, mis lahti lõhuti, jääb külmade tulekul nii nagu ta praegu on? Ehk uuriksite välja ja teataksite, **kaua see jorutamine veel kestab!**

Lugupidamisega

TULLIO ILOMETS,
keemiahoone majanõukogu esimees

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4057. Tiraaž 3000 eks. MB-01649.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

Nr. 32 (1579) REEDE, 17. NOVEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Konverentsi «Ülikooli tulevik» programm

Esmaspäev, 20. november,
teadusraamatukogu konverentsisaal

11.00 — Ülikooli hoonete seisund ja perspektiivid
haldusprorektor V. Peedimaa
11.10 — Ülikooli finants-majanduslik olukord ja perspektiivid
minister R. Loik
11.20 — Finants-majandusliku tegevuse efektiivsus ülikoolis
professor V. Raudsepp
11.30 — vastused küsimustele
11.45 — v a h e a e g
12.00 — Ülikooli võimalikust struktuurist
dotsent A. Heinaru
12.10 — Instituut kui ülikooli õppe- ja teadusüksus
dotsent M. Pärnoja
12.20 — Teaduskond autonoomse osana ülikoolis
dotsent H. Voolaid
12.30 — Õppe- ja teadustöö perspektiivne korraldus matemaatikateaduskonnas
dotsent I.-I. Saarniit
12.40 — Tartu Ülikool ja Teaduste Akadeemia
akadeemik E. Parmasto
13.00 — vastused küsimustele
13.15 — v a h e a e g
13.30 — Noor inimene ülikoolis
aspirant M. Strandberg
13.40 — Küsitluse «Tartu Ülikool 1989» tulemustest
dotsent P. Vihalemm
13.50 — vastused küsimustele
14.00—16.00 — lõuna raamatukogu kohvikus
16.00—17.30 — töö sektsioonides
I sektsioon: Ülikooli juhtimis- ja majandusperspektiivid
(juhat. V. Raudsepp ja A. Tamm)
II sektsioon: Õppe- ja teadusperspektiivid
(juhat. H. Voolaid ja T. Lukas)

Teisipäev, 21. november

10.00—12.00 — töö sektsioonides jätkub
12.00 — lõuna
13.00 — kokkuvõtted sektsioonide tööst, ettepanekud
14.00—16.00 — lõpp-plenaaristung (raamatukogu konverentsisaal)
— sektsioonide kokkuvõtete esitamine
— lõpp-dokumendi vastuvõtmine

NB!

Konverentsi «Ülikooli tulevik» õppe- ja teadusperspektiivide sektsioon töötab teadusraamatukogu konverentsisaalis 20. novembril kell 16.00—17.30 ja 21. novembril kell 10.00—12.00. Ruum on suur, aeg aga kõigi tähtsate küsimuste üksipulgi läbiarutamiseks üürike. Seetõttu hinnatakse sektsiooni töökorralduses üksnes kaalukaid mõtteid ja probleemipüstitamisi.

Et asjast huvitatud võiksid sektsioonis viljakamalt osaleda, siis oleks soovitav tutvuda aruteluks esitatavate teemade loeteluga.

- Õppe- ja teadustegevuse ühitamine.
- Astmeline kõrgharidus, ainesüsteem.
- Teadustöö korraldus.
- Kvalifikatsiooni tõstmine (kraadid, kutsed, aspirantuur, atesteerimine, välisvahetused).
- Täiendõpe.
- Üliõpilaskonna formeerimine.
- Järelkasv.
- Õppejõudude ja teadurite töö materiaalne külg.
- Sidemed TA-ga, valitsusega, akadeemiliste seltsidega.
- Õppe- ja teadustöö teenindus.

Olulisemates küsimustes on lühikesed põhisõnavõtud. Kohaletulnutelt loodetakse edasiviivaid sõnavõtte (mitte üle kolme min.) ja hoogsat kaasamõtlemist.

Terendused tuleviku kohal

Umbusk selle suhtes, mida kasulikku võiks ülikooli tulevikku selgitav konverents ära teha, on küllalt ilmne. Muidugi oleks ilus, kui konverents ja talle järgnevad üritused rahvusliku ülikooli tähtpäevaks annaksid *alma mater*'ile tõepoolest kätte niisuguse ülikooli tähendust võimendava autonoomia, mis ka tegusalt toimiks. Seda konverents paraku ei anna ning kuigi seda ei anna praegu ka ükski teine ühekordne ettevõtmine, ikkagi hinnatakse konverentsi kasutegurit juba ette esmajoones selle järgi, kui energiliselt ta igatsetud autonoomia meile lähemale toob.

Mis annab siin alust kahtlemiseks? Esiteks see, et autonoomia nõuab poliitilisi ja majanduslikke tagatisi nii rahvuslikes piirides kui ka üle nende. Eesti haritlasel on aga ka praegu paljugi põhjust küsida, kuivõrd siiralt on meie ühiskond sellisteks tagatisteks valmis ning kui kaugele ulatub see vaimne solidaarsus, mis on intelligentsi produktiivsuseks hädavajalik. Teiseks aga see, et autonoomia paneb ülikoolile peale vastutuse, mis nõuab katmist kõikjal, niisiis ka seal, kus see on ebameeldiv. Kuid nagu paljud teisedki väärtused, on ka vastutuse hind ebamääraseks langenud ega ärata enam ammugi usaldust. See on ehk harjumatult kategooriline, aga — rahvusliku identiteedi kõrval on paigast nihkunud ka intellektuaalne identiteet. Ei kujuta ette, et ülikool saaks olla autonoomne ilma intellektuaalset identiteeti taastamata.

Selle kontuure võiks juba aimata, kui igaühele saaks selgeks, kus ta vähemasti ülikooli seeski asub, kui paljudest asjaoludest tema töö sõltub, miks see töö on pidevalt häiritud ning kui paljusid hoobasid on tarvis liigutada selleks, et olud ja suhted läheksid paika. Olgu ülikooli olemine jagatud ligikaudu neljaks osaks: 1) majandustingimused ja vahendid, 2) struktuur ja töökorraldus, 3) inimesed, kes ülikoolis töötavad ja õpivad ja 4) sidemed ülikooli, ühiskonna ja muu maailma vahel. Ehkki tekkivate seoste ahel on harjumatult suur — nii suur ta ometi ei ole, et selles poleks põhimõtteliselt võimalik orienteeruda. Et me sellega aga tõepoolest hakkama ei saa — see on pigem saamatus kui paratamatus. Minu arvates ei ole midagi ületamatut näiteks ülesandes teha enesele selgeks, mida nõuab rektori valimine põhimõttel «primus inter pares» p ä r a s t seda, kui rektor on nõndaviisi juba valitud. Ei ole mingi Sisophose ülesanne ka otsida, kust tuleneb see lõhe ülikooli õppe-, teadus- ja majanduspoolte vahel, mille vinduv toime pole vähem demoraliseeriv kui lahvatavad tülid.

Et mõned neist tülidest võivad lahvatada ka konverentsil, see mind ei häiriks, kuigi kahtlemata on seda ebamugav ja koguni alandav pealt vaadata. Rohkem häirib mind see, et paljud ülikooli igapäevast olemist puudutavad küsimused on konkreetsel ja süsteemsel kujul veel püstitamata. Nii näib olevat ripakil see, kuidas, missuguste konkreetsete sammude kaudu jõuda eksmatrikulatsiooni normaalsuseni. Samas tähenduses nagu lõppeva kümnendi algupoolel eksmatrikulatsioon enam repressiivne ei ole. Kuid tal on ikka veel häbiasja maine ja nõnda ei toimi ta veel sugugi «õigusriigi kohaselt».

Lisaks sellele, mis on ülikooli lehe veergudel juba avaldatud, on praeguseks hetkeks, 14. novembri pärastlõuna alguseks, valminud veel käsitlused astmelise hariduse korraldusest (M. Salundi jt.) ning ülikooli struktuurist (M. Pärnoja, H. Voolaid, P. Olesk). Seda on vähevõitu ja needki käsitlused on esialgsed. Nad nõuavad põhjalikku diskussiooni ning täiendamist, millega konverentsil vaevalt et lõpule jõutakse. Et sellega vähemasti veel nüüd algust teha, toodagu siin ära M. Pärnoja jt. projektist see osa, mis kirjeldab ülikooli struktuuri ülikooli valitsusest allapoole.

Tartu Ülikooli struktuur rajaneb institutsionaalsel pluralismil, mis toetab vaimset integratsiooni ja arvestab erialade iseärasusi ning vormide otstarbekust. Selline pluralism haarab nii ülikooli valitsusele vahetult alluvaid institutsioone, nende osi kui ka ülikooliga seotud institutsioone. Juriidilist iseseisvust võib ülikooli valitsuse kaudu ja tema nõusolekul taotleda iga ülikooli allüksus.

Ülikooli valitsusele alluvad otse teaduskonnad, nendega võrdsustatud instituudid ja ülikooli tööga seotud asutused. Neil kõigil on õigus olla juriidiline isik iseseisva finantseelarve, palgafondi ja välissidemete otsesõlmimisega.

Distsiplinaarse töö põhivormiks on ülikoolis aineinstituut, mille autonoomia garanteerib teaduskond, kuhu ta kuulub. Aineinstituut koosneb institutsioonidest (kateedrid, õppetoolid, õppelaborid, raamatukogud jne.), mille hulga ja korralduse määrab ära instituudi juhtorgan. Aineinstituutide töö ühendatakse teaduskondade kaudu. Teaduskond on integreeriv vahelüli ülikooli kui terviku ja tema koosseisu kuuluvate instituutide ning nende allosade vahel.

Teaduskond teeb ülikooli valitsusele ettepanekuid tellimuste saamiseks õppe- ja teadustööks ning jaotab need tellimused instituutidele ja kateedritele konkursi või kokkuleppe korras. Teaduskonnal on õigus avada ja sulgeda instituute ning kateedreid ja õppetoole, jaotada nende vahel ressursse, määrata kindlaks remondi- ja ehitusvajadused, teha ettepanekuid õppe- ja teadustöö profiili muutmiseks.

Ülikooli raamatukogu võrdsustatakse teaduskonnaga.

Juhiksin seejuures tähelepanu järgmistele asjaoludele.

1. Toodud käsitlus viib astmelise hariduse aineinstituudi sisse. Kui astmeline haridus realiseeritakse iseseisvate kolledžite ja magistrikursuste ning doktoristuudiumi kaudu — praegu niisugust stsenaariumi välja töötatud veel ei ole —, siis kaob aine õpetamise ühtsus ilmselt ära. 2. Kui integratsiooni kandjaks saab aineinstituute ja õppetoole siduv teaduskond, siis selline ümberkorraldus muudab võimu- ja majandusvõitluse ülikoolis pikaks pikaks ajaks väga teravaks.

Kohtumiseni ka pärast seda, kui konverents on läbi!

PEETER OLESK

Astmeline haridus ülikoolis, üliõpilaste erialakeskne atesteerimine

1. **Astmeline kõrgharidus** ülikoolis koosneb reeglina kahest astmest. Esimene (madalam aste) on harilikult lühemaajaline (4—5 a.) ja teine (kõrgem aste) pikemaajaline (5—6 a.), mis võib lõppeda akadeemilise kraadi kaitsmisega. Mõlema astme lõpetanud saavad Tartu Ülikooli diplomi, millega omistatakse erialale ning astmele vastav kutse. Tööseadusandlus viiakse vastavusse diplomi järkudega omistatud kutsetele. Üleminek astmelisele kõrgharidusele toimub järk-järgult arvestusega, et esimesed järku kinnitavad diplomid väljastatakse 1992.—94. a. Enne seda perioodi välja antud diplomid loetakse kuuluvaks kõrgemasse järku (*cum laude* diplomile kehtestatud soodustused jäävad kehtima).

2. **Baashariduse (2—3a.)** andvad õppeained on enamikul erialadel kohustuslikud, kuid ei välistata ka järgneva spetsialiseerumisega seotud mõnede valikkursuste käsitlemist teisel õppeaastal. Baasharidust andvad kursused on jõukohased enamikule üliõpilastest ning annavad kindlad teadmised vastavate ainete põhialustest.

3. **Spetsialiseerumisega (2—3a.)** toimub üld- ja eriainete süvakäsitlus domineerivalt valikkursuste vormis. Üliõpilastel on võimalik suhteliselt laias ulatuses valida neid huvitavaid erialasid, ka laiemaid kursusi ning valida omandamise tasemed. Hindamisel kasutatav punktisüsteem fikseerib stuudiumi jätkamiseks ning stipendiumi saamiseks vajalikud määrad.

4. **Kõrgema kvalifikatsiooni (1—2a.)** saavad need üliõpilased, kes lõpetavad diplomi- või magistritööga. Neile antakse reeglina magistrikraad (ka pedagoogilistel erialadel).

5. Üliõpilaste erialakeskne atesteerimine viiakse reeglina läbi spetsialiseerumisel kolmanda õppeaasta lõpus ja toimub suulise või kirjaliku eksami või atestatsioonitöö vormis. Välistatud ei ole atesteerimine mitmes astmes või korduv atesteerimine (näiteks teisel ja neljandal või viiendal õppeaastal). Atesteerimine toimub eesti keeles.

Teaduskondade ettepanekuid üldistanud

MATI SALUNDI

Igaühele oma raha

Tuleviku ülikoolis olgu igaühel oma raha. Ma mõtlen rahakoti omanikuks eelkõige raamatukogu kui suhteliselt terviklikku ja omanäolist ülikooli allasutust. Taotleme seda, et rahakotirauad oleks omaniku avada. Oma rahast räägime niisiis mitte rahapaja asutamise, vaid finantsilise iseseisvuse asjus. Asjaajamise närvi- ja ajakulust seoses ülemäärase kesk- ja kaugjuhtimisega rahaasjades sai ülikooli ajalehes juba kirjutatud.

Kahjuks ei toiminud keskvõim rahaasjades ainult tülika takistusribana ülikoolilistes asjaajamistes. Ka väljapoole, ministeeriumi ja komiteesse tohtis pöörduda kõikides rahaga seotud asjaajamistes vaid läbi ülikooli haldusprorektori, pearaamatupidaja ja plaani-finantsosakonna. Alles siis, kui kõik nimetatud ning rektor oli nõusse saadud, võis edasi tegutseda raamatukogu ehitamisraha, raamatuostusummade, palgafondi jms. saamise või suurendamise suunas. Vahelülid osutasid tugevat vastupanu, sest neil oli ohutum ja mugavam, kui kõik käis vanaviisi. Samuti jälgiti kiivalt, et ei oleks mingeid otsepöördumisi. Ministeerium ja rektoraat karistasid ja noomisid möödaminejaid. See kärpis kõrvalt käimise himu ja kurvad tulemused ongi käes. Eestikeelse ülikooli 70. aastapäeva eel peame tõdema, et rahvusülikooli raamatukogu aastaeelarvet ei saa mitte kuidagi võrrelda rahvusraamatukogu eelarvega. Võrdlusandmeid on ära toodud «Rahva Hääleski» ja lühidalt öeldes peame meie Tartus kolm korda suurema lugejate arvu teenindamisel toime tulema kaks korda väiksema eelarvega. Selge see, et lõpuks kaob kannatus võidelda ülikooli teadus- ja õppetegevuse parema infoteeninduse nimel ülikooli asjameeste endiga. Kõige pahandavam on see, et võimumehed on kasutanud ja kasutavad õigust ajada kätt teise taskusse. Seda juba raamatukogule uue hoone ehitamise aegadest alates, mil raamatukogu ehitamis- ja sisustamisrahadest said oma noosi mitmed allüksused. Olgu see vana asi unustatud, kui analoogilised asjad ei jätkuks. Kuhu kulus ära raamatukogu katuse kapitaalremondiks mõeldud raha? Katus on parandamata ja vesi jookseb taevast majja nagu ennegi. Missuguse õigusega jaotas haldusprorektor ümber raamatukogutöötajate väiksele palgale lisarahana mõeldud summad? Kuhu jäi see raha, mida kogu vabariigis anti aasta algusest, meile alles suvest alates ja sedagi mitte kõigile? Kuhu on jäänud raamatukogu uue hoone ekspluateerimiseks antud personal, kus teevad tööd elektrikud, san-tehnikud, liftöörid, automaatikud ja insenerid — kokku üle 30 inimese, kes peaksid aitama korras hoida raamatukoguhoonet, mille põrandapind on üle 1/3 kogu ülikooli omast? Saame sellestki aru, et nõuab suurt eneseületamist anda neile küsimustele asjakohaseid vastuseid. Küsimused said kirja pandud selgitamaks, miks raamatukogu ootab rektori seisukohta, et saada iseseisvat eelarvet ja juriidilise isiku õigusi finants-majandustegevuses. Meie sellesisuline ettepanek kadus kui tina tuhka haldusaparaadi võimukoridoridesse. Ootame ühisarupidamisi ja otsust kiiresti, juubelipäevadele vaatamata, sest aastavahetus on lähedal.

Ülikooli pealt kuulukse kõmujuttu, et raamatukogu läheb üle isemajandamisele. See pole ju võimalik! Kust tulevad raamatukogule need tuluallikad? Meie tahame ainult ise oma raha lugeda, ise arvet pidada raamatukogu hoone ekspluateerimiseks ja raamatukogu sisulise töö korrasolekuks antud palgafondi üle. Seejuures on personali puhul põhieesmärk paigutada inimesi teadlikult tarvilikule tööle ning nõudes parimat tasu hästi hea töö eest. Raamatukogu raamatuosturahagi teatakse ju paremini jagada raamatukogus kui majandusmajas. Sama võib arvata inimeste komandeerimise või, miks mitte, ka töölevõtmise asjas. Personali paigutamise ning, nohjah, ka ohutustehnika instruktaaž on tööülesannetele vastavalt tehtav ikkagi töökohal.

Loomulikult on raamatukogu ikka edasi ülikooli allasutus, kes kasutab ülikooli üldiste teenistuste nagu töökojad, ehitusosakonnad, kirjastus, varustus jms. abi. Arvestame, et ka edaspidi jääb alles meie osa ülikooli sotsiaalse arengu fondist. Tahame uskuda, et raamatuostude ja perioodika tellimise jaoks tulevad abiks lepingurahad, sest ainult nõnda saame korraldada raamatukogu rolli tänapäevase ülikooli huvides töötava teabetalitusena.

Isemajandamine ei ole mõeldav, kuid raamatukogu ei taha tulevikus olla ainult kulutamisele orienteeritud süsteem. Juba praegu lubavad kultuurikomitee eeskirjad rakendada osa teenuste tasustamist. Nõnda nagu on lubatud mahakandmise ja utiili andmise asemel raamatukogule mitteajaliku kirjanduse müükki. Tasuline võib olla näiteks tekstidest koopiate tegemine, isiklike teadustööde köitmine, lisatööd nõudvad bibliograafilised teatised jms. Ülikooli raamatukogus on peaaegu 40% lugejatest väljastpoolt ülikooli. Eesti Põllumajanduse Akadeemia tudengeid, teadureid ja õppejõude loeb meil üle 1700. Küsime ka nende teenindamise eest tasu? Nõuame sisse rahalise tagatise, seni kui ollakse meie lugeja? Laiskade lugejate distsiplineerimiseks ja defitsiitse raamatu ringluse kiirendamiseks hakkame võtma viivist neilt, kes laenatud raamatut õigeaegselt ei tagasta. Sellega seotud asjaajamine tasub end ära, kui rahad laekuvad raamatukogu alaeelarvesse, mitte ülikooli üldisesse katlasse. Niisiis — raamatukogule oma raha hiljemalt uuest aastast!

LAINE PEEP

Täiendusõppest Tartu ülikoolis

Olemasolev erialade ja kursuste süsteem pole piisavalt paindlik, nivelleerimistendents töötab vastu nii laiemale humanitaarsuunitlusele kui ka kitsamale erialaettevalmistusele. Mitmed erialad põevad aastakümneid kestnud teabeblokaadi tagajärgi.

Paindliku kaheastmelise kõrgharidussüsteemi üks elemente on **täiendõpe**, seda eelkõige vastavas kõrgkoolis viljeldavate erialadeuurimissuundade raames. Silmas peetakse nii kitsaste erialateadmiste kui ka laiemaid värskenduskursusi. Aastaks 1989 on Eestis teadvustatud vajadus eriti mitmete alade õpetajate, juristide ja majandusinimeste erialatäienduse järele.

Ülikoolis tegutseb kaks täienduskursuste teaduskonda, kehakultuuriteaduskond üleliidulisele ja arstiteaduskond Eesti publikule. Lisaks sellele töötavad kaubandus- ja mõned pedagoogikakursused. Ülikooli õppejõud (uurijad) peavad loenguid paljude ametkondade poolt korraldatavatel kursustel.

Lektorite valiku ja tasustamise ning majandusküsimuste lahendamise huvides on praeguses majandus-õigusolukorras vaja täienduskursusi korraldava allüksuse juurde moodustada **väikefirma.** Välislektorite kutsumiseks ja oma lektorite välissõitudeks saame teenida raha kursuste korraldamisega välismaalastele.

Täienduskursuste korraldamisel Eesti ja teiste liiduvabariikide kuulajatele tuleks üle minna lepingusuhetele ametkondade, valitsuste, kohalike võimude, ettevõtete ja üksikisikutega, otsides ühtlasi sponsoreid ja taotledes riiklikku või ametkondlikku dotatsiooni.

Täienduskursused ise on mõeldavad tellijate huve arvestades tänapäeva teaduse tasemel intensiiv- või lühiajaliste kursustena ja maksimaalselt kuulajate elukoha lähedastena. Kasutatakse rühmaõpet, sidekanaleid ja õppetehnikat, kuulajad varustatakse õppekirjandusega, kursused võivad sisaldada tervisekontrolli ja -õpetust, rakenduspsühholoogia oskuste kujundamist jms.

Dots. JAAN KORGESAAR

Teesid instituutide ja õppetoolide moodustamise kohta ülikoolis

● Kavandatavad struktuurimuutused ülikoolis peaksid tulenema õppetöö sisust ja viima senisest lihtsama ning vähem administraatoreid nõudva süsteemi tekkele. Kui viimase tingimuse täitmist on võimalik kontrollida lihtsalt võrdleva loendamise teel, siis esimese tingimuse täitmine osutub keerukamaks. Järgnevalt pakun ühe võimaliku tee õppetöö sisust lähtuva struktuuri kujundamiseks.

● Alustuseks on tarvis määrata, milliseid teadmisi ülikool peab andma, ehk vanas terminoloogias: millistel erialadel me spetsialiste ette valmistame. Siit tuleneb põhiliste õpetatavate kursuste loend, mis omakorda vastab loodavatele õppetoolidele. On loomulik, et õppetooli juurde kuulub peale professori (või erandina dotsendi) üks või mitu assistenti (dotsenti, kui eesotsas on professor) ja abi-õppepersonal. See on eriti oluline, kui õppetooli juurde kuuluvad praktikumid või suur maht seminare, samuti kaadri järjepidevuse tagamiseks.

● Nüüd on võimalik määrata, kui palju maksab iga konkreetse õppetooli ülalpidamine ja edasi kogu õppetöö korraldamine kokku (palkades, aga vajadusel ka muu raha osas). Saadud andmed näitavad, kas riigi poolt eraldatavatest vahenditest piisab nende õppetoolide ülalpidamiseks. Kui olemasolevatest vahenditest ei piisa ega õnnestu saada ka täiendavaid summasid, jääb üle võimalus vähendada õpetatavate erialade arvu ning tagada allesjäävа õppetöö nõuetekohane rahaline kate.

● Õppetoolid on ühendatud instituutidesse, mis on liitvaks faktoriks ühe laiema või kitsama eriala piires ning omavad teatud majandustikku iseseisvust. Sisuliselt juhib instituudi tööd kollektiivi poolt valitud nõukogu ja valitud või rektori poolt määratud instituudi juhataja. Töökorralduse instituudi sees määrab instituut ise. Instituudist kõrgem tase on rektoraat ja ülikooli nõukogu. Ülaltoodud analüüsi ja õppetöö planeerimise teeb vastav instituut.

● Õppetoolide juurde koondub teadustöö ülikoolis, kuivõrd on loomulik, et õppetooli valdajad on võimelised ka teadusteemasid juhendama. Tasemel teadustöö peab olema eelduseks õppetoolile valimisel ning seda on vaja hinnata rahvusvaheliste ekspertide osavõtul. Vahendid teadustööks tulevad loodavatest ja olemasolevatest fondidest ning muudest allikatest graantide näol. Ka käesoleval ajal meie käsutuses olevad eelarvelised vahendid on seotud konkreetsete teemade täitmisega ning teemade juhendajad on valdavalt õppejõud, mistõttu peaks olukord enamiku laboritega lahenema lihtsalt.

● Ilmselt jääb ülikooli laboreid, mis otseselt ei vasta õpetatavatele erialadele, seda eriti tingimustes, kui ülikooliga võib liituda ka Teaduste Akadeemia üksusi. Need laborid koos üleülikooliliste allasutustega (tootmisbaas, teadusraamatukogu, muuseumid, üleülikoolilised väikefirmad jne.) jäävad teadusosakonna ja selle nõukogu juhtida. Seejuures pole välistatud nende allüksuste kaasahaaramine õppetegevusse. Võib prognoosida, et pakutud skeemi rakendamist raskendavad esmajoones meie vaesus, eriti ruumide ja aparatuuri osas, aga ka subjektiivsetest faktoritest tingitud asjaolud.

JAAK JÄRV

Arstide koolitus Uppsala Ülikooli mustri järgi

AIDULA-TAIE KAASIK,
kõrgkooliuurimise labor

AIN-ELMAR KAASIK,
arstiteaduskonna neuroloogia ja neurokirurgia kateeder

Algus «UT» nr. 30.

Arstiteaduskondades on siiski teatud probleemiks

PREKLIINILISTE ERIALADE TEADLASKAADRI JÄRELKASV

arstide hulgast. Paljudel aladel töötavad edukalt isikud, kelle põhihariduseks on bioloogia, keemia jms. Arstide teadustöö soodustamiseks ja teadlaskonna koolitamiseks on Karolinska Instituudi juures Stockholmis loodud eriplaani järgi õppiv rühm, kelle õppeplaanis on kogu stuudiumi vältel täiendavad kursused, näiteks teadusliku uurimistöö teooria, biofüüsikalised meetodid, eksperimentaalsed mudelid jne. Ehkki sisseastumiseksameid ei ole ja valik toimub gümnaasiumi lõpueksamite järgi (kusjuures kogu Rootsi kohta on arstiteaduskonda soovijaid ca 10 000 ning vastu võetakse neist 1000), on väljalangevus väike ning tudengid õpihimulised. Välja langevad põhiliselt eakamad ja välismaalastest üliõpilased. Lõpetanute teadmisioskusi hinnatakse väga heaks.

DIPLOMIEELNE ÕPPETÖÖ

kestab 11 semestrit (5,5 aastat). Selle läbitegemisel saadakse nn. **litsentsiaadikraad** (*medicine licentiat*), kuid iseseisva arstliku tegevuse õigust (legitimatsiooni) see veel ei anna.

Õpetus toimub õppeplaani järgi, kus ained on jagatud blokkidesse. A- ja B-blokk katavad kokku 5 semestrit (2,5 õppeaastat) ja sisaldavad põhiliselt prekliinilise teoreetilise meditsiini kursust. Tõsi küll, alustatakse 5-nädalase «vetteviskamisega», s. o. **praktilise meditsiini kursusega:** üliõpilasi tuvustatakse lihtsamate õpetus- ja ravivõtetega, õpetatakse lugema pulssi, mõõtma vererõhku, süstima jms. Suurt tähelepanu osutatakse kontakteerumisele patsiendiga. See toimub nii haiglas kui ka ambulatooriumis ja haige juures kodus. Ollakse ka haige inimese saatjaks ja abistajaks uuringutel. 10—20-liikmelises grupis vahetatakse koos muljeid. NB! Praktilise meditsiini kursus toimus eelteadmisteta üliõpilastele! Samal ajal saadame meie oma esmakursuslased kolhoosipõldudele!

Pärast praktilise meditsiiniga tutvumist tulevad järgmised **õppeained:** anatoomia I (4 nädalat), rakubioloogia (4 n.), histoloogia (7 n.), meditsiiniline psühholoogia I (3 n.), bioloogia (3 n.), anatoomia II (13 n.), meditsiiniline füüsika (3 n.) ja keemia (16 n.), füsioloogia (14 n.), meditsiiniline statistika (1 n.), mikrobioloogia (6 n.), patoloogia (11 n.), farmakoloogia (9 n.).

Nüüd järgneb kahepäevane kirjalik eksam ja suuline vestlus 3-liikmelise komisjoni ees kõigi läbivõetud ainete kohta. Seda eksamit peetakse raskeks ja üliõpilaste tervist kurnavaks.

Kel eksam tehtud, võib jätkata õpinguid C-blokis. **C- ja D-blokk** on pühendatud põhiliselt kliinilistele ainetele, haarates teoreetiliste ainete mõningast kordamist ja süvendamist.

Kummagi bloki kestvus on 3 semestrit ja õppeainete järjestus on järgmine: meditsiiniline geneetika (1 n.), kliiniline propedeutika (5 n.), kliiniline keemia (3 n.), kliiniline füsioloogia (3 n), meditsiiniline psühholoogia II (2 n.), perekonnameditsiin I (1 n), sisemeditsiin (23 n.), hooldusmeditsiin (2 n.), kirurgia (19 n). katastroofimeditsiin (1 n.); nahahaigused (4,5 n.), nakkushaigused (4,5 n.), õigusmeditsiin (1 n.), radioloogia (1 n.), psühhiaatria (9 n.), kõrvahaigused (4,5 n.), silmahaigused (4,5 n.), töö- ja keskkonnameditsiin (2 n.), sotsiaalmeditsiin (3,5 n.), neuroloogia (5,5 n.), günekoloogia (9 n.), pediaatria (8 n.), lastepsühhiaatria (1 n.), perekonnameditsiin II (2 n.).

Kliinilistes kateedrites on õppejõude vähe. Õpetavad kõik ülikooli haigla arstid. Kõik õppetöö vormid on kohustuslikud, ainete järjestuse alusel koostatud tunniplaan on range. Oluline erinevus meist on see, et **esimesest päevast alates toimub õpetamine aineblokkide kaupa.** Korraga õpetatakse vaid üht ainet. Õppetöö niisuguse korralduse eelduseks on väikesed kursused ja avarad õpperuumid, samuti õpetajate suhteliselt suur arv. Siiski tuleks ka meil kaaluda üliõpilaste vastuvõtmist kaks korda aastas, mis suurendaks küll loenguvoorude arvu, kuid võimaldaks praktikume algusest peale korraldada tsüklipõhimõttel. Omapärane, et prekliinilisi blokke kureerivad (suunavad) omalaadsete prodekaanidena (*studierektor*) klinistid, kliinilisi blokke prekliiniliste erialade esindajad.

DIPLOMIJÄRGNE ÕPPIMINE

(üldinternatuur) kestab 24 kuud, millest 6 kuud õpitakse kirurgilisi haigusi, 6 kuud sisehaigusi, teine aasta pühendatakse 3 kuu kaupa pediaatriale, günekoloogiale, polikliinikule ja psühhiaatriale. Üldinternatuuri lõpetanu saab täisõiguslikuks arstiks (*legitimerad läkare*).

Kaheaastast internatuuri nimetatakse ka AT-blokiks (mõistest *allmäntjänst* — üldteenistus), mis praegusel kujul rakendati 1970-ndail aastail. Varasem üldtüüpi internatuur kestis vaid 9 kuud. Reeglina töötatakse internatuuriaastail suuremais keskhaiglais, kuid mitte ülikooli kliinikutes. Intern saab palka vastavas halduspiirkonnas munitsipaliteedi poolt kehtestatud tariifi alusel.

Vastavalt soovile ja võimetele on seejärel võimalik veel spetsialiseeruda, milleks kulub olenevalt erialast 4—5 aastat. See nn. **FV-blokk** (*fortsattvidareutbildung* — jätkuv haridus) toimub ülikooli kliinikutes, kus töötatakse alamarstina ja saadakse ka vastavat palka.

Üldse arvatakse, et arstiks õppida on raske. Raske on integreeritud prekliiniliste ainete eksam ja kogu diplomieelne periood. Üliõpilaste hulgas täheldatakse depressiooni- ja ängistusseisundeid, mis mõõduvad alles internatuuri lõpul. Õppetöö planeerimise-organiseerimisega tegeletakse pidevalt, et muuta see üliõpilastele kergemaks, tegemata hinnaalandust teadmistele.

KOKKU VÕTTES

võib tõdeda, et üldtunnustatud standardset õppeplaani, mille järgi võiksid joonduda kõik ülikoolid, ei ole olemas. Ka Rootsi enese ülikoolide vahel on erinevused, mis piiravad üliõpilasvahetust. Sageli peavad teatud perioodi mujal õppinud üliõpilased oma õppeaega pikendama. Siiski korvavad seda laialdasemad teadmised ja avaram silmaring.

KORPORATSIOON „ROTALIA"

Ausus, kindlus, iseteadvus, ühistunne

Lühidalt ajaloost

10. november 1913 — korp! «Rotalia» asutamine Peterburis.
1915 — korp! osaleb EKL-i asutamises.
1918 — jätkatakse tegevust Tallinnas.
1923 — korp! registreeritakse Berliinis Charlottenburgi Tehnika-akadeemia juures.
1924 — 27. mail kinnitatakse korp! põhikiri Tartu Ülikooli juures ning mõne aja pärast lõpetatakse tegevus Saksamaal.
1931 — inkorporeerub «Rotaliasse» korp! «Vicinia».
1933 — asutatakse «Rotalia» Varssavi osakond; sõprusleping Varsinais-suomalainen Osakunta'ga.
1935 — inkorporeerub «Rotaliasse» korp! «Kaljola».
1936 — avatakse osakond Tallinna Tehnikaülikooli juures; ostetakse konvendimaja Tähe tänavas (praegu TÜ klubi kasutuses).
1944 — luuakse «Rotalia» Helsingi osakond.
Peale II maailmasõda asutavad rotalused ühendusi Saksamaal (kuni 1953), USA-s, Kanadas, Rootsis ja Austraalias.
30. detsember 1988 — «Rotalia» taaskinnitamine Tartu Ülikooli juures.
15.—17. september 1989 taasavamispidustused.

Nii kujutasid noored rotalused asutajaliiget Jüri Uluotsa. (Foto «Üliõpilaslehest» nr. 9/10, 1938)

Mida teeb „Rotalia"

«Millega te seal «Rotalias» õieti tegelete?» küsib meilt iga võhik.

«Ahah, teil on range sisekord ja intiimne organisatsioon. Eks siis tegevus ole ka kindlaks määratud. Joote plaanipäraselt õlut ja esindate oma värviatribuutidega ülikooli,» mõtleb küsija.

Õlle suhtes on tal õigus, me limpsime seda tõesti mingi looduse poolt määratud seaduspära järgi. Korbielu pole aga kunagi piiratud olnud. Ehk ainult taastegutsemise algupäevil, kui kõik ühiselt majandusküsimusi lahendasid.

Nüüd tegeleb korbi iga liige eelkõige sellega, mis teda huvitab. Kõik, kes tegelevad spordiga, võivad tegutseda ühes kolmest korbi poolt organiseeritud treeningrühmas (enesekaitse, korvpall, atleetvõimlemine).

Ühiselt õpime inglise keelt.

Keda huvitab kirjandus, see võib alati suhelda mõne kirjandustegelasest vilistlasega või kasutada korporatsiooni raamatukogu.

Kõige mõnusam on aga lihtsalt puhata ja juttu ajada ning seda võime oma konvendikorteris teha, millal soovime.

Ja kes ikka veel rahul pole, leiutab midagi uut juurde. Nii ka pidevalt tehakse. Vabameelsus on koguni nii kaugele arenenud, et kolm korporanti õlut ei tarvitagi(?).

Ma arvan, et härrasid ülikooli juhtkonnast, kes igaks juhuks soovitasid korpidel koostada poolaasta plaan, valdab seda juttu lugedes õnnis rahulolu: «Nad siiski teevad midagi!»

ÜLIS SÕUKAND

Taasavamine

Huvitava ülevaate «Rotalia» taasavamispidustustest andis 4. oktoobri «Eesti Päevalehes» vilistlane korp! «Rotalia» Rootsi Koondisest Sven Hanson.

Nädalalõpul 15.—17. septembril 1989 kirjutati tähtis peatükk korp! «Rotalia» ajaloos. Siis nimelt toimusid Tartus korporatsiooni taasavamise pidustused, millest võttis osa ligi 100 rotalust, nendest 25 välismaalt — Kanadast, Rootsist ja USA-st. Kohal oli ka kümme soome Varsinaissuomalainen Osakunta sõpruslepinglast.

Vormiliselt registreeriti korp! «Rotalia» Tartu ülikooli juurde 30. detsembril 1988 ja samal päeval tunnistati ka «Rotalia» pädevust juriidilise isikuna. Võis jälle seaduspäraselt tegutseda. Oli seljataga vägivalla ja stagnaaja tingimustes toimunud, 48 aastat kestnud poolpõrandaalune tegevus.

Järgneva kaheksa kuu jooksul kutsuti ellu Korp! «Rotalia» Eesti Koondis asukohaga Tartus ja korp! «Rotalia» Tallinna Osakond. Korp! «Rotalia» Eesti Koondis koos osakonnaga Tallinnas hõlmas pidustuste ajal veidi enam kui 90 liiget, nendest 25 rebast ehk lihtliiget.

Pidustused peeti endises korp! «Rotalia» majas Tähe tänavas, kus silmapilgul kasutab ruume Tartu Ülikooli Klubi. Korp! «Rotalia» kasutada on vaid üks tuba. Pidustuste puhul oli aga suurem osa majast siiski «Rotalia» käsutuses. Maja katusel olevas lipuvardas lehvis kolmel pidustuspäeval korp! «Rotalia» sini-must-roheline lipp.

Enne pidustuste algust peeti erakorraline koosolek, kus võeti vastu uusi liikmeid. Värvid anti poolele tosinale mehele, kelle hulgas on tuntud kirjanikud Jaan Kaplinski ja Arvo Valton. Võib muuseas märkida, et Kaplinski on üks selle aasta Nobeli kirjandusauhinna kandidaate.

Sõjaeelses Taaralinnas võis aegajalt näha uhkeid pidurüüs korporante ringi sõitmas landoodes. See on aga moodsal ajastul hobuste puuduse tõttu läbiviidamatu. Hobuseid asendavad nüüd autod, ja nii sõidetigi Tähe tänavalt läbi linna Peetri kirikusse jumalateenistusele ja pidulikule lipuõnnistamisele nn. uunikumides, vanades 1920-ndatest aastatest pärinevates lahtistes autodes. Kahes esimeses istusid Tartu ja Tallinna presiidiumid ning mõlemas autos lehvis korp! «Rotalia» lipp.

Jumalateenistus oli haarav, õpetaja kõne soojalt südamessetungiv. Pärast lipuõnnistamist laulis külaliskoor kirikulistele «Hoia, jumal, Eestist!»

Järgnes pidulik ja sisukas aktus Tartu presiidiumi juhtimisel korporatsiooni endises hoones Tähe tänavas. Imestust äratas suurearvuline tervitajate hulk, kus olid esindatud peaaegu kõik sõjaeelsed nais- ja meeskorporatsioonid ning üliõpilasseltsid, kinnitades sellega laiahaardelist üliõpilasorganisatsioonide taastamist Eestis. Aktus lõppes Eesti hümniga.

Korporatsioonide pidustuste haripunktiks on vennastuspidu ehk kommerss, ka «Rotalias». Tartus toimus see teise pidupäeva pärastlõunal.

Enne kui 1940. a. korp! «Rotalia» tegevus Eestis vägivaldselt likvideeriti, jõudis tolleaegne juhtkond mitmeidki korporatsioonile kuuluvaid väärtuslikke esemeid deponeerida Eesti Rahva Muuseumike. Nüüdsete pidustuste puhul oli muuseum nii mõnegi eseme kasutada andnud, mh. mitu hiiglasuurt hõbekarikat, mis vande kordamisel ehk nn. juramentumil kasutusele võeti.

Pärast kommerssi järgnes pidulik õhtusöök hoogsate laulude saatel. Korporatsiooni nooremad liikmed ning soome sõpruslepinglased sattusid nii hoogu, et ei läinudki koju, vaid jätkasid vahetult pidustuste kolmandat päeva järelistumisega.

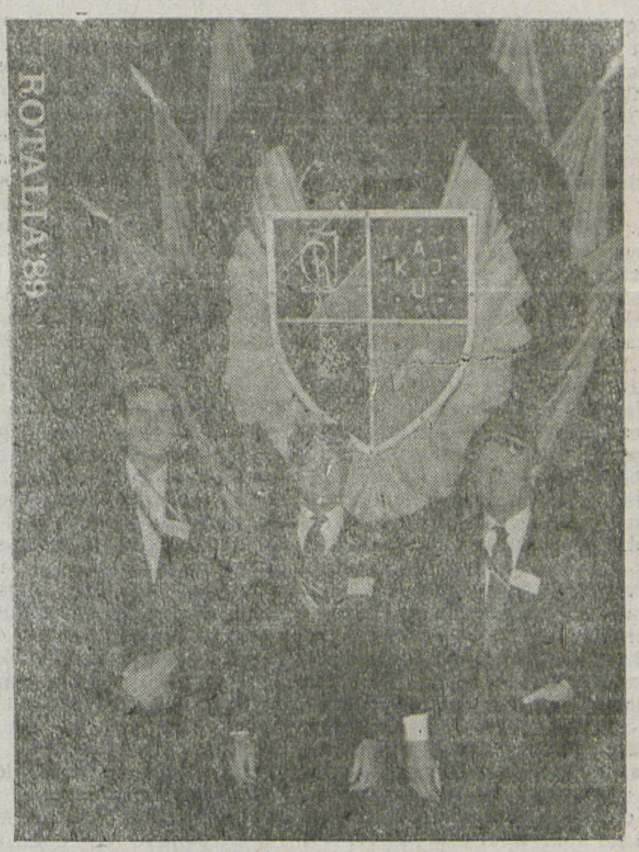
Programmilist

Viimasel ajal on ennustatud mitmesugust tulevikku vasttärganud üliõpilaselule ja taas tärganud akadeemilisile organisatsioonele. Mõned väidavad seltse ja korporatsioone hoopis kaduvaiks ja ajutisiks näheteks — need olevat vaid ajaloojanuse noorsoo kammitsaist päästmise viljad ja moeharrastused. Sest kõik, mis Eesti Vabariiki meenutab, eriti veel selline atraktiivne vaimuelu sfäär, on ju moes! Paari-kolme aasta pärast aga, kui asutamistuhin möödas, minnakse laiali hoopis uute väärtuste jahile. Sest ajalugu, nagu väidetakse, ei saa tagasi pöörata. Ja uskumatu on, väidetakse veel, et midagi nii konservatiivset-eraldavat nagu korporatsioon võiks tänases demokratiseeruvas ja üha piire kaotavas maailmas läbi lüüa.

Arvan säärase seisukoha olevat hoopis unifitseeriva ja ühtlustava ideoloogia produkti. Heites kõrvale 1980. aastate algusest jälgitava poliitilise elu kaldumise konservatiivsmi, tasuks vaadelda hoopis rahvuslikke ärkamisi Euroopas, uut rahvuslike ideoloogiate tõusulainet kui vastureaktsiooni piiramatule migratsioonile ja «Ühise Euroopa Kodu» loosungile selle halvemas mõttes. Alvin Toffleri «Kolmanda laine» detsentraliseeruv ja destandardiseeruv maailm loob säärasele ideoloogiale soodsa pinnase. Rahvused ja rahvakillud, kõikvõimalikud territoriaalsed üksused püüavad säilitada enese kultuurilist omapära iga hinna eest. Eesti kultuuri-, teadus- ja majandustegelaste jaotumist akadeemilisisse organisatsioonesse võime aga kindlalt pidada meie omapäraks.

Kusagil «udusel Albionil» asuvad gooti stiilis kolledžid, Cam'i jõgi ja valgepüksilised noorsandid sellel sõudmas, korporatsiooniteklite värvikirevus ja lipud konvendimajadel jäägu aga Balti mere sellele kaldale, kui siinkohal võrrelda vaid üliõpilaselu välist külge. Võime muidugi püüelda täieliku omapäratuse poole, manades silme ette mingisugust «keskmist Euroopa tudengit» — üdini demokraati ja patsifiisti, kes reeglina kuulub roheliste parteisse ja riietub ülivabalt. Säärases ideaalis julgen tublisti kahelda.

INDREK PAJUMAA

Vasakult: Indrek Grabbi (Washington), Rein Grabbi (Ülemaailmse vilistlaskogu esimees, Los Angeles) ja Hellar Grabbi (Washington) korp! «Rotalia» taasavamise pidustustel Tartus endises «Rotalia» majas Tähe tn. 3.

Korp! Kui IME alus

Milleks on loodud üliõpilaskorporatsioonid ja korp! «Rotalia»? On see ainult üks klubi seltskondlikeks joominguteks? Või üks meeste selts neile, kes tunnevad puudust kollektiivsest möirgamisest?

Ma võin Sulle öelda, et need on loodud hoopis muuks. Korp! «Rotalia» asutati 1913. a. Peterburis mõttega ühendada sealseid eesti tudengeid, keda liitis ühte midagi rohkemat kui ainult rahvus. Neid sidus tugev tahe töötada aktiivselt Eesti tuleviku heaks. Asutajaliikmete seast on jäänud eesti rahva mällu kaks silmapaistvat poliitikut, Otto Tief ja Jüri Uluots. Kuigi korp! «Rotalia» asutati võõras linnas ja võttis mitu aastat, enne kui suudeti end Eestis sisse töötada, oli korporatsioon vene invansiooniajaks üks suuremaid.

Nagu teisedki korporatsioonid sunniti «Rotalia» eksiili. Nõukogude terror ei julgenud lubada nii iseseisva organisatsiooni eksisteerimist okupeeritud Eestis. Aga see ei muutnud «Rotaliat», pigem lisas uut jõudu, tahet püüelda parema tuleviku poole. Korporatsioon õitses ja kasvas ka välismaal, kus nüüd on ligi 500 liiget, Sydneyst kuni Stockholmini. «Rotalia» on nüüd tõenäoliselt suurim Eesti üliõpilasorganisatsioon maailmas.

Nendele 500-le on lisandunud kaheksakümmend *confrater*'it Eestist, nende seas palju rotalusi, kes läbi viiekümne aasta on olnud truud sini-must-rohelistele värvidele. Nad käisid salaja koos isegi suurimatel kannatusaastatel. Kuid kohtame rohkesti ka noori, kes taasasutasid «Rotalia» 1988. a. sügisel ja on taaselustanud «Rotalia» vaimu Eesti ülikoolides.

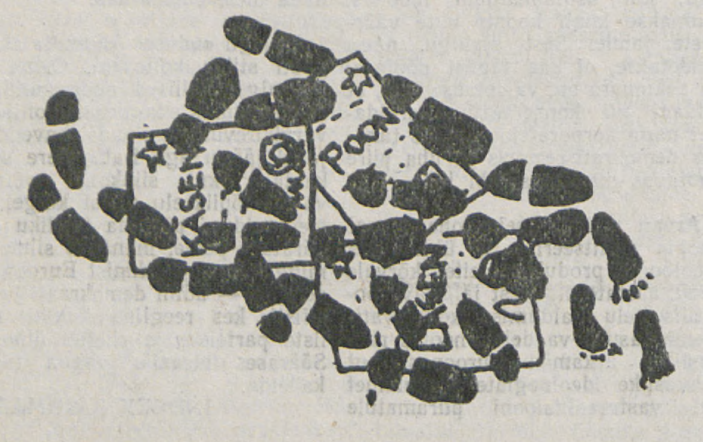
Miks just see korporatsioon on meelitanud Eesti parimaid mehi enda juurde? Millest tema edulikkus nii Eestis kui ka võõrsil ja sini-must-roheliste värvide tõmbejõud nüüd ja minevikus?

See tuleb «Rotalia» võimalusest ja oskusest kujundada juhtpoliitikuid, seltskonnategelasi ning ärimaailma liidreid. Kui Sina astud «Rotaliasse», siis jätad Sa rahuliku elu maha, aga Sind ootab põnev tulevik! Me ei kasvata järgijaid — me kasvatame juhte, IME liidreid!

TOIVO KLAAR

Vastust ei saa jagada

Oli meeldiv, et Laine Peep lisas oma tööväldkonnast palju sellist, mis peaks nüüd juba minevikku kuuluma, kuid on kaasaja argielu paratamatu saatja. Nõustuda ei saa aga sellega, et tuleb kõikjal ise pihta hakata ja ka juhtide eest otsustama hakata. Jään endiselt selle juurde, et kõik imetabased keelud ja käsud tuleb tühistada samal tasemel, kust nad ringlusse saadeti, pealegi töötab neidsamu inimesi enam-vähem samadel kohtadel, kust keelud-käsud ja ametlikud hinnangud ringlusse saadeti. Oma varasema tegevuse ülevaatamine, autasude, tänukirjade ja preemiate meenutamine võimaldaks mõnelgi huvitavalt mõtiskleda inimese muutuvast rollist ühiskonnas. Altpoolt tegemine võib lõppeda pihtasaamisega. Filoloogiateaduskonna nõukogus teatas möödunud kevadsemestril dekaan, et rektori ja prorektoritega tohivad teaduskonna asjadest rääkida üksnes dekaan ja prodekaan, vaid nende kaudu võib juhtkonnale oma ettepanekuid saata. Loodetavasti on see teaduskonna nõukogu protokollis fikseeritud.

Veel tahaks peatuda ühel mõtteavaldusel seoses eestikeelse ülikooli 70. aastapäeva tähistamisega. On tõesti kahju, et juubeliga pole kaasnenud rahvusliku eneseteadvuse tõusu, et juubel on muutumas formaalseks ürituseks, mille käigus tehakse pisut remonditöid (Koobi kanakuudid tõstetakse teise seina jms.), korraldatakse sessioone ja teaduspäevi. Neist viimased on ehk midagi ka rahvale andnud, kui julgeme Tartu Ülikooli pidada rahvusliikuks ülikooliks. Valusasti tabas juubeli ettevalmistamisel vastutusrikast ülesannet täitva Rein Pulleritsu enesekindel hinnang: «Tookord, seitsme aasta eest, olime kõik tüüpilised väärastunud sotsialismi elluviijad. Ajastu seadis oma vaidlustamata paratamatusega inimesi fakti ette, kus akadeemikuil tuli kartuleid sorteerida ja professoreil Toomel heina niita» (R. Pullerits, Puhastugem totalitaarriigi «saavutustest», TÜ, nr. 30, 27. okt. 1989, lk. 3). Selline üldistus on ülikooli ausatele inimestele solvav. Tüüpilised väärastunud sotsialismi elluviijad on olnud vähemuses, kuigi just neid on võim alati esile nihutanud, valguses hoidnud, aumärkide, välisreiside ja muude hüvedega pärjanud, nii et nad on ise uskumagi hakanud oma erilistesse võimetesse ja asendamatusse. Ma olen veendunud, et ausad teadlased püüdsid ka rasketes oludes inimesteks jääda, noori kasvatada harituiks, selgitada internatsionaalse ja rahvusliku vahekorda nii teaduses kui elus. Et sellised õppejõud sunniti varju, on arusaadav. Et tuli kartuleid sorteerida, Toomel heina niita, kolhoosis üliõpilastega vihmasajus külmetada, aulas aupresiidiumi valimisel püsti seista, tervitustelegrammidele alla kirjutada, ALMAVÜ-d ja rahufondi toetada (kõik ei teinud eelloetletutki), see ruineeris küll teadlasi nii füüsiliselt kui vaimselt, kuid ei muutnud neid kaasajooksikuteks ega väärastunud sotsialismi elluviijateks. Isegi formaalkohustuslikud tsitaadid ja kontekstikõlbmatud näited ei teinud neid kaasajooksikuteks, kuigi ängistasid. Südametunnistusega teadlased ei saanud ennast müüa minevikus ega saa müüa ka olevikus ja tulevikus. Teadlased teenivad eeskätt oma rahvast ning koos sellega üldist progressi. Nad ei ole nõus jagama vastutust nendega, kellele poliitilised ambitsioonid on tähtsamad teadustöost ja noorte õpetamisest. Aeg on näidanud, et ka nüüd jäävad ausad inimesed varju, uutmisrinde eesliinile endid nihutanud Saulustest on saanud Paulused. Meenutagem «Rajaca», Ajaloo-Filoloogiateaduskonna raamatukogu, Jaanus Paali, Jüri Kuke, Lauri Vahtre, Hubert Jakobsi jt. juhtumeid, milles musta töö tegid dekanaadid koos nn. ühiskondlike organisatsioonide ladvikutega. Ilalgi ei peetud vajalikuks arvestada kogu teaduskonna arvamust. Selle asemel korraldati õppejõude halvas kasvatustöös süüdistavaid koosolekuid. Toonased süüdistajad räägivad nüüd uutjatena seda, mille eest nad omal ajal teisi rängalt karistasid. Arvamuste mitmekesisus on igati tervitatav, kuid see ei tohi seisneda väljavalitute eksimatuse tunnistamises ja erineva mõttelaadi mahasurumises. See peaks kehtima nii mineviku, oleviku kui tuleviku kohta.

Kahju küll, koolivend Rein Pullerits, mitte kuidagi ei saa ma kaasvastutajaks hakata. Arvan, et nii on paljude teistegagi, kuigi ma ei sõanda nii enesekindlat üldistust teha, nagu Sina tegid.

EDUARD VÄÄRI

Ülikooli au kolme rubla eest?

Kultuur on nii kallis ja rahanõudev asi, et meie riik ei saa seda endale lubada. Kultuur tuleks siin ära keelata.

Sven Kivisildnik

Esimene: «See oli nii. Läksin mina ülikooli klubisse laupäevadiskole aega veetma, tüdrukuid vaatama ja tuttavatega kohtuma. Kassa kohal rippus silt, millest võis välja lugeda, et üliõpilaspileti puudumisel maksab peopilet tavalise rubla asemel kolm rubla.

Ühed linnaliinibussijaama karvajalad olidki seda parasjagu lunastamas. Astun nende järel klubisse... Võeh! Milline tundmatuseni teine õhustik! Hõõguv sigaretisilm peos, tuigerdas igasuguseid kätega vehkivaid tüüpe maja peal, all ja üleval ringi. Kõrv kogus paarikümnemeetrise jalutuskäigu jooksul kõnekatkeid: «Jõime kaks...», «Raisal vedas!...», «L... vahtis, kuidas...», «...pea, tõmba ülel», «Neiukene, palju maksab?» jne.

Hämaras koridorikäigus ei andnud kaks kätega vehklejat teineteisele teed ja kohe läks kähmluseks. Tualettruumi ukse taga ootas ilmselt kakeldasoovijate järjekord.

Kõik see pealtkuuldu on ilmselt direktori sünnitus. Raha ei ole, vaja teenida. Kuidas sa ikka raha teed? Mis see kolmekas siis linnanoorel visata! Oleks pilet veel 25 rubla! Ülikooli au kohe kõrgemal.»

Teine: «Vähemalt klubi uute trummide võrra.»

Kolmas: «Kas meil on üldse sellist klubi tarvis? Mis?»

Esimene: «Asi on selge. Tuleb vana kord tagasi muuta. Uksel peab nõudma üliõpilaspileteid! Kui näo järgi või intelligentsustesti põhjal sisse lasta, jäävad paljud üliõpilasedki õue. Aga see /.../ ukse taha!»

Kolmas: «Ehk plaanitseb klubi juhtkond nii roosaprillilisi üliõpilasi linna põhjakihiga tutvustada. Muidu õilishinged ei saa enne õiget elu nuusutadagi, kui töökohal nende /.../ tegemist tuleb».

Teine: «No olgu siis mõnel muul päeval, kas või kolmapäeval, kui akadeemiline üliõpilaskond oma üritustel, niiöelda uudishimu õhtu. Igaüks saaks siis vaatama minna, kuidas elu peremehed elust rõõmu tunnevad.»

Esimene: «Ei! Ülikool jäägu /.../ puhtaks! Vähemalt needki uksed olgu sellele /.../ suletud!»

Kolmas: «On siis ülikool omaette ühiskond, oaas keset /.../ maad?»

Teine: «Siia, nende seinte vahele kogunenud vaimse energiaga on võimalik mägesid liigutada, siin on halli ollust hallide olude muutmiseks.»

Kolmas: «Voltaire väidaks vastu: Tark inimene mõistab, et rumaluse ja nõmeduse summa maailmas jääb siis, kui tema siia maailma tuleb ja siis, kui ta siit ära läheb, samaks. Konstant.»

Esimene: «Suletud süsteemides on teatud tingimuste juures võimalik entroopiat vähendada. Sulgeme ülikooli /.../ avame ülikooli!»

Üks-kaks-kolm koos: «Entroopia! Taganel»

1—3 tänitajat: MART KUUR
HEIKI KALLE
AARE KASEMETS

Mõtteid tipust

Kujutis pole see, mida näed. See pole tõeline. Linnast end jälle SINNA selle kõige sisse mõelda on kujutis. Seejärel polegi enam olevat ja olnut, tõelist ja kujutist, tegelikkust või mälestust. Ma olen seal. MAED. ARK. Kõik on üks.

Esimestel päevadel ei leia oma kohta üles. Tundub, et on jõutud ühte lõpukohtadest. Jah, ümberringi on palju, ja kaugele ja kõrgemale ja korraga. Sellest esialgu ei aima veel midagi. Pikapeale selgub koht selles maailma punktis. Me pole siin ainsad. Naaberorus on lambakarjused, slinsamas jõe ääres lapsed ja rohelisel lapil naine vasikaga. Nemad on siin kodus ja sobivad siia. Kuidas aga tasakaalustada oma olekut erksavärviliste riiete ja varustusega, kummaliste mõtete ja eesmärkidega?

Eesmärk oli suur — **Eesti Ülikooli tipp**. *Kuidas aga sobitada igipõliseid mägesid, seisnud siin enne inimaegu, kohalike arusaamu mägedest ja nende nimedest järsku eestikeelse mäenimega? Ma ei suuda sellist eetilist probleemi lahendada, muidu saaks ju vastuse ka inimkonna kogu maadeavastamise lugu ja eetika. Seda ma ei suuda. Tunded aitavad!*

Ohel hetkel tuli tunne, et me polegi keset mägesid asuv kirev võõrkeha, vaid omas keskkonnas väikesed inimputukad, tegemas midagi, mida inimtunne määratleb kui austust ja kohusetunnet. See on mäetunne. Mitte kunagi ei tule see kohe, vaid alles tasapisi harjutakse mägedega ja nemad inimestega.

Mäetundeta ei tehta midagi. Eesti Ülikooli tipp tuli siis, kui mäetunne oli tulnud. Ainult ja just niimoodi suutsid alpinistid austada oma alma mater'it.

See mägi ei ole niisama. Olev tunne, mis valitses igas alpinistis, kes liginesmäele, jäi selle mäe juurde. Nii tunneb iga järgmine, kes suudab minna ja austada mäge.

Eesti Ülikooli tipu nimi on üldistus. Eesti mõiste alla mahub ju palju. Nii mõtles meist igaüks. Ja see sobis mäele. Nimetust nii austusväärse nimega mäeks tõusnud, kõrgus ta uhkelt oru lõpus ja vaatas järele tema juures olnud inimmutukatele. Oli, mida mäele anda, ja oli, mida mäel meile anda.

Kujutis või tegelikkus, linn või maa, kivid või rohi? Või kõik üks eluviis?

HEILI HANI

ESMASPÄEVANE PSÜHHOLOOGIALOENG

toimub 20. novembril kell 19.00 Tähe tn. 4, audit. 170. Suhtlemispsühholoogiast loeb Tõnu Lehtsaar.

KAASAEGSE HIINA KEELE KURSUSED

Eesti Akadeemiline Orientaalselts korraldab soovijaile kaasaegse hiina keele kursused, mis kestavad k. a. detsembrist 1990. a. mai lõpuni. Õppetöö hakkab toimuma kaks korda nädalas, õppekeeleks on inglise keel. Kursused on **tasulised.** Õppida soovijaid registreeritakse kuni **24. novembrini Tiigi 78—116 igal tööpäeval kella 14—16. Info telefonil 3 08 05.**

OSALEGE RATSUTAMISEL

Kellel on aega ja viitsimist saada kehalise kasvatuse arvestus ratsakunsti harrastades, tulgu 27. novembril kell viis õhtul meie kabineti juurde EÜS-i majas (Tõnissoni 1).

TÜ kehalise kasvatuse kateeder

ÜLIKOOLI KLUBI VIDEOTEEGIS

17. ja 18. nov. kell 21.00 ALTERNATIIVDISKO ÕHTUD!

19. nov. kell 21.00 PÜHAPÄEVADISKO.

* * *

Ootame lapsi ülikooli klubi videokohvikusse pühapäeval, 19. nov. kell 15.00 taaskohtumisele GULLIVERIGA («Gulliver hiiglaste maal»). Pääse 80 kop., koolieelikutele tasuta.

LUGUPEETUD VIDEOSÕBRAD!

Käesolevaga on TÜ füüsikute kooperatiivil «Positron» au teile teatada, et Narva mnt. 25 kohvikus on avatud TUDENGITE VIDEOKLUBI. Klubi tegevuse eesmärk on tutvustada laiemale vaatajaskonnale videožanri parimaid teoseid. Filmide valik on rikkalik — alates multifilmidest ning lõpetades pead pööritamapaneva õudusega. Siia vahele mahub veel komöödiaid, ulmefilme, põnevusfilme jne. jne.

Videoklubi seansid toimuvad õhtuti kell 20.00 ja 22.00. Sissepääs taskukohane igale tudengile!

OODAKE MEIE REKLAAM! AJALEHES «UNIVERSITAS TARTUENSIS»!

Kooperatiiv «Positron»

Mehkamaa '89 tegutseb

Luukapäeval, 18. viinakuu päeval, käis grupp rahvaluulehuvilisi eesti filoloogе Lõuna-Eesti turneel.

Üritus oli meeldivaks jätkuks tänavusuvisele rahvaluulepraktikale Mehkamaal. Äraseletatult on see Võrumaa lõunapoolseim nurk Mõniste ümbruses. Mehkamaa nimi arvatakse olevat tulnud pärast 17. sajandil mõllanud katku, kui Mõniste ümbruses üksi jäänud Mehka-nimeline mees endale ümber hulkudes seltsilist otsinud. Sarust hõiganud talle Hipõ-nimeline naisolevus vastu. Nii nad kokku saanudki ja nende järglaste sünnipaika isa nime järgi kutsuma hakatud.

* * *

Kahe augustikuu nädala jooksul (15.—25. aug.) kogusid kohalikku ainest 7 usinat praeguseks II kursusele jõudnud eesti filoloogi Eda, Anu, Kaie, Triin, Vilja, Timo ja Madis.

Põhirõhk kogumistöös oli asetatud Koiva äärest Koikkülast pärinevate **rahvaarstide Kusta ja Anton Taitsi** (kohalikus ja üldtuntud kõnepruugis **Suri'de**) kohta täiendavate ja täpsustavate andmete kogumisele. Kogumisretked ulatusid Võru rajoonist Varstust, Mõnistest ja Sarust Valga rajooni Harglasse, Koikkülla, Laanemetsa ja Valka. Huvi pakkus muugi kohalik pärimus (kant on selle poolest väga rikas: uskumused, kombed, rahvameditsiin, vanad laulud, kohalik murre jne. jne.).

Omaette vaatamisväärsus oli ka Mõniste külamuuseum, Eesti vanim vabaõhumuuseum, mis kasvas välja 1948. aastal Alfred Lepa juhendatud kodulooringist. Ametlikud õigused sai muuseum küll alles 1957. aastal. Põhiliselt on esindatud Lõuna-Eesti keskmiktalupoja elu-olu kujutav rehielamu, ait, saun, mis on sisustatud kõige elamiseks vajalikuga 19. ja 20. sajandi vahetusel. Kaks küüni on täidetud talupoegade käsitöövahendite ning -esemetega. Püsiekspositsioonis on ka kohalik liivi sugemetega rahvariie (Hargla khk) ning naiste käsitöö ja Mehkamaa ajalugu kaasajani sõnas ja pildis. Kahjuks aga allumine Võru Koduloomuuseumile on laostanud perifeerset külamuuseumi nii moraalselt kui ka materiaalselt.

Kaunis loodus ja ilusad ilmad lisasid kahele töönädalale hulga positiivseid emotsioone. Osa folkloori tuli õhtupimeduses koju kättegi — kohalikud kummitused tegutsesid põhimõttel: ainult motoriseeritud kummitus on tõeliselt hea kummitus.

* * *

Nõnda siis kasvas II kursuse nostalgia Mehkamaa järele nii suureks, et sügisene hüvastijätt armsaks saanud paikadega teoks sai. Kampa võeti ka rebaseid-huvilisi ning Mehkamaa '89-le sekundeerinud Noarootsi '89 esindajad.

Tutvuti piirilinna Valga-Valkaga, kust mindi Laanemetsa (Lannamõtsa) õigeusukirikut ning kalmistut vaatama. Korrastasime ka Kusta ning Anton Taitsi kalmud ja süütasime küünlad.

Edasi viis tee üle Hargla, Mõniste külamuuseumi ja Varstu Võrru. Taasavatud Kreutzwaldi majamuuseumi külastamine oma toredu-ses ning giidi huvitava jutu saatel valmistas silmale rõõmu ja haris ka ekskursantide vaimu.

Õhtupimeduses tõi buss väsinud reisijad Taaralinna tagasi.

Toimetaja kt.
MARGUS SANGLEPP

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4204. Tiraaž 3000 eks. MB-01657.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 33 (1580) REEDE, 24. NOVEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

EESTI RAHVUSÜLIKOOLI 70. AASTAPÄEVA KAVA

1919
1989
TARTU ÜLIKOOL

Teisipäev, 28. november

Kl. 11 TÜ Ajaloo Muuseumi sisseõnnistamine ja ekspositsiooni avamine.

Kl. 15 TÜ Ajaloo Muuseumi IX konverents «70 aastat Eesti Ülikooli» muuseumis. **Jätkub kolmapäeval kl. 10.**

Neljapäev, 30. november

Kl. 9—21 Külaliste registreerimine TR fuajees.
Kl. 10 Külaliste õnnesoovid ülikoolile rektoraadis.
Kl. 11 Majandusteaduskonna teaduskonverents Nooruse t.
Kl. 14 Endiste rektorite, professorite jt. kolleegide mälestamine Raadil. Laulab meeskoor.
Rektor A. Koobi hauamonumendi avamine Raadi kalmistul.
Kl. 15.15 Mälestusjumalateenistus Peetri kirikus. TÜ Naiskoor.
Kl. 17 Filmiprogramm Vanemuise 46.
Kl. 17 Õpetatud Eesti Seltsi ja Lõnnroti Seltsi koosolek ajaloomuuseumis.
Kl. 19 «Viimne valss Viiburis» «Vanemuises».
Matemaatikateaduskonna teaduskonverents Inseneride Majas.
Kl. 19.30 H. Sallo kontsert «Vanemuise» kontserdisaalis.

NÄITUSED:

Üliõpilasorganisatsioonide varad Linnamuuseumis,
valik 16.—18. sajandi graafikat Klassikalises Muinasteaduste Muuseumis,
«70 aastat ülikooli» Ajaloo Keskarhiivis.

Reede, 1. detsember

Kl. 6—11 Külaliste registreerimine TR fuajees.
Kl. 8.30 Külaliste õnnesoovid ülikoolile.
Kl. 11 Juubeliaktus «Vanemuise» kontserdisaalis (kutsetega).
Kl. 15.30 Tänujumalateenistus Peetri kirikus. TÜ kammerkoor.
Kl. 17 Rongkäik Narva maanteelt Raekoja platsile ja palve (aut. L. Hainsalu). Meeskoor. J. Tooming.
Kl. 19.30 Rektori vastuvõtt väliskülalistele Ajaloomuuseumis.
Kl. 21 Korporatsioonide ball EPA aulas.
Kl. 21 Kantriõhtu TÜ klubis.
Kl. 21.50 Ilutulestik kesklinnas.
Kl. 22 I ülikooli ball «Vanemuises».
Kl. 23 Disko kultuurihoones.

Laupäev, 2. detsember

Kl. 10 Audoktorite promoveerimine TÜ nõukogu pidulikul koosolekul aulas.
Kl. 13 Korvpallivõistlus TÜ ja TTÜ õppejõudude vahel spordihallis.
Kl. 15.15 Pressikonverents TR-s.
Kl. 19 VAT-teatrilt «Hamlet» «Sõpruses».
Kl. 21 Stiiliõhtu TÜ klubis.
Kl. 22 II ülikooli ball «Vanemuises».

Tänu

Teaduskonverentsi «Mitmemõõtmelise statistilise analüüsi rakendused» eduka organiseerimise eest pälvisid rektori käskkirjas tänu orgkomitee esimees dots. ENE TIIT, dotsendid TÕNU MÕLS ja ANNE-MAI PARRING, vanemõpetaja MARTIN VIIL, laborijuhataja TÕNU KOLLO, sektorijuhatajad LIINA-MAI TOODING ja KULDEV ÄAREMAA, teadurid IMBI TRAAT ja RUTH ÄAREMAA, juhtiv insener SÄDE KOSKEL, vaneminsenerid SIRJE ARRAK, ELVI EHASALU ja JÜRI VILISMÄE, vanemlaborant TIINA MÕLS, aspirandid TARMO KINKAR, MEELIS SOMELAR ja MARE VÄHI ning üliõpilased BALDUR KUBO, MILJA KÄPA ja ANNE PLEER.

Rektori käskkirjas pälvisid tänu hea töö eest ja sünnipäevaõnnitluse 50. sünnipäeva puhul dotsendid ELVIRA VASSILTSENKO ja LARISSA GOLJANOVA, vanembibliograaf MARI TAMM, teadur ILONA KINGS ja LUULE HURT; 60. sünnipäeval assistent JOEL AASAV ja spordihalli juhataja HEINO RUUT ning 70. sünnipäeval preparaator MARE KERMA.

Rektor avaldas tänu dots. ARVED PEDASELE eduka töö eest matemaatikateaduskonna prodekaanina.

Üleliidulise teaduskonverentsi «Elektrokeemilised analüsaatorid ja keskkonnakaitse» hea organiseerimise eest avaldati tänu dots. TOOMAS TENNOLE, assistent AIVAR VINNELE, vanemteadur AKSEL KOORITSALE, teadur ANU TÜÜRILE ja insener VIRVE TAMMIKULE.

Promotsiooniga seoses

Tartu Ülikoolil on olnud oma tõelised traditsioonid. Nüüd äratatakse neid ellu, koguni luuakse. Tava, mis on kujunemas, on ka audoktorite valimine ja promotsioon. Iga tseremoonia eeldab «mängureeglite» täpset täitmist ja see omakorda nende tundmist. Loodan, et seetõttu andestatakse mulle järgnevad vahest liialt õpetlikena tunduvad soovitused.

Promotsioon algab aulas 2. detsembril kell 10. Aulasse pääs lõpeb ja üliõpilaste spaleer rektoraadist aula ukseni moodustub 9.45. Riietus: pidulikult must (tume).

Saalist on eemaldatud osa toole. Kohad on planeeritud järgmiselt. Kõnepuldipoolsed toolid: esimesed kaks rida ja kolmanda rea kolm uksepoolset kohta on reserveeritud rongkäigus tulijaile, tõlkide jaoks on 4. ja 5. rea ukse poolt esimene koht. Vabadele kohtadele alates kolmandast reast istuvad ülikooli nõukogu liikmed.

Aknapoolsetele toolidele istuvad aukülalised: valitsuse liikmed abikaasadega, linna juhid, välis- ja teised aukülalised.

Publik koguneb aulasse järgmiselt (tagumise ukse kaudu): 9.30—9.35 istuvad oma kohtadele aukülalised (nende saatjad peaksid kindlustama oma «hoolealuste» õigeaegse kohaloleku). Samal ajal istuvad oma kohtadele ka ülikooli nõukogu liikmed.

9.35—9.45 on vabaks jäänud kohtadele saalis ja rõdule (sinna pääseb juba 9.30) oodatud ülikooli professorid ja kateedrijuhatajad. Loomulikult on teretulnud teisedki ülikoolipere liikmed, ent kuna pole teada kindlasti saabuvate aukülaliste arvu, siis ei saa korraldustoimkond aula mõõtmeid arvesse võttes eraldi mainimata oma inimestele kohti garanteerida (all saalis seisukohti ei ole).

Lippu ja rongkäiku tervitame püsti seistes (tõuseme koos esimeste orkestrihelidega), ilma aplausita. Aplodeerida võib järgmiselt:

1) rektori kõne järel,
2) audoktorile medali kätteandmise järel,
3) audoktori kõne järel.

Kui keegi audoktoritest pole kohale saabunud, siis võib aplodeerida tema telegrammi (kui ta selle on saatnud) ettelugemise järel. Muusikapalade järel aplausi ei ole.

Tseremoonia lõppu tähistava Eesti hümni laulmise järel jääme seisma oma kohadele, kuni rongkäik lahkub. On palve lasta seejärel aulast esimeste hulgas välja audoktorite abikaasad saatjatega.

Tere tulemast promotsioonile! Meeldivat koostööd ja tseremoonia õnnestumist lootes

korraldustoimkonna nimel
JÜRI VALGE

Ülikoolile tulevik!

Impulss on antud!

Ülikooli tulevikukonverentsi avades rõhutas rektor, et kogu senine töö on tehtud teaduskondades ja teistes allüksustes ning et tema on orgkomitee esimees vaid nime pärast. Tõepoolest, asi hakkas vaikselt allpool pihta juba eelmisel semestril. Mitmed helged pead ülikooli peal leidsid, et nii ülikool enam edasi ei edene. Mis ja kuidas teha? Sügisel loodi ka ametlik orgkomitee ja tekkisid mitmed toimkonnad. Nüüd oli konverentsil vaja selgusele jõuda meie tähtsamate tööõikude seisus (ega pisiasju olegi!), pakkuda välja arenguteid, aga küllap ka jõuda selgusele, kui vastuvõetavad on mitmed uued tegevussuunad või kas minnakse üldse õiget teed pidi. Rektor soovis ka akadeemilist mõttevahetust, sellist, mis ülikoolile sünnis on. Minu meelest oli see soov väga oluline, sest üksteise mittemõistmist ja möödarääkimist on meil veel päris palju.

Täna püüan alustada kahe päeva lühikonspektiga, Soovitan kõrvale võtta ka teaberohke infobülletääni.

Alustame avaplenaaristungist.

Haldusprorektor VELLO PEEDIMAA tõi välja ülikooli ehituspoliitika hädad. Suur seisak tekkis selles aastail 1982—1987/88. Eelmise juubeli ettevalmistuse tõttu ei suudetud tegelda ülikooli perspektiivse väljaehitamisega. Enne ehitama asumist kulub aga eeltöödeks 5—6 aastat. Vahepeal läks Eestis suurem hool TPI-le seoses tema juubeliga. Nüüd oleks vaja ülikooli ehitusküsimused uue volikoguga koos läbi vaadata. Uued ajad on aga hädasid juurde toonud. Seoses ehitusorganisatsioonide jagunemisega väiksemateks üksusteks on aina raskem ehitada suuremaid kultuuri- ja haridusobjekte. Mõtet, et ülikool suudaks ennast ise ehitada, pidas halduprorektor praegu utoopiliseks.

Lähematest ehituskavadest. Ülikooli ajaloolises keskuses, seega südalinnas, alustatakse humanitaarhoone ehitamist. Ka Lätte tänava teine pool on ülikoolile reserveeritud. Kunagi uue miilitsamaja valmides ja mõne teise vana maja vabanedes saab need hooned Jaani tänavas endale samuti ülikool, ka piirkonnas botaanikaaiast Toomemäe suunas. Tähe tänavasse tuleb füüsikahoonele juurdeehitus keemikute jaoks, ka matemaatikateaduskonna ruumid. Arstide prekliiniliste kateedrite hoone ehitatakse Maarjamõisa, spordirajatised Ujula tänava piirkonda. Ühiselamute ehitamise osas on mitu varianti. Võib-olla saab tudengeid hakata majutama ka Tiigi tänava nendesse majadesse, mis linn elanikest vabastab. Ülikooli majandushoone, mille koha otsimisega on tegeldud kogu sõjajärgne periood, saab lõpuks Riia tänava lõppu.

Siinkohal tulebki pooleli jätta. Kaks päeva väideldi tõesti akadeemilisel tasemel (olevat isegi naerukohti jätkunud). Lõppdokumendid võeti vastu, neid veel kohendatakse. Ega sellega ole arupidamine ülikooli ümber veel lõppenud. Kavas on praegu agaralt tegutsenud inimestest üks kesktoimkond teha, kes koos mitmete alltoimkondadega asja edasi uurib ja viib. Ei maksa kellelgi ka arvata, et teadusraamatukogus tehtud ettepanekud peavad kindlasti jõustuma ning et keegi midagi vägivaldselt administratiivmeetoditega paika paneb, nagu juba kardetakse teaduskondade liitmise puhul.

Järgmises lehes jätkame.

VARJE SOOTAK

! ?

EESTIMAAD PÄÄSTAB HARIDUSE VÄÄRTUSTAMINE,
TARTU ÜLIKOOLI TA KIIRE VÄLJAEHITAMINE.
TARTU ÜLIKOOL ON EESTI ÜLIKOOL —
KÕIGI TEADUSTE EMA

Meil on põlevkivi — on energiat.
Meil on paekivi — on lupja.
Meil on savi — on telliseid.
Toodame tsementi.
Meil on väga head liiva
Teeme ka klaasi.
Meil on metsa — on puitu.
On inimesi — iga päev tuleb juurde.

MEIL ON TALLINNAS TEHNIKAÜLIKOOL

Miks me siis ehitamisega enam hakkama ei saa?

Vastake, olge nii hea, VABARIIGI VALITSUS!

Ja IME tegijadl

TULLIO ILOMETS

SEE LÄHEDANE—

KILLUKESI KORP! «FRATERNITAS ESTICA» REISIST ROOTSI KUNINGRIIKI

«Kuidas Rootsis kah on?» küsis üks läänemaailma esmaavastaja Helsinkis soome sõbra Mauno käest.

«Ool Sealt algab tõeline lääsl» vastas viimane.

«Kas Soome polegi siis...?»

«Ehee! Kõik on suhteline, kulla veli!»

Pärast taolist sõnavahetust istusime bussi ja sõitsime üsna selle koha lähedale, kust pidi väljuma laev Stockholmi poole.

Tolli koridorides ei olnud ühtegi põrnitsevat praportsikku ega alaväärsuskomplekside all kannatavat habemikku. Paari naeratuse eest saime «Silvia Regina» pardale, kus päästepaadid jätsid palju usaldusväärsema mulje kui «Georg Otsal». Vähemasti sai neid häda korral vette lasta.

Öö möödus võideldes mitmesuguste merehaigustega. Lohutust tõi aga skääride ja saarekeste vahelt tõusev hommik, mille sarnast võis varem ette kujutada vaid Astrid Lindgreni lasteraamatute põhjal. Kuigi paljud meie hulgast püüdsid järjekindlalt teha näo, et neid ei üllata enam miski, on Rootsi siiski vapustav maa. Tõeline põhjamaa.

Stockholmis võeti meid vastu väga soojalt. Olime natuke peljanudki seda kohtumist **korp! Fraternitas Estica** esindajatega Rootsis, kuid rõõmuhõisked ja tugevad käepigistused tegid oma töö. Me olime külla sõitnud vendadele ja see asjaolu vajutas meeldiva pitseri kõikidele võõrsil viibitud päevadele.

Igaüks avastab Rootsimaad omamoodi: kes on vaimustatud loodusest, kes neoontuledest, inimestest, arhitektuurist, vaateakendest ja nende tagustest. Mina tegin oma avastuse **korporatsiooni vilistlase Harry Eichorni kodulävel.** Peremehe tütar Ellinor tõttas Tartu tudengeid tervitama, hoides käes lotendavate sukkadega Pipi-Lottat. Sel hetkel sain aru, et olen tõesti Rootsis. Ellinor aga oli külaliste ootamise õhinas kujutanud Taaralinnast tulnute koondportreed niisugusena:

Korporatsiooni Fraternitas Estica Rootsi koondise konvent asub Eesti Maja kõige taevapoolsemal korrusel. Nentisime üksmeelselt, et Tartu konvendi parimad sõbrad eelistavad millegipärast «kõige ülemisi» positsioone.

Eesti Maja Stockholmis, see pikka aega Eesti-vastase öönestustegevuse kantsiks peetud hoone üllatas oma külalislahkusega. Ei tulnud keegi ärahüppamisettepanekut tegema ega kahtlustatud ka RJK agendiks olemist. Enesestmõistetavalt usaldati Kodu-Eestist tulijatele välisukse elektronluku kood.

Ometi on see maja näinud ka teisi aegu. Veel kümme aastat tagasi oli ühele kodueestlasele ohtlik Eesti Majja siseneda, sest *poisid* hoidsid sellel hoolega silma peal. Kui palju vastuluure sellest kasu lõikas, ei ole teada. Siiani räägitakse anekdootlikku lugu sellest, kuidas üks Eestimaa mees tahtnud onu vaatama minna, riietanud end kojameheks ja hakanud juba hommikul vara Eesti Maja ees tänavat pühkima. Vaene mees unustanud ainult ära pisiasja, et Stockholmis ei pühita juba viimased kolmkümmend aastat tänavaid luuaga. Seda teevad masinad.

Maja Wallingatanil osteti 1970. aastal 2,4 miljoni krooni eest. Kohe algas ümberehitus ja tänaseks on saanud hoone kuus korrust nii seest kui väljast korraliku ilme. Eesti Maja aktsiakapital on 400 000 krooni ning jaguneb 4000 osatäheks. Osatähti on umbes 3000 eestlasel.

Eesti Maja katuse all on varju leidnud klubid, restoran, näituseruumid, kogudused, koorid, lasteaed ja terve rida organisatsioone, viimaste hulgas ka akadeemilised intiimorganisatsioonid korp! Filiae Patriae, korp! Sakala, korp! Rotalia, korp! Ugala, korp! Vironia ning juba eespool märgitud korp! Fraternitas Estica. Lisaks veel akadeemilised seltsid Põhjala, Liivika, ja Raimla.

Eesti Majas asub ka meile kõige tuntum Välis-Eesti ajaleht **«Eesti Päevaleht».** Kogu toimetuse tegevus on raalistatud. «Eesti Päevalehte» saavad 3000 tellijat kaks korda nädalas. Lisaks kohalikele lehtedele saab lugemissaalis lugeda 15 Vaba-Eesti ajalehte kogu maailmast, mida Eesti Maja tellib oma külastajatele.

Lisaks tutvumiskäigule «Eesti Päevalehes», oli meil meeldiv võimalus külastada **Rootsi televisiooni, kus korporatsiooni vilistlane Jüri Waldin** meid telemeeste argipäevaga ühte sulatas.

Mõned aastad tagasi oli televisioon Rootsis riigi monopol. Praeguseks on riik andnud tublisti järele ja TV võib tunda ennast enamvähem iseseisva üksusena. Riiklikus televisioonis on reklaam keelatud. Saadete sisu on puutumatu. Neid ei ole õigus mõjutada ühelgi erakonnal.

1986. aastast annab Rootsi TV eetrisse ka eestikeelseid saateid, kuna ta on kohustatud tegema programme Rootsis elavatele vähemusrahvustele nende rahvuskeeles. Lisaks eestlastele saab emakeelset telepilti jälgida veel laplane, türklane, soomlane jt.

Kõige huvitavam isik telekeskuses oli kahtlemata punase lipsuga mees uudistesaadete toimetusest, kes tõmbas aiati kriipsu toimetuse seinale, kui mõni järjekordne N. Liidu allveelaev Rootsi ranniku lähedal skääridesse kinni jäi.

Peale TV ja raadio pööravad palju tähelepanu Baltikumile ka rootsikeelsed ajalehed ja ajakirjad. Nii näiteks kirjutas **«Svenska Dagbladet»** oktoobri lõpus, et septembrikuu jooksul pages Rootsimaale üle kolmekümne eestlase. Seda suurelt osalt mitte poliitilistel, vaid majanduslikel kaalutlustel. Pagejate arv kasvab iga kuuga. Vanema põlvkonna väliseestlased vaatavad sellisele ülejooksmisele kaunis skeptiliselt. Enamik tulijatest on pimestatud Rootsi ühiskonna materiaalsetest väärtustest ja tehakse kõik selleks, et unustada oma kodumaa, sulada ühte rootslastega. Sageli helistatakse Rootsi ühiskonnas hea positsiooni saavutanud eestlastele ja palutakse abi, unustades, et keegi ei istu rahahunniku otsas. Veidi hiljem hakkavad ärakargajad täitma kohti põgenikelaagrites, panevad lapsed Rootsi koolidesse, kus viimaste aastate jooksul on toimunud tänu mitmesugustele võrdsustamistele suur tagasilöök.

Muidugi on igaühel õigus valida, mida oma eluga peale hakata. Elatakse ju siiski vaid üks kord. Mis juhtuks aga siis, kui me kõik tahaksime siit Maarjamaalt kuskile pageda?

Paljud hiljuti kodumaalt lahkunud eestlased, kellest meie pressis on kangelased tehtud, on juba pahuksis Rootsi riigi seadustega. Osa teenib leiba koristajatena, sekundaarse tooraine kogujatena. Vaevalt, et see kedagi rahuldab.

Eesti Maja stendidel olevatest kirjadest võis järeldada, et see õige varjupaiga otsimine võõrsilt pole veel alanudki. Mitmed kodueestlased on saatnud Rootsimaale palved, et kaasmaalased aitaksid neil Läände jõuda. Nendes «palvetes» on piinlikult palju grammatilisi vigu ja selge soov Eestimaale «aidaal» hõisata.

* * *

Stockholmist pääsesime välja üheks päevaks. Väike Jaapani bussike viis meid **Uppsalasse**, linna, mis oma elurütmilt väga sarnane Tartule. Võrdlusi ei saa kahjuks tuua heakorrastuses.

Uppsala ülikooli hoone ees seisis tuhat kaherattalist, uhkelt sarved püsti. Kui selle ülikooli üliõpilaskond viis või enam aastat harjutab, saab Rootsi ühiskond tubli hulga tasakaalukaid mehepoegi ja -tütreid juurde. Meie eesmärk oligi viimaste hulgast endile sõpru leida.

* * *

Võõrsil veedetud aeg möödus kiiresti.

Meie reisi lõpuosas, 28. oktoobril toimus sügiskommerss korporatsiooni «Fraternitas Estica» Rootsi Koondise konvendi ruumides. See oli üritus, mille pärast Tartu konvent reisitee jalge alla võttiski. Õhkkonda kommersil sobib vahendama vill Ervin Pangi kõne.

LUGUPEETUD VENNAD!

Täna on 90. kommerss Stockholmis. 45 aastat on pikk aeg, nii inimese, kui ka meie organisatsiooni elus. Esimest korda tulime vennastuspeoks kokku Stockholmis 9. mail 1945, mõned päevad pärast 2. maailmasõja lõppu. Aga tänane vennastuspidu erineb ühtepidi kõikidest eelnevatest Stockholmis — meie hulgas on Fraternitas Estica liikmed Tartust. Me oleme taas Tartus, aga viisil, mida me vaevalt poolteist aastat tagasi oleksime osanud endile ette kujutada.

Meil on hea meel, meil on lootused, aga meil on ka hirm. Me peame täna mitte ainult kinnitama omavahel oma vendlust ja sõprust. Me peame ka kaasa andma tagasi Tartusse oma soovid ja nõuanded. On meil midagi neile anda? See sunnib ka järele mõtlema, mis on õieti oluline meie ühisusele. Mis on püsiv, mis mööduv, mis oluline ja mis on vähema tähtsusega.

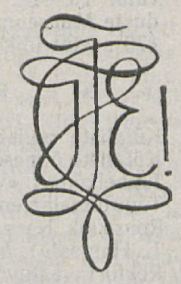
Muidugi, meil on minevik ja traditsioonid. Fraternitas Estica oli esimene eesti korporatsioon Tartus. Meie sünniga teostus see, mis oli olnud eesti soost üliõpilaste sihiks alates esimestest kokkutulekutest 1870. Me oleme muidugi uhked selle oma mineviku üle, see ei anna aga meile mingit erilist positsiooni ei eesti rahva elus ega ka teiste üliõpilasorganisatsioonide suhtes. Mis tähtsus on Fraternitas Estical, mida me suudame anda oma liikmeile, kas me suudame ka anda midagi laiemalt oma rahva heaks käekäiguks — see oleneb siiski meie liikmetest, sellest, mida nemad teevad ja suudavad, mitte kuulsusrikkast minevikust või sellest, et meie ridadesse on kuulunud üks või teine üldiselt tuntud isik. Mis on meie organisatsiooni tuum, mis on see, ilma milleta ei oleks Fraternitas Estical enam tähtsust meie elus? Sellele ei ole kerge vastata. Me oleme sündinud tsaaririigis, me õitseaeg oli Eesti Vabariigis, me oleme üle elanud eksiili ja taas sündinud ikka veel okupeeritud kodumaal. Juba välised eeldused tegevuseks on olnud väga erinevad. Loomulikult ei saanud tsaaririigiaegsed üliõpilased olla samasugused, samade vajadustega ja eeldustega kui ülõpilased siin või praeguses Eestis. Loomulikult ei ole Fraternitas Estical siin Stockholmis või mujal vabas maailmas olnud meiega liitunud üliõpilastele sellist tähtsust, kui sel oli meile, kes õppisime ennesõjaaegses Tartus. Aga me oleme katsunud säilitada seda, mis meie arvates on olnud tähtis. See tähendab aga ka paratamatult, et väga palju on muutunud.

Me loodame muidugi uut õitseaega Tartus ja Tallinnas. Aga me peame olema teadlikud sellest, et minevikku ei saa korrata. Ta peate Tartus elama oma ajas ja selle aja tingimustel.

Siin, paguluses oleme me rõhutanud rahvuslikku joont Fraternitas Estica tegevuses. Aga ka meie lipukirjas antud tõotust olla ustav Eesti rahvale ei ole ilmselt võimalik ühtselt tõlgendada meie ajaloo eri perioodidel. Meile siin Rootsis ei ole see mitte ainult isiklik deklaratsioon olla eestlane, vaid ustavus Eesti Vabariigile, nõue, et eesti rahvas täiesti ise peab määrama oma riikliku kuuluvuse. See on ka ainus punkt, kus me täiesti selgesti oleme valinud poliitilise seisukoha. Muidu oleme me katsunud vältida, et siduda konventi mingi poliitilise voolu või arusaamisega. Me eeldame, et meie liikmed annavad oma panuse meie rahva hüvanguks, aga seda peavad nad tegema eestlastena, rahvuslastena, mitte kui Fraternitas Estica liikmed.

Kõrvalseisjale paistavad silma võib-olla värviteklid, rapiirid, mõne ladinakeelse väljenduse kasutamine, mis eraldab korporatsioone ükskõik millisest seltsist või klubist. Need sümbolid on tähtsad, aga oleks väga vale arvata, et saame funktsioneeriva korporatsiooni, kui paneme ainult teklid pähe mõnekümnele mehele. Välismärgid, uusused, kommaa on ainult vahend, mitte eesmärk.

Me nimetame end vendadeks ja tõotame siin täna olla vennad. Kuivõrd meil õnnestub anda sellele vendlusele konkreetne sisu, sedavõrd on ka meie organisatsioon õigustatud. Rääkida vendlusest tähendab muidugi, et me rõhutame omavahelisi relatsioone ja tõmbame mingi piiri endi ja teiste vahele. Seda võib tõlgitseda negatiivselt, aga ma eelistan anda sellele positiivse sisu. Ükski inimene ei saa eksisteerida täiesti üksinda. Meil on vaja teisi, meil on vaja kuuluda kokku teistega. Ma usun, et just see kokkukuuluvustunne, see kindlus, mis tuleb sellest, et me ei ole üksi, õigustanud korporatsioonide olemasolu ja on teinud, et need organisatsioonid on püsinud. Muidugi, sellisesse gruppi kuulumine eeldab teatud määral ühist ellusuhtumist, eeldab ausust, vastastikust lugupidamist, vastastikust respekteerimist ka juhul, kui meil mingis küsimuses on erinevad arvamised. Me peame nõudma oma liikmeilt neid omadusi, kui me võtame tõsiselt seda vannet vendlusele, mille me nüüd anname. Vendluses, loomulikus omavahelises usalduses ja kokkukuuluvuses näen ma kõige väärtuslikumat, mida Fraternitas Estica võib oma liikmeile anda, aga selles näen ma ka eeldust ja tuge selleks, et me saaksime anda oma panuse väljaspool konvendi raame.

Kommersile järgnes traditsiooniliselt kaatripäev hapukapsasupi ja musta leivaga.

Mõnus hapukapsasupi lõhn ja rõõmus *cantus* saatis meid ka järgmistel päevadel, mil kodutee jalge alla võeti.

Korporatsiooni «Fraternitas Estica» Tartu konvendi reis Rootsi Kuningriiki sai teoks tänu korporatsiooni Rootsi Koondisele. Aitäh vendadele toreda kingituse eest!

MARGUS SANGLEPP

KAUGE ROOTSI

VALTER LENK

Sportmängude kateedri juhatajat ja spordiklubi esimeest dots. Valter Lenki õnnitlevad 60. sünnipäeva puhul kolleegid.

Kauaaegse eeskujuliku töö eest autasustati Valter Lenki ülikooli aukirjaga.

Kolmest rublast ja ülikooli aust

Elu on ikka nii seatud, et üks mõtleb asjale ühe kandi pealt, teine jälle näeb või tahab näha hoopis teist tahku. Tihtipeale ei saagi asjast enne õiget asja, kui võtad appi vana tõe: tee puust ette ja...

Just seda sooviksingi teha Teile, artikli **«Ülikooli au kolme rubla eest?» («UT» nr. 32)** autoritele, andes sellega ühtlasi teavet kolmerublapoliitika põhimõtetest kõigile klubi diskopidudel käijatele.

Tõsi! Seda oleks võinud arusaamatuste vältimiseks teha ajalehe kaudu enne 3. novembrit, mil kolmerublamõte esmakordselt rakendus. Arvasime ja lootsime, et selgituste andmisega saavad kohapeal hakkama klubi inimesed ise, kuna «kolmerublaseid» on diskoõhtu ligi neljasajasest publikust tavaliselt viiekümne ringis olnud.

Mõte kolmerublapoliitikast on klubirahva kollektiivne mõttetera ja see ei täida rahategemise eesmärki, sest tänu jumalale oleme oma rahaasjadega, vaatamata linna ühe odavama klubi kuulsusele, siiani toime tulnud.

Kulla tänitajad, see mõttetera kolmerublase pääsme näol on vastupidiselt Teie arusaamale välja mõeldud klubisse pääsemise atraktsiooni paikapanemiseks just Teie soovist tulenevalt ja sellest /.../ lahti saada tahtva ettevõtmisena. Põhjendan! Kuigi kõrgkultuuriga riikides lubatakse üliõpilaskohvikutesse ja -diskoteekidesse suuremate takside eest ka muud rahvast, oleme meie siin Taaralinna klubis «muulastega» pikki aastaid võidelnud, närve rikkunud ja muhukesi saanud. Linnaliinide bussijaama karvajalgade, põhjakihi ja selle /.../ tulva oleme aga suutnud siiamaani ära hoida, mistõttu kuulukse, et maja on üks vähestest kohtadest, kuhu pidusse ikka veel tulla tahetakse.

Meie abinõu, kordan, abinõu kolmerublase piletiga ei ole mõeldud klubi avamiseks linnale, vaid tudengite jaoks, kes klubisse tulles **ei reageeri üliõpilaspileti esitamise nõudele**, kuid taotlevad trügides tüdimuseni enda sisselubamist. Sissepääsul jagub lugejakaarte, võltsüliõpilaspileteid, ühikalubasid, käelaiutusi ja õlakehitusi ning mürgiseid repliike: «Eile nägite», «Mis ma oma kaasavõetud pruudiga teen», «Milleks selline jama», «Tähenärijad, bürokraadid, stagnad...», «Käige ...».

(Järg 4. lk.)

IUS EST ARS BONI ET AEQUI

ÕIGUS ON ÕIGLUSE JA HEADUSE KUNST

Lugupeetud vilistlane!

Lugupeetud vilistlane!
Rahvusülikooli juubeliks on avaldatud mitmeid materjale, kust võib leida põhjalikumat käsitlust teaduskonna ajaloost:

* «Nõukogude Õiguse» erinumber (1989, nr. 5);

* TÜ toimetiste erinumber «Juriidilise hariduse ajaloost Eestis XVII—XIX sajandil» (Studia iuridica IV, TÜ toimetised, vihik 868, Tartu, 1989);

* Tartu ülikooli õigusteaduskonna lõpetanute ja õigusteadust õpetanute nimekiri 1919—1989 (Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsi väljaanne, Tartu, 1989);

* Tartu ülikooli ajaloo küsimusi XXII (II), Tartu, 1989 (sisuliselt erinumber, sest enamik artikleid on õigusteaduskonna ajaloost);

* TÜ toimetiste erinumber «Kriminaalteaduslikke uurimusi Tartu ülikoolis» (vihik 861, Tartu, 1989), koosneb inglise ja saksakeelsetest artiklitest.

Kolm vaala ja üks väike rahvas

Homne juristide päev ei ole mitte ainult võimalus kokku tulla. Ilmselt rohkem kui kunagi varem oleme me tänaseks tunnetanud vajadust tagasi vaadata: kogu teaduskonna ajalugu on meie enda ajalugu, me oleme kõik üks — puuderdatud parukaga rootsiaegsed härrased, Saksa ülikooli habemikud, Eesti Vabariigi juristid-poliitikud. PEETER JÄRVELAID ja JAAN SOOTAK, on see nii?

* * *

PJ: Ma nimetaksin paar ajaloolist fakti, mis aitavad mõtestada praegust rahvusülikooli juubelit. Õiguskultuuri seisukohalt pean ma ülulisemaks 1630. aastal kehtestatud nõuet, et kohtunik peab olema õigusliku kõrgharidusega. Kaks aastat hiljem hakkab Eestimaa pinnal eksisteerima akadeemiline õiguskultuur. Kolmanda etapina tuleb nimetada 1919. aastat, rahvusülikooli loomist. Ain Kaalepi järgi: eesti rahvas astus nende 30 Euroopa rahva hulka, kellel on olemas emakeelne akadeemiline õigusteadus.

JS: Sa jätad rahumeeli vahele peaaegu kolmsada aastat. Tõepoolest akadeemiline haridus kestis ju vahepeal edasi, kuid mida pidi selle tõdemusega peale hakkama üks väike rahvas, kes tahtis luua oma riiki ja õigust?

PJ: Jah, esimeste professorite nimekirjast leiame ainult ühe Tartu ülikooli kasvandiku, baltisakslase Karl Wilhelm Seeleri. Enamik õppejõude oli hariduse saanud hoopis Peterburi ülikoolis, nende hulgas ka kolm eesti meest Ants Piip, Jüri Uluots, Nikolai Maim. Need mehed töid ülikooli õigusteaduskonda eesti keele.

JS: Ise olid nad õppinud ja õpetanud (näiteks A. Piip Peterburi ülikoolis rahvusvahelist õigust) ju vene keeles. Eestikeelne õigusterminoloogia tuli veel luua. Me ei saa vist kunagi teada, kui kergelt või raskelt sai *ugolovnoje pravost kaelakohtuline õigus* ja sellest siis *kriminaalõigus* või *Vorlesungist ettelugemine* ja lõpuks *loeng*.

PJ: Rääkimata juba sadadest erialaterminitest. Mehed pidid selle asja ühtul otsustama ja hommikul õpetama, küsida ei olnud kelleltki. Tegelikult tuli ju tollal luua mitte ainult terminoloogia, vaid ka õigus tervikuna ja lõppude lõpuks terve oma riik. Rahvas võib olla väike, aga tema kultuur ei saa olla suur, väike või keskmine — ta lihtsalt on. See kehtib ka õiguse kohta: väikesel riigil ei saa olla väikest konstitutsiooni või kriminaalkoodeksit. Me oleme tänulikud ka teistele alustajatele, näiteks rootslasele Andreas Bjerrele, sakslasele Karl Wilhelm Seelerile, ungarlasele Stefan Csekeyle, venelasele Igor Tjutrjumovile ja paljudele teistele, kuid eesti ülikooli kolm vaala — Maim, Piip, Uluots on meie jaoks erilisel kohal. Olgu nende mälestuseks värske tahvel peahoones.

JS: Võib vist öelda, et me jäime eestlasteks, kuid saime ka euroopalasteks. Mingit provintslikkust või koduvillasust ei saa küll Eesti Vabariigi Tartu ülikoolile ette heita.

PJ: Näiteks Ants Piip, moonaka poeg, kes on üks Eesti riigi rajajaid. Ainuüksi tema muretses õigus-, majandus- ja põllumajandusteaduskonna üliõpilastele kümme Rockefelleri stipendiumi. Ükski Tartu ülikooli juuradoktor ei pidanud kirjutama doktoritööd kodus — kõigile neile leiti võimalused teadustööks välismaal. Sealjuures orienteeruti mitte ainult Saksa, vaid ka Austria, Prantsusmaa ja Itaalia kõrgkoolidele, välditi ühe koolkonna ainumõju.

JS: Õigusteaduskonna ja õigusteaduse kiiret arengut Eesti Vabariigis ei saa seletada lihtsalt rahvusliku entusiasmiga. Neil aastail toimis see, mida nimetatakse sotsiaalseks tellimuseks.

PJ: Just nimelt, ka juristil peab olema uurimisobjekt. Näiteks bioloog või astronoom ei saa aru, kuidas see objekt saab puududa või kes saab selle teadlaselt ära võtta. Juuras on see paraku võimalik. 1940. aastal tühistati kõik Eesti Vabariigi seadused. Hakkasid kehtima Nõukogude Vene seadused, mille väljatöötamise ja tõlgendamise juurde ei olnud Nõukogude Eesti juristidel suurt asja. Rääkimata poliitilisest režiimist, kus mõtisklused seaduste üle tähendasid kodanlikku pseudoteadust ning kõrvalekaldumine Stalini teostest oli lausa elukardetav. Arvestatav sotsiaalne tellimus tekkis alles liiduvabariikide seadusandluse väljatöötamisega viiekümnendate aastate teisel poolel.

JS: Seda aega võib pidada Nõukogude Eesti õigusteaduse kuldajaks. Töö koodeksite projektide ja kommentaaride kallal virgutas õigusteaduslikku mõtet. Tegelikult oleks sellest pidanud saama tõukejõud õiguse sügavamale mõtestamisele, nutikate teooriate tekkele ja viljakale poleemikale. Paraku jäi kõik see tulemata. Põhjusi on siin mitmeid. Ehk istus stalinistlik kuulekus liiga sügaval sees (lugege 60. ja 70. aastatel kirjastatud, kuid veidi varem kirjutatud õppekirjandust!). Rängalt mõjus muidugi ka täielik isolatsioon Euroopast (teadagi, kodanlikud õigusteadlased on imperialistliku riigiaparaadi teenrid, seda juttu olen oma kõrvaga õigusteaduskonnas kuulnud, kui arutati stažeerimisvõimalusi välismaal). Aga Sul on asjale veel üks seletus?

PJ: Jah, iseenesest normaalne ja vajalik võimalus kaitsta ülikoolis kraade tegi meile karuteene. Me isoleerusime ka Nõukogude Liidu õigusteadlastest. Kogu teadusproduktsioon oli valdavalt eestikeelne, kaitsmine toimus siin, oponendid olid oma kolleegid. Iseenesest skandaalne ja ebademokraatlik VAK-i reform 1974. aastal andis siiski ühe positiivse impulsi — me pidime hakkama otsima kontakte Liidu kõrgkoolidega, tuli hakata end tutvustama venekeelsete publikatsioonide abil.

(Järg 4. lk.)

KAS TEATE, ET ÕIGUSTEADUSKONNA ON LÕPETANUD:

JAAN KROSS
LEMBIT LAURI
AHTO VESMES
KARL KALKUN
HARRI KINGO
VALDEKO RATASSEPP
REIN RAAMAT
PAUL PINNA
VELLO POHLA
Ja paljud teised.

MEIE KÜSIME, KES VASTAB?

Kas juuratudengitele on plaanis anda lisaseepi, sest õigusriiki tuleb ehitada puhaste kätega?

KUUS KRIMINAALSET HAIKUT

Kalb kuuvaluõõ
hõbeläige noateral
võtan ja äigan
ENSV KrK § 100 tahtlik tapmine.

* * *

õhkvahedaks käian noa
kõrv rahakõlas
ENSV KrK § 101 p 1 omakasu ajendil tapmise ettevalmistamine.

* * *

sõrmede värin
poetan ümbriku
ta väärispuust lauale
§ 165 lg 1 altkäemaksu andmine.

* * *

soojendan käsi
naabri-Mai küüni lõõmas
kahjurõõm hinges
§ 144 lg 2 kodaniku isikliku vara tahtlik hävitamine või rikkumine.

* * *

õõ voodikrägin
salavalurõõm ihult
notin prussakaid
§ 195' loomade või lindude julm kohtlemine.

EVE JOKS,
IV k.

JUURASTUUDIUMIST

1. **Professor:** *«Selgitage palun erinevust tunnistaja, eksperdi ja kohtuniku vahel»*
   Juuratudeng: *«Tunnistaja on midagi näinud ja ei ole midagi aru saanud. Ekspert ei ole midagi näinud, kuid saab kõigest aru. Ja kohtunik pole midagi näinud ja ei saa ka millestki aru.»*
2. **Professor Wenzel selgitas ühes loengus:** *«Ütlus, et keegi on kellelegi lapsi kinkinud, tähendab tsiviilõiguse ühe mõiste väära kasutamist. Kuigi on tegu ilma teise poole vastusammuta. Seega ei saa mees last kinkida, sest mingi osa on alati täita ka naisel.. Naine seevastu saab lapse kinkida vaid mehele, kelle osa teab kindlalt olevat nullilähedase.»*
3. **Kirikuõiguse professor:** *«Kujutage ette, et laev, mille pardal on paavst ja kõik kardinalid, satub tormi kätte ja upub. Kuidas peaksid toimuma uue paavsti valimised?»*
   Üliõpilaste poolt — vaikus.
   «Aga,» ruttab professor ise kaasust lahendama, «jumal ei saa ju sellisel õnnetusel toimuda lastal»
4. **Professor Hans Keller** *selgitab erinevust kinnis- ja vallasvara vahel: «Jänku, kes metsas jookseb, on metsa koostisosa ja seega kinnisvara (liikuvam osa). Kui jääger jänese maha laseb, lakkab ta olemast metsa koostisosa ja muutub vallasvaraks (liikuvaks varaks).*

(Järg 4. lk.)

Erilehekülje koostas ANNE KODASMA.

Rohkem üksmeelt

VASTAB õigusteaduse kandidaat, dotsent, TÜ õigusteaduskonna dekaan pr. INGE-MARET ORGO
ehk
KÜSIB õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane, kursusevanem ANNE KODASMA
ehk
kaks daami naistest, võimust, juhtimisest ja loomulikult juurast.

● **Millal ja kuidas sai Teist dekaan?**

Dekaan sai minust 1987. aasta detsembris. Minu eelkäija dots. Eimar Rahumaa läks kohalt ära enne tähtaega, sest tal tekkis võimalus asuda tööle Rootsi. Teaduskond pidi leidma uue dekaani. Mehed, keda teaduskond oleks soovinud dekaani kohal näha, ei tahtnud või ei saanud mitmesugustel põhjustel kandideerida. Siis hakkasid kolleegid mind keelitama. Lõpuks soostusin ja oma kergemeelsust on mul tulnud mitmel korral kahetseda.

● **Ideaalne dekaan?**

Ideaalilähedaseks inimeseks dekaani kohal oli minu jaoks manalamees professor Karl Püss, kes oli dekaan sel ajal, kui õppisin õigusteaduskonnas. Ta oli väga täpne, korrektne, asjalik, otsustas kindlalt ja kiiresti. See oli 50-ndatel aastatel. Praegu, kus tuleb arvestada kõikvõimalikke eriarvamusi, peab dekaan olema paindlikum.

Minu arvates on meie tegelikkus muutnud dekaani asjaajajaks, kantseleiametnikuks. Ideaalne dekaan peaks olema silmapaistev teadlane, kel ühtlasi oskusi ja võimeid ette näha oma teaduskonna arengupersPektiive ning kellel on ka läbilöögivõimet teaduskonna asjade edendamisel.

● **Mis tunne on olla naisdekaan? Naisdekaan üldse, seda enam, et õigusteaduskonna oma on nii meil kui ka maailmas üpris haruldane.**

Dekaani ametis on tavaliselt nii palju sebimist, et pole aega mõeldagi oma soo peale. Selle aasta sügisel oli üks kummaline juhtum, mis sundis mind tõepoolest esitatud küsimusele mõtlema.

Meie teaduskonda külastas Jaapanist Osaka City ülikooli õigusteaduskonna dekaan. Ta käis ka siinse dekaani jutul, nagu kombeks. Dekaani kabinetti tuli ta koos kriminaalõiguse kateedri juhataja dots. Rait Marustega. Tervitasime ja hakkasime vestlema, kuid mulle tundus, et ta peab mind kellekski teiseks. Kui Rait Maruste oli jutu sees mitu korda mulle kui dekaanile vihjanud, küsis ta uskumatult, kas ma tõesti olen dekaan. Saades jaatava vastuse, istus ta väga energiliselt minu kõrvale, ulatas Marustele fotoaparaadi ja palus pildistada. Umbes 15—20 minuti jooksul ei suutnud nähtavasti tema mõistus vastu võtta, et naine võib olla õppejõud, veel hullem — dekaan. Pärast seda hakkas ta pärima, kas mul perekonda ja lapsi on. Ju ta pidas mind vist ebanormaalseks naiseks.

Kui ma seda juttu ühele oma meeskolleegile rääkisin, siis arvas ta, et ehk meie ühiskonna hädad ongi selles, et meie juhtivatel kohtadel on liiga palju naisi. Jaapan on ometi nii kõrgelt arenenud riik!

Võib-olla on tema jutus tõetera sees?

● **Naine ja võim. Kuidas suhtute sellesse, et naine on juht? Kuidas meie mehed sellele vaatavad?**

Kuigi Jaapani kolleeg mind naistes korraks kahtlema pani, olen siiski arvamisel, et naine ja võim sobivad niisama hästi kokku kui mees ja võim. Oluline pole, kas võim kuulub mehele või naisele, vaid see, missuguste isikuomadustega on võimu juures olev inimene. Dekaani võim on tühine ja sellelt ametikohalt on lihtne ebameeldivat juhti kõrvaldada, eriti praegusel ajal.

Kui mind dekaaniks valiti, siis mõned meie teaduskonna mehed olid küll sellele vastu. Kaks aastat hiljem tundub, et nende vastuseis on nõrgenenud. Nähtavasti on üsna mugav, kui segastel aegadel ise juhi kohale ei satu.

● **Kuidas sobivad kokku naine ja juura?**

Pole mingi saladus, et ametkonnad ja organisatsioonid eelistavad töölevõtmisel meesjuriste. Mõnkord tahaks küll lausa kisendada, kui targale tüdrukule eelistatakse üpris kasinate teadmiste ja võimetega noormeest. Uurija kohale ei soovitaks ma ka ise naisel tööle minna, kuid enamikul juura haridust nõudvatel ametikohtadel võib naine suurepäraselt töötada. Ja ega naisi ignoreeritagi sellepärast, et kardetakse nende tööga toimetulemise pärast. Põhjus on ikka võimaluses, et naine abiellub ja läheb pikale lapsehoolduspuhkusele. Kui naiste töökaitseküsimused saavad lahenduse, siis nähtavasti kaob ka see vahetegemine.

● **Meie riigis on raskem kui mujal edukalt ühendada õppejõu ja naise rolli. Kuidas on see Teil õnnestunud?**

Meie ühiskonnas on naisel senini palju raskem olnud tööd tehes lapsi kasvatada ja mehele meeldiv abikaasa olla. Silmakirjalikkus peab olema saavutanud küll erakordse taseme, kui meie oludes ülistatakse ja tänatakse parteid ja valitsust emadele kehtestatud suurte soodustuste eest. Vaadake veel mõni aasta tagasi ilmunud tööõiguse õpikuid. Perekonna suhtes on õppejõud teiste naistega ühtemoodi raskes olukorras.

Mis minusse puutub, siis nende rollide ühendamine polegi eriti õnnestunud. Olen üles kasvatanud ainult ühe lapse, kuigi olen unistanud olla rohkemate laste ema. Loodan väga, et mu tütrel saab olema vähemalt kolm last, kaks toredat poissi tal juba on.

● **Kui Teil tuleks veel kord valida, kas tuleksite õppima ja töötama õigusteaduskonda?**

On olnud aegu, kus ma olen väga kahetsenud oma elukutse valikut. Praegu küll ei kahetse. Nüüd saab jurist tõepoolest elu edendada. Kui peaksin 1990. aastal ülikooli astuma, siis viiksin dokumendid õigusteaduskonda.

Aga kas ma 1990. aastal ka õigusteaduskonda tööle tuleksin? Selle üle peaks palju tõsisemalt mõtlema.

● **Naisel on eesõigus. Kas Teile kui naisdekaanile ka eeliseid on antud?**

Eeliseid? Kui koos teiste dekaanidega rektori või prorektori juurde lähen, siis palutakse mul alati esimesena siseneda. Ja mulle tundub, et milleski muus vist ei saagi naisdekaani eelistada. Kui ta kord sellise ameti on vastu võtnud, peab meestega võrdselt ka vedama.

● **Millega Te pole rahul tänases teaduskonnas? Sarnaneb see hukkuva või täispurjes laevaga?**

Rahul pole ma korralagedusega. Kuid see on vist praegu kogu meie ühiskonna häda. Kui rahvas on aastakümneid oma arvamust võinud avaldada heal juhul perekonnä ja kõige valitumate sõprade ringis ning järsku tekib olukord, kus võib välja öelda kõik, mida mõtled, ja teha ka peaaegu kõike, mida soovid, siis vist ei saagi tasakaalukaks ja distsiplineerituks jääda.

Kuid suured sõnad peavad asenduma tegudega, seda ka üliõpilaste õpetamisel.

Teaduskond sarnaneb praegu laevaga, mille purjed laperdavad. Ometi on tunda juba tuuleõile, mis viivad laeva liikuma kindlas suunas.

● **Kõige tähtsam, kõige peamine elus?**

Naise elus terved, teovõimelised ja rõõmsameelsed lapsed ning hoidev abikaasa. Väikese rahva elus vabadus.

● **Mida soovite õigusteaduskonna üliõpilastele ja vilistlastele teaduskonna päeval?**

Soovin, et üliõpilased endale teadvustaksid: ränkraske tee õigusriigi poole tuleb teil sillutada ja selles töös peate põhiliselt omal jõul hakkama saama.

Vilistlastele kordaksin kulunud, kuid väga vajalikku soovi: on vaja rohkem üksmeelt Eestimaa asjade ajamisel.

IUS EST...

Kolm...

(Algus 3. lk.)

JS: Omamoodi paradoks — puhtalt rahvuskeelne teadus stagneerus. Põhjust ei tasu otsida muidugi mitte eestikeelses õigusteaduses, vaid omas mahlas küpsemises. Paar inimest igal erialal — see on liiga vähe, et tekiks uusi ideid. Paraku liikus neid ka ida pool vähe. Mis tahes konverentsil võis ülima tõenäosusega ette arvata, kes millest rääkima hakkab. Eimar Rahumaa stažeerimine Itaalias 1983. aastal oli tõeline läbimurre sellest vaimsest ummikust, kuhu koos arenenud sotsialistliku ühiskonnaga oli jõudnud ka ülikooli õigusteaduskond.

PJ: Nõukogude Liidus 1985. aastal alanud perestroikat võib käsitada uue võimsa sotsiaalse tellimusena. Esimest korda 50 aasta jooksul on ülemnõukogul ja valitsusel vaja juriste — mitte käsutäitjate, vaid ekspertidena. Juba alanud ja ees seisev intensiivne õigusloome vajab juriste; neid vajab ka õigusriik. Mulle jääb aga täiesti arusaamatuks, kes on nõus jääma teadustööle, viima edasi õigusteadust ja juriidilist mõtet, kui ainult professori palk ulatub riigiaparaadi töötaja või majandusjuristi tasemele. Nooremad õppejõud ja aspirandid laveerivad kusagil vaesusmiinimumi piiril, kandidaadikraadiga õppejõud kõlgub elatusmiinimumi ja riigiametniku vahepeal.

JS: Loodame paremate aegade peale. Muutugu pealegi poliitiline kliima siia- või sinnapoole, ehk ei lange kõrgkooli õppejõud enam siiski nii madalale, et loeb koos parteibüroo kolleegidega kokku, kui palju on kursuse- ja diplomitöödes tsiteeritud parteidokumente ja klassikuid; vahest lakkavad parteijuhi pleenumikõne tsitaadid olemast teaduslikud argumendid.

PJ: Ehk tõesti on tulemas uus kuldaeg? Aeg, kus taas võib realiseeruda teadustöö ja õpetamise vabadus. Demokraatlik riik vajab niisugust õigusteadust.

Juriidilise mõtte arengust Eestis

1988—1989

NOVEMBER 1988

Ajakirjanik: Kas seda võib hinnata nõnda, et seadluses (NSVL ÜN seadlus 26. nov. 1988) mainitud akte justnagu polekski olemas?

Tuntud jurist: Juriidilises mõttes on asi just nii. Neil ei ole juriidilist jõudu, sest NSVL konstitutsiooni 74. paragrahvi kohaselt LV seaduse ja üleliidulise seaduse lahkumineku korral kehtib NSVL seadus.

RH nr. 274, 29. nov. 1988

JUULI 1989

Tuntud jurist: Kas aktid (ENSV ÜN 16. nov. 1988 aktid) kehtivad ka praegu?... NSVL konstitutsiooni paragrahvi 74, mis fikseerib, et liiduvabariigi seaduse ja üleliidulise seaduse lahkumineku korral kehtib NSVL seadus, ei saa laiendada konstitutsioonile. NSVL konstitutsioon teeb selget vahet lihtseaduste ja konstitutsioonide vahel. Seega paragrahv konstitutsiooni vastuolu kohta ei kehti.

RH nr. 173, 29. juuli 1989

JUURASTUUDIUMIST

(Algus 3. lk.)

Normaalne inimene ei suuda seda loomulikult mõista. Seda mõistmaks tuleb juristiks saada.»

5. **Professor:** *«Öelge, palun, kuidas inimene sureb?»* *Üliõpilane vaatab hämmeldunult ringi — ega ta ometi arstiteaduskonnas õpi — ja vaikib. Ka teised üliõpilased jäävad vastuse võlgu. Professor innukalt: «Aga, mu härrad, vaikus on ju imeline! Inimene sureb kas testamendiga või ilma selleta.»*
6. **Jeremy Benthom:** *«Õigusteadus on kunst metoodiliselt ignoreerida seda, mida muidu igaüks teab!»*
7. **JURISPRUDENTSIST.** *Jurisprudentsiga on nagu õllega: esimesel pruukimisel võtab õlgu väristama, oled aga korra maitsnud, ei saa enam jätta.*

(J. W. Goethe)

Kuhu läheks?

Üliõpilasürituste toimkond pakub pääsmeid ülikooli juubeliüritustele.

30. november

Kl. 17 Filmiprogramm	**Vanemuise t. 46 ringauditoorium**
Kl. 19 Etendus «Viimne valss Viiburis»	**RAT «Vanemuine» (broneeritud ülikoolile)**
Kl. 19 Ansambli «Consortium Revaliensis» kontsert	**TÜ ajaloomuuseum**

1. detsember

Kl. 21 Kantriõhtu	**TÜ klubi**
Kl. 23 Öödisko	**Kultuurihoone**

2. detsember

Kl. 19 VAT-teatri etendus «Hamlet»	**Noortemaja «Sõprus»**
Kl. 21 Stiiliõhtu «... vastuvõtt ülikooli daamidele ja härradele»	**TÜ klubi**

Piletite eelmüük 28. ja 29. novembril kl. 17—19 füüsikahoone fuajees.

Jultumus ja juhmus

Ülikoolis levitatakse huvipakkuva sisuga lendlehte. Tiraaži suurendamiseks trükime selle anonüümse soperdise ka siin ära.

* * *

«Vastavalt TÜ sõjalise kateedri ülema kirjale on ette nähtud lõpukursustele (noormehed) õppekogunemised (V kursustele 10 kogunemist ja IV kursustele 25 kogunemist)
Armees teeninud II jaIII kursuse noormeestele viiakse sõjalised õppused läbi lühendatud prorgammi alusel. Armees mitte teeninud II kursuse noormeestele algab sõjalise õpetuse täisprohramm (450 tundi) alusel alates 12. 02. 89. a. sõjalise õpetuse päevadel.
Selleks tuleb koostada venekeelsed nimekirjad järgmise vormi järgi:

фамилия, имя
курс обучения
год рожд.
годы службы в СА
гражд. спец.
желает пройти курс оф. запаса после оконч. БУЗ-а в в/части
Дом. адрес

Nimekirjale tuleb lisada venekeelne motiveeritud avaldus kui üliõpilane ei soovi osa võtta sõjalisest õpetusest TÜ sõjalises kateedris. Nimekirjad palun koostada kursuse juhendajatel ja esitada dekanaati 20. nov. 89. a.»

Märkus: lendlehe kirjaviis muutmata.

* * *

Sellise soperdise kohta ei oskagi midagi ütelda. Lendlehe autorid käivad truisti NL kaitseministeeriumi ja NA Riia Sõjaväeringkonna juhtnööride järgi. Ülikooli rektor peab aga tagama oma 30. mai käskkirja täitmise. Ebaseaduslik on samuti nõuda eesti õppekeelega Tartu Ülikoolis venekeelseid dokumente. Absurdne on nõuda motiveeritud avaldust sõjandusest loobumiseks. See meenutab aegu, mil nõuti motiveeritud avaldust neilt, kes ei soovinud astuda komsomoli. Avalduse peavad kirjutama ikkagi need, kes sõjandust soovivad õppida.

Nõuan, et: 1) tagataks rektori 30. mai käskkirja täitmine;
2) avalikustataks ülaltoodud lendlehe autor.

22. november 1989

OLAVI PAIDE

Kolmest...

(Algus 2. lk.)

Hästi! Peale nn. intelligentsitesti või ülikooli lühikursuse läbivõtmist kassaesisel saab tudengi mõõtu väljaandev piduline mitte rublase, nagu üliõpilaspileti esitaja, väid kolmerublase pääsme. Ehk jääb kord meeldel? Jääb küll. Paremini kui seletus- ja veenmismeetodeid rakendades. Seda on lühike katseperiood kinnitanud. Ongi kogu kolmerublapoliitika.

Tunnistan ausalt, et tipptunnil rüselemisega tulevat inimsumma ei suuda klubi vähene personal sajaprotsendiliselt kontrollida, ja seetõttu võib majja pääseda ka valest mastist rahvast.

Kui sõandaksite tulla klubi uksele tudengikandidaate ära arvama või korda looma, näete ja saate kogu situatsioonist selge pildi. Tudengid vaatavad siiani uksel toimuvat möllu, sõimlemist, ähvardusi ja jõudemonstratsiooni ükskõikselt või irvitades pealt, veelgi halvema variandina löövad selles halvamaigulises *show*'s ise kaasa.

Lisaksin veel niipalju, et sageli on linnaliini bussijaama karvajalgadel ja selleks /.../ arvatuil täiesti omad üliõpilaspiletid taskus ja tudengimütsi all peidus olev hallollus mõtleb välja ja laseb suu ning käte kaudu väljenduda veelgi suurematel lollustel, kui klubis käinud kolmik sedakorda kuulda ning näha sai.

Selle jutu peale lugupidamine ja kummardus nende tudengite ees, kelle kohta korraliku inimese mõiste täiel määral kehtib, ning nendele, kes oma vaimse energia rakenduses suurtelt sõnadelt tegudeni on jõudnud.

Kolmerublapoliitika jätkub veel. Tagane, entroopial Tere tulemast, negentroopia!

HEINO VARIKU,
ülikooli klubi direktor

TÜ klubis

● **Reedel, 1. detsembril kl. 21 TÜ klubis**

üle pika aja taas KANTRIPIDU!

* kõlas ansambel «Kapell» osariigi pealinnast ja mõned veel,
* kantri *grand but not old man* mr. Dvinjaninov ise,
* õpime kantritantse,
* silmaröömu tantsu*girl*idelt,
* kogu õhtu jooksul avatud saloon «Preeria Roos».

TULE JA VEEDA MEIEGA ÜKS MÕNUS ÕHTU!!
Pileti saad 28. või 29. nov. kl. 17—19 füüsikahoone fuajeest.

● **Laupäeval, 2. detsembril kl. 21 TÜ klubis stiiliõhtu**

«... pidulik vastuvõtt ülikooli daamidele ja härradele»:

* meelelahutus mõningatelt külalistelt,
* tants ja seltskondlik vestlus,
* mõned üllatused.

Õhtu jooksul selgub vastuvõtu korraldanud isik (ta on kõrgest soost, vali vastav riietus).

Kutse omandamisega vastuvõtule tõstate enda prestiiži oma väljavalitu või sõbra silmis.

Kutse vastuvõtule võite omandada 5 rubla eest 28. ja 29. nov. kl. 17—19 füüsikahoone fuajees.

Kutse tagab teile ja teie väljavalitule muretu õhtu pidulikus õhkkonnas.

Kutseid vastuvõtule on vaid 150. Vastuvõtt algab täpselt kl. 21. Majordoomus suleb välisukse kl. 21.30.

Rohkem üksmeelt!

TÜ MEISTRIVÕISTLUSED VÕRKPALLIS

on 27.—29. novembrini meestele ja 4.—6. detsembrini naistele. Osavõtust teatada Ujula 4 või tulla 27. novembril kl. 17.15 kohale.

AUSTATUD SAADIKUKANDIDAAT,

kes Sa oled pärit meie ülikoolist. Meie arvepidamise järgi peaks teid olema 28. Teie päralt on meie **5. detsembril (teisipäeval) ilmuv erinumber.** Igaühel on võimalik enda tutvustamiseks (natuke elust, natuke taotlustest) kirja panna **40 masinakirjarida.**

Loodame, et see informatsioon on eelnevalt Teieni juba jõudnud, kui ei, siis teadmiseks, et loo toimetusse toomise viimane tärmin on juba see esmaspäev, seega **27. november.**

Toimetus

MARJU LAURISTIN TAAS TARTUS!

Neljapäeval, 30. novembril kl. 16 räägib ta raamatukogu konverentsisaalis IME kultuuripoliitikast. Ja mitte ainult sellest.

TÜ KLUBIS

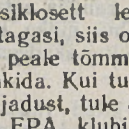
Neljapäeval, 7. dets. kl. 21 TÕNIS MÄGI ja ans. «7 7 7» JOULUTURNEE AVAKONTSERT.

Pääsmete eelmüük füüsikahoones 28. ja 29. nov. kl. 17—19.

VENIA LEGENDI

Laseroptika kateedri dotsendi kt. **Viktor Korrovitsi** *venia legendi* loeng teemal «Madalad temperatuurid optilises spektroskoopias» toimub teisipäeval, 28. novembril kl. 16.15 füüsikahoone aud. 056.

HENN VOOLAID,
füüsika-keemiateaduskonna dekaan

Kuna vesiklosett leiutati juba 400 aastat tagasi, siis on harjunud ennem vesi peale tõmmata kui suu puhtaks rääkida. Kui tunned viimase järele vajadust, tule **30. novembril kell 18** EPA klubisse **loodurikaitseringi õhtule,** kus AILI PAJU, hiljem ka TOOMAS FREY räägivad, kuhu oleme jõudnud ja mis meist saada võib. Õhtul on kaldevusi üle kasvada *jam*'iks — arusambel «INSEKTA CC» esineb ainult **oma saadikukandidaadi JÜRI RUUDU toetuseks!**

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval, 25. novembril kl. 21 KADRIDISKO.

* * *

Pühapäeval, 26. novembril kl. 21 DISKOPROGRAMM «SAMBAS ... EROOTIKANI!»
Vaatamiseks M. JACKSONI «THRILLER».

ESMASPÄEVANE PSÜHHOLOOGIALOENG

on 27. novembril kl. 19 Tähe 4 aud. 170. Kavas Erich Fromm «Eetiline inimene» psühholoog Kaupo Sauelt.

LAULJAID OTSITASSE!

Ansambel «Lakstigal» võtab uusi lauljaid nii seadete- kui folkloorirühma **teisipäeviti kl. 18 TÜ klubis.**

NB!

Tuleval nädalal ilmub «UT» ikka reedel (juubelihõnguline!). Siis tuleb järgmine leht erinumbrina kolmapäeval, 5. detsembril (saadikukandidaadid) ning reedel, 8. detsembril «UT» ei ilmu.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4301. Tiraaž 3000 eks. MB-01667.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

Nr. 34 (1581) REEDE, 1. DETSEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

LEHTE HAINSALU

PALVE

Pühendatud rahvusülikoolile

TÄNA jõulukuu esimesel päeval
aastal 1989 pärast Kristust
SIIN Eestimaal Tartus Raatuse platsil
olles üheskoos
ühes mõttes ühes palves
rahvusülikooli sünnipäeva puhul
ütleme üheskoos
ühe hingetõmbega

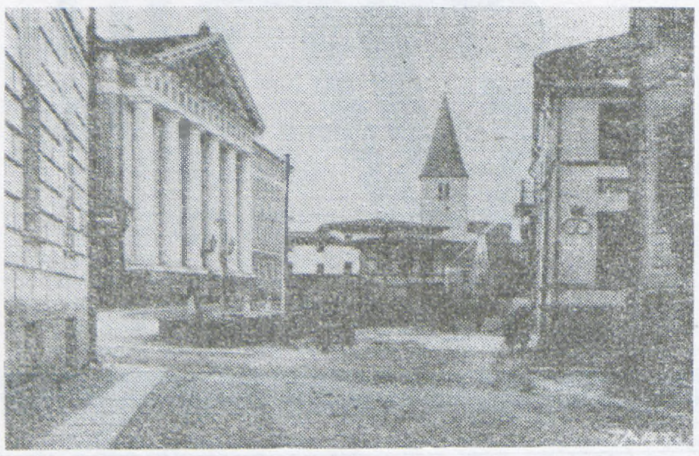
nõnda:

me oleme eestlased
ME OLEME EESTLASED
meie minevik on sajandeid pikk
MEIE MINEVIK ON SAJANDEID PIKK
meie tulevik on sajandeid pikk
MEIE TULEVIK ON SAJANDEID PIKK
meie hoida on minevik ja tulevik
MEIE HOIDA ON MINEVIK JA TULEVIK
meie ei lange meie ei väsi
MEIE EI LANGE MEIE EI VÄSI
häbiööst tulles oleme puhtaks saanud
HÄBIÖÖST TULLES OLEME PUHTAKS SAANUD
nõidusunest ärgates oleme nägijaks saanud
NÕIDUSUNEST ÄRGATES OLEME NÄGIJAKS SAANUD
me oleme vabad
ME OLEME VABAD
me oleme vabad vaimult
ME OLEME VABAD VAIMULT
me oleme vabad hingelt
ME OLEME VABAD HINGELT
me oleme vabad ihult
ME OLEME VABAD IHULT
vaba võib olla vangiski
VABA VÕIB OLLA VANGISKI
vaba võib olla ahelateski
VABA VÕIB OLLA AHELATESKI
tulgu mis tuleb
TULGU MIS TULEB
vabadus on meie eneste sees
VABADUS ON MEIE ENESTE SEES
vabadus on meie eneste sees
VABADUS ON MEIE ENESTE SEES
vabadus on meie eneste sees
VABADUS ON MEIE ENESTE SEES
nüüd ja igavesti
NÜÜD JA IGAVESTI
Meie ei tagane meie ei väsi
MEIE EI TAGANE MEIE EI VÄSI
vanemate kannatused koputavad meie südamele
VANEMATE KANNATUSED KOPUTAVAD MEIE SÜDAMELE
esivanemate pärandus koputab meie südamele
ESIVANEMATE PÄRANDUS KOPUTAB MEIE SÜDAMELE

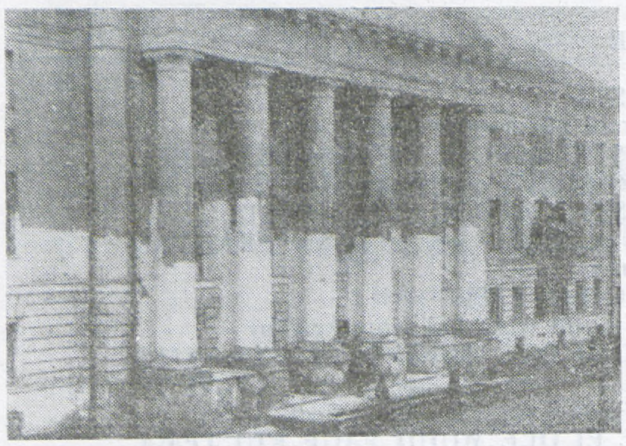
meie hoida on Eestimaa
MEIE HOIDA ON EESTIMAA
meie hoida on eesti keel
MEIE HOIDA ON EESTI KEEL
meie hoida on eesti keel
MEIE HOIDA ON EESTI KEEL
meie hoida on eesti ülikool
MEIE HOIDA ON EESTI ÜLIKOOL
põlvest põlve
PÕLVEST PÕLVE
meie ei unusta
MEIE EI UNUSTA
kuni püsib eesti ülikool püsib eesti keel
KUNI PÜSIB EESTI ÜLIKOOL PÜSIB EESTI KEEL
kuni püsib eesti ülikool püsib eesti rahvas
KUNI PÜSIB EESTI ÜLIKOOL PÜSIB EESTI RAHVAS
alma mater toitja ema
ALMA MATER TOITJA EMA
mõnel rahval ei ole muud väge kui tema kultuur
MÕNEL RAHVAL EI OLE MUUD VÄGE KUI TEMA KULTUUR
mõnel rahval ei ole muud väge kui tema keel
MÕNEL RAHVAL EI OLE MUUD VÄGE KUI TEMA KEEL
meil on eesti kultuur me oleme suur rahvas
MEIL ON EESTI KULTUUR ME OLEME SUUR RAHVAS
meil on eesti keel me oleme suur rahvas
MEIL ON EESTI KEEL ME OLEME SUUR RAHVAS
me oleme seda alati teadnud
ME OLEME SEDA ALATI TEADNUD
sellepärast olemegi elavate kirjas kui rahvas
SELLEPÄRAST OLEMEGI ELAVATE KIRJAS KUI RAHVAS
meie ei ole lasknud ennast hävitada
MEIE EI OLE LASKNUD ENNAST HÄVITADA
ütlen oma lapsele
ÜTLEN OMA LAPSELE
ütlen oma armsamale
ÜTLEN OMA ARMSAMALE
ütlen oma vennale ja õele
ÜTLEN OMA VENNALE JA ÕELE
ütlen oma isale ja emale
ÜTLEN OMA ISALE JA EMALE
kuni püsib eesti ülikool püsib eesti rahvas
KUNI PÜSIB EESTI ÜLIKOOL PÜSIB EESTI RAHVAS
vabadus on meie eneste sees
VABADUS ON MEIE ENESTE SEES
igamehe vabadus on tema enda südames
IGAMEHE VABADUS ON TEMA ENDA SÜDAMES
meie oleme vabad
MEIE OLEME VABAD
nüüd ja igavesti
NÜÜD JA IGAVESTI
meie ei tagane meie ei väsi
MEIE EI TAGANE MEIE EI VÄSI
meid tuleb palju sugupõlvi
MEID TULEB PALJU SUGUPÕLVI
siin sellel tuulisel Maarjamaal
SIIN SELLEL TUULISEL MAARJAMAAL
Jumal aidaku nüüd ja igavesti
JUMAL AIDAKU NÜÜD JA IGAVESTI
aamen

AAMEN

1919
1989
TARTU ÜLIKOOL

● TARTU ÜLIKOOL 1932.

● TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL 1944.

● TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL 1982.

● TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL 1988.

Teisipäeval ajaloomuuseumis

... Midagi ajaloolist on selle sillmapilgu sees, kui me siin koos oleme ja seisatame ajaloolises paigas ning mõtleme sellele, mis ajalugu meile kõneleb. Teiselt poolt tahame selles paigas seisatades appi hüüda ka seda, kes on ajaloo tegija, kes on ajaloo issand, ja me tahame öelda temale, mida inimestena oma tarkusega võime teha. Teiselt poolt me tahame mõelda sellele tõsiasjale, et seal, kus meie oleme oma tarkusega ummikusse jõudnud, tohime ometigi loota, et taevane isa meid aitab.

Keegi Ameerika filosoof on öelnud, et me oleme nagu näitlejad sellel laval, kuhu meid on pandud, me kordame pähe õpitud lauseid. Ja ta ütleb edasi: ajalugu õpetab meid, et kui me ainult materialistlikult mõtleme, siis tapetud inimene ja tema kultuur lähevad allamäge. Kui meil pole aega, et pöörata mineviku poole, mõista minevikku, siis puudub meil ka võimalus tuleviku kujundamiseks.

Kui see ameeriklane ütles, et inimesed sarnanevad näitlejatega, kes ütlevad paheõpitud fraase, siis mõistame, et tõepoolest on oht selles, et võime rääkida neid päheõpitud fraase kirikus, ilmalikus õppeasutuses. Ja kui meie oleme nüüd sellest ajast otsekui välja jõudnud, kus nende fraaside ütlemine on seljataha jäänud, siis me oleme rõõmsad selle üle ja tahame mõelda selle pääle, et edaspidigi tohime rääkida seda, mida tõesti mõtleme, ja tuua välja sellega, mis meie arvates viib elu edasi.

... Ka see paik on üks osa meie tarkusetempliist Tartu Ülikoolis. Ja me mõtleme selle pääle, et ükski rahvas ei saa elada ilma tarkuseta, ilma kõrgkoolita. Me küsime uuesti ja uuesti, aga kas kõigest sellest on nii palju kasu olnud, kui me oleme oodanud sealt, kus me oleme püüdnud luua isiksusi, kes vabalt mõtlevad, viivad edasi teadust ja on korralikud kodanikud. Küsimusi, nagu näete, on. Elus ei ole kõik tõepoolest ainult ilus ja kõik ei lähe meie tahtmist mööda. Öeldakse, et Jumal on asetanud Eedeni aeda elupuu — hea ja kurja tundmise puu. Ja tõepoolest ühele poole selle elupuu algest jäävad meie kannatused ja katsumused, meie rumalus, teisele poole meie inimlik tarkus, lootus ja tulevikuvisioon sellest, kuhu tahame jõuda.

Ma tahaksin siin selles paigas soovida, et me tohiksime lootusega edasi minna, et selle elutahtega, tuleviku loomise sooviga kaasneksid tarkus ja õnnestumine ja et kõigi üle paistaks Jumala armu päike. Testament räägib meile sellest, et Jumal laseb päikest paista headele ja kurjade pääle ning et ta annab igaühele võimaluse püüda saada selleks heaks puuks, mis kannab head vilja.

Me ütleme kirikus, et usk on inimesele laevaks, mis kannab teda vastu paremale tulevikule. Me peame sellest kinni pidama ja jääme selle juurde, et võiksime öelda, et selles laevas, kus oleme, vajame meie tarkust, mis meil inimestel on, ja seda tarkust, mis tuleb ülevalt taevast.

* * *

Jumal on Eesti rahvast õnnistanud ja on õnnistanud ka seda tööd, mis on tehtud selles majas. Me oleme talle tänulikud ja tahame ühes koos loota, et seal, kus tema on meid avarale teele viinud, oleme meie väärikad seda teed käima. Aamen.

Jumala sõna ütleb meile Issanda tõotuse — mis Sina pühitsed, jääb pühitsetuks igavesti ja nõnda pühitsen siis mina selle hoone kolmainu Jumala, Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimel. Aamen.

Ja et sina, inimene selles ilmas, vajad ka tuge välistest märkidest, siis oleme meie siin täna selle lipu juures, kust vaatab vastu Tartu Ülikooli kujutis, aga kus on ka niipalju puhast valget värvi. Me tahame soovida Teile, rektor, õppejõud, üliõpilased, et see puhtus, mis on selle lipu pääl, säraks vastu ka teie südametest ja et kõik tööd, mida teete, läheksid Jumala õnnistusel korda.

Issand pühitsegu seda lippu, jäägu tema arm kõikidele, kes käivad selle lipu all. Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimel. Aamen.

* * *

... Taevaisa, Sa oled seda kõrgkooli kandnud läbi raskuste ja murede, läbi nende aegade. kus on olnud väga palju tühje sõnu ja neis sõnades ei ole tõde olnud. Me täname nende aegade eest, kui Rootsi kuningas kirjutas alla paberile ülikooli asutamise kohta. Eriti täname aga selle eest, kui kirjutati aasta 1919. Need olid rahvale väga rasked ajad. Aga Sa kandsid seda vaimu ja nendel aegadel oli meie rahvas veel valdavas enamuses kristlik rahvas. Sa kandsid ka seda, et need, kes 70 aastat tagasi olid juhtivad ülikooli esimesel aktusel, olid kõik puhta südamega, puhta hingega. Tehti kõik oma rahva, oma ülikooli heaks.

... Meie rahval oli väga raskeid aegu. Aga ometi noorus kasvab. Rahvas vajas väga noorust, kes õpiks rahva jaoks ka nendel raskeetel aegadel, kui veeresid vagunid inimestega kaugusesse. Täna, taevane isa, võime olla teises olukorras ja on lubatud teisiti mõelda ja väljendudagi, kui oli kaks aastat tagasi. Me oleme väike rahvas ja meist ei sõltu midagi. Aga et see kõik seal kõrgel ja kaugel meie suure riigi keskuses muutus, nagu on olnud muutusi ka kõige raskematel aegadel, siis see on olnud Sinu arm ja Sinu juhtimine, kes Sa inimeste meeli ja mõtteid juhid. Ja me täname Sind südamest, et täna siin müüride vahel, kus kunagi helises jumalasõna, kus oli teaduste varamu, et me tohime siin olla ja jälle Sinu sõnaga lippu pühitseda. Lipu pühitsemine tähendab nendele, kes teda hoiavad, märki, mis ühendab ja millele tuleb ustav olla ning selle eest tuleb ka võidelda.

Täname kõige eest ja palume selle eest taevaisa. Jää Sina meie rahva õnnistajaks ja leia me rahvale ka mures ja kannatustes teed ja valgust, juhi meid valgusele. Ja kanna Tartu Ülikooli nii, nagu Sa oled teda läbi aegade kandnud tema õppejõududega, juhtidega ja noortega, kes õpivad, et kunagi saada meie rahva juhtideks.

Me ütleme ühe lihtsa sõna — õnnista! Ja me teame, et kui Sa õnnistad, muutub kõik hääks.

* * *

Ülikooli ajaloo muuseumi õnnistasid sisse Eesti Evangeelse Luteriusu Kiriku peapiiskop KUNO PAJULA ja Tartu praostkonna praost HARALD TAMMUR.

Rahvuskultuurilistest rahvuspoliitiliste nõudmisteni

● 1917. aasta 28. novembril avaldas eesti üliõpilaste asemike kogu toetust Maapäevale ja korraldas Tartu üliõpilasorganisatsioonide rongkäigu sini-must-valge lipu all.

● Enamlaste võimuhaaramise järel 1917. aasta sügisel, kui ülikooli hakati evakueerima Voroneži, deklareeris asemike kogu, et ülikool on eesti rahva varandus ja tema koht on Eestimaal.

● Ülikooli sulgemisele 1918. aasta 22. mail Saksa võimude poolt vastas asemike kogu märgukirjaga Tartu Saksa linnapeale Pohlile: ülikool peab seisma väljaspool poliitikat, mitte aga väljaspool rahvast.

● 15. septembrile, *Landesuniversität*'i avamisele, järgnes viie päeva pärast asemike kogu otsus boikoteerida saksa ülikooli. Sellega ei ühinenud korpl «Fraternitas Estica» ja osaliselt ka korpl «Sakala».

● Asemike kogu resolutsioonis 3. oktoobrist öeldakse: meil võib olla ainult eesti ülikool. Kiri korpl «Fraternitas Estica'le» enne viimase rukkimist ütleb: «Eesti üliõpilaste asemike kogu on töötanud äratundmises, et eesti üliõpilasorganisatsioonid on eesti üliõpilaskonna organid, ning kui on tegu rahvuspoliitilise küsimusega, peab üksiku seisukoht painduma suurema hulga ees.»

● Eesti üliõpilased olid vastu Saksa printside vastuvõtmisele. Ja enne kui Töörahva Kommuuni valitsus jõudis end Tartus sisse seada, kutsus asemike kogu kõiki organiseeritud ja organiseerimata üliõpilasi võitlusele Eesti riigi vabaduse ja iseseisvuse eest.

* * *

Eesti tudengkonna ühine alus aktiivseks seisukohavõtuks 1917. ja 1918. aasta sündmustes, aateliseks tegutsemiseks ülikooli heaks ja selle säilitamise eest loodi varasema rahvuskultuurilise tegevusega. «Vanemuise» pidude kõrval tõuseb sellest olulisimana esile «Üliõpilaste Lehe» asutamine 1914. aastal (nn. asutav kogu tuli kokku juba 19. augustil 1913).

Organiseerides **«Üliõpilaste Lehte» ja Üliõpilaste Lehe Asemike Kogu,** organiseerisid eestlastest üliõpilased Tartus, Riias, Peterburis ja Moskvas iseennast. Just ÜL kaudu leidis nii sisuliselt kui ka sõnaliselt väljendust eesti üliõpilaskonna kui niisuguse olemasolu.

ÜLAK käis koos üks kord aastas, *ad hoc*, illegaalselt, sest luba kooskäimisteks ei saadud ja pärast esimesi ebaõnnestunud katseid ei taotletudki. Otsustava ja ühendust pidava büroona (1915. aastast ühines ka korpl «Fraternitas Estica», kes seni oli kõrvale jäänud vahekorra puudumise tõttu) püüdis ÜLAK üliõpilaselu korraldada kõikides suundades. «Üliõpilaste Leht» polnud aga ainult edumeelsete eesti üliõpilaste häälekandja, vaid enneköike üliõpilasorganisatsioone esindav ja ühiseid algatusi täitev organ. Seda nii üliõpilaste esimese spordipäeva korraldamises 1914. augustis, eesti üliõpilaste laulukoori toetamises, teadusliku töö edendamise kapitali ning tundmaõppimise osakondade asutamises kui ka soovis anda maakeelele teaduskeele mõõtu (keemia, arsti- ja õigusteadusliku sõnaraamatu koostamine).

Ainult sellelt ühendavalt pinnalt said Tartu üliõpilased esitada **protestikirja** ülikooli valitsusele kõrgkooli äraviimise vastu 1915. ja 1916. aastal. Ja asetada iseendale küsimuse: kas just meie, eestlastest tudengid, ei peaks olema meelsuse ja vaimsuse kujundajad selles mitmerahvuselises üliõpilasperes?

«Üliõpilaste Lehe» ilmumise lõpetas Esimene maailmasõda. Üliõpilaste Lehe Asemike Kogu kutsus 1917. aasta märtsikuus Tartus kokku **esimese eesti üliõpilaste kongressi.** Kongressil sõnastati üliõpilaste toetus demokraatiat püüdlevatele jõududele ning ühes ülikooli autonoomiaga nõuti ajaloo-keeleteaduskonna juurde kuue õppetooliga soome-ugri osakonna avamist.

Sügisel ümberkorraldatud asemike kogu jätkas ÜLAK tööd ning juhtis seda Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolini.

Ülikooli vajalikkuse ja väärtuse mõistmist õhutanud ning haritud eestlase kasvamise eest seisnud «Üliõpilaste Lehe» asemel nakkas 1920. aastal ilmuma **«Üliõpilasleht».**

KRISTA ARU

ÕNNITLEME!

Kiira Allikmets

27. novembril tähistas oma esimest juubelit vene keele metoodika kateedri dotsent Kiira Allikmets.

Kolleegid soovivad andekale pedagoogile, tunnustatud metoodikule ja õpikute autorile ning rõõmsameelsele ja abivalmis kolleegile palju õnne ja jõudu edaspidiseks!

Larissa Vassiltšenko

Kolleegid pedagoogika kateedrist õnnitlevad dots. Larissa Vassiltšenkot 50. sünnipäeva puhul!

Esimene rahvusvaheline leping

on nüüd sõlmitud ka Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsi üliõpilassektsioonil. Pärast pikki läbirääkimisi, millele loopis kaikaid kodarasse meie sidetalitus, jõudsime niikaugele, et 1. oktoobril kirjutati kriminaalõiguse ja -protsessi kateedris alla sektsiooni esimesele rahvusvahelisele lepingule. **Lepingupartneriks on Turu Ülikooli õigusteaduskonna üliõpilasselts LEX.**

Igal aastal hakkab toimuma kaks ühisseminari: kevadine siin Tartus, sügisene Turus. Turusse sõidab kaheksa EAÕS-i tudengisektsiooni liiget, kes omakorda korraldavad Tartus kevadise seminari ja võtavad vastu soomlasi.

Vastavalt lepingule toimuski 6.—11. novembrini esimene seminar soomlaste pool. Erandlikult osales meie poolt 10 liiget, kes veetsid sealpool piiri väga tiheda nädala: erialased loengud ja diskussioonid Turu ülikooli õigusteaduskonna ülimoodsas hoones «Calonia hallis», tutvumiskäigud Turu hoiupanka ja kohalikku raadiojaama «Auran Aallot». Turu kommertskojas olid vaatluse all ühisettevõtete probleemid mõlemal pool piiri. Soome parlamendis võttis meid vastu noor parlamendisaadik Pekka Haavisto, roheliste partei esindaja. Teine pikem külaskäik oli Soome Juristide Assotsiatsiooni peakorterisse, kus lisaks vaimutoidule ka hea lõunaga kostitati.

Kõige «eksootilisemad» paigad olid Turu linna politsei ja «Kakola» ohtlike kurjategijate vangla. Esimeses kohtusime Turu politseiülema Juhani Saloneniga. Politseinike töö- ja olmetingimusi ning tehnikat ma kommenteerima ei hakka — see teeks lihtsalt meele kurvaks. Muuseas teadmiseks potentsiaalsetele tulevastele turistidele, kel peas patused mõtted — sealsed kainestusmajad on tasuta, kuid voodit asendab vaid põrandale maalitud nelinurk ja kambrinurgast vaatab vastu kaamerasilm. Põhiprobleemiks meie maa turistidega olevat viinaga kauplemine ja seegi, et turistid ei ole siiamaani täielikult omandanud Soome poodide vargakaitsesüsteemide inimvaenulikku olemust.

«Kakola» vangla, mis on kõige ohtlikumate kurjategijate hotelliks ja kus on olnud ka mõned Eesti noorhärrad, kel isu Soome pankade järele liiga suur, üllatas oma täieliku puhtuse ja väga hea tehnilise varustusega. Harjumatuna mõjus ka see, et kambri uks käib küll lukku, kuid võti on sealse elaniku enda taskus. Muidugi ei tohi ta lahkuda teatud territooriumilt. Küll on aga võimalus nelja kuu jooksul kuus päeva puhkust saada... ja siis tullakse tagasi. Maja, mida nägime, annab silmad ette mõnelegi meie hotellile. Võib-olla on see veidi üle pakutud, kuid selline oli esmamulje. Probleemiks on aga see, et paljud kliendid satuvad sinna tagasi ning talvel pannakse toime isegi väikseid pahategusid, et uuesti sisse saada. Igal pool omad mured.

Loomulikult oli lisaks töisele osale programmis ka meelelahutuslik pool, mis täitis kõik õhtud. Aeg oli magamiseks liiga kallis. Nii palju sellest reisist. Kevadel, arvatavasti aprillis peaks toimuma teine seminar Tartus.

ILMO MAAROOS

Ajalooteaduskond alustas

oma juubeliüritusi piduliku koosolekuga aulas 24. novembril. Sinna olid kogunenud endise filosoofiateaduskonna õppejõud ja üliõpilased, praeguse ajaloo- ja filoloogiateaduskonna töötajad ja õppijad, et kuulata teaduslikke ettekandeid prof. H. Piirimäelt ja S. Vahtrelt, dotsentidelt T. Rosenbergilt ja A. Elangolt ning meenutusi prof. V. Vagalt ja dots. H. Kurmilt. Nendest ettekannetest ilmnes see suur osa, mida etendas filosoofiateaduskond eesti ajaloo uurimisel ja õpetamisel, rahvusteaduste arendamisel 1920. ja 1930. aastatel. «Kui teised Tartu ülikooli teaduskonnad said enam-vähem jätkata oma eelkäijate tööd, siis filosoofiateaduskond tuli rajada algusest lõpuni uutele alustele,» toonitas oma meenutustes V. Vaga.

Ligemale kolm tundi kestnud sisukas koosolek andis hea pildi sellest ulatuslikust tööst, mida tegi tolleaegne filosoofiateaduskond.

HILLAR PALAMETS

1. detsembrist 1. detsembrini

Nii pikk, ei, siiski natuke pikem (sest juba 10. augustil 1988 rääkis prof. Endel Tulving oma sõbrale härra Walter Väärsile augu pähe) on TARTU ÜLIKOOLI FONDI tegutsemisaeg olnud. Ja on olnud edukas, sest ülikooli on saabunud juba kuu aega tagasi Torontost mahukas saadetis. Selles oli pr. Tea Petersi kingitus stomatoloogia kateedrile (hambatehniku labori sisustust) ja prof. Endel Tulvingult kuus arvutit psühholoogiaosakonna õppelaborile. Ülikooli kirjastuse, teabetalituse, programmeerimise kateedri ja ajaloo-osakonna käsutusse läks neli arvutit.

Fond on ostnud firmalt «Rank Xerox» meile ka paljundusmasina ja tagavaraosad olemasolevale paljundusmasinale, Lääne-Saksast aga mikrobussi.

Ülikool tänab fondi juhatuse esimeest hr. Walter Väärsit ja kõiki kaasaaitajaid.

Soomes meist

Viimase poole aasta sees on Soome kõrgkooliväljaannetes meist päris palju kirjutatud. Sealsetel ülikoolidel on sisuliselt kaks teabeväljaannet: nn. infobülletään (meie silmis pigem ajakiri), mis ilmub igal nädalal, ning üliõpilaskonna (üliõpilasorganisatsioon) ajaleht. Järgnevalt mõned äramainimised.

● HELSINGI ÜLIKOOLI INFOAJAKIRI «YLIOPISTO».

● 22. septembri numbris ilmus 5 leheküljel kolme pildiga artikkel «Välislektorist aseministriks» (juttu on Toivo Kuldsepast, kes TÜ õppejõuna töötas aastaid Soomes).

● TÜ peahoone 1. septembril ja aktus olid ära toodud samas numbris (mäletate, sellel aktusel viibis ju ka 30 Soome ajakirjanikku).

● 17. novembri numbris kirjutab TÜ eesti filoloog Tago Holsting sellest, kuidas läheb õppimine 11-l TÜ tudengil Helsingi ülikoolis.

● Iga numbri lõpus on rubriik «Tapahtuu» («Juhtub»), kus esitatakse kahenädalane külalislektorite esinemiskava. Selles on sageli eestlaste, sealhulgas tartlastegi loenguid.

● TURU ÜLIKOOLI INFOAJAKIRI «YLIOPISTOTIEDOT».

● Ühe mainumbri kaanel lehvib meie lipp Tähetornis. Numbri esimene pool oligi pühendatud TÜ-le. Turus praegu eesti keelt õpetav dots. Reet Kasik tutvustas meie ülikooli ajalugu, Turus lektorina töötanud dots. Jüri Valge oli teinud intervjuu teadusprorektor prof. Ants Kallikormiga, veel oli kirjutisi üliõpilaselt Kaur Hansonilt, tõlkematerjale TÜ ajalehest jm.

● 1. septembri aktus TÜ-s oli käsitlust leidnud kolmel leheküljel 25. septembril.

● TYL — «TURUN YLIOPPILASLEHTI».

● TURU üliõpilasteatri 30. aastapäeval oli külaliseks ka «Valhalla» Tartust. Nendestki on juba jõutud kirjutada.

* * *

Niipalju siinkohal üle lahe naabrite avaldatust. Soome kõrgkooliväljaannete ajakirjanikke on oodata ka praegusele juubelile. Aastate jooksul on ülikooli ajalehe toimetusel olnud nendega mitu kohtumist Tartus, seni veel ei ühtegi Soomes.

VARJE SOOTAK

● ÜLIKOOLI TULEVIK ● ÜLIKOOLI TULEVIK ● ● ÜLIKOOLI TULEVIK ● ÜLIKOOLI TULEVIK ●

Küsitlusest «Tartu Ülikool 1989»

Oktoobri keskel levitati kõigis teaduskondades avaliku arvamuse labori ja teadusökonoomika labori poolt koostatud ankeeti «Tartu Ülikool 1989». Ankeet oli mõeldud täitmiseks kõigile teaduslikku tööd tegevatele inimestele, seda jagati välja rohkem kui tuhat eksemplari, millest žurnalistika kateedrisse jõudis täidetult tagasi 415. Vastajaid on kõigist teaduskondadest, loodusteadlasi (ka nende proportsiooni arvestades) rohkem kui humanitaar- ja sotsiaalteadlasi.

Vähese vastamisaktiivsuse põhjuseks võib pidada ühelt poolt mitmeid puudusi ja vigu nii ankeedi sisus ja vormis kui ka küsitluse läbiviimises. Küsitluse korraldajad ei olnud vastaja jaoks küllaldaselt neutraalsed, nii et ta võinuks kindel olla oma anonüümsuses — selles, et vastuseid ei seostata tema isikuga. Omaenda asutuses läbiviidava küsitluse korral on vastaja anonüümsuse tunnet üldse väga raske kindlustada (küsimus on just nimelt anonüümsuse tundes, sest statistilises andmetöötluses jääb üksikvastaja tegelikult alati anonüümseks). Antud juhul oleks asi ilmselt olnud parem, kui ankeetide väljajagamises ja tagasitoomises oleks olnud kindlam kord ning seda oleksid teinud kõrvalised inimesed, näiteks mõne teise teaduskonna üliõpilased.

Teiselt poolt annab vähene osavõtt küsitlusest tunnistust umbusklikust ja pessimistlikust, loiust ja väsinud meeleolust ülikoolis, suhtumisest, et ega nagunii niipea midagi muuta ei õnnestu. Sellist häälestust oli tunda ka paljudest täidetud ankeetidest.

Seda enam tahame tänada neid, kes praegusesse olukorda suhtuvad konstruktiivse kriitikaga, kes ankeeti täites avaldasid põhjalikult oma arvamust nii oleviku kui tuleviku suhtes.

Ankeedi võib tinglikult jagada **kolme ossa**: küsimused teadustöö kohta, ülikooli olukorra kohta üldiselt ning vastaja elu- ja töötingimuste kohta. Käesolev ülevaade puudutab hinnanguid ülikooli praegusele seisundile ja arenguprobleemidele.

Vastuste põhjal paljudele erinevatele küsimustele võib öelda, et kõige teravam probleem ülikoolis on **kehv materiaalne baas.** Seejuures tuntakse kõige enam puudust aparatuurist, kaasaegsest uurimistehnikast. Pingerea järgmised: arvutustehnika, eeskätt personaalarvutite nappus; paljundustehnika nappus; ruumikitsikus; välismaise uudiskirjanduse ja perioodika vähesus; õppetehnika nappus; abipersonali vähesus. Ilmselt just tehniliste võimaluste vähesusest on tingitud üsnagi kriitilised hinnangud mitmetele ülikooli abiteenistustele ja allüksustele. Kõige enam on hinnatud mitterahuldavaks paljunduse tööd (seejuures on paljud vastajad juurde kirjutanud, et inimesed on seal tublid, aga paljundamisvõimalused nõudmistega võrreldes väga väikesed). Rohkem negatiivseid kui positiivseid hinnanguid on antud varustusosakonna tegevusele. Suhteliselt palju negatiivseid hinnanguid on saanud garaaž (rahulolematud on 35% neist, kes temaga kokku puutuvad), majandusosakond (32%), kirjastus- ja trükiosakond (23%), siingi on mitmel pool märgitud inimeste endi tublidust).

Mida oleks võimalik teha materiaalse olukorra parandamiseks? Vastustes rõhutatakse vajadust tõeliselt ja tegelikult väärtustada haridus ja teadus, läbi viia kardinaalne majandusreform. Rõhutatakse vajadust aktiivsemalt ära kasutada ka praegusi võimalusi:

— õppida teenima valuutat, luua ühisettevõtteid välisfirmadega, organiseerida ülikooli teadusprodukt-siooni müümist (aparatuur, tehnoloogiad, arvutiprogrammid), et saadud vahenditega kaasajastada varustust;

— võtta ülikooli tööle uudse lähenemisviisi ja pealehakkamisega majandusmehi, eeskätt väike hulk väga kõrgetasemelisi ja hästi makstud varustajaid; transport, varustus ja remont müüa vähempakkumise korras mõnele kooperatiivile;

— asutada ka sisemaine Tartu Ülikooli fond;

— ülikooli töökojad ümber korraldada mittestandardset aparatuuri ja inventari tegema;

— luua ülikoolis allüksustevaheline aparatuuripark, kust saaks ajutiselt uurimistehnikat laenata;

— luua infoteenistus, mille kaudu saaks teada, kust ja kuidas midagi saab ja kuhu võiks oma liigset vara müüa.

Minu meelest ei ole küsimus mitte niivõrd selles, kas need konkreetsed ettepanekud on reaalsed ja otstarbekad. Küsimus on selles, et ülikooli majandustegevus ei saa enam endisel viisil edasi kesta, uusi lähenemisviise on vaja rakendada kohe.

Teiseks oluliseks probleemideringiks on küsitluse põhjal **õppe- ja teadustöö korraldus, ülikooli juhtimine.** Kurdetakse vananenud õppeplaane ja õpetamisviise, õppejõudude ülekoormatust, bürokraatiat ja rutiini juhtkonna ning abiteenistuste tegevuses. Eespool oli juttu rahulolematusest majanduslike abiteenistustega. Rohkem negatiivseid kui positiivseid hinnanguid sai ka ametiühingukomitee senine tegevus. Küllalt suur on rahulolematus ka teadusosakonnaga (9% kõigist vastajaist hindab tema tegevust mitterahuldavaks, 9% arvates pole teda üldse vaja), eriti lepingute osakonnaga ja välissuhetega (viimase puhul on hinnangud vastuolulised, suur osa peab aga tööd heaks ja väga heaks). Heaks ja väga heaks pidasid vastajad ennekõike raamatukogu, aga ka kantselei ja kaadriosakonna tegevust.

Erinevatest ametiisikutest, kelle tööd ankeedis paluti hinnata, said kõige positiivsema hinnangu rektor ja ülikooli nõukogu sekretär, kõige negatiivsema hinnangu nüüd juba endine a/ü komitee esimees ning haldusprorektor.

Küsitlustulemustes korduvad põhiliselt needsamad ettepanekud õppe- ja teadustöö ümberkorraldamiseks, millest on viimasel aastal räägitud nii ajakirjanduses kui koosolekutel: sisse viia uus töökorraldus (astmeline haridus, ainesüsteem, instituutide süsteem), muuta ülikool avatuks väliskontaktidele. Tõsist tähelepanu väärib arvamus, et igal üle 50-aastasel õppejõul peaks olema kindel järglane, välismaise töökogemusega dublant. Asjaseks tulevikukonverentsiks koostatud infobülletäänist selgub, et ülikooli 113 teadusdoktorist on 55% pensionieas ja vaid 1 alla 40-aastane. Noortel on raske saada õppejõukohta, ei toimu loomulikku kaadrivahetust.

Kolmas probleemidering: **vaimne kriis ülikoolis**, ennekõike humanitaarteaduskondades. Ankeedivastustes on märgitud vaimsuse puudumist, provintsiaalset vaimu, vastutustunde puudumist, ükskõiksust, omakasupüüdlikkust, laiskust, algatusvõime ja iseseisvuse puudumist, vabatahtlikku rippumist stagna pärandi küljes. Üliõpilastel on vähe huvi ja tahtmist tööd teha, õppejõud on sageli hallid ja rutiinsed, vaimselt laisad. Palju on oludele orienteeritud pragmatismi, ebaeetilisust. «Põhiprobleemiks ei ole mitte materiaalne viletsus, vaid motivatsiooni puudumine töötamiseks — ülikoolis on võimalik palka saada ka tööd (korralikult) tegemata.» «Eelkõige piirab arengut harjumine olemasolevaga. Mõne aja pärast käib alla teadmiste tase, kaob ka elav huvi. Seega on ühest küljest tähtis materiaalsete olude parandamine, aga vahest veelgi olulisem on subjektiivne faktor.»

Loidust ja rutiini aitab ilmselt kõige enam vähendada majandustegevuse, õppe- ja teadustöö radikaalne ümberkorraldamine, uue juhtimisstruktuuri sisseviimine. Kuid seda üksnes juhul, kui see toimub kõigi allüksuste aktiivsel osalemisel. On vaja parandada ülikoolisisest infovahetust (suurendada ülikooli ajalehe mahtu või välja anda regulaarset infobülletääni), on vaja luua erinevate arvamuste väljaütlemise ja läbiarutamise foorum.

PEETER VIHALEMM

Ülikoolile tulevik!

Intervjuu annab haldusprorektor VELLO PEEDIMAA

● Olete oma tegevust lõpetava linnanõukogu liige. Viimastel aastatel on märgata olnud linnavõimude paremat suhtumist ülikooli. On see nii?

Ministrite Nõukogus on ülikooli kohta mitmeid otsuseid vastu võetud, linna täitevkomitee tegi sellise sammu alles 1987. aastal. Viimase täitevkomitee omapära ongi see, et ülikooli ja linna juhtkonna vaheline suhtlemine muutus mõistlikumaks. Esimene võit on võib-olla see, et saime TK juhtkonna tuua ka nendesse hoonetesse, kus nad käinud ei olnud: Vana Anatoomikum, Uus Anatoomikum, keemiahoone jt. Ehk alles siis võeti teatavaks, kui halvas seisundis on meie majad tegelikult, kui vähe on meil pinda. Muidu käidi vaid peahoones ja raamatukogus.

Tollast otsust võime muidugi täna hinnata kriitiliselt: 1 miljoni rubla eest ehitus- ja montaažitöid oli liiga vähe, kuid neil aastail ei saanud me linnalt sedagi. Uus volikogu ja linna juhtkond peaksid ühe esimese küsimusena arutama ülikooli probleemistikku.

Suhete paranemise tunnuseks on ka see, et viimastel aastatel on ülikool saanud märksa rohkem elamispinda kui kunagi varem, mööbunud aastal koguni 2100 m², ja seda linna elamufondist. On olemas kokkulepe ka 45 korteriga mitmepereelamu ehitamiseks valmimistähtajaga 1991. aasta alguses.

Linnas on hakatud aru saama sellestki, et üliõpilane on Tartu linna kodanik. Ja kui ta on linna kodanik, peab linn hoolitsema selle eest, et tema kodanikel oleks võimalik hästi elada. Varem oli see linnavalitsusele võõras mure. Praegu on kaks varianti — kas ehitada «Tartu Maja» abil kiiresti paar ühiselamut või muuta ühiselamuiks mõni Tiigi tänava elamu.

● Konflikte siis ei olegi või?

Viimastel istungitel olen nõudnud meie töötajate alt vabanevate korterite jätmist, sõltumata sellest, kas see on saadud linna või ülikooli kaudu, ülikooli käsutada. Kahjuks ei ole TK juhtkond suutnud seda punkti ette valmistada. See vähendaks küll linna võimalusi ise pinda jaotada, kuid on vaja arvestada, et kultuur ja haridus ei ole varem linna kaudu õieti midagi saanud. Uus volikogu peaks seda asja edasi ajama.

Suhtumise muutumise märk on seegi, et ülikooli juubeli puhuks moodustati RAE FOND. Eks Tartu välismaistel sõpruslinnadelgi ole oma fondid oma ülikooli jaoks.

Aina lootma peab sedagi, et uus juhtkond lahendaks lõplikult ülikooli tootmisbaasi asukoha. Kolmkümmend aastat on linnas sellele asukohta otsitud ja selle üle vaieldud. Kas selleks jääb Riia tänava lõpp praeguste TÜ ladude juures või ei, ei ole veel sajaprotsendiliselt kindel.

● Ülikooli oma ehitusbaasi kehvus on teada ja paistab, et ega ehitusorganisatsioonide tööga ei saa rahul olla?

Mujal maailmas võtavad linna ehitus- ja remondiorganisatsioonid hoopis rohkem osa ülikooli korrashoidmisest. Tartus on aga REV-i ja Ehitustrusti remondivõimalused minimaalsed ja seetõttu tuleb otsida tegijaid siit ja sealt. Praegu on koguni niisugune aeg, kus ei peeta kinni isegi antud lubadustest. Plaanimajanduse aeg oli selles suhtes meile koguni parem: mis oli kirjas, see ka enamasti ära tehti, kasvõi käsu korras.

Praeguste lubaduste mittetäitmine puudutab ka raamatukogu katust. Teadusraamatukogul on olemas oma majandusdirektor, kes oma töö eest palka saab. Arvan, et Laine Peep saaks temalt ka teada raamatukogu katuse ja katuserahade kohta, — poleks nagu mõtet tulla seda küsima ajalehe kaudu haldusprorektorilt. Majandusdirektor teab aga väga hästi, et ehitustrusti väikeettevõte «Viimet», kellega oli sõlmitud vastav leping, lihtsalt ei tule seda tööd tegema: pelgab liiga raskeks ja keeruliseks tööks.

Laine Peep küsis ajalehes, kuhu kadus katuse kapitaalremondiks ettenähtud raha. See raha on põhiliselt ostetud materjalide all, töötasu raha kulutatakse õpperaamatukogu katuse remondiks, mida sel aastal üldse plaanis ei olnud, aga on vaja ka ära teha.

● Aga kui nüüd raamatukogust peahoone juurde tulla?

Seesama «Viimet» teatas 25. septembril, et nad peahoonet värvima ei hakka. Seni oli kogu aeg lubatud. Nii suurt töömahtu ei olnud keegi nõus enda peale võtma, seepärast ka peahoone niisugune on, nagu ta on.

Kahjuks elame praegu just niisugusel ajal, kus tootja ja ehitaja dikteerib teistele ise, mida ta teeb või ei tee. Näiteks ei ole ka ehitustrusti juhatajal mingit õigust oma väikeettevõtet käsutada. Mõjutamiseks vahendeid pole.

Nende kurbade asjade juures on ka midagi rõõmustavat. Lõpuks ometi on peahoone katus remonditud ja see on hoone kaitsmise seisukohalt väga tähtis. Ka meie aula on jälle puhas ja kena, toolidelgi uued katted.

JÄRGMINE KORD JÄTKAB HALDUSPROREKTOR AJALEHES ESITATUD KÜSIMUSTELE VASTAMIST.

Suurim ilmutaja on vaikus
Lao-Zi
On asju, mida mõistus üksnes on võimeline otsima, kuid mida ta iseenesest kunagi ei leia.
Henri Bergson.

*** Mis see on?**

Tarbijalik-sotsialistlik-religioosne-miljonijalgne MASSIKULTUUR on ära lagastanud tuhandeid väiksemaid erikultuure, õpetusi, surudes neid elitaarsuse kapslisse või asendades massiteadvuses nende tõese info kiiresti paljunevate vildaknägemustega. See toimub enamasti nõnda, et mingi rahvuse (inglased, hiinlased...) või mingi eluvaldkonna (põllundus, usk, usund, majandus, kirjanduselu, psühholoogia, karete...) kui kultuuri kohta kehtivad teadmised ja kogemused asenduvad siit-sealt kuuldu põhjal kujunenud sildikeste ja suhtumistega. Sildikesi kleebitakse tegevusaladele, inimgruppidele, inimestele, olukordadele ... püüdmata eelarvamusvabalt mõista inimgruppi, inimese jne. tegelikku olemust. Inimtunnetusel on piir, kõike ei saa tundateada, kuid kui Sa pead hakkama millegi või kellegi üle otsustama, peaks olema Sinu moraalne kohus (ja rõõm) enne alati asja uurida; küsi ikka nagu Uku Masing: «Mis see on?»

Kujunenud või kujundatud siltsuhtumised-pooltõed on meile sisemiseks piirdeaiaks, mis ei lase «aia tagant» enesele tõde ja tunnetusrõõmu leida.

*** Samm lähemale**

Kevadel tõime koos rotaluse Indrek Ojaga (bio III) välja idee: meeskorporatsioonides ja seltsides võiks taandunud vehklemiskultuuri kõrvale pakkuda Ida rusikavõitluse kultuuri, sest kui Euroopa kultuuri alusel arenevat vaimset kasvatust täiendada tervikliku karete kaudu Ida kultuuriga, annab see isiksustele ainult juurde... Idee järgi oleks sügisel tulnud ühendustel kokku leppida ja koos ülikoolilt saaliaegu ning kehalise arvestust taotleda. Idee jäi üles kinni.

Soovides, et üliõpilaste tavamõtlemises tuleksid tasapisi karete kohta käivate sildikeste-pooltõdede kõrvale tõesemad arusaamad, seda enam, et ülikooli inimesed ise loovad palju Eesti ühiskonnas toimivaid kultuuritekste, on siin esitatud kaks järgnevat mõtteretke.

*** Indrek Oja** (korp! «Rotalia»):

Hiinlastel on ütlus: meesterahvas peab oskama ennast ja oma peret kaitsta, teiseks, peab oskama ravida ja kolmandaks, peab omama ametit, mis annab leiba ja toidab peret.

Eurooplase vaatevälja ei jää tavaliselt teadmine, et Ida rusikavõitlus on tihedalt seotud ka raviõpetusega. Ida poks, nagu iga kehavõitluse ala, arendab otsustusvõimet. Vastasega vastakuti olev inimene peab pidevalt otsuseid vastu võtma.

Mõtteretk ühe kultuuri suunas

● Küsi massikultuuri vastu: mis? milleks? kuidas?

● Vestlus Ida rusikavõitluse treeneri, korp! «Rotalia» tegevliikme Indrek Ojaga

● Mõttevahetuseks meestele

Lääne inimene püüab tavaliselt kõike mõistusega ära sõnastada, klassifitseerida. Ida kultuuri peajooneks on minule **terviklikkus, ühtsus kõiges.**

Kui meie noor tuleb rusikavõitlust õppima, üritab ta esmalt jäljendada ala välist külge, pööramata tähelepanu, mida ta seejuures tunneb. Idas on tegu ja tunne ühtsed. See ongi ehk põhierinevus Ida ja Lääne mõtlemise vahel.

Kuna aga eestlased on nii kaua maarahvas olnud, on neil endasse pööratus, sisemine terviklikkus võib-olla suurem kui mõnel «tsiviliseeritud» rahval.

Kuidas lähenen õpetajana õppijale?

Ma ei proovigi üldse läheneda, talle midagi külge panna. Olen näinud, et inimene, kellel on tõsine soov tegeleda rusikavõitlusega, tegeleb sellega takistustest hoolimata. Samuti näitab kogemus, et mõni eeldustega noor vajub esimestel treeningukuudel ära ja mõnest esimesel pilgul «inetust pardipojast» on saanud hiljem tõsine rusikavõitleja. See tee võtab aastaid aega. Õpetaja ei suuna õpilast oma tahte järele: ta vaatab, millised valikud õpilane vastavalt oma kogemusele ise teeb ja juhendab teda selle juures.

Läbi higi käib enda muutumine. Treeningus kannatab mees valu, saab haiget ja selle kaudu avaldub huvitav paradoks — ta muutub tähelepanelikuks teise inimese valu suhtes ja ükskõikseks oma valu suhtes (...). Kui oled tugev, siis sa ei tunne argust. Argus on see, mis lükkab inimest vägivallale. Võita oma argus lahendab palju. See ei tähenda ettevaatamatust. Rääkides aususest ja südametunnistusest, tuleks rääkida headusest. Kui väita, et heaks rusikavõitlejaks saab see, kellel on head mõtted, ei veena me sõnadega selles, sest esialgu on kõik võrdsed — nii head kui kurjad.

Et puudutada inimese sisemise väe teemat, peab teadma palju rohkem kui teame. Vajaksime Rusikavõitluse Uurimise Keskust, mis katseliselt tooks esile psüühika ja keha vahelise tiheda koostoime ning looks rusikavõitluse kohta tavateadvuses levinud kõvermüütide kõrvale õigema pildi.

Aare Kasemets (üliõpilasühendus «Humanitas»):

Proovin siin sõnastada kolm väidet.

1. Arvan, et inimese psüühilise ja kehalise energia alus on üks. Tunne, mida karateka aastate pikkuse harjutamise tulemusel kogeb, on väga lähedane religioossele tundele, mida võiks väljendada lauses: «Ma tunnen, et minu sees on Jumala vägi ja ma suudan selle väe abiga kõike, kui minu südametunnistus on kurjusest puhas.»

See psüühika kaudu «materialiseeruv» energia on väga tugev. Väidan, et seda võib kanaliseerida nii vaimselt: loitsu-palve-mantrakõne kaudu kui läbi oma kehatelliste purustamised, spurt, hüpped. OHT seisneb siin selles: kui inimese psüühika-füüsis ei ole järkjärgulise töö läbi vastava tasemeni jõudnud, siis mitte inimene ei «purusta» väega objekti, vaid lööb ise ennast vastu seda puruks. Nii võib ettevalmistamata noor kirikus vaimse valguse asemel pimeduse saada (eri tunnetustasandid sulavad kokku?!) ja kohe-tulemust-sooviv karete õppija oma käe vastu kive puruks lüüa. Kui sinu vaim ja keha on karastamata, on see vägi Sul nagu lennuki reaktiivmootor logu hobusevankri peal.

2. Koos võitlustehnika õpetamisega, mis läheb nö «lihastunnetusmällu», püüan õpilaste teadvusesse viia eetilisi käsulauseid (euroopaliku õpetuse tava, «Sina ei tohi mitte...»), et need koos konflikti tekkega inimesele meelde tuleks. ... sest purustavat väge tohib kasutada elus ainult siis, kui kellegi tervis või elu on ohus. Kui sul oli väiksemgi võimalus kokkupõrget ära hoida, aga sa ei hoidnud, saad karistada. Kõikvõimalikul viisil.

3. Ja kolmas. Kui üliõpilaskorporatsioonid, -seltsid, -ühendused tahavad endast oma vanemate kaasvõitlejate toetusel kujundada eesti ühiskonna objektiivset eliiti, siis peaksid need inimesed (kõik head sõnad) olema.

Ühiskond vajab erinevaid ja häid eeskujusid.

* * *

Lähemal ajal toimub asjast huvitatud üliõpilasorganisatsioonide nõupidamine rusikavõitluskultuuri asjus.

Kirja pani
AARE KASEMETS

INFOOSAKONNALT ÜLIKOOLI JUUBELIKS

Moodustatakse andmebaas 1988. ja 1989. aasta eesti ajakirjanduses ilmunud ajalooteemalistest originaalartiklitest. Annotatsioonid eesti, vene, inglise keeles. Andmed autorite kohta. Määratud läti, välis-eesti ajaloolastele. Väljatrükke võivad saada kõik asjast huvitatud juubelikülalised.

Töö teostaja Toomas Anepaio, annotatsioone tõlgib vene keelde Alla Saari.

ESMASPÄEVANE PSÜHHOLOOGIALOENG

on 4. detsembril kl. 19. Esineb dots. Jaan Huik teemal «Aura nägemine».

B-KATEGOORIA

autojuhikursused üliõpilastele on 7. detsembril kl. 17 Tiigi 78—237. Kaasa võtta korras ALMAVÜ liikmepilet.

NÄITUSI

Teadusraamatukogu raamatumuuseumis on näitus **«Eesti ülikool 70».** Veel on raamatukogus väljapanekud:

- «Tartu Ülikooli esimesed juhid»,
- «Võõrsil ilmunud Eesti raamat. Memuaarid.»,
- «Eesti Vabariigi ajal ilmunud TÜ publikatsioone».
- Kohviku fuajees on filateelianäitus TÜ ajaloost.

20. detsembrini

ootab Jõuluvana naljalugusid.

LUBATUD ON:

- kirjutada lühidalt;
- kasutada kõikvõimalikke žanre;
- joonistada musta tušiga;
- osaleda kõigil Eestimaa üliõpilastel ja kõrgkoolide töötajail.

LUBATUD EI OLE:

- kirjutada mittenaljakalt, labaselt, õiendada isiklikke arveid.

Kõige naljakamate piltide ja tükkide tegijaile mõned praegu meil kehtivad rublad ja midagi suupärast, mida siis veel saada on. Aga ainult neile, kes oma loomingule avalikult alla kirjutanud enda nime ja asukoha. Kõige etema tudengi-naljа autorile aga tasuta 1990. aasta «UT» kõik numbrid.

KÜLALISLEKTORID ROOTSIST

Neljapäeval, 7. detsembril kl. 10 peab TÜ nõukogu saalis külalisloengu

ILMAR LAABAN

Loengu teema on «Sürrealismist kirjanduses, eriti luules». Oodatakse kõiki huvilisi.

K. MURU

* * *

Uppsala ülikooli pedagoogika-teadlane A. Pikas räägib vägivalla vältimise vahenditest esmaspäeval, 4. detsembril kl. 15 Tartu Rajooni TK saalis (Riia 15) ja kolmapäeval, 6. detsembril kl. 12.15 TÜ nõukogu saalis.

Pedagoogika kateeder

TÖÖPAKKUMINE

TÜ ALMAVÜ vajab poole kohaga instruktor-metoodikut (töö õhtupoolikuti, võimalik kohakaaslus). Teatada või tulla Tiigi 78—236, tel. 30 815.

KES ON HÄDAS KIRJASTAMISEGA

Kui Teil on probleeme oma teoste kirjastamisega, tulge kolmapäeval, 6. detsembril kl. 15 teadusraamatukogu konverentsisaali. Meil on külas JAAK JÕERÜÜT Kultuurikomiteest ja kirjastuse «Valgus» peatoimetaja ANTS LANG.

SUUSATAMA!

Kõik tudengid ja ülikooli töötajad, kes tervisest lugu peavad ja ka jõukatsumisest ära ei ütle, saavad oma võimeid proovida üheksal korral läbi talve. TÜ suusatamise seeriavõistluse I etapp on 10. detsembril kl. 11 Käärikul. Mehed läbivad 5 km ja naised 3 km vabastiili. II etapp on Tartus 19. detsembril kl. 14 dendropargis, kus meestele 10 km ja naistele 5 km vabastiili. Lähemat infot saab Jakobi 5 suusaspordikateedrist. Head libisemist!

ALAR NIGUL

NB!

Teisipäeval, 5. detsembril ilmub valimiste erinumber, reedel, 8. detsembril «UT» ei ilmu, ilmub alles reedel, 15. detsembril.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4399. Tiraaž 4000 eks. MB-01671.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 35 (1582) | TEISIPÄEV, 5. DETSEMBER 1989 | ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 | HIND 3 KOP.

LIDA?

KEDA VAIM?

KEDA? KEDA? KEDA? Vaevalt suudab mõni valija selle endale vaid järgnevate saadikukandidaatide lugude põhjal selgeks teha. On ju mõni mees niigi tuntud, mõnega olnud otseseid kokkupuuteid.

Ega me tahagi selle erinumbriga kedagi lõplikku valikut tegema sundida, vaid pigem informeerida teid ülikoolis töötavate või õppivate saadikukandidaatide arvamustest, tegutsemissoovidest. Selline oli lähtealus. Neid saadikukandidaate peaks olema 28, kahjuks puuduvad mitme kandidaadi artiklid. Toimetus seekord organiseerija rollis ei olnud, seepärast ei tea me, kas info iga adressaadini õigel ajal jõudis.

Toimetus tegi aga kiirküsitluse, millele vastas paarkümmend mõõdaminejat. Mida loodetakse (kui üldse loodetakse), seatakse ette tulevasele linnavolikogu saadikule?

Palju, väga palju. Toome ära mõned korduvad või hoopis iseäralikud tahtmised.

● Ei mina küll ei tea, mis ükskord ometi nii saadikud kui linnajuhid tööle paneb. Ega nad ise vist poes käi ega bussiga sõida.

● Teate, mõni ülikoolis täitsa tubli mees vajub saadikuna meie jaoks täitsa ära. Mul on kurbi kogemusi mitme tuttavaga, kes võimu juurde saanuna oma kolleegidest mööda vaatama hakkab. On teised muutunud tähtsamaks, meid alahindavamaks.

● Oh, lubada võidakse palju, aga mis juttu nad poole aasta pärast räägivad. Ikka on sada põhjust ees.

● Saadikuks ei tohi saada inimene, kelle läbi on loodus häda saanud, kes ei austa muinsuskaitse põhimõtteid, kes on käitunud teise inimese suhtes ebaeetiliselt. Mingi eetikakoodeks peaks nende suhtes kehtima.

● Ma saadaksin kõik saadikud Kaunasesse, Tartu sõpruslinna. Jaa, jaa, meie linnajuhid käivad palju välismaal, aga ma ei näe, et kusagil sellest tolku oleks. Miks ei ole meil veel korralikku jalakäijate tänavat? Miks sõidavad autod kesk(vana)linnas? Kes koordineerib kooperaatoreid? Kus on linna suveniirid? Lastekohvik?

● No kui ülikoolile ka midagi oma saadikuist kasu oleks, võiks ju mõnest saadik saada küll.

● Kas Tartu vanalinnast saab ka komisjonipoodide keskus nagu Tallinna vanalinnas?

● Oi, mina küll ei tea, mis neist tahta. Tartu on niigi vaene. Kui igaüks korralikult oma töö ära teeks, milleks siis veel saadikud.

● Kui Sa saadik, saad oma talongiseebi «kõrvalisi teid» pidi, siis enne pesema hakkamist mine oma piirkonna kõige lasterikkamasse perre ja vaata, kas neil on seepi. Su süda peab valutama, kui Sind valinute tänavad on katki, kellad seisavad, koolimaju ei remondita...

* * *

Aitab ehk? Väga olmeliseks kisub. Aga mis sinna parata, kui paljudel hakkab poliitikast isu täis saama ja elu-olu aina halveneb.

Loodame, et valime just need kõige õigemad mehed oma linna edendama.

TOIMETUS

JAAN LOKO

1. KESKLINNA

valimisringkond

Olen sündinud 12. juulil 1940. aastal Viljandi linnas, tartlane 1958. aastast.

1963 lõpetasin TRÜ kehakultuuriteaduskonna tõstespordi erialal. Nüüd töötan TÜ kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhatajana.

Aastast 1985 olen olnud Tartu linna rahvasaadikute nõukogu liige, olles ühtlasi alatise kehakultuuri- ja spordikomisjoni esimees. Viimase 5 aasta jooksul on vastu võetud ulatuslikke otsuseid nii üleliidulisel, vabariiklikul kui ka linna tasemel. Kahjuks on need head otsused täidetud ainult osaliselt, sest puudusid materiaalsed vahendid. Loodan, et see muutub alates uuest aastast, IME tingimustes, mil linn võib ise otsustada oma vahendite ja ehitusvõimsuste kasutamise üle. Uue linnavolikogu liikmena võiksin jätkata võitlust kehakultuuri ja spordi populariseerimise ja spordiehitiste rajamise eest.

Terved eluviisid elu normiks! (piisav kehaline aktiivsus, tervislik toitumine, tervist kahjustavate faktorite vältimine).

Iga uue kooli ja lasteaia juurde normaalsed tingimused kehalise kasvatuse ja sportimise tarbeks!

Olemasolevad spordibaasid korda!

Kõigile linnakodanikele võimalused tegelemiseks meelisspordialaga!

Otsustav ja täidesaatev võim linna volikogule!

AGU TAMM

1. KESKLINNA

valimisringkond

Sündinud 1942. aastal. Tartlane 1960. aastast, NLKP liige 1966. aastast, hariduselt arst, ametikohalt ülikooli ÜMPI laborijuhataja, meditsiinikandidaat, 4 lapse isa, IME probleemnõukogu liige.

Tartu linna volikogu saagu kõrgeima võimu valdajaks linnas. Siiski — uue omavalitsus-süsteemi tegelik ülesehitamine saab teoks alles 90-ndatel aastatel. Ärme hakkame uuesti ratast leiutama, õppigem omaenda ajaloost ja teiste maade kogemustest. Tartlaste seadusandlik algatus toob siin kasu kõigile.

Linnavalitsuse tegevus peab käima ühte jalga kodanike omaalgatusega ja mitmekesise ettevõtlusega. Halb side, teenindus ja heakord on tõkkeks külalistele ja painajaks omadele. Tartlaste turvalisuse tagab oma linnaosa korrakaitse jaoskond. Linna heakorrastamiseks ei piisa üksnes kampaaniatest ja juubelitest. Linna avatuse nii Itta kui Läände tagavad ainult otsesed sidekanalid. Tartu tööstuse arendusvahend on tehnopark = info + haridus + tehnoloogia + äri. Ülikooli ja linna sidemed saagu kollegiaalseks.

Hariduse ja teaduse sponsoritele maksusoodustused!

Inimese tervisele on puhas ja mõnus keskkond tähtsam kui uued raviasutused. Autod ja bussijaamad tuleb viia kesklinnast ära, tsentraalkütte ehitamine viia lõpule. Keskus on koht mänguväljakutele, kohvikutele, klubidele, spordihoonetele ja avaratele muuseumidele. Laialt tänavalt on vaja silda üle Emajõe. Niisugusena kujutan ma ette XXI sajandi Hansa-Tartut, mis sobiks nii lastele kui vanadele, omadele ja külalistele.

ERIK SIMPSON

2. VAKSALI

valimisringkond

Erik Simpson on kandidaat rahva hulgast. Harva on teda nähtud omaette konutamas. «Alati rahva seas!» on ka üks tema loosungeid. Neid on tal palju, loosungeid nimelt. Kuid sellele vaatamata pole ta konjunktuurlane. Resoluutsus kaunistavat saadikukandidaati. Meie kandidaat on kaunis. Erik Simpson pole müüdav, otse vastupidi — ta müüb ise. Saadikukandidaat Simpson jagab oma arvukale toetajaskonnale enda portreid ja fan-klubi kaarte, mööduka tasu eest loomulikult. Sellest nähtub, et isemajandamine on tal veres.

Elu on kandidaat Simpsonit palju vintsutanud. Seitsmeaastasena sunniti ta lahkuma **Tallinna lasteaiast nr. 67**, sama saatus tabas teda eelmise aasta kevadel **Tallinna 10. keskkoolis.** Pole vist vaja lisada, et tagamaad olid hämarad. Eespool mainitud vintsutused on muutnud Simpsoni saatusehoopide suhtes immuunseks. Mida siis meie kandidaat, **õigusteaduskonna II kursuse üliõpilane**, taotleb? Toome välja mõned mõtted:

✻ Saast välja, tänav meilel

✻ Rae rahakott rahvale nähtavaks!

✻ Igale tudengile oma ühikatuba!

✻ Ei läbirändele!

✻ Raudtee ja raudteelased Tartust välja!

Samuti toetab kandidaat Simpson Tartu Noorte Neidude Huvikeskuse (TNNH) loomist ja Liivi TV evitamist. Samas ei anna ta oma valijaile veksleid. Aga muidugi on ta alati valmis tulevases volikogus oma valijate nimel tugevat häält tegema või suisa kaklema. Ja kakelda Erik oskab — tuletagem meelde juhtumit 1989. aasta 3. oktoobril, kui purjus raudteelane tänaval temalt kella küsis, lõi tulevase kandidaadi silmis loitma loominguline leek. Simpson haaras kaelast salli, hüppas tülitaja selja taha, tõmbas selle ümber ta kaela. Kes tuli tekkinud rüsinas võitjaks? Loomulikult Erik. Temas peitub jõud. Valige teda!

PEETER OLESK

3. TÄHTVERE JA SUPILINNA

valimisringkond

Sündisin 1953. aastal Tallinnas. Lõpetasin 1972 Tallinna 1. Keskkooli matemaatika-füüsika eriklassi. Õppisin 1972—1977 Tartu Ülikoolis eesti filoloogiat, õpetajateks prof. H. Peep ja dots. J. Põldmäe. 1980—1984 olin Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakonna vanemteadur ning ülikooli õppeülesandetäitja. Aastast 1984 olen eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri õpetaja. Eelolevast aastavahetusest lähen Kirjandusmuuseumi direktoriks, kellena tahaksin siiski jääda ka ülikooli õppejõuks, sest ülikool on erakordselt inspireeriv koht. Erialad — tekstoloogia, kirjandusteaduse ajalugu, eesti kirjanduse ajalugu, võrdlev kirjandusteadus.

(Järg 2. lk.)

Tänase lehe joonistused on MARGUS SANGLEPALT.

PEETER OLESK

(Algus 1. lk.)

Ma ei ole tsunftiinimene. Selle tõestuseks on ehk ka see, et mind esitasid Tartu linna volikogu liikme kandidaadiks akadeemia füüsikud (13. ringkond) ja ülikooli keemikud (Tähtvere ja Supilinn). Kui ma otsustasin Tähtvere ja Supilinna kasuks, siis seepärast, et (1) ma elan Tähtveres, et (2) mitte hakata segama samuti 13. ringkonnas ülesseatud bioloogiadoktor Ain Raitviiru ja et (3) Supilinnas kinnisvara omandamisega sai omavalitsusse tulla minu vanaisa, advokaat Lui Olesk. Tema, Tartu linna volikogu kauaaegne (1918—1932) juhataja, oli Eesti tööerakonna rajajaid ning selle keskkomitee liige. Mina olen olnud algusest peale vasakule jääv erakonnaväline, kes pooldab koostööd oma põhimõtetest kinnipidamise raames. Olen Eesti Kodanike Peakomitee liige, Eesti Teadlaste Liidu volikogu liige, EÜS-i vilistlaskogu kirjatoimetaja.

Mured Tartu linna sees on kõik seotud eluga ühiskonnas tervikuna. Nende murede a v a l i k u s t a m i n e j a a n a l ü ü s peab olema kaugelt järjekindlam (kuid ka tasakaalukam!) kui seni. Nende murede lahendamiseks p e a b Tartu linna v o l i k o g u l i i g e o l e m a a u t o r i t e e t ka väljaspool volikogu, ta ei tohi rahulduda lootusega, et Tartu linna asju ajaksid ehk ka kõrgema taseme saadikud.

Muidugi tuleb jätkata kõiki neid üritusi, mis akadeemilise elu vallas on praegu alles alguses. Kuid nendele lisaks tulevad väga teravalt päevakorrale kõik need küsimused, mis on seotud meie eluga töökohast sõltumatult: kütusekriis ja kommunaaltranspordi maksumus, elementaarkaupadega varustamine, elementaarpalga kaitse, ajakirjanduskaubandus jne. Et selle üha kasvava koorma all vastu pidada, selleks tuleb i g a t i e r g u t a d a inimeste loovat aktiivsust, sealhulgas sõltumatute ametiühingute sündi. *Ceterum censeo* — Tartu Ülikooli varad Voronežist tagasi!

OLEV RAJU

3. TÄHTVERE JA SUPILINNA valimisringkond

Visiitkaart. Sündinud 1948 Tartus. TÜ dotsent (1980), majanduskandidaat (1976). Kandideerin (esitanud RR ja TÜ) Tähtvere ringkonnas, kus olen ka kogu elu elanud.

Linnavolikokku kandideerimisel ei pea ma õigeks rõhutada oma **üldpoliitilisi** vaateid. Loomulikult toetan kõike, mis viib iseseisvusele, demokraatiale, turvalisusele, majanduslikule kindlustatusele jne., milleta pole mõeldav inimväärne elu. Selle saavutamiseks pean hädavajalikuks kõigi progressiivsete jõudude liitu võitluses veel väga tugevate reaktsioonijõududega.

Linnavolikogu põhiülesandeks uutes tingimustes ei tohi olla umbes torud, mõne plangu remont, defitsiidi (mis pole veel defitsiit?!) jaotus jm. «väikesed» probleemid. Linna olukord on nii raske, et põhiprobleeme — eriti vist majanduslikke — lahendamata pole võimalik lahendada üksikküsimusi.

Tartu üldprobleemidest on olulisim lennuväli: Tartust ei tohi saada Tšernobõl. Tartu esimeseks tuumavabaks tsooniks Ida-Euroopas! Ja miks mitte ka täiesti militarismivabaks?!

Tuleb lõpetada Tallinna arendamine Tartu jt. Eesti linnade arvel. Ülikooli- ja kultuurilinnale Tartule vääriline koht Eestis!

Tartu ilma ülikoolita ei ole Tartu. Ülikooli (ka EPA ja TA) probleemidele rohkem tähelepanu! Hariduse ja kultuuri väärtustamisel saab volikogu nii mõndagi ära teha.

Inimväärse elu tagamiseks hädavajalikke ressursse Tallinn, veel vähem Moskva, Tartule ei anna. Neid suudab linnale tagada vaid kompetentne volikogu.

Ökoloogilisi probleeme lahendavad kultuurmaad majanduslike meetoditega (maksud, trahvid jne.). Selleks peab volikogu olema majanduslikult ja ökoloogiliselt kirjaoskaja.

Linnamajanduse aluseks muutub munitsipaalomand, mille majandamise edukus on linna jõukuse pant. Selleks peab volikogu olema ka mänedžer.

Politsei linna alluvusse, tema koosseisud ja palgad normaalseks — ehk saab siis kord majja! Inimeste turvalisus pole koht, kus koonerdada.

Oma valimisringkonna probleeme.

Ka Supilinna elanikud tahavad mugavustega kodu. Bussiliiklus Supilinna ja Tähtvere elanikke rahuldavaks! Suurtele liiklusmagistraalidele ei leidu kohta elamurajoonis. Ka Supilinn ja Tähtvere vajavad hoolt. Siiani pole linnavalitsusel nendele tähelepanu jätkunud.

Usun, et tartlased suudavad vahet teha utopistide, karjeristide, avantüristide, lubajate jne. ning linnale vajalike inimeste vahel. Volikogu õnnestunud (või mitte) koosseisust sõltub paljuski kas linna tulevik ehitatakse üles tartlaste tasku ja heaolu arvel, või suudame rasked ajad üle elada halvimat vältides.

JAANO UIBO

4. ÜLEJÕE valimisringkond

Ta on sündinud 12. septembril 1965 Võrus ja sealses 1. keskkoolis ka hariduse saanud. 1983 astus ta ülikooli majandusteaduskonda. Temastki ei läinud mööda raugast kaitseministri hoolitsus: 1984—1986 «akadeemiline puhkus» armees. 1986. aastast on Jaano taas ülikoolis ning kevadel seisab ees lõpetamine. Ülikoolijärgsed plaanid on seotud tegevusega Tartus. Ta on abielus, peres kasvamas poeg ja loodetavasti mitte viimane. Parteisse Jaano Uibo ei kuulu, sidet komsomoliga peab formaalseks. Isiklikeks huvideks on poliitika ja majandus, meeldib tõsisem muusika.

Mida Jaano Uibo pakub valijatele?

Oma valimisringkonnas arvab J. Uibo esmalahendamist vajavat **spetsialiseeritud autobaasi liivalao linnast väljaviimise.** Seniselt kohalt tuleb ümber paigutada inetult silma torkavad **kaarhallid.** Täielikult on Ülejõe linnaosas käest ära **heakord.** Saadikuna taotleks J. Uibo sealsete peamiste tänavate asfalteerimist. Edaspidi tuleb kõik need tänavad katta kõva teekattega.

J. Uibo toetab iseseisva Eesti taastamise ideed. Praeguses olukorras loeb ta hädavajalikuks sõjaväe omavoli piiramist ja Eesti poiste Eestisse teenima jätmist. Mõistagi taotleb ta kurikuulsa lennuvälja likvideerimist ülikoolilinna lähedusest.

J. Uibo on ka ülikooli nõukogu liige. Tema arvates tuleb ülikooli probleemide hulgas viivitamatult lahendada **tudengite sissekirjutuse** probleem: ühikas ei jätku kohti, aga erakasse sissekirjutust ei saa. Vabalt võiks olla mõiste «sissekirjutus ülikooli».

Perekonnainimesena peab ta vajalikuks uue pereühika ehitamist, kus elaksid eranditult ainult tudengipered. Vaatamata kõigile raskustele tuleb ehitusplaanidesse lähemaks ajaks võtta uue suure ühiselamu ehitamine.

Kuigi vaesus pole hãbiasi, on ülikooli vaesus hãbiks riigile, kus ta asub. Väärastunud hariduspoliitika ja hariduse madal väärtustatus ongi viinud ülikooli sinna, kus ta praegu täpselt asub. Selgeks peab saama ülikooli ja riigieelarve vahekord, ära tuleb näidata iga-aastane riiklik dotatsioonisumma, mis peab vastama vajadustele.

Rahvusülikooli eduka funktsioneerimise aluseks loeb J. Uibo väikesearvulisemat haldusaparaati, kindlasti tuleb jõuda halduse ja õppeosakonna komputeriseerimiseni.

Jaano Uibo teab, mida tahab ja kuidas seda saavutada. 10. detsembril tema poolt hääletades võime kindlad olla, et ei saa vastu pükse ning ei pea tulevikus kahetsema!

J. Uibo usaldusmees
KALEV VILGATS

ÜLO VELDRE

4. ÜLEJÕE valimisringkond

✻ Moskva vabatahtlikult võimust ei loobu. Ka Tallinn mitte, seda enam IME tingimustes. Tartu küsimused peavad otsustama tartlased, seda otseselt ja vahetult võimu realiseerima hakates. Meie ise peame määrama, missugune % laekunud maksetest läheb väljapoole linna.

✻ Olemasolevast aukodaniku staatusest enam vajame alalise ja ajutise linnakodaniku staatust. Linna tähtsamad küsimused jäägu alaliste linnakodanike otsustada referendumite teel.

✻ Lennuväljale võiks ehitada loomaaia; Emajões tahaks supelda ka allpool Tartut; kõige Tartu-sõbralikum sõiduk on jalgratas.

✻ Tartlaste leib ei tule linnast. Linna ja rajooni majandus tuleb reorganiseerida ühiselt eelkõige endi, edasi ühtse turu tarbeks. Tartu teaduspotentsiaal tuleb realiseerida ka sissetulekuallikaks.

✻ Eestlastele ei ole omased massiorganisatsioonid, massiüritused, küll aga seltsitegevus ja aja veetmine intiimsemas ringis. Sellele vastavalt pooldan tihedat väikeste kultuuriasutuste võrku. Linnaüritusteks jäägu Raekoja plats, lauluväljak (ja spordirajad).

✻ Praegu vastavad meie ühiskondlikud toitlustusettevõtted meie poelettidele, ent peaksid vastama eestlase isule.

✻ Ennem olgu Tartus seebi- ja viinaköök kui seebi- ja viinatalongid.

✻ Halastus ja heategevus saab alata kodust, mitte kaugete maade hädaldavatest laiskvorstidest või suure venna täitmatust taskust.

✻ Ma ei usu Moskva pisaraid ega head tsaari. Nagu valgusfoori roheline tuli ei käivita autosid, nii ei algatanud ka muudatusi KP. Ent Eesti N. Liitu ja N. Liidu sohu suunas ta küll ega ole selle eest veel vastutust kandnud.

✻ Elu ei ole sotsialistlik võistlus vaid olelusvõitlus. Ei saa «KP manifest» ega ükski konstitutsioon anda lõplikku eelistust tööliskassile. Kui ajud on enam väärt lihaste jõust, siis panevad nad end ka maksma. Ülikool peab ise end maksma panema.

✻ Hingelt noorena pooldan ka nooruslikku tegutsemist: tuleb sünnitada laps ning alles siis saab sünnitunnistuse välja kirjutada.

✻ Ma ei ole näinud sotsialismi ega loodagi näha. Ma ei ole diktaator ega kavatse ka ise diktatuurile alluda. Pooldan ühiskonna vägivallatut ja vaba arengut. Olen tüdinud vaimupimeduse, võrdsustava vaesuse ja vennatapu võidukäigust.

VLADIMIR BREHHOV

5. RAADI-JAAMAMÕISA valimisringkond

Sündis 1945. aastal Kaug-Idas (Amuuri oblastis, Šimanovski linnas). Ema on eestlanna, isa venelane. Perekond elab Eestis 1946. aastast, Tartus 1947. aastast.

1964. aastal lõpetas 4. keskkooli. Pärast sõjaväeteenistust töötas Tartus lennukite remondi ettevõttes, seejärel «Meditsiinitehnikas». Omades kaheksa-aastast tööstaaži, astus Tartu Ülikooli filoloogiateaduskonda ning lõpetas selle 1978. aastal. Praegu on teadur ühes ülikooli laboris. Abielus, abikaasa on 7. keskkooli õpetaja. Peres on kaks last.

EKP liige, Rahvarindes selle esimestest päevadest. On valitud Eestimaa Rahvarinde Volikogusse. Üks RR vene sektsiooni asutajaliikmeid. Kuulub ajalehe «Tartuski Kurjer» toimetuskolleegiumi.

Vladimir Brehhov on

d e m o k r a a t l i k u,
j õ u k a,
k u l t u u r s e,
i n i m l i k u Tartu poolt.

Sellele eesmärgile viivad tema arvates reaalne võim ja majandus- lik iseseisvus, mis tuginevad demokraatlikele seadustele ning kaalukale eelarvele. Tuleb radikaalselt muuta meie maksupoliitikat, anda prioriteet munitsipaalsetele maksudele. Linna rahakotti peavad andma oma osa e r a n d i t u l t k õ i k (linna) ettevõtted.

See lubab tõeliselt täita sotsiaalseid, kultuurilisi ja ökoloogilisi programme:

— elamuehitus,
— linnatranspordi arendamine,
— abi väikese sissetulekuga elanikele,
— võitlus kuritegevusega,
— hariduse arendamine,
— keskkonnakaitse.

Kui tunnete puudust

sotsiaalsest kaitstusest,
üldisest ohutusest,
puhtast veest Emajões,
puhtast õhust linnas,
täisväärtuslikust elust ja
kindlustundest homse päeva ees,

HÄÄLETAGE VLADIMIR BREHHOVI POOLT!

EERIK KERGAND-BERG

6. ANNE—PIKK valimisringkond

Olen sündinud 24. juulil 1953 Tartus ja töötan TÜ kriminaal-õiguse ja -protsessi kateedri dotsendi kt-na.

Alustuseks niipalju, et kuigi ma põhimõtteliselt toetan Eestimaa Rahvarinde valimisplatvormi, ei kavatse ma end tulevikus siduda ühegi partei ega liikumisega.

Arvan, et kohaliku omavalitsuse põhiülesanne on antud piirkonna elanikele turvalisustunde taastootmine, meie oludes aga selle tunde algete loomine. Just nende algete loomisel on erakordne tähtsus eksisteeriva õiguskaitsesüsteemi põhjalikul reformimisel. Selleks pean ma vajalikuks järgmisi samme.

1. Taotleda vabariigi parlamendilt luba õiguskaitsealaseks eksperimendiks Tartus. Eksperiment võimaldaks meil astuda mitmeid vajalikke samme vabariikliku tasandi muutumistempost sõltumatult. Vahemärkusena olgu öeldud, et õiguskaitse kontseptsiooni projekti kohaselt viiakse õiguskaitse reform vabariigis tervikuna lõpule alles aastaks 1995! Vabariigi õiguskaitse keskorganid võiksid eksperimenti algselt vaadelda kui katsepolügoni, hiljem aga kui edufenomeni. Eksperiment võiks alata juba järgmise aasta veebruarist ja peaks hõlmama nii kohtute, prokuratuuri kui ka pärast ranget atesteerimist politseiks formeeruva militsa tegevust.

Sõltumata eksperimendi käivitumisest oleksid aga kohe vajalikud järgmised muudatused.

2. Igasse elamujaoskonda tuleb rajada õõpäevaselt tegutsev konstaablipunkt.

3. Tõsta oluliselt atesteerimise edukalt läbinud politseinike palka, kasutades seejuures nii koosseisude koondamisest kui ka linna ettevõtete eraldistest saadavaid summasid.

4. Taotleda kevadel sõjaväeteenistusse kutsutavatest poistest 66 inimese jätmist korrakaitseteenistusse (patrullteenistusse) Tartusse.

5. Linna politseiprefekti juurde moodustada preventsiooniteenistus, mis muuhulgas, vähemalt esialgu, peaks organiseerima signalisatsiooniseadmete, ärandamisvastaste seadmete jms. tootmist ning paigaldamist, aga ka vastavasisulise kirjanduse väljaandmist.

6. Rajada nii täiskasvanute kui ka alaealiste turvakodud.

7. Rajada linna kannatanuteenistus ning taotleda kannatanuile kahju hüvitamise riikliku süsteemi moodustamist.

8. Pöörduda kõigi ühiskondlike liikumiste poole kutsumaks elanikonda ühisele koostööle korrakaitse alal linnas.

RAFIK GRIGORJAN

7. ANNE valimisringkond

«Vale läheb alati endaga vastuollu, aga tõde mitte kunagi», rääkis C. A. Helvetius. Kui veel 1985. aastal käis arglik vaidlus Gorbatšovi uuenduskursi pooldajate ja vastaste vahel, 1987. aastal aparaadi ja revolutsioonilis-demokraatliku laagri vahel, siis tänaseks pole kellelegi saladuseks, et aparaadi poolt pakutav perestroika vaagub hinge ning poolikud abinõud on viinud maa ummikusse. Kaevurite väljaastumised näitasid, et manipuleerimine töörahva nimega, püüd näidata, et nad on alati valmis töökangelaslikkuseks ja et neid segavad ainult natsionalistid-ekstremistid, mässajad-intellektuaalid, läheb järjest raskemaks.

(Järg 3. lk.)

RAFIK GRIGORJAN

(Algus 2. lk.)

Inimesed on väsinud lõpututest lubadustest, demagoogilistest üleskutsetest. On vaja moista, et praegune sotsialismi vorm ei allu kosmeetilisele ravile ega markeerimisele. Talle on omased impeeriumikesksed huvid; nomenklatuurse bürokraatia üleolek rahvast, riigi monopol tootmisvahendite üle, eitav suhtumine eraomandisse, rahvuslike huvide täielik ignoreerimine ning kõigi elusfääride ideologiseerimine. On vaja kogu ühiskondliku süsteemi täielik revolutsioonilis-demokraatlik ümberkorraldus, humaniseerimine, vabanemine stalinismist, isiksuse vabastamine orjusest ja hirmust. Inimesed peavad teadma, mille jaoks ja mille nimel nad võiksid paremini töötada. Ka ori omal ajal töötas, rikastus aga orjapidaja. On vaja likvideerida inimese võõrandumine omandivormist, võimust, haridusest ja kultuurist ning tagada isiksuse sotsiaal-õiguslik kaitse. Ametkondlik monopolism ja majanduse koloniaalpoliitika on hävitanud linnade ja vabariikide omapära, unifitseerinud nende eluolu, rikkunud looduse, hävitanud rahvusliku omapära, loonud raudse distsipliini, loonud suurriikliku psühholoogiaga «uue inimese», kes nõuab «kõva kätt», võrdsustamist, perestroika juhtimist ülalt, piiratud avalikustamist ja demokraatiat. Nende hulgast on kerkinud abstraktsed demokraadid ja konkreetsed vägivallatsejad.

Elu näitab, et ainuõigeks päästeteeks ummikust vabanemisel on tee tsiviliseeritud ühiskonda, isiksuse vabastamine riiklikust käsusüsteemist. Kogu võim alt üles peab kuuluma rahvale tema poolt demokraatlikult valitud esindajate kaudu. Ühiskondlikud suhted peaksid rajanema pluralismil ja mitmeparteilisusel, mis välistaks ükskõik millise organisatsiooni ainuvõimu.

Tartu linna igakülgse arengu aluseks peaks saama munitsipaalne omandus. Iga üksikisiku vabaduse aga tagab eraomandus.

Tahaks näha meie Tartut relvavaba teadus-, kultuuri- ja haridus-keskusena.

Tartus tuleb esmajärjekorras arendada teadusmahukat tootmist «rohelise» tehnoloogia alusel, kaasates investeeringuid nii välismaalt kui ka Liidust ning profileerides ümber ja rekonstrueerides ettevõtteid ilma lisatööjõuta.

Arvan, et meie probleemide lahendamine on võimalik ainult inimõigusi austades.

Tartu peab saama iseotsustavaks, kultuurseks, haritud, roheliseks ja turvaliseks linnaks.

JÜRI RUUT

9. ANNE—IHASTE valimisringkond

Olen keemiaosakonna IV kursuse üliõpilane, 23 aastat noor. Kogu aeg olen elanud Tartus, v. a. aastad 1985—1987, mil olin aega teenimas. 1984. aastal lõpetasin Tartu 2. keskkooli, samal aastal astusin ülikooli. Osalen Tartu üliõpilaste looduskaitseringis, kus mul soovitatigi seada üles oma kandidatuur linnavolikogusse. Olen korp! «Revelia» tegevliige.

Valimistel toetan rohelist platvormi.

Milline näeks välja minu tegevus saadikuna?

Ei sõanda valijatele anda konkreetseid lubadusi (lasteaed siia, uus bussiliin sinna jne.), sest enamasti nad ainult lubadusteks jäävadki. Pealegi ei loe ma saadikuülesannete hulka kuuluvaks tegelemist halvast majandamisest tingitud olmehädade likvideerimisega, vaid sellise süsteemi väljatöötamisega, mis kõrvaldaks põhjused. Seetõttu esitan kokkuvõtlikult oma põhisuunad:

1. Volikogu linna peremeheks;
2. Tartu ülikoolilinnaks;
3. Annelinn inimlikuks!

Iga punkti kohta võiks kirjutada pika jutu, aga ma usun, et oluline on öeldud.

Soovin kõigile kaaskandidaatidele ülikoolist edu valimistel!

ALBERT SAUNANEN

9. ANNE—IHASTE valimisringkond

Olen sündinud 1950. aastal Novosibirski oblastis. Eestis elan 1957. aastast ja Tartus 1961. aastast. Lõpetasin Tartu 7. keskkooli ja TRÜ majandusteaduskonna. 1984. a. kaitsesin filosoofiakandidaadi kraadi. Olen abielus, perekonnas tütar. Ülesseadmise algatajaks oli Tartu Ingerisoomlaste Seltsi aastakoosolek.

Ausalt öeldes suhtun nn. valimisplatvormidesse teatud skepsisega, sest enamjaolt sisaldavad need lubadusi, lubadusi, lubadusi. Inimesed on neid aastakümneid kuulnud nii maja-, linna- kui ka riigivalitsusest. Tulemuseks on usu kaotamine millegi muutumisse igapäevaelus. Suures poliitikas ehk küll, kuid mitte siinsamas, meie ümber. Seda näitab ka käimasolev valimiskampaania: elavnemist on märgata siis, kui intrid mõne üleskutse või lendlehega välja tulevad ja sedagi peamiselt Tallinnas.

Kas see olukord muutub ja mida on vaja selleks teha?

Arvan, et muutub siis, kui demokraatiikult valitud volikogu suudab end näidata linna tõelise peremehena. Rakenduma peab tegelik **omavalitsus**: majanduslikult tagatud isejuhtimine, -otsustamine ja -haldamine. Tartule tähtsaid otsuseid tuleb vastu võtta Tartus, mitte Tallinnas või Moskvas. Väljatöötamist ja tartlastega läbiarutamist vajab linna arengu kontseptsioon IME tingimustes.

Eriliselt tuleb toetada initsiatiivi ja eraalgatust teeninduses, toitlustamises ja kaubanduses.

Tartu peab saama taas tõeliseks kultuuri- ja teaduskeskuseks, sest Eesti vaimne taasärkamine sõltub Tartu vaimuelu taasärkamisest.

Sõjalennuvälja koht ei ole linnas.

Inimesed hakkavad uskuma oma linnavalitsust, kui ta tuleb toime ka lihtsate asjadega, nagu tänavapühkimise ja puuistutamise korraldamine.

JÜRI TAMMARU

9. ANNE—IHASTE valimisringkond

Igal linnavolikogu saadikukandidaadil peab olema arvamus selle kohta, mida on vaja teha meie linna heaks lähemas ja kaugemas perspektiivis. Tartu hädad on üldtuntud ja niivõrd arvukad, et nende piisav nimetamine ei valmista raskusi ühelegi Tartu elanikule, rääkimata sellisest, kellel on jultumust kandideerida linna omavalitsusse.

Kui pädevat ja julget volikogu koosseisu me ka ei valiks, peab see volikogu langetama oma otsuse prioriteetide kohta, otsustama, milleks kulutada meie ülalpidamisvahendid.

Ülikooliinimesena sooviksin muidugi **näha Tartut ülikoolilinnana sisuliselt**, aga mitte lihtsalt kõrgkoolide asukoha poolest. Sisuliselt, s. t. kõigepealt oma kultuuri poolest, nii inimliku kui ka tootmiskultuuri poolest. Samas ma leian, et see, mis puudutab Tartu kõrgkoolide arengut, peab olema kogu vabariigi mure. Tartu linna mure peab olema esmajärjekorras soodsate võimaluste loomine tulevaste tartlaste igakülgseks arenguks. Mis puutub ehitamisse, siis arvan, et peaks valitsema põhimõte: **lastele** niipalju kui võimalik, ülejäänud sfääridele niipalju kui hädavajalik. (Meie, täiskasvanud, peame ausalt tunnistama, et ei kasuta täielikult olemasolevaid kultuuri arendavaid võimalusi.)

Võib üritada võita valijate poolehoidu radikaalsete ja populaarsete loosungite ning ettepanekute abil. Riskin tulla välja ilmselt ebapopulaarse (või ma eksin?) arvamusega. Nimelt leian, et kui uus volikogu üritab Tartu olukorda kuigivõrdki parandada, peab ta asuma kohalike maksude kehtestamise teele, seda nii ettevõtetele kui ka kodanikele. Arvan, et sellisel teel laekuv raha toob mõistlikult kasutatuna lõppkokkuvõttes kasu igale tartlasele. Loomulikult peab kõik see toimuma üldsuse heakskiidul ja tema tõhusa kontrolli all.

Arvan samuti, et uuel Tartu volikogul on kõik eeldused saada eeskujuks kogu vabariigile oma otsuste mõistlikkuse ja julguse poolest. Seda nii kohalikus kui ka kogu vabariiki puudutavates küsimustes.

LEMBIT ALLIKMETS

10. EES-KARLOVA valimisringkond

Mis tuleks Tartus ette võtta?

✲ Uus, ametisse kinnitatav linna juhtkond peab olema kompetentne, julge, otsustusvõimeline, tegema otsuseid linna kui terviku kasuks, sõltumata osa elanike protestidest. Linna juhtkond koos volikoguga peab võtma tegeliku võimu linnas. Linna ei tohi enam kamandada sõjavägi, üleliidulised tehased, vabariigi ametkonnad.

✲ Linna eelarve, kassa seis nii tulude kui kulude osas regulaarselt ja täpselt avalikustada, arendada pangandust, hotellindust, trüki- ja puidutööstust, traditsiooniliste ehitusmaterjalide tootmist, aparatuuri, sidevahendite, õlle-, peenviina-, toiduainetööstust, põllutööriistade tootmist, kuid majanduslikult kasulikke ja Eestile vajalikke tööstusharusid.

✲ Rakendada linna oma maksusüsteem, milles on ette nähtud peale eraldiste vabariigile täpsed maksueraldused linna haridusele, tervishoiule, sotsiaalkindlustusele, linna heakorrale, politseile jne. Töötajate maksustamise kaudu tuleb riiklikul eelarvel olevad kõrgemad õppeasutused, vabariiklikud haiglad, teadus- ja muud asutused muuta linna arengut ja tööhõivet soodustavateks ettevõtmisteks. Sõjavägi võrdselt muu ettevõtlusega linnale renti maksma!

✲ Viia sisse linna maa diferentseeritud hinded, maksustamine. Lõpetada nn. riiklik elamuehitus ja anda kõik materjalid vabaks eramute, kooperatiivsete elamute ehitamiseks ja eraehitusettevõtluse kiireks arendamiseks. Praegused elamud rahvale (isikuile, elamukooperatiividele) krediteerimise teel maha müüa koos sinna juurde kuuluva maaeraldusega. Erainitsiatiiv ja -kapital tööstusesse, ehitusse, teeninduse.

Vanad, täiesti amortiseerunud majad peaks andma elanikele isegi tasuta, kusjuures renti maksaksid nad maa, kommunaalteenuste jms. eest. Ainult väike osa elamuist võiks jääda munitsipaalomanduseks.

✲ Linn turvalisekst Miks ei võiks ülikooli õigusteaduskonna juures avada kõrgema politseikooli Eestis ja esimese grupi juba 1990. a. sügisest? Korrakaitse tugevdamiseks tuleks luua rahvaomakaitse organisatsioon.

✲ Linnale tuleb lõpuks ehitada tänapäevane keskus, elurajoonidele arendada välja oma infrastruktuur, vanad linnaosad rekonstrueerida inimsõbralikeks, mitte suurpaneelidest kasarmuid täis ehitada.

✲ Võidelda sõjaväe teenistusaja lühendamise eest vähemalt poole võrra, rakendada alternatiivteenistuse võimalus, kaasa arvatud linna korrashoiu heaks töötamine, korrakaitseüksustes teenimine jne., pidada vajalikuks asutada eestikeelne ohvitseride kool.

✲ Tartu kui kultuurikeskuse maine taastamine on võimalik ka majanduslikul teel, mitte ainult pealinna šovinismivastase poliitilise võitluse kaudu.

JÜRI KÕRE

10. EES-KARLOVA valimisringkond

Sündinud 1953. aastal Virumaal, õppinud Tartus keskkoolis ja ülikoolis, töötanud Tallinnas Plaaniinstituudis (praegu Arendusinstituut), 1980. aastast ülikoolis, momendil linnalabori juhataja kt. Geograafiakandidaadi kraad kaitstud Leningradis. Peres kolm last. Volikokku kandideerin Rahvarinde kandidaadina. Mind toetab samuti Pereliit. Parteisse seni ei kuulu.

* * *

Tänu tööle linnalaboris tunnen valdkondi, millega volikogul esmajärjekorras kokku puutuda tuleb: migratsioon ja demograafiapoliitika, korteriprobleemid, linna- ja linnaosade väljaehitamine, linna infobaasi loomine. Olen kindel, et volikogu ja tema liikmete tööd hakatakse hindama just selliste üldprobleemide lahendamise järgi ning pole vaja teha ettepeiteid mõtlematult paika pandud ehitiste pärast, olgu need või ülivăga vajalikud sild või polikliinik.

Eesti Vabariik sai mõne aja rahulikult kasutada impeeriumi seadusi ja elukorraldust, sest need lähtusid siiski mõistuspärasest algest. Mida kiiremini tänasest impeeriumi elukorraldusest ükskõik mis viisil välja murtakse, seda suurem on edulootus.

Linna ja ülikooli suhted on senimaani olnud kui kahe vaesevõitu persooni suhted; neid pole eriti suutnud mõjutada ka kolmas vaene — ENSV. Kardan et kiiresti rikkaks ei õnnestu kummalgi saada.

Kui aga rajatakse suhted valedele alustele, võidakse vaeseks jääda tulevikuski. Päris kindlasti suudab Tartu endale nime teha eelkõige rahvuskultuuri arendajana ja teadustöö toetajana. Arvan, et esimene toetav samm peaks olema hotelli ja konverentsisaali ehitamine. (Tunnistan, ma ei oleks olnud hotelli ehitamise poolt Teadusraamatukogu ette .Linnaehituses tuleb vale otsuse vilju maitsta aastakümneid, «toore» otsuse «laagerdamiseks» ja otstarbekalt realiseerimiseks piisab aastatest. Kõik me näeme Sõpruse silda!)

(Järg 4. lk.)

● **NB! 11. novembri «Edasi» annab teada, et ülikoolist on registreeritud saadikukandidaatide hulgas veel: ajalooüliõpilane INDREK TARAND, ajaloodotsent AADU MUST, geograafia kateedri vanemteadur JÜRI JAGOMÄGI, insener ANU LAAS, sporditeooria kateedri juhataja JÜRI-HAIN KALJUSTO, kaubatundmise labori juhataja MAIT MILJAN, ökosüsteemide labori vanemteadur TÕNU OJA, günekoloogia kateedri dotsent HELBE SINIMÄE, majandusteaduskonna dotsent UDO-REIN OKK ja matemaatikateaduskonna kateedrijuhataja HEINO TÜRNPU.**

JÜRI KÕRE REIN LEPIK

(Algus 3. lk.)

Volikogu ei alusta tööd tühjalt kohalt, tal tuleb kiiresti otsustada, millised eelmise koosseisu poolt heaks kiidetud objektid jätta ehituse pingeritta, millised välja tõrjuda (eelkõige mammutkoolid, nn. lastekombinaadid 280 kohale jm.). Tuleb jõuda võimalikult kiiresti olukorrani, et ehitatakse linna. **Linn, see tähendab aga võimalikult erilaadsete vajaduste rahuldamist!** Pole vaja ehitada elamispinna ruutmeetreid, vaja on maju, mida inimesed peaksid kodudeks! Pole vaja lasteaiakohti ja koolikohti, vaja on võimalusi laste hoidmiseks ja hariduse saamiseks erinevates vormides. Kui volikogu suudab neid põhimõtteid realiseerida, arvan, et siis on ta tubli.

TULLIO ILOMETS

14. MAARJAMÕISA valimisringkond

VÕLG TASUDA!

Tartu on Eestimaa vaimukultuuri alguspunkt, meie rahvuskultuuri sünnipaik. Ta on hariduse, kultuuri ja teaduse linn juba sajandeid, — on EMAJOE ATEENA. Sõjajärgsete aastakümnete metropolimaaniline poliitika loosungi all KÕIK TALLINNA, KÕIK TALLINNA HEAKS on Tartut nii vaimselt kui ka materiaalselt kõvasti rüüstanud ja teda provintsilinna seisundisse surunud.

Aeg on kätte jõudnud, et TARTULE VÕLG TAGASI MAKSTA — KAHJUD HÜVITADA! Tartust peab saama jälle rahvusvaheliselt tuntud tõeline hariduse, kultuuri ja teaduse keskus. Ta on ideaalne koht vaimutööks — nii oma suuruse, asupaiga ja sellealaste sajandipikkuste traditsioonide ja vaimsuse poolest. Tartu ajupotentsiaal peab maksimaalse rakenduse leidma. Et IME-t perspektiivitundega realiseerida, peab alustama HARIDUSE VÄÄRTUSTAMISEST. Selle aluseks on aga õige ehituspoliitika väljakujundamine hariduse, kultuuri ja teadusasutuste suhtes. Tartu Ülikooli, meie ALMA MATER'i ruumiline olukord halveneb iga päevaga — amortiseerub ja laguneb. Ruumikitsikus on muutunud õppetöö otseseks takistajaks, rääkimata teadustöö arendamisest. Ega see Tartus teistelgi parem ole.

TARTU ÜLIKOOLI KIIRE VÄLJAEHITAMINE PEAB OLEMA VABARIIGI VALITSUSE HARIDUSPOLIITIKA ÜHEKS NURGAKIVIKS! SELLEST PEAVAD ARU SAAMA KA MEIE EHITUSJUHID! Probleem on raske, aga lahendama peab. Tartu on Eesti vanim linn ja inimasustus ulatub siin kiviajani. Tartu kultuuri- ja ajaloomälestised tuleb võtta sisulise kaitse alla. Ka vanalinna piirkond. Ehitustegevust tuleb korraldada siin nii, et lõpeks mineviku Tartu hoolimatu prügimäele vedamine — lõpeks vägivald arheoloogia kallal. Kesklinna ehituslik planeerimine vajab IME tingimustes aga põhjalikku läbimõtlemist. Tartusse sobib ainult inimsõbralik saastevaba ja teadusega tihedalt seotud tööstus, mis realiseerib teaduse poolt saavutatu. TARTU VAJAB KIIRESTI MOODSAT TRÜKIKODA! Tartusse kui vaimuelu keskusesse EI SOBI SÕJALENNUVÄLI! VAJAME VAIKUST, PUHAST ÕHKU, PUHAST VETT. VAJAME HEAKORRASTATUD, INIMSÕBRALIKKU PARKIDEROHELIST TARTUT!

14. MAARJAMÕISA valimisringkond

Sündisin 1952. aastal Tartus, ametilt olen ülikooli rakendusmatemaatika labori sektorijuhatajana täppisteaduse esindaja, kuid huvialade ja igapäevaelu toimetuste tõttu olen kokku puutunud paljude meie elu tahkudega. Tegutsemine teaduskonna ametiühingubüroo esimehena andis küll vähe eluks kasulikke oskusi, märksa õpetlikumad olid aga suved EÜE ridades või tegevus TÜ aianduskooperatiivi «Ojapalu» liikmena. Oma osa meie elu uuendamisse püüan anda TÜ väikefirma «ERIC» teadusdirektorina.

Rahutu hing leidis rakenduse jalgrattaklubi «Vänta Åga» presidendina. Meie matkagrupi reisid on viinud nii itta kui läände, mis ühelt poolt tõsiselt hoiatab jätkuva allakäigu ja looduse lagastamise eest, teisalt aga pakub ka head eeskuju meie uue elukorralduse jaoks. Oma maailmanägemist olen püüdnud panna muusikalistesse slaidiseeriatesse.

* * *

Tulevane linna volikogu ei saa keskenduda vaid oma linna probleemidele. Olen väga päri Ülo Nugise mõttega, et valitavate volikogude liikmetel võib olla määrav osa **Eesti Vabariigi reaalsel taastamisel.** Eestlasena on minugi suurim unistus elada kord vabas Eestis. Selles küsimuses peame olema ühtsed kogu Eestimaal.

Teiselt poolt peab volikogu hea seisma **oma linna käekäigu eest.** Resoluutselt tuleb vastu astuda tendentsile koondada ebaõiglaselt suur osa ressursse Tallinna. Linna volikogu peab saama oma linna peremeheks ja ise käsutama oma vahendeid. Põlise tartlasena ja oma linna patrioodina pean väga tähtsaks, et me võiksime kunagi jälle uhkust tunda oma kauni kodulinna üle. Me ei tohi olla ükskõiksed, kui meie ümber kõik laguneb ja iga tööobjekti ümbrus näeb välja nagu pärast tuumasõda.

Tulevane linna volikogu peab oma otsuseid tegema asjatundlikult ja kandma täit vastutust oma tegevuse eest, et ei tuleks jälle suuri summasid kulutada vigaste lahenduste muutmiseks. Volikogu liikmetelt tuleb nõuda eelkõige analüüsivõimet ja ausust. Leian, et volikogu liikmekandidaat ei peaks taotlema vaid oma erialaga seotud küsimuste lahendamist, vaid kompleksselt kõigi meie linna elu tahkude edendamist.

Parteituna ja sõltumatuna toetan ma paljuski Rahvarinde radikaalsemat osa, õigeks pean Töökollektiivide Liidu üldkogu poliitilisi resolutsioone 25. novembrist 1989. a. Hingelt tunnen end aga ka roheliste hulka kuuluvana ja minu jaoks on esmatähtis, et meie kaunis isamaa jääks selliseks ka meie järeltulevate põlvede tarvis ning et Tartu linn saaks palju inimsõbralikumaks ja tervislikumaks, kui ta praegu on.

VAMBOLA RAUDSEPP

14. MAARJAMÕISA valimisringkond

Olen sündinud 1941. aastal Võru rajoonis. Majandusdoktor, professor. Tartu linnas elan 1968. aastast, mil asusin tööle Tartu Ülikooli rahanduse ja krediidi kateedrisse. Praegu töötan sama kateedri juhatajana.

Kandideerin seepärast, et mu veendumuste kohaselt peaks linna volikogus olema ka üks rahandusepanganduse ala praktikust kasvanud teadlane. Asi on selles, et IME tingimustes muutuvad rahanduse probleemid üheks keskse maks nii vabariigi, Tartu, aga ka ülikooli arengus. Saadikuna püüan vastu seista arutule poliitikale, mille tulemusena loobitakse miljardeid rublasid, aga ka väärtuslikumat valuutat (dollareid) tuulde. Näiteks. Sõda Afganistanis on läinud maksma 60 miljardit dollarit (kulud jätkuvad praegu), iga-aastane abi Kuubale vähemalt 7 miljardit, Tšernobõli õnnetus 4—5 miljardit, Vorkuta kaevurite streik 8 miljardit, Eestis intrite korraldatud tööseisak 0,5 miljardit jne. Miks me ei saa neid summasid kasutada hariduse, teaduse, tervishoiu arendamiseks, rahvale inimväärse elu tagamiseks?

Saadikuna tahan teha kõik, et Tartust saaks taas kogu maailmale **tuntud ja avatud ülikoolilinn.** Linna praegune vaesus johtub sellest, et ta areng on tasakaalustamata, järjepidevalt on püütud lõhkuda selle unikaalse linna omapära. Põhjendamatult suur on kaitsekompleksi osatähtsus ja siit tulenevad disproportsioonid (tasuta äravõetud maa-alad, linna arengusse mittesobivad ettevõtted, vajadus erikorras jaotada kortereid jne.). Seoses linna vaesusega väärib tähelepanu veel üks asjaolu. Ja nimelt, sõjas purustatud Tartu ei saanud vajalikku abi reparatsioonidest (Eestile tehtud kahju oli 16 miljardit rubla!). Praegu Tartu tasakaalustatud arengumudeli loomiseks peab linnal olema kõrge kvalifikatsiooniga ajutrust. **Arengu finantseerimise läbiuurimine on rahandusteadlaste rida.** Tartu majanduselu elavneb maailmaturu kaupade ja välisvaluuta sissetoomisega koos valuutakaupluste avanemisega. Samal ajal me peame tegema kõik, et teenida välisvaluutat. Võimalusi selleks on rohkem, kui me oleme osanud teabevahendites välja pakkuda.

Niisiis, meie ülikoolilinnas peab arenema põhjendatud suundades haridus ja tootmine, kaubandus teenindamine, teadus, tervishoid, kultuur, aga ka võitlus kuritegevuse vastu. Meie linnas seisab selle kompleksi keskmes Tartu Ülikool. *Alma mater*'i professorina püüan väärikalt esindada ülikooli finantstaotlusi nii meie maa erinevatel juhtimistasanditel kui ka välismaal.

Olen sõltumatu kandidaat, kandideerin kodanikualgatuse korras.

MADIS SALUVEER

15. VEERIKU valimisringkond

Sündisin Võrus 1952. aastal. 1971—1976 õppisin Tartu Ülikoolis inglise keelt. Alates 1976. aastast olen töötanud ülikoolis, algul tehisintellekti laboratooriumis, praegu olen vöörkeelte kateedri vanemõpetaja. Olen abielus, peres kasvavad poeg ja tütar. Saadikukandidaadiks valimisringkonnas nr. 15 esitati mind kodanikualgatuse korras, mida toetas ka Rahvarinne.

Linn — see on eelkõige linnakodanikud. Tulevane volikogu peab kindlustama oma kodanike heaolu, turvalisuse ja soovi olla just Tartu linna kodanik.

Volikogu valitseb linna, linn valitseb ise oma maad ja vara. Ise otsustame, ise juhime, ise majandame.

Linnakodanik peab teadma kõike oma linna kohta — volikogu aiab asju avalikult ja peremehe kombel.

Tartule annavad oma näo teadus haridus, kultuur. Neid suundi peavad edaspidi aitama vedada autonoomne ülikool ja EPA koos teadusparkiga. Iapsekeskne hariduselu korraldus ning tulevane Tartu Kultuurkapital.

Mitte linn või ülikool, vaid linn ja ülikool; mitte ülikool või tööstus, vaid ülikool ja tööstus. Ainult üheskoos ja kooskõlastatult tegutsedes on võimalik saavutada reaalseid muudatusi.

Volikogu eelisarendab keskkonnasäästlikku tootmist paindliku maksepoliitikaga, toetab igati erinevatel omandivormidel baseeruvate ettevõtete tervet konkurentsi.

Kodune ja korras on vaid **roheline** linn. Tartu peab tagasi saama oma isikupärase näo nii linnaehituses kui ka heakorras.

Inimene on linna mõõde — alles seejärel tulevad kõik muud.

Probleemõppest Eesti kultuurini

Kehalise kasvatuse õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna järjekordsed kuulajad olid kõrgkoolide kehalise kasvatuse õppejõud Turkmeeniast, Kabardiiniast, Gruusiast, Ukrainast, Vene Föderatsioonist jm. Suur osa varem registreerituist jäi aga tulemata. Nähtavasti oli neid kohutanud keskajakirjanduse veergude ebaõige informatsioon Eestist. Tulemata jätsid nad asjata. Mitmetes õppeainetes on õpetamise tase väga hea, samuti õppetöö ja õppurite olme korraldus. Viimast tuleb pidada kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna sekretäri ülesandeid asendamatult täitva Helgi Tohvri teeneks. Helgi Tohvrita poleks toimunud sõitu Käärikule, ekskursiooni Tallinna ega spordimuuseumi.

Soovimata madaldada õpetamise kõrget taset selles teaduskonnas, tahaksime siiski peatuda mõningatel probleemidel, mida dekanaat meie meelest ei ole arvestanud.

ESITEKS.

Tinglikult võib kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna õppeprotsessis eristada kolme omavahel seotud loengutsüklit: psühholoogilis-pedagoogilist, meditsiinilis-bioloogilist ja spordipedagoogilist.

Kui meditsiinilis-bioloogilises tsüklis on teatud määral silmas peetud eri õppejõudude loengute vahelist orgaanilist seost, siis teistes tsüklites mitte. Iga õppejõud loeb siin oma materjali, seostamata seda teiste sama tsükli loengutega. Ühelt teemalt teisele üleminekul puudub loogiline seos. Enamasti pole loengud isegi samas ainesüksteisega seotud. Sellist hajutatud materjali on küllalt raske omandada ja see ei anna meile terviklikku pilti teaduse uutest saavutustest ega nende seostest kehalise kasvatusega.

Nähtavasti peaks täiendusteaduskonna õppeprotsessi loogika eeldama, et loengukursus oleks üles ehitatud probleemõppe printsiipidel. Võiks käsitleda mingit probleemi eri teaduste positsioonilt. Lektor võib loengus teha ühes või teises suunas kõrvalepõikeid, kuid teemakeskse küsimuse käsitlemisel tuleb jälgida eelnenud distsipliinide konteksti. Näiteks prof. Atko Viru loeng «Treeninguprotsessi ülesehituse kaasaegseid seisukohti» on oma olemuselt keskne ja sellel peaks olema hargnevad seosed teiste distsipliinidega. Kuid see jäi üksikuks eredaks laiguks. Kuulajad võtsid selle rahuldustundega vastu, ent teiste distsipliinide poolt jäi see kinnistamata. Erandiks on ehk pedagoogika, mille avastasime enda jaoks ootamatust küljest.

TEINE MOMENT,

millele on vaja keskendada tähelepanu. Üliõpilane hindab õppejõudu eelkõige tema **laia silmaringi** ja **üldise kultuuritaseme** järgi. Väga vajalik olnuks selline tsükkel, mida tinglikult nimetame «kultuuriks». Saime ajalehest teada, et Tartu Ülikoolis töötab selline väljapaistev kirjandusteadlane, Eesti Kirjanike Liidu liige, nagu Valeri Bezzubov. Me kuulanuksime meeleldi tema loenguid vene ja eesti kirjanduse ajaloost, ajakirjade «Vikerkaar» ja «Akadeemia» toimetuskolleegiumide tööst. Huvitav olnuks kuulda ülikooli mõne filosoofi arvamust George Orwelli raamatu «Loomade farm» kohta jne.

KOLMANDAKS.

Kursustele saabuvad erineva ettevalmistusega õppejõud. Ühed neist on suure lektoristaažiga, teised aga äsja lõpetanud kõrgkooli. Lõputöö nõuded on aga kõigile põhimõtteliselt ühesugused: kirjutada referaat kateedri pakutud või enda valitud teemal. Ühtede jaoks on see küllalt kerge ja osutub formaalseks aktiks, mis ei kohusta millekski ei ühte ega teist poolt. Teiste jaoks on see raske, sest nad kujutavad vaid ähmaselt ette, mida neilt nõutakse.

Tuleks arvestada kuulajate **individuaalseid võimeid, nende ettevalmistust ja teaduslikku kvalifikatsiooni.** Diplomeeritud spetsialistile võiks see olla kursustel ette kantud ja kirjalikult esitatud loengute tekst, mis tuleks kindlasti avaldada trükis. Nii koguneks kursuste metoodiline fond, mida võiksid kasutada järgnevad vahetused. Neile õppejõududele, kes alles alustavad oma teadustööd, võiks lõputööks olla teaduslik referaat või kirjanduse ülevaade. Spordipraktikutele, kellel on raskusi teema valimisega, võiks lõputööks olla kirjanduse annoteeritud loetelu koostamine kindla probleemi või teema kohta. Sellest oleks kasu nii õppejõule kui ka kateedrile. Esimese jaoks oleks see võimalus õppida otsima ja analüüsima kirjandust, kateedrile aga hea abivahend, mida võib pakkuda üliõpilastele kursusetööde koostamisel.

Uutmine peab toimuma mitte üksnes ülalt, vaid ka alt, ja me arvame, et kehalise kasvatuse õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna juhtkond peaks meie soove arvesse võtma.

Dotsent GENNADI MOZAN
Habarovski Pedagoogilisest Instituudist ja
vanemõpetaja RUDOLF JANSON
Kuibõševi Pedagoogilisest Instituudist

Noormatemaatikud!

Akadeemik Arnold Humala pärijad on kinkinud Eesti Matemaatika Seltsile summa silmapaistvaimale eesti noorele matemaatikule määratava iga-aastase preemia asutamiseks hoiuprotsentidest. Seltsi juhatus kinnitas oma 25. oktoobri koosolekul A. Humala preemia statuudi, arvestades kinkijate sellekohaseid soove.

Kandidaate võivad esitada kõrgkoolide ja teadusasutuste allüksused, uurijate kollektiivid ja üksikteadlased mitte üle 30-aastaste eesti matemaatikute seast. Preemiat ei määrata kollektiivile, samuti ei jagata seda mitme üksikisiku vahel. Kandidaadi esitamisega peab kaasnema tema sellekohaste uurimuste nimetamine ja žüriile kättesaadavaks tegemine. Žürii moodustatakse Eesti Matemaatika Seltsi juhatuse poolt teadusdoktorite seast hiljemalt detsembris. Võrdsete kandidaatide korral eelistab žürii A. Humala pärijate soovi kohaselt kuni 26-aastasi matemaatikuid (silmas on peetud, et A. Humal kaitses oma doktoritöö Tartus veidi enne 26-aastaseks saamist) ja rakenduslike uurimuste autoreid.

Kandidaatide esitamise tähtaeg on **31. detsember,** aadress: Tartu, Vanemuise t. 46, Eesti Matemaatika Selts. Autasustamine toimub seltsi koosolekul A. Humala sünniaastapäevale (10. märts) lähedasel ajal. Seda kajastatakse perioodikas ning Eesti Matemaatika Seltsi aastaraamatus, kus avaldatakse autasustatu foto ja eluloo lühiandmed ning tema uurimuste eestikeelne tekst või kokkuvõte. Ühtlasi antakse talle seltsi diplom preemia omistamise kohta ning akad. A. Humala pärijate poolt asjakohane graafiline leht.

Ootame ettepanekuid «A. Humala preemia 1989» määramiseks.

Eesti Matemaatika Selts

NB!

JÄRGMINE LEHT ILMUB REEDEL, 15. DETSEMBRIL.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4406. Tiraaž 3000 eks. MB-01673.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

Nr. 36 (1583) | REEDE, 15. DETSEMBER 1989 | ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 | HIND 3 KOP.

KUNI PÜSIB EESTI ÜLIKOOL, PÜSIB EESTI RAHVAS

● JUUBELIPÄEVADE MÕTTERAASE ●

«Ülikool on kohaks, kus saavad kokku erinevad põlvkonnad, kus ühendatakse traditsioonid tulevikupüüdlustega. *Universitas*'e idee on ülikooli muuseumis tihendatud kujul. Me räägime palju loodushoiust, kaduvatest liikidest, aga kui vähe me räägime sellest, kuidas hoida inimmõistust, kuidas säilitada tema saavutusi. Ülikooli muuseum on leidnud endale peavarju kirikus. See on sümboolne, Euroopa ülikoolid sündisid kiriku rüpes.

Pikka aega on meie ühiskonnas poliitika olnud lahus eetikast. Paljus on selle peegeldust ka ülikoolis ja enneköike tuleb eetika taastada ülikooli seinte vahel. Aitäh teile, kes te aitasite tänast päeva muuta meile ilusamaks. Te aitate mõista seda ilu, mida talletab muuseum. Meie rahvas vajab praegu ilusat ja elusat ülikooli, ilma selleta ei ole tema tulevik mõeldav.»

Rektor prof. JÜRI KÄRNER
TÜ ajaloo muuseumi taasavamisel ja ülikooli uue lipu pühitsemisel 28. novembril

«Tartu linna enam kui üheksa ja poole sajandi pikkusest ajaloost tunneme mitmeid sündmusi, mis põhjalikult muutsid linna elu. Küllap oli tähtis päev see, kui ühineti Hansa Liiduga... Tartu asutamise järel saame lugeda linna ajaloo kõige olulisemaks daatumiks seda suvepäeva Nürnbergi all aastal 1632, mil Rootsi kuningas Gustav Adolf II lahingukära vaheajal signeeris *Academia Gustaviana* asutamisüriku. Nõnda võime tõdeda, et Hansa kaubakeskusest oleks saanud küll tubli maakonnalinn, mitte aga Eesti hariduse ja kultuuri keskus. Ning sellest arusaamast peaksid lähtuma ka Tartu ülikooli ja Tartu linna suhted. Niipalju kui ülikool on oma linna vääriline, on ka linn oma ülikooli väärilne. Ja sellest, mis rahvusülikooli esimese kahe aastakümne jooksul linna ja *alma mater*'i koostöös suudeti korda saata, on järgnevad viiskümmend aastat mõndagi suutnud kaotada.

Täna, mil nii linn kui ülikool suurema sisemise vabaduse poole püüdlevad, on käes aeg seada meie suhted uuele võrdsete partnerite tasandile. Tund on tulnud, et Tartu Ülikooli ja Tartu linna väärika ühistööna lööks taas õitsele Emajõe Ateena — eesti keele ja eesti meele vankumatu kants. Kui 70 aastat tagasi jõulukuu esimesel päeval emakeelne Tartu Ülikool tööd alustas, siis sai tema aateks eesti rahva teaduste edendamine. Ei ole siin maamunal teist paika kui Eestimaa, kus saaksime uurida eesti rahva ajalugu, oma rahva kultuuri ja oma rahva keelt. Ja ei ole maamunal ka kedagi muud peale meie, eestlaste, kes seda tegema peavad. See on eesti rahva kohustus oma esivanemate ja laste ees.

Eesti rahvusliku teaduse edendamiseks ja rahvusülikooli 70. aastapäeva tähistamiseks otsustas Tartu linnavalitsus asutada **Tartu Ülikooli RAEFONDI**, kandes sellesse igal aastal raha 20 tuhande praeguse rubla väärtuses. Raefond on mõeldud eelkõige Tartu Ülikooli õppejõudude ja teiste töötajate premeerimiseks eesti rahva huve teenivate silmapaistvate teadussaavutuste eest. Samuti võib Raefondi kulutada samasuunalise õppe- ja teadustöö arendamiseks. Tartu linnavalitsus loodab, et Raefondi sihipärane kasutamine aitab *alma mater*'il kasvatada kodumaad ja emakeelt tundvaid noori haritud inimesi. Palju õnne, emakeelne ülikool! *Vivat respublica, vivat universitas Tartuensis!*»

Linnapea
TOOMAS MENDELSON
1. detsembri aktusel

«Mul on sõnades raske väljendada, mida tunnen praegu teie ees seistes. Tahan kõigepealt tänada kõiki, kes kaua võimatuna näiva on võimalikuks teinud ja võimalikuks teinud ka selle, et siin pühitseme emakeelse Tartu Ülikooli juubelipäevi. Minule isiklikult on see akadeemilise kojutuleku päev oma esimesse ülikooli. Alustasin oma teaduslikku elutööd noore üliõpilasena sõjaaegses Tartus. 1942/43. õppeaastal sooritasin siin kaks eeleksamit, mis võimaldasid kõrgemate kursuste loenguid kuulata, 8 alam- ja 2 keskastme eksamit. Professor Ariste oli mu esimene foneetikaõpetaja. Ja kujunes nii, et foneetika sai hiljem mu peamiseks uurimisalaks. Aga võib-olla kõige tähtsam mu kujunemisel teadlaseks oli prof. Ramuli loenguseeria teadusliku töö metodist ja eetikast. Filosoofiaprofessor kõneles esimese kursuse üliõpilastele teaduslikust objektiivsusest, teadlase kohusest püüda objektiivse tõe poole. Teadlane ei pea püüdma teesi tõestada, vaid peab selle arvutama täpselt. Eksperimenti peab kavandama nii, et see näitab, kas teooria on õige või mitte. Seda õpetust pole ma kunagi unustanud ning olen seda ka kõigile oma õpilastele püüdnud edasi anda...

(Järg 2. lk.)

EDUARD SAKI
ja ANDRES JOALA fotod

Millal on ülikooli järgmine juubel?

Pidustused on möödas, ka kõige kaugemad külalised juba koju jõudnud. Juubelikomisjon on ennast likvideerinud. Ülikool elab oma harilikus semestrilõpu saginas.

Meenutada on palju — nii ettevalmistustega seonduvat kui ka juubelipäevade meeldejäävaid sündmusi. Küllap sellega tegelevad kroonikakirjutajad, mälestustekorjajad, fotograafid ja filmimehed. Kõigepealt aga pidulikult sisseõnnistatud ja pühitsetud, uue kuue saanud **ülikooli ajaloo muuseum Toomemäel.** Sinna talletub meie ülikooli ajalugu kõige nähtavamal ja asilisemal kujul. Seal võib vaatesaalides igaüks veenduda, milline on olnud UNIVERSITAS TARTUENSIS'e panus maailmakultuuri, ta osa Eestimaa elus, tema tähendus Eesti rahvale läbi sajandite tänaseni välja. Esmakordselt on püütud ülikooli ajalugu eksponeerida ilma valgete laikudeta. Ülikooli ajalugu on aga veel paljuski uurimata ja eks see peegeldu siingi.

See on ainulaadne muuseum Eestimaal, aga võib-olla hoopiski laiemas ulatuses. Seda peaks külastama igaüks, et kordki tunnetada ülikooli tõelist MISSIOONI tema terviklikkuses — UNIVERSAALSUSES — olla teaduste hoolitsev ema, *alma mater*, tarkuse läte. Eriti soovitaksin seda tudengitele ja ülikoolis töötavale nooremale põlvkonnale, kelle enamiku teadmised ülikooli läbikäidud teest ja aegadest on rohkem kui kasinad. Oma ajaloo põhjalikum tundmine väldiks nii mõnigi kord suure hooga lahtistest ustest sissemurdmist ja ülikooli alternatiivvariantide heietamist.

Praegu on meil kõige suurem lünk harituses, mitte teadmistes. Nendega me kiitleme endiselt — meelde tuletamata, et enesekiitus haiseb ja töö kiidab tegijat. Sisemise kultuuriga, haritud ÕPETLANE on varju jäämas. Aga eks ole see aja märk meie üldist kultuuritaset arvestades. On oht akadeemilise tõusikluse tekkeks, mida omal ajal Gori ja Romulus Tiitus materdasid. Ja korporatsioonide ja seltside omavahelisteks nääklemisteks ja vägikaikavedamiseks, tõe ainuomanike rusikaga vastu rinda tagumiseks, tühja tünni kõmistamiseks. Eks seegi periood tuleb kindlasti üle elada, kui kultuursus ja sallivus ei suurene ja klikipoliitikat ajama hakatakse. Möödunud aegadest oleks paljugi õppida, et vanu vigu mitte korrata.

Ülikooli 1917.—1989. aastate vahemikku lähemalt uurides leiame, et alati on olnud neid, kel missioonitunne UNIVERSITAS TARTUENSIS'e ja EESTIMAA vastu vankumatult ärgas on püsinud, kes on ülikooli vaimsust ülal hoidnud ja edasi andnud. Kes on säilitanud Tartu akadeemilise vaimu ka kõige raskemail aegadel elujõulisena.

Juubeli ajal, ühe väga piduliku sündmuse eel ülikooli aulas küsis üks Tallinnast pärit külaline, et mida te siin ülikoolis kogu aeg pidutsete: **37 aasta jooksul neli suurt juubelit maha peetud.** Millal siis järgmine ka tuleb? Asjalik küsimus ülikooli ajalugu mittetundjalt. Vastasin talle, et see juubelite rida pole tegelikult midagi muud kui ÜLIKOOLI KOHTA TÕE JALULESEADMISE visa ja pikaajaline protsess, Ülikooli kui Eesti kultuuriajaloo kõige tähtsama peatüki leht-leheline avamine.

1932. aastal tähistas Tartu Ülikool oma asutamise 300. aastapäeva. Kahekümne aasta pärast tehti ülikool suure pidulikkusega kõige kõrgemal tasemel **150-aastaseks**, lõigati maha Rootsi-aegne osa ning pandi tabu alla Eesti Vabariigi aegne periood. Elu läks edasi, viga tuli parandada, 1632 tagasi saada. See, teadagi, polnud enam nii lihtne. Esimeseks sammuks oli 1969. aastal rahvusliku, eestikeelse ülikooli asutamise **50. aastapäeva** äramärkimine ülikoolisiseselt ja ajakirjanduses. Teine samm oli *Academia Gustaviana* **340. aastapäeva** tähistamine suure näitusega Teadusraamatukogus 1972. aasta sügisel ning pärast suuri pingutusi selle näituse kataloogi ilmumine trükist 1974. aastal. Samal aastal nägid ilmavalgust esimesed kolm kõidet «Ülikooli Ajaloo Küsimusi», mis käesolevaks ajaks on jõudnud oma 24. kõiteni. Kolmas samm oli 1977. aastal ülikooli **taasavamise 175. aastapäevale** pühendatud korralik juubel kõige selle juurde kuuluvaga. *Academia Gustaviana* oli jälle ülikooli algus ning emakeelse ülikooli vabariigiaegsest tegevusest räägiti lubatud piirides.

Neljandaks sammuks, kulminatsiooniks, oli ülikooli 350. aastapäeva tähistamine. Kolmkümmend aastat kulus selleks, et ülikooli ajalugu esitada enam-vähem niisugusena, nagu ta läbi sajandite on olnud. Ja see võeti kokku kolme paksu köitesse, kus ka Eesti Vabariigi aegsele ülikooli tegevusele terve peatükk oli pühendatud. See juubel oli suursündmus meie vabariigi ja ülikooli elus. Ülikool kuulutas end kogu maailmale. Ta liitis vilistlased ja ülikooli ühtseks suureks akadeemiliseks pereks. Oli vaimustust, oli lootuste aeg, ... aga see suur tõusulaine vaibus vaikselt kaldaliivasse.

Ja alles nüüd, **1989. aasta 1. detsembril**, oleme astunud selle viimase, viienda sammu. Oleme teadvustanud ülikooli meie oma rahvale! Tõdesime, millise otsustava tähtsusega sündmus oli rahvusliku, eestikeelse ülikooli loomine meie saatusele. Väikerahva jõud on tema keeles, kultuuris ja hariduses.

Nüüd on kate langenud ka ülikooli ajaloo sellelt osalt, mida 350. juubel poolest saati varjatuks oli sunnitud jätma. Eks näe, mis ajaloo kirjutamisse ja ajaloosse suhtumises tulevik toob. Kas läheb vanas stiilis, aga teise külje pealt edasi. Elame, näeme.

Aga edasi oleneb ülikooli saatus ainult meist endist. Meie töökusest, võimekusest ja arukusest. Sellest, kuivõrd me suudame üksmeelt säilitada püstitatud eesmarkide saavutamiseks. Ülikool vajab teoinimesi, kes end jäägitult pühendaksid UNIVERSITAS TARTUENSIS'e teenimisele. Alles siis võime hakata lootma praegusest seisust väljapääsule. Euroopa ülikoolide hulka pääsemine on kauge unistus, kui samas vaimus edasi elatakse. Aina räägitakse, aga konkreetseid tegusid jääb üha vähemaks. Ootame, millal keegi autonoomia ära kinnitabl

Sellepärast ei maksakski järgmist juubelit enne 2019. aastat pidada, sest kolmkümmend aastat on meie ülikooli jaoks paras vahemaa, et näha, mis vahepeal tehtud on. Loodame muidugi kõige paremat.

TULLIO ILOMETS,
keemik, juubelikomisjoni liige

Kuni püsib Eesti ülikool...

(Algus 1. lk.)

Keel on vaimse kultuuri kandja. Keeles kehastub rahva kõrgeim vaimne saavutus. Minu teaduslik karjäär on toimunud väljaspool Eestit, aga lingvistina olen püüdnud eesti keelega tegelda nii sugavalt kui võimalik. Mul oli kolmkümmend aastat tagasi võimalus töötada vastleiutatud spektrograafiga, mis tegi võimalikuks kõne spektraalanaluüsi enneolematus mastaabis. Kasutasin seda kohe ka eesti keele uurimisel. Küllap vist olen esimene, kes sünteseeris esimese eestikeelse lause...

See oli Tallinnas 1970. aastal fennougristika kongressil. Sellest ajast on mul olnud pidev koostöö eesti lingvistide ja foneetikutega. Aga Tartu Ülikool jäi lõpetamata. Oma TÜ õpperaamatu märkasin kaasa võtta, kui ööl enne Tallinna langemist lahkuda tuli. Ja see on minuga igal pool kaasas käinud ning nüüd palusin rektorilt, et ta oma allkirjaga kinnitaks, et ka mina olen Tartu Ülikooli lõpetanud. Te andestage mulle, mul on pisar silmis. *Vivat academia!*»

Ohio ülikooli
prof. ILSE LEHISTE
1. detsembri aktusel

* * *

«Eestimaal olen nüüd käinud kuus korda, Tartus olen neljandat korda. Minule ja Salzburgi ülikooli rektorile meeldib väga, et Tartus taastatakse praegu vanu traditsioone: korporatsioonid ja seltsid, rahvusülikooli juubel... See on igati ülikooli tunnustamine, et ta ei ole mitte ainult õppeasutus, vaid ka kultuuri edasiviimise koht. Austrias on ülikool kahjuks linnas üks nii harilik asutus, kuhu igaüks sisse ja välja astub, jõudmatagi *universitas*'e traditsiooni mõistmiseni.

Minule kui eestlasele meeldib väga, et tähistatakse just emakeelse kõrgema õppeasutuse sünnipäeva, samuti katsed arendada rohkem kultuurilist ja poliitilist iseseisvust. Loomulikult soovin Eestile poliitilist iseseisvust, kuid nagu iga kainelt mõtlev inimene arvan, et silmapilkselt seda teha ei saa. Väljaastumine ei ole praegu veel niivõrd tähtis, sest kolm Balti riiki oleksid ju majanduslikult isoleeritud. Nende suurturg on praegu veel NL, mitte Lääs.

Eestlastel on poliitilist kultuuri (üks näide — kui NE lipp Pikast Hermannist maha võeti, ei rebitud seda katki ega visatud minema, vaid viidi Ajaloomuuseumi) ja see on palju tähtsam kui et saadakse kohe kätte soovitav.

Eesti poliitikud ei ole unustanud seda, et poliitik teenib rahvast, mitte rahvas poliitikat. Side rahva ja poliitikategelaste vahel peab olema tihe ja Eestis nii ongi.

Tänasel aktusel kurvastas mind veidi see, et sõna ei võtnud ükski üliõpilane, neid ei olnud aktusel üldse näha. Tean, et praegu on probleem sõjameditsiiniga. Oleks olnud aga inimlik, kui üliõpilased oleksid sel silmapilgul selle andeks andnud ja näidanud, et kuuluvad ühte Tartu Ülikooli perre. Kirikus ja rongkäigus nägin neid üsna rohkesti.

Jään ootama järgmist kohtumist, mis peaks toimuma juba veebruaris. Et praegu ei ole Tartu Ülikoolis õieti rahvusvahelise õiguse õppejõude, siis paluti mul tulla üliõpilastele seda lugema. Kohtumiseni!»

Intervjuu
Salzburgi ülikooli
rahvusvahelise õiguse professori
HENN-JÜRI UIBOPUUGA
1. detsembril «Vanemuise» ballil

Perestroika «Gaudeamusele»

Ülikooli äsjasel juubeliballil kõlas küll «Gaudeamus», kuid ikka veel mitte riimis ... regit *ja ...* protegit, *nagu peaks olema ja oligi veel 1956. aasta Ü. Kolgi toimetatud üliõpilaslaulikus (küll salmideta* Ubi sunt *ja* Pereat tristitia*). Praegune põlvkond ei tarvitse teada, et riim löödi segi mingite direktiivorganite poolt* (regunt *pro* regit) *seoses nn. kollektiivse juhtimise (näit. tandem Hruštšov—Bulganin) ideoloogia kehtestamisega. Kauaks peab «Gaudeamus» jääma ootama perestroikat?*

Üks tuntud Soome professor laskus istuma salmiks ... vivant professores *ja tähendas pärast, et ei sobivat enda kiituseks lauldа. Järelikult tõlgitsetakse «Gaudeamust» järjepidevate akadeemiliste traditsioonidega keskkondades mitte kontsertnumbrina, vaid rituaalse ühislauluna, kus osaleksid kõik ja laseksid endid salme mööda austada nii professorid kui ka rügipea, aga küllap ka neitsid ja naised (kes segaduste ja üllatuste vältimiseks on ettenägelikult samasse salmi kokku pandud).*

HEINO EELSALU,
vil. 1954,
TAM-i liige kuni 1963

Avalik vastus seljatagusele süüdistusele

Pole varem juhtunud avalikku kirja kirjutama, kuid praegu ei leia paraku enda kaitsmiseks muud võimalust. Just nimelt «Universitas Tartuensise» poole pöördun aga sellepärast, et mitte teha seda, milles mind süüdistatakse — avalikustada oma arvamust liiga laiale publikule, n. ö. kanda tüli majast välja...

Kõigest järjekorras. 29. novembril ülikoolis helilindistusi tehes märkasin esimest korda ülikooli sünnipäevaks peahoone ette paigutatud juubeli külalismaade riigilippe ja leidsin, et nende väljanägemine ei anna tunnistust ei meie austusest teiste riikide vastu ega väidetavalt kõrgest kultuuritasemest. Iseäranis Kanada, aga ka Ameerika Ühendriikide ja Soome lipp jätsid räpase või koltunud mulje, seda eriti säravuue siidise sini-must-valge kõrval.

Jagasin selle ja järgnevate päevade jooksul oma kahtlusi kehvakeste riigilippude heiskamise lubatavuse asjus üsna paljude inimestega. Ja võin kinnitada, et enamik neist inimestest olid minuga rohkem või vähem ühte meelt, teiste seas näiteks ka küllap piisavalt diplomaatilist etiketti tundvad hr. Eimar Rahumaa ja hr. Toivo Kuldsepp. Neist viimane, meie välisministri asetäitja, asus kohe, veel minu juuresolekul tegutsema vähesobivate lippude kõrvaldamiseks.

Oli siiski ka teistsugust suhtumist. Keemiaõppejõud sm. Rein Pullerits, nähtavasti üks rääbakate lippude näituse peakorraldajaid, kinnitas näiteks, et arvamusi võib olla nii- ja naasuguseid. Küllap see nii ongi: on ju ka neid inimesi, kes hümni istudes kuulavad, müts peas söövad või laudlinasse nina nuuskavad. Iseasi, kas selline «pluralism» ka kultuursustõendiks on. Aga nii või teisiti — lipud jäid järgmistekski päevadeks lehvima. Nii nagu jäi püsima ka minu eriarvamus.

1. detsembril jõudis minuni ebamäärane teave sellest, et keegi olevat pressikeskuses nurisenud minu lippudevastase esinemise üle Eesti Raadios (?). 2. detsembril see info konkretiseerus: teadusraamatukogus toimunud pressikonverentsi järel sain infotoimkonna ja pressikeskuse meeskonnalt teada, et sm. R. Pullerits olevat väga pahane minu repliigi üle Eesti Raadios, milles olnud juttu räpasest Kanada lipust TÜ peahoone ees, ja teinud koguni ettepaneku nõuda Eesti Raadio juhtkonnalt minu korralekutsumist. Täpsustamiseks helistasin veel samal õhtul ise sm. R. Pulleritsule (tel. 6 25 11) ja sain nüüd ka ise kuulda, et olen mingis Eesti Raadio saates (?) sellise avalduse teinud. Kuna ma ühest küljest ei tea, kui laialt nimetatud «informatsiooni» on levitatud, teisest küljest tahan aga ka edaspidi oma raadiotöös kõnelda Tartu Ülikoolist, millega mind seovad viis õpi- ja kuusteist tööaastat, pean vajalikuks teatada järgmist:

1) mul pole seni teadaolevalt esinenud ei mälukaotust ega muid psüühilisi häireid;

2) vahemikus 29. novembrist 2. detsembrini esinesin Eesti Raadios üldse kaks korda:

a) 1. detsembri «Tartu veerandtunnis», kus intervjueerisin hr. Neeme Saart tema postkaardiväljapaneku juures ülikooli raamatukogus. Salvestus on alles, kõneldut peaks mäletama nii hr. Neeme Saar kui ka tolle saate toimetaja Madis Ligi,

b) 2. detsembri «Reporteritunnis» (toimetaja Toivo Makk), kus kõneks oli Tartu looduskaitsekooperatiivi «Kotkas» tegevus. Saate lint on alles.

Ei ühes ega teises saates olnud ei otsejuttu ega ka vihjeid ei puhastest ega määrdunud lippudest;

3) nimetatud ajavahemiku jooksul pole ma ühelegi kolleegile Eesti Raadios teinud ettepanekut vaidlustada avalikult ebasobivate lippude lubatavust;

4) kogu oma raadiotöö vältel pole ma endale lubanud halvustavaid märkusi Tartu Ülikooli aadressil.

Väidetu ei tähenda aga:

1) et ma oleksin muutnud oma arvamust. Olen sügavalt veendunud, et ebakorrektse välimusega — olgu see siis riide määrdumine, luitumine, kolletumine või ka ebatäpsete värvidega — lipu heiskamine on lubamatu ja viisakusetu nii selle riigi kui ka iseenda suhtes ning annab tunnistust vaid heiskaja madalast kultuuritasemest;

2) et ma võiksin väita, nagu poleks sellist märkust Eesti Raadios kindlasti olnud. Lipu ebasobivuse märkamiseks polnud vaja head silmanägemist, vaid lihtsalt veidi teiselaadset eetikat kui ilmselt on sm. R. Pulleritsul ja tema mõttekaaslastel. Niisiis võis mõni mu kolleegidest tõesti näotute lippude heiskamist ülikoolile ette heita. Minu poolt küsitletuist pole siiski keegi raadiost sellist repliiki kuulnud.

4. 12. 89.

TOOMAS JÜRIADO,
Eesti Raadio toimetaja

18. detsembrini

ootab Jõuluvana naljalugusid.

LUBATUD ON:

- kirjutada lühidalt;
- kasutada kõikvõimalikke žanre;
- joonistada musta tušiga;
- osaleda kõigil Eestimaa üliõpilastel ja kõrgkoolide töötajail.

LUBATUD EI OLE:

- kirjutada mittenaljakalt, labaselt, õiendada isiklikke arveid.

Kõige naljakamate piltide ja tükkide tegijaile mõned praegu meil kehtivad rublad ja midagi suupärast, mida siis veel saada on. Aga ainult neile, kes oma loomingule avalikult alla kirjutanud enda nime ja asukoha. Kõige etema tudengi-naljа autorile aga tasuta 1990. aasta «UT» kõik numbrid.

NEED MEHED

Indrek Tarand, Agu Tamm, Aadu Must, Peeter Olesk, Olev Raju, Peeter Tali, Ülo Veldre, Eerik Kergandberg, Rafik Grigorjan, Tõnu Oja, Albert Saunanen, Lembit Allikmets, Jüri Kõre, Heino Türnpu, Rein Lepik ja Madis Saluveer

valiti pühapäeval linnavolikogusse. Asjalik koosseis. Valimisvõitlus oli raske, aga veel raskem saab Teil olema. Varsti tuleme Teie juurde, ajaleht näpus, — mida oma lubadustest ka peate?

Ülikooli töötajad-saadikukandidaadid

esitasid meie ajalehes, sealt välja jäänud — väljaandes «Kellele annad võimu?» oma seisukoha Tartu linna arendamise strateegia kohta. See on suurepärane materjal meie paremates parimate intellektuaalse taseme, silmaringi laiuse ja lubaduste andmise oskuse kohta, parem kui mingi ankeetküsitluse vastustik.

Tartu on teadaolevalt räpane, eilse päeva tasemega jämetööstusega, militariseeritud linn. Nagu kõhnad rosinad hallis saias pesitsevad selles üksikud nüüdisaegse tootmise sugemed ja ka Eesti hariduselu keskused — puruvaesed, ruumikitsikuses ägisevad ja maailma tasemel aparatuuriarhiividenäitustega kõrgkoolid. Millised kreatiivsed ettepanekud selle olukorra muutmiseks esitati ülikoolilaste poolt?

Endastmõistetavalt ja peaaegu kõigi suust: jagatagu raha paremini (ümber)! Linna tööstuselt ja eriti *Kõrgema* poolt rohkem võimalusi haridusele, teadusele, kultuurile!

Aga Tartu enese tootmistaseme areng? Rohkemale kui neljale viiendikule meie kandidaatidest on see (kirjapandu järgi otsustades) üksköik. Üks leidis, et *majandustegevusse tuleb sekkuda ainult niivõrd, et tootmine oleks inimsõbralik ja linna kassasse tuleks raha.* Teine ütleb: *arendada traditsioonilisi Tartu ja Lõuna-Eesti tööstusalasid.*

31 kandidaadist neli ütlesid selgelt välja: *Tartusse sobib ainult... teadusega tihedalt seotud tööstus, mis realiseerib teaduse poolt saavutatu.* Nii arvasid Tullio Ilomets, Sergei Litvak, Udo-Rein Okk, Madis Saluveer. Tehnopargi olulisust mainis ka Agu Tamm; Ülo Veldre soovitab Tartu teaduspotentsiaalist raha teha. Loeme kokku: hädapärast kuus.

Kõigi ülejäänute, ülikooliga seostumata saadikukandidaatide seas leidub seitse inimest, kes Tartu tulevikus peavad olulist rolli mängivaks teadus- või tehnopargi arengut, tootmise viimist teadusmahukaks. Ainsana kõigist-kõigist kandidaatidest ütles strateegilise eesmärgina Rein Lellep: *Toetudes meie teaduspotentsiaalile tuleb reorganiseerida ka linna tööstus.*

Kirjutan neid ridu valimiste eelõhtul. Pean homme põialt, et linnavolikogusse valitaks spordiühingu «Kalev» esimees Lellep ja et sinna ei satuks liiga palju nendest 25-st, kes loodavad ülikooli iseõitsengule kängunud ja ebardunud tööstusega, vastavalt ka üsna vaeses linnas.

ERAST PARMASTO

Pediaatriaring 40

ÜTÜ pediaatriaringi asutamiskoosolek toimus 9. septembril 1949. Esimeseks ringi vanemaks valiti Helde Pulbert, juhendajaks oli kateedrijuhataja dots. Karl Kaur. Aastail 1955—1984 juhendas ringi dots. Leida Keres, 1985—1989 dots. Aino Paves ning sellest õppeaastast teeb seda assistent Tiina Juhansoo.

Kui esimesel aastal kuulus ringi vaid 9 üliõpilast, siis hiljem on liikmete arv olnud kolmekümne piires. Paljud Eesti juhtivad lastearstid on selle ringi tööst osa võtnud.

Pediaatriasektsiooni töökoosolekud toimuvad paar korda kuus. Populaarsed on ühiskoosolekud teiste ringidega, millest suurim toimus 1987. aastal. Siis osales neli ringi — neuroloogia-, psühhiaatria-, kirurgia- ja pediaatriaring. Teemaks oli «Enurees lastel». Kevadkonverentsidel esitatakse tavaliselt 10—15 ettekannet. Alates 1982. aastast premeerib Tartu Lastearstide Selts parimat praktilise kallakuga tööd. Üleliidulisel konkursil on medali pälvinud 3 tööd (osales 12 üliõpilast), vabariiklikul konkursil 4 tööd (14 üliõpilast). Paljud on saanud ka ülikooli auhindu.

1961. aastast alates toimub iga aasta detsembris ringi ja Tartu Lastearstide Seltsi ühine konverents. Teisipäevane konverents oli pühendatud ülikooli 70. ja ringi 40. aastapäevale.

TOOMAS KIVASTIK,
ped. V k.

Intervjuu annab halduisprorektor Vello Peedimaa

Halduisprorektor jätkab konverentsil «Ülikooli tulevik» ja Laine Peebu artiklites («UT» nr. 30 ja 32) tõstatatud küsimustele vastamist

● Kuhu jäi raha, mis anti kogu vabariigi raamatukogudele juba aasta algul, meie raamatukogule aga alles suvel?

Teised raamatukogud said palgafondi juurde tõesti aasta algul, ülikool aga alles 24. aprillil. Raamatukogutöötajate ja muuseumitöötajate palgad tõusid alates 1. maist.

● Missuguse õigusega jagas raamatukogutöötajate väikese palga lisarahad ümber halduisprorektor?

Seda ei teinud halduisprorektor. Raha kasutamine otsustati rektoraadi koosolekul. Selle jagamine ei ole mingi saladus ja «asjakohane vastamine ei nõua minult ka eneseületamist». Teadasaamiseks on vaja minna vaid ülikooli plaanifinantsosakonda. Üldse sai ülikool 161 000 rubla täiendavat palgafondi. Sellest kasutati raamatukogutöötajate palkade tõstmiseks 82 060 rubla. Raamatukogutöötajate keskmine palk tõusis 30%. See on täpselt niisama palju kui kõikidel teistel Eesti raamatukogutöötajatel keskmiselt.

12 000 rubla läks muuseumitöötajate palkade tõstmiseks, ülejäänud raha otsustati kasutada uute õppejõukohtade moodustamiseks ning alates 1. septembrist õppejõudude palkade suurendamiseks. Üldse saime tänu sellele rahale juurde 17,5 õppejõukohta: ajaloot. 4, arstit. 3,25, filoloogiat. 2,5, matemaatikat. 1,5 jt. Tänu sellele sai elujõu mitu uut kateedrit.

● Ja kuidas jaotati raamatukogule ettenähtud osa?

Seda raha jagas raamatukogu ise ja selle üle, kas jaotati õiglaselt või ebaõiglaselt, peavad otsustama raamatukogutöötajad ise. Arvan, et madalapalgalistel oleks võinud palka pisut enam tõsta. Raamatukoguhoidja keskmine palk on 109 rbl. 42 kop., mitte 80 rubla, nagu väidab Laine Peep, vanemraamatukoguhoidja saab 154 rbl. 14 kop., osakonnajuhataja 252 rbl. 19 kop. Neile võivad veel lisanduda ametikaasluse lisatasud. Osakonnajuhatajate palk ületab praegu ülikooli kõigi administratiiv-majandustöötajate palga, sh. ka minu oma.

● Kuhu jäi raamatukogu uue hoone teenindamiseks ettenähtud personal (elektrikud, santehnikud, automaatikahooldajad)?

Laine Peep küsib seda juba nii kaua, kui ma olen siin töötanud. Alati on ta ka saanud vastuse ja peaks seda nagu juba teadma. 1980. aastal moodustati ülikooli peainseneri teenistus, kuhu kuulub ka raamatukogu tehnilisi süsteeme teenindav Albert Kure brigaad. Kui keegi raamatukogutöötajaist väidab, et ta pole Albert Kuret ja ta töömehi näinud, palun pöördugu peainseneri ja minu poole ja püüame siis koos need mehed üles leida. Teised peainseneri mehed teenindavad automaatikaseadmeid botaanikaaias, füüsikahoones jm.

● Kas raamatukogu saab iseseisva eelarve ja muutub juriidiliseks isikuks?

Rektoraat on seda küsimust arutanud ning sellest pidi Laine Peebule teatama teadusprorektor Ants Kallikorm, sest raamatukogu allub temale. Kõik sõltub aga sellest, milliseks kujuneb uuel aastal ülikooli eelarve ja kas muutub pangaseadus. Praeguste seaduste järgi ei tohi me oma põhiarvelt moodustada uusi arveldusarveid, mida allüksused kasutada saaksid. Loodame, et see kord uuel aastal seoses pangaseaduse muutumisega samuti muutub, vastavad läbirääkimised igatahes käivad.

Niipalju võib küll öelda, et tänu Hariduskomitee tugevale võitlusele ülikooli eest on loota siiski rohkem finantseerimise suurenemist järgmisel aastal.

● Aga raamatukogu tasulised teenused?

Raamatukogu alustas nende väljatöötamist, kuid millegipärast jäi see lõpule viimata.

MIS PUUDUTAB ALLÜKSUSTE OMA RAHA, siis sisuliselt on see eelarves olemas, kuigi mitte arveldusarvega. Milleks oma raha on kasutatud, seda saab raamatupidamisest teada. Paljud allüksuste juhid jälgivad seda väga täpselt. Selles osas on raamatukogu osakonnajuhatajad ühed korralikumad. Küsimus tekib siis, kui on tegemist ülekuluga.

(«... kas Peedimaalt saab allkirja, Fink lubab komandeeringusse sõita või Andla annab raha.») — see lõik vajab tõesti selgitamist. Raamatukogul oli komandeeringuteks ette nähtud 1600 rubla, sõidetud oli aga juba 2400 rubla eest. See ülekulu tuleb kompenseerida mujalt. Küsimus tekkis raamatupidamises seoses Laine Peebu ja Indrek Dsilna sooviga sõita Togliatti autotehase raamatukogule konsultatsiooni andma. Kuna kutse tuli sealtpoolt, siis meie raamatupidamine saatis komandeeringuarve tehasele.

Kahjuks ei ole aegade jooksul ülikooli halduisprorektorid ja Laine Peep sageli üksteist mõistnud. Teadusraamatukogu on ja jääb ülikooli raamatukoguks, seda ka juhul, kui tal on iseseisev bilanss ja arvepidamine, on kõrgemal seisev organ tema jaoks ikkagi ülikool. Sellist seisukohta toetati ka ülikooli arengukonverentsil. See tähendab, et ka kõik pöördumised kõrgemale poole tuleb teha läbi ülikooli. Omal ajal oli Laine Peebu põhiline argument raamatukoguasjade otsustamisel see, et Ristlaan tuleb jne.

● Kui suur on ülikooli valuutafond ja kuidas seda kasutatakse?

1989. aastaks eraldati meile valuuta limiiti järgmiselt: I grupi valuutat 4500 ja II grupi valuutat 13 000 rubla. Mõlema grupi valuutat on kasutatud väliskomandeeringuteks. I grupi valuutast tahame kulutada 600 dollarit rahvusvahelise raamatulaenutuse tellimisblankettide ostmiseks ning ülejäänud osa paljundustehnika muretsemiseks, II grupi valuuta ülejäänud osa eest paljundustehnikat koos tagavaraosadega.

● Milliseks kujuneb siis selle rahandusaasta lõpp?

Nii kurba aastalõppu kui tänavu pole veel olnud. Tavaliselt oleme põhiosa rahast seadmete ja aparatuuri ostmiseks saanud aasta lõpul. Näiteks eelmisel aastal oli eelarves seadmete ja aparatuuri raha aasta algul 570 000 rubla, aasta lõpul saime juurde 1 278 000 rubla. Tänavu esitasime Hariduskomiteele taotluse täiendava 4 miljoni rubla saamiseks, saame ilmselt pisut üle 700 000 rubla seadmetele ja aparatuurile, samuti on lubatud katta stipendiumifondi puudujääk.

Tõsised probleemid on kapitaalremondi rahadega: praegu oleme «punases» ca 200 000 rublaga. Aastaeelarvega oli antud 609 000 rubla, juulis saime juurde 105 000 rubla, novembris 400 000 ja nüüd on vaja veel 207 100 rubla.

Rahapuuduse tagajärjel on raske rääkida õppe- ja teadustöö tingimuste järsust parandamisest. Kuid veelgi hullem on minu arvates see, et rahapuudus ning asjade nappus on teinud inimesed üksteise suhtes õelaks. Arvatakse, et halduisprorektor, pearaamatupidaja või finantsosakonna juhataja istuvad rahahunnikute otsas ning ei taha kuidagi seda ailüksustele anda. Kui aga keegi endale midagi muretseb, siis ei tunne kaaslased sellest mitte rõõmu, vaid püüavad selgitada kõigile, kui valesti toimiti raha jaotamisel.

● Aasta lõpeb, mida soovida?

Häid kõikvõimalikke pühi. Loodame, et järgmisel aastal on raha rohkem ning inimesed omavahel sõbralikumad. Niipalju veel rõõmustavat, et järgmisel aastal tahame pisut kokku hoida ka ülikooli töötajate aega: komandeerimisrahad ja muud ühekordsed väljamaksed lisatakse palgale ja makstakse koos välja.

Kohvikujuttu geograafiast

Rakendusmatemaatik: geograafil on nii õnnis nägu — kas on Maal mõni valge laik leitud? Eriala nimetuse järgi peaksid Sa seda kirjeldama tõttama.

Geograaf: Tartu Ülikooli geograafiaosakonnal oli 70. aasta juubel, see mu nägu rõõmustabki. Maa kirjelduse tegid aga kindralid ja hulkurid ammu enne meid ära. Tänapäeva geograafia tegeleb tunduvalt tõsisemate «asjadega».

RM: Mulle tundub, et praegu tegelevad geograafid peaaegu kõigega. Seleta siis, mis on tegelik geograafia, mis on ta objekt?

GG: Kui mu vanaema 70 aastat tagasi Tartus geograafiat õppis, andis professor Granö seminaris täpselt teada, et geograafia uurib inimese ümbrust. Seda ümbrust, mida kõigi meeltega tunnetada saab ja mis seeläbi inimest otseselt mõjutab. Tolle aja geograaf ei tohtinud huvituda, mis sisaldub maapõues või kuidas mingi asi tekkinud on. Geograaf pidi uurima otseselt tunnetatavat inimümbrust. Seda ümbrust võis ta süstematiseerida, käsitleda ajalis-ruumilisest aspektist.

RM: Olen kuulnud mulla-, majandus-, ühiskonna- ja paljudest teistest geograafiatest. Kas need iseseisvad teadused siis ei suuda oma objekti ise piisavalt uurida? Samuti tunduvad geograafiaga seotud olevat geomorfoloogia, geofüüsika ja geoloogia ja ... Ütle, kus on siis geograafia piirid?

GG: Teadusalad, millel geograafid uitavad, saaks jagada kolme üldisesse rühma. Kõigepealt teadused, mille lõppu on liidetud *-geograafia*. Näiteks majandus-, ühiskonna-, mulla- ja biogeograafia. Võttes liite *-geograafia* ära, saame iseseisvad teadused oma aksiomaatika, objekti ja meetoditega. Geograafia, mis proovib kõige kallale ruumikeskselt startida, tekitab vaid liigse tolmupilve, arvates, et need teadused ei suuda oma objekti ruumiseoseid piisavalt käsitleda. Seepärast selgitab geograafia, mis ja miks kuskil asub, proovides niimoodi kõige tähtsamaks, keskseks teaduseks saada.

Teise rühma moodustavad teadused, mis tavaliselt algavad sõnaga geo-: geoloogia, geomorfoloogia jne. Tegelikult peaks siia rühma kuuluma ka geograafia, kuid sageli eksib Suur Geograafia teiste pärusmaale, seletades targutavalt, et need teised on ta osad või piirteadused.

Kolmanda, erilise osa moodustab loodusgeograafia, mis lisaks põhiliste loodusteaduste objektide ruumis paiknemisele ka erilist looduslik-territoriaalset kompleksi ehk geograafilist maastikku uurib. Uurimisprintsiipide puudumine ja objekti tohutu keerukus on selle haru lõplikku ummikusse viinud, koos selle krahhiga tammub ka kogu geograafia N. Liidus.

RM: Nüüd libisesid sa küsimusest osavalt üle. Kus siis ikkagi on tegeliku, puhta geograafia piirid, milline on selle teaduse vundament: aksiomaatika, meetodid, uurimisobjekt?

GG: Siin peangi tunnistama, et minu andmetel see vundament hetkel puudub. Niipalju kui on koolkondi ja uurijaid, on võimalusi oma aksiomaatika loomiseks. Seetõttu on võimalik igal mehel oma teooriaid luua ja neid kasutada. Ühtse aluse puudumise tõttu pole nad võrreldavad. Teatud tulemuse saamiseks saab kombineerida sobiva vundamendi. Teooriatus loob soodsa pinnase targutuste trükkimiseks. Neid ilmubki ohtralt, üldtunnustatud aluse puudumise tõttu pole neist kellelegi kasu.

RM: Kuid geograafid siiski löövad kaasa mitmete projektide koostamisel ja küsimuste lahendamisel. Kas teooriatus siis ei segagi?

GG: Müüt geograafiaalaste uurimuste suurest rakendatavusest on tulnud nende tööde järelsõnade lugemisest. Reaalses elus eksisteerib hulk geograafiaharidusega inimesi, kes kui isiksused suudavad professionaalseid konsultatsioone anda (eriti regioneerimise, paigutuse ja ökoloogia küsimustes). Kuid samasuguseid soovitusi suudavad anda kõik korraliku loogikaga inimesed, näiteks füüsikud ja põllumehed.

RM: Noo, kas peate siis pidu katku ajal?

GG: Võib ka nii öelda. Kuid pigem loodan ma, et 70. aastapäeva tähistades meenusid lisaks isiksustele eesti geograafias ka omaaegsed ideed. Ja kui me sinna tagasi vaatame, leiame nii korraliku vundamendi kui ka toredaid uurimusi, mis oma selguse ja täpsusega kogu maailmas laineid löid. Sealt «avastame» ka matemaatikuile olulise «puhta» geograafia, mis J. G. Granö poolt sõnastatuna andis kogu Eesti geograafide koolkonnale võimaluse geograafiat teha.

RM: Hääd sünnipäeval

GG: Noo jahh.

Kohvi rüüpasid
GG: REIN AHAS ja
RM: TEET JAGOMÄGI

Ülikooli oma kroonika

Trükist on jõudnud «TARTU ÜLIKOOLI KROONIKA 1985». Selle vastutav toimetaja on Milvi Hirvlaane, koostajad Urve Liin ja Jaks Lankots.

Koostajail kerge ei olnud. Mingit eeskuju püüti võtta Eesti Vabariigi aegsest ülikooli kroonikast. Kasutatud on allüksuste poolt kroonikakomisjonile saadetud materjale, neid ühtlustatud, võetud suuremate sündmuste kohta lisa ka ajakirjandusest. Suur töö on tehtud, küllap ka märkusi ja ettepanekuid. Kõik need on teretulnud ikka selle nimel, et järgmised kroonikad täielikumad ja sisukamad oleksid. Praegu on kahe järgmise aasta kroonikast valmis kaks kolmandikku.

Autasustamisi

Hariduskomitee aukirjaga autasustati 50. sünnipäeval kauaaegse eduka teadusliku, metoodilise ja pedagoogilise ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest dotsente KIIRA ALLIKMETSA ja ELVIIRA VASSILTŠENKOT.

60. sünnipäeval pälvis kauaaegse kohusetundliku töö eest komitee aukirja vanempreparaator ELLI RÜNK ning 70. sünnipäeval pearaamatukoguhoidja ja peakunstnik TIINA SEPP.

TEABETALITUSELT

12. detsembri dekaanide nõupidamine toimus õppeprorektor prof. Heino Siiguri kabinetis.

● **NÕUPIDAMINE ALGAS SÕJALISE KÜSIMUSEST.** Esiotsa oli probleem küllaltki selge — sõjanduse kateedri komandörid nõudsid konkreetset vastust küsimusele, kui palju tudengeid tuleb järgmise semestri alguses sõjanduse kateedrisse, et alustada õppetööd. I kursuse poiste osas olid vabatahtlikult militaarõpet soovijate arvud teada ja piisavad, ent neil on selle õpetusega veel vara alustada. II kursusega olid lood keerulisemad, sest õppida soovijate hulk on ebapiisav vastavate õppegruppide loomiseks ning soovijate hulk vähenevat iga päevaga.

Prorektori selgesõnalist vastust nõudva küsimuse peale teatasid kõik dekaanid ühehäälselt, et pooldavad **sõjalise õppekeskust.** Kui aga püstitati küsimus juba 8 kuud tööta kateedri sulgemisest, tekkis dekaanide arvamustes teatav nõutus: esiteks pole teada, millal õppekeskused valmivad, ja teiseks pole teada, kuidas toimivad vabariigi ülejäänud kõrgkoolid. Dekaanide nõutus tulenes kartusest, et esiteks korjab armee poisid ära, kui ülikoolis sõjanduse kateedrit pole, ja teiseks, selle vältimiseks võivad poisid hakata eelistama teisi kõrgkoole, kus sõjanduse kateedrid on olemas. Samas ükski dekaanidest ei saanud võtta endale vastutust, et ta garanteeriks poiste osavõtu militaarõppest.

Sõjanduse kateedri komandörid kinnitasid visalt, et vastavalt poliitvalitsuse andmetele vabatahtlikku militaarõpet ei tule, sõjanduse oppekeskusi ei tule niipea ja üleüldse aitab tudengite pilli järgi tantsimisest. Ka neil on omad mured — mida ikkagi oma ülematele ette kanda?

Konkreetselt seda ei otsustatudki. Sõjanduse kateedril soovitati võtta II osakonnast nende üliõpilaste nimekirjad, kes peaksid (võiksid) veebruarist militaarõppega alustama. **Sõjanduse kateedrite sulgemise ja õppekeskuste avamise tähtaja küsimus jäeti aga vabariigi valitsuse, sõjakomissari ja rektorite ühise nõupidamise otsustada.**

● **JÄRGNEVALT VÕETI ARUTUSELE TÜTARLASTE MEDITSIINIÕPE.** Mõned teaduskonnad on sellele kategooriliselt vastu, teised piirduksid tundide arvu vähendamisega 198-lt 30-le. Vastava otsuse projekti pidi koostama vanemõpetaja Ants Alt. Konkreetset projekti ei olnud, aga ettekandja sõnutsi olevat praegune meditsiiniprogramm tõepoolest hea ning 30 tunniga seda läbida olevat nonsenss.

Prof. Lembit Allikmets arvas, et 30 tunniga jõuaks õpetada vaid tervishoiualaseid teadmisi, mida koolis võiks vaja minna, aga selleks tuleb koostada uued programmid.

Prof. Helmut Piirimäe tegi ettepaneku lõpetada olukord, kus ülikool teeb vabatahtlikult ka õrnema soo esindajad sõjaväekohuslasteks. Sellega nõustus valdav osa koosviibijatest. Seega 198-tunniliste meditsiinikursustega on Tartu Ülikoolis lõpp, 30-tunnise koolihügieeni tulevik jäeti rektori otsustada.

● **ÕPPEPROREKTOR TEGI VENE OSAKONDI OMAVATELE TEADUSKONDADELE ETTEPANEKU KULTUURIKATEEDRI JA VASTAVA ÕPPEAINE REALISEERUMISENI TUTVUSTADA TEISTE RAHVASTE ESINDAJAID MEIE KULTUURIGA OMAL KÄEL.**

● **VAIDLUSED TEKKISID TÄHE TN. ÕPPEHOONE RUUMIDE KASUTAMISE SUHTES.** Konkreetsetest intsidentidest rääkimata, tahavad ühelt poolt hoone peremehed korda majja luua, aga teiselt poolt paljudele hoone kasutajatele (humanitaaridele) meenutab loodav kord vangimaja võtmerežiimi. Asjaosalised lubasid probleemi reguleerida omavahelisel arupidamisel. Mõlemapoolsed argumendid avaldatakse ka ülikooli ajalehes.

● **ÕPPEPROREKTOR PROF. HEINO SIIGUR JA ÕPPEOSAKONNA JUHATAJA MATI SALUNDI KÄSITLESID POGUSALT ÜLIÕPILASTE KARISTAMISE KORDA.** Edaspidi peab lisaks esildisele olema süüdlase seletuskiri ning karistuse põhjendamisel tuleb senised trafaretsed väljendid lahti mõtestada ja argumenteerida. Täpsustati ka «omal soovil eksmatrikuleerimise» terminoloogiat — esildises ei pea enam märkima, kas põhjendus on mõjuv või mitte!

● **OSALISELT PUUDUTATI KA VASTUVOTUEESKIRJADE PROJEKTI.** Konkreetsete tööülesannete jagamise kõrval lepiti kokku ühtses 10-pallises hindamisskaalas, mille madalaimaks positiivseks hindeks on «5».

✤ ✤ ✤

Sellest, mida halduskorrektor ei tea

Vello Peedimaa väidab oma intervjuus «UT-le» 1. detsembril s. a. «Teadusraamatukogul on olemas oma majandusdirektor, kes oma töö eest palka saab.» Edasi arvab sm. Peedimaa, et raamatukogu katuseparandamise asjus saanuks teavet majandusdirektorilt.

Asi on aga nõnda, et **raamatukogul ei ole majandusdirektori ametikohta.** Direktoril on kaks asetäitjat: teadusdirektor pr. Aili Norberg ja teenindusdirektor pr. Kärt Miil.

Raamatukogu suure hoone majandusasju ajavad kaks meest: majandusosakonna juhataja Indrek Dsilna ja komandant Hanno Kalda. Kummagi ametiülesannetesse ei kuulu katuse kapitaalremondi korraldamine. Nende seada ja juhtida on, et raamatukogu maja oleks puhas ja korras. Lisaks veel valveteenistus, riidehoid, posti ja raamatute vedu. Sulg tõrgub kirja panemast, palju nad palka saavad. Komandandi ametipalk on vähem kui sada rubla, kahe noore mehe keskmine jääb allapoole vaesuse piiri.

Raamatukogu majanduspersonali töölevõtjaks direktori ettepanekul on halduskorrektor. Tema nõusolekul ja heakskiitmisel on koostatud ka majanduspoole ametijuhendid.

LAINE PEEP

● **Kas halduskorrektor seda siis tõesti ei teadnud?**

Vastab Vello Peedimaa.

Kuni 1989. aasta 1. jaanuarini oli teadusraamatukogus majandusasjade ülemaks majandusdirektor, pärast 1. jaanuari on majandusasjade eest sisuliseks vastutajaks majandusosakonna juhataja.

KUNO KÕRGE

28. novembril lahkus meie hulgast igaveseks auväärne ja lugupeetud õppejõud professor arstiteaduse doktor Kuno Kõrge, kes oli pikka aega teaduskonna sisehaiguste kateedri juhataja ja viimastel aastatel samas konsultant-professor.

Professor K. Kõrge sündis 8. juunil 1913. aastal Saaremaal. Lõpetanud Kuressaare gümnaasiumi, astus ta 1931. aastal TÜ arstiteaduskonda, mille lõpetas kiitusega 1937. aastal. Sellest ajast kuni oma maise matka lõpuni oli tema elu ja tegevus seotud Tartu Ülikooliga. 1937. aastal alustas ta tööd noorema assistendina toonases Närvikliinikus. Järgmisel aastal jätkas ta noorema assistendina tegevust TÜ I sisehaiguste kliinikus (praeguses teaduskonna sisehaiguste kateedris), mis jäigi tema peamiseks tööpaigaks ülikoolis.

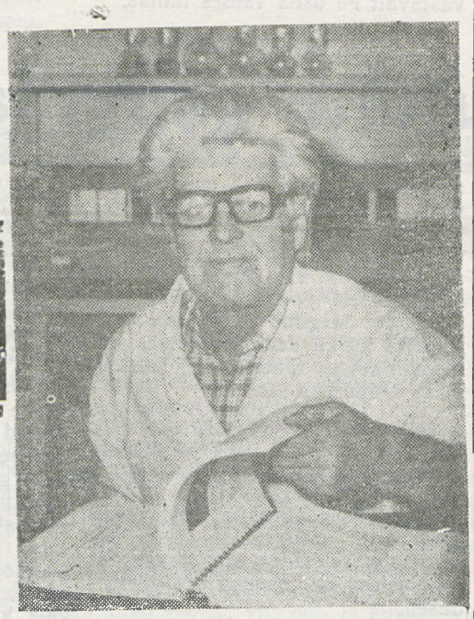
Professor K. Kõrge on ise öelnud, et tema elus on etendanud väga olulist osa kaks mäge: Viidumägi Saaremaal ja Toomemägi Tartus. Esimene nendest oli noorpõlve kodupaigaks. Teise all mõtles ta õieti Toome sisekliinikut, nagu vastavat raviasutust tavalises kõnepruugis nimetatakse. Selles kliinikus kujunes temast eeskujulik, suurte teadmistega arst, teadlane ja õppejõud.

Professor K. Kõrge kuulus nende õppejõudude hulka, kelle tegevus algas EV Tartu Ülikoolis. Ta täitis lisaks tavalisele koormusele väga olulist ülesannet — kanda ja edasi anda Tartu Ülikooli vanu traditsioone, lugupidamist ülikooli vastu ja tõsist suhtumist töösse, eriti arsti elukutses. Olude kiuste suutis professor K. Kõrge seda ülesannet täita ka siis, kui kõiki mõtteid ei saanud vormida sõnadesse, sest talle oli sündides kaasa antud aus meel ja võime mõjutada ümbrust, üliõpilasi ja kolleege oma tegevuse ja laitmatu eeskujuga.

Arstiteaduskond ja kogu ülikool mälestavad suure tänutundega ja sügavas leinas professor Kuno Kõrget.

Arstiteaduskond

ARTUR LIND

Ülikooli peret on tabanud valus kaotus. Pärast rasket haigust lahkus meie keskelt molekulaarbioloogia osakonna juhataja, Eesti molekulaarbioloogia rajaja, Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik, bioloogiadoktor Artur Lind.

Sündinud 6. aprillil 1927 Vändras ja omandanud keskhariduse Raplas, õppis ta aastatel 1946—1952 arstiteaduskonna raviosakonnas, spetsialiseerudes kirurgia erialale. Pärast lõpetamist töötas ta hospitaalkirurgia kateedris assistendina kuni 1956. aastani, mil tuli üle biokeemia kateedrisse, kus töötas 1978. aastani assistendina, vanemõpetajana ja dotsendina. Kandidaadiväitekirja kaitses ta 1963. aastal, doktoriväitekirja 1982. a. Artur Lind oli sügavate teadmistega heatahtlik õppejõud. Alates 1978. aastast sai temast ÜMPI koosseisus oma rajatud molekulaarbioloogia labori juhataja ja alates 1986. aastast juhatas ta 3 laborist koosnevat TO molekulaarbioloogia osakonda.

Artur Linnul on väljapaistvad teened meie teaduse arengus. Omades erakordset intuitsiooni, sihikindlust, töökust ja olles kuldsete kätega eksperimentaator, asus ta viiekümnendate aastate lõpul praktiliselt üksi ja tühjal kohal uurima nukleiinhapete struktuuri ning valgu biosünteesi mehhanismi. Sel alal jõudis ta molekulaarbioloogia koolkonna rajamiseni ja üleliidulise ning rahvusvahelise tunnustuseni. Koos oma uurimisrühmaga pälvis ta 1980. aastal Nõukogude Eesti preemia. 1987. aastal valiti ta Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks. Tema ja tema õpilaste (akadeemik R. Villems, A. Metspalu jt.) initsiatiivil on loodud Eesti Biokeskus. Artur Lind on andnud olulise panuse ülikooli ja Teaduste Akadeemia teaduspotentsiaali ühendamiseks.

Artur Lindu iseloomustas lihtsus, optimistlik suhtumine ellu ja inimestesse.

Helge mälestus Artur Linnust kui erudeeritud õpetajast, hingestatud teadlasest, heast kolleegist ja abivalmis inimesest jääb kestvalt püsima. Avaldame sügavat kaastunnet lahkunu perekonnale ja omastele.

Bioorgaanilise ja bioloogilise keemia kateeder,
molekulaarbioloogia osakond,
Eesti Biokeskus

EESTI KONGRESS

saab teoks.

24. veebruaril algavad kõigis Eesti paigus delegaatide valimised sellele esinduskogule. Valimiste ja kongressi korraldamiseks on juba kokku astunud Eesti Vabariigi Kodanike Peakomitee, kuhu kuulub ka Tartu Ülikooli õppejõude.

Et valimised võiksid kujuneda kodanike tõeliseks tahteavalduseks ja Eesti Kongress tõeliseks rahva esindajate koguks, toimub praegu hoogne Eesti Vabariigi kodanike ja nende järglaste registreerimine. Kirjapandute hulk läheneb 400 000-le, mõnikümmend tuhat neist on kodakondsuse taotlejad muulased.

Ülikooli rahval on kuni aasta lõpuni võimalik end registreerida peahoone fuajees esmaspäevast reedeni kl. 11—15.

Valimistel saavad osaleda vaid need, kes on registreerimisel omandanud kodanikutunnistuse.

VENIA LEGENDI

Geoloogia kateedri dotsendi kt. **Volli Kalmu** *venia legendi* teemal «Glatsioisostaasia osa liustikusetete koostise kujunemisel Põhja-Baltikumis» toimub reedel, 15. detsembril kl. 13.15 Vanemuise 46 H. Bekkeri nim. auditooriumis.

AADU LOOG,
bioloogia-geograafiateaduskonna dekaan

ESMASPÄEVAL,

18. detsembril kl. 19 loeb Tähe t. 4 aud. 170 TÕNU RANDLA armastusest ja eetikast.

KUS ON ANEKDOODID?

TÜ ajaloo muuseumi filiaal «Tudengimuuseum» kogub ülikooli endistest õppejõududest anekdoote. Tulla või saata Veski t. 61, tel. 3 30 03.

HEA INIMENE,

kes Sa võtsid TÜ paljundusest kaasa TÜ TR AINUKESE EKSEMPLARI O'Neilli «KERNEL INTERMEDIATE; TESTS. STUDENTS' BOOK.» **koos paljundatud koopiatega,** palume Sind tungivalt see raamat tagasi tuua keeltemaja võõrkeelte kateedrisse. See on ainus eksemplar Tartus.

Võõrkeelte kateeder

TÜ KLUBIS

TÄNA kl. 20 õhtu Hollandi—Ungari ansambliga «SEXEPIL». Videoteegis diskoprogramm.

Pääsmed müügil enne algust klubis. Üliõpilaspilet kaasal

Laupäeval, 16. detsembril kl. 21 videoteegis diskoprogramm «Veel üx õhtu ja kõikehõlmav töö hüpotees neile, kes endaga tõeliselt rahul on...» *Ego corps.* Vaatamiseks Ozzy Osborne «The Ultimate Ozzy».

Pühapäeval, 17. detsembril kl. 21 diskoõhtu «Midagi uut ja midagi vana...!!!

Laupäeval, 23. detsembril kl. 20 jõulukontsert koos «Hortus Musicusega».

Pääsmete eelmüük 20. detsembril kl. 11—13 ja kl. 18—20 klubis ruumis 208.

KEEMIA IV KURSUST

atesteeriti eksperimendi korras. Üliõpilased-katsejänesed kirjutavad sellest järgmises lehes.

NB!

Järgmine ja selle aasta viimane «UT» ilmub neljapäeval, 28. detsembril (ehk suuremanagi), aga et küljendamine on ikka neljapäevasel päeval, lähevad lehte ainult need lood, mis esmaspäevaks kohal.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4588. Tiraaž 3000 eks. MB-01682.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 37—38 (1584—1585) KOLMAPÄEV, 27. DETSEMBER 1989 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 5 KOP.

1989

1990

● Rektor prof. JÜRI KÄRNER ●

● Mida me peaksime tegema, et ülikoolis toimuks 1990. aastal põhjalik murrang?

Väga ilusa mõtte ütles ju hiljaaegu ajalehes meie akadeemik Mihhail Bronštein: vabadus muutub ise vahendiks. See on igal pool rakendatav. Ülikooli tasandil peaks põhjalik murrang toimuma vaimsete jõudude integratsioonina.

Ma ei taha mingit mehaanilist liitumist. Integratsioon on vajalik nii kõrgkoolide kui Akadeemia tasandil, et hakata korralikku haridust andma. Mehaanilist liitumist ei saa nõuda juba ainuüksi sellepärast, et akadeemia on mitu korda rikkam. Kui seda ei mõisteta, siis suurt murrangut ei tule. Ma saan ka sellest aru, et valitsusel ei ole kohe esimese aastaga täiendavalt anda kahe ja poole kordselt suuremat eelarvet, et kõrgkoolid jalule panna.

Liitumine ei pea aga ka nii toimuma, et vaatame — raha ei ole ja nüüd muudkui hakkame ülikoolis ise raha teenima. Sellele olen ma kategooriliselt vastu. Fundamentaalteaduste ja rakendusteaduste vahel peab mingisugune tasakaal olema. Nii on kogu maailma suurtes ülikoolides. Meil kiputakse kangesti väikeettevõtteid tegema. Ainult selle pilguga ei saa rakendusteaduste peale vaadata. Kui me lükkame niiviisi fundamentaal- ja rakendusteadused kokku, siis ei ole see enam õige universiteet, nagu peab olema. Kui me aga igaüks ise oma kohta ei leia ja maksimumi ei tee, ei tule meil ka mingit murrangut. Muidugi me võime kasutada praegu välismaalaste abi ja saadame oma inimesi väljapoole õppima.

Võib-olla kipume praegusel ajal liiga palju virisema, aga võin ka mõne toreda näite tuua. Näiteks Soome õppima saadetud üliõpilastest hakkab üks juba järgmisest semestrist seal õpetama. Mitmedki jäävad veel sinna, on endale töökoha muretsenud ja õpivad edasi. Või näiteks bioloog Killu Tõugu, kes on uuesti Ameerikas tagasi ja organiseerib seal meie majandustudengitele õppimisvõimalusi. Just täna pakuti meile veel üht võimalust — 5 majandusüliõpilast kaheks aastaks Lõuna-Carolina ülikooli nendepoolsel finantseerimisel.

Kui me saaksime oma vaimujõud integreerida... Ei ole tarvis ka erialasid hakkida, vaid esimese kahe aastaga anda korralik universaalne haridus, siis muutub vabadus ise vahendiks; kui üliõpilasel on vabadus valida seda või teist, siis on meie tõus kindlasti märgatav.

Uueks aastaks soovin kõigile kõigepealt aga head tervist! Kui tervis on korras, siis tuleb ka kõik muu.

Ilusat uut aastat!

● Äsja ülikooli lõpetanud filosoofia kallakuga ajaloolane EDUARD PÄRHOMENKO ja IV kursuse ajalootudeng PEEP MÜHLS ●

● Kevadel vaatlesite ülikoolilehes üliõpilassituatsiooni. Milline on see praegu ja kas kavatsete jätkata?

On ilmne, et taasloodud ja uutest akadeemilistest üliõpilasorganisatsioonidest saab vaba ja iseseisev Eesti vaimu- ja võimuvallas mõjusalt toimijaid. Mõnes mõttes saab neist sõltuma rahva käekäik. Seepärast pole vähe oluline, kuidas kujuneb korporandi või seltslase ilmavaade. Muuhulgas mõjutavad seda ka suhtumine akadeemilistesse kaaskodanikesse, harjumused ja arusaamad, mis üksteisega lävides omandatakse, olgu see siis suhetes nn. metsikutega või taas ja äsja loodud akadeemilistesse üliõpilasorganisatsioonidesse kuulujatega. See pole pelgalt etiketi või härrandliku olemise küsimus. See on sügavalt eksistentsiaalne ja eetiline küsimus. Kui praegu veel n.-ö. mängitakse põhiliselt ülikooli liivakastis, siis järgnevalt saab tegevusväljaks Eesti või maailm lajemalt.

Sõandaks soovida, et suhtutaks mõistvalt ja heatahtlikumalt oma akadeemilistesse kaaskodanikesse, et saadaks üle oma ülemlikkuse taotlusest organiseerimata või äsja organiseerunud kaasüliõpilaste suhtes. Et ei nähtaks neis vaid oma huvide teostamise vahendit. Et jätkuks võimist ja tahtmist olla enam avatud, üle ja vaba organisatsioonilisest piiratusest... Maldaks meenutada Nietzsche *Obermensch*'i, kelle olemuseks on **iseenese** ületatus, aga mitte ülemlikkus teiste suhtes.

* * *

Ülepolitiseeritud elu- ja mõttelaad pole mööda läinud ka ülikoolist. Võib-olla on ekslik arvata, et ülikoolis pole normiks enam vaimu väärtustav, vaid materiaalne, s. o. puhtakujuline olelusvõitlus. Sellest tingituna pole paljud meist enam võimelised endale püstitama kultuurile orienteeritud ideaale. Selleks vajaliku objektiivsuse puudumine viib kujuneva intelligentsi paratamatult selleni, et püütakse parandada olemasolevat olukorda. Kuid ideaale, mille läbi arvatakse olukorda paranevat, pakutakse üsnagi tihti kultuuriideaalide pähe, mis lõppkokkuvõttes jääb üsnagi kaugele kultuuri enda loomusest. Kas tähendab see seda, et inimest ja kultuurikujutelma väärtustavad ideaalid on meie jaoks kadunud?

Senisele ülikooli süsteemiinertsusele mõeldes võiks ju olukord tõesti tunduda pessimistlikuna, alternatiive otsivana. Kuid ainesüsteemi terendus ja radikaalsest egolitarismist loobumine loovad kahtlemata uue perspektiivi. Selle laiemasse konteksti peaks meie kultuuriterviku taasloomise püüdlusis mahtuma ka tema algläte — u s u õ p e t u s. Religioon on inimkonna ajaloos olnud see, mis tõi rahvastele esmase kultuuri ja teaduse. Kultuur ja teadus pole algselt olnud midagi muud kui omamoodi religioosne traditsioon. Ehk võlks see olla sõjajärgse ülikooli suurpäev, kui soovijatele hakatakse lugema usuteadust. Ja seda juba saabuval aastal!?

Kas jätkame ajalehes alustatut? Sooviks küll, jõuaksime vaid mõtteid koondada, aega on vaja.

● Õigusteaduskonna dots. JÜRI PÕLD ●

● Mis Sa ise arvad, kas oled Eesti lugeja väga välja vihastanud oma artiklitega?

Ühe osa lugejatest täiesti kindlasti. Ilmselt selle osa, kes suhtub sellistesse nähtustesse emotsionaalselt. Aga asja tuleb võtta äärmiselt ratsionaalselt. Olen püüdnud ratsionaalselt kõiki mulle teada olevaid fakte arvestades mingisugust konstruktsiooni üles ehitada, mis aitaks Eesti ummikust välja viia ja seletaks olnut nii, nagu mina sellest aru saan.

Teist osa lugejatest on ta võibolla ärgitanud probleemide üle mõtlema. Muidugi võib minu käsitlustes olla vigu, nende eest ei ole keegi kaitstud.

Arvan, et ilmselt on siiski targem vaadata tulevikku ja püüda lahendada meie probleeme, arvestades tänase päeva seisu, mitte aga talitada nii, et vaadata minevikku ja minevikust lähtudes püüda tulevikku paika panna, tänast päeva üldse mitte arvestades.

Edasi? Ilmselt peaks üksikasjalikuma teoreetilise käsitluse tegema hoopis teisel tasandil, üldsegi mitte ajaleheartiklites, vaid mitme eri autori, poolt kirjutatud brošüüris. Las igaühel olla oma nägemus asjast.

● Ajakirjandusdiplomand PIRET TAMM ●

● Mis tunne on minna viimasele talvisele sessioonile?

Tüütu, kõik on läbi elatud. Mõtted on diplomi peal. Meil oli alles praktika ja oleme vähe koolis käinud.

Kahju? Ikka on. Tegelikult valitseb endas tühjus, töökohta ei tea veel. Kui oleks võimalik, oleks veel viis aastat ülikoolis, aga alustaksin kusagilt keskelt, mitte päris esimeselt kursuselt.

Kurb, tühi, kõik on läbi elatud.

● Õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI ●

● Mida on Teil öelda tudengile enne sessi?

Igavene küsimus. Öelda, et ta rahulikult eksamiteks valmistuks, on liiga trafaretne. Ta peaks mõtlema selle peale, et eksam ei oleks omaette eesmärk, ja jõudma enne eksamit järeldusele, mida tema semester endast kujutas. Andku endale aru, kas tal on ka suuremaid eesmärke kui eksami sooritamine, või märkab ta alles nüüd, kui raske tal on, sest ta on juba septembrikuus ainult eksami hinde endale ette seadnud. Tegelda eneseanalüüsiga aine pinnal!

Kõigile head põrumist!

Küsis
VARJE SOOTAK
Joonistas
MARGUS SANGLEPP

VALNER KRINAL 60

Üle veerandsajandi oled Sa majandusteaduskonnas tudengeid koolitanud. Oled olnud kateedrijuhataja ja aastaid dekaan. Selle kõrval on Sul jätkunud jõudu olla paljude nõukogude, komisjonide esimees ja liige, kohalikest üleliidulistest. Kerge pole Sul olnud, veetavad vankrid on ikka rasked olnud. Oma töövõime, töökuse ja inimlikkuse poolest oled Sa meile ikka eeskujuks. Oled täis elujõudu ja tohutut energiat, mille jätkumist soovivad Sulle kõik kolleegid teaduskonnast.

JAAN MIKK 50

Õnnitlevad kolleegid pedagoogika kateedrist!

EKP TÜ komitee seisukohad EKP uuendamise suundadest

1. Eestis algab üleminek mitmeparteilisele parlamentaarsele demokraatiale. Selle vältimatu koostisosa on EKP ümberkujunemine. Viimase põhikülgedena näeme:

* partei alusideoloogia uuenemist,
* partei uut ülesehitust,
* parteitöö viiside muutumist.

2. EKP uuenemine pole mõeldav iseseisvuseta, mille konstitueerib programm ja põhikiri. EKP programmdokumentide vastuvõtmise järel peame vajalikuks nende alusel toimuvat kommunistide ümberregistreerumist.

3. Partei ideoloogilise platvormi keskne osa on käsitus sotsialismist kui ühiskonna arendamise eesmärgist ja sellele liikumise protsessist. Sotsialismi printsiipidest evib praegu Eestis kujunevas situatsioonis erilist tähendust sotsiaalne õiglus. EKP peab tegema oma programmiliseks sihiks taotleda selle realiseerumist eriti noorsoo ja haritlaskonna suhtes.

4. Uueneva ideoloogiaga EKP saab tegutseda, muutes oma ülesehitusprintsiipe. Senise töökollektiividele tugineva formaalse, jäigalt tsentraliseeritud struktuuri peab asendama partei ülesehitus mitmel võimalikul alusel (töökoht, territoriaalne üksus, tegevusala) koos sellest tuleneva parteitöö vormide mitmekesisusega. Iga parteiliige peab saama ise otsustada organisatsiooni kuulumise viisi. Partei põhilülina töötab algorganisatsioon, EKP programmi üldorientiirina käsitades, välja oma tegevuskava ja viib selle ellu.

5. Seni on parteiorganisatsioonide osalus sotsiaalses juhtimises põhinenud konstitutsioonis sätestatud EKP eriseisundil. Sellest lahtiütlemine nõuab üleminekut poliitilistele tegutsemisvlisidele. Tuleb esitada, propageerida ja ellu viia aktuaalsete ühiskonnaprobleemide lahendusi andvaid kontseptsioone ning mõjutada võimu- ja valitsemisorganite tegevust, kujundades avalikku arvamust ja toimides neisse valitud isikute kaudu. Igal tegevustasandil tõuseb tähtsale kohale koostöö teiste poliitiliste jõududega.

6. Tuleb alustada arutelu EKP uue tegevusmudeli rakendamisest Tartu linnas ja ülikoolis. Säilitades ülikooli parteiorganisatsiooni, on Tartus reaalne ja otstarbekas kommunistide ühendus territoriaalsel alusel, rõhuasetusega parteitöö klubilisele printsiibile. Üldparteiliste küsimuste lahendamise kõrval on ülikooli kommunistidele esmatähtis ülikooli autonoomse arengu tagamine ning Tartu saamine kultuuri, hariduse, teaduse ja teadusmahuka tootmise keskuseks. Vaja on viia lõpuni loobumine uueneva EKP põhimõtetega mitte kokkusobivast eelisseisundist ülikooli juhtimisstruktuuris, seda nii üleülikoolilisel kui allüksuste tasandil.

EKP TÜ komitee paneb ülikooli parteiorganisatsioonidele ette arutada jaanuari keskpaigani üldkoosolekutel küsimust kommunistliku partei osast Eestis ja ülikoolis ning korraldada kohe selle järel samateemaline ülikooli parteikonverents.

18. detsember 1989

Autasustamisi

TÜ aukirjaga autasustati kauase ja viljaka töö eest ülikoolis dots. PAULA PALMEOST.

Kauaaegse eeskujuliku töö eest pälvis 60. sünnipäeval TÜ aukirja ka majandusteaduskonna dekaan prof. VALNER KRINAL.

TÜ aukirjaga autasustati dots. HILDA LINDU seoses 70. sünnipäevaga kauaaegse kohusetundliku töö eest.

Nimeliste stipendiumide saajad

V. I. Lenini nim.

ANU VARRAK, ajal. V k.
PAAVO POKK, ravi VI k.
ALLAN ALTRAJA, ravi VI k.
MONIKA DREWS, biol. IV k.
MARI REINIK, keem. IV k.
KARLI LAMBOT, rah. II k.
RAUL KANGRO, rak.-mat. IV k.
MARGIT JÕENURM, õig. III k.

K. Marxi nim.

ENE-REET SOOVIK, ingl. fil. III k.
KARIN SEPP, kaub.-ök. III k.

J. Anveldi nim.

KAIA RAUKAS, kaub.-ök. II k.

Fr. Tuglase nim.

KLEA VAHER, ingl. fil. V k.

N. Burdenko nim.

ALO JÜRILOO, ravi IV k.

E. Lenzi nim.

JULIA VIŠNJOVA, füüs. IV k.

G. Lurichi nim.

ELLU ALLA, KKT III k.

J. Varese nim.

ERGO PRAVE, KKT IV k.

J. Smuuli nim.

AVE BRIGADER, def. IV k.

D. Uljanovi nim.

NATALJA LOGINOVA, ravi V k.

J. Lauristini nim.

MERIT VÄRV, def. III k.

K. E. Baeri nim.

INDREK TAMMEAID, geol. III k.

Seoses õppetööga Helsingi ülikoolis:

H. Pöögelmanni nim.

SIIRI ODRATS, ingl. fil. IV k.

V. Kingissepa nim.

TOOMAS SILLASTE, õig. V k.

W. Struve-nim.

EPP TOHVER, mat. IV k.

TÜ nõukogu personaalsed stipendiumid

TOOMAS HIIO, ajal. V k.
MARIS VEINPALU, ravi V k.
MAIDO REMM, biol. IV k.
AIRE-MAE VESKIS, ingl. fil. V k.
MARCO KIRM, füüs. IV k.
JAANUS TEPPAN, KKT III k.
AARE KILP, küb. IV k.
IVO HAAMER, rak.-mat. III k.
ANNE KODASMA, õig. IV k.

TÜ nõukogus

24. novembril

- **Valimised ja kutsetaotlused**
- **Missugune tuleb TÜ uus nõukogu?**
- **Klassikalise ja romaani filoloogia kateeder!**
- **Ülikooli nimest**

● Nagu ikka, anti seekordki koosoleku algul kätte meeldivaid pabereid. Tohtrid Helgi Vadi ja Urve Noormaa said oma diagnostilise meetodi eest autoritunnistuse.

● Kateedrijuhatajaks valiti: hospitaalkirurgia kateeder — meditsiinidoktor dots. LEMBIT ROOSTAR (tuleb Leningradi Sõjameditsiini Akadeemiast), mikrobioloogia kateeder — meditsiinidoktor prof. AKIVO LENZNER, hospitaalsisehaiguste kateeder — meditsiinidoktor prof. REINHOLD BIRKENFELDT, neuroloogia ja neurokirurgia kateeder — meditsiinidoktor prof. AIN-ELMAR KAASIK, majandusgeograafia kateeder — geograafiakand. dots. ANN MARKSOO, riigi ja õiguse teooria ning ajaloo kateeder — õigusteaduse kand. dots. EERIK TRUUVÄLI (tuleb Ajaloo Instituudist).

Professorikohtadele valiti hospitaalkirurgia kateedrisse (0,25 kohale) meditsiinidoktor TOOMAS SULLING, anatoomia ja histoloogia kateedrisse meditsiinidoktor ÜLO AREND.

● **Rektor prof. Jüri Kärner tutvustas uue nõukogu moodustamise põhimõtteid** laekunud ettepanekute alusel. Nõukogu otsus selles küsimuses on järgmine:

Vastavalt ülikooli programmi «Ülikool IME tingimustes» järkjärgulisele rakendumisele TÜ nõukogu otsustab:

1. Komplekteerida TÜ nõukogu uus koosseis 15. jaanuariks 1990. a. (protokollid esitada teadussekretärile).

2. TÜ nõukogu komplekteerimisel arvata nõukogu koosseisu:
   — rektor, prorektorid, teadussekretär, dekaanid, üleülikooliliste kateedrite nõukogude esimehed;
   — teaduskondadega võrdsustatud allüksuste juhatajad (ÜMPI, teadusraamatukogu).

3. Teaduskondade esindusnormiks nõukogu komplekteerimisel arvestada:
   a) teaduskonna nõukogu poolt valitud 2 esindajat, soovitavalt kateedrijuhatajat-professorit;
   b) üliõpilaste valitud esindaja (võib ka aspirant).

4. 1. veebruarist rakendada tööle ülikooli valitsus, arvates selle hääleõiguslikeks liikmeteks rektori, prorektorid, dekaanid ja 2 üliõpilasesindajat (valida üliõpilaste — nõukogu liikmete hulgast nende endi poolt).
   Asjaajamine teha ülesandeks teadussekretärile.

5. Kooskõlas ülikooli põhikirja p. 21 alates 1. jaanuarist 1990 muuta allüksuste direktorite ametikohad valitavateks (analoogiliselt dekaani valimisega) profillilt lähedaste teaduskondade laiendatud nõukogudes.

6. Teadusraamatukogu direktori valib TÜ nõukogu töökollektiivi 20 liikme osavõtul (5 aastaks).

7. 1. jaanuarist 1990. a. üleülikooliliste nõukogude esimehed valida analoogiliselt dekaaniga nõukogu laiendatud koosseisu poolt.

● **Filoloogiateaduskonna dekaani kt. dots. Heino Liiv tutvustas klassikalise ja romaani filoloogia kateedri avamiskavatsusi** (1990. a. aug.). Selle kateedri vajadusest ei ole enam mõtet kirjutada, nii kaua on sellest juttu olnud. Kateeder võtaks uued üliõpilased vastu juba järgmisest õppeaastast: ühel aastal klassikalise filoloogia, teisel aastal romaani filoloogia erialale. Kust kateeder endale aga ruumid saab, ei oska veel keegi täpselt öelda, sest nii suur ruumikitsikus valitseb ülikoolis. Rektor kirjutab kateedri asutamiskäskkirjale alla alles siis, kui ruumiprobleem lahendatud.

Dots. H. Liiv tegi veel ettepaneku avada pidevalt 4 **välislektori kohta**: praegu töötab TÜ-s lektor Soomest ja Saksa DV-st, oleks tarvis aga ka inglise ja rootsi keele lektorit. Samuti tuleks taastada läti ja leedu keele lektori koht.

Küsimust hääletusele ei pandud, seda kõike saab täpsemalt otsustada alles siis, kui on olemas vajalikud rahasummad.

● **Kuulati ära prof. Hans Trassi ettepanek muuta ülikooli nime.** Ta põhjendas seda järgmiselt: «Eesti teaduses ja kõrgkoolides viimasel ajal toimuvad protsessid, mitme kõrgkooli ümbernimetamine ülikooliks, Eesti Teaduste Akadeemia ebamäärased, kuid pealetungivad plaanid uue Tallinnas töötava ning Teaduste Akadeemiale alluva ülikooli loomiseks sunnivad mind tegema ettepaneku astuda ülikoolipoolseid samme Tartu Ülikooli staatuse kinnistamiseks Eesti ainukese universaalse, fundamentaal- ja rahvusteadusi arendava ülikoolina. Ühe sellise abinõuna näen ülikooli nime muutmist. Teen ettepaneku ülikooli uue ametliku nimena kasutada — **Eesti Rahvuslik Tartu Ülikool (ERTÜ)**. Teatavasti oli TÜ ametlik nimi 1920.—1930-ndail aastail Eesti Vabariigi Tartu Ülikool.»

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvis tänu kauaaegse pedagoogilise töö eest ning õnnitluse 50. sünnipäeva puhul dots. LARISSA VASSILTSENKO.

Majandusteaduse kandidaat JAAN ANDERSONI tänati 25-aastase eduka töö eest kaubanduslaboris ning õnnitleti 50. sünnipäeva puhul.

Rektor tänab oma käskkirjas dotsente IVAR AROLDIT ja HENNI KALLAKUT bioloogia-geograafiateaduskonna ning ENNU SEPPA arstiteaduskonna prodekaani ülesannete eduka täitmise eest.

Meesvõimlemisrühma 30. aastapäeva puhul avaldati rektori käskkirjas tänu UNO SAHVALE, NILS SACHRISELE, EDUARD VÄÄRILE ja GUSTAV LIIVILE.

55. sünnipäeva puhul pälvis tänu ja õnnitluse kauaaegse eduka töö eest juhtiv insener VAIKE TIMOTHEUS.

Tartu Ülikooli võimalikud arengusuunad aastateks 1990 — 2000

SISSEJUHATUS

Tartu Ülikool on rahvuslik eesti ülikool. Rahvusliku iseärkamisaja edasine saatus sõltub suurel määral haridusest. Tartu Ülikool lähtub oma tegevuses Euroopa ülikoolide MAGNA CHARTA põhiprintsiipidest ja Eesti haridusplatvormi seisukohtadest. Neist tulenevalt on ülikooli hariduslikeks eesmärkideks:

— **ülikoolis õppiva ja tegutseva inimese jaoks:**
vaba arengu keskkonna loomine tema püüdlustes universaalse teadmise poole;

— **Eestis:**
hariduse rahvuslike huvide ja ühiskonna kooskõluline areng;

— **maailmakultuuris:**
igasugusest poliitilisest, majanduslikust ja ideoloogilisest võimust sõltumatuna õpetamise ja uurimistöö kaudu kultuuri loomine ja edasikandmine.

Ülikooli üheks põhifunktsiooniks on olla kogu Eesti pidevharidussüsteemi arenduskeskus.

I. ÕPPE- JA TEADUSPROTSESS

Õppe- ja teadustöö korraldamisel lähtutakse veendumusest, et kummagi isoleerimine teineteisest vähendab mõlema efektiivsust ning madaldab intellektuaalset potentsiaali. Seepärast seatakse eesmärgiks õppe- ja teadustegevuse sidumine, mille aluseks on õpetamine teaduse kaudu. Selline õpetamine toimub vormide paljususe teel ülikoolisisese ja ülikooli ning teaduste akadeemia, samuti muude teadusasutuste integratsioonis, mis annab ülikoolile tagasi tema need loomuomased funktsioonid ja õigused (näiteks õigus teaduskraade kinnitada), mis on temalt seni ära võetud.

Õppe- ja teadustegevuse sidumine realiseerub õppejõudude, teadurite ja üliõpilaste ühise õppe-teadusliku tegevusena instituutides, laborites, kliinikutes ja kateedrites, samuti ka akadeemilistes seltsides ning ülikooli juurde registreeritud intiimorganisatsioonides. See teenib haritlaste ettevalmistamist vabariigile ja annab ka motivatsiooni tingimuste loomiseks teadusjärelkasvu igakülgsele arenemisele ülikooli enese tarvis.

Samuti muutub soodsamaks Tartule ja Eestile vajaliku teadustegevuse arendamine ning uute teadussuundade teke erialadevaheliste töörühmade moodustumise tulemusel. Kõik kavandatavad abinõud kokku peavad tugevdama eesti vaimset potentsiaali ja kaitsma teda rahvusvahelises konkurentsis.

1. Üliõpilaste vastuvõtt

1) Kõigile päevasesse osakonda sisseastujaile tagatakse võrdsed tingimused ja võimalused.

2) Vastuvõtu korraldus muudetakse sisseastujate võimeid enam arvestavaks.

3) Ettevalmistusosakonna reorganiseerimine:

a) kaaluda võimalust EO töö lõpetamiseks praegusel kujul alates 1990. aasta sügisest. Tema funktsioone võiksid asuda täitma keskkoolide juures töötavad tasulised täiendusklassid;

b) EO baasil tuleks korraldada muukeelsetele üliõpilaskandidaatidele eesti keele õpetamine.

4) Lisana kinnitatud vastuvõtuplaanile on võimalik astuda ülikooli ilma sisseastumiseksamiteta, tasudes vastava õppemaksu, mille suurus fikseeritakse ülikooli poolt. Tasulise kõrghariduse saamiseks võivad üliõpilaskohti taotleda asutused, ettevõtted ja üksikisikud. Tasulist kõrgharidust võivad omandama asuda ka välismaalased.
Õppemaks on kõigil erialadel ühesugune.

2. Astmeline haridus ülikoolis, üliõpilaste erialakeskne atesteerimine

1) **Astmeline kõrgharidus** ülikoolis koosneb reeglina kahest astmest. Madalam aste on harilikult lühemaajaline (4—5 õ.a.) ja kõrgem aste pikemaajaline (5—6 õ.a.), mis võib lõppeda akadeemilise kraadi kaitsmisega. Mõlema astme lõpetanud saavad Tartu Ülikooli diplomi, millega omistatakse erialale ning astmele vastav kutse. Tehakse ettepanekud tööseaduste vastavusse viimiseks diplomi järkudega omistatud kutsetele. Üleminek astmelisele kõrgharidusele toimub järk-järgult arvestusega, et esimesed järku kinnitavad diplomid väljastatakse 1992.—94. a. Enne seda perioodi välja antud diplomid loetakse kuuluvaks kõrgemasse järku. *Cum laude* diplomile kehtestatud soodustused jäävad kehtima.

2) **Baashariduse** (2—3a.) annavad reeglina kohustuslikud üldkursused ja mõned edasise spetsialiseerumisega seotud valikkursused. Baasharidust andvad kursused peavad olema jõukohased enamikule üliõpilastest ning andma kindlad teadmised vastavate ainete põhialustest. Baasharidus ei tohi olla rangelt erialane. Kõigi erialade õppeplaanidesse tuleks lülitada üldkultuurilised ained.

3) **Spetsialiseerumisega** (2—3a.) toimub põhikursuste ja sellele järgnevate erikursuste süvakäsitlus domineerivalt valikkursuste vormis. Üliõpilastel on võimalik suhteliselt laias ulatuses valida neid huvitavaid erialasid kui ka laiemaid kursusi ning valida ka omandamise tase. Hindamisel kasutatav punktisüsteem fikseerib stuudiumi jätkamiseks ning stipendiumi saamiseks vajalikud määrad.

4) **Kõrgema kvalifikatsiooni** (1—2a.) saavad need üliõpilased, kes lõpetavad stuudiumi diplomitööga. Neile võidakse omistada magistrikraad (ka pedagoogilistel erialadel), mille staatus fikseeritakse ülikooli akadeemiliste kraadide põhimäärusega.

5) **Üliõpilaste erialakeskne atesteerimine** viiakse läbi spetsialiseerumise kaudu kolmanda õppeaasta lõpus ja toimub suulise või kirjaliku eksami või atestatsioonitöö vormis eesmärgiga omandatud teadmisi süstematiseerida ja võimalikud kõrgemat kvalifikatsiooni omandama asuvad üliõpilased välja selgitada. Välistatud ei ole mitmene ja korduv atesteerimine (näiteks teisel ja neljandal või viiendal õppeaastal). Pedagoogilistes osakondades toimub kutsesobivuse katse.

(KONVERENTSI «ÜLIKOOLI TULEVIK» SOOVITUSED)

Sissejuhatus

I. Õppe- ja teadusprotsess

II. Juhtimistegevus ja struktuur

III. Materiaalne baas

IV. Finants-majandustegevus

3. Täiendusõpe

1) Paindliku kaheastmelise kõrgharidussüsteemi üks elemente on täiendusõpe, seda eelkõige vastavas kõrgkoolis viljeldavate erialade ja uurimissuundade raames. Silmas peetakse nii kitsaid erialateadmisi kui ka laiemaid värskenduskursusi.

2) Lektorite valiku ja tasustamise ning majandusküsimuste lahendamise huvides hakkab täienduskursusi korraldama erivahendite arvel töötav üksus, edaspidi isemajandav täiendusinstituut. Kursuste korraldamisega teenitud vahendid kasutatakse eeskätt välislektorite kutsumiseks ja oma lektorite välissõitudeks.

3) Täienduskursuste korraldamisel Eesti ja teiste liiduvabariikide kuulajatele tuleks üle minna lepingusuhetele valitsuse, kohalike võimude, ametkondade, ettevõtete ja üksikisikutega, otsides ühtlasi sponsoreid, ja taotleda riiklikku dotatsiooni.

4. Kaugõppevormi reorganiseerimine

1) Kaugõpe muutub põhiliseks ümberõppe- ja täiendusõppesüsteemiks.

2) Arvestatakse võimalust luua eksternatuur ka kehaliste puuetega inimestele kõrghariduse andmiseks.

5. Õppejõud ja teadlaskaader

1) Ülikooli korraliste õppejõudude ja teadustöötajate ametinimetused määratakse kindlaks ülikooli põhikirjaga.

2) Ülikooli õppejõuks võib pretendeerida isik, kes on näidanud oskusi ja võimeid iseseisvaks teadustööks ning pedagoogile vajalikke omadusi.

3) Õppetöökoormuse põhipalgajärgseks ülemmääraks on ülikoolis reeglina 12 tundi nädalas. Iga 5—7 aasta järel võidakse vabastada õppejõud üheks aastaks korralisest tööst teadustööks. Õppejõul on õigus töötada ülikoolis valitaval kohal kuni vanusetsensuse (65 aastat) kättejõudmiseni. Pärast tsensuse ületamist võib õppejõud töötada ülikoolis õppeülesandetäitjana või lepingu alusel.

4) Ülikooli õppejõud ja teadurid valmistatakse ette kõrgharidusega inimeste seast stažeerimise ja doktorantuuri kaudu kodu- ja välismaa ülikoolide juures. Ülikoolis luuakse autonoomne akadeemiliste teaduskraadide süsteem, mille struktuur ja kaitsmise kord määratakse kindlaks TÜ akadeemiliste teaduskraadide põhimäärusega. Kvalifikatsiooni tõstmiseks ja teaduskraadide kaitsmise kiirendamiseks antakse õppejõududele loomingulisi puhkusi ja neil on õigus saada osa täienduskursustest.

5) Ülikooli töötajate põhipalgad määratakse ülikooli autonoomia raames ametikoha ja töö järgi, arvestusega, et õppejõudude ja teadurite miinimumpalk ületaks 1,5—2 korda vabariigi keskmise töötasu ning kõrgharidusega abiõppepersonali palk võrduks vabariigi keskmise töötasuga. Iga töö üle ametikoha nõuete tasustatakse täiendavalt.

6) Valimised ülikooli ametikohtadele toimuvad konkursi korras vastavalt TÜ ametikohtadele valimise põhimäärusele. Konkursid kuulutatakse välja Eesti keskajalehtedes. Vastava kvalifikatsiooniga teadlaste puudumisel Eestis on ülikoolil õigus pöörduda välismaa teadlaste poole kutsega osaleda konkursil.

II. JUHTIMISTEGEVUS JA STRUKTUUR

Põhikirja kohaselt rajaneb ülikooli juhtimistegevus omavalitsuse põhimõtetel, milles ainujuhtimine on ühitatud ülikooli töötajate ja üliõpilaste osavõtuga tähtsamate otsuste ettevalmistamisest ja vastuvõtmisest. Edaspidise tegevuse käigus konkretiseeritakse nende printsiipide sisu, taotledes:

a) seadusandliku ja täidesaatva võimu lahusust,

b) kõikide juhtimisorganite ning ametiisikute õiguste, kohustuste ja vastutuse selget piiritlemist,

c) õppe- ja teadustöö suuremat integreerimist.

1. 1990. aasta jooksul täpsustatakse Tartu Ülikooli vahekord vabariiklike ja kohalike võimuorganitega. Ülikooli rektor (vajadusel kantsler) saab õiguse esitada valitsusele või seadusandlikule võimule oma seisukoht kõrgkooliga seonduvais küsimustes.

2. Ülikooli praktilises tegevuses võiks seadusandlikuks instantsiks olla suur nõukogu, parlamendi tüüpi organ, kus on esindatud kõik ülikooli töötajate kategooriad ja üliõpilased (vrd. töökollektiivi nõukogu). Suur nõukogu või parlament moodustatakse kolmeks aastaks otseste valimiste teel.

3. Ülikooli õppe- ja teadustöö põhiküsimused kuuluvad akadeemilise nõukogu e. õpetatud nõukogu kompetentsi. Akadeemilise Nõukogu koosseis valitakse professorite ja uurimisteemade juhendajate hulgast 5—6 aastaks. Akadeemilise nõukogu ainupädevusse kuuluvad kutsete omistamine ja audoktorite valimine. Akadeemilise nõukogu tegevust suunab juhtkond, mille moodustavad dekaanid eesotsas rektoriga (või tema kohusetäitjaga).

4. Ülikooli majandustegevust juhib ülikooli haldusnõukogu e. valitsus, mille koosseisu kuuluvad halduseprodekaanid ja majandusallüksuste juhid.

5. Ülikooli juhtkonnale (valitsusele?) alluvad teaduskonnad, nendega võrdsustatud instituudid, raamatukogu ja muud ülikooli tööga seotud asutused. Neil kõigil on õigus olla juriidiline isik iseseisva eelarve, palgafondi ja välissidemete otsesõlmimisega.

6. Erialast õppe- ja teadustööd siduvaks põhivormiks on ülikoolis (aine)instituut (kateeder-instituut). Instituut koosneb ühest või mitmest samasuunalisest kateedrist, nendega seostuvatest laboritest ning spetsialiseeritud õppetoolidest; ta käsutab talle eraldatud ruume ja tal on iseseisev pangakonto. Instituudi sisemise korralduse määrab ära instituudi juhtorgan.

7. Tartu Ülikooli struktuur peaks arenema institutsionaalsel pluralismil, mis arvestab erialade iseärasusi ning vormide otstarbekust. Kõrgkooli praktilise tegevuse ümberkorraldamise ettepanekud peaksid laekuma aprillikuuks.

III. MATERIAALNE BAAS

1. Ülikoolil on praegu puudu enam kui pool normatiivsest õppepinnast, kusjuures olemasolevast on 45% amortiseerunud. Lähema 10 aasta kapitaalehituskavade realiseerimine vajab nii vabariigi üldsuse kui ka seadusandliku võimu järjekindlat toetust. Ülikooli väljaehitamisel ning korrashoiul rakendada erinevaid ettevõtluse vorme, kaasates kõiki asjast huvitatud inimesi. Tartu Ülikooli õppehoonete uusehituste loetelu aastani 2000:

(Järg 4. lk.)

Ülikoolile tulevik!

Tartu Ülikooli...

(Algus 3. lk.)

Ehitatakse ja projekteeritakse:

	milj.	sh. ehitus-montaaž milj.	m² kasulik-ku pinda	Ehit. aasta
Botaanikaaia eksperimentaalos. Soinaste t.	0,85*	0,61*	3028	1989—90
Lossi t. trafoalajaam	0,16	0,12		1989—90
Humanitaarteaduste õppehoone I järk	2,2	1,6	4800	1990—92
Veespordi ja raskejõustiku õppehoone olmeblokk	0,65	0,51	2200	1989—90
Lille mäe keeltemaja	1,4	1,1	2933	1990—92
Botaanikaaia kaktuste maja	0,5	0,4	700	1990—91
Prekliiniliste ainete õppeh. I järk	16,6	13,6	113000	1992—95
Botaanikaaia subtroopikamaja koos vahehoonetega	1,0*	0,8*		
Füüsikahoone laboratooriumide korpus	3,4	3,0	3000	
Matemaatikahoone	6,5	5,0	5200	
Keemiahoone	15,5	14,0	14000	
Humanitaarteaduste õppeh. (nurgamaja) II järk	2,4	2,0	2500	
Veespordi ja raskej. õppeh. II järk	2,4	2,0	4000	
Veespordi ja raskej. õppeh. III järk	0,5	0,4	1000	
Humanitaarteaduste õppehoone III järk	6,0	5,0		
Majandust. õppehoone	8,0	7,0		
Kääriku spordibaasi taastuskeskus, ujula ja pansionaat	2,0	1,7		
Prekliiniliste ainete õppeh. II järk	12,0	9,0		
Prekliiniliste ainete õppeh. III järk	3,5	2,0		

* **Maksumused 1989. a. hindade alusel.**

2. Ülikoolile laekuvaid vahendeid kasutatakse maksimaalselt õppe- ja teadustöö materiaalse baasi kaasajastamiseks, andes eelistuse teadusaparatuurile, paljundus- ja arvutustehnikale. Kõik ülikooli õppehooned ja raamatukogud varustatakse paljundustehnikaga.

Arvutustehnika osas hangitakse esmajärjekorras IBM tüüpi personaalarvuteid, otstarbekat rakendustarkvara, tellitakse maailma juhtivaid arvutustehnika- ja infoväljaandeid. Orienteeruvate arvestuste järgi nõuab selle kava elluviimine ca 10 miljoni rbl. ulatuses täiendavaid vahendeid, sh. kaks miljonit dollarit.

3. Koostöös Tartu linnaga ehitatakse digitaalkeskjaam ja sidevõrgud. Organisatsioonilise abinõuna luuakse täieõiguslik arvutiteenistus, nn. TÜ infoarenduskeskus, mille ülesandeks on arvutikasutuse üldpoliitika ja TÜ infosüsteemi kavandamine, arvutite ja tarkvara evitamine ning hooldus.

IV. FINANTS-MAJANDUSTEGEVUS

1. Ülikooliharidus vajab praegu ja ka edaspidi tõhusat riigieelarvelist finantseerimist. Momendil on vajalik eelarvevahendite suurendamine 2—2,5 korda ja edaspidi tagada iga-aastane stabiilne kasv 10—15% aastas (s. o. seoses inflatsiooniga, hindade tõusuga jne.).

2. Eelarvevahendid avatakse aasta alguseks täies ulatuses, kasutamata jäänud vahendid lubada kasutada järgneva 2—3 aasta jooksul. Ülikooli eelarve arutab läbi suur nõukogu e. parlament oma laiendatud istungil vähemalt üks kord aastas, kuulates ära erapooletute ekspertide arvamused.

3. Ülikooli eelarve kinnitab vabariigi Ülemnõukogu otse. Ülikool jaotab saadud eelarvelised vahendid iseseisvate allüksuste (teaduskond, instituut jm.) vahel. Kui viimastel on oma arvelduskonto, siis kantakse summad üle arvelduskontole. Suuremahulisi uusi rakendusteaduslikke uuringuid ja tootmist soovitatakse finantseerida mitte ülikooli eelarvest, vaid kasutada selleks vabariikliku Innovatsioonifondi vahendeid või pangalaene (s. t. tootmisel eeldatakse majanduslikku efekti, millest on võimalik laen tagasi maksta).

4. Pärast ülikooli eelarve detsentraliseerimist, kus eraldatud summad (fondid) on universaalsete kasutamisvõimalustega, s. o. võimalikult väheste ettekirjutustega reglamenteeritud, kinnitatakse see eelarve lõplikult ülikooli parlamendis ja teaduskonna nõukogudes. Enne kinnitamist kuulatakse ära asjaosalised ja sõltumatud eksperdid.

5. Lisaks eelarvelistele vahenditele peab iga allüksus hoolitsema täiendavate finantseerimisallikate leidmise eest. Need on lepingulistest teadusuuringutest laekuvad summad, erivahendid, annetused, sponsorlus, Eesti Innovatsioonifondi vahendid, vajaduse korral ka pangalaen.

6. Soovitatakse ettevõtete ja üksikisikute poolt annetatud summade jm. vahendite arvel luua Tartu Ülikooli arendusfond, mis tegutseb mitteriikliku sihtkapitali põhimõttel.

7. Efektiivse kaadripoliitika tagamiseks ja majandustegevuse tõhustamiseks on vaja õppejõudude, majandustöötajate ja abipersonali palgareformi, mis algaks 1990. a. I poolaastal (vt. ka lisaeelarve taotlus). Moodustada ülikooli töötajate hoiustest algkapital kommertspanga filiaali loomiseks Tartu Ülikoolis.

(Järg 6. lk.)

Tulge appi!

Tükike misjonitööst füüsikahoones

«Aga mis sa näed pindu oma venna silmas, aga palki omas silmas ei pane sa tähele? Kisu esiti palk omast silmast välja, siis seletad sa pindu välja kiskuda oma venna silmast.»

Uus Testament

Aga mis teha, kui pind on palgist suurem?

Olukord füüsikahoones on aja jooksul muutunud nii hulluks, et paratamatult tuli meelde vana hea Särgava. Seda enam, et meie «misjonitöö» pole vilja kandnud.

Mis siis lahti on? Laskumata üksikute faktide kirjeldamiseni võib öelda, et lahti on palju. Füüsikahoones on esinenud sissemurdmisi, vargusi, on lõhutud aknaid, stende, seintelt on maha rebitud ja varastatud lampe ning mosaiikplaate.

Täis soditud on auditooriumide lauad, WC-de uksed. Fuajeede mööblit paigutatakse pidevalt ümber ja tassitakse laiali. Sööklast ärandatakse toidunõusid ja isegi mööblit. Suitsetatakse selleks mitte ettenähtud kohtades jne. jne.

Üliõpilased ja võõrad käivad sööklas üleriietes, õpperuumidesse võetakse mantleid kaasa. Miks seda tehakse, on arusaamatu: meil on ju majas garderoob.

Ilmselt pole tudengelle õpetatud käitumiskultuuri ja viisakust. Arvatavasti ei osata vahet teha, mis on vabadus, mis kultuuritus. On viimane aeg midagi ette võtta olukorra normaliseerimiseks.

Suur osa neist hädadest on seotud teiste teaduskondade üliõpilaste ja õppejõududega, samuti ettevalmistusosakonna, kõiksuguste seltside, klubide ja ringidega, kes meie maja kasutavad. Loomulikult ei pane me nende arvele vandalismi.

* * *

Mida teha, et olukord normaliseeruks? Lihtne oleks öelda, et ärgem enam nii tehkem ja asi korrasi Seda kindlasti, kuid mõned asjad vajavad siiski korraldamist. Meil on järgmised ettepanekud.

1. Üldkasutatavate auditooriumide kasutamiseks õppetöövälisteks üritusteks tuleb võtta luba TÜ õppeosakonnast, vajaduse korral tasuda üür ja näidata ära ürituse eest vastutaja.

2. Kõik tunni- ja ürituste plaanid peavad olema ka valvelauas. Registreerimata üritustele valvur võtmeid välja ei anna. Võtme võtja peaks valvurile ennast esitlema ja kirjutama oma nime loetavalt võtmete registreerimise raamatusse. On loomulik, et peale ürituse (ka loengu) lõppu tuuakse võti valvelauda tagasi.

3. Väljaspool õppetöö aega toimuvaist üritustest tuleb füüsikahoone komandanti aegsasti informeerida (vähemalt 2 päeva ette), et oleks võimalik korraldada rlidehoiu tööd ja ruumide koristamist.

4. Ülikooli majandusosakonnal muretseda füüsikahoone riidehoidu sellised nagid, et saaks hoiule võtta ka kübaraid, kotte, vihmavarje.

5. Ülikooli juhtkonnal tuleks leida võimalus lektooriumi sisseseadmiseks. Seniks võivad teiste teaduskondade õppejõud kasutada loengute vaheajal füüsikaosakonna raamatukogu.

Lõpetuseks täpsustame, keda me appi kutsume. **Kõiki, kellel on veel säilinud austav suhtumine oma ülikooli.** Oma ettepanekud saatke füüsika-keemiateaduskonna dekanaati.

Dots. HENN VOOLAID,
füüsika-keemiateaduskonna
dekaan
ELGA TAMM,
füüsikahoone majanõukogu
esimees

Palume abi!

15. detsembril kella 15—16.15 vahel kadus Tähe 4 õppehoone D tiiva I korruse fuajee puhkenurgast kellukesekujuline savivaas, milles oli alpikannipott. Palume kõigil, kes vaasi kadumist juhuslikult nägid või midagi sellest teavad, teatada ruumi 175 või organiseerida vaasi tagastamine endisele kohale. Nägus puhkenurk on mõeldud meile kõigile.

Füüsikahoone majanõukogu

Igal oinal oma mihklipäev

Keemikuid on vallanud vaidlemise tuhin. Probleemiks — **kuidas õpetada ja kuidas õppida keemiat.**

Kulminatsiooniks kujunes 13. detsember, siis atesteeriti IV kursust eksperimendi korras. Eelnevalt levis kuuldus, et logarditel tuleb pillid kotti panna. Tüli tõusis sellest, et tudengid loobusid nimede kirjutamisest töödele.

Üliõpilastel oli ja on arvamus oma arunatukese järgi:

- selge on, et igal oinal on oma mihklipäev;
- üliõpilane on alati rumal (õppejõu jaoks):

1) kui tahetakse midagi uuesti ja paremini teha, siis tuleb alustada algusest,

2) kelle õnnistusega sai üldse niikaugele jõuda üliõpilane, kes ei tea, mis on nälteks pH?;

- mis puutub õppimisse, siis ootavad kõik kannatamatult stagnaaegse õppekorralduse kukutamist.

Keemia IV kursus

TÜ välissuhete osakonna põhimäärus

1. ÜLDPÕHIMÕTTED

Tartu Ülikool suhtleb välismaiste kõrgkoolide, teadusasutuste ja firmadega järgmistes valdkondades:

— õppejõudude ja üliõpilaste vahetus seoses õppetöö ja praktikaga,

— õppejõudude, teadurite, aspirantide, stažööride ja üliõpilaste vahetus seoses teadustööga,

— ülikooli põhitegevust puudutavad administratiiv-majandussuhted,

— koostöölepingutes ette nähtud kultuuri- ja spordialane vahetus.

2. VÄLISSÕITUDE VORMISTAMINE

2.1. Otsuse väliskomandeeringu otstarbekuse ja selle finantseerimise allikate kohta langetab ülikooli allüksus ning esitab ülikooli rektoraadiga kooskõlastatud taotluse sõidu vormistamiseks välissuhete osakonnale.

2.2. Välissuhete osakond vormistab väliskomandeeringud, omades õigust vahetult pöörduda ENSV Välisministeeriumi poole.

2.3. Väliskomandeeringu aruanne arutatakse läbi allasutuses ja vajanduse korral kinnitatakse teaduskonna (osakonna) nõukogus ning esitatakse välissuhete osakonnale.

3. VÄLISKÜLALISTE KUTSUMINE JA VASTUVÕTT

3.1. Otsuse väliskülalise kutsumise otstarbekuse ja selle finantseerimise allikate kohta langetab ülikooli allüksus ning esitab välissuhete osakonnale külalise vastuvõtu programmi ja eelarve ülikooli ametliku kutse vormistamiseks.

3.2. Ülikooli välissuhete osakond saadab välja ametliku kutse ning vastavalt vajadusele vormistab majutuse, toitlustuse ja transpordi tellimiskirjad.

3.3. Väliskülalise vastuvõtu aruande läbivaatamine toimub allüksuses ning aruanne esitatakse kahes eksemplaris välissuhete osakonnale.

Repliik

(L. Peep. «Sellest, mida halduspro-rektor ei tea»)

Teadusraamatukogu taotleb endale täielikku iseseisvust, mis tähendab kõigi majandusfunktsioonidega toimetulekut ilma ülikooli juhtkonna abita, kaasa arvatud kapitaalremont.

L. Peebu väide, et raamatukogu majandusosakonna juhataja I. Dsilna ja komandant H. Kalda keskmine palk jääb allapoole vaesuspiiri, on vale. I. Dsilna kuupalk koos ametikaaslusega on 200 rubla ja H. Kaldal 190 71 rubla. Võrdluseks ülikoolile 1989. aastaks harjduskomitee poolt kinnitatud administratiiv-majanduspersonali ja abiõppepersonali keskmine kuupalk — 105 rubla.

OLEG ANDLA

„Saage minust aru...”

Pole möödunud väga palju aega sõjalise kateedri vastastest meeleavaldustest, alles ähvardas eksmatrikuleerimine sõjalisest keelduvaid meditsiinitudengeid. Nüüd on siis filoloogid sõjalise kateedri teenustele peaaegu üksmeelselt «ei» ütelnud. Nii ei mõjunudki väga üllatavalt leheke teadetetahvlil, millest võis lugeda **23. novembril kell 16 toimuvast kohtumisest Tartu sõjakomissari Ants Laaneotsaga.** Tundub, et väga paljud on sõjalise teema juba oma mõttetegevuse piirkonnast eemaldanud, miks muidu tervest filoloogiateaduskonnast ainult 7 tudengit kohale tuli.

Akadeemilise veerandtunni möödudes sai polkovnik Laaneots sissejuhatuseks sõna. Üsna pea sai selgeks, et tal on pisut rohkem öelda kui eelkäijatel. Alustuseks tehti väike ekskursioon ajalukku. Nimelt tõi sõjakomissar kuulajani oma nägemuse 1939.—1940. aasta sündmustest Eestis. Seda iseloomustab kõige paremini lause: «Paljud räägivad, et me oleme nii viletsad ja väetid, me ei ole suutelised kellelegi vastu hakkama. Kas me oleme üldse proovinud?»

Seejärel rõhutas polkovnik, et ka suveräänsest Eestist rääkides ei saa me mööda minna rilgikaltse küsimustest. Tulevikustsenaariume arutades leidis ta, et ükskõik, kas me jääme praeguse olukorra juurde, saame rahvusväeosad Nõukogude armee (NA) koosseisus või päris oma sõjaväe, sõjalise kateedrites tuleks siiski käia. Praeguse seisu puhul päästaks see pärast ülikooli lõpetamist kohustuslikust aastasest teenistusest NA-s, kahe ülejäänud variandi korral oleks meil nende kaudu oma rahvuslik ohvitserkond, millele toetuda (praegu olevat eestlastest kaadriohvitsere 384).

Üsna vastupidine seisukoht oli **Olavi Paidel žurnalistika III kursuselt,** kes esindas nii sõjalise kateedri vastast «10. Aprilli Liitu» kui ka iseennast. Tema seadis kahtluse alla meie puhtsõjaliste jõudude vajalikkuse üldse: «Tänapäeva maailma sõjalises olukorras ei ole väikeriigi sõjaväel sõjaliseks kaitseks ega vastupanuks mingisugust mõtet.» O. Paide ei välistanud siiski eriteenistuste (politsei, piirivalve, päästemeeskonnad) olemasolu. Niisiis, rahvuslikku sõjameeste kaadrit polevat vaja ning langevat ära ka vajadus ohvitserihariduse järele, eriti ülikoolis. Soovijad saaksid seda mujaltki näit. «10. Aprilli Liidu» poolt väljapakutud kõrgkooli-devahelistes õppeasutustes. Oma sõnadele andis O. Paide kaalu 1949. aastal vastuvõetud (NSVL poolt ratifitseeritud) Genfi konventsiooniga, mille alusel okupeeritava riigi kodanike värbamine okupeeriva riigi armeesse või sõjaväelistesse organisatsioonidesse on rahvusvahelise õigusega vastuolus.

Järgnes lühike arvamustevahetus polkovnik Laaneotsa ja allakirjutanu vahel ohvitseride koolitamise üle Nõukogude Liidu sõjakoolides. Allakirjutanu arvates ei anna see suurt kasu, poliittundide ideoloogiast saab enamik rohkem või vähem mürgitatud. Näiteks võiks olla oma (Harju) rajooni sõjakomissar. Meie sõjakomissar nimetas seda erandiks.

Anvar Samost žurnalistika I kursuselt tuletas sõjakomissarile meelde eespool kõneldud õppekeskuse ideed. Ühiste jõupingutustega õnnestus polkovnik Laaneotsa huvi äratada ning paika said ka väga üldised alused: õppetöö seal pärast ülikooli lõpetamist 2—3 kuud. Kes ei taha õppekeskusse minna, võib end aastaks NA-le kinkida. Ka materiaalsetest raskustest saaks üle, kui kasutada praegu rajatavat EPA sõjanduse kateedrit. «Sellist varianti pole praegu keegi läbi töötanud!» oli polkovniku kommentaar, kuid see ei tähendanud ärarütlemist. Ka tema vist mõistis, et selline keskus vajaks tunduvalt vähem agitatsiooni kui praegused sõjanduse kateedrid. Sõjakomissar pakkus koguni välja, et tema võiks seda mõtet Tallinnas tutvustada. Tudengite poolt oli Olavi Paide nõus idee punktide kaupa paberile panema, kui see mõistmist kergemaks teeb.

Nagu näha, kuhugi siiski jõuti. Ka polkovnik Laaneotsa palve: «Saage must aru...!» oli asjatu. Sest aru me temast ju saime, aga seisukohtade jagamine on midagi muud. Sinna on vist veel kaua aega, kui ka sõjaväelased taolist juttu rääkima hakkavad, mille me heameelega omaks võtta võiksime. Eks siis tulevik näita, kuidas seda lubadust täidetakse. Nõudmine jääb siiski üheseks: «Kateeder välja ja kohe!»

RAIN KOOLI,
žurn. I k.

TÜ komsomolikomitee otsus

6. DETSEMBRIST 1989. A.

Vastavalt Tartu Linna Ajutise Büroo (end. ELKNÜ Tartu Linnakomitee õigusjärgse organi) otsusele 5. detsembrist 1989. a.:

1. Lugeda ELKNÜ TÜ organisatsiooni tegevus lõppenuks arvates 11. detsembrist 1989. a.
2. Võimaldada kuni 1. märtsini 1990 ELKNÜ TÜ organisatsioonis komsomoliarvel olijatel soovi korral end seal arvelt maha võtta. 2. märtsil 1990. aastal ELKNÜ TÜ organisatsioonis komsomoliarvel olevad komsomoli arvestuskaardid kuuluvad hävitamisele, nende omanikud loetakse ELKNÜ-sse mittekuuluvaiks.
3. Arvates 7. detsembrist 1989. aastast moodustada end. ELKNÜ TÜ organisatsiooni komitee baasil **Ajutine Büroo** koosseisus A. Pandis ja K. Vilgats, kelle ülesandeks on antud otsuse p-de 1 ja 2 elluviimine. Ajutine Büroo lõpetab oma tegevuse arvates **12. märtsist 1990.** aastal.
4. Seoses organisatsiooniliste küsimuste lahendamisega paluda TÜ õppeosakonda mitte katkestada statsionaarsete osakondade üliõpilaste kohta käivate TÜ rektori käskkirjade edastamist Ajutisele Büroole.
5. Väljavõte sellest otsusest avaldada ajalehes «Universitas Tartuensis».

Komsomoli pole enam olemas

(tegelikult juba ammu).

● Küsimustele vastavad ALAR PANDIS ja KALEV VILGATS. ●

● Miks lakkas ülikooli komsomollorganisatsioon olemast?

Tegelikult pole TÜ-s komsomoli enam ammu. Eksisteeris vaid komitee. Pikemat aega ei laeku makse, pole sidet teaduskondadega. Massiliselt lahkutakse ülikoolist, soovimata suhteid komsomoliga jätkata. Vaatamata kuulutustele, võttis end arvele sisseastunutest vaid neli inimest. Tahtmata süüdistada meie eelkäijaid, võib kindlalt väita, et komsomoli uutmisega ülikoolis tulnuks alata juba 4—5 aastat tagasi. Võib-olla piisanuks ka 1987. aastast (mäletate fosforiidikoosolekut!), kuid tookord oli kombeks raamidest väljapoole minevaid ideid tääkidega vastu võtta. Lühidalt: komsomol uppus formalismi, riskikartusse. ELKNÜ viis põhja eemaldumine noortest, oskamatus ajaga kaasa minna jne.

● Mis saab neist umbes 3500-st arvel olevast kommunistlikust noorest?

Kuni 1. märtsini 1990 on neil võimalus end arvelt maha võtta ja määratleda oma osalemine ükskõik millises teises organisatsioonis. Kes selleks ajaks ei ole oma seisukohta võtnud, loetakse ELKNÜ-sse mittekuuluvaiks.

● Kas ülikoolis on perspektiivi kommunistlikul noorsooühendusel?

Miks mitte. Kuigi hetkel on nende ideede vastu suur antipaatia ja hästi ei kujuta sellist ühendust ette. Igatahes oleks see siis juba veendunud ideekaaslaste ühendus.

● Mis saab EÜE-st?

Aasta tagasi oli juttu, tõsi, dilettantlikul tasemel, iseseisvast EÜE-st ülikoolis. Tuleb lihtsalt määratleda EÜE roll ja koht ülikoolis, EÜE-d on vaja.

● Kes hakkab esindama üliõpilaste enamikku?

Tõsi, napilt 10 protsenti tudengitest on haaratud seltside ja korporatsioonide tegevusest. Nendel oma esinduse moodustamisega ilmselt probleeme ei ole. Samal ajal ei saa nad pretendeerida kõigi esindamisele. Kõige õigem oleks loomulikult **Üliõpilasliit,** kuid selle loomise initsiatiiv peab tulema altpoolt. Siiani seda pole. Ajutise väljapääsuna näeksime esindust rektori juures, mille too ise kokku kutsub. See oleks puhtalt konsultatiivorgan.

● Mida arvata Eesti Noorsooühingust?

Õppides kongressil lähemalt tundma neid «radikaale», kes noorsooühingu idee taga seisavad, ei arva midagi head. Aga igal noorel on õigus kuuluda sinna, kuhu ta soovib.

● Millisena näete noorsooliikumise tulevikku?

Nii ülikoolis kui ka vabariigis noorsooühenduste paljususes. Tulevik kuulub altpoolt loodavatele noorsoo-organisatsioonidele.

● Mis saab teist endist?

Tõõta igatahes ei jää.

● Kas kahetsete neid aastaid, mis komsomolile kulusid?

Ei. Neis aastates oli ka palju head ja sellelt töölt on kaasa võtta kogemusi, mis mujalgi ära kuluvad.

● Kuidas peaks tulevikus valitama noortejuhte?

Nii nagu mujal maailmas. Lähtudes nende oskustest ja sobivusest sellele tööle, mitte niipalju nende parteilisest kuuluvusest.

● Kellele lähevad komitee ruumid ja komsomoli varad?

Ruumid lähevad ülikoolile, osa varadest arhiivi ja muuseumile. Mingit märkimisväärset pärandust, mille pärast kisklema minna, komsomolil ei ole.

Kodanikud ja tulevikud

Professor Erast Parmasto kirjutas oma artikli «Ülikooli töötajad — saadikukandidaadid» («UT» 15. XII 1989, nr. 38) õhtul enne valimisi Tartu linna volikokku. Mina lugesin seda õhtul pärast uue volikogu esimest istungit. Artikli sarkasm üllatas mind. Ma ei arvanud, et kandideerimist kaitsvas seisukohavõtus peab ilmtingimata olema punkt ka Tartu tööstuspoliitika allutamisest linna koondunud teaduspotentsiaalile ja siinse tööstuse suunamisest teadusmahukale toodangule. Mitte et see oleks minu jaoks enesestmõistetavus, mis aetakse varem või hiljem nagunii korda. Kahjuks see ei ole enesestmõistetavus, see on tõepoolest s t r a t e e g i l i n e e e s m ä r k, mis nõuab visa ning energilist taotlemist, seda enam, mida tulusam on seni olnud välja lasta teadusv ä h e s t toodangut. Ent mulle tundus, et valimisplatvormis peaks kõnelema esmajoones nendest asjadest, millele nagu ei oleks varem tõsisemat tähelepanu pööratud või mis on ununenud või mida vahest ei teatagi.

Just seepärast meeldis mulle muide väga prof. Vambola Raudsepa platvorm, kust sain esmajoones teada, et «sõjas purustatud Tartu ei saanud vajalikku abi reparatsioonidest (Eestile tehtud kahju oli 16 miljonit rublal)» («UT» 5. XII 1989, nr. 35). Tuleks linnale ainult kasuks, kui volikogu, millest V. Raudsepp välja jäi, kasutaks teda vähemasti eksperdina! Teda ja iga teistki, kes teab või näeb harjumuspärasest rohkem.

Aga ka läbi sarkasmi tuletas E. Parmasto artikkel õigusega meelde üht küsimust, mis on eriti praegu nii hell, et kindlasti on kergem teha nägu, nagu seda küsimust poleks olemas. Ja nimelt — mil määral me teame oma a k a d e e m i l i s e k o d a n i k u k o h u s t u s i?

E. Parmasto artiklist nädalapäevad varem ilmus ajalehes **«Vaba Maa» (4.—10. XII 1989, nr. 26) rektor prof. Jüri Kärneri intervjuu «Universitase idee ja uuenev ühiskond».** Selles on sõnu *akadeemilise kodaniku kohustused* küll kasutamata need küsimused vahetult kõne all.

Intervjueerija Tiit Matsulevitši küsimus oli järgmine: **«Ülikooli rahvas osaleb aktiivselt poliitikas (nii nagu see on praegu iseloomulik meie tippintelligentsile üldse). Kas pole karta, et teadus ja kultuur tegemata jäävad?»**

Ja rektori vastus: *«Muidugi on. Kuivõrd meie natsioon on pisike, elukutseliste poliitikute kiht aga tekkimata, lasub andekamatel ja võimekamatel topelt-, võib-olla isegi neljakordne koormus. Poliitikat teevad siin praegu kõik, ja muidugi tuleb see millegi arvelt. Kui eestlane tünni otsa ronib, siis ikka selleks, et kihutuskõnet pidada, mitte luulet lugeda. Kui teadust ülikoolilinimese tööks pidada, siis pean tõdema, et veel k u n a g i p o l e ü l i k o o l i s n i i v ä h e t ö ö d t e h t u d (minu sõrendus — P. O.). Muide, sama käib ka tudengite kohta: üliõpilastööde hulk, mis kuhugi kõlbavad, on katastroofiliselt kahanenud».*

Nii E. Parmasto artiklist kui ka rektor J. Kärneri intervjuust järgneb, et me jääme oma akadeemilise kodaniku kohustustele alla. Miks? Kuidas — kui tulevik on praegu nii vastutusrikas? Ei tohiks jul Kuid need akadeemilise kodaniku kohustused ei ole ega ole saanudki kunagi olla ainult ühepoolsed. Vaimuinimeste väsimus akadeemilise kodaniku kohustuste ees — koguni sel määral, et enamasti ei teatagi, milleks kodanikuseisus kohustab, — on sugenenud just sellest, et ühiskond, kes tahab, et vaimuinimesed oma kohustused ühiskonna vastu kindlasti täidaksid, on vabastanud end vastutusest intelligentsi saatuse eest. Kahtlemata on — sest muidu ta ei lubaks vaimuinimesi neljakordselt koormata. Kusjuures teda huvitab pigemini see, kui kaugele niisuguse koorma all vajuv vaimutööinimene välja veab, kui see, kuidas koormat nõnda ümber jaotada, et väsimus saabuks võimalikult hiljem. Minu jaoks on see igatahes kõige ilmsem tõend ühiskondliku viletsuse ja ühiskonnas valitseva pealtvaatajaliku, proletaarse künismi olemasolust!

Ei saaks öelda, et ülikooli tulevikku uurival konverentsil tehti **akadeemiliste kodanike väsimusest** põhiprobleem. Sisuliselt oli see küll korduvalt kõne all, kuid mitte nõnda, et algava aasta algusest saaks väsimuse allikate sulgemises otsekohe veenduda. Pigem tuleb neid allikaid veelgi juurde — kui tuleb nälteks hakata postkontoris käima kõigi ajalehtede-ajakirjade järel või hakkab perioodika jõudma kioskitesse müügile veelgi irregulaarsemalt või tõstetakse piletihindu ühistranspordis või... (rohkem vist küll *ja* ja *mitte või*).

Õieti just need lisanduvad väsimusealikad sunnivadki küsima: kui õige on kõnelda Tartu tööstuse suunamisest teadusmahukale toodangule ajal, mil laos valitseb kõige elementaarsemateski asjades? Kuidas oleks võimalik teha inimesele, kes näeb Tartu kesklinna suures kaubahallis kaupade külluse asemel kummastki tiivast vonklevaid inimsabasid, selgeks, et need igatsetud kaubad tuleksid püsivalt letti siis, kui Tartus elamise aluseks saab haridust austav majanduspoliitika? Rahvuslikku Tartu Ülikooli toetav Eesti Vabariik sai jalad alla muuhulgas ka sellega, et **(1)** Nõukogude Venemaa maksis verinoorele riigile välja tsaariimpeeriumi pärandusosa ja **(2)** Inglismaalt anti 1928. aastal rahareformiks kaalukat laenu.

IME seevastu on juba ette koormatud liidumaksuga, mis kurnab meid seda rohkem, mida kopsakama sisu saavad Eesti alal käibima hakkavad rahamärgid. Kui akadeemiline kodanikkond näitaks tuleviku sisu ja hinda omakasuvabamalt — see võiks ühiskonnale ehk vilmaks äragi õpetada, mida kõik võidavad, kui haritud inimeste taastootmist toetatakse mitte peost või moka otsast, vaid täie jõuga.

Tulevikke on kahtlemata palju. M i d a nad toovad, selle vastu valitseb ühelt poolt põõrane uudishimu, teiselt poolt masendav apaatia. Nende kahe nii vastandliku hoiaku konfliktis ähvardab sootuks ära kaduda palju tähtsam küsimus: k e s toob tuleviku? Kes ja kellele? Kas tõesti väsinud inimesed suisa arupeatutele?

Mina isiklikult sellist, nõnda toodud tulevikku ei taha. See ei oleks mitmekordselt koormatud inimeste väärilline tasu. Akadeemilistel kodanikel on õigus — nagu ka kohustus! — näha enda ümber paremat tuleviku teostamist. Kui sellest aru saadakse — see ei oleks sugugi väike võit.

PEETER OLESK

HARALD EPLER

13. detsembril viis surm meie seast biofüüsika laboratooriumi juhataja Harald Epleri, kelle eluaastatest enam kui kaks kolmandikku on olnud seotud Tartu Ülikooliga.

Lõpetanud 1947. aastal Tartu I. Keskkooli, asus ta õppima ülikooli matemaatikateaduskonda. Üliõpilasaastatele järgnesid aspirantuur ja töö õppejõuna teoreetilise mehaanika kateedris. Kui 1961. aastal loodi ülikoolis biofüüsika laboratoorium, siis oli H. Epler selle üks aktiivsemaid organiseerijaid. Alates 1967. aastast töötas ta laboratooriumi juhatajana.

Harald Epler oli haruldaselt laia silmaringiga, väga hea mälu ja organisaatorivõimetega inimene. Alati oli temalt võimalik saada nõu ja abi küsimustes, mis ei olnud seotud ainult kitsalt erialaste teadmistega, vaid ka ajaloo, kirjanduse, kunsti või loodusteaduste vallast. Silma paistis tema täpsus meie aja keerulises asjaajamiskunstis, tema juriidiline vaist. Hoolimata rängast haiguse jäetud pärandist oli talle omane selline elurõõm ja naljaarmastus, et vaevalt leidus kaasvestlejat, keda ta jättis ilma ühest looduse inimlikumast annist — korralikust naerust. Sellisena jäägugi ta meie mälestusse!

Kolleegid.

Tuusikud

TÜ töötajate ametiühingukomiteele on 1990. aastal I kvartaliks saabunud alljärgnevad sanatooriumi- ja puhkekodutuusikud:

1.	Kislovodsk, san. «Velingrad»	29.03.—21.04.90. rbl. 48.—	vereringeh.
2.	Železnovodsk, san. «Võit»	23.01.—15.02.90. rbl. 48.—	kuseteeh.
3.	Pärnu «Rahu» («Kaevur»)	11.02.— 6.03.90. rbl. 42.—	liigesteh.
4.	Pärnu «Rahu»	17.01.— 9.02.90. rbl. 48.—	seedeh.
5.	Pärnu «Rahu»	7.03.—30.03.90. rbl. 48.—	seedeh.
6.	Pärnu «Rahu»	1.02.—24.02.90. rbl. 34.50	liigesteh.

Puhkekodud

1. «Pühajärve»	28.01.— 8.02.90. rbl. 20.—	3 t.
»	27.01.— 7.02.90. rbl. 16.50	1 t.
»	8.02.—19.02.90. rbl. 16.50	1 t.
»	8.02.—19.02.90. rbl. 13.50	1 t.

Sooviavaldused esitada ametiühingukomiteele hiljemalt 5. jaanuariks 1990. a. Sanatooriumituusiku taotlusele lisada arstitõend.

Ametiühingukomitee

Tartu Ülikool...

(Vt. 3. ja 4. lk.)

8. Kapitaalremonti vajavate ülikooli hoonete renoveerimisel rakendada avalikku konkurssi vähempakkumise alusel.
9. Aparatuuri ja seadmete hooldamine ning remondiga tegelevad üksused või üksikisikud on teaduskondadega lepingulises vahekorras.
10. Ülikool võib arendada haridusega seotud majandustegevust, näiteks kirjastamist ja teisi lisasissetulekut andvaid ettevõtluse vorme, näidates ära ettevõtluse panuse õppe- ja teadustöösse, ülikooli üldisse arengusse. Leida võimalusi väikeettevõtluse kaudu ülikoolile valuuta hankimiseks ning pikema-ajaliste arenduskavade elluviimiseks. Väikeettevõtete organiseerimise algaastatel mitte minna riskile, mis võiks ülikoolile tuua raskelt korvatavat majanduslikku kahju.

TUDENGID!

Kui olete huvitatud ülikooli varade ja korra hoidmisest, siis tulge valveteenistusse (poole või täiskohaga). Teatada või tulla majandusmaja (peahoone taga) tuppa 104 kl. 13—15. Tel. 35 101.

NÄÄRIKUU 29. PÄEVAL TÜ KLUBIS

Aasta viimane ülemaja*show*. Läheb näärimehe pilli järgi!!!

Tants hakkab pihta kl. 21 ja lõpeb...

LEHETALITUS ANNAB TEADA

et toimetuse seifis on juba:
5 marka ja 45 penni,
3 krooni ja 10 ööri,
16 Ida-Saksa penni,
80 hellerit,
30 Poola krossi
ja 6 stotinkat.

Kui Tartus avatakse esimene valuutakauplus, on meil ehk juba niipalju välismaist raha, et saame osta lehetegemiseks mõne arvuti, paremat paberit ja oma trükikoja.

Makske ülikoolilehe eest ainult valuutas!

NB!

«Universitas Tartuensis» ilmub 1990. aastal esimest korda reedel, 12. jaanuaril.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Mehkamaa '89 tegutseb

Toimetus tahab kõik oma apsud veel aasta lõpus ära parandada ja pakub 17. novembri numbris ilmunud «Mehkamaa '89 tegutseb» ruumipuudusel ära jäänud lõppu lugeda. Eesti filoloogid kirjutasid selles suvisest rahvaluulekogumisest Võru ja Valga piirimail, sügisel käidi neis paigus uuesti.

* * *

* * *

Nüüd aga laskem rääkida mehkamaalastel endil. Katked on valitud suvistest ekspeditsioonipäevikutest.

— Hakkasime siis lõpuks Kuutsi poole tagasi tulema ja saime ühe pitmaauto peale. Selle juht sõidutas meid oma koju, et me ka tema ema ja ämmaga kõneleksime, et ehk nemad teavad midagi...

— Üldse on meie mandoliin, mida Anu iga päev kaasas veab, meile palju sekeldusi toonud. Igal pool ahvatletakse meid laulma. Kuutsi poes, iga memmekese juures, autodes jne. jne. jne...

(Kaie)

— Usuga pidi võtta, muidu es avitat

(Suri kohta)

— Mine võta kuue haruga pihlak, tee kolme kandi pealt kaheksa risti ja viska piiri pääle, kui tahad, et naaber lõpess, pista otsa maasse, sis sureb ...

(Vilja)

— Uppard ütles, et Anton Taits arstib Nõukogude teadlase Pauluse arstimisviisi järgi.

— Arstis isegi Võru julgeolekuülema naist (Anton Taits).

— Esimene, kellelt soovisin teateid ühe kurja silmaga inimese kohta, vaatas mind kurjalt oma kõõrdsilmadega ja vandus Jumala nimele, et ta ei tea midagi vaenlase kohta ja et kõik teised teavad väga palju. /---/ Kolmas oli mulle lausa trepile vastu tulnud, et sealt hüüda, et tea on väga, väga haoge, vana ja kuri ega tea midagi.

(Madis)

— Peterburis papid väitsid, et piiblis olevat kõik sõnad olemas ja vaja on need kokku panna.

— 2000. a. jääb Vene riik nii väikeseks, et valitseja näeb aknast oma piiri ära. Tuu sünnis ilma püssä pauguta ja vere valamiseta.

(Anu)

— Suurel reedel ei või pääd kammi, pää lätt hallis.

— Vask rõõgib enne, joodik perän juumist.

— Kilkide vastu aitavad herned elavhõbedaga.

(Timo)

— Õhtul läksime Minna Siiraku poole. Tuli välja, et ta on Marju sugulane, ja mõtlesin siis, et kõik on läbi. Kindlasti Marju on temalt välja pigistanud kõik, mis vähegi saab. Pärast tuli välja, et Marjule polnud ta rääkinud üldse mitte...

— Üts Arnä töötas sigalas ja tõi akna ala hobuse jala koos rauga. Seda ei tohtinud vette visata, muidu ei kustunud ära nõidus. Tuli vette visata.

(Triin)

— Käisime Anuga Mäe talus Noorkõivu Senta juures. Tee peal tuli meil mööduda 9 tigedast koerast, aga kogutud saak oli vaevaohte väärt. Saime vihmas läbimärjaks. Õhtul tuleb lõpupidu! Hommikul aga — kurb ja vihmane hüvastijätt.

(Eda)

— Rahvas on teinud kaks nädalat tublit tööd, kahju on lahkuda. Kui algselt olin huvitatud ainult viiest tudengist, siis nüüd ei oska öelda, kes oleks olnud need kaks, keda sellest seltskonnast välja arvata. Sajab. Sajab. Mehkamaa vist nutab meid taga...

MARJU KÕIVUPUU,
ANU SINIMETS,
EDA TAGAMETS

JÕULUKUUL AASTAL 1989

ETTEPANEKUID

Palume saata ülikoolilehe 1990. aasta numbrid Tallinna Autobussikoondisele tasuta selle eest, et nad ei sunniks meid täispiletit ostma mitte ainult lisabussidele vaid ka põhibussidele. Siis aitaksid nad sajaprotsendiliselt kaasa Eesti haritlaskonna taastootmisele. Au nende ajunatukesele!

GRUPP FILOLOOGE

* * *

Mina usun IME-sse alles siis, kui näen Eesti riigijuhte tänaval paljajalu, pesemata, ilma autota, kui saan teada, et vana-aasta õhtul istuvad nad pimedas elektripirnide ja küünaldeta, ei joo kohvi ega teed ega saa midagi eripoest osta... Ehk jõuab meie vaesuse tunnetamine siis nendeni?

LUULE TUKAS

* * *

Armsad linnaisad! Viige kähku viimased kaubajäätmed kõikidest Tartu poodidest Kaubahalli. Siis saavad nendesse tühjaks jäänud kauplustesse ometi komisjoni- ja kooperaatorite ärid. Kaubahalli palume lasta aga ainult vaesustunnistuse ettenäitamisel (üli õpilaspileti ja pensioniraamatuga.

DIPLOMAND ARTUR

MÕISTATUSI

Missuguse partei liidrid juhivad poole aasta pärast Eesti Ülemnõukogu ja selle komisjone? Kas ikka veel ainupartei seltsimehed? Praegune Ülemnõukogu istungite juhataja oli teatavasti pealinna parteijuht, nüüd aga EKP KK sekretär. Komisjonide juhid, aga ka paljud sõnavõtjad on kas EKP KK töötajad või muud parteifunktsionäärid. Järelikult juhib meie Ülemnõukogu Kommunistlik Partei.

Vastused palume saata toimetusse. Tuleme ümbrikuid avama täpselt poole aasta pärast. Parimale lahendajale võime osutada hindamatuid teeneid, sest meil on tutvusi iga partei rakukeses.

ARTUR KÄBISTE JA TA TUBA

P. S. Kohe saatke aga vastus selle kohta, missuguse linna või rajooni volikogu esimees ei ole kohalik parteijuht.

* * *

Austatud toimetus! Jätke uuel aastal ometi purelemised ajalehe kaudu. Me ei pea kedagi konkreetselt silmas, kuid niisugune toon on jäänud suurel vabaduse ajastul. Võiks ikka enne omavahel asjad ära klaarida ja lehes kirjutada vaid sellest, mis laiemat hulka huvitab. Olge julged ja ärge lihtsalt avaldage ligimest solvavaid artikleid.

KAKS INSENERI,
aga arvatavasti
veel väga paljud

LOOTUSES

Ehk toob 1990. aasta suure rõõmupäeva ka üliõpilastele ja vanale auväärsele peahoonele — N auditooriumi taasavamise. See ajalooline hetk tähistaks uue etapi, peahoone dekontoriseerumise algust. Vastasel juhul ei ole mõne aja pärast üliõpilasel sellesse suurde kontorisse enam üldse asja.

* * *

Türannia kõige suurem vaenlane on vaba mõte. Türanniat meil enam ei ole, ka vaba mõte lehvitab uljalt tiibu. Siiski-siiski, vaba mõtte levik raamatukogust väljapoole on juba raskevõitu. Saalid on täis inimesi, kes kõik usinasti raamatuid ümber kirjutavad. Kseroaparaate on seni jätkunud vist ainult kontoritele, talitustele, teenistustele jne. Kui teeks 1990. aastal vastupidi — õppe- ja teadustööalastele kserodele roheline tee, blankettide, formularide, juhendite, nimekirjade ja märgukirjade kirglikud austajad kirjutagu neid ümber käsitsi.

* * *

Välismaal käimist nimetatakse nüüd sõprussidemete loomiseks. Sõpruse eest, teadagi, ei ole ükski hind kallis. Kui avaldaks 1990. aasta lõpus välissõitude ja muu valuuta eelarve järgmise liigitusega: 1) rektoraat, 2) veidi vähemat masti ülemused; 3) muu (õppe- ja teadustöö, üliõpilased jms. kribu-krabu)?

JAAK LEHIS

Mitme sammuga astume uuel aastal edasi? Või hoopis tagasi?

* * *

MEELDIVAT AASTAVAHETUST JA TAASKOHTUMISENI KLUBIS ALGAVAL UUEL AASTAL!

Reedel, 12. jaanuaril kl. 20 ESTONIAN-SWEDISH BLUES BROJECT ansamblitega «Good Morning Blues» (Rootsi) ja «Bijustament». 5., 13., 19. ja 20. jaanuaril kl. 21 videoteegis SESSILODVESTUSDISKO.

ÜLIKOOLI KLUBI

ÜT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Trükk. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT»
ilmub reedeti. Tellim. nr. 4673. Tiraaž 3000 eks. MB-01688.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Тарту, ТУ. Ülikooli 18—241. Тел. 3 51 80.

ENSV Oktoobrirevolutsiooni
Sotsialistliku Ülesehituse
Teaduslik-tehnikakirjanduse
raamatukogu